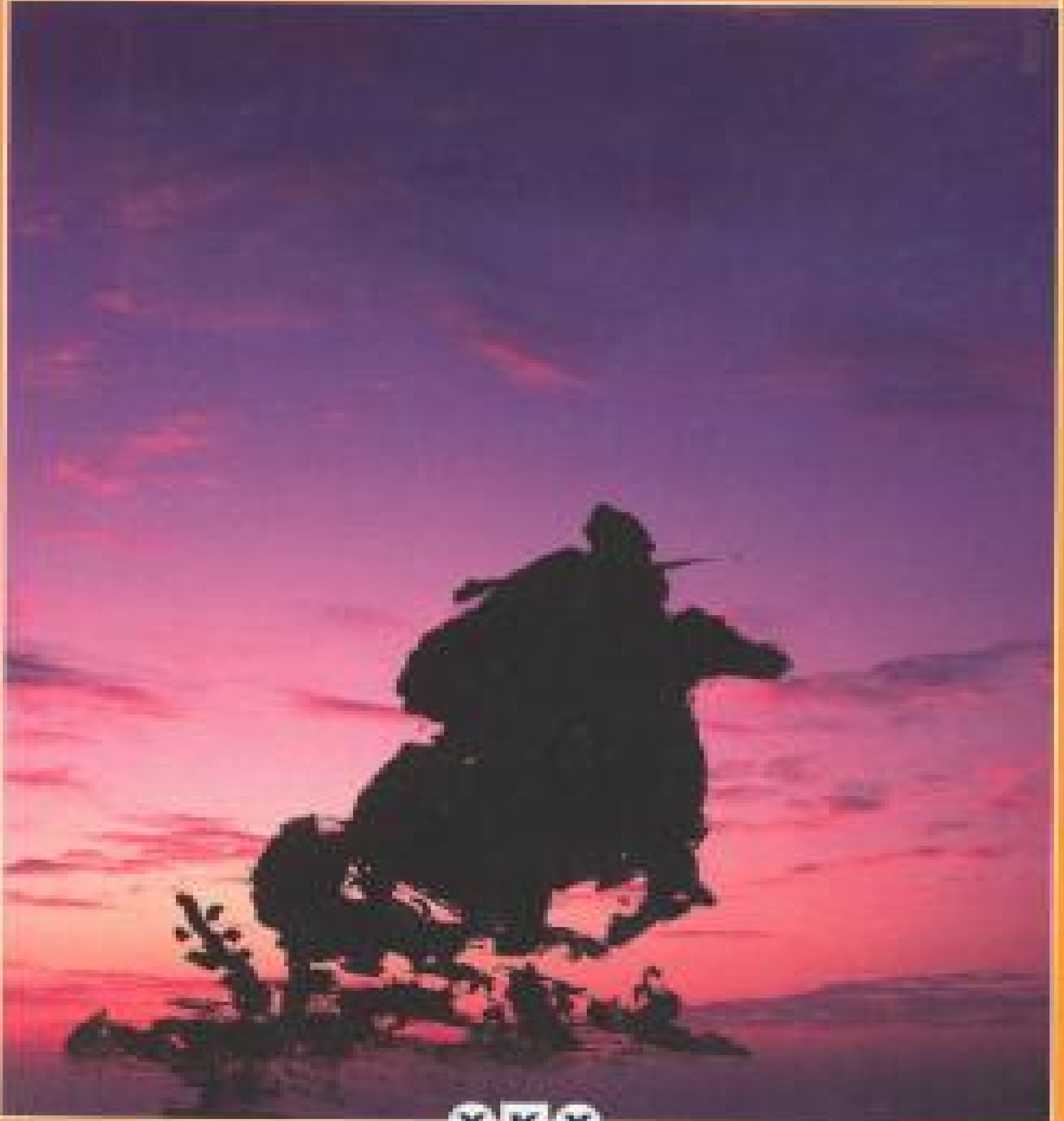
Yaşar Kemal

İNCE MEMED 4

YKY

İNCE MEMED 4

Yaşar Kemal 1923'te Osmaniye'nin Hemite (bugün Gökçedam) köyünde doğdu. Komşu Burhanlı köyünde başladığı ilköğrenimini Kadirli'de tamamladı. Adana'da ortaokula devam ederken bir yandan da çırçır fabrikalarında çalıştı. Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk ettikten sonra ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 194O'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla ilişki kurdu, 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı Ağıtlafı yayımladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. 1950'de komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı. Kozan cezaevinde yattı. 1951'de salıverildikten sonra istanbul'a gitti, 1951 - 63 arasında Cumhuriyet gazetesinde fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Bu arada 1952'de ilk öykü kitabı San Sıcatı, 1955'te kendisine büyük bir ün kazandıran ilk romanı İnce Memed'i yayımladı. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Par-tisi'nde genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kovuşturmaya uğradı, 1967'de haftalık siyasi dergi Ant'm kurucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'mn kuruluşuna katıldı ve 1974 - 75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derne-ği'nin ilk başkanı oldu. 1995'te Der Spiegel'de yayımlanan bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, aklandı. Aynı yıl Index on Censorship'te yayımlanan "Türkiye'nin Üstündeki Karabulut" başlıklı yazısı dolayısıyla 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildi, cezası ertelendi. Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerine nüfuz eden kavrayışı, anlatımının şiirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal 1973'ten bu yana Nobel Edebiyat Ödülü adayıdır. Yapıtları kırka yakın dile çevrilen Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca Ödülü (1982), Legion d'Honneur nişanı Commandeur payesi (1984),

Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres Nişanı (1993), Premi Internacional Catalunya (1996), Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü'nün (1997) de bulunduğu 19 ödüle değer görüldü.

YAŞAR KEMAL

İNCE MEMED 4

ROMAN

Yapı Kredi Yayınları - 1955

Edebiyat - 554

İnce Memed 4 / Yaşar Kemal

Kitap Editörü: Tamer Erdoğan

Düzelti: Belgin Sunal

Kapak Tasarımı: Yeşim Balaban

Yüce dağ başında bir koca kartal
Açmış kanadını dünyayı örter

Romanın başlangıcındaki Leonardo da Vinci'nin yazısı Mentor Books’un bastığı *The Notebooks of Leonardo da Vinci*’den alınmış (sayfa 202) ve Murat Belge tarafından çevrilmiştir.

1

"Sınırlarımızın yakınlarındaki Kalindra şehrine girdim. Bu şehir Toros dağlarının Fırattan ayrılan kolunun eteklerinde kuruludur. Ve batısında koca Toros dağının doruğu yükselir. Bu doruk öylesine yüksektir ki gökyüzüne dokunur gibidir. Dünyanın hiçbir yerinde bu dağdan daha yüksek bir dağ yoktur. Daha güneş doğmadan dört saat önce yamaçlarına gün vurur. Bu dağ dünyanın en ak taşından yaratıldığı için ışıl ışıl pırıldar ve karanlığın ortasında parıldayan ay ışığı gibi çevredeki Ermenilerin yollarını aydınlatır. Yüksekliği öyle bir yükselkliktir ki, en uzak gökteki bulutların, düz bir çizgi imlinde dört mil yukarısına çıkar. Batıya doğru baktığınızda gecenin üçüncü kısmından sonra bile güneşin bu dorukları aydınlattığını görürsünüz. Hani bir zamanlar durgun havalarda, göktaşı sandığımız, gecenin karanlığında biçim değiştirdiğini gördüğümüz, kimi zaman iki üç parçaya ayrılan, kimisinde kısa, kimisinde uzun gözüken şey işte budur. Bütün bu değişikliğin sebebi dağın bu kısmıyla güneşin arasına giren, gün ışıklarını kesen bulutlardır.

Torosun bu yamacı o kadar yüksektir ki, haziran ayında güneş tam tepedeyken, dağın gölgesi on iki günlük Sarmatyanın kıyılarına düşer. Aralık ortasındaysa, kuzeye doğru bir aylık yolculuk sonunda ulaşılabilen Karadeniz dağlarına kadar uzanır. Rüzgara bakan yüzü her zaman bulutludur, pusludur. Çünkü kayaya çarpan rüzgar iki kola ayrılır, sonra da dağın öbür yanından iki kol yeniden birleşir ve bu esinti sırasında her köşe bucaktan topladığı bulutları ardı sıra sürükler getirir, orada bırakır. Buralarda her zaman gök gürler, yıldırımlar düşer, bulutlar öylesine toplanır ki yağıştan kayalar yarılır, aşağı doğru seller akar. Dağın eteğine yerleşenler çok zengindir, buralarda güzel dereler, çaylar akar, her zaman verimlidir, her köşeden ürün fışkırır. Üç mil tırmandıktan sonra koca çam ormanlarına, gürgenliklere, böyle başka ağaçlara gelinir. Bundan sonra, bir üç mil daha çayırlardan, otlaklardan geçilir. Ondan sonrası yıl boyu eksilmeyen kardır. Bu karlı alan da on dört mil daha gider. Oralarda daha doruğa varmadan, yakıcı bir havayla karşılaşır ama rüzgarın imini timini duymazsınız. Orada hiçbir canlı da yaşamaz. Yalnız doruktaki yarıklarda barınan, avlarını aramak için bulutlardan aşağıya süzülen birkaç alıcı kuş

vardır. Ağaçlıklı tepeler bitince, bulutların başladığı yerin yukarısı çıplak kayalıklardır. Kayalar da apaktır. Görülmemiş bir aklıktadır. Bu sert, zorlu yamaçlardan doruğa çıkmanın mümkünü yoktur."

Toroslar ovayı bir ay gibi çepeçevre kuşatır. Ve Çukurova Akdenizle dağların arasında kalır. Ovayı kuşatan dağlar kat kattır. Ta görünmeze kadar açık maviden, maviden, mordan, laciverde uzanır, çok uzaklarda da göğün belli belirsizliğinin içine karışır gider.

Dağların koyakları koyu gölgelidir. Gün doğarken gölgeler batıya, yıkılırken doğuya dönerler. Çok sıcaklarda oralardan ovaya ince bir serinlik iner gibi olur. Ve dağlar gün gün, an an değişir. Gün doğarken kimi günler altın sarısına batar, bu sarılık kızıla, sütbeyaza, ardından ince bir maviye keser. Mosmor da olur. Öğleüstleri, çok sıcaklarda bir turuncuda da tüter, her yer yanarken, her yan bombozken.

Sonra da laciverde dönüşür, bahar aylarında menekşedir dağlar. Yamaçlarına altın çiviler çakılmış gibidir. Menekşenin, laciverdin üstünden, yumuşacık, sonsuza kayarlar bir ışık selinde.

Görkemli Düldül dağı kat kat olmuş, üst üste binmiş yatık dağların ardındadır. Sütbeyaz ışığıyla bütün yöreyi ısıtarak döner. Başı çoğu zaman bulutsuzdur. Yazın da daha çok mor bulut rengindedir, ya da tüten bir kızılımsı bakır morundadır. Lacivert, çok pembe karışımında tüter söner. Doruğunda da bir iri, dönen, savrulan yıldız salınır durur.

Toros dağlarının dorukları salt kayalıktır. Kayaları ak, pembe kırmızı, kahverengi, turuncu, yeşil çakmaktaşıdır. Çakmaktaşlarmın üstünde geniş kanatlı kartallar dönerler. Çakmaktaşı doruklardan aşağılara inilince ormanlar başlar. Bunlar çok gür ormanlardır. Yabanıl hayvanlar barınağıdır buralar. Her bir çamı, sediri, gürgeni, çınarı göğe ağmıştır. Pınarlar kaynar her bir koyaktan, kaya dibinden, yamaçtan. Yarpuz, çam, çiçek kokar suları. Kimisinde, büyüceklerinin içinde alabalıklar oynar. Bir ağaçtan çakmaktaşma, bir yamaçtan dereye son hızla inerler.

Ve Çukurovayı Toroslar yaratmıştır. Çok eskiden Akdeniz Torosların tam eteğinden başlardı. Sonra Ceyhan, Seyhan, sonra öteki irili ufaklı dereler, çaylar Torosların tüm bereketli topraklarını taşıyarak denizi doldurdular, ortaya Çukurova çıktı. Ova güneşle, ışıkla doldu. Sular sakırdadı. Toprak bereketten deniz gibi taştı.

Seyhanm anası Zamantı suyudur. Kaynağını Uzunyayladan alır, uzun bir düzlükten geçtikten sonra Toroslara varır. Orada çakmaktaşından kayalara çarpar, mor, sert kayalıklardır bunlar. Zamantı kayalarda köpürür, derin

koyaklara düşer. Çok aşağılardan toprağı oyarak baş döndürücü bir hızla akar. Gene önüne kayalar çıkar, kayaları aşamaymca toprağı deler, yerin dibine girer... Uzun bir süre yer üstünde gözükmez. Sonra birden yukarıya fışkırır. Deli bir hızla, çılgınca savrularak kayadan kayaya başını vurur, önüne bir çakmaktaşından dağ yeniden çıkıncaya kadar. Sonra gene yerin dibine batar, çıkar... Çok çok pınar, çok dere, çok çay alır Torosları aşmcaya kadar. Bir de Göksuyu alır. Göksu Torosun Tahtalı dağından doğar, o da çok pınar dere, çok çay alır, sonra da gelir Zamantıya katılır. Ondan sonra bunların adına Seyhan derler, bir ulu su olur. Her bir su o kadar aydınlıktır ki, sanki akan su değildir de ışıktır. Dibine kitap düşse okunur.

Ceyhana gelince onun gözü Binboğaların göbeğindedir. İlk doğuşunda ona Horman deresi derler. Horman deresi Nurhak dağlarından gelen Söğütlü deresiyle birleşir... Coşkun deli bir su olur. Torosları bir uçtan bir uca biçerken Aksu, Körsulu, Çayır, Savrun, Sumbas, Handeresi, Cerpeçe çaylarını ve daha nicelerini, binlerce pınarı, gözü, dereyi alarak büyük Akdenize ulaşır. Seyhan da, Ceyhan da Akdenize binlerce, yüz binlerce ton toprakla birlikte gelirler. Binlerce, yüz binlerce ton mil yayarlar Akdeniz kıyılarına. Her yıl ova biraz daha, biraz daha büyür ve Torosta kayalıklar her yıl biraz daha arınarak sivri ak kayalıklar biraz daha ortaya çıkar. Ve belki bir gün Torosta hiç ağaç, hiç toprak kalmayacak, koca Toros salt kayalık olaraktan dikilip duracak gökle toprak arasında. Keskin kayalar kızgın bakır mor kızılında tütecek ve belki de bir damla su kalmayacak bu çıplak kayalıkların Torosunda... Belki bir tek bitki bitmeyecek bu ustura keskini kayalarda. Belki bir tek canlı yaşamayacak.

Akdeniz kıyılarında toprak da deniz gibi dalgalanır, köpürür. Geniş ova da, ulu Toroslar da Akdeniz kadar mavi, Akdeniz kadar ışıklıdır. Akdenizin üstünde ne kadar ışık kaynarsa, ovanın da, Torosun da üstünde öylesine ışıklar balkır. Dağlar nasıl kaya, çam, yarpuz, çiçek kokularıyla yüklüyse, geniş, düz ova da toprak, deniz, portakal, limon, turunç kokularıyla yüklüdür. Ve yılın her gününde gebe toprak çılgıncasına ağzını açmış, verimden delirmiş gerinerek baharı, Torosun göndereceği yağmuru bekler. Günün birinde de Aladağm göğünü kapkara bir bulut örter, sıcak bir yağmur yeli bütün ovanın üstünü yalayarak geçer. Ardından iri, sıcak damlalar dökülür. Sonra da yağmur boşanır, ortalık sel sele gider. Yağmur kesilir kesilmez de ova ağzına kadar bitkiyle, çiçekle, kuşlarla, böceklerle dolar. Ova bir sevinç mestliğinde yumuşak, ılık nennilenir. Turunç,

portakal, limon ağaçları köpürür. Ilık yeller çiçek kokularını alır, bütün ovayı baştan sona geçerek Toros dağlarına götürür.

Dağlardan sularla birlikte kartallar da inerler ovaya. Bataklıklar bir kuş cenneti olur yılın on iki ayında da... Renk renk, cins cins kuşlar doldururlar bataklıkları. Doğudan batıya, güneyden kuzeye göç eden kuşlar Çukurova bataklarına uğramadan yollarına gidemezler.

Çukurovada her şey saydamdır. Kayalar, toprak, ağaçlar bile. Kuşlar, böcekler, yılanlar, insanlar bile... Gökyüzü ışıktan bir mavidir. Geceleri de ortalık silme yıldız döşelidir. Ve sularının dibine Kuran düşse okunur.

2

Anavarza kayalıklarından, kayalıklardaki kaktüs ormanının arasından aşağı ovaya saklanarak, sinerek inen Memed kendisini devedikenlerinin içinde buldu. Burada devedikenleri bir orman gibi üst üste bitmişlerdi. Dikenlerin üstünden Memedin başı bir görünüyor, bir yitiyordu. Bahar alabildiğine patlamış, Anavarzanın kayalıkları arasındaki kırmızı topraklarda sarı çiğdem çiçekleri üst üste fışkırmıştı. Kayalıklardaki, her birisi bir ağaç büyüklüğündeki kaktüsler de kırmızı, mavi, sarı, ak çiçeklerini açmışlardı. Eşekanları, balarıları, sarıcaarılar büyük çiçeklerin içlerini doldurmuşlar, kanatları ipiltilerde, çiçeklere girip çıkıyorlardı. Kayalardan, kayaların üstündeki örenlerden bir yeşilliktir aşağılara delicesine iniyordu. Memed geceyi büyük surun doğu yönündeki bir kovukta geçirmişti. Çıngıraklı yılan korkusundan ilk horozlar ötünceye kadar gözlerine uyku girmemişti. Uyandığında gün kuşluk olmuştu. İnceden ılık bir yel esiyordu. Kocaman el büyüklüğündeki ak kelebekler küme küme çiçeklere, otlara iniyor kalkıyorlardı. Aşağıdaki Akçasazın üstüne kalın bir pus çökmüş, hiçbir şey gözükmüyordu. Güneyde Ceyhan ırmağının kayalıkları yaladığı yerlerin üstünde, öyle durup duran bir top ak bulutun altında on bir tane kartal uçuyordu, kanatlarını germiş, yönlerini daha yeni fisilemiş güney yeline dönmüşler, orada, çok mavilemiş duru gökyüzünde kıpırdamaz gibi duruyorlardı.

Devedikenleri de mor dikenlerini koskocaman açmışlar, bir hoş, ot gibi, acı pıtırak gibi kokuyorlardı. Memed bir ara olduğu yerde durdu. Gözü Anavarza kayalıklarına çakıldı kaldı. Yüzüne birden bir mucuk bulutu gelip sıvandı. Memed, bu sinekleri duymuştu. Yüzündeki sinekleri iki eliyle sıyırdı. Bir daha yüzünü boş bırakmadı. Sinek bulutu geldikçe korunuyordu. Dün akşamdan beri kafası Recep Çavuşa, Deli Durduya, Abdi Ağaya takılmıştı. Şimdi hepsi de toprak olmuşlardı. Bu insanlar ne istiyorlardı, Deli Durdu, Recep Çavuş ne istiyordu? Bu ölümlü dünyada Abdi Ağa ne istiyordu? Ferhat Hoca ne istiyor? Sarıçiçekli Mahmut Ağanın öldüğünü duyunca sevincinden deli divaneye dönmüştü. Sabaha kadar uyumamış, Memede, “söyle hele, kurşunu yiyince ne yaptı, nasıl inledi, ne söyledi?" diye sormuş durmuştu. Memed de durmadan yeniden, yeniden anlatmıştı.

Ferhat Hoca, onun anlatmasına doymuyor, “daha, daha, daha Memed, daha," diyor, onu yeniden, yeniden, anlatmaya zorluyordu. Memed de artık uydurmaya başlamıştı. O uydurdukça öteki daha istiyordu. Mahmut Ağanın ölümünden bu kadar tat mı alıyordu? Onun her anlatışında yüzü büyük tatla geriliyor, gözleri ışılıyordu. Böylesine sevinç, hiçbir olay karşısında hiç kimsede görülmüş değildi. Ya Recep Çavuş, o ne istiyordu? Memed, birçok olayı, birçok kişiyi anlamıştı da bu Recep Çavuşu hiç anlamamıştı. Her olay, her devinim, yaralanması, ölmesi bile onun için bir öfke, bir sevinçti. O, devinimi, eylemleri, daha da çok eylemleriyle dünyayı dolduruyordu. Ya Kızılbaşoğlu, o ne istiyordu? İstediği yağız at işte dağlarda dolaşıp duruyor, varsa da atını yakalasa, alsa götürse ya... Attan, insanlardan, her şeyden, uçan kuştan, vızılayan sinekten bile ödü kopuyor, o da bir şeyler istiyor, istiyor ya, ne? Hürü Ana! O ne istediğini biliyor, diye güldü Memed. Hürü Ananın ince uzun bedeni, sevgi dolu gözleri, candan yürekten halleri geldi gözlerinin önüne. İçine şu kokulu, ılık bahar güneşi gibi bir sevgi doldu, “benim gül anam," dedi. “İşte böyle bir anası olan kişinin kıyamete kadar dünyası cennet olur, öyle değil mi anam?" Hatçe geldi gözlerinin önüne, kurşunu yiyip de öleceğini anlayınca, önce gözlerini Memede, sonra Iraz Anaya, sonra da belekteki çocuğa dikmiş öylece, canı çıkıncaya kadar bakmış kalmıştı. Birden farkına vardı ki, başı dikenlerin üstünden gözüküyor, ya birisi görmüşse... Karnı da acıkmıştı. Ağzının içi de kayış gibi olmuş, anlaşmıştı. İlerdeki çukura doğru yürüdü, az inince artık başı dikenlerin üstünden gözükmedi. Bir sürü küçücük kuş, sapsarı, yeşil kırmızı, boyunları halkalı, mor çiçeklere, küme küme, incecik kanat sesleriyle inip kalkıyorlardı, Önünden usulca, çok uzun bir karayılan sırtı menevişleyerek akıyordu. Memedin eli tabancasına gitti yavaşça, yılan onu görmemiş, gördüyse de aldırmamış, orada öyle usulcana akıp gidiyordu. Memedin eli tabancanın üstünde kalakalmış onun geçip gitmesini bekliyordu. Uğurdur, diye geçirdi içinden. Atalar, bir şeyi hiç boş yere söylemezler. Bir insanın karşısına yılan çıkması uğurdur.

Yılan biraz gittikten sonra başını kaldırdı, belki bir karış kadar yukarıya dikti, Memedle göz göze geldiler. Yılan kırmızı çatal dilini çıkardı, dişleri de gözüktü, Memed tabancasını kabından çıkardı. Eli titriyordu. Ya yılan üstüne saldırırsa? Hemencecik de korkusu geçti, yılana nişan almaya gerek yoktu. Bir insan ne yana nişan alırsa alsın, eğer oralarda bir yılan varsa, kurşun gider onu bulurdu. Bu da Allahın bir hikmeti işte. Ama gene de Memedin yılana dönük tabancalı eli titriyor, yüreği de atıyordu. Sonunda

yılan gözlerini onun gözünden ayırdı, bir karış daha yükselerek geriye, Memede döner gibi etti, şimdi başını iki karış kadar yukarıya kaldırmış, dili de çok daha uzamış, çok daha kırmızı kesilmişti. Memed gerilmiş, tetikteydi. Yılan ona dokunmazsa bir şey yapmayacaktı. Böylece yılanla karşı karşıya ne kadar bir süre geçti, hiç bilemedi, önündeki dikenlere bir küme, o sapsarı küçücük kuşlardan kondu. Yılan başını onlara çevirdi, kuşlar konar konmaz da pırrr, diye uçtular az ilerdeki daha gür dikenlere kondular. Tam bu sırada da Memedin elindeki tabanca patladı, kocaman karayılan ayak ucuna kıvrılarak cansız düştü.

Memed, tüh, diye içinden geçirdi, eli ayağı kesilmiş, yüzü apak kağıt gibi olmuş, yüreği delicesine atıyordu, tüh, uğurumuzu öldürdük. İçine, şimdiye kadar hiç bilmediği bir korku düştü. Ortadan biçilmiş yılanın kuyruğu daha öfkeyle oynuyor, yere şap şap vuruyordu.

Arkasına baktı. Tabanca sesini duyan olmuş muydu acaba, uzaktaki bulutun altında dönen kartallar çoğalmışlardı. İki üç adım arka arkaya giderek yılandan uzaklaştı, bir karaçalı kümesini dolanarak çukura indi. İçindeki korkusu gittikçe azıyor, onu bir hoş ediyordu. Sanki dünyanın bütün karanlığı yüreğinin başına çökmüştü. Dün gece Anavarza kayalıklarına ulaşınca sevinçten deliye dönmüş, bir kurtulmanın tadında kuş gibi yeynilmişti. Şimdi korkunç bir karanlık duvarına başını vurmuştu. Birdenbire yöresini, dört bir yanını candarmalarm çevirdiğini anladı. Sel yatağının dibine oturdu, sırtından kara imam cüppesini çıkardı, tüfeği cüppenin altındaydı, omuzundan aldı, yavaşça mekanizmayı çevirdi. Kurşun namlunun ağzmdaydı. Az ilerden, sel yatağının kıyısından çiçeklenmiş bir böğürtlen kümesi aşağılara, Ceyhan ırmağına doğru uzayıp gidiyordu. Çalının dibine vardı, diz çöktü, eski, dört köşe, üstünde bir tuhaf yazılar olan, yarısı toprağa gömülmüş taşı görünce yüreğine azıcık su serpildi, sevindi. Taşın yanma varınca sevinci daha da arttı. Taşlar üst üste, merdiven gibi derin bir çukura doğru iniyorlar, çukurun dibinde yatmış çinke taşından mor kalın direkler duruyordu. İşte burası iyi bir sığınaktı. Memed burada bir bölük candarmayla bile dövüşebilir, belki de gece olunca kaçar canını şu Çukurova belasından kurtarabilirdi. Kurtarıcı ak taşın yanma çöktü oturdu. Çok yorulmuştu, belini ak taşa rahatça dayadı. Korkusu bir türlü geçmiyordu. Şu elindeki tüfeği, belindeki tabancayı bırakabilse, bıraksa da böyle dümdüz, herkes gibi yollara düşüp o köye varsa, selamünaleyküm Abdülselam Hoca, benim adım Molla Memed, beni Ferhat Hoca sana gönderdi dese, olmaz mıydı? Ama tüfeğinden bir türlü

ayrılamamıştı. Önce tüfeğini Ferhat Hocada bırakmış, sonra tüfeği bıraktığından dolayı bir sonsuz boşluğun içine düşüp ortada yapayalnız, çırılçıplak, bütün mümkünü çareleri kesilmiş kalınca geriye dönmüş, utanarak, Ferhat Hocadan tüfeğini geri istemişti. Sonra dağlardan Çukurovaya gelinceye kadar silahlarını beş kere saklamış, beşinde de onlardan ayrılamamış, geriye dönmüş, imam cüppesinin altına silahlarını yeniden kuşanmıştı. Fesi atıp şapka giymesi de kolay olmamıştı. Sonunda bu çizgili kaskete bir iyice alışmış, yıllardır başında taşıdığı fesi ne tuhaf, çabucak unutmuş gitmişti. Taşa belini dayayınca sırtına bir serinlik geldi. Yanma yönüne daha korkuyla bakmıyor du. Devedikenlerinin kocaman, mosmor, üst üste açmış çiçekleri esen incecik yelde ağır sallanıyordu. Gökyüzü, kalesi gözüken Anavarza kayalıkları, yukardaki Akçasazm yüksek ağaçları, gün ışığı ve gözüken her şey mosmor kesilmişti. Devedikeni çiçekleri morlarını ağır ağır bütün ovaya yayıyorlardı. Gündoğuda, az ilerde Hemite dağı, kuzeydeki Toroslar da mosmor kesilmişlerdi.

Memed, Müslümü bekleyeceği Akçasazdaki uzun kavak ağacını bu sabah uyanır uyanmaz, gözleriyle bataklığı tarayarak kolaylıkla bulmuştu. Şimdi ayağa kalksa da yönünü kuzeye dönse kavak ağacını bu çukurdan bile görebilirdi. Kavak ağacı, hay maşallah, öylesine uzamış gitmişti. Bu Müslüme de bir şey olmasındı. O da inatçı, Allanın belası bir şeydi. Tüfeğini elinden bir türlü bırakmıyordu. Ama çok becerikliydi ve Yüzbaşıyla Kertiş Ali Onbaşıya kin bağlamıştı. Böylesine bir deve kini olur değil! Bu Faruk Yüzbaşıyla Kertiş Ali Onbaşının ölümleri mümkünü çaresi yok onun elinden olacaktı. Müslüm gibi bir insanı hiç görmemişti Memed. Ne görmüş, ne de duymuştu. Onu oraya, Abdülselam Hocanın köyüne o götürecekti. Köyü o biliyordu. O köy denizin kıyısında, Gavur dağlarının dibinde, Payas kalesi yakmlarındaydı.

Memed, o köyü düşününce kendi kendine gülümsedi, içi açıldı biraz, çocukluğu aklına geldi. O köye gidecekti. Başka hiçbir şeyi düşünmemişti o zamanlar, o köye gidecekti, derdi günü buydu, o köye gidecek o adamın kapısına çoban duracak, denizi görecek, portakal bahçelerinin içinde gezecek, portakal çiçeklerinin kokusu onu mest edecekti. Dursun nereye gitmişti acaba? Belki de köyüne, yani o köye gitmişti. Kim bilir, Abdülselam Hocanın köyü Dursunun köyü olamaz mı? Kıyıda bin tane köy yok ya... Olamaz ya. Dursun merhaba, diyor ona. Merhaba Memed, merhaba incecik oğlan. Eskisi gibi önce saçlarını, sonra omuzunu okşuyor,

sonra da kucaklayarak yerden kaldırıyor. Merhaba incecik oğlan, merhaba Memed... Nasıl benim köyüm, bak, ne kadar da güzel değil mi? Denize bak, ne kadar da köpürüyor, Allanın bir hikmeti, üstündeki gemilere bak, nasıl da yalp yalp ediyor, süt beyaz, bir ışıklı, ışığa doymuş bulut gibi, kayıyor, kayıyor, kayıyor incecik oğlum kayıyor. Gözleri ne güzel güler Dursunun... Ela gözleri keder, acı dolu... Onun gözlerinde kederle sevinç bir aradadır. Bir tuhaftır yüzü. Dünyada hiçbir yüz onun yüzü gibi sıcak değildir. Hiçbir göz onun gözü gibi insana candan yürekten, okşayarak, insanı sevgi ışığına sararak bakamaz. Eşkıya mı oldun Memedim, Abdiyi mi öldürdün? Ünün dağı taşı tuttu, vardı gitti de Ankaraya ünü büyük Gazi Mustafa Kemali buldu. Mustafa Kemal Paşa senin namını duyunca çok sevinmiştir. O da senin gibi fıkara bir dul avradın oğlu. O da senin gibi fakir fıkarayı seviyor. Senin ününü, namını duyunca o, incecik oğlan, varın şu incecik oğlanı bulun da... bulun da... bulun da... Mor kayalardan mor yılanlar iniyordu, sular gibi akıyor, çağlıyordu. Mor kayalar çalkalanıyordu... Kayalar suların üstüne inmişler batmıyorlar, her bir yanlarından ışıklar fışkırıyordu, mosmor ışıklar... Dursun mor ışıkların, devedikenlerinin, mor kıvıl kıvıl yılanların ortasında kalmış dönüyordu. Memedin başı arkaya, ak yazılı taşa, beş yapraklı kabartma bir çiçeğin üstüne düştü. O uyur uyumaz da öteden öteki karayılanın tıpkısı bir karayılan gene ağır ağır, hiç akmıyorcasına geldi. Memedin önünden akarken başını kaldırdı ona bir tuhaf baktı, ardından da başını indirdi gene aktığını hiç belli etmeden aktı gitti. Sonra ardından onun tıpkısı bir yılan daha geldi geçti. Bu yılan uzun uzun Memedin yanında durdu, onu koklar gibi etti, birkaç kere başını ellerine uzattı, elini yalar gibi yaptıktan sonra başını çekti. Bir süre bir top oldu önünde kıvrıldı kaldı. Yumağının üstündeki başı Memede dönüktü. Orada ne kadar kaldı, başı yumağının üstünde ne kadar uyudu, orası belli değil, yanma başka kara bir yılan yaklaşırken başını kaldırdı, yöreyi araştırdı, az ötesinden geçen yılanın arkasına takıldı, ikisi birlikte böğürtlen çalılarının arasından akarak, merdivenlerden aşağıya, taş direklerin yanma indiler. Memedin tam alnının ortasına devedikenlerinden sızan bir güneş parçası vurmuştu. Anavarza kayalıklarından bir kuşun kesik kesik sesi geliyordu.

Büyük mor, sarı, ak kelebekler, cins cins, güneşe gelince çakan arılar, yüzlerce küçücük renkli kuş devedikenlerine iniyor kalkıyorlardı. Ötelerde, Ceyhan ırmağının öte gecesinde toz direkleri parlayıp sönüyordu.

Güneyde Akdenizin üstünde ak bulutlar kabarır, garbi yeli esmeye başlarken Memed uyandı. Ter içinde kalmıştı. Gözlerini uğuştururken yanı

başına keleplenip oturmuş kocaman karayılanı gördü. Şaşkınlıkla ona baktı. Yılanın çatal dili azıcık dışarda kalmıştı, göz göze geldiler, yılanın başında, sırtında pul pul yeşil, çakan menevişler vardı. Memed, tabancasına davrandı, “Allah belasını versin," diye öfkelenerek ayağa kalktı. “Burada da yer gök yılan."

Dereye aşağı yürüdü. Devedikenlerinden dışarıya çıkmak istemiyordu. Başı dikenlerin üstüne çıktıkça eğiliyor, ya da derenin dibine iniyordu. Derenin dibi de safi pıtıraktı. Daha pıtıraklar yeşil olduğundan bacaklarına yapışmıyordu. Ama Memed, pıtırakların içinde uyumuş bir yılana basarım, diye, kendini kollayarak yürüyordu. Biraz yürüdükten sonra çok derin bir çukura düştü. Çukurdaki devedikenleri boyunu geçiyordu. Burada dikenlik bir orman gibiydi. Küçücük, renk renk binlerce kuş kaynaşıyordu. Her adım attıkça, üst üste binmiş bir kuş kümesi vıcırdayarak, telaşla havalanıyordu. Kelebekler, küren küren buradan oraya akıyor, bir dikene konduklarında dikeni sütbeyaz ediyorlardı. Memed birden Hatçeyi düşündü. Dikenlik, hiç bilmediği bir kokuda acı kokuyordu. Memed şimdiye kadar hiç böyle bir koku bilmemişti. Ardından Seyran düştü aklına, köye girememişti. Köyü, o geceyi düşününce tüyleri ürperdi. Az daha kapana kısılıyordu. Candarmalar, Memedin köye uğrayacağını düşünmüşler, köyün yöresini sıkı sıkıya kuşatmışlar, kuş uçurtmuyorlardı. Bir candarmanın öksürmesi, altındaki atın ürküp kaçması onu yüzde yüz bir ölümden kurtarmıştı. Arkasından sıkılan kurşunların hesabı yoktu. Ova uzun bir süre kurşun sesleriyle yankılanmıştı. Anavarzanın altına gelincedir ki atının başını çekmiş, attan inmiş, kayalıklara o hızla tırmanmıştı. Biliyordu, yakında Anavarzayı da çevirecekler, yeri göğü insan alacak, onu yakalayacaklardı. Çok uykusu vardı, yorulmuş, tükenmişti. Başını kale surunun duvarına dayar dayamaz uyumuştu. Uyandığında çok şaşırmıştı. Yanında yönünde ne candarma, ne başka insan vardı... Kayalıklardan aşağıya indiğinde acından ölüyordu. Şimdi de acından ölüyordu. Buraları boş bırakmazlar, çevirirler Akçasazı da... Ve Akçasazdan da kurtuluşun mümkünü çaresi yoktu. Yürüdükçe terliyordu. Fıkara Seyran, diye düşündü. O da gün görmedi Hatçe gibi. Anam da gün görmedi. Bana kim bulaştıysa acıyla yoğruldu, iflah olmadı. Hürü Ana aklına gelince içi sevinçle doldu. Bir tek onu mutlu edebilmişti. Uzaklardan bir turaç sesi geldi. Artan garbi yeli dikenleri yatırıyor, hışırdatıyordu. Belki de bu beladan da Allah onu kurtarabilirdi. Birden karşısına, hap diye, bir söğüt çıktı. Oraya koştu. Eşkıyalığı bıraktığına pişman olmuştu. Ne demişti de, bir hayalin ardına takılıp inmişti buralara.

Dağda kalsa ölecekti, yüzde yüz ölecekti ya, dövüşe dövüşe ölecekti. Ama o dövüştüğü candarmaların suçu neydi? Ama kendisinin de bir suçu yoktu. O sadece tatlı canını savunuyordu. Ötekiler ondan ne istiyorlardı? Ölürüm de askere gitmem, dedi. Söğüt ağacının yanma gelince, vardı bir tümseğin üstüne sekilendi. Sırtındaki dağarcığını da hemen oradan aldı, ipini çekerek büzgüsünü açtı. Bu dağarcığı kim vermişti ona, ne zaman omuzuna geçirmişti, hiç anımsamıyordu. Dağarcıktan kocaman, hiç dokunulmamış bir somun çıkardı. Üç tane de peynir topağı vardı bir bezin içinde. Üç yumurta, on bir tane de ceviz gördü dağarcığın dibinde. Yanma yönüne bakındı, ortalıkta su falan yoktu. Şimdi yemeği yerse susuzluktan kavrulacaktı. Somunu, öteki yiyecekleri dağarcığa geri koydu, dağarcığın ağzını büzdü omuzuna astı. Tüfeği ağır geliyordu, çıkardı önüne koydu. İmam cüppesini çıkarmış, yanma, devedikenlerinin üstüne sermişti.

Ne yapacağını, bu kapandan nasıl kurtulacağını düşünürken, gözleri ortalıkta bir yılan arıyordu. Kavak ağacına gitmeli miydi? Ya Müslümü yakalamışlarsa, Kertiş Ali de onu işkenceye çekmişse, o da kavağın yerini söylemişse... Birden kendine sonsuz öfkelendi, etleri gerildi, kasları ağrıdı. Delirme ulan, delirme Memed, delirme yüreksiz, dedi. Müslümü yakalasalar da, etlerini parça parça kerpetenle koparsalar, gözlerini oysalar, derisini yüzseler de Müslüm hiç yerimizi söyler mi, delirme ulan, delirme Memed. Şimdi onun Müslüm için böyle düşündüğünü Hürü Ana duysa onu itin götüne sokar sokar çıkarırdı. Hürü Ana Müslümü ne bilirdi ki? Belki de obada görmüştü onu. Memedin kafası iyice karışmıştı. Akdenizin üstündeki bu lutlar iyice yekinmiş, şişmişlerdi. Garbi yeli azıtmış dünyayı toza boğuyor, toz direkleri dönerek, yüzlerce, Akçasazın üstüne geliyor, orada sönüyorlardı. Aşağıdaki, Ceyhan ırmağının yanındaki yoldan durmadan atlılar, çamparaları Anavarza kayalıklarında yankılanan at arabaları geçiyordu. Garbi yeliyle birlikte de kuşlar havalanmıştı. Her bir yan ot, çiçek, saz kokuyordu. Patlamış bir yeşil doldurmuştu dünyayı. Patlamış bir devedikeni pembesi, moru almıştı ortalığı. Memed yerinden kalktı, sırtını ağaca döndü, şalvarının bağını çözdü, ötelere, devedikenlerinin dibine uzun çöğdürdü. Arkasına dönünce Anavarza kayalıklarında cam parçası gibi bir şeyin parlayıp söndüğünü gördü. O gördüğü şey belirsiz aralıklarla, güne gelince parlayıp sönüyordu. Arkasından da bir cayırtı başladı. Memed o parlayıp sönen şeylerin candarmaların alınlarındaki yıldız olduğunu anladı. Cayırtı kesilmiyor, kayalıklarda yankılanarak bir cehennem gürültüsünde sürüyordu. Eyvah, diye düşündü Memed, Müslümü kıstırmış olmasınlar.

Yüreği çarptı. Ağacın yanma dikilmiş, gözleri Anavarzada. Kurşun sesleri kesilmeden sürüyordu. Telaşlandı. Acaba Müslümün yardımına koşsa mıydı, koşup gitse, o ulaşıncaya kadar Müslümü çoktan haklamış olurlardı. Gitmese... Gitmese... Bir karış çocuğu kurdun ağzına atmış olur, bundan sonra da, eğer içinde azıcık adamlık varsa ölünceye kadar kendini bağışlamaz, içindeki kurt onu yer bitirir boş kovana çevirirdi. Hiçbir şeyi düşünmeden yerdeki cüppesini aldı giydi, tüfeğini de omuzuna astı koşmaya başladı. Karşıdan devedikenlerini dalgalandırarak ona doğru uçarak gelen yılanı görünceye kadar sürdü bu koşması. Kara, uzun yılanı görmesiyle, o anda da bacağına demir bir çubuğun hızla inmesi bir oldu, bacağı kökten kesilmişcesine acıdı. Yılan, hiçbir şey olmamış gibi, yerden üç dört karış yüksekte, devedikenlerini sallayarak uçup gidiyordu. Yılan yitip gidinceye kadar arkasından baktı, sonra bacakları titredi, olduğu yere çöktü kaldı. Uzun bir süre yerinden kıpırdayamadı. Kulağı kayalıklardaki kurşun seslerindeydi. Birden ayağa fırladı, gene koşmaya başladı. O koşarken de birden kurşun sesleri, hep birden kirp, diye kesildi. “Eyvah," diye bağırdı Memed, “Müslüm gitti." Gene bacakları onu çekemedi, yere çöktü. Orada, çöktüğü yer de ne kadar kaldığını bilemiyor. Gözlerinin önünden son hızla fırt fırt kırlangıçlar geçiyordu durmadan. Koskocaman ak benekli bir mavi kelebek gördü. Kelebek başının yöresinde dolandı dolandı geldi elinin üstüne kondu, kanatlarını da çatıp orada öylece durup bekledi. Memed, kelebek uçup gider, diye, ne elini kıpırdatabiliyor, ne de öyle seslice soluk alabiliyordu. Burnuna bir güzel, ince bir çiçek kokusu geldi. Kulağı kirişte, Anavarza kayalıklarından en küçük bir ses, bir çıtırtı bekliyordu. Elindeki kelebek de yerinden hiç kıpırdamıyor, kanatlarını bitiştirmiş öyle duruyordu. Âz sonra, kayalıkların dibinden bir yaylım ateşi sesi daha geldi. Memedin gözü elindeki kelebeğe gitti, kurşun sesleri arasız sürüyordu. Şu Allahm belasına bak, dedi içinden gülümseyerek, ne de güzel konacak yeri bulmuş. Ayağa kalkarken, hastir, dedi kelebeğe, elini salladı, kelebek uçtu, çok yükseklere havalandı, sanki kanatları tutmuyormuş gibi boşlukta, kanatları sarkarcasına oradan oraya çavarak geldi, bir sığırkuyruğunun tepeden tırnağa sıvalı san, pembe çiçeklerinin üstüne kondu. Memedin eli üstünde ne biçim duruyorsa öyle durdu. Memed, sığırkuyruğuna doğru hızla ilerledi ve kuyruğu salladı, mavi kelebek havalandı, bu sefer uzun bir süre havalarda dolaştı, sonra da gene geldi, başka bir sığırkuyruğuna kondu. Artık Memed, kelebekten vazgeçmişti. Ondan yana bakmadı bile. Anavarzanm altından kurşun sesleri bir kesiliyor,

ardından da daha yoğun kayalıklarda yankılanıyordu. Tüfeğin namlusu üstünde kırmızı, kara benekleri büyük bir uğurböceği gördü. Bu bir büyük uğur, dedi ama, aldırmadı. Az sonra böcek uçtu gitti. İki üç adım sonra yuvarlak bir diken kümesinin üstünde uğurböceklerini kaynaşır görünce ağzı kulaklarına vardı, kümenin yanma çömeldi, kaynaşan böcekleri seyretmeye başladı. Diken kümesi böcekten kıpkırmızı olmuştu. Şu yılanlarda, kelebekte, başıma konan kuşta, oysa başına hiç kuş konmamıştı, bu uğurböceklerinde bir şey, bir iyilik, bir hayır var inşallah, diye umutlandı. Haydi varayım da kavak ağacına gideyim. Sel yatağına indi, çabuk çabuk Akçasazdaki kavak ağacına yürüdü. Ağaca geldiğinde tükenmiş bitmiş, devedikenleri, böğürtlenler karaçalılar, zıncarlar her bir yanını dalamışlar, şalvarı, saltasının etekleri parça parça olmuş, yırtılmış bacaklarında kan kurumuş, tüm bedeni sızlıyordu. Belinden iki ağızlı Çerkeş hançerini çıkardı, sazlığın kıyısı on adım ötesindeydi, oraya gitti. Burada suların dibi çamur değil, çakıltaşıydı, susuzluktan ölüyordu, içmedi. Hançeriyle kıyıya epeyce uğraşarak bir çaykara kazdı. Çaykaradan buz gibi bir su çıktı. Kıyıya oturdu suyun durulmasını bekledi. Su durulunca, dağarcığını aldı açtı, yiyeceğini çıkardı, yere serdiği cüppesinin üstüne koydu. Çaykaraya vardı, buz gibi suyu avuçlayarak içti. O kadar susamıştı ki dayanamadı, çaykaranın önüne yattı, ağzını suya dayadı. Karnı şişti, davul gibi oldu. Bir süre çaykaranın başında, öyle ağzı aşağı uzandı kaldı. Bütün bedeni havanda dövülmüşçesine sızlıyordu.

Anavarza kayalıklarından yeni bir yaylım cayırtısı gelince ayağa fırladı, yönünü oraya döndü. Gün aşağı sarkmış gitmiş, neredeyse batacaktı. Cayırtının başlamasıyla kesilmesi bir oldu. Birden acıktığı aklına geldi, hemencecik de cüppenin başına çöktü. Eli, ağzı makina gibi işliyordu. Bir çabuk çabuk yiyor, bir çaykaraya gidiyor bir avuç su içiyordu.

Karnını doyurunca kalktı, dağarcığını doldurdu, yırtık saltasını toparladı, geldi kavak ağacına belini dayadı oturdu. Gözleri kısılmış yöreyi seyrediyordu. Bataklığın kıyısında su kaplumbağaları güneşliyor, arada bir de içlerinden birisi suya atıyordu kendini. Kurbağalar uzun bacaklarıyla sazlıklardan, nilüfer yapraklarının üstünden azman çiçeklerin üstüne, oradan da suya atlıyorlar, suyun içinde uzun bacaklarıyla ötelere kadar gidiyorlardı. Sağda, bir sıra ulu söğüt ağaçları bitmişti. Gündoğusu kapları sökemez, yılan giremez bir zıncarlık, çalılık, kamışlıktı, mor kamışlar, kavağın yarı beline kadar uzamışlar, bir ormanmışçasına, esen garbi yelinde gıcırdayarak, hışırdayarak sallanıyorlardı. Günbatıya, Anavarzadan yana da

yemyeşil bir sazlık, berdilik, ta kayalıkların dibine kadar suların içinde top top uzanıyordu. Ayağındaki ayakkabıda da iş kalmamıştı. Keski çarık giyseydim, diye düşündü. Ayakları da dehşet sızlıyordu. Nasıl sızlamasın ki, diye düşündü, fıkaralar günlerce, kayalık, çalılık, ormanlık demeden yol teptiler.

Gün batarken az ilerisinden, top top sazlıkların oradan, tabanca sesine benzer bir şey pat diye, düştü. Ardından da bir inilti geldi. Memed ayağa fırladı, İniltinin geldiği yöne doğru birkaç adım attı, bataklığın kıyısına gelince durdu. Keskin kulaklarıyla, sesin geldiği yanı dinledi. Birkaç kez uzaklardan su şapırtısı geldi. Balık atlamasına benziyor, dedi. Karanlık iyice kavuşuncaya kadar olduğu yerde bekledi, bir daha bir ses duyamaymca geldi eski yerine kavak ağacına sırtını dayadı oturdu. Burnuna türlü kokular geliyordu, biribirine karışmış... Bataklık, yeşilden patlamış sazlık kokuları, yarpuz, su püreni, ekin, toz kokuları... Gece cikilemeye, uçsuz bucaksız bataklığın bütün kurbağaları bir ağızdan ötmeye, yakınlardaki köylerin köpekleri havlamaya başladılar. Birkaç adım ötesinde bir çakal üç kere üst üste pavkırdı, onu görünce bir anda karartısı devedikenliğin içinde yitti gitti. Onun ardından bir çakal daha geldi, önceki çakalın olduğu yerde o da pavkırdı. Onların arkasından birkaç çakal daha geldi, onlar da orada pavkırıp hemen yittiler. Karanlık çöktükçe bataklık uğulduyor, derinden soluklandıkça toprak sallanıyordu. Garbi yeli azıtmış kavağı bir iyice sallıyor, neredeyse yere yatıracak, kamışların başları biribirlerine giriyordu. Anavarza kayalıklarından puhu sesleri geliyordu, karanlıkta bir tuhaf kuş karartıları gecenin içinde, göğün aydınlık kalmış yerinde daha dönüyorlardı. Memed, karanlığın üstünde ışık içinde dönen kuşlara şaşkınlıkla bakıyordu. Şimdi filintamı elime alsam, şu aydınlığın içinde kendi kendilerine dönen kuşlardan birisini tenger menger düşürsem... diye düşündü. Ama bu yörenin bütün köylüleri, candarmaları buraya doluşurlardı. Candarmalar neysem ne ya, ille de köylüler zalim olurlar. Şu dünyada şu köylü milleti kadar zalim bir millet var mı, hele de zulmü kendi kendine. Dünyada hiçbir şeyden, yılandan ejderhadan, beyden paşadan, aslandan kaplandan, tek boynuzlu gergedandan korkmayacaksın, ille de bu köylü milletinden korkacaksın. Ne dostluğuna güveneceksin, ne de düşmanlığına. Bir bakmışsın dostken düşman, düşmanken dost olmuşlar. Ferhat Hoca hep ne der, bu köylü milletine güven olmaz. Pek iyi, çok güzel, Ferhat Hoca köylü değil mi? Topal Ali, Sarı Ümmet, Koçyiğit Köroğlu, sazı güzel, sözü güzel Dadaloğlu da, Genç Osman, Gizik Duran, zenginden alıp fıkaraya veren Çötdelek,

Müslüm çocuk da köylü değil mi? Kırklara karışanlar, pirler ermişler, hep köylü değiller mi? Ben de köylü değil miyim? Ama biz başkayız. Tek tek, köylüler başka, diye geçirdi içinden... Ölümü kalımı, sevdayı zulümü bilen, Allah avazlı Karacaoğları da köylü değil mi? Köylü değiller, diye bağırdı içinden... Onlar başka bir şeyler, başka bir insanlar. Köylüler, dünya kurulduğundan bu yana zulüm altındalar, zulme dayanmışlar, yoksulluğa, alçalmaya, aşağılanmaya, öldürülmeye, tutsaklığa, on yıl askerliğe, Yemene dayanmışlar, bunlar dayanamamışlar. En çok zulüm görenden korkacaksın. Fırsatını bulursa bin misli zulmeder... At kişnemeleri, çakal pavkırmaları, horoz sesleri, bataklığın yerleri sarsan soluklanmaları arasında dalar gibi oldu. Bir yağmur yağıyordu üstüne. Bir yağmur yağıyor, bir gün açıyordu. Bir taşın üstüne birisi oturmuş elinde bir alıcı kuşla yağız bir atın dizginini tutuyordu. Kayalıklardan doludizgin atlılar iniyor, atların nallarından çıkan kıvılcımlar ortalığa saçılıyordu. Atlıların karşısına Müslüm çıkıyordu, basıyordu kurşunu atlılara. Atlıların her birisi bir yere dağılıyorlar, her birisinin nallarının kıvılcımları bir tepeden gözüküyordu. Yılanlar akıyordu durmadan, kırmızı çatal dilleri dışarda... Yemyeşil yılanlar. Birden mosmor oluyorlar, ardından yalıma kesiyor, durmadan, durmadan Anavarza üstünden bu yana akıyorlar. Dilleri kırmızı, gözleri mercan... Mor devedikenlerinin üstünden süzülerek... Memed kavak ağacının ta tepesine çıkıyor, en ucuna, doruğuna. Aşağıda gözleri dilleri kıpkırmızı, ışıl ışıl yanan, kırmızı yılanlar. Yılanların sırtları da ışıltı içinde... Müslüm az ilerde duruyor, yılanların kaynaşmasına bakıyor, hiç de korkmuyor, bu ne biçim korkusuz adam böyle, yılanlardan da korkmuyor. Bir toz direği geliyor bu anda kıpkızıl, yalıma kesmiş, başı kavaktan da yukarı, Anavarza kayalıklarından da yukarda. Toz direğin içinden yedi başlı, yedi kırmızı çatal dilli bir ejderha çıkıyor, duvar gibi yılanların önüne geriliyor, onları kavağın altından kovarak... Anavarzadan yılanlar daha durmadan uçarak geliyorlar, çarpıp kalıyorlar. Hatçeyi elinden tutmuş getiriyor. Bir eli yarasının üstünde, kanı şıp şıp toprağa damlıyor. Toz içinde kalıyor Hatçe. Hiç konuşmuyor, bir taşın üstüne oturuyor, taş apak oluyor, ışıklı. Az sonra kızıl kana kesiyor taş parçası. Taştan kanlar fışkırıyor. Sarı Mahmut Ağanın elinden tabancası düşüyor. Murtaza bağırıyor, bağırıyor, birden, kirp, diye sesi kesiliyor, turuncu yorganı başına çekip bir topak oluyor, küçücük bir mavi kuş yöresini mavileyerek, gökyüzünün uzağında, aydınlığın ortasında, kuş, nereye uçarsa aydınlık da oraya gidiyor, kayıyor, kayıyor, geliyor. Memedin başının yöresinde, saçlarını, tüm bedenini mavileyerek dönüyor,

kuşun çok mavi salkım saçak kuyruğu var. Kırmızı gagası çok uzun, göğsü sapsarı, güneş sarısı... Gözleri mercan... Seyranın başının yöresinde de dönüyor mavi kuş, Seyranın saçları, yüzü, gözleri, tüm bedeni maviye kesiyor... Kuş durmadan, son hızla başının yöresinde dönüyor. Seyran soluk soluğa koşuyor cami avlusuna... Karakol çıkıyor karşısına, bir candarma duvarı... Candarma duvarını kuş aşıyor, geri Seyrana geliyor, cik cik, cik cik, sevinç içinde ötüyor. Candarma duvarı maviye kesiyor. Cami, karakol, çarşı, çarşının döşemesi, uzaktan şavkıyarak akan su, hep maviye kesiyorlar. Seyran candarmaların arasından geçiyor, duvarın dibinde dokuz eşkıya ölüsü. Çapraz fişeklik kuşanmış, tepeden tırnağa kapkara giyinmişler. Tüfeklerini kucaklarına yatırmışlar. Hiçbirisinin başı yok. Kuş geliyor birinci eşkıyanın başına konuyor, hikmeti huda, mavi bir baş çıkıyor ortaya. Böyle böyle, kuş sayesinde, dokuz başı da görüyor Seyran. Küçücük mavi kuş gülmeye başlıyor. Hem kanatlarını çırpıyor, hem başlıyor gülmeye. Gidiyor ölü eşkıyaların başlarına konuyor, durmadan, durmadan ortalığı çınlatarak gülüyor. Kasabanın üstünden uçuyor, köprüye, çaya, dağlara gidiyor, gittiği yerler som maviye kesiyor, geriye dönüyor, gülüyor, gülüyor. Küçücük kuşun gülmesi bütün kasabayı, dünyayı çın çın öttürüyor. Minareye konuyor, minare masmavi oluyor. Kuş gülüyor, gülüyor, o kadar çok gülüyor ki çatlayıp minareden aşağıya düşüyor. Seyran kuşun başında bir ağıt tutturmuş... Sarı Mahmut Ağa geliyor, kılıcını çekiyor, Seyranın başını uçuruyor, kuşun, Seyranın ölüsü başında Hatçe ağıt yakıyor, bir eli kanayan yarasında... Hürü Ana yağız ata binili, cami duvarını, altındaki ata atlayarak geliyor. Hatçeyi kolundan tutup terkisine atıyor, “Kör olasılar, kör olasılar," diye söyleniyor. “Siz, siz böyle ağıt yakarak öldüreceksiniz benim İnce Memedimi. O ölmedi. O, caminin avlusunda yatan İnce Memed değil, bir kuş, gülmekten çatlamış bir kuş ölüsü." Hatçe, onların yanından, bir ata binmiş giden Seyran, Seyranın başı yöresinde dönen mavi kuş gülmeye başlıyor. Gülüşleri Anavarza kayalıklarını çınlatıyor, arkalarından Hürü Ana da onlara katılıyor, o da bir gülüyor, bir gülüyor. Onlar böyle gülerek gitmekte olsunlar, karşılarına İnce Memed çıkıyor, “Ne gülüyorsunuz ocağı batmayasılar," diyor, “yanınıza bir de kuş almışsınız." Ötekiler, “Biz güleriz," diyorlar. “Allah böyle gülmekten geriye koymasın." Hürü Ana, yağız atın başını çekiyor, “Ne var oğlum," diyor, “işte şu altımdaki ömründe hiç yüzü gülmemiş at da gülüyor. Bre oğlum, ben İnce Memedin anasıyım, İnce Memedin anası gülmesin de, kuşu, Seyranı, atı, köylü milleti, Çiçekli köyü gülmesin de kim gülsün."

İnce Memedi çevirdiler Anavarzanın dibinde Candarmalar, Ana. Bileklerine çelik kelepçe taktılar. Elindeki beşlisini aldılar. Boğazına kıl örme geçirdiler, Kertiş Alinin eline verdiler. Duydun mu Ana?

Duymaz olayım oğlum, sen kimsin? Bu kara kara haberi bana diyen dillerin çürüsün.

Hürü Ana, kuş, Seyran, Hatçe kasabanın kalabalığının ortasında kalmışlardı. Kalabalık gittikçe çoğalıyor, azgınlaşıyordu. Ortada İnce Memed, başı kabak, ayağı yalın, boğazında bir kıl boklu örme, dili bir karış dışarda, boynu uzamış, gözleri pörtlemiş, bilekleri kan içinde, dişleri kenetli, şalvarı yırtılmış baldırları gözüküyor, bacakları, perçemi kan içinde. Perçeminden şıp şıp toprağa kan damlıyor. Bir uğultu, bir uğultu, kulakları sağır ediyor, kalabalık hem bağırıyor, eline ne geçerse, karpuz kabuğu, çürük yumurta, çürük domates, at, sığır boku, çamur, kaktüs inciri, taş, kaya parçası, hem de Memede atıyor. Memed sendeliyor, yere düşüyor, candarmalar onu yerde sürüyorlar. Tozdan çamurdan, pislikten Memedin hiçbir yanı gözükmüyor. Kalabalık, Memedin üstünden, ona tükürerek geçiyor. Amanın ne kadar da tükürükleri çok! Hiç de acımıyorlar. Memed tükürük altında kalıyor, ak köpükler. Hürü Ana tepeden tırnağa öfkeye kesmiş bağırıyor, “Bunlar kasabalı," diyor. “Köylü milleti her bir şeyi yapar da insana hiç böyle tükürür mü, İnce Memed! Sen yanlış biliyorsun köylüyü, köylü milleti insanoğluna böyle kıyar mı hiç, insanlığa, sen yanlış biliyorsun İnce Memed, köylü milleti, kim olursa olsun, isterse bin adamın kanlısı olsun, hepsini de derilerini yüzerek öldürsün, köylü milleti bir insana bunu yapar mı?"

Sesi kasabanın üstünde çınlıyor, başının yöresindeki mavi kuş her yanı maviye boğarak dönüyordu. Tam bu sırada Hürü Ananın altındaki yağız at Kertiş Alinin üstüne yürüdü, dişleriyle onu kaptı, ta caminin duvarına kadar fırlattı. Cami duvarı kan içinde kalırken Kertiş Ali boş bir çuval gibi yere yığıldı. At kalabalığın arasına girdi, önüne geleni kapıyor, arkasına geleni tepiyordu. Bir anda ortalıkta bir tek insan kalmadı o kalabalıktan. Kasabadan çıt da çıkmıyordu. Kuş, yöreye mavisini dağıtarak havada uçuyor. Seyran yerde yatanın başucuna oturmuş ığranıyordu. Hürü Ana atı onun yanma sürdü, “Kalk oradan kız," dedi, “siz insanı ölmeden öldürürsünüz. O İnce Memed değil. Onun parmağında Anacık Sultanın yüzüğü var. Onu kimse vuramaz, yakalayamaz. Onu yılan yılanken, yılan bile sokmuyor."

O yüzük onda değil, bende, dedi Seyran, yüzüğü Anaya gösterdi.

Ocağım battı, diye inledi Hürü Ana, attan aşağı atladı, geldi, yüzükoyun yatmış ölüyü çevirdi, “bak kız Seyran," diye bağırdı, “bu İnce Memed değil. Bak kız Seyran."

Kuş hemen geldi, ölünün üstünde dönerek, dünyayı boyayarak uçmaya, ardından da gülmeye başladı. Hürü Ana buna çok kızdı: “Kes o gülmeyi," dedi, “kes! Yağlı kurşunlardan gidesi kuş, hiç ölüye gülünür mü, isterse düşman ölüsü olsun, kes!"

Kuş, kirp, diye gülmesini kesti, ardından da, uçtu gitti.

Memed ayağa kalktı, bir iyice gerindi, kemikleri çatırdadı. Mavi kuş başının yöresinde mavi halkalar çizerek uçuyordu. Uzaktan bir çatırtı duydu, kulak kabarttı, çatırtı bir duruyor, bir başlıyor, gittikçe de yaklaşıyordu. “Bu gelen inşallah Müslümdür," diye içinden geçirdi. “Eğer bu gelen Müslümse, o köye yerleşir yerleşmez, koca Allahıma bir kurban keserim."

Kuş daha başının yöresinde dönüyordu. Yılanlar, yalımdan dillerini dışarıya çıkarmışlar, devedikenlerinin üstünden akıp geliyorlar, akıp geliyorlardı. Geliyor on adım ötede, küçücük mavi kuşların ördüğü, yalp yalp eden, menevişlenen duvarın önünde duruyorlardı. Yılanlar geliyor, gecede mercan gözleri ışılayarak, bir aydınlık kuşağı ortasında kalmış mavi kuş duvarının ardında duruyorlardı. Birden, her yılan duvardan bir mavi kuş kaptı. Kuşlar can havliyle vıcırdaşıyor, kıyameti koparıyorlardı.

Bir ıslık sesini duyar gibi oldu, kulak verdi ortalığı dinledi. Esen garbi yeli dalları, kamışları biribirine katıyor, ötelerdeki tarlalardan ekinlerin ince hışırtılarını getiriyordu. Memedin, kirişteki kulağı en küçük bir sesi bile ayırt edebiliyordu.

Bu gelen Müslümdür, diye söylendi sevinerek. Bu arada bir kuş sesine benzeyen bir ıslık daha duydu. Memedin de artık hiçbir kuşkusu kalmadı. Gökten leylekler inmeye başladı. Gergin kanatları, uzun kırmızı bacakları, gagalarıyla. Her birisi bir yılanı kuyruğundan yakalıyor, havalanıyor, o, havalanırken yılan ağzından küçücük mavi kuşu bırakıyordu. Ve yılanlar leyleklerin gagalarında kıvrılarak, kuşun bedenine varmak isteyerek, ulaşamayarak, kıvranarak uçup gidiyorlar, ağızlarından kurtulan mavi kuşlar da geliyorlar Memedin başı yöresinde halkalanarak dönüyorlardı. Kanat şapırtıları ortalığı almıştı. Kuş duvarı yeniden örülüyordu. Sevinç içindeydi.

Bir ıslık sesi daha geldi az ileriden, devedikenlerinin içinden.

Sen misin Müslüm? diye usulca konuştu Memed.

Benim, dedi aynı yavaş sesle Müslüm. “Benim Memed Ağam. Ben geldim." Başının yöresinde dönen kuşlar sevinç içinde şakıdılar.

Müslüm usulca çalının arkasından çıktı. Memed, onun karartısına koştu, kucaklaştılar. Bir süre öyle kucaklaşmış kaldılar.

De hele Müslüm. Sabahtan bu yana Anavarzadan gelen kurşun sesleri sana mıydı?

“Acımdan öldüm," dedi Müslüm. “Hepsini bir bir sana sonra söylerim Memed Ağam. Hele sen şu yüzüğü al hele..."

Seyranı görmedin mi?

"Al hele şu yüzüğü sen, gerisini sonra söylerim. Hele bir karnımı doyurayım. Bu yüzük parmağımda olmasaydı, ben çoktan şimdi cansız kara toprağın üstüne seriliydim. Öyle bir yüzük ki, vay babam vay! Vay Allah vay! Bu yüzük senin parmağında iken sana top güllesi bile işlemez. Yaşasın Anacık Sultan."

Memed onu elinden tutmuş çaykaranm yanına götürüyordu.

Otur sen şuraya şimdi ben azığı getiriyorum.

Benim de var, dedi Müslüm, “o dursun." Belindeki azık çıkınını çözdü, önüne serdi.

Şuraya, ayağının dibine bir çaykara eştim, suyu buz gibi, eğil de iç.

Müslüm önündeki suyu avuçladı.

Buz gibi, dedi.

Yemeğini bitirinceye kadar bir daha hiç konuşmadı. Memed, onun konuşmasını sabırsızlıkla bekliyordu.

Müslüm, neden sonra yemeğini yedi bitirdi. Önündeki azık bezini el yordamıyla karanlıkta topladı, götürdü kavağın kökünün oraya koydu, geldi çaykarada elini yüzünü bir iyice yudu, vardı Memedin yanı başına oturdu.

Burada olmaz, dedi. “Burada oturamayız. Çok yılan var buralarda."

Sen buraları iyi biliyorsun değil mi?

Ben şu Çukurovada her yeri bilirim.

Güldü.

Bize boşuna yörük dememişler. Şu devedikenlik var ya, ağzına kadar karayılanla doludur. Ama sokmazlar, zavalsız yılanlardır. Her birisinin boyu nah benim beş mislim gelir. Şu kavağın yarısı kadar bile uzunları var. Bak şimdi ne yapalım biliyor musun Memed Ağacığım... Al sen şu yüzüğü de parmağına tak hele.

Acelesi ne?

Sen tak hele, acelesinin ne olduğunu ben sana söylerim. Bak şimdi ne yapalım.

Yüzüğü Memede uzattı, öteki aldı, parmağına taktı. “Taktın mı parmağına?"

“Taktım."

İşte şimdi oldu.

Oldu, dedi Memed, “şimdi ne yapalım?"

Şimdi de, dedi Müslüm, “şu yandaki söğütlerin üstüne çıkalım. Bizim kaçak yörüklerin yatağıdır o söğütlerin üstü. Orada taht gibi yatacak yerler var."

Gerçek mi?

Gel de gözünle gör. Burada yerde kalırsak yılanlar gelir. Sokmazlar ya, boğarlar. Bir dolanırlar adamın boğazına, sıkarlar, öldürür şuraya atarlar.

Az önce zavalsız dediydin ya...

Sokmuyorlar. Burada bir yerde kalırsak domuzlar, sırtlanlar, kurtlar, çakallar da gelirler...

Memedin kolundan tuttu, kulağına eğildi, “Şu sazlığın içinde ejderha da var," dedi. “Hem de yedi başlı. Gözlerinden yalım fışkıran. Yedi tane başındaki her bir dili bin çatal... Gördüğü hiçbir adamı iflah etmemiş, almış götürmüş sarayına. Ama sen korkma, bir kere senin parmağında yüzük var, o ejderhalar böyle yüzüklere hiç yaklaşamazlar. Bir de... Haydi gidelim de çıkalım oraya, ağaçların üstüne."

Gidelim, dedi Memed. Kavağın dibine vardılar, öteberilerini aldılar. Garbi yeli gittikçe azıtmış esiyor, kamışlar gıcırdıyor, dallar biribirlerine vuruyor, uzun kavak yatıp yatıp kalkıyordu. “ Çok yel var. Çok da yıldız."

İşte böyle yıldızlı havalarda ejderha sarayından dışarıya çıkmaz. Yıldızlardan ödü kopar onun. Bir de yıldızlardan korkmasa... Dur Memed Ağam, önce ben çıkayım ağaca... Yatakların yerini biliyorum. Hemen ağaca tırmandı. “Bak," diye sevindi, “bak, Memed Ağacığım, bizim Deli Osman buraya bir yatak yapmış, karyola derim sana. Gel de bak. Otlardan döşeği, yastığı bile var. Bir has ipekten yorganı eksik."

“Geliyorum."

Memed elindeki öteberiyi Müslüme uzattı, kendi de, üç adam el ele verse kuşatamaz kalın söğüt gövdesine tırmandı, eğildi, söğüdün yatak yapılmış yatık dallarının üstünü yokladı.

Yumuşacık yatak, dedi.

Uzan, rahat et, dedi Müslüm. “İstersen cüppeni silahının üstüne koy da yastık yap."
“İyi akıl..."
Memed, öyle yaptı, başını cüppesinin üstüne koydu uzandı. Gökyüzünde yıldızlar üst üste kaynaşıyordu. Bütün gök silme yıldızla döşeliydi. Memed yıldız ışığında Müslümün yüzünü seçebiliyordu.
Söyle bakalım.
Nesini söyleyim Memed Ağacığım, Ferhat Hoca iyice azıttı, önüne geleni soyuyor, zenginden alıyor, fıkaraya veriyor, sen de mi öyle yapardın?
Ben de öyle yapardım.
"Gittim Ferhat Hocaya. Ferhat Hoca bana bir mektup verdi. Sen de biliyorsun, Abdülselam Hoca. Abdülselam Hoca bir muska yazarmış, ölünün boğazına tak, ölüyü diriltir. Yiğit bir adammış. Aldım mektubu, koydum koynuma, vardım Hürü Anaya, böyle böyle, dedim. O da bana, var söyle kara gözlü Memedime, bana çok güzel bir ev yaptırsın portakal bahçeleri arasına. Ben de, dedi, şaşırtırım köylüyü, candarmaları, önce Düldül dağına giderim, ardından da Çukurovaya inerim. Var git Seyrana söyle, dedi, ondan da Çukurovada kara gözlü, Memedime benzeyen bir çocuk isterim, Allah analı babalı, bir de Hürü Analı büyütsün, dedi. Ben oradan Seyrana gittim. Candarmalar sarmışlar köyü, kuş uçurtmuyorlar. Vay, vay, dedim, vay! Sonra, bir gün, tanyerleri ışırken candarmaları uyuttum, Seyrana vardım. O da çok sevindi. Sevincinden kanat taktı uçtu. Var söyle Memedime, dedi, ben de Çukurovada, portakal bahçesinin ortasında bir ev istiyorum, karbeyaz olsun. İki katlı, beş odalı olsun. Sırça pencerelerine gün vursun. Hiçbir vakit gün eksik olmasın, dedi. Şu bergüzan da sana gönderdi. Ona boncuklu bir kese uzattı. “"İçindekinin ne olduğunu bilmiyorum,"" dedi."
Sağ ol, dedi Memed, “Müslümüm, kardaşım, yiğidim."
Ben de ona ne dedim, Seyran Bacı, dedim. Sen hiç korkma Çukurovada. Ben, İnce Memedin yerine, dağda sizi de, köylüleri de beklerim. Zenginden de alırım, hepiciğini fıkaralara dağıtırım. Yazık, fıkaralara çok yazık. Hiç de paraları yok. Öyle değil mi Memed Ağacığım.
Öyle, dedi Memed.
"Seyran Bacının oradan ayrılırken, köyü çıkarken, candarmaları uyuttum, derken, tanyerleri daha ışımamış, bir candarma beni gördü, ver etti bana kurşunu. Ben de hiç durur muyum, ben de salladım. Oradan kaçtım, Anavarzayı tuttum. Bir baktım, onlar benden önce gelmişler Anavarzaya,

kayalıklarda onlar benim başımı görür görmez, aman Allah, Allah seni inandırsın Memed Ağam, candarmalar sanki bir orduyla harbediyorlarmış gibi, hepsi her yerden bir kurşun döşendiler üstüme, bir kurşun, yer gök ateşe kesti. Ben de orada bir oğlak tuttum, bir dikene bağladım. Oğlak azıcık başını gösterir göstermez, bin kurşun yağıyordu olduğu yere. Candarmalar oğlakla harbede dursun, ben soluğu surlarda aldım, sonra da kalenin içine girdim. Burada, kalede eğer üstüme gelecek olsalardı, bir tekini koymaz, hepsini kurşundan geçirirdim. Bereket versin onlar daha oğlakla savaşıp duruyorlardı. Kaleden seyrediyordum. Oğlak onları taşkalaya almıştı, candarmalar kurşunu kesince oğlak taşın üstüne çıkıyor, yaylım ateşi başlayınca da taşın ardına iniyordu. Vallahi billahi, iki gözüm önüme aksın ki... Oğlak candarmalara çok uzaktı Memed Ağam. Oğlak mı, insan mı, yani ben miyim seçemiyorlardı. Oradan ben aşağı indim, Anavarzanm merdivenlerine, baktım bir on beş kadar candarma aşağıda durup dururlar. Beni gördüler."

Müslümü görünce yere yatıp bir yaylım ateşine başladılar. Kurnaz çocuk oraya yattı, hiç kıpırdamadı. Onların yaylım ateşine hiç karşılık vermeyen Müslüm, bir taş mezarın içinde yatarken, oğlakla savaşanlar önünden geçerek, aşağıya indiler. Ovadan bir candarma bölüğü daha geldi kayalıkların dibine. Müslüm kayalıklardan aşağı inerken, havada kanat kanada uçan çok kartal gördü. Kurşun seslerinden dolayı yerlerinde duramamışlar, uçup gökyüzünü kaplamışlardı.

Ali kesiğinde de candarmalarla karşılaştı Müslüm. Çirişlerin arasında yitti, gözükmez oldu. Öylesine toprağa yattı ki gökteki keskin gözlü kartallar bile onu göremediler. Gene candarmalar çok kurşun yaktılar. Müslüm böylece sürünerek bir buğday tarlasının içine girdi. Buğday tarlası insan boyuydu. Firiklemiş ekinler esen yelde hışırdıyordu. Kırmızı gelincikler kırmızı bir kilim gibi yeşil karakılçık başakların üstüne serilmişti. Müslüm ekinlerin içinden Ceyhan ırmağına doğru yılan gibi akarken önüne bir uruşman kümesi çıktı, Müslüm sevincinden deliye döndü. Güzel kokulu bitkiyi kökünden koparıyor, güzel güzel yiyordu. Bütün bedeninin, saçlarının, ellerinin ayaklarının, gözlerinin bahar koktuğunu duyumsadı. Arkasın dan candarmalar, kayalıklarda daha kurşun yakıp duruyorlardı. Müslüm uruşmanları bitirdikten sonra, ekinin içine ağzı yukarı yatarak havaya beş el kurşun salladı. Candarmalar kayalıklardan ovaya dökülürken, Müslüm onlardan çok daha hızlı, Ceyhan ırmağının

yarlarının dibinden yukarıya, devedikenliğin altına kaydı. Sel yatağına gelince, kurtuldum, diye sevindi.

Candarmalar, köylüler bu devedikenliğin içine hiçbir vakit giremezler. Neden ki dersen, bu karayılanlardan korkarlar. Burada her yıl bu aylarda en az on beş kişiyi yılanlar boğar öldürürler.

Dernek böyle ha! Pekiyi sen nasıl girdin?

Benim efsunum var, yılan bana bir şey yapmaz. Bir de ben korkmam. Buranın yılanları beni tanırlar. Beni çok gördüler geçen yıl.

Unutmuş olamazlar mı?

Yılanlar insanlar gibi değil, onlar dostluğu da, düşmanlığı da unutmazlar. Ben geçen yıl onlara kova kova süt verdim.

Hm, şimdi anladım işi, yılanlar sütü çok severler, hele koyun sütünü.

Memed Ağama deyim, ne candarma, ne de köylüler, devedikenliğe giremezler.

“Dernek ben tatlı canı iyi kurtarmışım."

Müslüm coşkuyla:

İyi ki iyi, diye onayladı. “Anan seni kadir gecesi doğurmuş. Yoksa şimdi ben seni boğazı sıkılmış oracıkta bulacaktım, mosmor kesilmiş."

Mosmor, dedi Memed şaşkınlıkla.

"Candarmalar şuradan, günbatıdan da gelemezler, şu aşağıda ejderhanın sarayı olduğunu bilirler. Ejderhanın oraya yaklaşanı yuttuğunu da bilirler. Kimi zaman dünya soluk alır gibi bir soluk alır, sazlık, Anavarza kayalıkları, toprak bile sallanır, o, ejderhanın soluk alışıdır işte. Buraya kimse yaklaşamaz. Bizi burada yakalayamazlar. Bize ejderha da bir şey yapmaz. Geçen yıl anam, şuraya koskoca bir kazan süt koydu ejderha içsin, diye. Kazan öyle büyüktü ki üç adam zor taşıdı. Ejderha da beni tanır. Ben ta içerlere kadar gittim de bana hiçbir şey yapmadı. Sende de yüzük var, sana kurt kuş, insan, hiçbir yaratık hiç yaklaşamaz, candarmalar beni, o kadar kurşun sıktılar da niye vuramadılar, söyle! Söyle niye vuramadılar?"

Sende Anacık Sultanın yüzüğü vardı da ondan.

Ondan, dedi Müslüm, güvenli bir sesle. “Ondan yaaa..."

Şimdi de o bende...

Şimdi bu bataklık çevrili. Köylüler, candarmalar burasını boş bırakmazlar.

“Bırakmazlar," dedi Memed. “Biz burada en az üç gün kalmalıyız. Onlar, bizden ses şada çıkmayınca üç günden fazla kalmazlar."

Ben onları teziktirdim, dedi Müslüm. “Onlara aşağıyı gösterdim, bucağı, ben yukarıya kaçtım. Şimdi onlar bucağı kuşatmışlardır. Bucağın çalılığı, zıncarı, ağaçları buradan daha büyük, üstelik bucakta ejderha da, karayılan da yok."

Gene de bekleyelim, dedi Memed. “Burada da kapandayız ya, olsun. Ovada çırılçıplak yakalanmaktan daha iyi."

Uzun uzun tartışarak, buradan çıkmayı bir iyice tasarladıktan sonra sohbete geçtiler. İkisi de o kadar yorgundu ki uykuları hiç gelmiyor, konuştukça açılıyor, açıldıkça konuşuyorlardı. Memed, bu Müslüm çocuğa şaşırmış kalmıştı. Bir bebek gibi saf, bir eke gibi akıllıydı, şimdiye kadar Ferhat Hoca da içinde, insanoğlunun böyle akıllısını görmemişti, şu yılanlardan, ejderhadan da ödü kopuyordu. Anasının, hiç kimsenin haberi olmadan, kazan kazan sütleri getirmiş, tek başına, korkudan eli ayağı titreyerek, onlarla dost kalmak için ejderhaya, yılanlara sunmuştu. En az korktuğu insanlardı. Bu kadar güzel silah kullanmayı da nereden öğrenmişti?

Sen hiç ejderhayı gördün mü?

Görmedim, dedi Müslüm.

Belki de öyle bir ejderha yok.

Olmaz olur mu Memed Ağam, hiç ejderha olmaz mı, ağzını hayra aç da günaha girme. Bu kadar karayılan olur da burada onların hiç ejderhası olmaz mı?

Belki de olmaz.

Öyleyse ejderha yok da o sütleri kim içti, yaaa.. .

Utku kazanmış bir komutan gibiydi.

Sana bir şey soracağım, dedi Memed onun kolunu tutarak

Sor, dedi Müslüm.

Ama doğruyu, dosdoğruyu söyleyeceksin bana. Ne duyduysan, ne gördüysen onu.

“Olur," dedi Müslüm, “ben hiç yalan söylemem ki..."

Diyorlar ki, Seyran benim ölümü almaya kasabaya yaya yapıldak giderken bir mavi kuş onu hiç bırakmamış, başının az üstünde, başının yöresinde hep uçmuş durmuş, ta ki Seyran o ölünün benim ölüm olmadığını görene kadar. Söyle bakalım, böyle bir şey olmuş mu?

"Olabilir. Ferhat Hoca, bütün köylüler, bütün kasabalılar da görmüşler o kuşu. Seyran Bacıdan hiç ayrılmıyor, başının bir karış üstünde, bir karış yöresinde dönüp duruyormuş. Böylece kuş Seyran Bacıyla birlikte kasabaya

kadar gitmiş, onunla köye geri dönmüş. Seyran Bacı ne zaman dışarı çıksa, kuş nerede olursa olsun uçup geliyor, o nereye gitse, başının üstünde o da oraya gidiyormuş. Bütün köylüler bunu her gün görmüşler. Ben göremedim. Sesi özür diler gibiydi. “"Yalnız o kuş mavi değil sarıymış."

Mavidir, dedi Memed sertçe.

Sarıdır, diye aynı sertlikte karşılık verdi Müslüm.

Mavidir.

“Bana, o kuş sarıdır, diye Seyran Bacı söyledi."

Sen sus, diye buyurdu Memed, “ben biliyorum, o kuş mavidir."

Mavi olsun, mavi olsun, dedi Müslüm boynunu bükerek.

Tanyerleri yavaş yavaş ışımıştı. Hemite dağının tepesine gün vurmuş gibiydi. Bataklık üç kere soluklanmış, toprağı sarsmıştı. Kuşlar uçuşmaya, böcekler ötmeye başlayacaktı neredeyse. Dünya, binbir ışığı, rengi, kuşu, aydınlığı, ipileyen kayalıkları, çiçekleri, bataklığın üstünden kalkan incecik dumanıyla görkemli bir uyanıştaydı. Önce Müslüm, ardından da Memed uyudu.

3

Kurşun seslerine uyanan kasabalılar, don gömlek, pijamalı, yarı çıplak kasabanın sokaklarını doldurdular. Bir süre hiç konuşmadan uyurgezerler gibi, biribirlerine çarparak dolaştılar. Sonra ortalık birden patladı, şehrin içini bir uğultu aldı. Her önüne gelen, her önüne gelene bir şey söylüyor, bir şeyler soruyor geçiyordu. Ortalık ağarana kadar, bütün kasaba yediden yetmişe kadar sokağa dökülmüştü, bu kargaşa sürdü. Ortalık ağarınca, dükkanların kepenkleri gümbürtüyle açıldı, insanlar top top köşebaşlarına, kahvelere, dükkanların önüne biriktiler, konuşmaya, geceki olayı yorumlamaya başladılar. Yukardaki tepelerden daha kurşun sesleri geliyordu.

Murtaza Ağa, Memedi gördükten, yorganı başına çektikten sonra bir daha hiç kıpırdayamamış, yatağının içinde öyle kaskatı kesilmiş kalmıştı. Karısı gelmiş onu yatağın içinden çıkarmaya çalışmış, yorganı üstünden çekmiş, bir türlü de oradan alamamıştı. Kadın utanıyordu, ya şimdi Savcı, Yüzbaşı, Doktor gelir de Ağayı böyle yatağının içinde çont olmuş görürlerse ne derlerdi. Bu hal kasabanın diline düşerdi ki kıyamete kadar söylenirdi.

"Kurban olduğum Murtaza kalk! Yoluna öldüğüm gül yüzlü Ağam uyan. Bak, yanın yören kan gölü. Gün doğdu kalk. Şimdi bütün dünya bu eve dökülür, bu odaya gelirler. Seni böyle korkudan çont olmuş görmesinler. Elalemin diline düşeriz ki kasabaya oyuncak oluruz kurban olduğum Murtazam. Kalk, kurban olurum, kalk!"

Çalışıyor çabalıyor bir türlü kaskatı kesilmiş kalmış Murtazayı açamıyordu. Yanaşmaları, öteki kadınları da çağırmıyordu ki, sevgili yiğidini böyle görmesinler. Sonunda edemedi, bir kova soğuk suyu onun üstüne boca etti. Murtaza Ağadan inceden bir inilti geldi. Bir, bir, bir kova, bir kova daha... Murtaza Ağa parmağını sallayarak işaret verdi. Hüsne Hatun eğildi, koluna yapıştı onun, bu kadar su o kadar çok işe yaramamıştı, çalıştı çalıştı Murtaza Ağayı yerinden bile oynatamadı. Sonunda edemedi konaktakileri çağırdı.

Ötekiler konağın orasında burasında hazır bekliyorlardı, hemen koştular Murtaza Ağayı yataktan kaldırdılar, oturma odasına sürüklediler.

Hüsne Hatun:

"Hamamlığı yakın," diye buyurdu.

Murtaza Ağa kendine gelmişti ya, kenetlenmiş dişlerini bir türlü açamıyordu. Yüzü de sapsarı kesilmişti. Hüsne Hatun bütün çabasıyla onu konuşturmaya çalışıyor, yüzüne avuç avuç kolonya döküyordu.

"Hamamlığı yaktık Hatun..."

Hatun Murtaza Ağayı iki kişinin yardımıyla hamamlığa sürükledi, onu yere yatırdı, soymaya başladı. Kaskatı kesilmişi soymak o kadar kolay olmadı ya, sonunda Hüsne Hatun bu işi de becerdi. Çıplak adamı kolundan tuttu mermerin üstüne kadar sürükledi, üstüne kova kova hafif ılık suyu dökmeye başladı. Biraz sonra Murtaza bir kolunu, ardından da bacağını oynattı. Ardından gözlerini açtı, korkuyla, şaşkınlıkla Hüsne Hatuna baktı. Ardından da, “Kan," dedi, “kan, kan, kan, çok kan..." Gözlerinin içi güldü bir ara.

"Yaram nasıl, çok kan geliyor mu?"

Hiçbir şeyciğin yok, kurban olduğum, dedi Hüsne Hatun. “Piri paksın. Bir pire ısırığı bile yok gül bedeninde, çok şükür."

Yok mu?

Yok ya kul olduğum, ala gözlü sultanım benim. Yüce Allah seni o zalimin kurşunlarından esirgemiş.

Konağın avlusunun önü olaydan sonra hemencecik insanla dolmuştu. Gün attıktan sonra da insanlar durmadan geliyorlar, avlu kapısının açıldığı caddeyi bir uçtan, öteki uca dolduruyorlardı.

Topal Ali, dedi Murtaza Ağa. “Amanın, ne pahasına olursa olsun, bana Topal Ali Ağayı, o ağalar ağasını, paşalar paşasını, o insanlar insanını, o ermişler ermişini bana ulaştırın. O kurtardı benim canımı. O, olmamış olsaydı, ben de şimdi Mahmut Ağanın yanında ala kanlı, kanlara belenmiş yatmış olacaktım. Mahmut Ağa nasıl?" “Kan gölüne batmış çıkmış. Amanın ne kadar da çok kanı varmış. Bütün oda, yer gök kana kesmiş."

Bana hiçbir şey olmamış mı?

Çok şükür, çok şükür pire ısırığı kadar bile, diken çiziği kadar bile...

Ben bu canı kime borçluyum?

Kime? diye sordu Hüsne Hatun.

Topal Aliye gülüm. Topal Aliye... O canavar, yani İnce Memed oğlumuz o aslan yürekli, o çatal yürek içeriye girince... Kurşunu sıkınca, lamba da sönünce, ben ona, ne yapıyorsun, İncem, oğlum deyince, o da bana dedi ki, ben daha, o zaman elime Mahmut Ağanın kanı fışkırmamış daha, ben bayılmamışım daha, işte o zaman kulağıma çatal yüreklimin bülbül sesi geldi. Var git Murtaza, yaşa Murtaza Ağa, ölmeyin tam sırasıydı ya, seni

Topal Aliye havale ettim. Var git Murtaza Ağa, bir ye de Topal Aliye bin şükret...

Doğru mu, hayalda, düşte olmasın.

Doğru. Vallahi billahi şu kulacıklarımla duydum. Ondan sonra da elime kan gelince kendi kanım sanıp öldüm. O zamandan bu zamana kadar ölüydüm. Bir yerimde hiçbir şey yok ya, en küçük?

Yok, dedi Hüsne Hatun, “çok şükür koca Allahıma, kurdu kuşu yaratana, cansız çamurdan bizi halk edene... Çok şükür, çok."

Ben bu Topal Aliye ne yapsam, nasıl bir iyilikte bulunsam da gönlünü alsam. Bak Hatun, şu Topal Aliye benim yaptığım kötülüğe, onun bana yaptığı iyiliğe...

Keski, dedi Hatun içini çekerek, “ünü büyük, sözü seçkil Topal Ali Efendimize bunu yapmasaydın, keşki.

Keşki, diye içini çekti Murtaza Ağa da Hatunu gibi. “Keşki... Kul kusursuz olmaz demiş sevdiğim."

Kul kusursuz olmaz gül yüzlü Ağam, sen Topal Ali için üzülme. Onunla barışacağız. Öyle görkemli bir adama senin gibi bir Ağayı bağışlatmak kolay.

“Kolay," dedi Murtaza Ağa gülümseyerek.

Hüsne Hatun, daha kendisine gelememiş kocasını kokulu sabunlarla onu incitmeyerek köpürte köpürte bir iyice ovalayarak yudu arıttı.

Çok şükür kendime geldim, dedi Murtaza Ağa ayağa kalkarken, “çok şükür Allahıma, çok teşekkür Topal Ali Bey kardaşıma, ermişler ermişine. Çok şükür bu günüme, bu halime." Hatun sabun kokulu yepyeni çamaşırlar getirdi.

Bayramlık giyitlerimi de çıkar sandıktan, kalpağımı da... Kırmızı mintanımı da... Hani Kurtuluş Savaşında giydiğim... Yani Mercin Cephesinde, Fransızlara karşı savaştığım cephede giydiğim kan kırmızı gömleği de... O gömlek şehit kanıyla boyanmıştır. Benim kendi şehit kanımla. İnce Memed benim şahinim, yiğidim. Ona kurşun geçmiyor biliyor musun Hatunum?

Aman ha, aman Ağam, bunu her yerde söyleme, İnce Memed şahinim, deme.

Murtaza Ağa, Kurtuluş Savaşı milis giyitini giyer, parlak çizmelerini ayağına çekerken celallendi:

Diyeceğim Hatun, dedi, “o benim canımı bağışlamadı mı? Bir kurşunu da bana oracıkta hemen sıkıverseydi ne yazardı, değil mi, söyle, söyle ne

olurdu? Söyle, o benim canımı kurtarmadı mı? O benim şahinim değil mi?"

Doğru, o bir sahandır. Doğru, bir kartaldır. O Anka kuşudur. O dağların yırtıcı kaplanıdır. O, adı güzel, kendi güzel Muhammede eştir, doğru. Hepsi dos dos dosdoğru. Yalnız işin içinde başka iş var.

Ne işi Hatun? diye gürledi Murtaza Ağa, kalpağını başına giyerken.

Hüsne Hatun:

"Ya Mustafa Kemal duyarsa senin İnce Memede şahinim dediğini gönüllenmez mi? İnce ona asi değil mi, kul olduğum Murtaza Ağam? Ünü büyük Gazi Kemal Paşamız ne der sonra sana, ünü büyük İnce Memedi bizim Murtaza ne diye gökyüzüne çıkarıyor demez mi? Demez mi, iki gözümün çiçeği Murtaza Ağa efendim?"

Der, dedi Murtaza. “Ben de ağzımı sıkı tutarım ama, bundan sonra da o İnce Memede göstereceğim dostluğu, iyiliği ben bilirim. Silahtan silah, mermiden mermi, dosttan dost, ne isterse onun emrine kılarım. Şu Topal Aliyi de başıma taç ederim. Bu gece onu eve, yemeğe çağırabilir misin?"

Hele dur Ağam, hele acele etme. Topal Aliyi, gönlü kırılmış Ali Ağamızı o kadar kolay değil eve çağırmak. Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa bir daha bitiştirmek zordur.

Zordur, dedi yüzünü asarak Murtaza Ağa.

Onu da hiç kimse bilmeyecek. Bir daha ağzımızdan çıkmayacak.

Nedir o çıkmayacak olan?

İnce Memede dostluğumuz.

Çıkmayacak, diye güldü Murtaza Ağa. “Bir Allah bilecek, bir ben, bir sen, bir de..." Durdu, düşündü. “Bir de... Bir de... Bir de Topal Ali..."

O İnce Memedin düşmanı değil mi?

Murtaza Ağanın yüzünü bir şaşkınlık aldı. Bir süre konuşmadı.

Bu insanlar belli olmuyorlar ki Hatun, dedi. “İnce Memed onun öyle can bir düşmanı da onun hatırı için benim canımı niçin bağışlasın? Bunların aralarında bir şeyler var. Sonra Hatun..."

Kaşlarını çattı, alnı kırıştı.

Sonra Hatun, Topal Ali beni öldürmemesini niçin ondan istesin? Ben o Topalın onurunu ayaklarımın altına almamış, onu beş paralık etmemiş, onu itin götüne sokup sokup çıkarmamış mıydım? Şu dünya dünya olalı, benim Topalı aşağıladığım gibi hiçbir insan hiçbir insanı aşağılamamıştır. Bu işin altından bir çapanoğlu çıkmasın... Bir şey, bizim aklımıza gelmeyen bir şeytanlık olmasın?

İkisi de aklına geleni söyleyemedi.

Hüsne Hatun yutkundu.

Belki, dedi, “sen ona yalvarınca, sen pişman olunca o da pişman oldu. Unutma ki bu adamlar birisini severlerse ölene dek severler."

İnşallah dediğin gibidir, dedi Murtaza Ağa. “Allah ağzından duysun sevdiğim."

Hüsne Hatunu bağrına basarak kucakladı.

Şu Mahmut Ağaya bir bakalım.

Hüsne Hatun önde, Murtaza Ağa arkada odaya yürüdüler. Mahmut Ağanın yastıktaki başı yana kaymış, yüzü sapsarı kesilmişti. Gözleri de sonuna kadar açılmış, karşı duvara dikilmiş kalmıştı. Dudakları azıcık aralık kalmış, ağzından çıkmakta olan sözcük sanki o anda orada donmuş kalmıştı. O sözcük biraz sonra bir çığlık olaraktan oradan boşanacak, odayı fır döndükten sonra karşı tepeye ağacak, orada patlayacaktı. Duvarlar, yastık, yorgan, döşek, Murtaza Ağanın yatağı baştan aşağı kana batmış çıkmıştı.

Ne kadar da çok kanı varmış şu serçe kadar insanın, diye kendi kendine söylendi Murtaza Ağa, sonra Hüsne Hatuna döndü, “bir mandanın da ancak bu kadar akar kanı."

Hüsne Hatun onun yüzüne baktı, Murtaza Ağa gittikçe sararıyordu, koluna girdi dışarı çıktılar, bu sırada da avlu kapısından içeriye önde Kaymakam, arkada Savcı, Doktor, Yüzbaşı girdiler. Onların arkasından da Belediye Başkanı, Zülfü, Taşkın Halil Bey, Molla Duran Efendi, Muallim Rüstem Bey sökün ettiler. Topal konağın avlu kapısının karşısındaki ak badanalı evin duvarının dibinde durmuş, ayağında parlak çizmeleri, başında fötrü, sırtında pırıl pırıl giyitleri, ak mintanı, yakasına sokulmuş büyük kırmızı mendiliyle büyük işlere hazırlanmış, çok ağırbaşlı bir insan tavrıyla hüzünlü bir yüzle duruyordu. Yalnız arada sırada sarkık bıyıklarının üstündeki sivri burnu seğiriyordu.

Odaya girenler önce bir irkiliyor, sonra da oldukları yerde kalakalıyorlardı. Gelen konuklarla az bir sürede oda ağzına kadar doldu.

Mahmut Ağaya otopsi yapmayalım, dedi Taşkın Halil Bey. “O bir milli kahramandır."

Evet, kahramandır, dedi Yüzbaşı. “Onun İstiklal Madalyası bile vardır, ona otopsi yapmaya gerek yok."

Doktor da:

Gerek yok, dedi. “Her şey ortada. Ben raporumu şimdi yazarım. Ama bir bakayım."

Hiç gerekliği yok, dedi Murtaza Ağa. “Ben ona giren kurşunları teker teker saydım, tam üç tane."

Doktor gitti ölünün üstünü açtı. Ölünün gecelik fistanı ta baldırlarına kadar sıvanmış, bacakları çarpık çurpuk, birisi bir yana, biri bir yana kıvrılmıştı.

Biraz dışarıya çıkar mısınız?

Odayı dolduranlar dışarıya çıktılar. Doktor da, elleri kan içinde kalarak, daha kanın bir kısmı iyice kurumamıştı, ölünün gecelik fistanını sıyırdı, çırılçıplak kalan kan içindeki ölünün her bir yanına iyice baktı. Mahmut Ağa, üç kurşunun üçünü yan yana, araları birer parmak, birer parmak yemişti.

Amma da nişancı köpoğlu, diye söylendi Doktor dışarıya çıkarken.

Öğleye doğru Mahmut Ağanın çiftlikteki karıları, akrabaları, yakınları, ırgatları döküldüler kasabaya. Çiçekli köylüsü de yarı yarıya gelmişti yas yerine. Doktor raporunu yazdıktan, Yüzbaşı zaptını tuttuktan sonra ölüyü ailesine teslim ettiler.

Mahmut Ağanın yakınları ölüyü Murtaza Ağanın hamamlığında yıkadıktan sonra ona giyitlerini giydirdiler, ölüyü Kaymakamın isteği üzere kasabanın alanına götürdüler, bir masanın üstüne yatırdılar, üstüne de, ne uçları yırtılmış, ne ay yıldızı sökülmüş, yepyeni bir bayrak örttüler. Önce Yüzbaşı çıktı kürsüye, Kurtuluş Savaşımızın tunçsiper göğüslü ulu kahramanı, dedi. Ve hem de albayrak gibi göğsünde altın madalyası dalgalanan, sen ölmeyeceksin, diye de bağırdı. Bu vatan, şu yüce Toros dağları yaşadıkça sen de bu vatanın yüreğinde yaşayacaksın. Güneş yok olduğu gün ancak, sen de işte o zaman yok olacaksın. Kutsal naaşm Türk milletinin yüreğine şimdiden gömülmüş bulunuyor. Senin huzurunda, bu mübarek vatanın mübarek topraklarının huzurunda ant içiyorum, daha senin tenin soğumadan o İnce Memed nam asinin kanıyla senin mezarını sulayacağım. Ulu soylu, Toros kartalı, göğsünü düşmana tunçsiper olaraktan germiş milli kahramanımız senin ulu, Orta Asyadan gelen kanını ve hem de ulu, şanlı kanını Fransızlar sorul sorul akıtamadı, ama o asi, o vatan düşmanı, ayağı yalın köylü çocuğu, senin acıyarak beslediğin o hain, senin kanını bu mübarek topraklara döktü. Senin kanından o topraklar üstüne güneşler doğacaktır, aylar yıldızlar, ışıklar doğacaktır. Senin kanını yerde koymayacağım. Öcünü İnce Memedden, öteki düşmanlardan alacağım.

Yüzbaşı çok coşmuş, çok bağırmış, çok yaman kanatlı sözler söylemiş, duyanın şaşkınlıktan parmakları ağzında kalmıştı. Kürsüden inerken ter içindeydi. Kıvançlıydı. Yüzünde de belli belirsiz bir gülümseme. Aşağı iner inmez onu önce Kaymakam, ardından Savcı, sonra ötekiler yürekten kutladılar. Eh, bir insan konuşunca böyle konuşmalıydı. Şu koca alanda onun konuşmasını işitip de ağlamayan kalmamıştı.

Kürsünün yanında, Kurtuluş Savaşı kılığına girmiş, kalpağını başına yanlamasına geçirmiş, Kurtuluş Savaşı savaşçıları Napolyon gibi, onlar da kalpaklarını yanlamasına giyiyorlardı, filintasını takmış, altı koşar fişeklik kuşanmış Murtaza Ağa, Yüzbaşı kürsüden inince o da atından atladı geldi Yüzbaşıya sarıldı:

Senin gibi yiğide can kurban, dedi. “Şimdi seni dinleyen kurt kuş dile gelir, insanoğlunda yürek kalmaz. Sen kardeşimiz ulu kanlı Mahmut Ağamızı, o mecruh kişiyi ebedileştirdin. Seni duyan taş ve toprak bile titredi."

Yüzbaşının arkasından Kaymakam, ondan sonra Belediye Başkanı, sonra da ötekiler... Fakat hiçbir konuşma Yüzbaşının konuşmasını tutmadı, hiçbirisi onun kadar içtenlikli, bu ölüye yüreği yanarak konuşmadı.

Tören bittikten sonra ölüyü candarmalar göçmen Hamza Dayının kasabadaki tek otomobiline taşıdılar. Hamza Dayı otomobili kasabanın dışındaki köprüye kadar yavaş sürdü. Ötekiler de, önde Kaymakam, yanında Yüzbaşı, Yargıçlar, Savcı, kasabalılar, köylüler, başları yerde bir yas havası çalınırcasına kederli, arkasından gittiler.

Köprüye gelince Hamza Dayı gaza bastı, kalabalık da, gene öyle yas içinde, çok kederli, çok saygılı kasabaya ağır ağır geri döndü.

Birkaç gün kasabadan çıt çıkmadı. İnce Memedin arkasına düşenler hiçbir şey elde edemeden geriye döndüler. Yüzbaşı evine kapandı. Ne candarma komutanlığına geldi, ne de çarşıya çıktı. Bu kasabanın ortasında, hem de candarma komutanlığının bitişiğinde vuku bulan ikinci cinayetti. Bu İnce Memed bunu mahsus yapıyordu. Meydan okuyordu ona. Karısının ölümünü unutamıyor, kan güdüyordu Devletin bir yüzbaşısıyla, hem de Devletle... Onun alacağı olsun. Dişi dişini yiyor, öfkeden kuduruyor, “Asım Çavuş," diye bağırıyordu, “bu adam gemi azıya aldı artık, onun bir icabına bakmalıyız, ya da ölmeliyiz." Asım Çavuş da onun kadar öfkeli, onun kadar da bu işe deli oluyordu. Artık bu İnce Memedin bir çaresine bakılmalıydı. O ölmeden artık onlara bu kasabada rahat yoktu.

“Ya İnce Memed, ya ölüm Yüzbaşım," dedi Asım Çavuş.

Ya ölüm, diye onu onayladı Yüzbaşı. “Kan güdüyor bana, Devlete. Dağda öldürmüyor da geliyor, burnumuzun dibinde öldürüyor Mahmut Ağayı."

Bizi dünyaya rezil etmek için, dedi Asım Çavuş.

Benim istikbalimi karartmak, beni mesleğimden etmek için, dedi Yüzbaşı.

Murtaza Ağa, olay gecesinin korkusunu, yılgınlığını üstünden atmış konuşmaya başlamıştı. O dükkan senin, bu kahve benim, nerede bir kalabalık görürse dalıyor başlıyordu konuşmaya. İki üç kere de Topal Aliyle karşılaşmış, önüne dikilmiş, onurunu ayaklar altına alarak ona yılışmış, yaltaklanmış, yolunu kesmiş, ötekiyse taş gibi, başını önüne eğmiş, onun yüzüne bile bakmadan, yanından kaymış gitmişti. “Bakın hele bakın, şu Topal bacağına sıçtığım deyyusun yaptığına, hem canımızı kurtarıyor, hem de yüzümüze bile bakmıyor. Ulan insan kurtardığı canın yüzüne bir kere olsun bakmaz mı?"

İster canını kurtarsın, ister yüzüne bakmasın, Murtaza Ağa Topal Aliyi gördükçe korkudan deli divane oluyor, eli ayağı kesiliyordu. “Benim ölümüm bu adamın elinden olacak," diye kendi kendine yakmıyordu, “öyle bir bakıyor ki bana, her bakışı beni bin kere öldürüyor." Kimi zaman onu öldürmeyi kuruyor, o beni öldürmeden, ben onu öldüreyim bari, diye düşünüyordu. Ama bu düşünceyi kendinden bile saklıyor, hemen unutuyordu. Bu adam nereden çıkmıştı karşısına? Onu öldürmeyi düşünürken de eski eşkıya sucu Kürt Rüstemi hiç unutmuyor du. Ona bir çiftliklik toprak, kese kese altm, bir Arap at verse, Kürtler silaha hiç dayanamazlar, bir Alaman filintası verse, canını bile verse, Kürt Rüstem öldürmez mi Topal Aliyi... Bir topal adam, onu öldürmekten kolay ne var? Bu düşünceyi de, ne kadar benimserse benimsesin, Topalı öldürtmek düşüncesi onu ne kadar mutlu kılarsa kılsın, o, bu düşünceyi hemen kafasından kovuyor, başlıyordu olay gecesini anlatmaya. Bu geceyi bir anlatacak bir kişi bulamazsa Murtaza Ağa çatlar da patlar ölürdü.

"Kapı açılınca uyandım, duvarda karpuzu büyük, altın işleme pembe lamba yanıyor, odanın içini gündüz gibi ediyordu. İçeriye zebellah gibi birisi girdi. Ayağı yerde, başı gökte. Kolları çınar dalları gibi. Gözleri ejderha gözleri gibi yanıyor. Mahmut Ağa da uyanıktı. Onu görünce Mahmut Ağa, yastığının altındaki tabancasını aldı, odaya girene çevirdi. At onu elinden, diye bağırdı gelen adam, ben İnce Memedim. İnce Memed sözünü duyunca Mahmut Ağanın elindeki tabanca yorganın üstüne

düşüverdi. Elleri titremekten uçuyor, dudakları mosmor olmuş, yüzü kağıt gibi apak kesilmişti. Bana, Murtaza Ağam, ben senin çok tuzunu ekmeğini yedim, beni nerede gördüyse, ne bileyim ben, belki de görmüştür, senin evini, bu güzel, bu konuksever, bu onurlu da şerefli evini kana buladığım için çok üzgünüm, özür dilerim bunun için. Mahmut Ağaya da, sen kafirsin, duanı oku, Allah senin duanı bile kabul etmez ya, çünkü sen fakir fıkaraya zulüm yapan, köy göçüren, kan içici bir dört kitapta katli vacip bir murtatsın. Eğer sen Murtaza Ağa gibi bir iyi Ağa olsaydın, ne yaparsan yap, sana da dokunmazdım. Amma velakin sen Çiçekli Mahmut Ağasın. Tüfeğinin ucunu bana döndürdü, yorganı çek başına, diye bağırdı. Bağırtısından bütün konak zangırdadı. Üç el kurşun, pat, pat, pat etti. Mahmut Ağanın sesi bile çıkmadı. Sonra onun merdivenleri inen ayak sesini duydum. Başımı yorgandan çıkardım ki, Mahmut Ağanın yatağı kan içinde kalmış. Ölü bir kanıyor, bir kanıyor, hiçbir yerde böyle kan görülmüş değil. Üç boğa kanı kadar kan aktı Mahmut Ağadan, fıkaradan. Oluverdi işte."

Murtaza Ağa artık İnce Memedle uğraşmıyor, sözüm ona kimseye belli etmeden onu göklere çıkarıyor, “Onu kimse öldüremez, onu kul olan yakalayamaz," diyordu fırsatını buldukça, yeri geldikçe. “Çünkü Memedde Kırkgöz Ocağının yüzüğü vardır. Çünkü İnce Memedde yıldırım çeliği vardır. Bir gözümü açtım ki ne göreyim, ortalık öyle aydınlık ki o kadar ola. Bir baktım ki başı tavana değmiş bir adam, elinde bir filinta tutuyor. Bir baktım ki adamın parmağında bir yüzük, yüzüğün parıltısı dünyayı almış, yüzük öylesine parlıyor ki, insanın gözünü yakıyor insan bakınca, onu böyle görünce kim olduğunu derakap anladım, Mahmut Ağa da anladı fıkara, Allah rahmet eylesin, yürekli bir adamdı. Tabancasını kaldıracak, İnce Memede nişan alacak oldu, elinden tabanca yere düşüverdi. Sonra bir top ışık içinde gelen adam, bir top ışık içinde çekildi gitti. Ben ona, kasabayı çıkıncaya kadar baktım. Kocaman bir ışık ortasında yürüdü gitti, dağı tuttu. Bir baktım ki, dağın yamacı da gün vurmuş gibi ışığa batmış. Bir top ışık buradan Düldül dağına, oradaki Kırk Ermişler meclisine çekildi gitti. Bana dedi ki, sen, dedi, Murtaza Ağasın, sana kimse kıyamaz, kul da, Azrail de... Topal benim can bir kardaşım. Şimdi onunla küsülüyüz ya, olsun, kardaş kardaşa, oğul babaya küser. Biz de yanlışımızı anladık. Bu Ali Bey kardaşımız da boş insan değil, onun da alnına Kırk Ermişler ocağı yazılıp gelir."

Murtaza Ağanın bundan önceki İnce Memed telaşını artık Taşkın Halil Bey yüklenmişti. Murtaza Ağanın dışında bütün Ağalar, Beyler can telaşındaydılar. Mahmut Ağanın başına gelen, niçin bir gün onların da başına gelmesindi. Gene arzuhalciler çalışıyor, gene Ankaraya adamlar gidiyor, gene İçişleri Bakanlığının eşiği aşındırılıyordu. Bu sefer başvurular çok daha akıllıca, usturuplu yapılıyordu. Yalnız ortada çok kötü bir iş var, Arif Saim Bey sırtını onlara dönmüş, ne kasabaya geliyor, ne de Ankaraya giden adamlardan birisi onun yüzünü görebiliyordu. Bütün korkuları, onun, kasabanın başına bir Çorap örmesiydi. Belki de İnce Memedi tutuyordu. Onu kanatları altına almış koruyordu. Belki de İnce Memedi bağışlar, Toros dağlarından alır Ankaraya götürürlerdi. Herkesin dağda özel bir eşkıyası vardı, her Ağanın, her Beyin. İnce Memed de Arif Saim Beyin, öteki büyüklerin, en baştakinin özel bir eşkıyası olamaz mıydı?

Vayvay köyünden, Anavarza altından iyi haberler gelince herkesin yüreğine su serpildi. Kasaba bir anda düğün bayram yerine dönüp herkes sevince garkoldu. İnce Memedi candarmalar Vayvay köyüne girerken kıstırmışlar, ne yazık ki, o melun, o yılan soyu karanlıktan bilistifade kaçmış kurtulmuş, Anavarza örenine, kayalıklarına kaçmıştı. Kasaba böyle haberlerle çalkalanırken altındaki soylu atı kan tere batmış, neredeyse çatlayacak hale gelmiş bir atlı, soluk soluğa Belediyenin önünde atından indi, herkes, Yüzbaşı Faruk, Kaymakam, Savcı, Yargıçlar, Ağalar, Beyler, aralarında bir Murtaza Ağa yoktu, Belediye Başkanının odasında toplanmışlar durum vaziyetini müzakere ediyorlardı, adam, odaya yıldırım gibi girdi:

"Çevirdik," dedi, “onu çevirdik. Herkes gördü onu. Bütün köylüler gördü, on sekiz pare köyün kadını erkeği, iki bölük candarma onu Akçasazda kıstırdık."

Kimi? diye sordu Kaymakam.

"İnce Memedi," dedi gelen delikanlı. “Onu Akçasazda kıstırdık. Kaçmasının, elimizden kurtulmasının mümkünü çaresi yok. On sekiz pare köy atımızla itimizle, karımızla kısrağımızla, çoluğumuzla çocuğumuzla sardık Akçasazı. Daha da köylüler geliyorlar. Duyan tırpanını, orağını, tabancasını, hançerini, kamasını, silahını alan geliyor, alan geliyor. Kozan altından, Ceyhan, Osmaniye köylüklerinden duyan geliyor o kan içiciyi yakalamaya. Akçasazın kıyıları o kadar doldu ki insanla, iğne atsan insandan yere düşmeyecek."

"Nasıl biliyorsunuz o Akçasazın içine kaçan kişinin İnce Memed olduğunu?"

"Herkes gördü," dedi haberci.

"Onlar nereden tanıyor İnce Memedi?"

Cin Veli tanıyor, dedi haberci. “Cin Veli İnce Memedin köyünden olur, Anavarza köyünde de yanaşma."

"Seni kim gönderdi?"

"Beni Çavuşum gönderdi. Var haber ver Yüzbaşıma, biz Akçasazı çevirdik, çabuk gelsin. Ya İnce Memedi yakalayacağız, ya da o Akçasazın bataklığına kendi kendini gömecek. Yüzbaşıma söyle, gün geçirip fırsat vermesin zamana, önce Allah, sonra Yüzbaşımın sayesinde onu diri diri yakalayacağız, dedi."

Yakalayacağız, diye güldü Yüzbaşı. “Ama onun Akçasaza girdiğini kim görmüş?"

"Önce onu, Vayvay köyüne girerken gece yarısı, derenin içinde kıstırıyor Çavuşum, köyü beklerlerken. İnce Memed de kendi karısı Seyrana gidiyordu, Seyranla evlendi o, Çavuşum onu kıstırınca başlıyor çarpışma. Memed bir yandan çarpışıyor, bir yandan derenin ortasına keçi yavrularını bağlayaraktan kaçıyor. Candarma da durmadan onun bağladığı keçi yavrularını kurşunluyor. Böyle böyle ala şafakta Memed Anavarza kayalıklarını tutuyor. O Anavarza kayalıklarını tutunca tam yedi candarmayı ayaklarından vuruyor. Hepsinin de ayağı kırık. Bir oğlağı da Anavarza öreninin dibine bağlayıp kendisi başka yöne kayıyor. Bizimkiler oğlağı kurşunluyorlar. O kadar çok kurşun sıkıyorlar ki oğlağa oğlak parça parça, kuşbaşı oluyor. Oradan İnce Memed devedikenliğe düşüyor. Devedikenlikte, sel yatağı derenin içine giriyor, derenin içinde yitiyor. Cin Veli de onu, Anavarza kayalıklarına oturmuş görüyor. Anlıyor ki İnce Memed, onu bir iyice tanıyor. Candarmaya haber veriyor. Candarma da korkuyor."

Neden, nasıl, bir tek adamdan mı korkuyor o kadar Türk askeri, olamaz, olamaz efendim. Sus bakalım sen! Başka?

"Yok Yüzbaşını yok." Delikanlı zırıl zırıl terliyordu. “Yok Yüzbaşım, yok, candarmalar İnce Memedden korkmuyorlardı."

Ya neden korkuyorlardı? diye çok sert sordu Yüzbaşı. “Türk askeri hiçbir şeyden korkmaz."

Biliyorum, dedi zırıl zırıl durmadan terleyen delikanlı, “ben de askerlik yaptım, Türk askeri hiçbir şeyden korkmaz, ama o derenin içi ağzına kadar

karayılan dolu. Her yılanın boyu da, na şu kadar..." Kollarını açtı, uzunluğu gösterdi. “Nah Şu kadar, beş arşın boyunda her birisi. İşte oraya ne Türk askeri, ne de Türk köylüsü, hiç kimse giremez."

Yüzbaşı öfkeyle ayağa kalktı, parlak çizmeli bacaklarının üstünde üç kere yaylandıktan sonra:

Pekiyi, oraya kimse giremez de o kan içici nasıl girmiş?

O girer, dedi delikanlı. “Onun parmağında Kırkgöz Ocağının verdiği yüzük varmış. Bir de yılana afsunluymuş o. Üstüne gelen yılanları kuyruklarından tutup tutup yere çalıyormuş o... Bir de onu ejderha karşılamış."

Sus, diye bağırdı Yüzbaşı. “Bin atma git de haber ver Çavuşa, ben hemen geliyorum, kuşatmayı gevşetmesin. Köylüleri de el ele dizsin Akçasazın etrafına."

"Baş üstüne Yüzbaşım."

Delikanlı bir asker selamı verip, koşarak dışarı fırladı, atına atladığı gibi çarşıya sürdü, çarşının içinden yel gibi geçti. Görkemli atını, hem de doludizgin çarşının ortasından sürerek, kasabalılara gösterdiği için delikanlı çok mutluydu.

Bu delikanlı Anavarza kaplanı Talip Beyin en küçük oğlu, dedi Taşkın Halil Bey.

"Ah, şimdi, bu anda Anavarza kaplanı sağ olsaydı," diye onun sözünü kesti Zülfü Bey, “İnce Memed mi, kalın Memed mi, gösterirdi ona ejderhanın deliğini, ona Talip Bey... “

Yüzbaşım da gösterir, diye ayağa kalktı Kaymakam, elini Yüzbaşıya uzattı, “Allah gazanı mübarek kılsın Yüzbaşım," dedi. “Muvaffakiyetiniz ebedi, ölmez Cumhuriyetimizin unutulmaz zaferi olacaktır. Ve siz, bu belayı üstümüzden, asil kanlı vatanımızdan bertaraf ettiğiniz için Türk tarihine altın harflerle yazılacaksınız."

Ötekiler de hep birden ayağa kalktılar ve teker teker Yüzbaşıya muzafferiyetler dilediler.

Türk candarması her şeye kadirdir.

Yüzbaşım siz İnce Memedi Akçasazın harimi ismetinde boğacaksınız.

Ve Yüzbaşım, bu asil kanlı topraklar tez bir günde o kanlı zalime mezar olacaktır.

Yüzbaşı sağ eliyle manevra kayışını tutarak geniş asker adımlarıyla dışarı çıktı. Yüzünde şimdiden büyük bir muzafferiyet kazanmış komutanların mutluluğu okunuyordu.

Allah sözünü geçkil, kılıcını keskin eylesin Yüzbaşım.

Allah başımızdan sizin gibi asil kanlı Cumhuriyet çocuklarını eksik etmesin.

Bir İnce Memed değil, öyle bir vatan haini, İngiliz casusu sana vız gelip durur.

Yüzbaşı yarım saat içinde giyindi kuşandı, hazırlandı, atına bindi, arkasında bir bölük candarmayla çarşının ortasından geçip Anavarzaya aşağı yola revan oldu.

Yüzbaşı gittikten sonra üç gün kasabada tam bir sessizlik sürdü. Murtaza Ağa bile ağzını açıp da bir tek sözcük bile konuşmadı. Arzuhalciler dilekçelerini kestiler. Ankaraya bir tek tel bile çekilmedi. Kasaba derin bir beklemenin içindeydi. Üçüncü günün akşamı, gene o delikanlı soylu atın binicisi, Anavarza kaplanı Talip Beyin en küçük oğlu çarşının içinden atını doludizgin sürdü geldi Belediyenin önünde durdu. Belediye Başkanı onu dış kapının önünde karşıladı.

Ne oldu? diye sordu.

Onun arkasından ötekiler, kasaba ileri gelenleri de dış kapıya gelmişlerdi, önlerinde Savcı ve Yargıçlar.

Yakaladı Yüzbaşım, dedi, “boynuna ip takmış İnce Memedin getiriyormuş, getiriyormuş."

Sana kim söyledi?

Yalnızdut Muhtarı bana var git kasabaya yetiş, haberi ulaştır, dedi, diyerek gülümsedi, atma atladığı gibi sürdü, “ben İnce Memedi görmeye gidiyorum."

Geride kalanlar hemen sevinemediler. Ne Adanaya, ne de Ankaraya başarı teli çekmediler. Sütten ağzı yanan yoğurdu üfler de içer, salt, “İnşallah gelen haber, doğrudur," dediler, ne bayraklar astılar, ne de davul dövdürdüler.

Yalnız Murtaza Ağa ortalığa düşmüş: “Onu kimse yakalayamaz, O Allahm aslanını, o Muhammedin şahinini... Onun parmağındaki yüzüğü kim verdi biliyor musunuz, Kırkgöz Ocağının son piri Anacık Sultan verdi, o yüzük öyle ışık saçıyor ki, bakanın gözü yanıyor, kör oluyor parlaklığından, yakalasın onu bir kimse bakalım azıcık yüreği varsa, o, Allahın aslanını," diyor, ortalığı kasıp kavuruyordu.

Topal Ali Murtaza Ağayı günü gününe izliyor, ondaki bu değişikliğe bir anlam veremiyordu. Sonunda durumu çaktı. İnce Memedin, Mahmut Ağayı kurşunlarken söylediği sözleri bir yerlerden öğrendi. Şimdi artık gene

Murtaza onun başının belasıydı. Kim bilir onunla barışmak için neler yapacaktı, şu İnce Memed için de neler söylenmiyordu. Yakalandığı haberi gelmiş, halk beklemeye geçmiş, bir türlü de aslı astarı çıkmamıştı.

Devedikenliğe giren İnce Memedin üstüne karayılanlar, oradan oraya uçarak akmaya başlamışlar, İnce Memeddir çekmiş tabancasını attığı yılanı ortasından ikiye bölmüş, attığını bölmüş, yılanlar bakmışlar ki olmayacak, izin vermişler o da devedikenliğin içine girmiş yerleşmiş. Ne candarmalar, ne Yüzbaşı, ne de köylüler korkularından devedikenliğe giremiyorlarmış. Memed içerde, karayılanların arasında, köylüler, candarmalar dışarda, Anavarza kayalıklarında, Anavarza ovasında, Akçasaz kıyılarmdaymışlar. Memedle yılanlar bir yanda, candarmalarla köylüler bir yanda.

"İnce Memedi yılanlar padişahı ve hem de ejderha çıkmış sarayından, almış onu altın boynuzlarının üstüne sarayına götürmüş."

Yüzbaşı Faruktur bu. Artık bu sefer İnce Memedin ya ölüsü, ya da dirisi...

İnce Memed bu sefer kuş olsa da kurtulamaz Faruk Yüzbaşının elinden. Ya ölüsü, ya dirisi.

Altın boynuzlu değil, elmas boynuzlu da olsa onu ejderhanın elinden alır.

Sarayını başına yıkar da alır.

Akçasazı suyu, batağı, ağaçları, yılanları, kuşlarıyla yakar da alır.

Bu sefer ya Yüzbaşı, ya da İnce Memed.

Parmağındaki yüzüğü o nereye giderse gitsin şavk veriyor, gözleri kör ediyor, ama onun yanma kimse, yaklaşamıyor.

Akçasazın kuşatmasına o yörelerden o kadar çok insan geldi ki, haymalar, alacıklar kuruldu. Gece sabahlara kadar ateşler yandı. Koyunlar, danalar, keçiler kesildi, dükkanlar kuruldu, gezgin satıcılar ortalığı aldı, ekmek, peynir, kavurga, kaynamış yumurta, yoğurt, süt, bal satanlar çok iş tuttular. Uzunca bir süre bataklığa akıp gelen kalabalığın ardı arkası kesilmedi. Av köpekleri, tazılar, iri çoban köpekleriyle geldiler. Akçasazı çalı çalı, kamış kamış, ağaç ağaç aradılar. Aramadık hiçbir yer, en küçük bir kuytu, karartı bırakmadılar.

En sonunda onu bulmaktan umudu kesenler, var bunda bir sırrı hikmet, dediler. Yer yarılmadı ki yere girsin, kuş olmadı ki göğe uçsun, yılan donuna girmedi ki akıp gitsin yılanlara karışsın, ne oldu bu adama? Bu işte bir tuhaf iş var ki Allah sonunu hayra tebdil eylesin.

Yılanların arasında, şu devedikenliğinin içinde olmasın? Candarmalar, Yüzbaşı, köylüler bir süre uçsuz bucaksız devedikenliğin kıyısında

beklediler. Bir süre korktular dikenliğe giremediler. En sonunda Yüzbaşı belinden tabancasını çekti, atının dizginini kıstı, “marş marş, hücum," dedi, devedikenliğin içine atını sürdü. Dikenler atın üstünde onun yarı beline kadar geliyor, bıçak gibi de batıyorlardı. Bereket versin bacaklarında çizme vardı. Candarmalar da onun arkasından daldılar dikenliğe... Candarmaların ardından da köylüler. O gün akşama kadar devedikenlikte bir karayılan kırımı oldu, sen de yüz, ben deyim bin... Hikmeti Huda ne kadar çok yılan varmış şu dikenlikte, çok yılan öldürdüler. Çoğunu da kaçırdılar. Candarmaları, köylüleri gören yılanların büyük bir çoğunluğu sanki kanat takıp uçuyorlar, bir anda da gözden yitiyorlardı.

O gün bütün dikenliği taş, ağaç, çalı delik delik aradılar. Akşam olunca herkes yorgunluktan yere serildi, bir süre kıpırdayamadılar. Bacaklarını dikenler dalamış, herkesin bedeni kan içinde kalmıştı.

Yüzbaşı ertesi günün akşamı Akçasaz kuşatmasını kaldırdı, bir gece yarısı kasabaya sessizce döndü. Çavuşun kumandasındaki candarmalar o yörede kaldılar. En küçük bir ipucunu değerlendirecekler, İnce Memedi köy köy, ev ev de olsa arayacaklardı. O kan içici eşkıya daha buralardan ayrılamamıştı. Bugünlerde bir yerlerden başını göstermemesinin mümkünü çaresi yoktu.

4

Ağacın üstü rahattı. Daha öncekiler en yumuşak otları döşemişlerdi yataklarına. Memed kendini bırakır bırakmaz uyudu. Uyumasıyla uyanması da bir oldu. Çok tedirgindi, Müslümdense hiç ses şada çıkmıyordu. Garbi yeli kesilmiş, göğü kalın bulutlar örtmüştü. Kurşun geçirmez bir karanlık çökmüştü bataklığın üstüne. Gece sıkıntılı, yapış yapıştı.

Haydi kalkalım Müslüm.

Kalkıp da ne yapalım?

O uyanır uyanmaz, onunla birlikte Müslüm de uyanmıştı.

Gidelim Müslüm. Bana öyle geliyor ki kuşatıldık.

Ne biliyorsun kuşatıldığımızı?

Biliyorum. Kulak ver de dört köşeyi dinle... Birtakım sesler geliyor usuldan, duyulur duyulmaz.

Ortalıkta bir süre bir sessizlik oldu, ne o konuştu, ne de öteki.

Ben hiçbir şey duymuyorum, dedi Müslüm.

Duyamazsın, dedi Memed, “neden ki dersen, senin kulağın eşkıya kulağı değil."

"Nasıl olurmuş eşkıya kulağı?"

İşte böyle, benimki gibi olur. Kırk günlük yolda yaprak kıpırdasa duyar. Haydi kalk, bir an önce yola çıkalım, kuşatıldık.

Kuşatıldıysak nasıl çıkacağız?

Devedikenlikten, sel yatağından, yılanların içinden... Orasını kimse akıl edip de beklemez. Bir de korkarlar. Haydi kalk...

Bu gece yarısı, bu karanlıkta Memed Ağam, yılanlar bizi yerler. Gece yarısı yılanlar çok azgın olurlar, parçalarlar bizi, didik didik ederler...

Hani sen ne diyordun, ben diyordun, yılanlara kazan kazan süt verdim, bilumum yılanlar beni tanır, diyordun?

"Göz gözü görmez karanlıkta ne bilsinler beni?" “Hani yedi başlı ejderha, yılanların başı değil mi, o seni kardaş gibi tanırdı, altın boynuzlarının üstüne alıp seni sarayına... “

Taşkala etme benimle Memed Ağam.

"Haydi kalk gidelim."

Bak Memed Ağam... Belki de kuşatılmadık, hele azıcık ortalık ısısın, alacakaranlıklasın, işte biz de...

O zaman bizi herkes görür. Şimdi gidersek kurtuluruz. “Şimdi gidemeyiz Memed Ağam, yılanların en azgın zamanıdır gece yarıları. Şimdi onlar öyle azmışlardır ki biribirlerini yiyorlardır. Bir de onlar gece yarıları sevişirler, kıpkırmızı, demircinin ocağındaki köz gibi kıpkırmızı olmuş demir gibi olurlar, biribirlerine dolanıp direk gibi ayağa kalkar, kuyruklarının üstüne dikilirler. Onlar böyle kıpkırmızı kesilince öyle azgın olurlar ki gözlerinin gördüğü yerdeki insanı, kurşun gibi akarak ortalarından biçerler, ardından da dilim dilim ederler..."

"O senin dediğin narlar çiçek açtığında olur. Narlar çiçek açtığında Çukurovanın karayılanları da nar çiçeği gibi kızarır, sevişirler, narlar daha çiçek açmadı."

Narlar çiçek açtı, dedi Müslüm. “Çukurovada narlar çok erken açar."

Haziranda açar, dedi Memed. “Daha hazirana da çok var. Haydi kalk yürü, düş önüme."

Söğüt ağacından yere atladı, bir an orada bekledi, yönünü doğrulttu, bu sırada Müslüm de ağacın gövdesinden aşağıya kayıverdi. Durmadan dualar okuyordu.

"Hançerini çek... Yılanlar üstümüze atlarsa kurşun sıkmak yok... Hançeri sallayacaksın." Memed çok yavaş, duyulur duyulmaz, Müslümün kulağına konuşuyordu. “Başka çaremiz Vok Müslüm, şimdi şu sazlığın kıyılan, şu Anavarzamn etekleri insanla dolmuştur. İtiyle atıyla, kızı kısrağı, yaşlısı genciyle bütün Çukurova köyleri ayaklanmış bizi kuşatmışlardır. Bu gece buradan çıkmazsak, yarın sabaha bizim iğne ucu kadar bir yerimiz kalmaz. Köylüler bizi öyle parçalarlar ki candarmalar bir parçamızı bile göremezler. Haydi yürü."

Memed önde, Müslüm arkada, çabuk çabuk yürüyerek devedikenliğini buldular.

Müslüm:

Dur Memed Ağam, dedi, “ben buraları ayak yordamıyla bulurum, yılanlar da beni tanırlar, ben önden gideyim, onlara kazan kazan süt veren ben değil miyim, eğer bana bir şey yaparlarsa sütlerim gözlerine dizlerine dursun."

Öne düştü, yürüdüler. Müslüm çok çabuk yürüyor, Memed arkasından zor yetişiyor, bacaklarını, kimi zaman da yüzünü dikenler dalıyor, acıtıyor, parçalıyordu. Ama Müslüm gittikçe hızlanıyor, dikenleri de daha az hışırdatıyordu. Devedikenliğin içinden bir yılan gibi kayıyorlardı sessizce...

Sağ yanda, Anavarza kayalığının bittiği, Ceyhan ırmağının kayalığın ucunu yalayarak aktığı yerde bir büyük ateş yanıyor, bir büyük kalabalığın da uğultusu geliyordu, bir an durdular.

Ben sana demedim mi Müslüm, dedi Memed fısıltıyla. “Bütün Çukurova burada bu gece. Sabah olunca İnce Memed avına çıkacaklar."

Biz onlara ne yaptık ki, dedi Müslüm.

Bir şey yapmadık ya, keyif... İnce Memedi yakalayacaklar, paramparça edecekler... Keyiflenecekler. Bu da kıyamete kadar dillerde söylenecek... Keyif... Şimdi daha sessiz.

Bak, bir yıldız, göründü, dedi Müslüm, “Azıcık aydınlık..." “Aman, dur Müslüm, aydınlık bizi yakar."

Onlar burayı bekleyemezler, yılanlardan korkarlar. Şimdi bu dereyi aşağı inince Ceyhan ırmağının yarlarına ulaşırız.

Yolumuz çok mu uzun? diye sordu Memed. “Gün doğmadan Ceyhan ırmağını tutabilir miyiz?"

Tutarız, dedi Müslüm.

Hani hiç yılan yok.

Yılanlar gece uyurlar, hele serin bahar gecelerinde, hele devedikenliğin içinde, fıkaralar bir kelep olur uyurlar.

Hani kıpkırmızı olurlardı?

Ben yılandan korkarım.

Şimdi ya?

Şimdi de korkuyorum.

Haydi yürü, şimdi daha da sessiz.

Daha sessiz, dedi Müslüm.

Öylesine yürüdü ki en küçük bir çıtırtı bile çıkarmıyordu. Memed, hem önündeki çocuğun yürüyüşüne, yürüyüşüne değil de, bu sessizlikte gecede önünden kayışına şaşıyor, kendi de elinden geldiğince ona uymaya çalışıyordu.

İri taşlı bir yere geldiler.

Burada yılan kaynar, dedi Müslüm. “Yılanların en azılısı buradadır. Bir ok yılanı olur burada, her birisi uzun, üç kulaç. Kalınlıkları da serçeparmağım kadardır. Oradan oraya uçar, ne bulursa sokarlar. Mandayı bile soksalar, manda bile yerinden kıpırdayamaz, günden gölgeye ulaşamaz, hık der de canı çıkar. Altın gibidir her birisi. Güneşte sarı ışıltılar saçarak oradan oraya durmadan akarlar."

Şimdi ne yapıyorlar?

Uyuyorlar. Ok yılanı var ya, öteki yılanlar gibi öyle kelep olaraktan uyumazlar.

Ya ne yaparlar?

Öyle upuzun, altm bir çubuk gibi yere serilir yatarlar. Çoğunluk da yol üstlerine yatarlar. Yolda giderken gün vurmuş ışıltılar saçan bir altın çubuk görürsün, almaya eğilirsin, elin değer değmez bir de bakmışsın ki yemişsin dişi, oracıkta kıvrılır kalırsın, canm da hemen o anda çıkıverir. Şimdi uyuyorlar. Çok şükür Allaha ki uykuları ağırdır, kuyruğuna bassan uyanmazlar.

Konuşma onu biraz yavaşlatmıştı. Onlar ilerledikçe yöreden gelen uğultular, sesler artıyor, sağdan soldan, kuzeyden güneyden de durmadan tek tek yalımlar patlıyordu.

Müslümün birden, eyvah, demesiyle atlaması bir oldu. Memed, önündeki karartının bir havalandığını, sonra da düştüğünü gördü. Tam o anda da bir hışırtı koptu, geldi geçti, hışırtı daha ötelerden gelip duruyordu.

Memed ona koştu. Müslüm, o gelinceye kadar ayağa kalkmıştı.

Ne oldu Müslüm?

Yılan, dedi Müslüm. “Kara bir yılan. Belki yüz kulaç. Vurdu bana. Bacağım tutmuyor, çont oldu."

Yürüyemeyecek misin?

Dur bakalım, çok ağrıyor.

Bin sırtıma öyleyse...

Yok Memed Ağam, yok. Ağrıyor dedikse ayağımız kökünden koptu demedik. Yürümeye başladı. Ama bu sefer Müslümün önden giden karartısı eğilip eğilip kalkıyordu.

Müslüm nasılsın?

İyiyim, iyiyim.

Müslümün önden, eğilip kalkarak giden karartısı gittikçe hızlanıyor, o hızlandıkça dikenlikten de daha az hışırtı geliyordu.

Bir an oldu, Müslümün hızı birden düştü. Ardından da durdu.

Ne oldu Müslüm?

Azıcık, azıcık duralım Memed Ağam. Bacağımı hiç çekemiyorum.

Soktu mu acaba?

Yok, dedi Müslüm, “soksaydı, ben şimdiye öteki dünyayı çoktan boylamıştım. Çok sert vurdu. İnşallah kemiği kırmamıştır."

Memede bir süre dayandı, öyle kaldı. Biraz sonra da doğruldu, “Yolcu yolunda gerek Memed Ağam, sabaha kadar buradan çıkamazsak, sen

haklıymışsın, şunlar bizi..." Öbek öbek yanan ateşleri gösterdi.

Dört yandan gelen gürültüye kulak kabarttılar.

Sanki bütün Çukurovanın adamı kurdu kuşu, atı itiyle buraya toplanmışlar, dedi Müslüm. “Yarın bizi Akçasazda bulamayınca..."

Çok kaçak bulacaklar, dedi.

Doğrusun, dedi Müslüm, “Akçasazm içi hiçbir zaman kaçaksız kalmaz."

Bu sefer çok daha hızlı kayıyor, Memed arkasından yetişemiyordu. Biraz sonra Memed dili dışarda, sıcakta kalmış kuşlar gibi harladı.

Sana yetişemiyorum Müslüm.

Yetiş Memed Ağam yetiş, çok acıyor, acıdan yüreğim kopuyor. Yetiş Memed Ağam yetiş.

Memed çalışıyor çabalıyor, bir türlü ona ulaşamıyor, öteki gittikçe arayı açıyordu. Kıyılardan da gürültüler gittikçe çoğalarak, gecenin içinde daha büyüyerek, Anavarza kayalıklarında yankılanarak geliyordu.

Kalabalığın üstüne yürüyoruz Müslüm.

Önümüzde kimse yok.

Neden yok Müslüm?

Önümüzde de yılan çok Memed Ağam. Orada ırmağın kıyısında, o kayalığın dibinde bir ejderha var ki onu buralarda görmeyen yok. Yüz yirmi tane boynuzu var, kıpkırmızı. Ağzından da durmadan yalım püskürtür. Bu yörelere kimse kimse, kimsecikler yanaşamaz.

Gündoğuda Gavur dağlarının başında karanlığın üstüne bir ışık parçası düştü düşecek, onlar Ceyhan ırmağının kıyısına, yarın altına sel yatağından indiler. İner inmez de Müslüm suyun kıyısına, çakıltaşlarının üstüne inleyerek kendisini attı, attı, oraya uzandı kaldı.

Memed telaşlandı:

Çok mu kötüsün Müslüm?

Yok Memed Ağam, azıcık toparlanayım, şimdi geçer. Bacağım gittikçe azıyor. Vay babam vay... Ne yılanmış bre! Belki on kulaç.

Memed, onun başında bir süre bekledi, baktı ki ortalık neredeyse ağaracak, Gavur dağlarının üstünde incecik ak bir çizgi belirdi.

Kalk Müslüm, dedi, onu elinden tutup hızla çekti kaldırdı. “Kalk, buraya kadar geldik de yılanları söke söke, bundan sonra yakayı ele vermeyelim. Şu yukarı köylere... “

Köylere mi?

Köylere, dedi Memed.

Bu sefer Memed öne düştü, çakılların üstünden koşarcasına yürüdü.

Çok ses çıkarıyorsun, diye arkasından yetişti Müslüm. Dur, o kadar çabuk yürüme. Şurada, az ilerde bir köy var."

Öne geçti.

Çakılların üstünden yürüme. Arkamdan gel, şu yarın dibinden... Yar diplerinde çakıl olmaz.

Vay bre, yok, diye sevindi Memed.

Gün ağarıyordu ki bir ılgın çalısı topluluğuna geldiler. Suyun yüzü dümdüz bir ayna gibiydi. Uykudan daha yeni uyanır bir hali vardı. Işıklar, bir yanından giriyor, hızla öbür başından çıkıyordu.

Bak, ötede de köy.

Köy, dedi Müslüm, ılgın çalılarının içine girdi, bir açıklığa, çakıltaşlarınm üstüne uzandı.

Dernek bu kadar kötüsün.

Kötüyüm, diye dişini sıktı Müslüm. Yüzü gerildi.

Öyleyse sen burada bekle, ben şu köye gideyim.

Dur, sen burada bekle de ben gideyim, dedi Müslüm, “tüfeğim de burada kalsın. Beni üç cigara içimi bekle, gelmezsem, sen bildiğin yere git. Al bunları da..." Memede bir boncuklu kese uzattı, ardından da, fişekliklerini çıkardı, tüfeğinin üstüne koydu, topallayarak yardan yola çıktı, yolu geçip köye yollandı.

Döndüğünde gün iyice kızdırmış, suyun dibine gün vurmuş, çakıltaşları suyun ipiltileri içinde kalmıştı. Müslüm şimdi daha çok topallıyor, yüzü acıdan kasılıyor, buruş buruş oluyordu.

Köy bomboş, dedi Müslüm yarı aşağı inerken. “Siniler sinek yok. O kadar dolaştım köyün içinde tavuklardan, bir de kırlangıçlardan, bir de bir sarı yılandan başka hiçbir canlı görmedim."

Yılanı öldüreydin bari.

Zavalsız yılanı öldürmek olmaz.

Haydi gidelim.

Cüppesini giydi.

Baksana Müslüm, halimiz de çok berbat. Yırtılmadık, kanamadık yerimiz kalmamış.

Dik yarı yandaki sel aşıntısından çıktılar. Kamıştan, çitten, sazlardan yapılmış evleriyle köy, ovanın üstüne cansız, kıpırtısız yatmış, soyu tükenmiş, bir tarihöncesi hayvana benziyordu, yaklaşırlarken Memed:

Şu ilk eve girelim, ne dersin Müslüm? diye sordu.

Müslüm acı içindeki buruşmuş yüzüyle gülümsedi.

Girelim Ağam, bakalım Allah kısmetimize ne çıkaracak.

Kamıştan, üstü saz kaplı uzun evin avlusuna girdiler, yaşlı bir kadın karşıladı onları. Uzun boylu, güleç, uzun yüzlü, sivri çeneli, sobe kara gözlü, ak başörtülü bir kadındı. Başörtüsünün kenarlarına pul işlemiş, ayaklarına gülüşeftali kırmızı, topuksuz Maraş ayakkabısı giymişti. İnceden, alımlı bir kadındı.

Buyurun, buyurun Hoca Efendi. Arkandaki şu topallayan yavru da molları mı? Nesi var fıkararım yoksa anadan doğma topal mı? Hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Evin erkeği de evde yok ya yavrular, İmam Efendi. Hele içeriye buyurun, diye onları güleç yüzle karşıladı.

Kapıda çok güzel bir kız duruyordu, konukları görünce hemen içeriye çekildi, içerden getirdiği yastıkları sedirin üstüne koydu, ellerini önüne kavuşturup içeriye girenleri bekledi. Onlar eşikten adımlarını attıktan sonra vardı, Memedin elini aldı öptü, ardından da alnına götürdü.

Hoş gelmişsin Hoca Efendim.

Hoş bulduk kızım, dedi Memed.

Yandaki odadan bir gelinle üç çocuk çıktı. Çocuklardan ikisi kız, birisi oğlandı.

Gelin de Memedin elini öpüp, Müslüme, hoş geldiniz dedikten sonra, köşeye dikilip bekledi.

Memed sedire çöküp oturduktan sonra:

Hatun anam, dedi, “ben hoca değilim," dedi gülümseyerek, bu arada da cüppesini çıkardı.

Kadın:

Anladım, anladım kurban olduğum konuk, dedi, “şimdi iyice anladım, sen İnce Memedi kovalamaktan geliyorsun öyle mi, bu evin erkeği de senin gibi giyindi kuşandı da, her bir yanına fişeklikler taktı da, mavzerini aldı da İnce Memedi öldürmeye gitti. Bizim köyün erkeğinin hepsi de, yediden yetmişe silahlandılar da İnce Memedi öldürmeye gittiler. Kadınlar bile gittiler."

Ne alıp veremedikleri varmış İnce Memedlen?

Ne bileyim kardaşım, ne bileyim ben, herhal İnce Memed babalarını öldürmüş, analarının da ırzına geçmiş, evlerini başlarına yıkmış, ocaklarını söndürmüş, köylerini yakmış. Ne bileyim kardaşım. Bu yörenin köylerinde, eli silah tutar kimse kalmadı, İnce Memed lafını duyunca köyler boşaldı da onu öldürmeye, parça parça doğramaya, kıyma gibi kıymaya gittiler. Ben ne bileyim kardaşım ben.

İnce Memedin onlara ne zararı dokunmuş ki, ne istiyorlar ki ondan?

Kadın, İnce Memedin oturduğu sedire doğru sert bir adım atarak sesini daha da yükseltti, yüzünü ateş bastı, boyun damarları şişti, yüzü pespembe oldu.

Sen ne istedin ki ondan, ne alıp veremediğin var İnce Memedlen, yedi koşar fişek bağladın da, Çerkeş hançerini taktın da, kara dürbünü boynuna astın da, Alaman filintasını eline aldın da ne demeye gittin Anavarza yazısına, Akçasaz bataklığına? İnce Memed, ne yaptıydı sana yavrum, şu topal sabiyi yanına aldın da... Öyle mi? Şu halinize bakın yavrum, adamlıktan çıkmışsınız, yakalayıp da ne yapacaksınız İnce Memed i, öldürecek misiniz, derisini yüzüp güneşte mi kurutacaksınız, gözlerini oyup Ankaraya mı göndereceksiniz, etlerini kıyma edip kebap mı yapacaksınız, ya da o insana benzemez, dişi domuz suratlı, kurbağa gözlü, insandan azmış Kertiş Aliye, ya da Yüzbaşıya mı teslim edeceksiniz? İnce Memed size ne yaptı oğlum, avradınızı mı aldı elinizden, bacınızın başına mı çöktü? Abdi Ağayı öldürdü, o zalim, yedi köyün düşmanı, kan içici Abdi Ağa sizin neyiniz olur da onun öcünü almak için silahlandınız da, İnce Memedi öldürmeye gittiniz? Abdi öldü de tüm şu Toros dağları, bir dinsiz imansızdan kurtulduk, diye, dağlara taşlara ateş vererek bayram etmedi mi? Ali Safayı öldürdü, diye yerinden yurdundan olmuş Vayvay köyü geri baba ocaklarına dönmediler mi? Yüz adamın kanlısı, kan içici, fıkara celladı Çiçekli Mahmut Ağayı öldürdü de bütün bir Çukurova şadlık şadımanlık eylemedi mi?

Dur anam, dur güzel ablam, dur ki sana ne söyleyim...

Kadın ter içinde kalmıştı.

Durmam, diye bağırdı. “Bak bak, bedenin görünmüyor fişekten. Aboov, tırnağına kadar koşar koşar fişek bağlamışsın. Bak şu sabiye, onu da kendine benzetmişsin. Ne yaptı söyle, ne yaptı sana İnce Memed?"

O bağırdıkça Memed gülüyordu.

İnce Memed bana bir şey yapmadı anacığım. Ben de ona.

Gül gül, diye daha çok kızdı kadın. “Ah, sen evimde konuk olmasaydın, sana yapacağımı bilirdim."

Dışarıya çıktı hızla, aynı hızla da geriye döndü.

Teh, şuna da bak, İnce Memedi öldürmeye gidene de bak, bir de imam kılığına girmiş, kandıracak da, İnce oğlumu yakalayacak da, götürüp de Ağası Kertiş Aliyle, o sarı çıyan Yüzbaşıya teslim edecek de... Tuzlayım da

kokmayın e mi, Yüzbaşı da, Ankaradaki Gazi Mustafa Kemal de efendi oğluma kırmızı kuyruklu madalya verecek de...

Ana, bacı, Kertiş Ali benim ağam değil.

Hemi de Kertiş Ali senin feriştahın, o cellat, o kan içici, hemi senin, hemi de bu evin, boynu altında kalası erkeğinin paşası. O İnce Memede bir şey olsun da, hiçbir şey olmaz ya, ben ona gösteririm. Bir daha eve sokmam onu. Alır çoluk çocuğunu, şu avradını gider cehennemin dibine. Bu evin eşiğinden içeri onun ayağını sokarsam bana da Kara Zeynep demesinler, şu saçlarımı keser de eşeklere kuyruk eylerim.

Durdu, gerildi, alaycı, küçümseyici bir tavır aldı:

Yiğitlerimiz Akçasazda İnce Memedi kıstırmışlar da, otuz pare köyün yiğitleri, beş bölük candarma da yanlarında İnce Memedi yakalamaya, öldürmeye... Breh, breh, breh, yiğitlerime de bakın!

Kadın alaycılığı bıraktı, birden kükrer gibi oldu, değişti, kabardı.

Oğullarım, oğullarım, bir tek adamı bin beş yüz bin, beş yüz bin köylüylen, atınan itinen böyle sabi çocuklarınan kıstırıp öldürmek kolay, İnce Memed ölmez ya... Sesini indirdi, “İnce Memed olmak zor, İnce Memedlik zor yavrularım. Beni dinle oğlum, iyi ki bıraktın da geldin İnce Memedi kovalamayı..." Memede doğru eğildi, Memedin gözleri yaş içinde kalnuştı, kendini bıraksa, şurada, şu kadının dizlerine kapanıp ağlayacaktı. “Bak yavrum, o İnce Memed var ya, bir ermiş kişi, ona dokunan, onun için bir kötülük düşünen kişi çont olur, ocağı söner, zürriyeti tükenir, hanesinde baykuşlar öter. Bak yavrum, iyi ki döndün geldin..." Artık sesini alçaltmış, coşkusu geçmişti, “Bak oğlum..." Ona bir giz söyler gibi üstüne eğildi. “Beni dinle, ben iyi biliyorum, yerinden biliyorum, İnce Memede hiçbir şey olmaz. Onda Kırkgöz Ocağının mührü var. Anacık Sultanımız, ocağın mührünü, kılıcını, o kılıcı İnce Memedden başka kimse yerinden kaldıramıyormuş, İnce Memede vermiş. Bir de bin ayet yazılı gömleği vermiş ona. İşte bu yüzden İnce Memede hiçbir şey olamaz. Şimdi o Akçasazm ortasından kuş olmuş uçmuş, yılan olmuş akmış, bulut olmuş Düldül dağının doruğuna ağmıştır, ona hiçbir şey olmaz. Sen sağ salim gelmişsin çok şükür, elin ayağın çont olmadan. İnşallah koca Allah benim oğlumu da gönderir,"

Kadın içini dökmüş, epeyce yeynilmiş, kıpkırmızı olmuş, ter içinde kalmış yüzü yavaş yavaş açılıyordu.

Kadın Memedin gözlerini yaş içinde görünce çok üzüldü:

Kusuruma kalma oğul, diye özür diledi, “senin gönlünü kırdım. Ben batayım, ben böyleyim işte. İnsan hiç evine gelen tanrı konuğunu böyle karşılar mı, seni çok üzdüm oğlum. İyi ki, İnce Memedi kovalayanlara katılmadın da döndün geldin. Kusuruma kalma."

Memedin gözlerinden iki damla yaş, kucağına yatırdığı tüfeğinin kundağına düştü.

Kadın buna daha çok üzüldü, ne yapacağını, konuğun gönlünü nasıl alacağını bilemedi, dizlerine vurmaya başladı:

Vay, ben ne ettim, vay benim iki gözüm önüme aksın, vay ben yılancıklardan, vay ben yağlı kurşunlardan gideyim, insan hiçbir tanrı misafirine, bir konuğa benim ettiğimi eder mi?

Elini Memedin omuzuna koydu:

Konuk, dedi, “konuk, senin elini ayağını öpeyim, senin kesip attığın tırnağına kurban olayım beni bağışla, kurban olayım ağlama konuğum."

Memed konuşmak istiyor, durmadan da bir yumruk geliyor onun boğazını tıkıyordu. Kadın da ne yapacağım bilemiyor, onların yöresinde özür dileyerek dönüp duruyordu. En sonunda kendini toparlayan Memed:

Anam, dedi, “ben senin elini ayağını öpeyim. Anam, bacım kendini yeme. Ben İnce Memedim."

Neee? diye bir çığlık attı kadın, “neee?"

İnce Memed dedikleri, İnce Memed. Ağam budur İşte, dedi Müslüm, tane tane. Ama onun da sesi boğulmuştu.

Şaşkınlık içindeki kadın birden yere sağılıverdi, yere çöktü oturdu bir süre konuşamadı, İnce Memede baktı kaldı, gözlerini de ondan ayıramıyordu. Neden sonra:

Çok şükür Allahıma, dedi. “Çok şükür Allahıma ki, Allahımın böyle bir günü de var imiş. Çok şükür."

Ayağa kalktı, dışarıya çıktı, içeriye girdi, odalara daldı. Durmadan gülüyordu. Biraz sonra kendine geldi, bir iyice dinginlemişti. Gülerek Memedin yanma geldi, omuzuna dokundu:

Nerenden belli senin İnce Memed olduğun hey bre konuk, şöyle bir bakarsan sen bir kımık çocuksun. Böyle de İnce Memed olur muymuş? Arkadaşının da ağzı süt kokuyor, İnce Memedin de böyle arkadaşı olur muymuş? Bir de sen durmadan avrat gibi gözyaşı döküyorsun hey konuk. İnce Memed böyle avratlar gibi de ağlar mıymış? Kusuruma kalma konuk, sen İnce Memed olmaya İnce Memedsin ya, sen ne biçim İnce Memedsin Allahaşkına söyle bana, Kara Zeynep kurban olsun sana.

Müslüm azıcık kızmıştı:

Anacık, dedi, “sen baksana onun parmağına. Bak da gör, sen tanır mısın Kırkgöz Ocağının mührünü?"

Tanırım, dedi kadın Memedin ellerine atıldı, eğildi mühre baktı, ardından da aldı, önce mührü, sonra da Memedin elini öptü. Bir süre durmadan bir eli, bir mührü öptü durdu.

Çok şükür Allahıma, çok şükür bu günüme, çok şükür İnce Memedi bu eve getiren talihe.

Birden gene telaşlandı:

"Vay benim iki gözüm de kör olsun, durmuş da dır dır konuşuyorum, durmuş da...

Siz acınızdan öldünüz çocuklar, demiyorum... Kızlar!"

Kızla gelin hemen geldiler Kara Zeynebin önüne dikildiler.

"Hemen su getirin, konuklar ellerini yüzlerini yusunlar. Ben de onlara bir yiyecek hazırlayayım."

Gelinle kız ibrik, leğen, sırmalı, yarpuz kokulu konuk havlusu, kokulu sabunla bir anda gelip Memedin önüne dikildiler, Memed önce ayakkabılarını, çoraplarını çıkardı, bir iyice yıkadı. Bacaklarında kan kurumuştu sildi. Ardından da yüzünü yudu. Sabun çok güzel kokuyordu, koku onu hafifletti. Müslüm de onun gibi yıkandı arındı. Bu İnce Memed bir tuhaf adamdır, diye düşündü Müslüm yüzünü yıkarken, durup dururken on yedi yaşındaki bir öksüz kız gibi ağlayıverdi. Ne biçim adam böyle bu adam.

Tuhaf tuhaf Memedin yüzüne baktı bir süre:

Ne bakıyorsun bana öyle Müslüm, tanıyamadm mı yoksa?

Müslüm, başını indirdi, zaar ermişler böyle olur, dedi, kestirdi attı.

Ne bakıyordun öyle?

Hiiiiç!

Bu sırada Zeynep Hatun sofrayı getirdi, sedirin üstüne ikisinin ortasına serdi. Yufka ekmek dürümleri sofranın içindeydi. Önce bir sahanda sapsarı, püren kokulu bal geldi. Ardından kaymak... Peynir, üstünde daha ayran kabarcıkları olan, yayıktan yeni çıkmış bir tereyağ topağı, yoğurt...

Kusura kalma yavru, İnce Memed, acele oldu.

Eline sağlık Zeynep Hatun. Her şey çok güzel.

Sağ olasın yavrum.

Az sonra bir çaydanlıkta kaynamış sütü de getirdi gelin.

Memedim, bir şey soracağım sana, Seyran kız nasıl?

Çok iyi Zeynep Ana, ellerinden öper.

El öpenin çok olsun Memedim. Sen onunla evlendin mi yavrum, evlenmek fırsatını buldun mu?

Evlendim Ana.

"Allah başaça gönendirsin,"

Bir de düğün oldu ki, diye ağzı dolu dolu konuştu Müslüm, “üç gün üç gece davul çalındı, hem de yedi davul. Çukurovada böyle görkemli düğün olmadı."

Bir de senin bir Hürü Anan varmış, sen yaralanınca gidip de sana Kırkgözün Anacık Sultanını getiren, getirip de senin yaralarını sağaltan... O senin gerçek anan değil değil mi?

Değil Zeynep Ana. Akrabam da değil, bizim komşumuz.

Allah ona uzun ömür versin, Hazreti Ali gibi yiğit bir şey o.

Yiğittir Hürü Anam.

Sana bir şey soracağım yavrum, Memedim, Hatçenin yavrucuğu ne oldu. Iraz Hatundan ne haber, Iraz şu bizim aşağıdaki köyden olur. Onları bir daha gördün mü?

Görmedim Zeynep Abla, kaçmadan kovalamaya fırsat bulamadım ki...

Yusufu kuyudan çıkaran Mevla, bir gün olur seni de yavruna kavuşturur inşallah...

"İnşallah Abla," diye içini çekti Memed. Sonra elinde lokması bir süre Zeynep Hatuna baktı, sonunda da, “Zeynep Hatun," dedi, “sana bir şey soracağım."

Sor kurban olduğum, dedi Zeynep Hatun.

Sen bütün bunları, Seyranı, Hürü Anayı nereden duydun ki...

Amaaaan, diye güldü Zeynep Hatun, “seni bilmeyen mi var şu dünyada! Bu dünyada senin inciğini, cıncığını yediden yetmişe herkes bilir. Senin bir de, Köroğlunun Kıratı, Alinin Düldülü, adı güzel Muhammedin Burağı gibi bir de atın varmış. Tılsımlı, büyülü, erişmiş bir atmış. Yedi düvel bir olmuş da onu ne yakalayabilmiş, ne de öldürebilmişler. Diyorlar ki senin canın o attaymış, o at yakalanmadan, öldürülmeden kimse senin canına dokunamazmış. Senin atın var ya, o da Köroğlunun Kırı gibi bengi su içmiş, kıyamete kadar yaşayacakmış. Şunun sorduğu şeye bak hele, bütün dünya, fakir fıkara seni konuşuyor, yediden yetmişe yavrum... Şunun da sorduğu... Recep Çavuş, Deli Durdu, Ferhat Hoca. O avucunun tam ortasında peygamber mührü olan... Şu sorduğu şeye de..."

"Uzun uzun yemeklerini yediler, sofrada ne varsa sildiler süpürdüler. Gelinle kız gene leğenle ibriği getirdiler, onlar gene kokulu sabunla bir güzel yıkanıp ağızlarını sabunla çalkaladılar.

Size içerde yatak serdim, yavrular, kim bilir kaç gecedir uykusuzsunuzdur, şimdi gözlerinizden uyku akıyordun""'

Odanın kapısını açtı:

Yataklarınız serildi, dedi, “buyurun içeriye girin, yatın,"

Sağ ol Zeynep Hatun.

Odaya girmeleriyle soyunup yer yataklarına yatmaları bir oldu.

Memed, daha yatağa girer girmez hemencecik uyudu. Müslümünse bacağı kopacakmış gibi ağrıyor, utandığından kimseye bir şey söylemiyordu. Yatak çarşafları sakız gibiydi, ince bir sabun ve dağ elması kokusuyla kokuyordu. Neden sonra, uyku ağrıya baskın çıktı, Müslüm de uyudu.

Gün ta aşağılara indi gitti, vakit ikindine geldi, Memedle Müslüm daha uyuyorlardı. Güneyde Akdenizin üstünden ak bulutlar kabarmaya başladı. Ovayı çevirmiş dağların koyaklarmdaki gölgeler doğuya düştü, uzadı, garbi yeli inceden fisiledi, İnce Memedi yakalamaya giden silahlı, tırpanlı, eski zaman kılıçlı, palah, baltalı, tahralı köylüler gazalarından birer ikişer, yorgun, hepsinin de suratı asık dönüyorlardı. Zeynep Hatun oğlunu bekliyordu. Gelenlerle de, yolun kıyısına durmuş alttan alta alay ediyordu. Biraz sonra da oğlu göründü aşağı yoldan, atının üstünde öne doğru eğilmiş, düşecek gibi sallanarak geliyordu. İkisi omuzdan çaprazlama üç koşar fişeklik bağlamıştı. Yepyeni Alaman filintasını kucağına almıştı. Altındaki atı Araptı, tayken Urfadan getirtmişti. Ağır ağır evin avlusuna sürdü atını. At geldi iri dut ağacının altında durdu. Zeynep Hatun onu gülerek karşıladı. İki elini beline koymuş, oğluna bakıp bakıp gülüyordu. Gelinle kız da ötede durmuşlar, onlar da tıpkı Zeynep Hatun gibi gülüyorlardı. Çocuklar, kendi kendilerine bir tuhaf oyun tutturmuşlar, atlının yöresinde koşarak, bir şeyler söyleyerek dönüyorlardı.

Oğlum Yunus hoş geldin. Gazan mübarek olsun. İnce Memedi yakaladınız mı? Bakıyorum da hepiniz keyifsiz geliyorsunuz, ağızlarınızı bıçaklar açmıyor.

Yunus anasının bu sevincine şaşırarak atından atladı, kız kardeşi geldi, atın dizginini onun elinden aldı ahıra götürdü.

Yavrum Yunusum, bakıp görüyorum ki, gazadan gelenlerin hepsinin yüzünden düşen sinek kırk parça oluyor. İnce Memedi yakaladınız da Kertiş

Ali, sarı çıyan Yüzbaşıya teslim ettiniz de onun yasını mı çekiyorsunuz, benim yiğit yavrum.

Ana ne oldu Allahaşkına, ana beni niye taşkalaya alıyorsun?

Ne oldu İnce Memede, yoksa onu karayılanlar mı yutmuş, yutmuş da böyle eli boş dönüyorsunuz?

Zeynep Hatun gülmeyi, oğluyla alay etmeyi kesti:

Çok mu yoruldun kurban olduğum Yunusum, sana gitme demedim mi, İnce Memedi yakalayamazsınız, demedim mi?

Nerden biliyorsun İnce Memedi yakalayamadığımızı?

Halinizden. Bakınsana kendinize, hepinizin süngüsü düşmüş ki, süngü kalmamış burnunuzda.

Bulamadık onu, diye hayıflandı Yunus. “Akçasazda kamış kamış, çalı çalı, Anavarzada köşe bucak, kaya kovuk aramadık yer bırakmadık, belki otuz köyün adamı, bulamadık. Onun Akçasaza devedikenli dereden girdiğini belki yüz kişi gözleriyle görmüş, aradık taradık, bulamadık. Yılanın deliğine, kuşun kanadının altına mı girdi, yer yarıldı da yerin altına mı sığındı, o kadar aradık bulamadık."

"Belki ejderha yutmuştur onu, siz daha Akçasaza varmadan önce," diye kahkahayla güldü Zeynep Hatun.

Ana ne gülüyorsun böyle Allahmı seversen, bir şey mi oldu?

Oldu ya kara gözlüm, evimize bir şahin indi, bir devlet kuşu da başımıza kondu ya... kondu ya...

Ne kondu Ana, hangi şahin Ana?

Güzel, görkemli bir şahin, bir karayılanı cırnağına geçirmiş geldi evimizin üstüne kondu. Ben de o güzel şahini evimize çağırdım, ağırladım, balla kaymakla... Şimdi de koçlar kurban edeceğim onun yoluna.

Ana sizin dilinizin altında bir şey var. Hepiniz sevinç içindesiniz. Ana, bunca yıldır, babam öldüğünden bu yana ben seni hiç böyle şenlik şadımanlık içinde görmedim.

Zeynep Hatun ona yaklaştı, sağ elini onun omuzuna koydu, sevgiyle okşadı, sesini alçaltarak:

O bizim evin üstüne konan görkemli şahin kim biliyor musun?

Kim ana?"

İnce Memed Yunusum, o bize geldi. O Allanın güzel kulu, ermişi, yiğidi, eli çatal kılıçlı Alisi, Bozatlı Hızın, Kıratlı Köroğlusu...

Nerede o şimdi Ana?

İçerde uyuyor.

Deli bu Ana... Bu dediğin İnce Memed olamaz. Bir dünya alem ardında, tüm Çukurova onun kanına susamış, o da gelmiş senin kamıştan evinde uyuyor, öyle mi?

"Uyuyor yavrum."

Sana güvendi de uyuyor, öyle mi?

Bana güvendi de uyuyor yavrum, insanın hası, çatal yüreklisi, bir bebecik kadar safı, Hazreti Ali kadar akıllısı, ak sakallı, yeşil donlu Hızır gibi kerametlisi, Köroğlu gibi kurnazı, adı güzel, kendi güzel Muhammed gibi insanoğluna saygılısı insana güvenir yavrum. Gözünü kapatır da en kötü insana canını teslim eder yavrum. O insana güvenmeyen, her insanda bir kötülük gören, insanı insan saymayan insan değil piçtir yavrum.

Ana ne bildin o uyuyan adamın İnce Memed olduğunu?

İnanmadım önce, sonra parmağında Kırkgöz Ocağının taçlı mührünü görünce inandım, sevincimden de deliye döndüm.

Yunusun yüzü ışıdı, o da anası gibi sevindi. Gidiyor geliyor, “Dernek içerde, bizim evde, benim yatağımda uyuyor İnce Memed ha!" diyor, gülüyor, şadımanlık ediyordu. “Nasıl bir adam Ana o? Boyu boşu nasıl? Güleç mi, sert yüzlü mü, nasıl bakıyor, o bakınca gözlerinden bir hoş bir kıvılcımlar saçılırmış, Ana onu iyi ağırladın mı?"

Zeynep Hatun, o ne sormuşsa uzun uzun karşılığını veriyor, onun sevincine katılıyordu.

Ana, o ne zaman uyanır Ana o, Ana onu ne zaman görürüm ana?

Zeynep Hatun sert:

Uyuyan adama bakılmaz. Hele konuksa hiç bakılmaz. Uyuyan insana bakmak, onu seyreylemek, onu öldürmek gibi bir şeydir. Sabırlı ol, uyansın o, konuşursun onunla. Çok tatlı, bebecikler gibi de ağlayan yüreği yufka birisi...

Yunusun kabı kabına sığmıyor, durmadan avlunun içinde oradan oraya dönenip duruyordu.

Amman ha Ana, az daha unutuyordum. Az daha, az daha... İnce Memede birkaç kurban kesmek iktiza etmez mi?

Geç bile kaldım, geç! Eğer baban sağ olaydı, İnce Memed de onun evine ineydi bir koç değil dokuz koç kurban ederdi bahan ona. Ayağının dibinde koçlar, tosunlar, boğalar keserdi. İşte senin baban böyle bir adamdı yiğidim, Yunusum. İnce Memed gibi bir adam, bir koç Köroğlu, bir Hızır, Kırklar pirler bin yılda bir gelirler bu dünyaya, o da en kutlu ocağa konuk olurlar.

"Ana ben gidiyorum, aşağıdaki sürülerden bir koç almaya. Amman uyanırsa bir yere salma onu."

Salmam yavrum. Çifte koç al. Bütün köyü toyumuza düğünümüze, İnce Memedimize çağır.

Yunus ahıra koştu, atma atladı, doludizgin sürdü, köyün sürüsü aşağıda Ceyhan ırmağının yalısındaydı. Sürüye ulaştı, “Şunu, şunu, şunu," diyerek üç koçu gösterdi. “Hemen al bize getir. Bizim konuğumuz İnce Memed, koçları al getir. Sen de şölene çağrılısın... Bütün köy de..."

Gerçek mi? diye boyun damarları şişerek sordu çoban başı.

Gerçek, dedi Yunus, “Elini çabuk tut. Gün kavuşmadan her şey hazır olmalı."

Eve geldiğinde Memedle Müslüm uyanmışlar, ellerini yüzlerini yuyorlardı. Yunus, atından hemen atladı. Koşarak Memede gitti, onu kucakladı, Müslümü de...

Hoş geldin, hoş geldin kardaşımız, İnce Memedimiz, hoş gelip safalar getirdiniz, evimi ocağımı kutsadmız. Oturun hele.

Tepeden tırnağa ona bakıyor, her bir yerini inceliyor, hayran, ona bakmaya doyamıyordu. Kırkgöz Ocağının mühründen de gözlerini alamıyordu. Derken çobanın koçlarıyla birlikte avluya bir genç kız, yaşlı kadın kalabalığı girdi. Çoban koçları keserken kızlar da ulu dut ağacının altını, sonra da bütün avluyu süpürüyor, yerlere hasırlar, çullar atıyor, hasırların, çulların üstüne de kilimler, halılar, döşekler atıyorlardı. Avluya giren her kadın elinde bir şey getiriyor, kilim, halı, döşek, avluya seriyorlardı. Kadınların bir kısmı avlu duvarının altına ocakları kurmuşlar, ocaklara kazanları vurmuşlar, kimi et doğruyor, kimi patates soyuyor, kimi pirinç ayıklıyordu.

Gün, neredeyse kavuştu kavuşacakken köyün erkekleri avluya gelmeye başladılar. Her gelen İnce Memede gidiyor, onun karşısında biraz durup, hayran ona baktıktan sonra onu kucaklıyorlardı. En sonunda Yunusun evine Avşaroğlu Memed Ağa geldi, uzun boylu, sarkık bıyıklı, kırmızı güleç yüzlü, güleç yüzlülüğü ağırbaşlılığını bozmayan bir kişiydi. Yunus onu kapıda karşıladı. Onu görünce Memed de ayağa kalktı, ona doğru yürüdü. Avşaroğlu da onu kucaklayıp alnından öptü:

Hoş gelmişsin İnce Memed, dedi içten gülerek, “Binboğa dağlarının çatal yürekli kartalı..."

Hoş bulduk Ağam.

Köyümüze gelmekle bizi gönendirdin.

Ben de sizi görmekle gönendim Ağam.

Avşaroğlu, kendisine ayrılmış başköşeye geçip oturmadan, Memed yerine oturmadı. Öteki ağacın gövdesinin oraya serilmiş kalın döşeğe geçti, Memedi de elinden çekti, yanına oturttu, ondan sonra köylüler oturdular.

Yemekler geldi, yediler, gece yarıya kadar sohbet ettiler. Avşaroğlu, “Faruk Yüzbaşının Anavarza üstüne yılan seferi hezimeti," diyor gülüyordu da, başka bir şey demiyordu,

Avşaroğlu konağa gitmek için ayağa kalkarken:

Zeynep Hatun izin verirse bu gece bende kal İnce Memed, yavrum, dedi.

Yok, diye onun önüne dikildi Zeynep Hatun, “benim konuğum, bu gece benim konuğumdur, o hiçbir yere gidemez. Yoksa Yunusun babasının kemikleri mezarında sızlamaz mı?"

Haklısın Zeynep Hatun, İnce Memed bu gece sende kalsın, yarın gece de bende... Onu bir yere salma, olur mu?

Salmam, dedi sevinçle Zeynep Hatun.

Ama bunlar eşkıyadır, hiç belli olmazlar, bir bakmışsın, pır!

Sana can baş kurban Ağam, yarın İnce Memedi kendi elimlen senin konağına getiririm.

5

Murtaza Ağa sabaha kadar uyuyamadı. Gözüne bir türlü uyku girmiyor, yatakta oflayarak, puflayarak dönüp duruyordu. Şimdi artık kendi yatak odasında, Mahmut Ağanın öldürüldüğü yerde değil de başka bir odada yatıyordu. Ne yapsa, netse neylese Mahmut Ağanın kan gölüne batmış ölüsü gözlerinin önünden gitmiyordu. Nereye gitse, her nereye baksa kan gölünde yüzen Mahmut Ağanın ölüsü gözlerinin önünde.

Bir de o İnce Memedi, o kan içiciyi utanmadan, Allahtan korkmadan, kuldan sıkılmadan göklere çıkarmış, bütün millete de ilanat vermişti. Hiç kimse de o kanlı katil İnce Memedi ermiş mertebesine yükseltirken, Yavuz Sultan Selimle, Fatih Sultan Memedle bir tutarken, Hızır Aleyhisselam mertebesinden de yukarı çıkarırken, nurlara garkeyleyip onu Düldül dağının doruğundaki Kırklar meclisine başkan yaparken, hiç kimse de dur, dur Murtaza, ne yapıyorsun, dememişti. Koyun, koyun, ne koyun millet bu millet iki gözüm sultanım. Ulan behey ahmak Murtaza, o kana susamış seni hiç bağışlar mı, seni ele geçirmişken, seni kurşununun altına almışken... Ne demişti, gider ayak, seni Topal Aliye havale ettim, demişti. Dernek Topal Ali onun has adamıydı, yani ben seni şimdi öldürmüyorum, o yaptığın hakaretlerden dolayı, seni Topal Ali öldürecek, ben, seni ona havale ettim. Evet, sadhazar evet ve de evet, beni Topal Ali öldürecek. Kendi ölüsünü kan gölü içinde gördü. Boynu kırılmış, yastığın üstüne yan düşmüş, azıcık da aşağıya sarkmıştı. Dili de dışardaydı ve kan içindeydi. Uzadıkça uzuyor, uzuyordu. Uzadıkça yılan dili gibi çatal çatal oluyordu. Sonra odanın içinde kan yükseliyor, Murtazanın şişmiş, bir hütdağı olmuş ölüsü, üstüne binlerce yeşil sinek konmuş, üstünde binlerce yeşil sinek uçuşan ölüsü kan gölünde yüzüyor. Sonra da ölü, kanları, sinekleri duvarlara fışkırtarak dönüyor, dönüyor. Kan köpürüyor, Murtazanın ölüsü, sarkmış dili, sararmış yüzü köpürüyor, sinekleniyor. Sinekler, binlerce, ölünün üstüne çakarak iniyor kalkıyorlar. Sinekler şişiyor, şişiyor. Kan köpürüyor, hütdağı gibi olmuş Murtazanın ölüsünü köpekler sineklerden alıyorlar. Durmadan kan köpürüyor, durmadan... Murtazanın ölüsü ağzına kadar gülle, nergisle, menekşeyle dolmuş bir ovanın ortasında, ama ölüsü şişiyor. Şişen ölüsünün üstüne yüz binlerce mor kelebek konuyor, ölü gözükmüyor^ nergisler, güller, menekşeler de gözükmüyorlar mor kelebekten. Ölü bir ara mor bir

ışık içinde balkıyor. Mor ışık bir yükselerek, direk direk olarak, eğilip bükülüyor, bir tostoparlak olaraktan ovanın üstünden toprağı yalayarak, bir uçtan bir uca kayıyor, ortasında şişmiş ölü, çok sıcak, bir sıcak çökmüş ki, toprak kayalar çatır çatır ediyor, ölü çatır çatır eden toprağın uçsuz bucaksızlığının üstünde. Güneş kızdırıyor. Ölü durmadan terliyor, terliyor, ardından da kuruyor, kapkara derisi kemiklerine yapışıyor, Topal Ali geliyor burnunu tutarak, kokuyor, bu Murtaza kokuyor, diye bağırıyor. Bu kadar kokacağını bilseydim, ben öldürmezdim onu. Bütün ovayı, bütün mor kelebekleri, yeri göğü kokuttu Murtazanın ölüsü. Amanın kokuyor... Evet, evet, bu doğru, yoksa eline geçmişken Memed onu niçin öldürmesin. Babasının oğlu, öz bir kardaşı değil ki... Hazır önünde durup dururken iki kurşun da ona sıkardı. Ya, ya, ya, seni Topal Aliye havale ettim dernek ne dernek. Seni Allaha havale ettim, der gibi bir şey. Yüzde yüz, yüzde yüz, seni Topal öldürecek dernek.

Yatakta duramadı, kalktı, çabuk çabuk giyindi. Mahmut Ağa öldürüldükten sonra hiçbir Ağa, Bey, ne Zülfü, ne Taşkın Halil Bey, hiç kimse, hiç kimse evinde yatmıyor, bir ahmak Murtaza Ağadan başka. O Murtaza Ağa ki, kanına kendi öz bir karana susamış.

Hüsne Hatun, uyandın kalktın mı?

Uyumuyordum zaten kurbanlar olduğum Murtazam. Senin başında böyle haller varken, benim nasıl gözlerime uyku sirer kullar olduğum Murtaza Ağam.

Doğrusun, hem de yerden göğe kadar haklısın Hatun, boaazımda ip sallanır durur, yüreğimde kurşun deprenir durur. Ben ne yapayım Hatun, seni Topal Aliye havale ettim ne dernek Hatun, seni Topal Ali öldürecek de kan gölüne yatıracak dernek değil mi? Manası bu değil mi?

Bu, dedi Hatun.

Ya ben bu Topal Aliyi eskisi gibi kardaş etmeliyim, ya da onu ortadan kaldırmalıyım.

Başka hiçbir mümkünü çaresi yok.

Yok, dedi Murtaza. “Pekiyi Hatun, senin teşebbüslerinden bir şeyler çıkmadı mı?"

"Çıkmadı Ağa ama çıkacak. Bana öyle geliyor ki, her şey Molla Duran Efendinin başının altından çıkıyor. Öğrendiğime göre İnce Memed kimi geceler onun evine geliyormuş."

Sus, Hatun sus.

Bu dediğim doğru, içerden... Bana söyleyen İnce Memedi kendi gözüyle görmüş. İnce Memed onun evinde üç gün, üç gece saklandıktan sonra gelmiş de o gece Çiçekli Mahmut Ağayı vurmuş. Bizim evin yolunu da ona Topal Ali göstermiş. Oda kapısını da ona Topal Ali kendi elceğiziyle açmış.

Sus, Hatun sus. Bu olamaz Hatun. Senin dediklerin doğruysa Hatun, bu Topal benim soyumu kurutur, zürriyetimi keser.

Sen ona, ölümden beter işler yaptın, keser Ağa.

Ne yaptım Hatun, ne yaptım, bana bu kadar işkence edecek kadar, sus, Hatun sus! Ben Bayramoğluna gideyim, gideyim de şu Topal Alinin bir icabına baktırayım. İnce Memed beni ona havale ettikten sonra gözlerime uyku girer mi? Bir insan, bugün değilse yarın öleceğini bile bile yaşayabilir mi.

"Haklısın kurban olduğum, yoluna öldüğüm Ağam haklısın, Topal Ali ölmeden biz yaşayamayız."

Pekiyi, Rüstem onu öldürebilir mi?

Tanımıyorum, bilmiyorum ki Kürt Rüstemi, Ağam. Yalnız adını duyarım her bayramda.

Topalla bir daha dost, kardaş olmamızın mümkünü yok mu, hiç denedin mi?

"Deniyorum, deneyeceğim de... Sana on beş gün içinde doğru bir söz söyleyebilirim Topal Ali üstüne."

Ben Kürt Rüsteme gidiyorum.

Git kurban olduğum git, git de şu tatlı canımızı kurtar.

Murtaza merdivene yöneldi.

Kendine dikkat ederek, karanlık, kuytu yollardan yürü, belki Topal seni şimdi konağın dışında, pusuya yatmış bekliyordur.

Murtaza Ağa merdiveni gürültü çıkarmadan ağır ağır indi, kulağı kirişte, ortalığı kollayarak, her taşın arkasında, her evin köşesinde o kanlı düşman, o deli Topal olabilirdi. Avlu kapısını açtı, duvar diplerine sinerek, karanlığa yapışarak caddeyi yukarı çıktı. Cadde bitince de aldı yatırdı. Soluk soluğa bir bahçe geçti, üç çit, bir duvar atladı. Az daha kocaman, boynu tohtlu bir çoban köpeği onu kapıyordu, hendeğe düştü. Uzun bir süre, köpek orayı terk edinceye kadar hendeğin dibinde bekledi. Hendekten çıkınca eski bir örene düştü, örenin içini, yanını, yönünü yaşlı nar ağaçları almıştı. Bu örende de çok yılan olurdu ya, narlar daha çiçek açmamıştı, karayılanların ortaya çıkmasına çok vardı. Mezarlığı geçince, Kürt Rüstemin teneke evi hemen oracıktaydı.

Rüstemin küçücük evinin üstüne büyük bir çınarın uzun, geniş dalı çökmüştü. Murtaza Ağa, daha soluğu taşarak ağacın gövdesinin yanında durdu, birkaç kere gırtlağını temizledikten sonra:

Rüstem Ağa, Rüstem Ağa, diye seslendi.

Hemen o anda da karşılık geldi:

Buyur Murtaza Ağa, aha ben geliyorum.

Az sonra şalvarını bağlaya bağlaya Rüstem elinde bir çıralıkla dışarıya çıktı, çıralığın ışığını Murtaza Ağanın yüzüne tuttu:

Ben bilmişim, dedi gülerek, “kim olduğun hemen bilmişim. Bu gece yarısı çok güzel görmüşüm seni Ağa. Hele buyur otur sen. Ben biliyorum senin başında ne var."

Murtaza Ağa daha soluyarak yandaki iri kesme taşın üstüne otururken:

Ne var benim başımda Rüstem? diye sordu.

Rüstem de onun karşısına, başka bir kesme taşın üstüne oturdu, çıralığı da yanına koydu.

"Söndür şunu hele."

Rüstem bir üflemede çıralığı söndürdü.

"Çok iş var senin başında. İnce Memed seni öldürmeye eldi, sonra ne oldu, senin yanındaki Mahmut Ağayı öldürdu...

"Hem de kan gölü ortasında koyarak, üç öküzden fazla kanı aktı o cılız adamın. Ne dersin Rüstem, nerden almış o kadar kanı o cılız adam?

Yanındaki Mahmut Ağayı öldürünce sıra sana geldi, tüfeğini sana çevirdi, vazgeçti, seni Topal Aliye havale ettim, dedi, yönünü çevirdi gitti. Çünkü o Topal Aliye seni öldürmeyeceğine söz vermişti. Çünkü Topal Ali seni öldürecek yüreğini soğutacaktı. İnce Memed seni öldüremezdi, onun sana gücü yetmezdi. O seni öldürseydi eğer, Topal onun başına çok işler açardı. Şimdi Topal seni rahat rahat, bir güzel öldürecek."

Bütün bunları sen nereden biliyorsun?

Ağama da bak hele, Ağama, Murtaza Beyime, çık çarşıya, şu benim söylediklerimi bilmeyen var mı, Topal her önüne gelene, onu, o Murtaza Dağlıkarasınm oğlunu kimse öldüremez, izin veremem. İnce Memed değil de feriştah gelse gene öldüremez. O benim öz bir kısmetimdir, ben onu çarşının ortasında, öyle rahat yatağında değil, öküz gibi kör bıçaklarla boğazlayacağım. Ağama da bak hele, Ağama, bunu bu kasabada bilmeyen duymayan kaldı mı, git yedi yaşındaki çocuğa, yüz yaşındaki yaşlı kadına sor sana bir bir söylesin. Eee, de bakalım Ağam, bu gece yarısı hanemize teşrifatının sebebi alisi nedir?

Murtaza Ağadan ses çıkmadı.
Murtaza Ağa, Murtaza Ağa, ne oldu sana?
Ondan inilti gibi bir ses geldi.
Rüstem hiç telaşlanmadı, kalktı, el yordamıyla gitti, çınarın gövdesinin dibindeki küpten bir maşrapa su aldı:
"İç şunu, şimdi geçer. Zor iş, zor iş, can pazarı bu, yağma rnı, Allah kimseyi senin durumuna düşürmesin. Topal Ali de inatçı adam, keski sen onu öyle anadan doğma soyup da çarşının ortasına atmasaydın. Kötü, çok kötü olmuş bu iş. Böyle bir işi değil Topal Ali gibi Hazreti Aliye yamaç, eşkıyalar başı, ermiş bir adamın başına getirmek, yedi yaşında bir çocuğa yapsaydın, çoktaaan öteki dünyayı boylardın. Ali şimdiye kadar niye öldürmedi seni, biliyor musun? dedi."
Niye Öldürmedi?
Her gittiği yerde onu ölmeden bin kez öldürüyorum, diyormuş, o her gün, her gün ölecek, bir gün de onu çarşının ortasında yatıracağım, öküzler gibi kör bir testereyle keseceğim, diyormuş.
Bunun önüne geçmenin çaresi yok mu, Ali Ağayı hiçbir, bir biçimde insafa getiremez miyiz?
Dünyadaki bütün insanlar insafa gelir, herkes babasını, kardaşını, anasını, yavrusunu öldüreni, bir gün gelir bağışlayabilir. Topal Ali seni hiçbir surette bağışlayamaz. Bir de buna, bu Topala benzer inatçı bir adam tanıdım, o da Bayramoğludur.
Murtaza Ağa, bir yudum içtiği elindeki maşrapayı başına dikti, hepsini içti.
"Ölüleriyin ruhuna gitsin."
Sağ ol Ağam.
"İşte bu gece ben de sana geldim."
Geleceğini biliyordum.
Ne biliyordun?
Ne bileceğim, Topal Ali söyledi bana. Dedi ki Murtaza Ağanın mümkünü çaresi kalmadı, beni öldürtmek için sana gelecek, sana bir çiftliklik toprak, kese kese altın teklif edecek...
Doğru, sana şimdi bir çiftliklik toprak, üç tane de sarı Osmanlı altını teklif ediyorum. Öldür şunu. Seni bir gün bile içerde yatırmam.
Ben adam öldürmem. İnsan öldürmek çok kötüdür. İnsan hiç Allahın yaptığı en güzel binayı yıkar mı?
Topal Ali mi Allahın yaptığı en güzel bina?

Onun orasını ancak büyük Allah bilir, kim bilir Allah indinde kim kimdir. Ben dünya malı için Allahın binasını yıkamam. İnsan çok güzel bir yaratıktır Ağam, ağlayan, gülen, seven, hele de seven...

Gün atıncaya tartıştılar, Murtaza Ağa, bin dereden su getirek onu kandırmaya çalıştı, Rüstem la dedi de illallah, Nuh, dedi de peygamber demedi.

Murtaza Ağa konağına geldiğinde gün bir kavak boyu kalkmıştı

Hatun:

Ne oldu, diye sordu, “Kürdü yola getirebildin mi?"

Murtazanın sözü ağzından bir fısıltı gibi çıktı:

Yok Hatun yok, dedi, soyunmadan kendini yatağın üstüne attı, atmasıyla da kendinden geçmesi bir oldu.

Hüsne Hatun kocasını incitmeden soydu. Yatağına yatırdı. Bu adama, bu çocuk huylu, içi dışı belli, can telaşına düşmüş, bu iyi adama çok acıyordu. Ela gözlerinden iki damla yaş yorganın çarşafının üstüne düştü.

İkindiüstü Taşkın Halil Beyden adam geldi, Bey onu yazıhanesinde hemen bekliyordu.

Uyanır uyanmaz hemen Murtaza Ağayı gönderirim, dedi Hüsne Hatun.

Bey hemen gelsin, dedi, “çok aceleymiş."

Hüsne Hatun odaya girdi, Murtaza Ağa uyanmış, bir şeyler bekler gibi bir hal almıştı. Terli yüzü allak bullaktı.

Ne o Hatun, biri mi geldi?

Taşkın Bey adam göndermiş, seni bekliyormuş, aman Murtaza Ağa hemen yetişsin, demiş.

Murtaza Ağanın yüzü o anda düzeldi, sıçradı yataktan çıktı, çarçabuk da giyindi, “Sonra tıraş olurum, sakallarım da epeyi uzamış değil mi, neyse kör Salihe tıraş olurum. Çok işler dönüyor Hatun, bu kasabada, başımızda çok işler dönüyor, çok."

"Akşama ne yapayım Bey?"

Tavuk yahnisi yap Hüsne, tavuk yahnisi yap... Çoktandır yemedim.

"Merdivenlere atıldı, koşarcana aşağı indi, göz açıp kapayıncaya kadar avlu kapısının dışına çıktı, bir anda çarşıya geldi, karşısına çıkanlara selam vermedi, selam verenlerin selamlarını duymadı, o geçerken ayağa fırlayan esnafı görmedi, birkaç dakika içinde Taşkın Beyin yazıhanesine geldi. Kurtuluş Savaşı kahramanı Taşkın Bey onu kapıda karşıladı.

Hoş geldin Murtaza Ağa," dedi, "safalar getirdin."

Onu yandaki mor maroken koltuğa oturttu. Bu kasabadaki, belki de Adana bölgesindeki tek maroken koltuktu bu. Taşkın Bey bu koltuğu Mersinde, mobilyalarını birlikte ta Almanyadan getiren pamuk eksperi bir Almandan, nesi var nesi yok vererek almıştı. Fakir bir Türkmen Ağasının oğluydu. Şimdi de çok bir şeyi yoktu ama, çok yakınlarda Zülfü sayesinde, Arif Saim Bey desteğinde yedi sülalesine yetecek tarlası olmuştu. Murtaza Ağaya biraz tepeden baksa da ona çok saygı besliyordu. Murtaza Ağa, bu kasabanın değil, belki de bütün Çukurovanın Antakyadan Mersine kadar en zengin adamıydı.

Buraya kadar derakap zahmetin için teşekkür ederim Ağam. Çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım, efendim. Seni buraya kadar yorduğum için beni affet, acil bir mesele var da... Bir çay içer misin?

İçerim, içerim, sağ ol.

Taşkın Beyin bugün birazıcık daha fazla iltifat ettiği gözünden kaçmadı. Taşkın, odanın kapısına gidip aşağıdaki kahveye iki çay, diye bağırdı, geri geldi, onun karşısındaki masaya, tahta koltuğuna oturdu. Murtaza maroken koltuğa bütün bedeniyle yayılmış, ayak ayak üstüne atmıştı.

Çaylar gelinceye kadar konuşmadılar, biribirlerine bakıştılar durdular,

Evet efendim, Murtaza Ağam, kusuruma bakma, seni rahatsız etmemin sebebi gayetle mühimdir.

Estağfurullah. Mühimdir. Sen mühim demişsen, bu dernektir ki çok mühimdir. Ehemmiyetlidir.

Bu mesele beni sadece sen kardeşimi ilgilendirdiği için beni alakadar ediyor, yoksa benim için hiçbir kıymeti yoktur.

Söyle Taşkın Bey, çatlatma beni, bu beni ilgilendiren hayati mesele neymiş.

Evet, iyi söyledin Murtaza Ağa, hayati mesele lafı, bu gayetle yerinde... Bir sözdür ki bütün çarşının, bütün Çukurovanın ağzına vermişsin ki, dillere pelesenk eylemişsin. Yüzbaşıyla alay etmiş, onu tefe koymuşsun ki Yüzbaşı kederinden ölüyor, Murtaza Ağamız bana bunu mu yapacaktı diyor da başka bir şey demiyor.

Ne demiş de onunla alay etmişim, söyle Taşkın, söyle rica ederim?

Ayağa kalktı, yerine geri otururken yüzü taş gibi gerilmişti.

Taşkın Bey tane tane:

Sen, dedi, “demişsin ki, günlerce her önüne gelene söylemişsin ki, Yüzbaşı Faruk Beyin Anavarza karayılan seferi. Ve hem de hezimeti demişsin."

Dedim, diye gürledi, Murtaza. “O, Anavarzaya İnce Memedi öldürmeye gitmedi mi, bu kaçıncı, İnce Memed yerine doksan dokuz yılanı mecruh kılmadı mı? Ben de dedim ki, min gayri haddin, Yüzbaşının doksan dokuz mecruh yılanlık seferi Türk tarihine İstiklal Harbi gibi şerefli geçecektir. Bunda ne var?"

Yüzbaşı çok alınmış.

Alınsın, benim için onun alınmasının hiçbir kıymeti yok. Kulağasma, ben onun gönlünü, az sonra derakap alırım.

Kahkahalarla uzun uzun güldü, Taşkın Bey de ona katılmış gülüyordu.

Bakmış ki İnce Memed nam şeytan elinden yılan olmuş da kaymış, Yüzbaşını da, otuz pare köyü, üç bölük candarmayı tam teçhizat çekmiş devedikenliğe, hem de korkmadan ve hem de hiç fütur etmeden, başlamış yılanlarla savaşa. Sen de beş yüz, ben deyim bin doksan dokuz yılan öldürmüş Yüzbaşı. Mübalağa cenk olunmuş. O gün akşam olurken, bilcümle yılanlar mecruh yere serilmiş, her bir tanesinin boyu, en küçüğünün boyu üç kulaç... İşte böylelikle Yüzbaşımız, kahraman Faruk bin doksan dokuz yılanı öldürerekten, geriye kalanını da saf dışı yaparaktan ve hem de firara mecbur kılaraktan...

Sus, Murtaza sus, çatlatma adamı, gülmekten.

Yeni belirmeye başlamış göbeğini tuta tuta gülüyordu.

Yerden göğe kadar hakkın var ya... Şimdilik susalım. Beceriksiz, korkak bir adam. Onun gücü ancak zehirsiz karayılanlara yeter. O da yanına otuz köyün adamını alırsa...

Şu İnce Memed onun sayesinde kökümüzü kesecek. Şu Topal Aliyi dersen... Diyorlarmış ki Taşkın, şimdi öldürülme sırası sendeymiş.

Ben de duydum, hem de sağlam bir yerden, bendeyrrtis. Tabii bende olacak Murtaza Ağam, beni öldürmeden o, bu kasabada hükümranlığını kurabilir mi?

Kuramaz, diye bağırdı Murtaza Ağa, “hay ağzını öpeyim senin, ballar damlayan gül ağzını... Topal Ali de beni öldürecek..."

Aman Murtaza Ağa bir yanlışa düşeyim deme. O bizini has adamımız. Eğer bir gün İnce Memedi yakalayacak olursak bu tamamen Topal Ali Beyin sayesinde olacak.

"Bey deme o köpeğe," diye çıkıştı Murtaza Ağa, kötü koku almışcana yüzünü buruşturarak, “O beni öldürecek."

Öldürmez.

Ben onu öldürteceğim, milyonlarımı, bütün servetimi gerekirse vererek.

Çok büyük bir yanlış yaparsın.

Ben onu ortadan kaldırmazsam, o beni muhakkak ortadan kaldıracak.

Kaldırmaz.

Aralarında çetin bir tartışma başladı. Uzun sürdü. Ne o onu kandırabiliyor, ne de öteki onu. Sonunda Taşkın Bey:

Topal Ali Beyin katledilmesi için ne kadar para verebileceksin? diye sordu, Murtaza Ağanın gözlerinin bebeğine gözlerini dikmiş, karşılığını bekleyerek.

Sen söyle, dedi Murtaza, “ne kadar gerekiyorsa,"

Ben almayacağım, diye tepeden gülümsedi Taşkın Bey. “Hele bir düşünelim. Topal Alinin imhası çok kolay."

Murtaza Ağa ayağa kalktı onun ellerine yapıştı:

Hayatımı kurtarıyorsun arkadaşım, şunu iyi bil ki canımı kurtarıyorsun.

Taşkının yüzü ciddileşti, dudağı üst üste üç kere seyirdi, önemli işlerde böyle olur, bu da hiçbir zaman Murtazanın gözünden kaçmazdı.

Topal Ali Beyi imha etmek kolay ya, çok kolay... Onu bu gece yağdan kıl çekercesine öldürtürüm, kolaycacık... Ama işin içinde çok mühim bir iş var.

Nedir o? diye heyecanla sordu Murtaza Ağa. “Kulun olayım, nedir o?"

O da, biz Topal Ali Beyi ortadan kaldırırsak, İnce Memedin bizi, yani seni de, beni de yaşatmayacağı, bu kasabayı da otuyla ocağıyla ateşe vurup yakacağıdır.

Haklısın yakar. Yakar mı?

Çünkü İnce Memed Topal Ali Beyin bizim casusumuz, bizim adamımız olduğunu bilmiyor. Öğrenirse onu kendi eliyle öldürür.

İnce Memede bir haber göndererek, o da gelir Topal Ali Beyi...

Topal Ali Bey ölünce de, bize İnce Memedi kim yakalayacak? Aman, Topal Ali Beyin bizim adamımız olduğunu, bir yerde ağzından kaçırayım, deme.

Murtaza Ağa gene bağırarak ayağa kalktı, Taşkın Bey, sözü onun ağzından aldı:

İnce Memed, onun bizim adamımız olduğunu bilseydi, derakap gelir, demir kafeste de olsa, onu çoktan öldürmüş bulunurdu. Sen İstiklal Harbi günlerini bilmez misin, eşkıyalar, ikili oynayanları hiç sevmezlerdi. Sen bilmezsin eşkıyaları, İnce Memedi.

"Bilirim," diye gürledi Murtaza Ağa, “hem de ne biçim bilirim. Molla Duran ne derse desin Topal Ali deyyusu Memedin has adamıdır. Molla Duran da öyle, sureta bizden gözüküyor ya, ben onun gözlerinden

okuyorum, o bizim, hepimizin can düşmanıdır. Fırsat bulsa hepimizi bir kaşık suda boğar. İnce Memed Çiçekli Mahmut Ağayı öldürmeye Topal Aliyle birlikte Molla Duranın evinden geldi. Sen buna da inanmazsın."

Sus, kıyma Topal Aliye! Aman Murtaza bu söylediklerini kimsecikler duymasın.

Murtaza Ağa sustu, korktu, yorulmuştu. Allak bullakh. Kafasının içinden bu anda, gidip İnce Memedle, o yiğit, o koca bir ülkeye başkaldıran kişiyle tanışmak, ona her şeyi anlatmak, kendisini, bu kimsiz kimsesiz ağasını bağışlamasını istemek geÇiyordu.

Bir de başka bir mesele daha var, sen İnce Memedi Hızır Aleyhisselam yapmış da başımıza çıkarmışsın. Senin İnce Memedi göklere çıkarmaların Adanayı geçti de Ankarayı tuttu, Gazi Mustafa Kemalin kulağına ulaştı bile.

İnce Memed hakkında ne söyledimse doğrudur. Ben zort atmam efendim.

Yani sen diyesiymişsin ki, İnce Memed odaya girince bir top ışık patladı odanın içinde diyesiymişsin...

Öyle oldu, ortada ne İnce Memed vardı, ne bir şey sadece bir top ışık vardı, aydınlığı gözleri kamaştırıp kör eden... Sonra o ışık üç kere patladı. Vay babam vay, vay ki vay, bir baktım, Mahmut Ağa kan deryasında yüzüyor, o küçücük, serçe kadar adamın kanı ne kadar da çokmuş öyle.

İnsan kanı çok olur.

Bununki üç öküz kanı kadardı.

Efendim, sen bir de diyormuşsun ki...

Sustu, bekledi. Murtaza ona gözlerini dikmişti.

Onun parmağındaki güneş gibi ışılayan yüzüğü Kırkgöz Ocağının Anacık Sultanı vermiş diyesiymişsin bir de. Bir de o yüzüğü takana hiçbir zaman kurşun deymez, deyse de geçmez, geçse de o adam ölmez. Bir de diyesiymişsin ki, o adama kılıç işlemez, bıçak kesmez. Bir de diyesiymişsin ki, o adamı ateş yakmaz, sel götürmez, derya boğmaz diyesiymişsin.

Doğrudur, amenna ve saddakna doğrudur.

Yahu bunlar nasıl doğru olabilir Murtaza Ağa, sen aklını mı yitirdin?

Doğrudur, doğrudur. Kırkgöz Ocağı bin yıldır bu kerametleri gösterir.

Taşkın Halil Bey alay ediyordu:

Yani dağlardan geyikler gelir Kırkgöz Ocağına sağılmak için... Yani geyikler boyunlarını uzatırlar bıçaklara kesilmek için, bunlar hep doğrudur?

Murtaza Ağa gayet dingin, soğukkanlı:

"Doğrudur, Taşkın Beyim doğrudur, bu bin yıldır denenmiştir. Bir de o gömlek var Anacık Sultan Hazretlerinin sandığında, mis kokulu, işte bu gömleğin üstünde dokuz yüz doksan dokuz ayet ve de üç bin üç yüz otuz üç dua yazılıdır. Anacık Sultan Hazretleri bunu da İnce Memede verecekmiş, dokuz yüz doksan dokuz pehlivanın yerden kaldıramadığı, asılı olduğu duvardan indiremediği, Eyüboğlu Selahaddinin tek başına haçlı ordularını durduran kılıcını da İnce Memede verecekmiş. O kılıç adamsız, askersiz, tek başına kendi kendine bir orduyu kesen kılıçtır. Ya ayet yazılı gömlek? Onu giyen kuş olur uçar Onu giyen gözden nihan olurmuş, onu giyen ışık olur kayar gidermiş..."

Sus, sus, sen aklını kaçırmışsın Murtaza Ağa, sus. Mühürmüş, kılıçmış, gömlekmiş, sus Allah aşkına, bunlar hurafe, safsata

"Safsata olamaz. Bin yıldır denendi Bey, hem de koskoca bir dünyanın önünde. Sen bu halkı, insanları ahmak mı sanıyorsun Taşkın Bey, bu insanlar gözleriyle görmedikleri bir şeye inanırlar mı sanıyorsun? Biz, bin, bin yıldır biz, bütün dünyayla denedik Kırkgöz Ocağının kerametlerini."

Yalan, safsata, o isterik orospu Anacık Sultan...

Murtaza Ağa ayağa kalktı, yüzü allak bullak olmuş, ne yapacağını bilemiyor, durmadan, elini kolunu sallayarak, “Ne, ne, ne, sen ne diyorsun ne, tövbe, tövbe, tövbe de, ocağına yıldırım düşmeden, kökün kurumadan, amanın ha, zürriyetin kesilmeden, senin şu güzel bedeninde yılancıklar çıkmadan, tövbe estağfurullah de, ne olursun. Yazık sana. Tövbe, tövbe, ben senin namına tövbe, diyorum. Ben, ben, ben senin namına o kutsal ocaktan özür diliyorum."

Taşkın Bey de ayağa kalkmıştı. Murtaza Ağa ne kadar korku içinde, ne kadar telaşlıysa, o, o kadar soğukkanlıydı. Gülerek:

O isterik orospunun azıcık kerameti varsa, beni şu anda çarpsın bakalım. Haydi, şimdi ben, şu anda onun ocağının ortasına sıçıyorum, hem de çatur çutur...

Kollarını açtı, bacaklarını gerdi, birkaç kere yaylandı.

İşte bak dipdiriyim. O orospuya yapacağımı ben bilirim. Ona kazık sokacağım, kazık... İnce Memedi himayesine almış, kutsal kişidir, diye, bütün Torosa, Çukurovaya yaymış, yakalayabilirsen yakala İnce Memedi artık. Ben, kendi elimle kazık sokacağım ona, kazık.

Murtaza Ağanın artık sesi çıkmıyordu. Bu korkunç Allahsızlık karşısında bir şeyler söylemek istiyor, çırpınıyor, bağırıyor, ne dediği anlaşılmıyordu. Yüzü ter içinde kalmış, kıpkırmızı kesilmiş, boyun damarları şişmiş,

parmak parmak olmuştu. Gözleri de yuvalarından fırlamış, yuvalarında korkuyla dönüp duruyorlardı.

Taşkın Halil Bey, dingin, masasının üstündeki sürahiden aldığı bir bardak suyu ona uzattı:

Şunu iç Ağam, dedi, “o kadar heyecanlanma canım. Olur böyle şeyler..."

Murtaza Ağa, Taşkının elinden aldığı suyu bir dikişte içtikten sonra:

Tövbe de Halil, tövbe de... Yazık sana.

Yorgun, bitkin yerine oturdu, mendilini çıkardı yüzünü sildi.

Taşkın Halil Bey tepeden gülümseyerek:

Bu İnce Memed propagandası senin istikbalin için hiç iyi değil, sanki bütün söylediklerini gizli polis Ankaraya rapor etmiyor mu sanıyorsun? Biliyorsun ki Mustafa Kemal Paşa böyle hurafe işlerini, gericiliği hiç sevmez. O bu vatanı Yunandan kurtardığı gibi, dincilerin, gericilerin ellerinden de kurtardı. Biz de ona iman eyledik.

Haşa, haşa, diye gene ayağa kalktı Murtaza Ağa. “Tövbe de, tövbe, bir Müslüman ancak Allaha iman eder, tövbe estağfurullah."

Sen İnce Memedi ermiş mertebesine yükselttin, sen ve o Anacık Sultan olacak orospu. Zavallı Yüzbaşı onu bulamıyor ki, köylüler onu himaye ediyorlar.

Hiç de değil, ne ben, ne de Anacık Sultan Hazretleri İnce Memedi ermiş yapmadık, o zaten kendisi Allahın bir ermişiydi.

Murtaza bunu söyler söylemez, Taşkın Halil Bey, bu soğukkanlı, ağırbaşlı adam kendini tutamadı, ayağa fırlayıp gitti Murtaza Ağanın yakasına yapıştı. Öteki de ondan geriye kalmadı, o da Taşkının yakasına yapıştı. Karşılıklı konuşuyor, bağrışıyor, ne dedikleri anlaşılmıyor, biribirlerini çekiştirip duruyorlardı. Sonunda o kadar bağırdılar, o kadar itişip kakıştılar ki ikisi de yorgun düştü. Birden sustular göz göze geldiler bakıştılar, ayakta duracak halleri kalmamıştı, koltuklarına döndüler.

Taşkın Halil Bey soluğunu toparlayıp biraz dinlendikten sonra:

Affını dilerim Murtaza Ağa, seni bunun için buraya çağırmamıştım. Çok çok affedersin.

Sen affedersin, dedi Murtaza. “Ben de senin gibi kardaşıma iki gözümün bebeğine kafir dememeliydim."

"Hiçbir kıymeti yok," dedi Taşkın Halil Bey, “ikimiz de fazla heyecanlandık, malum ya can pazarı."

Can pazarı, diye yineledi Murtaza Ağa.

İnce Memed işinde haklısın. Halkımız, o, efendimiz olan köylümüz böyle inanıyor, onu ermiş mertebesine yükseltiyor, halbuki biz can telaşındayız.

Yükseltmez olsun o canavarı, doğru, biz can telaşındayız. Çiçekli Mahmut üç kurşunu yiyince bir kan aktı, aman Allah oda derya deniz oldu. Ne kadar da kanı çokmuş o serçe kadar adamın.

İnsan kanıdır çok akar. Bizim hepimizin de ölümü böyle, bu minval üzere olacak.

"Biliyorum, olacak. Ya Topal Ali?"

Onu sen bana bırak. Topal Ali işini ben yağdan kıl çekercesine hallederim.

Sağ ol, var ol, ben de bugünden sonra o İnce Memede, Anacık Sultan Hazretlerine, zatının tavsiyesi üzerine başka bir gözle bakar, onlar hakkında başka türlü konuşurum.

Çiçekli Mahmut Ağa öldürülmeden nasıl konuşuyorsan öyle.

Öyle konuşurum ya Anacık Sultan Hazretlerine orospu demem. Çünkü kanım kurur, ocağım söner, zürriyetim biter. O mübarek Hatun kişi hakkında kötü bir şey söyleyemem.

Olur, söyleme. Şu İnce Memede, onunla başa çıkmak için, halkı düşman etmeliyiz. Halk, bugünkü gibi onu tuttukça, onu evliya mertebesine yükselttikçe biz onun kılma bile dokunamayız. O, her gün birimizi öldüre öldüre bu kasabada bir tek Ağa bırakmaz. Sen Kertiş Aliyi benden iyi bilirsin, taşı, demiri, çeliği, dilsiz toprağı işkenceye çekse konuşturur. O Kertiş Ali Uzatmalı Onbaşı. Uzatmalı Onbaşı ne dernektir sen bilir misin?...

Bilirim.

"Dünyada bunlardan zalimi olamaz. Balta sapını kesmez derler ya yalandır. Bütün ağaçları kesen baltanın sapı da ağaçtandır. İşte bu Kertiş Ali üç bölük candarmayla, günlerce, aylarca Toros köylüklerinin üstünden geçti, Allah var demeden döve döve bütün köylüleri işkenceyle mecruh kıldı. Ağızlarından İnce Memed hakkında bir tek söz alamadılar. Şimdi gidelim şu Toroslara, yediden yetmişe dayaktan geçirelim onları, hayalarına, yani tenasül aletlerine elektrik bağlayalım, etlerini kerpetenle kuşbaşı kuşbaşı koparalım, İnce Memed hakkında ağızlarından bir şey alabilir miyiz?"

Alamayız.

"Dernek ki karşımızda yalnız İnce Memed yok, bir koskocaman Toros dağı köylüleri var. Bir koskoca Çukurova, tekmil Anadolu köylüsü. İnce

Memed bir timsal... Demek ki, düşmandan kurtardığımız bu vatanın dibi oyulmuş. Bu köylüler, bize toptan düşman."

Yerden göğe hakkın var, hem de ne düşman!

Bir İnce Memedi ele geçirdiler, bak başımıza ne işler açıyorlar.

Ya İnce Memed beş, on, yüz olursa ne yapacaklar!

Bin, bir milyon.

Ben demedim mi Halil Bey, ben demedim mi ve hem de siz benim üstüme gülmediniz mi, yılanın başı küçükten ezilmeli dediğimde de...

İşte o zaman anlayamadık, canavarı bu hale getirdik... Şimdi ne yapmalıyız, ok daha yaydan çıkmadan...

Bir ordu gelmeli. Hiç başka mümkünü çaresi yok, diye ellerini biribirine sertçe vurdu Murtaza Ağa.

O kolay değil, dedi Halil Bey, “Arif Saim Bey de bize küsülü."

Çok yazık, küsülü...

Onun için biz kendi başımızın çaresine kendimiz bakmak mecburiyetindeyiz.

"Doğru, yerden göğe kadar haklısın. Ah ah, ah, benim dediğim zamanlar, İnce Memed daha evliya olmadan, ah, ah!"

Çok derinden, ciğerleri sökülürcesine ah çekiyordu Murtaza Ağa.

Şimdi biz seninle... Bu kasabada, bu işte de baştan bu yana anlaşıldı ki, senden akülı bir kişi yoktur.

Estağfurullah.

Öyle, öyle, hiç tevazu gösterme Murtaza Ağa.

Halil Bey onu böyle övünce, Murtaza Ağanın koltukları kabardı, kendine geldi, eski sevinç içindeki durumunu aldı.

Estağfurullah.

Efendim şimdi halledeceğimiz iş, İnce Memedin atı işidir. Yüzbaşı da, Kaymakam da, Zülfü de, bilhassa Zülfü, Belediye Reisimiz de, o ahmak bile, o deli bozuk bile, Haklın Bey de, Savcı da, herkes aynı fikirde, İnce Memedin o deli atı yakalanıp getirilmeden, getirilip de şu meydanda kurşuna dizilmeden biz hiçbir şey yapamayız İnce Memede.

O at deli.

Haklısın, o at büyülü.

Köylüler o atı da İnce Memed gibi himayelerine aldılar.

O at da Köroğlunun atı gibi ölümsüz, yakalayamıyor kimse onu. Kimse ona dokunamıyor. Bir bakmışsın burada... Bir bakmışsın yalım olmuş, kuş olmuş, geyik olmuş, şahin olmuş da göklere ağmış.

Bu at bir şeytan.

Bu at, İnce Memedden daha beter başımızın en büyük belası. İnce Memedin canı da ondaymış. Hani masaldaki devin canı nasıl kafesteki küçük kuştaysa... Kuşu öldürünce devin de nasıl hık demiş canı çıkmışsa...

Doğru, doğru, dosdoğru...

Murtaza Ağa, Taşkın Halilin, bu dinsiz imansız kişinin atın kerametine, İnce Memedin canının bu atta oluşuna inandığına bir sevindi, bir sevindi ki, neredeyse oturduğu koltuktan fırlayacak onu iki yanağından öpecekti.

Önce bu atı ele geçireceğiz, eğer atı ele geçirip kurşuna dizince İnce Memed ölmezse, bence at kurşuna dizilince İnce Memed yarı yarıya öldü dernektir, sonra Anacık Sultanı hale yola koyacağız. O zaman İnce Memed Hazreti Ali olsa, Köroğlu olsa dağda uzun yaşayamaz. At bir timsaldir. Onun arkasındaki Anacık Sultan da timsaldir. Bak, Köroğlu öldü gitti de bu namussuz köylüler Köroğlunun atını öldürmediler. O at, sözüm ona kıyamete kadar yaşayacak, başımız belası olarak.

"Sözüm ona değil, Köroğlunun Kıratı daha yaşıyor. Her yıl Halep pazarında bir fıkara adama satılıyormuş. Dünyanın bütün pazarlarında satılıyormuş. Onu satın alan fıkara adamın evine de bolluk, bereket yağıyormuş."

Yani demem bunlar halkın yarattığı timsal... İsyan timsalleri. Bize güçleri yetmeyince atı iti, börtü böceği, kurdu çakalı ölümsüzleştiriyorlar.

Köroğlu da ölmedi.

Ya ne oldu? diye safça sordu Taşkın Bey.

Kırklara karıştı, dedi Murtaza Ağa. “Sen bunu bilmiyor muydun, o Demircioğlu var ya, bilmiyor musun?"

Bilmiyorum..

Olur mu hiç, olur mu Taşkın Beyim, çok yaman bir iştir bu. Bir gün Köroğluyla Demircioğlu bir dağda bir çobana rastgelmişler. Çobanın omuzundan bir delikli demir asılıymış. Demircioğlu sormuş, bu omuzundaki nedir, çobandır bu, demiş ki, bu omuzumdaki silahtır...

Murtaza Ağa, Köroğlu hikayesini anlatırken sevinç içinde kalmıştı, gözleri parlıyor, mutluluktan uçuyordu.

Bu silah ne yapar? Bu silah insanı öldürür. Öyleyse sık bana, bakalım nasıl öldürecek buncacık şey beni. Anan Yahşi, baban Yahşi, çoban derdini anlatamamış ona. Karşısına geçmiş Demircioğlunun, basmış tetiğe. O koskocaman adam bir çınar ağacı gibi devrilivermiş. Köroğludur, delikli

demir icat oldu, mertlik bozuldu, bize bu dünyada iş kalmadı, demiş, Kıratı salıvermiş, kendisi de gitmiş kırk ölmezlere karışmış.
Bilmiyordum, çok güzel. Dernek kırk ölmezlere karışmış?
İnce Memed de onun gibi olacak.
Olmamalı, önce onun atını yakalamalı kurşuna dizmeli, sonra da Anacık Sultanın ağzından, İnce Memed kafirdir, diye bir fetva almalıyız.
Vermez.
"Hele dur bakalım, şu at işini önce halledelim de.
Ondan sonrasına Allah kerim."
Ben diyorum ki, bu atı köylüler kendi elleriyle yakalayıp bize getirmeli.
En münasibi de bu, dedi Murtaza Ağa, “köylüyü bu işe katmalıyız."
İyi ya, nasıl katmalıyız.
Murtaza Ağa başını önüne eğdi, çenesini kaşıdı, bir süre bu halde düşündü. Başını kaldırdı Taşkın Halil Beyin gözlerine gözlerini dikti, ardından da indirdi, gene düşündü, ayağa kalktı odanın içinde dolaştı, geldi yerine oturdu, elini çenesine dayadı Aklına bir türlü bir şey gelmiyordu.
Taşkın Halil Bey, Murtaza Ağanın huyunu çok iyi bildiği için aklındakini kendi söylemek istemiyor, ona buldurmaya çabalıyordu.
Ne yapalım Murtaza Ağam, bir şey gelmiyor mu aklına, atın başına...
Murtaza Ağanın yüzü sevince battı:
Buldum, diye bağırdı, “sen atın başı deyince buldum."
Ne buldun? diye sevindi, el çırptı Taşkın Halil Bey.
Atın başına bir para koyalım, atı bize tutup da getirene, vurana değil, çünkü onu büyük merasimlerle kurşuna dizmemiz, başını da kasaba kasaba, köy köy dolaştırarak teşhir etmemiz gerek, büyük bir para vermeliyiz.
Ne kadar bir para mesela?
Murtaza Ağa düşündü:
Mesela, mesela, mesela... Sakalını kaşıdı, dizlerini şaplakladı... “Meselaaaa, Messsssss... “
Şimdi en güzel, en değerli, en soylu bir at, kaç liradır Murtaza Ağa, mesela senin atın?
Benimki çok soylu bir attır, küheyları, mesela benim atımı satacak olsam yüz liraya satarım.
Öyleyse?
Bu atın başına ne koyalım, diyorsun, öyle mi?
Öyle, dedi Halil Bey.
Murtaza Ağa, bu sefer hiç düşünmeden:

Bin beş yüz lira koyalım atın başına. Biz o atı getirene bin beş yüz verecek olursak, karışma gerisine, o at saniyesinde elimizdedir.

Evet elimizdedir ya, bir atın başı için çok para bu. İnce Memedin başına bile bu kadar para konmaz.

Ben İnce Memedin başına bin lira koyarım.

Bak Murtaza Ağam, yiğidim, iki kara gözlerinden öptüğüm kardeşim, olmaz, bir eşkıyanın atının başına, eşkıya atıdır, diye, bir soylu atın on beş misli fiyat koyamayız.

"Evet, haklısın ve hem de yerden göğe kadar... Ne yapalım? Ama köylüler de bu keramet sahibi, evliya katına ermiş, bu sırrı hikmetli atı o kadar ucuza yakalamazlar, canlarını, mallarını, soy soplarını kadim bir tehlikeye atmazlar. Evet, atın başına bin beş yüz lirayı ben koyuyorum. Bin beş yüz liraya o köylüler değil atı yakalamak, bin beş yüz liraya onlar Allahlarını da satarlar."

Bin lira koyalım.

Ben veriyorum bin beş yüzü Bey.

Sen ver, bin beş yüz lira etmez, o boklu atı yakalamak.

Etmez, biliyorum, etmez ya, Ali Safa Bey onu Urfadan getirtmişti. Yaşlı bir attır. O atı ben gece karanlığında görsem gene tanırım. Ali Safa, fıkara bu atla çok övünür, önüne gelene göstermek için yapmadığını koymazdı. Ölümüne de bu at sebep oldu. Yaşlı, şöyle böyle bir attır. Benim atımın yanında araba beygiri gibi kalır o... Ama neyleyim ki, adı çıkmış. İnce Memedin atıdır.

Taşkın Halil ayağa kalktı Murtaza Ağanın yanına geldi. O, onun yanına gelince, öteki de hemen ayağa fırladı. Halil Bey sağ elini onun omuzuna koydu:

Gel bin lira koyalım şunun başına, dedi. “Eğer bin liraya at gelmezse, o zaman parayı yükseltiriz, bin beş yüze de çıkarız."

Bin beş yüze, iki bine, on bine de çıkarız. Siz paradan dolayı hiç kaygı çekmeyin. Topal Ali işi?

Allahını seversen Murtaza Ağa, gözünü öpeyim, fazla üsteleme. Ali işini bana bırak, dedim ya...

Sana bırakıyorum onu, senin vicdanına havale ediyorum Topal Ali Beyi... Canımı, istikbalimi, zürriyetimi sana emanet ediyorum.

Bu akşam deli atın şerefine bizim evde bir araya gelecek, verdiğimiz bu akıllıca kararı kutlayacak, yarın sabah da atın başına para koyduğumuzu ilan edeceğiz.

Ben derim ki, gene bin beş yüz olsun. Sen beni dinle Bey... Ben bir şey biliyorum. Bu atla birlikte biz bu köylülerin Allahlarını satın alıyoruz. Sen beni dinle, bin beş yüz edelim şunu. Bu para bir at için çok, Allahları için az.

Karar verdik ya, bu akşam onu da konuşuruz. İstersek üç bin de yaparız.

Yaparız, diye sevindi Murtaza Ağa.

Taşkın Halil Beyin evinde erkenden toplandılar. Sofrada keklik eti vardı. Bol rakı içtiler, çok yemek yediler. İnce Memedi atını, Arif Saim Beyi ve Ankarayı konuştular. Kozan, Osmaniye, Ceyhan Ağaları, Beyleri üstüne dedikodu yaptılar. Burunlarının ucunu göremeyecek kadar sarhoş oldular.

O gün kuşluğa kadar öğretmen Sami Turgut büyük boy kartonlara bir at başı resmi yapıp, altına, İnce Memedin atının başına bin beş yüz lira kondu, diye yazdı ve hemencecik de Taşkın Halil Beye götürdü. Halil Bey geriye çekilip uzun uzun at başına baktı, ardından da:

Çok güzel olmuş, çok güzel, diye başını salladı. “Murtaza Ağa az sonra gelecek, o da görsün de..." Gene kıvançla başını salladı.

Biraz sonra kahkahalarını savurarak içeriye Murtaza Ağa girdi. Dünkü yorgun bitkin adama hiç benzemiyordu. Gözlerinin altındaki karalık gitmiş, alnının kırışıkları açılmış, yüzüne kan gelmiş, terü taze bir hal almıştı. At başını görünce çok sevindi: “Güzel, güzel, güzel olmuş," dedi. “Hepsini böyle kara yapmayacaksın başların, kimi ak, kimisini, kimisini de kırmızı yapacaksın. Bin beş yüzü de daha büyük yazacaksın. Bu kağıtlardan iki yüz elli tane alınacak ve her yol ağzına, kasabadaki her köşe başına, her köye asılacak. Kaç günde yapabileceksin bunları?"

Bir haftada Ağam.

Bunlar için sana ne kadar para gerekecek?

Ağam bilir, Ağamın eli tutulmaz.

Murtaza Ağa elini iç cebine attı, cüzdanını çıkardı, başını paranın üstüne eğerek asık yüzle saydı, sağ eline aldığı desteyi Sami Turguta uzattı:

Al, dedi, “bu bile az senin gibi marifetli bir arkadaşa. At yakalansın, onu kurşuna dizelim, seni daha çok, çok memnun edeceğim. Senden bir ricam daha var."

Sami Turgut elindeki parayı cebine koyduktan sonra hazırol durumuna geçti:

"Estağfurullah Ağam, buyurun Ağam, rica ne demek Ağam, emredersin."

Senden ricam, İnce Memedin atı yakalanınca, şu meydanın ortasına bir kürsü kurduracağım, kürsüyü baştan ayağa al bayraklarla görkemli

donatacağım. Yetmiş köyün, beş kazanın üç vilayetin halkını da buraya çağıracağım. O kadar kalabalık olacak ki, kasabada iğne atsam yere düşmeyecek.

Düşmeyecek efendim.

Ha şöyle, düşmeyecek. Sonra kürsüye çıkacaksın. Çıkıp göğsünü şöyle bir gereceksin.

Gereceğim efendim.

Gerdikten sonra başlayacaksın, biz, biz, biz diye bağıracaksın, Altaylardan Viyana kapılarına kadar on altı devlet kurduk diyeceksin.

Derim efendim.

Dünya atlarımızın nalları altında inledi, diyeceksin. Nallarımızı yeryüzünün göbeğine çaktık, diye haykıracaksın. Bütün kızıl kanımızı ırmaklar gibi çağıl çağıl yeryüzüne döktük, bayrakları al kanımızla boyadık, bozkurdumuzu güneşlere, aylara, yıldızlara eş olaraktan gökyüzünün ortasına çaktık.

Sami Turgut taş kesilmiş, hazır olda öylesine duruyordu ki kılıç sallasan da boynunu vursan gözlerini kırpmayacaktı.

Bütün kanımız al bayrağımıza geçmiştir. Biz her zaman kan gölü, kan gölü, derya deniz kan gölü içinde yüzmüşüzdür. Serçe kadar olanımızın bile üç öküz kanı kadar kanı vardır. Ol sebepten biz kanımızı yeryüzünün en ücra köşesine kadar serpmişizdir... Yok, hayır, hayır, yalnız, saçmışız, savurmuşuzdur.

Baş üstüne efendim, savurmuşuzdur.

Son Türk Devletini unutma.

Hiç unutur muyum efendim. Elimizde kalan son Türk Devletini böyle atlara çiğnetmeyeceğiz, diyeceğim.

Çiğnetemeyiz. Böyle söyle. Köroğlunun atına da, Alinin Düldülü olsa, ona da, Muhammedin Burağma, Genç Osmanın Arabına, hiçbir ata da bir son Türk Devletini çiğnetmeyeceğim, diyeceksin. Böyle toprağımıza göz dikmiş, toprağımızın harimi ismetine girmiş at kılığındaki beygirlere ve de at suretine girmiş eşeklere veryansın edeceksin.

Biliyorum efendim.

"Evet, evet, sen her şeyi herkesten iyi bilirsin Muallim Bey, n de tutmuş sana on altı Türk Devletiyle kızıl kandan bayra rnızı anlatıyorum. Yani demem o ki öyle bir nutuk çekeceksin" ki herkes böylesi zalim, canavar atların ne mene atlar olduğu vatanımıza ne biçim bir timsal olaraktan başkaldırdıklarını iğrenecek. Aman canım sen herkesten iyi bilirsin ya, sen

böyle ateşli Orta Asyalı, sorul sorul kanlı konuşmayla mebus, hem de baş mebus olacaksın..."

Sayenizde Ağam.

Haydi git de çalış bakalım. Mebus olmadan önce Vatan senden hizmet bekliyor.

Sami Turgut kapıdan çıkarken Murtaza Ağa onun sırtını tapıklıyordu.

Evet, Taşkın Halil Bey, her şey yolunda. Az sonra Tellal Kambur Ahmet gür sesiyle çarşıyı inletecek. Haydi kahveye çıkalım da onun gür sadasını dinleyelim, o görkemli Türk sesini duyalım. Anlayalım ki hiçbir millette böyle bir gür ses yoktur.

Taşkın Halil önde Murtaza arkada, büyük iş görmüşlerin mutluluğu içindeki, kabarık göğüsleriyle çarşının ilk dükkanına gelmişlerdi ki Kambur Ahmedin sesini duydular.

"Dinle Taşkın dinle! Vay senin güzel, hem de öz Türk bir sadana kurban olsun Murtaza. Dinle Taşkın dinle, Türkün öz bir ulu sadasını dinle."

Kambur Ahmedin boyu kısacıktı. Alt yanı incecik, üst yanı geniş, boynu hiç gözükmüyor, başı da yarıya kadar omuzlarının içine gömülüyordu. Sallanarak, yuvarlanır gibi bir hoş yürüyordu.

Eeeey ahali, eeeey ahali, eeeey, duyduk duymadık, demeyin. Şimdi size mühim ilanatta bulunacağım, biliyorsunuz İnce Memed nam kan içici var dağlarda, biliyorsunuz İnce Memed nam kan içici ki, genç kızların zorla ırzlarına geçer, genç gebe kadınların karmlarındaki bebeyi süngüleyerek çıkarır da sırıklara geçirir bebeleri, o İnce Memed eşkıya ki, insanların derilerini yüzer eşeğe ters bindirerekten ve de kuyruklarını ellerine vererekten. O İnce Memed nam eşkıya ki yaptıkları saymakla bitmez. O ince Memed nam eşkıya ki, çocukların, önüne çıkan her çocuğun gözlerini oyar. Şu dağlarda kör olmayan çocuk kalmadı. O İnce kafir ki, zalim ki, vatan düşmanı, insan düşmanı ki...

İnce aleyhine gür sesiyle verdi veriştirdi. Ne söylemiyordu ki, akla hayale gelmez neler yakıştırmıyordu ki İnce Memede. En sonunda sadede geldi.

Eeeeeeey ahali, o İnce Memed nam eşkıyanın bir atı vardır ki İnce Memedin canı o attadır. Deli, kendi yöresinde dönen, bir görünen, hemencecik yiten, ateş görünce içine dalan ve hem de yarımadan çıkan ve hem de daima sarp kayalıkların sivrisinde dolaşan... Gözünün önündeyken görünmez olan. Eeeeey ahali, işte bu atın başına bin beş yüz Türk lirası konmuştur. İşte her kim bu atı tutup getirir, candarma dairesine teslim

ederse helalinden bin beş yüz Türk lirası verilecektir ona. Helalinden bin beş yüz Türk lirası... Eeeey ahali, bin beş yüz Türk lirası... Ey ahali, o atı getiren hem bin beş yüz Türk lirası alacak helalinden, hem de milli kahraman ilan edilecektir. İstiklal Savaşı kahramanlarına yamaç tutulacaktır. Eeeey, ahali duyduk duymadık, demeyin.

Kambur Ahmet tellalını bundan sonra üç gün daha çağırdı. Bu arada Sami Turgut da, yeşil, mavi, ak, kırmızı, turuncu at başlarıyla sokakları, köşebaşlarmı, kahveleri, kalın ağaç gövdelerini donatıyordu.

6

Akdeniz kıyılarında toprak da deniz gibi köpürür. Çiçeğe durmuş turunç, portakal, limon bahçeleri de deniz gibi köpürür, denizin üstünden ağır ağır yükselerek, ışık doldurulmuşcasına şişerek göğe ağan ak bulutlar da köpürür.

Memedle Müslüm kendilerini derin bir yarın dibinde, çakılların üstünde buldular. Daha sabaha epeyi bir süre vardı, deniz kapkara, kıyıya her çarpışında toprağı sallayan bir uğultu, bir gümbürtüydü. Memed elini korkarak suya soktu, ılıktı, öyle Toros pınarlarına benzemiyordu. Koskocaman, uçsuz bucaksız bir karanlık çalkalanıyordu. Ya da Memede öyle geliyordu. Şu anda karşısında, karanlığın altında bütün ağırlığıyla dağlar çalkalanıyor, köpükleniyordu. Karanlıkta, denizin üstünde yer yer de yıldızlar çakıyor sönüyor, çakıyor sönüyordu. Yaz aylarında Toros dağlarında, Düldül, Dibek dağlarında da böyle olur, başı gözükmeyen doruklarda, karanlığın içinde top top yıldızlar çakar sönerdi ve yıldızlar, o doruktan bu doruğa durmadan akar dururlardı. Burada da, gümbürtülü, karanlık denizde de bir uçtan bir uca yıldızlar akıp duruyorlardı. Memedin burnuna şimdiye kadar hiç bilmediği bir koku da geldi, tuzlu, bir tuhaf, acıca/ insanı birazıcık sevindiren bir kokuydu. Memed yorgunluktan, uykusuzluktan ölüyordu ya uyumak istemiyordu. Müslüm yarın dibine kıvrılmış, çoktan uyumuştu. Memed imam cüppesini onun üstüne örttü ve belini yarın toprağına dayayıp, dizlerırti karnına çekti, düşünmeye koyuldu. Tabanları öylesine sızıyordu ki, öyle tatlı tatlı da düşünemiyordu. Bacakları, beli de ağrıyordu. Başında da bir uyuşma vardı. Arada bir Kara Zeynep Hatun geliyordu gözlerinin önüne, ardından karayılanlar... Karayılanlar yüzlerce, telaş içinde, uçarak, çığlık çığlığa kaçışıyorlardı. Bir orman yangını görmüştü eskiden, dağ gibi yalımlar ulu ağaçların üstüne, sert esen poyraz yelinin altından yüklenirken, ateşin önünden hayvanlar, canlarını dişlerine takmışlar, sonsuz bir can telaşı içinde kaçıp yangından canlarını kurtarmaya çalışıyorlardı. Uzun kuyruklu bir tilkinin kuyruğu tutuşmuş, o da kaçmayı bırakmış, orada, yalımların önünde havaya sıçrayıp duruyordu. Yalımlar göz açıp kapayıncaya kadar onu içine almıştı, üç yılan, sonsuz bir devingenlikte uçarak gidiyorlar, çakallar, geyikler, sansarlar, sincaplar delirmişçesine kaçıyorlardı. Yanan ormandan çığlıklar, çatırtılar,

derinliklerden de şu denize benzer karanlık gümbürtüler geliyor, toprağı sallıyordu. Yanan orman güzel kokuyordu. Anavarzanm karayılanları da köylülerin, candarmaların önünden, bir yangının önünden kaçar gibi kaçıyorlar, kendilerini Ceyhan suyuna atıyorlardı. Yüzbaşı İnce Memed yerine çok, çok yılan öldürtmüş o gün. Orman yangını da öyleydi. Yüzlerce hayvan en geride de yılanlar arkalarından hızla akarak gelen yalımdan kaçıyorlar, önlerindeki akarsuya gelince kendilerini kapıp koyveriyor, çağıldayarak akan suyla birlikte akıp gidiyorlardı.

Çok uzaklarda öten bir kuşun sesi geliyordu. Ben ne yaptım da beni böyle karşıladı Zeynep Hatun, Kesikkeli köyü? Ben ne iyilik ettim ki bu insanlara? Bir yaşlı Abdi Ağayı, ardından da Ali Sefa Beyi, şimdi de Çiçekli Mahmut Ağayı... Ben bunları öldürünce ellerine ne geçti ki, köylüler ne kazandı? Şu uyuyan, şu sabi çocuk, şu Müslüm canını dişine takmış geliyor, bir haftadır çekmediği kalmadı, anasından emdiği burnundan geldi. Acaba o İnce Memed dedikleri ben değil miyim, öyle peygamber emsali, öyle ermiş, öyle yiğit, Köroğlu, Genç Osman, Hızır Aleyhisselam, Hazreti Ali gibi bir İnce Memed daha var da, beni onunla mı karıştırıyorlar? Ben ben buradayım, şu Akdenizin kıyısında, bir karınca, bir kelebek, bir serçe kadar küçücük, yalnızım, kimsesizim. Ama İnce Memed adı dillere destan. Herkes, herkes onu seviyor. Hem öldürmek için bütün Çukurova atıyla itiyle Akçasazdaki İnce Memedi yakalamaya, Yüzbaşıya rdıma gidiyor, hem de Kesikkeli köyünde görünce... Bu ne iştw şu insanlıktaki, ne acayip iştir Yarabbim... Yakalansaydım, akaladık, diye sevinecekler, o yakaladıkları beni kasabanın orta verinde astıklarında da hepsi her yerden yas tutup ağıtlar Aakacaklardı. Derin düşüncelere daldı. Uğurböcekleri geldi gözlerinin önüne, eline konan uğurböceklerini, “Uç uç, tellice böcek, sana pabuç alacağım, sana şalvar sana fistan alacağım. Uç uç tellice böcek sana dünyayı vereceğim, sana nar çiçeği, boynu bükük mor menekşe takacağım. Uç uç tellice böcek..." Ben ne yaptım ki de... Beni ne sanıyorlar? Kuzgun Velinin de parasını, bir hırsız gibi çaldım. Ben hiçbir işe yaramaz, babam İbrahim gibi, eline ver ağzındaki lokmayı al, dedikleri bir kişiyim. İyi ki bıraktım şu eşkıyalığı, burada şu denizin kıyısında, Akyalı köyünde, Abdülselam Hocanın yanında, bu kutsal adamın koltuğu altında, Hürü Anam da, Seyran da evimde, rahat, etliye sütlüye karışmadan... Ben böyle yaratılmış, yumuşacık, içinde kimseye karşı, Hatçeyi öldüren Yüzbaşıya karşı kin bile gütmeyen birisiyim. Ben yalnız böyle değilim ki, bütün köylüler, dağlılar, Çukurovalılar böyle, biz hepimiz yumuşak, boyun

eğen, yüzünün üstüne bas, ez, kul köle eyle, on yıl askerlik yaptır, öldür, zulüm et, derisini yüz, ırzına geç, ses çıkarmayan bir tuhaf insanlar, yaratıklarız.

Acı bir çiçek kokusu geldi az ilerden, sağ yandan, Memed bu kokuyu çok iyi biliyordu. Koku deniz kokusuna karışmış geliyordu ya, su püreni kokusu olduğunu anladı. Bu yakınlarda bir sel yatağı olmalıydı. Su püreni akarsu kıyılarında, büyük pınarların yörelerinde biterdi. Öyle keskin kokardı ki dağlarda, insan onun kokusunu çok uzaklardan bile alabilirdi. Ayağa kalktı, burun delikleri açılmış, şavullayarak, çakıltaşlarmın üstünden kokuya doğru yürüdü. Burnu pürenin kokusunu almış onu doğru pürenliğin üstüne götürüyordu. Biraz yürüyün re kuru bir sel yatağına geldiğini anladı, bacaklarına birtakım otlar değiyordu, eğildi, bitkilerin üstünde elini gezdirdi, burnuna götürdü elini kokladı, bu bitkilerin içinde püren yoktu. Yere eğildi, araştırmasını sürdürdü, epeyi bir süre elini bitkilerin üsunde gezdirdi. Sel yatağının kuytusunda bir top püren çalısını unca sevincinden nerdeyse kanat takacak uçacaktı. Çalının yanma çöktü, pürenler bir ot gibi yumuşacık, tazeydi. Deniz kıyısından dolayı olacak, belki de Çukurova baharından dolayı, pürenler keskin kokuyorlardı. Burnunu pürenin içine soktu, uzun uzun kokladı. O kokladıkça bacaklarının sızısı, bütün bedenindeki yorgunluk, içindeki karamsarlık akıp gidiyor, yerini güvene, bir sevince bırakıyordu. Şimdi şurada, şu karanlığın içinde, bu hiç bilmediği yoğun karanlığın, dalgalanan, dünyayı sallayan gümbürtünün yanında, yalnızlığın ortasında, yabancılığın tedirginliğinde, sel yatağında bulduğu su püreninin yanında, onu eğilip eğilip koklayarak kendine geliyor, yalnızlığını, yabancılığını unutup gidiyordu. Şu Abdülselam Hoca kimdi, neydi. Ferhat Hocanın çok yakın arkadaşı olduğuna göre ona benziyordu belki de bir parça. Ne bir parçası, tıpkı onun gibi bir adamdı, tıpkı onun gibi gülüyor, onun gibi dünyayı yıkarcasına öfkeleniyordu. Tıpkı onun gibi yürekli, kendisini, düşünmeden ateşin içine atan birisiydi. Tıpkı onun gibi... Hocalara güven olmaz ya Ferhat Hoca gibi birisi değil de, ihbarcı, korkak, iki yüzlü birisiyse... Bana bir kötülük yaparsa Abdülselam Hoca, Müslüm var, diye sevindi Memed, Müslüm onu yaşatmaz. Püreni bir daha kokladıktan, eli, yüzü, bütün bedeni püren kokusuna kestikten sonra Müslümün yanma döndü, başucuna çakılların üstüne, sırtını yara verdi oturdu. Çocuk derin uykulara dalmış, sanki soluk almadan, ölü gibi uyuyordu. Sağlıklı insanlar işte böyle uyurlar, diye düşündü Memed, böyle bebecikler gibi sessiz uyurlar. Hürü Ana, o yaşında bunun gibi sessiz

uyuyordu. Böyle telaşsız, sessiz, en küçük horultu, ses çıkarmadan uyunan uykulara köylüler günahsız uyku, diyorlardı.

Birden dağların başının ağardığını gördü Memed. Deniz de önünde sonsuza dek sütbeyaz serilmişti. Günbatıda apak bir bulut kümesi ovanın üstüne yığılmış sallanıp duruyordu. Martılar, apak, sarı gagalı kuşlar denizin üstüne bir iniyor, bir kalkıyorlardı. İnceden, çok hafif bir yel esiyor, Memedi sevinçten uçuruyordu.

Ayağa kalktı, doğuya, dağlara döndü, dağların başı ak bir çizgideydi. Çizgi göğe doğru genişliyor, dağın başındaki sırmalanmış bulutlar bir turuncuya kesiyor, bir kırmızı, pembe mor luyor, bir, bir demircinin köresindeki köze benziyordu. Çok uzaktaki bir dağın doruğuna da gün vurmuştu.

Bu denize mavi demişlerdi, diye düşündü, bir sütbeyazlık bulutlar gibi kabararak sonsuza kadar gidiyor, kıyılar buğulanıyordu usuldan, deniz o geceki ağırlığını, dünyanın üstüne dağ gibi çöktüğü, sallandıkça dünyayı, gökyüzünü, yıldızlarla birlikte çalkaladığı halini yitirmişti. Dün gece, dalgalanan bin yıllık bir karanlık gibiydi. Kıyıya uzun aralıklarla büyük dalgalar ağır geliyor, çakıltaşlarına seriliyor, ardından da yavaş yavaş, köpüklerini söndürerek dönüyordu.

Memed baktı ki deniz gittikçe, ortalık ağardıkça mavileşiyor, dalgalar da daha büyüyor, sıklaşıyor, kabarıyor. Günbatıdaki üst üste yığılışmış bulutlar da kabarıyor, şişiyor, göğe doğru büyüyerek, ağararak yükseliyor. Gün doğunca, deniz, toprak, dağlar ova birden değişiverdi. Dünya artık öteki dünya, deniz artık öteki deniz değildi. Her şey uyanıyordu. Martılar bir telaşta, bir telaşta denizin üstüne inip inip kalkıyorlardı. Mavinin üstüne, ta ötelere kadar bir ipilti çökmüş, Memedin gözlerini alıyordu. Hemen yandaki pürenli sel yatağına koştu Dere baştan sona kadar pürenlikti. Gün vurunca pürenler daha keskin daha ağır kokuyordu. Deniz de daha başka kokuyordu. İnceden de bir toprak kokusu geliyordu dağlardan reçine kokusuna karışmış. Güneş kızdırdıkça reçine kokusu daha belirginleşiyordu.

Neden sonra Müslüm doğruldu, uyanmaya, nerede olduğunu anlamaya çalışıyor, gözlerini ovuşturarak yöreye bakıyor, bir şey anlamamış olacak ki gözlerini ovuşturup ovuşturup bakıyordu.

Deniz kıyısındayız Müslüm, diye güldü Memed. "Sen getirdin bizi buraya."

Müslüm üstündeki cüppeyi fırlatıp yana attıktan sonra ayağa kalktı:

Buraya mı gelmişiz, burası neresi ki? diyerek denizin kıyısına gitti, çakıltaşlarının üstüne diz çöküp denizden avuçlarıyla aldığı suyla bir iyice ova ova yüzünü yıkadı.

Sen hiç uyumadın mı?

Uyumadım, dedi Memed. “Uyuyamazdım. Denizi merak ettim. Dün gece bir karanlık gümbürtü üstüme üstüme geliyordu."

Deniz adamı ilk görüşte çok korkutur, dedi Müslüm, çok bilmiş. “Gündüz olsun, gece olsun insan denizi ilk olaraktan görünce yüreğine bir korku, bir yalnızlık, çaresizlik, yabancılık kimsesizlik çöker."

Hele hele, hele Müslüm!

Beni alaya alma Memed Ağam, ben daha çocuktum eskiden, bu denizin kıyısında kuzu güderdim. İlk olaraktan denizi görünce içim ürperdi. Sonra sonra alıştım ya, bundan sonra da ne zaman denizin yanma gelsem, içimden hep ağlamak gelirdi. Şimdi sen yanımda olmasaydın, gene ağlardım ben burada tek başıma.

Doğru bre Müslüm, dedi Memed, “senin bu dediklerin. Benim de içimden ağlamak geldi gün doğunca... Şunu görünce... Bir de Düldül dağının karşısında böyle olmuştum, bir ikindiüstü Düldül dağı karşıma çıkınca..."

Ben acıktım, dedi Müslüm. “Bu deniz kıyıları, bir de beni çok acıktırır."

Buralarda su var mı?

Şu ilerdeki dereye baktın mı?

Baktım, dedi Memed, “kuru dere o."

Susuz yiyelim.

Belindeki azık çıkınını çözdü, yere sermişken geri kapadı, beline kuşandı, yarın üstüne çıktı, yöreye uzun uzun baktı.

Öğleye kadar yemezsek ölmeyiz ya, dedi, yardan aşağı indi.

Ölmeyiz, dedi Memed. Bu pembe yanaklı, cin gibi akıllı, yürekli çocuğa bakmaya doyamıyordu. Keski böyle bir kardeşim olsaydı, diye düşündü. Ama bu çocuk şimdi kardeşimden de, anamdan da, babamdan da bana yakın, diye düzeltti düşüncesini. Hürü Anacıktan da yakın, diyecekti ödü koptu. Ya Hürü Anacık, onun böyle düşündüğünü bir sezecek olursa, dünyayı başına yıkardı.

Yanına gelip durmuş, ona bir şeyler söylemeye hazırlanan Müslürnü kucakladı, sıktı: “Benim küçük, yürekli, cefakar, dünya akıllısı yiğit kardaşım," dedi, o iğne ucu gibi çelik ışıltı geldi özlerine bir nokta gibi çakıldı kaldı, başında da o sarı ışıltılar savrularak dönmeye başladı.

Sen eşkıya olmayacaksın, dedi.

Müslümün, gördüğü bu sevgiden dolayı gözleri yaş içinde kalmış, içi kabarmıştı.

"Benim evimin yanında sana da bir ev alacağım." Alacağım derken utanmış, Kuzgun Velinin hırsızlık paralarıyla mı, diye de düşünmüştü. Olsun, varsın olsun, aldırma, dedi kendi kendine. Müslüm eşkıya olmasın da, Müslüm benim yanımda kalsın da...

"Öyle işte," dedi Memed. “Şimdi ne yapacağız?"

"Şimdi sen, şu kocaman suyun yanında, işte şurada tek basma kalacaksın. İstersen de denize bakacak, hüngür hüngür ağlayacaksın. İmam cüppeni de üstüne giyecek, benim silahımı da, senin silahını da altına saklayacaksın. Seni bir gören olursa da, ben bu denizin bekçisiyim, bu dünyanın denizlerinin hepsini ben beklerim, diyeceksin. Benim adıma, deryalar bekçisi İnce Memed derler, diyeceksin. Şimdi ben, Abdülselam Hocanın köyünün yolunu düzelttim, köyün camisinin minaresinin ucunu gördüm, şimdi oraya gidiyorum. Abdülselam Hocaya böyle böyle, diyerekten şu kağıdı ona vereceğim."

Bu kağıdı mı?

Müslüm ona elindeki kağıdı uzattı.

Memed elindeki kağıdı evirdi çevirdi, önüne arkasına baktı, “Bu kağıtta hiç yazı yok ki," dedi. “Bir tek, bir tuhaf kökü havada, başı yerde bir ağaç resmi var."

Müslüm kağıdı onun elinden aldı, tersine çevirdi:

Bak Memed Ağa, diye güldü, “böyle çevirirsen kökü yerde olur," dedi.

Memed, kağıdı onun elinden yeniden aldı, baktı baktı: “Bunun kökü havada, nasıl tutarsan tut, gene de bu ağacın kökü havada."

Aralarında sert bir tartışma başladı. Sonunda Müslüm bıktı, “Varsın kökü havada olsun," dedi, kesti attı.

Memed:

Kökü havada olmayan bir ağaçla ne demek ister ki Ferhat Hoca. İlle de kökü havada olmalı.

Onun orasına ben karışmam. Herhalde bir bildikleri, herhalde aralarında bir tılsımları var.

Tılsımları var, dedi Memed. “Yılanların da hepsini öldürmüşler, devedikenlikte bir tek yılan koymamışlar, hepsini kırmışlar, Yüzbaşıyla köylüler, duydun ya... “

Müslüm içini çekti, “Kırmışlar, yılan kalmamış," dedi, “Çukurovada. Oysa ki karayılanlar Çukurovanm yakışığı, uğuruydu, bereketiydi. Ben gidiyorum. Abdülselam Hocaya, sana bir Molla geliyor ki diyeceğim, Molla derim sana. Nah cüppesi bu kadar..."

Burada da yılan var mı Müslüm?

Var, dedi çocuk. “Ararsan bir sarı çıyan, bir kırkayak bulursun eğlenmek için. Sağlıcakla kal, ben hemen gider geriye dönerim."

Yarı koşarak çıktı, sel yatağına girince gözden yitti. O gözden yitince Memed de yarın dibine çöküp denize gözlerini dikti. Uzaklarda, yelkenleri şişmiş büyük bir yelkenli süzülüyordu.

Müslüm gittiği yerden ikindiüstü döndü. Memed oturduğu yerden hiç kıpırdamamış, gözlerini denize dikmiş, öyle kalakalmıştı. Müslümü görünce irkilerek ayağa fırladı.

"Müslüm," dedi yüzü allak bullak, “insan bu denizin karşısında küçülüyor, küçülüyor, iğne ucu kadar bir şey kalıyor."

Denizi ilk görünce hep öyle olur, dedi Müslüm.

Dağı görünce de öyle oluyor.

Ben onu bilmiyorum, dedi Müslüm. “Ben dağda büyüdüm."

Bu çaba, bu kavga, bu kaçıp kovalama niye ki, insan bir iğne ucu kadar kalınca?

"Onun orasını bilmem," dedi Müslüm. “Eğer Abdülselam Hocadan biraz sorup sual edersen selamı var. O ağaç neymiş sen biliyor musun?"

Ne imiş?

Kökü gökte, dalları yerdeymiş. Abdülselam Hoca kağıdı alınca, ben bir iyice baktım kağıda, Hoca kağıdı kökü gökte, dalları yerde tuttu?

Ne demekmiş o ağaç?

Hoca bana okudu, o mektupta Ferhat Hoca diyormuş ki, eelen öyle bir adamdır ki, benim canımdan ileridir. Senin de anından ileri olacak. Yer yarılmadan, dünya tersine dönmeden dağlar doruklarının üstüne oturmadan, ağaçlar kökü göklerde bitmeden, hiçbir surette bu gelen konuğun kılma, o Çukurova dedikleri yerde kimse dokunamayacaktır. O ne isterse, onun her isteği yerine getirile... Tamam mı?

"Tamam," dedi Memed.

Karanlık kavuşuncaya kadar burada bekleyecek, karanlıkta gideceğiz Abdülselam Hocanın evine.

Ben acımdan öldüm.

Ben karnımı balla börekle bir iyice doyurdum.

Nasıl bir adam Hoca?

Uzun boylu, güleç yüzlü, incecik, yakışıklı bir adam. Senin gibi sırtında öyle haldur huldur cüppesi de yok. Tıpkı, tıpkı Ferhat Hocaya benziyor. Bir elmayı ikiye bölmüşler, bir yarısı Ferhat Hoca, öteki yarısı da Abdülselam Hoca. Bunlar kardaş olmayalar?

Eski arkadaşlar biribirlerine çok benzerler.

Ben sana hiç benziyor muyum?

"Hele dur, biraz daha eskiyelim, biz de biribirimize benzeriz.

Keşki,"" diye onun yüzüne hayranlıkla baktı Müslüm. “"Keşki ben de sana öyle benzesem."

Karanlığa kadar burada beklemeyelim, haydi, dışarıya çıkalım da dolaşalım.

Senin cüppen var. Birisiyle karşılaşırsak... Sen Hocasın. Bir şey olmaz.

Olmaz, dedi Memed.

Yardan yukarıya çıktılar. Gavur dağları ovanın tam ucundan, denizden yükselir gibi birden yükseliyordu. Dağın eteğine yakın bir yerde, ovanın üstünde büyük bir yapı yükseliyordu. Sol yanda da portakal, turunç, limon bahçeleri... Yönlerini bahçelere döndüler. Toprak ağzına kadar pampal dedikleri kır lalekriyle dolmuştu. Pampallar renk renk, üst üste serilmişlerdi düz ovaya. Çiçeklerin üstünde, inip kalkan, havada dalga dalga esen, çavan, yüzlerce bir çalının üstüne konan, bir sel gibi akan, uzak gökte burgaçlanan, dönen, savrulan kelebekler ılık güneşte ışık içinde kalmışlardı.

Karşıda, apak çiçekler açmış, hiç yapraksız, bir bulut gibi pampalh düzlüğe çökmüş ulu bir ağaç durmadan ışık değiştiriyor bir ak renkten başka bir ak renge, bir ışıktan başka bir ışığa giriyor sert, yumuşak, yansımaları ışığı usturalıyor, uzatıyor, tane tane ediyor, ipiltiye boğuyordu. Ağaca yaklaştıkça ağaç uğulduyordu. Biraz daha yaklaştıkça ağacın uğultusu daha da büyüyordu.

Uğulduyor Müslüm, dedi Memed. “Ben hiç böyle uğuldayan bir ağaç görmedim. Bin kovanlık arıyı bir araya getirmişsin gibi uğulduyor. Hani bir yer var. Deliktaşm doruğu, oradaki kovukta, kovuk bir mağara gibidir, kayalara oyulmuş, işte oraya yaklaşırken de kayalar böyle uğuldar. Doruktan, oradan ta aşağılara kadar, bir sel yatağından bal akmıştır. Tekmil böcekler o bala çokuşur, kuşlar, öteki bal seven hayvanlar... O yarığa hiçbir insan yaklaşamaz. Yaklaşanlara da arılar tepeden tırnağa sıvanır, kıpırdatmaz ederler. Bilmeden, arı kovuğunun önünden geçenler canlarını zor kurtarırlar."

Ben öyle çok arı kovuğu biliyorum, dedi Müslüm. “0 kovukların balını yersen deli gibi olur, göklere uçar, göklerde yüzersin."

Biliyorum, ben de yüzdüm, dedi Memed.

Ne fayda, diye üzüldü Müslüm. “Sen bundan sonra dağları göremeyecek, o baldan yiyip de uçamayacaksın."

Sen bana getirirsin, diye güldü Memed. “Kardaşım, yoldaşım Müslüm ne güne duruyor?"

Sana o baldan çok bal getiririm, diye sevindi Müslüm. “O baldan Abdülselam Hocaya da verirsin. Çok getiririm iyi bir adama benziyor, o da uçsun fıkara."

Uçsun anasını satayım bre Müslüm, diye onun omuzuna vurdu Memed.

O iyi bir adama benziyor, uçsun varsın fıkara, yesin balı, yesin balı karnı şişsin de şu Gavur dağının doruğuna konsun, güneşin doğduğu yere.

Uğuldayan ağacın on adım yakınına kadar geldiler durdular. Tepeden tırnağa sıkırdım gibi çiçek açmış ağaca arılar çokuşmuşlar, binlerce titreyen kanattan kıvılcımlanan keskin mayi pembe, kırmızı ipilti yöreye saçılıyor, yağıyordu. Ağaca uzun bir süre bakamadılar, gözleri kamaştı. Bu kadar çok, mavi kırmızı, yeşil, binbir renkte çakan, irili ufaklı çeşit çeşit arıyı Memed hiçbir yerde görmemişti.

Aboooov, dedi Müslüm, “yer gök, bütün dünya arıya kesmiş"

Arıya kesmiş, dedi Memed. O da Müslüm kadar şaşırmıştı.

Bir de inceden, arı kokularına karışmış çiçek kokusu geliyordu, yel belli belirsiz efüedikçe başları dönüyordu. Bu, çiçekten köpürmüş ağacı üç kere dolandıktan sonra portakal bahçelerine vardılar. Ovayı doldurmuş portakal, limon, turunç ağaçları da tepeden tırnağa çiçeğe durmuş, apak köpürmüştü ve arıların uğultusu... Çiçeklerin kokusu dalga dalga yüzlerine vuruyor, onları kaya balı yemiş gibi esrikleştiriyor, göklere uçuruyordu.

Bal yemiş gibiyim, dedi Müslüm mestolmuş. “Çok da arı var.

"Arılar da kokuyor."

Kokuyor, dedi Memed.

Ve bahçelerin ortasına, ılık toprağın üstüne oturdular. Oturur oturmaz Memedin elinin üstüne bir kırmızı, kara benekli uğurböceği geldi kondu. “Bak, bak, bak," diye sevindi Memed, “bak, uğurböceği... Beni, geliyor, geliyor buluyorlar bu sefer. Uç uç, tellice böcek... Sana pabuç alacağım... Uç uç..."

İkisi iki yerden sesleniyorlardı, uç uç... Tellice böcek Memedin eli üstünde açılmış kanadıyla bir süre bekledi, sonra da uçtu gitti. Böcek

uçunca sevinçlerinden havaya sıçrayıp arkasından el çırptılar, böcek gitti ilerdeki turuncun çiçeğine kondu, çiÇeğin içinde de yitti.

Ilık toprakta biraz oturduktan sonra, yerlerinde fazla duramadılar, ayağa kalktılar, sık bir orman gibi bitmiş ağaçların arasında dolaşmaya başladılar. Yeşil bir yılanla karşılaştılar. Yılan bir pınar kıyısında bitmiş, taze yeşil bir ot yeşilliğindeydi. Başımı kaldırdı onlara baktı, ardından da ağırca aktı gitti. Taktaklayk çiftleşen kaplumbağalar gördüler. Bir kaplumbağa ötekinin sırtına binmiş, gözleri dışarıya pörtlemiş, soluyuşu ta uzaklardan duyularak altındaki dişiyi iteliyordu ileriye doğru. Bir tilki şaşkınlıkla onlara baktı, uzun, kırmızı kuyruğunu savurdu, aldı yatırdı.

Gün batarken martı sesleri geldi denizden, uzak göklerde kuşlar dönüyordu alacakaranlığın üstünde, ışık içinde kalmışlar.

Karanlık çökünce köpürmüş bahçelerden ayrıldılar. İkisi de tepeden tırnağa limon, turunç, portakal çiçeği kokuyorlardı, keskin.

Memed, mutlu:

Kokuyorum, başını dönüyor, uçuyorum. dedi. “Keski..." İçini çekti. “Keski Seyran da, Hürü Ana da burada olsa," diyecekti, diyemedi.

Müslüm de içini çekerek:

Keşki... dedi.

Ne keşkisi?

Keşki Seyran da burada olsaydı, o da bizim gibi turunç çiçeği koksaydı.

Koksaydı, dedi Memed, sesi hüzün doluydu.

Abdülselam Hoca onları evin avlu kapısında karşıladı. Çoktandır gözleri yolda onları bekliyordu.

Hoş geldiniz, safalar getirdiniz, başım gözüm üstüne geldiniz. İnce Memed, evladım, bizim Ferhadın mektubunu alınca derecesiz sevindim, dernek dünya gözüyle İnce Memedi görmek bize de nasip olacakmış.

Yukarı kata çıkan merdiven tahtaydı, bastıkça gıcırdıyordu. Bir salonun ortayerine çıktılar. Yukarda altı tane büyük oda vardı. Mollanın, beyaz başörtülü karısı, iki kızı, bir oğlu onları merdiven başında bekliyorlardı. “Hoş geldiniz," dediler, salonda karpuzu büyük üç lamba yanıyordu, sedire buyur ettiler.

Biraz dinlendikten sonra Abdülselam Hoca:

Hamamlık yanıyor, dedi, “hemen yıkanın, sonra da yemek... Müslüm seni aşağıdakine götürsün kardeşin." Kızlardan birisi Hocanın oğlunun eline bir çamaşır bohçası verdi. Delikanlı elinde bohça, “Buyur kardaş," dedi, ona merdivenleri gösterdi. Memed de ayağa kalktı, o kalkınca onun da önüne

Abdülselam Hoca düştü. Hamamlıkta bir mum yanıyor, bir mermer tekne ağzına kadar suyla doldurulmuş bekliyordu. Teknenin yanındaki mermer çanağın içinde de pembe büyük bir kalıp sabun duruyordu. Memed, küçük tahta iskemleye oturdu, sıcak suyu döküdü. Bir yandan kokulu sabunla sabunlanıyor, öbür yandan gümüş hamam taşıyla üstüne su dokunuyordu kendinden geçmiş. Uzun yıllardan bu yana böyle sıcacık bir suyla, böyle mermer bir hamamlıkta, böyle kokulu, köpürgen sabunlarla yıkanmamıştı. Öylesine uzun yıkandı ki açlığım, Müslümü, Abdülselam Hocayı unuttu gitti.

Hoca dışardan boyuna öksürüyor, o duymuyor, duysa da üstüne alınmıyordu. Neden sonra Müslüm Memedin kapısını vurdu, usulcana, “Memed Ağam, Memed Ağam," dedi, “ne oldu sana, merak ettik." Memed bu ses üstüne kendine geldi, gevşemiş, yan uykuda, yarı uyanık, yarı düşte gibiydi, ayağa kalktı, “Hemen kurunup giyiniyorum." Mis kokulu havlular yumuşacıktı. Memed kurulanmaya doyamıyordu. Ömründe, bu havlular kadar yumuşak bir şeyi de hiç ellememişti. Tavşan tüylerinden de yumuşak. Ev alır almaz, daha eve yerleşmeden ilk alacağı öteberi bu havlular olacaktı.

Bir yer masasının üstüne konmuş, kalaylı bakır sininin üstündeki tüten yemekler onu bekliyordu. Ortada tepeleme pirinç pilavı, onun yanında av etlerinden sövüşler, tavuk yahnisi, içli köfte... Daha neler neler... Abdülselam Hocanın karısı, kızları sofrayı donatmışlardı ki kuş sütü eksik. Hoca duasını okudu, oğlu da gelmiş yanma çökmüştü, başladılar. Yağlı pilav, av etleri, içli köfte... Memed ömründe hiç böylesine lezzetli yemek yememişti. Acaba çok açtı da ona mı böyle geliyordu? Yok, diye düşündü, yemekler, insan tok olsa da çok lezzetli. Müslüm yumulmuş, gözleri de fal taşı gibi açılmış atıştırıyordu.

Yemek yemeleri çok uzun sürdü. Yemeğin arkasından bal, kaymak, ceviz içi geldi sofraya. Apak petekli bir baldı sofraya gelen ve limon çiçeği kokuyordu. Memed ilk lokmayı ağzına atar atmaz, bütün bedenini bir limon çiçeği kokusu sardı. Sanki köpürmüş çiçekli büyük bir limon bahçesini, dünyasını, bir ova limon çiçeğini yutmuştu. Her lokmayı ağzına atışta çiçekten köpürmüş bir limon bahçesinin tekmil kokuları damarlarında dolaşıyordu. Yemek bittikten sonra kahveler geldi. Kahve kokusu da ortalığı aldı, limon çiçekleri kokusuna karıştı.

Kahveyi içtikten sonra:

Her yer, taş toprak, ulu deniz, insan, ağaç, yaprak, çiçek hep limon kokuyor, Hocam, dedi Memed, biraz sıkılgan.

Ben de şaşırdım buraya ilk geldiğimde, her an bir yerlerden güzel, keskin bir koku gelir insanın burnuna... Bir bakmışsın, ay dolunayken, ortalık deniz kokuyor. Bir bakmışsın, akşamüstü dağlardan kekik, yarpuz kokularına karışmış çam kokusu geliyor. Baharda limon, yazın sapsarı buğday kokar Çukurova, çok acı ekin kokar ortalık ekinler biçilirken. Bir de yağmur sonları toprak kokar Çukurova insanı deli divane eden. Bu toprakta doğan, buraya yerleşen, bir daha dünyanın başka hiçbir yerinde yaşayamaz, yaşamaya mecbur kalırsa da ölür, diye karşılık verdi Hoca.

Ben şimdi limon çiçeği kokuyorum Hocanı. O kadar yıkandım daha kokuyorum. Buraya gelirken portakalların içindeydik.

Ben de tepeden tırnağa limon kokuyorum, dedi Müslüm.

İlk gelişte hep böyle olur. Haydi siz şimdi yatın, çok yorgunsunuz, yarın uzun uzun konuşuruz.

Memed:

Sağ ol Hocam, ellerinden öperim. Ama ne kadar çok Ferhat Hocaya benziyorsun sen. Şu uzun parmakların olmasa, ben bile seni Ferhat Hocadan ayıramazdım, diyerek ona hayretle bakıyordu.

Abdülselam Hoca sakalını sıvazlayarak güldü.

Siz kardaş mısınız?

Hoca karşılık vermedi. Gene güldü. Oda kapısını açtı. “Yarın konuşuruz," dedi, “bol bol vaktimiz var, çok konuşuruz. Işıkta uyuyamazsan başucundaki lambayı üfle. Allah rahatlık versin."

Sağ ol Hocam.

Memed, şimdiye kadar böyle sakız gibi, mis kokulu bir yatağa da girmemişti.

"Müslüm..."

Buyur Memed Ağam.

Yatak da kokuyor.

Soyundu, lambayı üfledi, yatağa girdi ve uyudu. Sabahle’in çok geç, ancak gün kuşluk olduktan sonradır ki uyandı, aptesaneye koştu, yüzünü yudu, geldi giyindi, uzun uzun aynaya baktı, aynadan korktu, başını hemen çevirdi.

Müslüm çoktan uyanmış, sedirde Hocayla karşılıklı oturmuşlar konuşuyorlar, onu bekliyorlardı. Onu gülerek karşıladılar. “Kusura bakma Hocam, başıma hiç böyle bir iş gelmedi şimdiye kadar. Bu yaşıma geldim, kuşluk vaktine hiç kalmadım. Kusuruma bakma."

Sofraya oturdular. Öyle zengin bir sofraydı ki Abdülselam Hocanın sofrası, bal, kaymak, daha kabarcıkları üstünde tereyağı, tüten süt, türlü türlü peynirler, ekmekler, yufkalar... Memed, ağır ağır, tadını çıkararak yapıyordu kahvaltısını, ekmeğinin üstüne önce yeni yayıktan çıkmış tereyağını, onun ardından da balı koyuyor, güzel bir dürüm yapıyor, alttan damlatmadan ısırarak, yarı kapalı gözlerle, yüzünde en güzel mutlulukların ışıltısı, yiyordu. Abdülselam Hoca da onun böyle mest, mutlu haline bakıyor seviniyordu. Memed, neden sonra kahvaltısını bitirince, Abdülselam Hoca:

Memed yavrum, dedi, “şimdi az sonra berber gelecek, sakalların çok uzamış. Seni tıraş edecek. Burada herkes seni benim yeğenim biliyor, sen hiç konuşma bu hususta. Sanırım ki konuşkan bir insan da değilsindir. Korkma, Bizim oğlanın giyitleri sana olur, onları giy. Tıraş olduktan sonra kasabaya alışverişe gideceğiz."

Ben de gelecek miyim Abdülselam Hoca Efendi? diye sordu Müslüm.

Sen de geleceksin, dedi Hoca, Memede döndü:

Silahlarınızı muhkem, bozulmaz, rutubet almaz, karıncalanmaz bir yere koydum yağlayarak. Ne zaman bir gerekli olursa...

Allah gerek etmez inşallah.

İnşallah, dedi Hoca, “inşallah ya, hiç belli olmaz, dünyadır bu."

Dünyadır bu, diye Memed boynunu büktü.

Şimdi insek kasabaya, ben bu İnce Memeddir desem, bin tane de şahit göstersem, kimseyi inandıramam. İyi ki sen İnce Memede hiç benzemiyorsun.

Benzemiyorum Hocam. Kimsecikler inanmıyor benim İnce Memedliğime.

Kahvaltı daha bitmeden, büyük deri çantası, elinde berber taşıyla berber geldi, sedire oturdu, onların kahvaltılarını bitirmelerini bekledi.

Onlar kahvaltıyı konuşarak bitirdiler. Berber çantasından tertemiz patiska bir önlük çıkardı, Memedi bir sandalyaya oturtup önlüğü boynuna taktı. Önlük de sabun kokuyordu. Sakalını bol köpürterek, keskin usturasını ikide bir kılavlayarak Memedi tıraş etti. Tıraştan sonra Memed, tüy gibi hafiflemişti, Hocanın oğlunun şalvarını, kaçak İngiliz kumaşından ceketini, kundurasını giydi, bir de kasket uydurdular ona, atlara binip kasabaya yollandılar.

Kasaba bağlık bahçelik bir yerdi. Portakal, limon, turunç bahçelerinin içinde düzgün, bazıları da çok güzel beyaz badanalı evler vardı. Güzel

camisi, ince minaresi sülün gibiydi. Büyük bir alanı, yeni yapılmış çarşısı, çakıltaşları döşenmiş caddeleri düzgündü. Atlarını, alanın biraz ötesindeki büyük limon bahçesinin ortasındaki bir evin ahırına bağladılar, çarşıya indiler. Terziden, Memede göre, dikiş yerleri sırma işleme, İngiliz kumaşından bir şalvar buldular. Şalvarın kumaşı kaçak olaraktan Suriyeden geliyordu. Çok güzel bir de kundura, o da Suriyeden gelmişti, bir Adana ayakkabısı da aldılar. Ceketi alacakları yer eski, büyük bir dükkandı. O dükkana ceketler doğrudan İngiltereden gelirdi. Dükkancı onları, ta sokağın başında karşıladı.

"Allah bağışlasın, kim bu delikanlılar?"

Bu yiğenim olur, bu da onun arkadaşı. Yiğenimin babası Anavarza ovasında oturur, çok variyetli bir kişidir.

Bilirim, bilirim Anavarza düzlüğü Çukurovanın en verimli toprağıdır. Orada herkes zengindir.

Öyledir, dedi Abdülselam Hoca. “İşte bu benim aslan yiğenim, her şeyi tepti, bana geldi. Dayısının yanma, bunun yedi kardeşi daha var, ama ben en çok bu yiğenimi severim. Memed de beni sever."

Senin gibi ermiş bir dayısı olur da insanın, onu kim sevmez. Keramet sahibi.

"Estağfurullah... Onu burada yer yurt sahibi edeceğim. Avalini, ayalinin anasını da getirteceğim. Bu gurbet elde yalnız valnız olmuyor, insanın yanında birkaç kişisi bulunmalı."

Zeynullah Efendi bu kasabanın en eski dükkancısı, en köklü kişisiydi. Dükkanı da kasabanın odak noktasıydı. Kasabada ne oluyor, ne bitiyorsa burada biliniyor, bilinmeyen ne varsa da bu dükkandan bütün kasabaya, bütün ovaya yayılıyordu. Bütün ovanın dedikodusu, ölümü kalımı burada birikiyor, bütün ovaya da buradan dağılıyordu. Torosun en yalnız tepesinde bir olay geçsin de Zeynullah Efendinin dükkanına gelmesin, önemine göre de buradan Adanaya, Mersine, Osmaniyeye, Kozana, Kadirliye dağılmasın... Çok çok önemliyse olay, mümkünü yoktu ki Ankarayı bulup Gazi Mustafa Kemal Paşanın kulağına kadar gitmesin... İşte, Abdülselam Hoca bunun için inceden inceye, bir rapor verir gibi öz bir yiğeni Memedi Zeynullah Efendiye anlatıyordu.

Dernek böyle yedi tane yiğenin daha var?

Bende yiğen çok, diye güldü Abdülselam Hoca. “Bunlar daha bir tek kız kardeşimden."

Allah bağışlasın.

Zeynullah Efendi gaga burunlu, uzun sivri yüzlü, küçük kara gözlü, uzun boyunlu, tilki gibi, her bir yanından hile akan, bu tavrını da hiçbir zaman saklamayan, durumuyla, kendisiyle övünen, kendi kendisiyle barışık birisiydi.

Dükkanın içindeki dört koltuğun dördü de marokendi. Yeşil koltukların ortasındaki oymalı masa da maundu. Koltuklardan başka büyük dükkanın içi, sağa sola atılmış, arkalıksız iskemle ve sandalyayla doluydu.

Efendim, Zeynullah Bey kardeşim, yiğenim Memede çok güzel bir İngiliz ceketi lazım. Maluma bizim burada olan elbiseler Türkiyenin hiçbir yerinde, Ankarada bile yok. Maluma, ben bizim Memede haber gönderdim ki, aman sen sen ol, oralardan elbise falan alma, dedim.

İyi yapmışsın. Memede döndü, “Senin dayın Hoca ama, cin gibi, anasının gözü bir Hoca. O çok siyaset bilir. Eğer o Hoca değil de başka bir şey olsaydı, bu Türkiyeyi toptan zapteder, emrine alırdı. Padişah olurdu şu Çukurovaya. Çukurova istiklalini ilan ederdi. Dayın bilir, Londrada lordlarm giyindiği mağazalarda ne varsa bende de vardır. Pariste aristokratlar ne giyiyorlarsa, sen benden de giyinebilirsin."

Çırağını dükkanın aşağı katına gönderdi. Delikanlı elinde pırıl pırıl askılara takılı bir yığın ceketle geldi.

Kalk ayağa Memed yavrum, diye sertçe buyurdu Zeynullah Efendi. Delikanlının iki eliyle havada tuttuğu bir ceketi aldı, askıdan çıkardı Memede giydirdi. O, olmadı, ötekini aldı. Delikanlının elinde ne kadar ceket varsa, kendi kendine homurdanarak Memede giydirdi giydirdi çıkardı.

Olmadı, bunlar benim Abdülselam kardeşimin yakışıklı, dal gibi yiğenine layık değil. Al bunları da sandıktakileri çıkar getir.

Üç tane sandıktan çıkan sayısız ceket denendikten sonra Zeynullah Efendi bir çığlık attı:

Bulduk, diye sevincinden titredi, “bak, kalıp gibi oturdu." Memedin çenesini kaldırdı gözlerinin içine baktı, “Rengini beğendiysen tamam," dedi.

Memed:

Çok beğendim, dedi, “çok güzel. Sen sağ ol Zeynullah Efendi. Çok zahmet ettin." Koynundan bir büyük kese çıkardı:

Kaç para? dedi. “Bende kağıt para yok, altınım var."

Altın da olur, olur, dedi Zeynullah Efendi.

Abdülselam Hoca:

Dur yiğenim, dedi, “sen keseni cebine koy, bu kadar küçük şeyleri izin ver de dayın ödesin."

Doğru, diye onayladı Zeynullah, “insanın böyle bir dayısı olur da, ne kadar zengin olursan ol, insan hiç onun huzurunda keseye davranır mı?"

Memed bir kız gibi utandı, büzülerek kesesini iç cebine attı.

Memed ceketi çıkardı, koltuklara oturdular, çaylar geldi.

Birkaç da gömlek...

Var, dedi Zeynullah Efendi. “Hem de İngiliz. Daha önceki gün Kaptan Roberto getirdi." Aşağıya, Memedin bedenine uygun, son gelen gömleklerden, üç tane getirmesini buyurdu. Bundan hemen sonra da, sabırsızlıkla dedikoduya geçtiler. Zeynullah Efendi sordu:

Dulkadiroğlu Şakir Beyden ne haber, konağını bitirdi mi?

Bitmez o konak, diye kahkahayı bastırdı Hoca. “Konağın bir parçası bitiyor, Şakir Bey karşısına geçiyor, yemeden içmeden o biten kısmı üç gün, bir hafta seyrediyor, ardından da, ona bitişik, ondan daha güzel bir kısma başlıyor. Konak uzadı gitti."

"İstanbuldan mimarlar, Mardinden, Diyarbakırdan taşçı ustaları getirmiş, doğru mu?"

"Bilmem, belki doğrudur."

Ya Muallim Zeki Nejadla arası?

O Muallimi öldürteceğini, diyormuş da, başka bir şey demiyormuş.

Benim bildiğim Şakir Bey, o fıkara Muallimi değil, isterse Fevzi Paşayı, İsmet Paşayı da öldürtür.

Muallim de öyle yabana atılacak bir zat değil, gözü kanlı birisi, kolay kolay Şakire pes, diyeceğini sanmıyorum.

Gene binlerce dönüm çeltik ekecekmiş aşağıya, ovaya... Bu sefer de dokuz köy su altında kalacakmış.

Memed, onların konuşmalarından, çeltik ekerek dokuz köyü su altında bırakmaktan, Dulkadiroğlu Şakir Beyle Muallim Nejadın ne yüzden çatıştıklarından bir şey anlamıyordu.

Zeynullah Efendiyle Abdülselam Hoca durmadan fincan fincan çay içerek tam öğleye kadar Şakir Beyle Muallim Nejadı konuştular.

Öğleyi az geçe, daha ezan okunmamıştı, Abdülselam Hoca, bir avuçtan daha çok saatinin altın kordonundan tuttu çekti, altın, mineli, işlemeli saatini çıkardı, kapağını fiyakalıca açtı, “daha öğleye çok var, haydi çocuklar kebapçıya gidelim."

Daha kebapçı dükkanına yaklaşırlarken burunlarına közde pişen kuzu yağı kokusuyla sumak, acı biber, limon çiçeği kokusu geldi. İçeri girdiklerinde tertemiz giyinmiş bir garson onları saygıyia karşıladı, yer gösterdi oturdular. Memed biraz sonra başını kaldırıp da karşısına bakınca, iki şaşkın gözün kendisine dikildiğini gördü, yüzü kül kesildi. Memed bu yüzü bir yerlerden anımsıyordu. İki çift göz biribirine öylece, bir süre takıldılar kaldılar. Memed, adamın kendisini bir iyice tanıdığını, tanıyınca da şaşkınlıktan küçük dilini yuttuğunu anladı. Ne yapacağını bilemiyordu. Kimdi, neciydi bu adam, tanıyordu, bir yerlerde bu adamla bir araya gelmişler, konuşmuşlardı, ama kimdi bu kişi? Derken adam Memedin allak bullak bakışları altında ayağa kalktı dışarıya çıktı, Memed de ayağa kalktı, büyülenmişcesine onun ardından gitti. Adam önce çarşıya yöneldi. Memed bu kadar çabuk yürüyen hiç adam görmemişti. Adam caminin kapısına varınca, Memedin arkasından geleceğini biliyordu ki, belli etmeden başını usulca çevirdi ona baktı, camiye girmeden, yandaki, asma dallarının üstünü boydan boya örttüğü sokağa saptı. Öndeki adam yürüyor, Memed onun arkasından koşuyordu. Adam bir yan sokağa daha saptı, Memed de arkasından. Bir cadde geçtiler, bir alanı döndüler, onları böyle görenler durup seyrediyorlardı, bir hıltanlığa düştüler, ardından bir zmcarlığı aştılar, bir suyu geçtiler, bir bataklığı dolandılar, Memed, bir kamışlıkta adamın izini yitirdi. Ayakta kalacak hali kalmamıştı, bir hendeğin sekisine oturdu.

Kasabaya döndüğünde bitkindi. Hocayla Müslümü camide buldu.

Ne o Memed, bu halin ne?

Beni tanıdı, dedi.

Kim o seni tanıyan?

Biliyorum da kim olduğunu çıkaramıyorum.

7

Öğretmen Sami Turgut çok at başı boyamıştı. Kasabanın sokakları, ağaçları renk renk at başlarıyla donatılmış, at başı resimleri Torosların en ulaşılmaz köylerine varmış, Çukurovanın her köyünün kahvesine, camisine asılmıştı.

Kasabanın pazarıydı. Çok eskilerden bu yana, daha bu kasaba kurulmadan önce bu toprak tepenin dibinde, bu çayın kıyısında, tam buradaki alanda pazar kurulurdu. Yayladan dönen yörükler, Türkmenler ürünlerini burada, bu çakıltaşlarınm baştan sona örttüğü geniş alanda sergilerlerdi. Yukardaki, bir ucunu tepeye dayamış kesme kefenk taştan örülmüş köprü yapılınca pazaryerinin adı köprü altı, diye adlandırılmıştı. Yüksek gözleri, çok ak taşları, tepenin yamacına yapıştırılmış görüntüsüyle bu köprü uzaklardan, ovadan gözüküyordu.

Pazaryerine, o gün bu gündür Avşarlar, Türkmenler, Yörükler aynı malları getiriyorlardı. Koyunlar, keçiler, sığırlar, atlar, eşekler... Bir de yağ, peynir, bal, mezdeğe, kenger sakızı... Bir de çam bardaklar, beşikler, ekmek tahtaları, oklavalar, yayıklar... Bir de kilimler, çuvallar, çullar, halılar...

Pazaryeri çok kalabalık oluyordu. Cığcık kilimlerini köprünün ak korkuluklarından aşağıya bir uçtan bir uca sarkıtıyorlardı. Ilık bahar güneşi altında uçuşan, çıldıran bir renk cümbüşü başlıyordu köprünün üstünde. Her gören bu renk kasırgasına hayran kalıyordu.

Anavarzanın üstbaşında, Bozkuyuyla Cığcık köyünün alhnda boz topraklı yayvan geniş bir yığıntı vardır. Bu yığıntı düz bir alandır. Bu alana baştan aşağıya mozaik serilmiştir. Burası da çılgın bir renk cümbüşündedir. Kadim günlerden bu yana bu mozaikler Çukurovaya renklerini, biçimlerini, bitmez tükenmez bir kaynak olarak dağıtırlar ve Cığcık köylülerinin kilimleri geleneksel kilim renklerinden, nakışlarından kopmuş, kendine özgü renkler, nakışlar bulmuştur. Kilimleri bir gizde, bir büyüde balkır ve Cığcıklılar bu büyünün gizini kimseye söylemezler, gözleri gibi korurlar gizlerini, gözleri gibi korurlar ak topraklar üstündeki mozaiklerini ve mozaiklerinin yerini. Mozaikler onların örnekleri, büyü kaynakları. Kilimlerine yüzlerce nakış oradan akmış gelmiştir. Bir de yörük halılarına. Çok keklik, çok karayılan, çok ceren resmi vardır mozaiklerde. Bir doru at bir maviliğin üstünde koşar kuyruğunu dikmiş, yelelerini bulut gibi

kabartmış. Bir mor geyik bir kayanın üstünde dikilmiş durur. Bir akrep, tupturuncudur, kuyruğunu kaldırmış sokacak birisini aramakta, bir kırmızı yılan genç, saçları uzun bir kızın bacakları arasına akmaktadır. Sabah vaktidir, bir tilki uzun yalım gibi kuyruğu, boncuk gözleriyle kurnaz, yöreye, uzaktaki uçan bir turaca bakmaktadır. Alabildiğine kızdırmış güneş, ışıklarını, tarlalarda eğilip kalkan kırmızı uzun bacaklı, kırmızı uzun gagalı leyleklerin üstüne dökmektedir. Öndeki çok büyük bir leylek gagasını uzatmış, uzun ak boynu sünmüş, önündeki sazların içine sıçradı sıçrayacak bir kurbağayı yakalamaktadır. Bu mozaiklerden, Anavarza öreninin içindeki, yöresindeki toprakları yarım kulaç kadar kazacak olursak türlü türlü, boy boy çıkar. Misiste de öyle, Dumlukale yakınlarında da öyle. Yörükler de halılarına örneklik için, toprağı kazarak mozaik çıkarmayı öğrenmişlerdir ve mozaikler, halılarda, kilimlerde canlanır. Yukardaki, büyük alandaki kuşları, atlan, cerenleri de hiç ıska geçmezler. Yeraltından aldıkları, gün görmemiş renkleri, biçimleri halılarına daha da parlaklaştırarak, daha da güzelleştirerek aktarırlar. İşte onların halıları, kilimleri bu yüzden daha görkemli, daha büyülüdür. Gören insanın başını döndürür.

Pazar kaynaşıyor, kilimler, halılar köprünün kanatlarına asılıyor, çam bardaklar, beşikler suyun kıyısına her birisi oymalı, nakışlı birer anıt gibi diziliyor, kalabalıktan iğne atsan yere düşmüyordu. Pazaryerindeki ağaçların gövdelerine, köprünün ayaklarına da Sami Turgutun renk renk at başlarından bir haylisi yapıştırılmıştı. Gelen köylü önce bir afişin önünde duruyor, at başına gözlerini dikip bir iyice baktıktan sonra öteki at başlarına geçiyordu. Pazarda alışveriş unutulmuş, yalnız İnce Memedin atı konuşuluyordu, kimi:

Abooov, diyordu, “bu kadar paraya o köylüler değil İnce Memedin atını, İnce Memedi de alır getirirler hükümete. Bu kadar paraya Köroğlunun Kıratını, Genç Osmanm Arabını, Alinin Düldülünü de alır getirirler. Bu kadar paraya... Aboooov!"

Kimi de diyordu ki:

Köroğlunun atını bulur getirirler, İnce Memedin atını netseler, neyleseler ele geçiremezler. Yemenden öte bir yerde Düldül daha savaştadır. Düldülü de bulur, savaştan alır getirirler, İnce Memedin atını getiremezler. Genç Osman, şimdi kellesi koltuğunda Bağdadin tunç kapısı önünde daha kılıç sallamaktadır, onun atını altından çeker alırlar da, İnce Memedin atını alamazlar, bulamazlar, bulsalar yakalayamazlar, yakalasalar zaptedemezler,

zaptetseler depremler, yıldırımlar, seller götürür dünyamızı yağız at ellerinden kurtulur.

Pazaryeri böyle konuşurken, ikindiüstü, kalabalığı bir haber dalgalandırdı. Pazaryeri halkı candarma dairesinin önüne aktı. Onlardan çok önce kasaba halkı candarma dairesinin avlusunun önüne gelmiş, itiş kakış, alt alta, üst üste avlunun ortasındaki yazılı, üstünde düz burunlu çok güzel bir kadın kabartması olan ak mermer taşın yanında duran ata bakıyorlardı. At çelimsiz, karnı sırtına yapışmış, boynu incecik, gözleri çapaklı, tam sırtının ortasındaki yağara bir yığın sinek yapışmış, kuyruğunu bile sallamaya gücü yetmeyen, başını dizinin oraya kadar sarkıtmış, sağ arka ayağını karnına çekmiş, orada, bir sağlam yel esse yıkılacakmış gibi duran bir attı.

Atı gören şaşırıyor, gören şaşırıyordu ya, bir türlü de kimse yerinden ayrılamıyor, duyan geliyor, duyan geliyor, kalabalık gittikçe büyüyordu. Herkes şaşkınlıkla bir ata, bir kalabalığa bakıyordu. Kalabalıktansa hiç ses şada çıkmıyordu. Suskun, Şaşkınlıktan dilleri tutulmuş bekliyorlardı.

Önce kalabalığı yararak Murtaza Ağa girdi candarma dairesinin avlusuna. Yüzü sevinçten ışıl ısıldı. Candarma kumandanı onu avluda görünce merdivenleri koşarak indi, koluna girerek onu ak taşın yanında başını sarkıtmış duran kurada beygirin yanına getirdi, iki elini açtı, orada beygirin sarkık başının önünde öylece bekledi. Atı gören Murtaza Ağanın da sevinci yüzünde dondu kaldı. Atın sağına soluna, önüne, arkasına geçti, uzun uzun inceledi. Ata baktıkça yüzü kararıyordu. Kuyruğunu kaldırdı baktı, ağzını açtı baktı, yüzü buruştu, öfkeyle, umutsuzlukla candarma dairesinin merdivenlerine atıldı, arkasından da Yüzbaşı koştu. Biraz sonra önde Kaymakam, arkasında Taşkın Halil Bey, onun arkasında yargıçlar, Zülfü, Belediye Başkanı, ötekiler, candarmanın yol açmasıyla avluya girdiler, ak taşın yanma varınca atm önünde durdular, elleriyle atı göstererek gülüştüler, bu sırada da onları yukardan gören Murtaza Ağa koşarak yanlarına geldi. Atm başına birikmişler, o yanlarına gelip de birkaç sözcük söyleyince yüzleri asıldı. Konuşmadan, ağır ağır candarma dairesine yöneldiler. Murtaza Ağa, ellerini kollarını sallayarak bir şeyler söylüyor, ötekiler başlarını yere eğmişler ayakkabılarının burunlarına bakıyorlardı. Onlar merdiveni çıkıp da kapıdan içeri girince kalabalıkta da birden bir kaynaşma oldu, her ağızdan bir ses çıkıyor, bağırıyorlar çağırıyorlar, itişiyor kakışıyorlardı.

Lafa bak lafa...

İnce Memedin de atıymış bu.
Tuzlayım da kokma!
İnce Memedin atı hiç yakalanır mı?
O at cindir, peridir.
O at görkeminden güneş gibi parlar.
Şu uyuz ata bak, şu uyuz ata.
Köroğlunun da atına benziyor.
Kırata, Kırat da böyle zayıftır.
Böyle üfürsen yıkılacak.
Ocağın batmaya Kör Haydar Usta...
Almış da şu beygiri...
Yılkıya bırakılmış...
Alacak bin beş yüzü Murtaza Ağadan.
Murtaza Ağanın parası paradır, çakıltaşı değil.
Hiç bu uyuz beygire bin beş yüz verir mi?
"Kör Haydar Usta bu beygiri İnce Memedin ah değil de, bin yaşındadır, diye, antikadır diye.
Almış da getirmiş."
İnce Memed duysa ki, şu kuradayı...
Şu uyuzu...
Şu yağarı...
Kendi atı diye getirmiş Kör Haydar, onu bir yağlı kurşuna kurban ederdi.
Bir tek.
İki kurşun istemez.
Şu İnce Memedin de atına bakın hele.
At derim sana.
Küheylan derim ki esen yel ilen yarışır.
Küheylan derim ki ona, kanat çıkarır da uçar.
Küheylan derim ki sana Kör Haydar Ustayı dişlerine alır da Kafdağının başına götürür.
At orada, ak taşın yanında yerinden hiç kıpırdamadan başı düşmüş, yeleleri sarkmış olduğu gibi duruyor, kalabalık da, patırtı kütürtü, Kör Haydar Ustanın bin beş yüz lirayı alıp alamayacağını kıyasıya tartışıyordu. Kimi, bu parayı Kör Haydar Usta alır, kimi de alamaz, diyordu. Tartışmalar kavgaya kadar varıyor, kimisi, bu İnce Memedin atıdır, dağda tek başına, bakımsızlıktan bu hale gelmiştir, kimi de İnce Memedin böyle bir atı olamaz, olsa da İnce Memedin atı bu hale gelemez, diyordu.

Derken candarmalar bir kişiye daha kalabalığı yararak yol açtılar. Bu gelen Seyis Seydiydi ve İnce Memedin atı onun öldürdüğü Ali Safa Beydeyken seyisi bu Seydiydi. Seydinin adı kalabalıkta bir uçtan bir uca dilden dile geçti. Bir söylentiye göre İnce Memed salt bu ata sahip olmak için öldürmüştü Ali Safayı.

İnce Memedin canı bu attadır.

"Seyis Şeydi derse ki, bu at İnce Memedin atıdır..."

"Kurşuna dizecekler onu."

Dağdaki İnce Memedin de orada, bu burada yağlı kurşunları yer yemez, onun da orada canı çıkacaktır.

"Seni tuzlayım da kokma emi?"

Aklınla sen bin yaşa düdüğüm...

Züttürü züt.

Bu arada ak taşın yanındaki at sineklenip, o da usulca kuyruğunu salladı. Kalabalıktan bir gümbürtü gibi bir kahkaha koptu. “Bu İnce Memedin atıdır, bakın hele bakın, kuyruğunu bile salladı."

Vallahi de salladı...

Billahi de salladı.

Bu İnce Memedin atı olmasaydı...

Böyle bir kuyruk sallayabilir miydi?

Mademki kuyruğunu salladı...

Versinler bin beş yüzü...

Kör Haydara versinler.

O da o parayla...

Yerin altını üstüne getirsin.

Yerin altında ne var, ne yoksa bulsun.

Bulsun Kör deyyus.

Ağır ağır ata doğru yürüyen Seyis Şeydi, şöyle atın uzağında durdu, ata bir göz atar gibi yaptı, arkasını döndü, merdivenlere yürüdü. Kalabalık sesini soluğunu kesmiş, Seyis Seydinin en küçük kıpırdanışını bile kaçırmamıştı.

İçerdeyse kıyamet kopuyor, Murtaza Ağa bu at Ali Safa Beyin atı değildir, diyor, Kör Haydar Usta da diretiyordu.

Kör Haydar Usta, şu ovanın ucundaki Ceyhan ırmağının dağlardan kurtulduğu yerlerdeki köylerden birisinden olurdu. Köyünün yakınında bir kale, kalenin dibinden başlayan, geniş bir düzlüğe yayılan bir de şehir kalıntısı vardı. Bu şehrin tiyatrosu hiç bozulmamış, daha dün yapılmış gibi

duruyor, köylüler tiyatronun tabanını harman yeri olarak kullanıyorlardı. Üstüne mavi çiçekler işlenmiş, daha kokusunu salan çiçekler, mor çinke taşlar tarlaların, örenlerin aralarına düşmüş parlıyorlardı. Uzun bir caddenin iki yanma mavi çinke taşlardan yontulmuş yüksek taş direkler dizilmişlerdi. Bu direklerden yalnız üç tanesi yıkılmış, ötekiler ayaktaydılar. Kırılmış mermer, çinke taşından heykeller, seramikler, insan başları, ayaklar kollar, mozaikler tarlaların içine, oraya buraya serpilmişlerdi.

Kör Haydar Usta değirmen taşı ustasıydı. Bunlar babadan dededen, büyük kayalıklardan, mavi, ak çinke taşlarından değirmen taşları keserlerdi. Kör Haydar Usta da on yedi yaşına kadar babasıyla birlikte taş kesti. Bir gün, bir kayayı yontarken kopan bir taş parçası gözüne geldi ve sol gözünü çıkardı. Bereket karşıdaki göçmen köyünde İdris Hoca derler bir göz cerrahı vardı da onun öteki gözünü kurtardı. Yoksa Kör Haydar Usta iki gözden de olacak, dünyası kararacaktı. Kör Haydar Usta bir daha kaya kesmedi, eline çekiç keski almadı, öyle avare, o dağ senin, bu bağ benim, bir süre sersem dolaştı durdu. Onun yolunu bir gün bir rastlantı değiştirdi. Yılan derilerine merak sardırmıştı, dağ taş dolaşıyor nerede bir yılan kavı bulsa alıyor, torbasına koyuyordu. İdris Hoca ne demişti, senin gözünü yılan kavı kurtardı, demişti. Elimdeki ilaç doksan dokuz kavlamış yılanın kavmin özü çıkarılarak yapılmış ve de senin, senin gibi de birçok insanın gözünü kurtarmıştır, demişti.

İşte gene bir gün kav toplamak için kalede dolaşırken bir çalının dibinde bir ışıltı görmüş, eğilip almıştı. Bu biribirine bağlanmış bir çift altın küpeydi. Olan olmuş, al Allah delini, zapteyle kulunu, Kör Haydar Usta bundan sonra defineciliğe başlamış, ünü bütün Çukurovayı tutmuştu. O, bundan sonra çok gezmiş, çok okumuş, Çukurovayı delik deşik kazmış, ayağının basmadığı yer, kazmasının değmediği ören bırakmamıştı Çukurovada. Çok heykel, çok değerli taş, çok altın, gümüş, bakır para, çok bilezik, çok gerdanlık, yüzük, halhal, çok değerli boncuk, üstleri oyulmuş, kabartmalı avuç avuç renk renk çok yüzük kaşı, kıymetli taş bulmuştu. Lavi krallığının sarayını, Arzava, Kizvatna, Hitit, Kue, Kilikya, Pers, Selçukid, Asur krallarının hazinelerini, gömütlüklerini aramıştı.

Elleri, ayakları bedenine bakarak çok kocamandı. Uzun, pos bıyıklarını kınalıyor, büyük, kehribar bir ağızlıkla avurtlarını şişirerek sigarasını içiyordu. Bütün çabalardan elinde, köyüne, büyük bahçenin içine yaptırdığı saray yavrusu konağından, bir de beş yüz dönümlük toprağından başka bir şey kalmamışta Antikalardan kazandığı paraların altından girmiş üstünden

Çıkmıştı. İstanbullarda, Antakya, Şam, Haleplerde girmediği meyhane, görmediği güzel kadın kalmamıştı. Şimdiyse yaşlanmıştı. Ve elinde değerine paha biçilemeyen bir tek, küçük bir antika kuşu kalmıştı. Kuşun başı, boynu, göğsü, ayakları altın, gövdesi lapis lazuli taşındandı. Kör Haydar Ustaya göre güzel kuşu en az otuz beş yüzyıllıktı. Ona gözü gibi bakıyor, sakladığı yeri kimseye söylemiyor, bu büyük, bu büyülü gizini de öyle herkese göstermiyordu.

"Evet beyefendiler, bu at Ali Safa Beyden İnce Memede geçen attır. Çünkü atı ben yakaladım. O at öylesine bir afsunlanmış attır ki, bu afsunlanmış atları bazı kimselerden başka kimse yakalayamaz. Bu Ali Safa Beyden İnce Memede intikal etmiş olan tılsımlı attır."

İnce Memed tarafından Ali Safa Bey öldürülerek gasp edilmiş...

İntikal etmiş attır. Ben onu dağ taş orman bayır araya araya Düldül dağının doruğundaki Kırkgöz kayasının en sivri ucunda buldum. Hangi at, söyleyin hangi at Düldül dağının doruğundaki apak çakmaktaşı kayanın, ancak iki ayak sığacak kadar ustura gibi keskin sivrisinde durabilir, o kayaları söken sert yelin, boranın, depremin karşısında durabilir, söyleyin.

Murtaza Bey çıldıracak hale gelmişti, bu Kör Haydara derdini bir türlü anlatamıyordu.

Yahu Haydar, bu at Ali Safa Beyin atı değildir. Yahu kardeşim, ben bu atı ta Urfadan geldiği günden beri biliyorum, ben bu atı tanımazsam hiçbir atı tanımam, sen yağar bir beygiri yakalamış getirmişsin, ben bunun için bin beş yüz lirayı veremem. Ben parayı su kıyısından toplamadım. Bu at İnce Memedin atı değildir.

"Bu at o attır. Çünkü Düldül dağının tepesinde, beni görünce bir kişnedi, bir kişnedi, bütün dağ doruktan tabana sallandı, hemen de sivri, ustura* kayanın üstünden atladı yanıma geldi. Bu tılsımlı atlar yanına gidecekleri adamları bilirler. Sen bana parayı vermemek için bu at o at değildir, diyorsun."

Onlar böyle durmadan tartıştıkça Yüzbaşı öfkeleniyordu. Söze karıştı, öfkesini içinde tutarak:

İnce Memedin böyle atı olur mu, böyle uyuz, böyle nerdeyse ölecek, siz bir tuhaf zatlarsınız, diye konuştu. Sözler, sıktığı dişlerinin arasından ıslık gibi çıkıyordu.

Sevgili muhterem Yüzbaşım, bunlar sussunlar, ben zatı devletlerini ikna edemezsem İnce Memedin atını götürüp gene aldığım yere bırakacağım.

İşte o zaman bu İnce Memedin atı değildir, diyenler, gitsinler de, o atı yakalamak değil, bir kilometre yanına yaklaşsınlar bakalım.

Yüzbaşı, Kör Haydarın ona söylediği saygılı sözlerden sonra yumuşadı.

Ama Haydar Bey, bu at çok zayıf, neredeyse ölecek.

Muhterem ve yiğit Yüzbaşım, ben derdimi sizin gibi Cumhuriyetin bir kahraman evladına, sarışın bir kurda benzeyen asil Türk çocuğuna anlatabileceğimi zannediyorum. Öyleyse beni dinleyin. Efendim bu soylu, bu ölümsüz atlar böyledir. Bu dünyada hala yaşamakta olan eski, en yaşlı at İskenderül Zülkarneynin Bukefalos adlı atıdır. Ve hem de kendileri çift kafalıdırlar. İskendere de çift boynuzlu İskender derler. Çünküleyim ki, o anasından uzun, çangal, çift boynuzlarla dünyaya teşrif etmiştir. Ol sebepten, o doğduktan sonra parçalanan valideleri vefat eylemiştir. Ona İskenderül Kebir de denir. Onun bir adı da Makedonyalı İskenderdir. Bu İskenderül Zülkarneyn, efendime söyleyim, dünyada ilk ve son dünya cihangiridir. Bendeniz onun üstüne bu kadar bilgiye, o büyük zatın Anavarza Kalesine, Hindistanı zapta giderken sakladığı hazinesini ararken sahip oldum. İşte onun çift kafalı atı da validelerini doğarken parçalamışlardır.

Murtaza Ağa:

Kısa kes, diye Kör Haydara küçümser, şöyle bir baktı. “Bize ne İskenderin boynuzlarıyla, bilmem, anasının neresini parçaladığı. Kısa kes! Yeter be, sıktın Kör Haydar."

Yüzbaşı:

Bırak Haydar Beyi de konuşsun, dedi. “Müstefit oluyoruz. Elbet, at üstüne de bir diyeceği vardır."

Kör Haydar tek gözüyle Murtaza Ağaya öyle bir bakış fırlattı ki, Murtaza Ağa ondan yüzünü çevirmek zorunda kaldı.

"Evet, evet, muhterem, asil Türk evladı, kıymetli YüzbaŞirn, şimdi ata da geleceğim. İskenderül Zülkarneynin bir atı vardı. O at, İnce Memedin atı, Köroğlunun Kıratı, Alinin Düldülü ve de öteki ölümsüz atlar gibi onun alnına yazılmıştı. O, daha on altı yaşındayken o at gelmiş babasının sarayının önünde durmuş, o atı yakalamak istemişler, kimseye yakalanmadığı gibi, oradan da ayrılmamış, ta ki İskender gelene kadar. İskender gelince kuzu kuzu gitmiş onun elini yalamış. Çift boynuzlu İskender de, bu atın kendisine gaipten gönderildiğini anlamış. Hazreti Ali nasıl Düldülün üstünden kılıcını sallayıp, Anavarza kayalıklarını ikiye bölmüş, Ali kesiğini açmışsa... İskender bir de bakmış, kendisi nasıl çift

boynuzluysa, at da çift kafalı... Atm adını çift kafa koymuş. Dört gözlü, dört kulaklı, iki ağızlı, dört burunlu. Bukefalosun üstüne binmiş, kılıcını sallamış, onun kılıcı da Hazreti Alinin kılıcı gibi... Babasına gitmiş İskenderül Zülkarneyn, yani çift boynuzlu, babası, oğlunun altındaki çift kafa atı görünce, bu nedir biliyor musun oğul, o da bilmiyorum baba, demiş, bu at senin alnına yazılmış ki, bunun da manası şu ki, sen bu dünyayı zapt edeceksin, günün doğduğu yerden, battığı yere kadar, bir dünya daha olsaymış, onu da gene sen zapt ederdin, dernektir, bunun, bu atm sana gönderilmesinin manası... İskenderdir çok sevinmiş. Ben bu çifte kafalı atı geçen yıl Akçasazın kıyısında gördüm de yakalayamadım. Atın donu demirkırdı, gözleri de dört yalp yalp yanan yıldızdı. Onu yakalasam da Alaman müzesine bir satsam, bana dünyanın parasını verirlerdi. İskenderül Zülkarneynin atı ne dernek, onun nalları yakuttan, yeleleri sırmadan, eyeri de yeşil yeşim, inci, pırlanta döşeli... Ne yazık ki, ben ata yaklaştım, yaklaştım, yaklaştım, elimi değdirdim, yaaaa, ben şanlı Bukefalosa elimi değdirdim, ben elimi ona değdirince o da bir mor bulut oluverdi ve hem de göğe çekildi. O göğe çekilen bulutun içinde ışıklar patladı, yıldızlar kaynadı. Az sonra da yıldız yakuta kesip kıpkızıl, göğün ucuna yapıştı kaldı, sabaha kadar da bütün geceyi yakut kızılına boyadı koca Akdenizi bile... İşte İnce Memedin atı da böyle bir attır. Böyle bir at için bin beş yüz lira da para mı? O atı, geçen yıl Akçasazın kıyısında gördüğümde, önce aldırmadım, öyle, bayağı, beygir gibi bir attı, ama azıcık sonra anladım ki bu atta bir tuhaflık var, dikkatlice bakınca bu atın çift kafalı olduğunu gördüm ve dahi ona koştum. Demirkır donlu at, bir zayıf, bir kurada attı ki, tıpkı aşağıdaki İnce Memedin atı gibi... Ve de uçtu gitti. Size halisane, hulusu kalple tavsiyede bulunabilirim ki, bu at da bu gece Bukefalos gibi uçauHr hemen bu atı benden ala, derakap, şimdi kurşuna dizesi¡ Yoksa çok geç kalmış olabilirsiniz. Ben o anda akıl etseydim de ata atlasaydım, at gene göğe ağardı ya, ama ben de üstünde, yelesine yapışmışını, yıldızların arasında... Sonra orada, yıldızların arasında dolaş dolaş ne olacak, acıkıp yere inecekti... Ali kılmanı çekti, Düldülü doldurdu, salladı, Anavarza kayalığını tepeden tabana ikiye ayırdı."

Ve çift boynuzlu İskender, çift başlı Bukefalosun üstündeydi. Geldi Toros dağlarının, ulu kayalıkların önünde durdu. Bu dağı aşmanın, bu kayalıkları geçmenin mümkünü çaresi yoktu. Kumandanları, askerleri dağı aşmanın yollarını çok aradılar, günlerce düşündüler, bu başı göklere ulaşmış keskin, mor, çakmaktaşı kayalıkları aşmanın bir yolunu bulamadılar. Çift boynuza

geldiler, eeeey İskender, dediler, bu dağı aşmanın bir mümkünü çaresi yok, geriye dönelim. İskenderdir, kızdı köpürdü, dönmek de ne söz, dedi, eğildi çift kafa Bukefalosun dört kulağının dördüne de bir şeyler söyledi, dört gözünün dördünden de öptü, ardından da kılıcını çekti, elindeki kılıç şimşek gibi yedi kez çaktı. Bukefalosu doldurdu, at, dağa yıldırım gibi sündü, kılıç dağın sırtında yedi kez şimşek gibi çaktı, dağ güm güm öttü ve ikiye ayrıldı. Gülek Boğazını İskender işte böylece atının gücüyle açtı. İskenderül Zülkarneyn Gülek Boğazını açtığını bildiren yazıyı kılıcının ucuyla kayalara kazıdı. Bu yazı daha Gülek Boğazının en dar yerinde durur ve de Bukefalos o gün bugündür, her bahar aylarında, kayalar çiçeklenirken Gülek Boğazına gelir, yüzünü yazıya sürer, ardından da kişner, kişnemesi bütün Toros kayalıklarında koyaktan koyağa geçerek yankılanır.

Murtaza Ağa kendini tutamadı:

Tevatür, tevatür, dedi gülerek, “Tevatür ki ne tevatür. Vay senin, bütün kuyruklu yalanlarınla, boynuzlu kısraklarınla ocağın batsın Kör Haydar."

Kör Haydar Usta, Murtaza Ağayı görmüyor, duymuyor tavrı takınarak:

İskenderül Zülkarneyn, tevatür adamdır, diye ortaya konuştu.

Bu İskender Çukurovayı, Hindistanı, Çini, Maçini, arkasından da Mısırı zaptettikten sonra Babile geldi. Bukefalosun üstünden hiç inmiyor, orada yiyor, içiyor, orada uyuyordu. Babil o günlerde dünyanın en büyük şehriydi ya, bizim Adana gibi sıtmalı, yılanlı çıyanlı bir şehirdi. Bizim şimdiki Anavarza gibi. Siz Anavarzayı böyle bellemeyin, o, İskender çağında, o da Babil gibi bir şehirdi. Bakın şimdi, taş üstünde taş kalmamış. Bu dünya kimseye, İskendere bile baki değildir. Anavarzada, bir zamanlar o çok konuşan Çiçero bile valilik etti, ne haber... Anavarzada doğan büyük hekimler yılan ağısından ölümün ilacını buldular. Efendime söyleyim, İskender bir deyişe göre Babilde sıtmadan, bir deyişe göre karın ağrısından öldü. Kör Haydar Ustaya göreyse onun ölümü akrep sokmasından oldu. Babil bizim Diyarbakır gibi kara surlar içinde bir şehirdi, çok kara akrep vardı orada da. Kumandanları İskenderin kıymetli naaşım toprağa gömmeye, Fırata atmaya, yakmaya kıyamadılar, atına yükleyip salıverdiler. Atı aldı onun değerli ölüsünü Toros dağlarına getirdi, burada onun ölüsünü Kırk Ermişlere teslim etti. Kendisi de Toroslarda dolaşmaya başladı. Köroğlunun atı da öyle, Genç Osmanın, Alinin, Muhammedin binitleri de hep öyle...

Evet, dedi Kör Haydar Usta, “beni dinlediğiniz için hepinize şükran borçluyum, bu ölümsüz atlar, belki de yaşlılıktan, belki de naturaları,

huyları böyledir, hep böyle bir deri bir kemik olurlar, üfürsen yıkılacak gibi. Ben bu atı Düldül dağının tepesinde böyle bir deri, bir kemik görmeseydim, öyle Murtaza Ağanın atı gibi kanlı canlı olsaydı bu at, bana milyon verseniz getirmezdim."

Yorulmuş soluyordu. Bir süre susarak soluğunu topladıktan sonra:

Şimdi her şeyi bir bir, bir iyice anlatabildim mi, o zaman derakap atın başına koyduğunuz bin beş yüz lirayı verin gidiyorum. Eğer hakkım olan parayı alamazsam, ta Ankaraya kadar gider hakkımı ararım.

Ben de seni sahtekar olarak Ankarada yakalatır hapse attırırım.

Murtazayla aralarında uzun süren biribirlerini aşağılamaya kadar varan ağız dalaşı oldu. Taşkın Halil Bey onları yatıştırmasaydı bu ağız dalaşı daha kötü sonuçlara varabilirdi.

Bereket versin ki, başka bir olay çıkmadan içeriye Seyis Seydi girdi:

Nerde kaldın bre Seyis Seydi, diye öfkeyle sordu Murtaza Ağa, “bre kardaşım, seni bekleye bekleye gözümüz dört oldu Bazı karşımıza alıp da konuşmayacağımız kişilere de muhatap olduk, olduk."

Kör Haydar Usta, onun bu aşağılamasına aldırmadı, duymamışcılıktan geldi, Seyis Seydinin ne diyeceğini merakla, sağlam gözünü kocaman açmış, onun kurumuş, bir beygir yüzüne benzemiş yüzüne dikmiş bekliyordu.

Seyis Seydi gülmeye başladı önce, sonra da, gülmesini kesmeden konuştu:

Bu at bizim, yaşlandığından dolayı kuradaya çıkarıp dağa, yılkıya bıraktığımız attır. İnce Memedin Ağamız Ali Safa Beyden aldığı atla, en küçük, uzaktan yakından bir benzerliği yoktur.

Kör Haydar Usta kıpkırmızı kesilerek ayağa kalktı, Seyis Seydinin önüne geldi dikildi:

"Yalancı, yalancı," diye bağırdı. “Bütün bu yalanlarınla birlikte Allah seni kahredecek, kahredecek."

Oradakilere döndü yumuşak bir sesle:

Bu yalancı uşağa inandınız, değil mi, şimdi ben İnce Memedin soylu atını alıp götürüyorum, iyi ki bana inanmadınız da bu atı kurşuna dizmediniz. Ben bu at yüzünden cehennemde yanacaktım. Şimdi ben bu atı alıp götüreceğim ve hem de aldığım yere, Düldül dağına bırakacağım.

Dışarıya çıktı, hemen de geriye döndü, eşikte durdu:

Düldül dağına neden bu adı takmışlar, diye sordu, “neden?"

Kimse bir karşılıkta bulunmadı.

Çünkü, dedi, “Hazreti Alinin Düldülü orayı mekan tutmuştur. Her ayın on beşinde Düldülün sivri kayasının üstünde, ay ışığı yelelerine yağmur gibi dökülürken, Düldül atı orada dimdik durur. Şimdi İnce Memedin atını da götüreceğim, o Düldülün yanına bırakacağım. İki at kıyamete kadar kötülerle, zalimlerle, hak yiyicilerle savaşacaklar. İyi ki beğenmediniz bu atı. Beğenip de kurşuna dizmediniz. Dizip de beni altından kalkamayacağım bir günaha sokmadınız. Anam beni kadir gecesi doğurmuş... Şimdi, bir daha yakalayabilirseniz yakalayın bakalım yağız atı... Anam beni, anam beni... Kadir gecesi doğurmuş."

Merdivenleri gülerek, sevinç içinde indi, atın yanına vardı, başını kaldırdı, sağ eliyle yelesini okşadı bir süre. Yularını eline aldı, yedekledi, o geçerken kalabalık kendiliğinden aralandı, daha gülmesi dudaklarında, ağır ağır çıktı gitti.

Onun arkasından kalabalık gene karıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

Allah biliyor ya, bu at İnce Memedin atıydı.

Soylu atlar hep böyle olurlar yılın kimi aylarında.

İyi ki tanımadılar atı.

Tanıyıp da kurşuna dizmediler İnce Memedin atını.

8

Ferhat Hoca derin düşüncelere dalmıştı. Aptes alıyor, namaz kılıyor, ellerini havaya açıyor, ağzı kıpır kıpır dualar okuyordu. Çeteler de, orada, kırmızı damarlı kayalığın kuytusuna sığınmışlar sabırla onu bekliyorlardı. Ferhat Hoca namaz kılmadığı, dua etmediği sıralar yüzü asık, alnı kırışmış başını kaldırmadan düşünürdü. Ağzına bir iki lokma yemek alıyor, ne yediğinin farkında bile olmadan kalkıyor, başı önünde yürümeye başlıyor, namaz vaktine kadar böylece gidip geliyordu.

Üç günden beri burada bu minval üzere bekliyorlardı.

Akşam olmuş, gün batıyordu ki, sakalını karıştıran Ferhat Hocanın yüzü ışıdı, eliyle Kasımı çağırdı:

Kasım, dedi, “hazırlanın, yemeğinizi yiyin, suyunuzu için, sonra azıcık dinlenin, zor bir işe gidiyoruz."

Hemen gür ateşler yakıldı, kestikleri koçtan arta kalanını çaman yapıp tuzladılar, kalın közlerin üstüne serdiler.

Herkes, közlerin üstünde pişen etten bir parça alıyor, elindeki yufkanın içine koyuyor, dürüm yapıp yiyordu.

Karınlarını doyurduktan sonra giyindiler, kuşandılar. Tüfeklerini taktılar, Ferhat Hocanın karşısına geldiler beklediler.

"Zor bir işe kalkışıyoruz çocuklar. Şimdiye kadar hiçbir eşkıya, bu dağlar dağ oldu olalı böyle bir işe kalkışmadı. Biz kalkışacağız, bundan sonra ya İnce Memed ölecek, ya da bir iyice dillere destan olacak. Ya da hepimiz bir tekimiz kalmamacasına öldürüleceğiz. Biz şimdi bu gece yarısı Sarı Sultanoğlunun evini basmaya gidiyoruz. Sarı Sultanoğlunun evi bir kale gibidir, onun evini de, gece olsun, gündüz olsun, her köşe başında bir keskin nişancı bekler. Onlar her gözlerinin gördüğünü vurabilirler. Şimdi biz oraya toptan ölmeye gidiyoruz, içimizde ölmek istemeyenler varsa şimdi burada ayrılsınlar. Belki gündüz gözüne arkadaşlar ayrılmayı kendilerine yediremezler, az sonra bir ormandan gideceğiz, karanlıkta, bizimle ölüme gelmek istemeyenler orada ayrılıversinler.

Yandaki küçük çiğire saptı, ayaklarına kanat takılmışçasına çabuk yürümeye başladı... Ferhat Hoca ayağına çok çabuk bir kişiydi, şimdi daha da hızlı yürüyor, çeteler arkasından ulaşmaya çalışıyorlardı. Ne kadar hızlı yürüyorsa o kadar da hızlı düşünüyordu. Ömründe ilk olarak böyle bir

baskına kalkışıyor, böyle büyük bir soyguna girişiyordu. Sarı Sultanoğlunun evi bu dağ kasabasının dışında büyük bir bahçenin ortasında, kesme taşlardan örülü yüksek bir avlu duvarının içindeydi. Kırk odalı, geniş, at oynatacak kadar büyük salonlu, sofalı, iki katlı, bol pencereli bir konaktı. Bu konağın Sarı Sultanoğlunun dedesinden kaldığı söyleniyordu."

Çiğirden sonra bir ormana geldiler, orman yolu işlek bir yoldu, birçok pınar suyu geçerek, keskin kayalıklı bir yamaca düştüler, yamaçtan sonra bir düzlüğe indiler. Düzlükte burunlarına bir yanık kokusu geldi.

Ferhat Hoca burada durdu, ilk olaraktan arkasına döndü, karanlıkta çetelerini saydı, hepsi tamamdı.

Demek hepimiz birlikte ölüme gidiyoruz. Şimdi beni dinleyin, Kasımla Sahan benimle gelecekler. Temir, sen de kalanlarla dışarda, avlu duvarının az ötesindeki hendekte bekleyeceksiniz. İçerde bize bir şey olacak olursa Sarı Sultanoğlu konağında hiçbir canlı kalmayacak. Kedilerini, köpeklerini, kafesteki kuşlarını, saçaklarına yuva yapmış kırlangıçlarını bile öldüreceksiniz. Bu konaktan bir tek canlı bile kurtulursa siz yaşayamazsınız. Tamam mı?

Tamam, dedi Temir.

Bahçe çitinden atlayarak büyük avlu kapısına geldiler. Ferhat Hoca sert:

Aç kapıyı oğlum, dedi kapıyı bekleyen silahlı kişiye “Ben İnce Memed çetesiyim. Adım da Ferhat Hoca."

Beye haber vereyim, sen şurada bekle de...

Az sonra geri geldi, kapının ağır kanatlarından birisini araladı:

Buyurun, dedi.

Kapıyı kapadıktan sonra önlerine düştü, beyin odasının kapısına kadar götürdü. “Geldiler Beyim," dedi.

Bey:

Hoş geldin İnce Memed, diye ayağa kalktı. “Hanginiz İnce Memedsiniz?" diye de sordu.

Ferhat Hoca Kasımı gösterdi. Sarı Sultanoğlu onun elini sıktı. “Ben de seni görmeyi çok arzu ediyordum İnce Memed," dedi. Ferhat Hocayla Sahanın da elini sıktı. Sedire buyur etti. Odada üç tane karpuzu yeşil, büyük lamba yanıyordu.

Sarı Sultanoğlu çok uzun boylu, ince yapılı, burulmuş bıyıklı, büyük kara gözlü, kartal burunlu, uzun yüzlü bir kişiydi. Yüzünden düşünce, keder akıyordu sanki. Ceplerinin ağzı, dikiş yerleri, paçaları sırma işleme mavi çizgili, açık mavi bir şalvar geçirmişti bacaklarına. Üstüne kırk düğmeli

Halep işi, yakası belki bir el genişliğinde sırma bir yelek takmış, kırk altın düğmenin hepsini de iliklemişti. Saatinin altın kösteğini, belki on beş zincir bir arada, göbeğinin üstünden bir cepten bir cebe sarkıtmıştı.

Eeee, hoş geldiniz. Yemek yediniz mi?

Ferhat Hoca:

Ziyade olsun, yedik.

Kahve, nasıl olsun.

Biz soymaya geldiğimiz evin kahvesini içmeyiz. Ayıp olmaz mı Sarı Sultanoğlu.

"Ayıp olur," diye güldü Sarı Sultanoğlu, “ayıp olur ya, benim evimden kahve içmeden de kimse dışarıya çıkamaz."

Elini şaklattı, içeriye giren delikanlıya:

Ağalara kahve...

Sade, dedi Ferhat Hoca.

Sade, dedi Kasım.

Sade, dedi Sahan.

Çabuk olsun, dedi Sarı Sultanoğlu, “Ağaların acelesi var."

Odadaki sarı çakmaktaşından çok güzel yapılmış ocak ilk göze çarpıyordu. Dört duvar da ceviz kaplamaydı. Duvara oyulmuş dolapların tahta kapakları oymacılığın usta işiydi ve çok ince işlenmişti. Tavan da öyleydi. Duvarlarda büyük, altın yaldızlı yazılarla, renkli, mavi, pembe tuğralarla bezenmiş fermanlar asılıydı. Bir de, tam ocağın üstünde, gene oymalı, altın yaldızla bezenmiş bir soyağacı duruyordu. Ağacın gövdesi, dalları altın varaktı.. Her dala yeşil birkaç yaprak konmuş, yeşil yaprağın içine de altın yaldızla adlar yazılmıştı.

Sarı Sultanoğlu konuşmuyor, Ferhat Hoca da dalmış duvarlardaki oymalara, fermanlara, tavanın güzelliğine, soyağacının görkemine bakıyordu.

Ne o, daldın Hocam.

Çok güzel, dedi Ferhat Hoca. “Bu konağın böyle güzel olduğunu hiç bilmiyordum. Bu fermanlar, bu soyağacı..."

Dulkadiroğlunun konağıdır bu konak, dedi Sultanoğlu alçak gönüllü, boyun bükerek.

Dulkadiroğlu dört yüz yıl bu dağlara, Maraştan Adanaya, oradan Kayseriye, Niğdeye, oradan Orta Anadolu içlerine kadar hükmetmişti. Sultan Memedin anası da Dulkadirli Sultanının kızıydı. O yüzden Toros dağları Osmanlı bizim yiğenimizdir, der, övünürdü.

Sarı Sultanoğlu da, ben Dulkadiroğluyum, diyordu. Oysa, onun soyunu bilenler, onun Kürt olduğunu söylüyorlardı. Sarı Sultanoğulları Kürttü, Dulkadirliler de Türkmendiler ama, Allah için bu Sarı Sultanlıların da Dulkadirlilerden kalır bir yanları yoktu. Bunlar burada, bir yanları uçsuz bucaksız Uzunyaylada, bir yanları gür ormanlıklı Binboğa dağlarındaydı. Soylu atlar yetiştiriyorlar, koyun, tosun, sığır sürüleri besliyorlardı. Atlarının, kınalı koyunlarının namı Çöl Arabistanı aşmış, Firengistana ulaşmıştı.

Evet, dedi Hoca, “Dulkadirli, Osmanlıdan da soylu, Osmanlıdan da eski bir soydur. Dünyanın en adil sultanları Dulkadirliden çıkmıştır."

Çok iyi biliyorsun Hocam tarihimizi.

Az buçuk mürekkep yaladık Sultanoğlu Beyim.

Sultanoğlu hep sevinç içinde gülüyordu.

Kahveler geldi, konuklar kahveleri höpürdetmeden, çok saygılı içtiler, fincanları yanlarındaki oymalı sehpanın üstüne koydular.

Bey ayağa kalktı:

Buyur Ferhat Hoca, emrini söyle.

Estağfurullah Beyim, emrim değil, ricam olacak zatına.

Çabuk söyle, ne kadar Hocam?

Bin altın Beyim?

Baş üstüne Hocam.

Bey gene el çırptı, biraz önce kahve getiren delikanlı içeriye girdi.

Hatuna söyle, para sandığını sana versin de al getir.

Delikanlı gitti, biraz sonra da elinde, altm çekirdekler, değerli taşlarla kakmalı, oymalı, güzel bir sandıkla geldi. Sarı Sultanoğlu belinden bir deste anahtar çıkardı, anahtarların içinden birisini hemen ayırdı kilide soktu, kilit çın diye açıldı. Sarı Sultanoğlu sandıktan bir kadife torba aldı, “Buyur Ferhat Hoca," dedi, “tam bin altındır."

Hoca keseyi aldı, ağzını çözdü, içindeki altınları önüne döktü, altın yığını önünde ışıladı. “Bir, iki, üç," diyerek saymaya başladı. “Dört, beş, altı, yedi, sekiz..." On beşi saydıktan sonra sesi düştü, duyulur duyulmaz oldu. Biraz geçince de sesi hiç duyulmaz olup, dudakları kıpır kıpır etti.

Sarı Sultanoğlu sedire bağdaş kurmuş oturmuş, biraz öne eğilmiş, yüzünde şaşkın bir gülümseme, para sayan Ferhat Hocayı izliyordu. Ferhat Hoca para yığınından sol eliyle bir avuç altın alıyor, sağ eliyle kadife keseye, şık şık, atıyordu.

Para sayıldı bitti, Ferhat Hoca kadife kesenin ağzını büzdü, ayağa kalktı, tüfeğini omuzuna aldı:

Sağ ol Sarı Sultanoğlu, dedi, “çok onurlu adammışsın. Böyle olacağını bilseydim... Ama hiç mümkünümüz, çaremiz yok."

Biliyorsun herhalde Ferhat Hoca, bu konağı soyan ilk eşktya İnce Memed çetesidir. Bu yürekliliği, bu ocak bu ocak oldu olah ilk siz gösterdiniz.

Biz gösterdik, dedi Ferhat Hoca.

İnce Memed, diye tanıtılan Kasım konuşmak zorunda olduğunu sandı:

Kusura kalma Bey, her şeyi göze aldık. Ammavelakin yiğit adammışsın.

Durun, dedi Sarı Sultanoğlu, “durun bu adam İnce Memed olamaz."

Kasıma döndü:

Sen yörüksün, dedi. “Yörükler gibi konuşuyorsun."

Sedirden atladı geldi, Ferhat Hocanın kolundan tuttu:

Sen Ferhat Hocasın biliyorum, bu adam İnce Memed değil. Eğer yalan söylüyorsanız, bu adam İnce Memed değilse hiçbiriniz bu konaktan sağ çıkamazsınız dışarıya.

Benim Beyim, dedi soğukkanlı Kasım. “Bizim köyün yarıdan çoğu sonradan yerleşiktir. Biz aslında Yörüğüz, dilimiz de azıcık Yörük diline çalıyor herhalde." Kasım konuşurken gülüyordu da. Onun tavrı, soğukkanlılığı gülmesi Beyi yatıştırdı.

"Dernek İnce Memed sensin. Evet, benziyorsun İnce Memede. Bana senin gibi birisini tarif etmişlerdi."

Kasımın yanma geldi, koluna girdi, onlar önde, Ferhat Hocayla Şahan arkada merdivenleri indiler. Bey onları böylece avlu kapısına kadar uğurladı. Kapıdaki kişi iki kanadı birden açtı.

Bey:

Güle güle, uğurilen, dedi, ardından da İnce Memede seslendi: “İnce Memed, İnce Memed!" Kasım ürküntüyle, bir yaylım ateşi bekleyerek, geriye döndü.

Buyur Bey.

Köylüler senin atı tutup da Hükümete teslim ermezler değil mi?

Etmezler.

Atın başına bin beş yüz lira koymuşlar da... Çok para.

Koysunlar, etmezler.

Hele bekleyelim bakalım, şu bizim köylülerde ne kadar insanlık kalmış.

Arkasını döndü konağa yürürken avlunun ağır çifte kanadı da karanlığın üstüne kapandı.

Gökte çok yıldız vardı. Bütün gökyüzü şıkır şıkır kaynıyordu. Karşı yüksek dağın çakmaktaşı doruğu bir yıldız ışığı buğusu içindeydi.

Önde Ferhat Hoca, arkada ötekiler olağanüstü çabuklukla yürüyor, gün doğmadan önce ormanı, pınarları, kepir taşlığı aşıp batıdaki sarp kayalıkları tutmak istiyorlardı.

Gün burnuna kayalıkların dibine gelince Hoca:

Mola arkadaşlar, dedi.

Yandaki mavi, kırmızı damarlı kayanın tam göbeğinden, taşı oymuş bir pınar akıyordu. Hoca oraya gitti, ağzını suya dayadı, kana kana içti, sakalı ıslanmıştı, yeniyle sildi, kollarını sıvadı, ayakkabılarını, çorabını, fesini çıkardı aptes aldı telaşsız. Aşağıdaki çimenliğe gitti, fesini önüne koydu namaza durdu. Gün bir kavak boyu kalkıncaya kadar namazını kıldı. Namaz bittikten sonra olduğu yere oturdu, tespih çekerek duasını topladı, önündeki fesini başına koydu, sağ yanındaki tüfeği eline aldı ayağa kalktı.

Bugün öğleye kadar şu yamaçtaki kayalığı tutmalıyız.

Sarp, bir geyik bile gezemez kayalığı gösterdi. Kimse ses çıkarmadan onun ardınca kayalığa vurdular. Kayalar ustura gibi keskindi, elleri, dizleri kan içinde kaldı.

Öğleden az önce Ferhat Hocanın gösterdiği yere geldiler. Burası, kayaların bir duvar gibi çevirdiği, yeşil, küçük bir düzlüktü. Düzlüğün tam ortasından bir pınar çıkıyordu. Suyun ayağına uzun çam bir oluk yerleştirilmişti.

Ferhat Hoca:

Vesüphanallah, diye ellerini havaya açtı, “buralara kim gelir de, burasını kim bilir de şu pınarın ayağına bir de güzel bir oluk koyar?"

Pınarın yanına vardı bağdaş kurdu. Ötekiler de onun yanına vardılar, oturdular.

"Bakın arkadaşlar, evini bastığımız kişi Sarı Sultanoğludur. Bize bir Sultan nasıl davranırsa öyle davrandı. Herhalde yolda Kasımla Sahan olanı biteni size anlattılar. Hiç aldanmayalım, Sarı Sultanoğlu bu parayı bize kolay yedirmez. Şimdi belki yüz kişisi bizim ardımızdadır. Ona göre davranmalıyız. Biz bundan sonra kendimizi yarı yarıya ölü saymalıyız, belki yarıdan da daha çok ölüyüz. Öyleyse neden bu adamın evini bastık, ölmek için mi, diyeceksiniz? İş, hiç de öyle değil. Bu adamın evini basmasaydık, uzun bir süre bu dağlar bizi barındırmazdı. Şimdi büyük, can alıcı bir düşman sahibi olduk ya, bütün dağları da dost edindik."

Temir:

Sen nasıl bildiysen öyle yaptık. Dernek ki doğru yaptık Hocam.

Sağ ol Temir. Şimdi karnımızı doyuralım, ardından da uyuyalım. Ne kadar uyuyabileceğimiz belli değil.

Güdük Hacı çetenin yiyecekçisiydi, bir tek tabancadan başka silah taşımazdı. Geniş omuzlu, kısa boylu, çok güçlü, dayanıklı bir kişiydi.

Güdük Ağa, ne çıkaracaksın şimdi bize, soframıza ne getireceksin?

Güdük Hacı, kayanın dibindeki yiyecek heybelerini aldı getirdi ortaya koydu.

Önce bal, börek, arkasından da kuş sütü Hocam.

Sağ ol Hacım, bizi iyi düşünmüşsün.

Hacı heybenin bir gözünü açtı, yufka dürümlerini önce çıkardı çimenlerin üstüne koydu, ardından da, her bir eşkıyaya, içine peynir, çökelek koyarak birer sokum yaptı, ellerine tutuşturdu. Sokumu yiyip bitirenler Hacıdan bir sokum daha istiyorlar, daha onlar ellerini uzatmadan Hacı ellerine sokumu veriveriyordu. Onlar sokumları bitirince, Hacı gerçekten ellerine, bir yağlı, mavi kağıdın içinden çıkardığı ballı böreği, eşit parçalara ayırarak, her birisine büyük bir parça verdi.

Ballı böreği verdin Hacı, diye güldü Hoca, “kuş sütü nerede?"

O da bulunur, diye güldü, koltukları kabaran Güdük.

Geriye kalan böreği, bir parçasını kendine ayırdıktan sonra, yağlı mavi kağıda yeniden sardı Hacı, heybeye yerleştirdi. Tütün kaçakçıları bu kağıdı tütün paketi yapmakta kullanıyorlardı. Hacı bu kağıtlardan bir hayli ele geçirmiş, o da bunlara yağlı, ballı yiyeceklerini koyuyordu.

Çocuklar, hiç kimse açıkta, yan yana uyumasın. Her birimiz uzak, sıtaralı, ha deyince kurşun işlemez... Temir de bizi bekleyecek! İyi uykular.

Uyumalarıyla, aşağıdan, yandan yönden gelen büyük bir cayırtıyla uyanmaları bir oldu.

Ötekiler, kayaların arasından yukarı doğru çıkarlarken, Temir onları hemen görmüş, önde gelen sarışın delikanlıyı bir kurşunda düşürmüştü.

Büyük cayırtıyla hemen toparlandılar. Üstlerine aşağıdan, sağdan, soldan yağmur gibi kurşun yağıyordu. Gelenlerin çok kalabalık ve usta nişancılar olduğu gelen kurşunlardan anlaşılıyordu.

Yüz kişiyle çevrildiniz İnce Memed, diye yandan bağırdı tok sesli birisi. “Karşındaki Keçi Çobanı Abdi Ağa değil İnce Memed. Karşındaki padişah fermanlı Sultanoğlu. Teslim olun. Teslim olmazsanız hepinizin canını az sonra cehenneme yollarım... “

Buradan babaynı yanına gitmeye hiç kimsenin niyeti yok, yok, yok, diye bağırdı Ferhat Hoca. Arkasından da sesin geldiği kayaya tüfeğindeki bütün kurşunları boşalttı. Bundan sonra da dehşet, kızgın bir çarpışma başladı. O, sesi tok adam durmadan bağırıyor, kurşun seslerinden, parçalanan kaya parçalarının gürültüsünden ne dediği anlaşılmıyordu.

Ferhat Hoca yatarak Temirin yanma gitti:

Haydi Temir biz yukarı doğru sürünelim. Yukarıya giderken bizi görüp vuramazlarsa kurtulduk. Üstelik de onların yarısının da ölüsü bu kayalıklarda kalır. Haydi Temir.

Yukarıya sürünerek tırmanmak çok zor oluyordu. Ferhat Hoca sürünürken üç kez kurşun yeme tehlikesi atlattı, bir keresinde de önündeki derin uçuruma düşüyordu, sağlam bir köke son anda tutundu. Temirse aşağıdan yukarıya kayan bir yılan gibi usta akıyordu.

Çıktıkları yer çıkılması olanaksız bir yerdi. Yukarıdan aşağıya bakınca, öyle sarp bir uçurumun başıydı ki çıktıkları yer, insanın soluğu kesiliyor, başı dönüyordu.

"Yukarıya, bizim yanımıza sürünün," diye emir verdi Ferhat Hoca. “Biz sizi koruyoruz."

Yukardan, ikisi iki yerden aşağıya, Sultanoğlunun adamlarının üstüne kurşun yağdırdılar. Başını kaldıranı vuruyorlardı, vurulan bağırarak, kayaları yankılandırarak kayalardan aşağıya atıyordu kendisini.

Gün batarken aşağıdan kurşun sesleri kesildi.

Üstlerine kurşun yağdıralım, diye emir verdi Hoca. “Kaçmalarına fırsat vermeyin, öldürmeye sıkın, bu ilk ve son çarpışmamızdır. Bundan sonra ne candarma, ne eşkıya çeteleri, ne de Sultanoğlu bir daha üstümüze gelebilirler." Soluk soluğa kalmış, durmadan silahını doldurup doldurup boşaltıyor, hemen hemen hiçbir kurşunu boşa salmıyordu.

Yavaş yavaş yukardan aşağıya, kayaların arkasına saklanarak iniyorlardı. Hiçbir yerden ne bir kurşun sesi, ne bir çıtırtı geliyordu. Gün de yavaş yavaş dağların arkasına çekiliyordu.

Ortasından pınar kaynayan düzlüğe inmişlerdi ki, aşağıdan bir inilti duyuldu.

Ferhat Hoca:

Hemen aşağı inip şu adamı öldürün, diye buyurdu.

Kasım koşarak indi ve adamın iniltisi de az sonra kesildi.

Bu gece buralardan uzaklaşmalı, çok uzaklara gitmeliyiz. En azından o Kızılbaş köyünü tutmalıyız. Neydi o köyün adı?

Menekşeli, dedi Temir.
Bugünlerde o köyün ineklerinin sütü menekşe kokar, dedi Güdük Hacı.
O köyde bu sıralar yer gök hep menekşe açar. Her şey menekşe kokar. İnsan, hayvan, toprak, ağaç, kurt kuş hep menekşe kokarlar. İnekler de menekşe yediklerinden... İneklerin sütü de, pınarların suyu da...
Haydiyin bakalım, dedi Ferhat Hoca, önlerine düştü, ter içinde kalmış, giyitleri sırılsıklam olmuş, kulunçlarından ter fışkırmıştı. Nedense kan içindeki dizlerinin, kollarının yaralan sızlamıyordu. Ötekiler de Ferhat Hoca gibiydiler.
Gene Ferhat Hoca önde, Kasımla Sahan yanında, ötekiler arkasında yola düştüler, kayadan kayaya, çalıdan çalıya, dereden dereye, düşüyorlar, uçarcasına gidiyorlardı.
Menekşeliye geldiklerinde tanyerleri işiyordu. Eğer bir gecede aştıkları yolu Menekşeli köylülerine söyleselerdi, mümkünü yok, bir çocuğu bile inandıramazlardı.
Köye girince Dursun Dedenin evini sordular, çok güzel giyinmiş, pembe yüzlü, parıltı içinde kara gözlü güzel bir kız önlerine düşerek onları Dursun Dedenin evine götürdü.
Hemen Dedenin evinin önüne bir kalabalık birikti. Bu eşkıyaların halini gören şaşıyor, gören şaşıyordu. Dizleri, kolları, göğüsleri parça parça olmuş, her yanları kana bulanmıştı.
Dursun Dede, bu halde de olsa Ferhat Hocayı hemen tanıdı, sağ elini yüreğinin üstüne koyarak onu selamladı. Ferhat Hoca da öyle yaptı. Ardından da kucaklaştılar. Ferhat Hocadan sonra Dede ötekileri de, sağ elini yüreğinin üstüne koyarak selamladı, kapıyı gösterip, “içeriye buyurun, erenler," dedi. Önde Ferhat Hoca, arkada öteki eşkıyalar eve girdiler. Dedenin onları buyur ettiği yer uzunlamasına, geniş, kilim döşeli, duvarlarında hatlar, sazlar asılı, ocaklığının alnında çatal bir kılıç duran bir salondu. Yorgun argın sedirlere çöktüler.
Ne bu hal Ferhat Hoca? diye sordu Dede.
Sorma erenler, dedi Ferhat Hoca, “bir belaya çattık ki bela derim sana."
Olanı biteni baştan sona anlattı.
Dursun Dede:
"O sizin ardınızı bırakmaz. Adamları çoktan köyü sarmışlardır. O, Dulkadiroğlu değildir, biliyorsun. Dulkadirli Sultanları soyundan kimse kalmadı. Bir tek kişi var, o da Andırındaki Saraç Hacı. Saraç Hacı çok güzel türkü söyler, soylu atlara sırma işleme, savatlı eyer, dizgin yapar. Bir at,

soylu, onun istediği gibi bir at değilse Dulkadiroğlu Hacı Sultan ona dünyayı verseler o ata eyer, dizgin, belleme yapmaz. Onun her işlediği eyer bir renk denizi, bir çiçeklik, bir cennet bahçesidir. Sarı Sultanoğlu kıyamete kadar senin yakanı bırakmaz. Şimdi köyü sarmışlarsa da çekinme. Bizim köyün delikanlıları onların icabına bakarlar."

Daha soluklarını toparlamamışlardı ki, salonun içini mis gibi bir kokuyla doldurarak, kahveler geldi.

Ne zahmet, dedi Ferhat Hoca.

Estağfurullah, uzak yoldan geldiniz.

Bu kahve menekşe kokuyor, dedi Ferhat Hoca, kahveden bir yudum aldıktan sonra.

Ötekiler de, “Menekşe kokuyor," dediler.

Bizim köyde çok menekşe vardır, diye gülümsedi kıvançla Dursun Dede. “Bizim burada her kaya, çalı, ağaç dibi, her dere, her kuytuluk ağzına kadar menekşeyle doludur. Allah buraya da menekşe yağdırmış. Dışardan gelenlerin menekşe kokusundan başları döner."

Kahveler içilip bittikten sonra:

Dede, dedi Ferhat Hoca, “bizim çocuklar, bir köye girince öyle bir evde hepimiz tıkılıp kalmayız. Kusura kalma, geleneğimiz budur, ikişer ikişer bizler köyün öteki evlerine dağılırız. İki kişi köyün en ucundaki, kayalıkların dibindeki evlere, iki kişi güneye, iki kişi de kuzeye, biz de burada kalacağız."

Dede el çırptı, dışardan uzun boylu, karayağız, uzun pos bıyıklı delikanlılar girdiler içeriye, Dursun Dede onlara, eşkıyaları hangi evlere götürmeleri gerektiğini söyledi.

"Yaralarına ilaç yapacak, saracak, yırtılmış giyitlerini dikecek, dikilmeyecek kadar parçalanmışlarının yerine de yenilerini vereceksiniz."

Delikanlılar, “Baş üstüne pirim," diyerek eşkıyalarla birlikte çıktılar, Ferhat Hocayla birlikte Kasım kaldı. Eşkıyalar çıkıp gittikten sonra Dursun Dede:

Haydi siz de değişin bakalım şu partallarınızı.

Her ikisinin yanma birer bohça getirilip kondu.

Şu odaya girin de şu ilaçları yaralarınıza sürün, kanlarını sıcak suyla yuduktan sonra. Bir de güzel yıkanıp, tertemiz giyinin, diye giriş kapısının yanındaki kapalı kapıyı gösterdi onlara.

Bir ellerine bohçayı, öbür ellerine tahta ilaç çanaklarını aldılar, ayağa kalktılar, önde Ferhat Hoca, arkada Kasım, Dedenin gösterdiği kapıyı

açtılar içeriye girdiler. Uzun bir süre içerde kaldıktan sonra yunmuş arınmış, pırıl pırıl dışarıya çıktılar:

Sağ ol erenler, dedi Ferhat, “anamdan yeni doğmuşa döndüm."

Geldi eski yerine oturdu.

Dursun Dede onlar geldiğinden bu yana kıvranıyor, bir şey sormak istiyor, bir türlü de soramıyordu. Ferhat Hocaysa onun bu kıvranmasının sebebini anlıyordu. Sonunda gülerek:

İnce Memedi soracaksın değil mi erenler? diye, o da onun gözlerinin içine bakarak sordu.

Dursun Dede:

Merak ettim sultanım. İnşallah başına bir iş gelmemiştir. Apansız yakalandığından biraz sıkılmıştı.

Gelmedi, dedi Ferhat Hoca. “Gelmedi ya, o, eşkıyalığı bıraktı Bir daha dağa çıkmayacak. Adını sanını yitirdi, bir köylü oldu, köylü kalabalığına karıştı. Adını da işte böyle bize bıraktı. Kıyamete kadar da İnce Memed çetesi dağlardan inmeyecek."

"Onu dağdan indiremezler," dedi Dursun Dede. “Onu dağdan indirmeye senin de, benim de, kimsenin de, İnce Memedin de artık gücü yetmez."

Gür bıyıklarını, incecik solgun, yumuşak yüzündeki sakallarını sağ eliyle sıvazladı:

"Duydun mu Hocam, sultanım, İnce Memedin deli atının işini, duydun mu?"

"Kulağıma bir şeyler çalındı," dedi Hoca, “ne olmuş ki İnce Memedin atma?"

İnce Memedin atının başına bin beş yüz lira koymuşlar...

Ne yapacaklarmış o atı?

Kurşuna dizeceklermiş.

Benim bildiğim köylüyse bu köylü İnce Memedin atını tutup da bin beş yüz lira için onlara teslim edemez, korkarlar?

Korkarlar, dedi Dursun Dede.

Götürürler, dedi Ferhat Hoca, “şu dağlarda ne kadar beygir bulurlarsa alır götürürler, ama o deli atın, hele bundan sonra kimse yanına yaklaşamaz."

Bir de o ata kanat takarlar, her sabah, her akşam at uçar da Cennete gider.

Kim akıl etmiş o atı yakalamayı, yakalayıp da kurşuna dizmeyi?

Kim akıl etmişse iyi etmiş aklınca... Bence bu bir deneme. Eğer atı köylüler alır da getirirlerse, bu dernektir ki, İnce Mettedi de alır getirirler.

Bana öyle geliyor ki Dursun Dede, İnce Memed de, atı da kıyamete kadar savaşacaklar, dedi Ferhat Hoca.

Dursun Dede:

Ben bu İnce Memed işini çok merak ediyorum Hocam, dedi. “İnce Memedi ben iyi tanırım, sen de yakından tanırsın, herkes gibi bir insan. Bir sürü eşkıya da onun gibi adam öldürerek dağa çıkmış, onun gibi zulme, haksızlığa karşı gelmiş, Ağaların, Beylerin evini basmış, İnce Memedden daha yürekli, daha becerikli olmuşlar, millet neden İnce Memedi seçmiş, işte bunu bir türlü çözemedim. Şimdi senin yanında İnce Memed olmasaydı..."

Yandımdı, dedi Ferhat Hoca. “Eğer Sarı Sultanın konağına yanımda İnce Memed olmadan gitseydim, bir kere önce konağa giremezdim, girebilseydim de, Sarı Sultanoğlunu soyduktan sonra oradan sağ çıkamazdım."

Bir sırrı hikmet... Bizim bilmediğiniz bir şey, bir giz var bu adamlarda... Biz göremiyoruz da kalabalıklar görüyor.

Sen, ben, biz bir tek gözüz, diye sakalını çekiştirdi Ferhat Hoca, “oysa ki kalabalıklar bin, on bin, yüz bin, yüz milyon göz. Onlar İnce Memedlere yüz milyon insanın, bin yıllık gözleriyle bakıyorlar."

Akşama kadar at üstüne, İnce Memed üstüne konuştuklarını gittikçe koyulaştırdılar. Akşam olunca büyük bir bakır sini geldi ortaya... Çok güzel giyinmiş genç kızlar, delikanlılar türlü yiyecekler taşıdılar sininin üstüne.

Buyur Hocam.

Sağ ol Sultanım. Her yer menekşe kokuyor.

Kokuyor, dedi Dursun Dede.

Konuşmadan yemeklerini yediler.

Yemekten sonra büyük odaya köylüler birer ikişer, sağ elleri yüreklerinin üstünde, uzun pos bıyıklarıyla gelerek sedirlere saygılıca çöktüler. Kısa bir sürede de oda kadın erkek doldu.

Bir delikanlı duvardaki sazlardan birisini aldı getirdi Dedenin önüne koydu. Dede pos bıyıklarını sıvazladıktan sonra sazı aldı, düzenini verdi, birdenbire de yeniden yüzü değişti, bir düş içine girdi büyülenmişçesine çalmaya söylemeye başladıDedenin sesi içe işleyiciydi. Bin yıl öteden gelir, bin yıl ileriye gider gibiydi.

Yemenden öte bir yerde Düldül hala savaştadır. Ali daha savaştadır. Kafdağmın arkasında Köroğlunun Kıratı, dostluk için, yiğitlik, doğruluk için, zulme karşı, bilcümle kötülüklere karşı savaştadır. Alagözlü Dedem

Pir Sultan, yedi derya ötesinde zulme karşı savaştadır. Cümle Kırklar, pirler, iyi kimseler zulme karşı savaştadır, diyordu. Dünya kurulduğundan bu yana güzel dünya savaştadır, kötü dünyaya karşı, çirkin dünyaya karşı Her gün başka bir gün doğuyor, her gün yeni yıldızlar döşeniyor gökyüzüne, diyordu Dursun Dede. Her doğan gün, her gece gökyüzüne yeniden döşenen yıldızlar savaştadır. Her sabah yeni çiçekler açıyor, dünkünden daha güzel, diyordu Dursun Dede, yeni bebeler doğuyor, her gün, her gün yeniden, eskisinden daha sağlıklı. Dünya her gün, her gün, her gün güneş doğarken deri değiştiriyor, yepyeni terütaze oluyor. İnsan, her insan, eğer insansa, her gün, her gün tanyerleri ışırken yeniden doğuyor. Toprağa düşen her tohum, toprağı yaran her filiz yenidir. Gökyüzü her ışıyışında yeniden kuruluyor, dünya yeniden kuruluyor her tan atışında, tohum yepyeni uçuyor, su yepyeni akıyor, ışık yepyeni akıyor. İnsan yüreği yepyeni yepyeni atıyor. Çiçek sevgiye duruyor, yürek sevgiye duruyor, şırlayıp gelen ışık sevgiye duruyor. Ölüm yok, diyordu Dursun Dede... İnsana ölüm yok. İnsan muhabbete, insan sevgiye doğuyor. İnsan sevgiye doğmuyorsa insan olamazdı, o zaman ölürdü işte... İnsan insana doğuyor.

Dursun Dede sazını göğsüne çekmiş, gözlerini kapamış söylüyor uğunuyordu. Yüzünde tatlılık, sevgi, yumuşaklık, Cennetin ortasında oturur gibi, bir tadın, bir inancın rahatlığında. Dünyayı Tanrı yedi günde yaratmadı, bir göz açıp kapayıncaya kadarki sürede yarattı. O çakan sevgidir işte. Evreni sevgi yarattı, toprağı, gökyüzünü sevgi yarattı, onun içindir ki evren böylesine sonsuz, toprak bu kadar zengin, yaratıcı, gökyüzü böylesine ışık kaynağı. İnsanı sevgi yarattı, onun içindir ki insan bu kadar yaratıcı, böylesine güzel, diyordu Dursun Dede.

İnsan güzel olacak, diyordu Dursun Dede. İnsan her gün biraz daha sevgi dolu, biraz daha mutlu, biraz daha zulme karşı, kötülüklere karşı bilenerek doğacak, çünkü onu sevgi yarattı.

Yorulmuştu, tanyerleri de işiyordu, Dursun Dede gözlerini aÇtı, sazı göğsünden kucağına doğru kaydı, ayağa kalktı, gülümsüyordu, elindeki sazı duvara astı geldi.

O yerine oturunca Ferhat Hoca ayağa kalktı, Dursun Dedenin ellerine sarıldı, aldı götürdü yüreğinin üstüne koydu.

Odadaki kalabalık ayağa kalkmıştı, ellerini yüreklerinin üstüne götürerek sessizce selamlayarak onları dışarıya çıktılar. Tanyerleri ışımıştı. Hoca aptes almak için avluya gitti.

Ona, odanın ortasına bir seccade serdi kendi eliyle Dursun Dede, Ferhat Hoca çemrenmiş yenlerini indirdikten sonra namaza durdu. Dursun Dede sedire oturmuş, onun eğilip kalkarak, ağzı kıpır kıpır dualar okuyarak namaz kılışını seyretti. Ferhat Hocanın namazı o kadar uzun sürmedi, seccadesini toplayarak ayağa kalktı:

Seni Kızılbaş dedesi seni, dedi. “Oooh, ne iyi, namaz yok, oruç yok... Ne kolay!"

"Zor," dedi gülerek Dursun Dede. “İnsan olmak çok zor sultanım. Dünyada çok şey kolay da, insan olmak zor."

Akşamki sini gene geldi, kahvaltı dolu sahanlar üstüne dizildi. Tüten tarhana çorbasını görünce Ferhat Hoca:

Tarhana çorbasına bak Dursun Dede. Tarhana çorbasına, nasıl da tütüyor, nasıl da menekşe kokuyor... Çocuk gibi sevinerek tahta kaşığın sapına yapıştı.

Menekşe kokuyor, diye güldü Dursun Dede.

Vallahi de billahi de menekşe kokuyor, dedi, akşamdan beri hiç konuşmamış Kasım. “Yalan değil, vallahi de billahi de bu çorba menekşe kokuyor."

Kahvaltıyı da hiç konuşmadan, biribirine bakıp, sevinç içinde bitirdikten, kalkıp sedire, eski yerlerine oturduktan sonra yunmuş arınmış onarılmış giyitleri bir bohça içinde getirildi yanlarına kondu.

Sen git çabucak üstünü değiştir Kasım, dedi Hoca. Kasım yanındaki bohçayı aldı, ilerdeki odaya girdi, az sonra da üstünü değiştirmiş geri çıktı:

Yepyeni, diye gülüyordu, “baksana Hocam benim giyitlerime, yepyeni. Sanki hiç yırtılmamış gibi."

Hoca da bohçasını aldı, odaya girdi, onun da giyinmesi uzun sürmedi.

Benimkiler de Kasım, bak benimkiler de yepyeni. Gün doğdu, ortalık aydınlandı, içeriye Menekşeli delikanlılardan birisi girdi:

Dede Sultan, dedi, “biz köyün dışında dokuz kişi nöbetteydik. Sarı Sultanoğlunun adamlarını gördük. Aşağıda, derede, kayalığın arkasına pusu kurmuşlar, altmış kişi kadar varlar."

Onlar sizi gördüler mi?

Görmediler Dede Sultan.

Öyleyse nasıl saydınız onları?

Apaçık ortadalar, başlarını sokmuşlar toprağa, kıçları dışarda kalmış. Ağaca, çıkınca onları daha iyi gördüm. Orada öyle bekliyorlar. “Sağ ol

yavrum," dedi Ferhat Hoca, “gönlün dert görmesin. Bizimkileri de buraya çağırabilir misin, yerlerini biliyor musun?"

Biliyorum, dedi delikanlı, “onları dün gece o evlere ben yerleştirdim."

Delikanlı dışarıya çıktı. Dedenin avlusunda, kökü kayalıkların arasından derine gitmiş, belki üç yüz yıllık bir çınar ağacı dallarını çok uzaklara, arkadaki kayalıkların üstüne kadar uzatmış, gün ışığıyla yıkanıyordu. Ferhat Hocayla Kasım da onun arkasından dışarıya çıktılar, geldiler çınarın gövdesinin yanında durdular. Az sonra yanlarına Dursun Dede de geldi, mahcup bir hali vardı. Boynunu bükerek Ferhat Hocanın yanında durdu. “Hocam," dedi, “senden bir dileğim var."

Hoca toparlandı:

Buyur Dede Sultanım, dedi.

Dursun Dede sıkıntısından yüzü buruşmuş, terleyerek, ona küçük bir kutu uzattı, “Bunu al," dedi, yere bakarak. “Bu, bizim ocağın uğurudur. Belalara, kötülüklere, hastalıklara, ateşe, kurşuna karşıdır. Bilmem, bizde böyle inanırlar."

Ferhat Hoca:

Sağ ol Dede Sultan, diye onu kucakladı.

Eline aldığı kutuyu açtı, kutunun içinden bir tuhaf yeşil bir “ayvana benzeyen, şimdiye kadar Ferhat Hocanın hiçbir yerde görmediği menevişlenen, üstünden bir kıvılcımın akıp gittiği bir taş çıktı.

Sağ ol Dede Sultan.

Evlere dağılmış eşkıyalar, önlerinde az önceki delikanlıya geldiler çınarın altında durdular.

Hemen gidiyor musunuz Hocam?

Hemen gidiyoruz Dede Sultan. Aşağıda bizi bekliyorlar biliyorsun. Benim de senden bir dileğim...

Dileğin başım, gözüm üstüne Hocam.

Şimdi buraya, ne kadar yetim, kimsesiz, babası askerde kalmış gelmemiş, evlenme çağında kız varsa çağır.

Baş üstüne Hocam.

Dursun Dede yanındaki delikanlının kulağına bir şeyler söyledi, delikanlı çınarın altından, yanma birkaç delikanlı daha aldı, köyün içine ok gibi fırladılar.

Biraz bekleyeceğiz Hocam.

Aşağıdakilerin nasıl olsa bir yere gittikleri yok. Onlar nasıl olsa bizi, ne zaman gidersek o zamana kadar bekleyecekler.

Bekleyecekler Hocam.

Dedenin sandığı kadar beklemediler. Delikanlılar yanlarında on altı kızla çınarın altına geldiler. Hepsinin de babası Kurtuluş Savaşında kalmıştı.

Hoca Dursun Dedenin yanına geldi, kulağına eğildi yavaşça, “Dede Sultan," dedi, “söyle kızlara, kusuruma kalmasınlar, biz de onların babasıyız, onlara biraz bir evlenme hediyesi yapacağım, beni kırmasınlar."

Dursun Dede kıpkırmızı kesildi, o anda da yüzü ter içinde kaldı ya, Hocanın dediğini de buyrukmuşçana yerine getirdi.

Hoca da utangaç, başı yerde kızların yanına gitti. Kadife keseden çıkardığı altınları teker teker, kızların avuçlarına koydu.

Çınarın altına köylü kalabalığı hıncahınç dolmuştu. Hepsi de pos bıyıklı, ela gözlü, buğday benizli, uzun boylu, aydınlık yüzlü insanlardı.

Hakkınızı helal edin, dedi avlu kapısından dışarıya çıktı Ferhat Hoca. Arkasından da öteki eşkıyalar.

Güle güle git Hocam.

Allah seni kazadan beladan esirgesin.

Ocağımızın uğuru senin üstüne olsun.

Ne hakkımız geçmişse helal olsun.

Onlar köyün dışına doğru ilerlerken, Dursun Dede arkalarından bağırdı:

Ferhat Hoca, Ferhat Hoca, biraz bekler misiniz, az daha unutuyordum.

Eşkıyalar bir araya geldiler.

Hoca:

Aralasın şöyle, diye buyurdu. “Babanızın evinde de olsanız, birikişmek yok, hem de hiçbir zaman."

Dursun Dede önde, birkaç köylü arkasında ellerinde torbalarla koşarak geldiler: “Uğur taşını verdik de, asıl gerekeni unuttuk Ferhat Hocam," dedi Dursun Dede boynunu kıvratarak. “Al bu torbayı, içindeki mermiler senin silahına uyar."

Torbayı Hocaya verdi. Bu mermileri daha akşamdan hazırlamışlardı.

Biraz sonra çok gerek olacak, sağ ol Hocam.

Onlar köyü çıkar çıkmaz, karşılarına, kayalıkların arkasından, dişlerine kadar silahlanmış, aynı boyda, hepsi de yakası sırmalı Maraş abası giymiş, bacaklarına şayak şalvar, dizleme nakışlı çorap geçirmiş, hepsi de büyük ela gözlü, kıvırcık kumral saçlı, sırım gibi delikanlılardı, yedi kişi çıktı.

Baştaki delikanlı:

Biz geldik Hocam, dedi.

Vay hoş geldiniz, safalar getirdiniz, diye hafiften alaycı güldü Ferhat Hoca. Delikanlıların birden karşılarına çıkışlarına da şaşırmıştı.

Dün geceden beri bu köyün kapısında sizi bekliyoruz. Senden dileğimiz var, biz de İnce Memed çetesine katılmaya geldik.

İyi, güzel ya, siz niye dağa çıktınız?

İnce Memed niye dağa çıktıysa...

Hıııımmm. Hoca dudaklarını büzdü, alnını kırıştırdı, sakalını karıştırdı. Delikanlılar onun karşısına sıralanmışlar, gözlerini de yüzüne dikmişler bekliyorlardı.

Sen niçin eşkıya çıkmışsan Hocam.

Hımmm...

"Hoca başını kaldırdı, teker teker her birisinin gözünün içine baktı, kimse gözünü onun sert, delici, araştırıcı, ağır bakışından kaçırmadı.

Senin adın ne?" diye sordu birinciye."

Memed, dedi delikanlı.

Hoca apaydınlık gülümsedi.

İkinciye geçti:

Ya senin?

Memed.

Geriye kalanların hepsinin de adı Memeddi.

Hoca, az ötedeki taşın üstüne oturdu, çenesini ellerinin arasına aldı, bir süre orada öylece düşündü. Önce Kasımı, ardından Temiri, Sahanı, ötekileri çağırdı, konuştular. Memedler gözlerini Hocaya dikmişler ayırmadan bakıyor, bekliyorlardı. Sonunda ayağa kalkan Hoca:

Gelin buraya, diye Memedleri yanına çağırdı. “Çıkarın tüfeklerinizi."

Memedler, aynı anda, kurulmuş yay gibi tüfeklerini çıkardılar, elini uzatmış Hocaya verdiler. Hoca birinci Memedin tüfeğini aldı, uzunca bir süre inceledi:

Hiç denedin mi, diye sordu.

Denedim Hocam, kaçan tavşanı art ayağından...

Hepsinin tüfeği aynıydı.

Yavrum Memedler, size yazık ki şimdi iyi bir haber veremeyeceğim. Şu aşağıdaki derede, sarp kayalıkların arkasında altmış kişi pusu kurmuş bizi bekliyorlar, kanımıza susamışlar, Sarı Sultanoğlunun kulları...

Biliyorum Hocam, dediler Memedler. “Biz onları gördük. Her birisinin yerini de... Elimizle koymuş gibi."

Temir gel buraya, diye çağırdı Hoca, “Memedlerin arasına katıl, boğazın karşı yakasını siz tutacaksınız. Sarı Sultanoğlunun kullarına hiç acımıyacak, ölümlerine sıkacaksınız. Bu, kendilerini, canlarını satmış ahmakların, mümkünü çaresi varsa bir tanesi elimizden kurtulmasın. Bunlar candarma, emir kulları değil, Sultanoğlunun..."

"Baş üstüne Ferhat Hocamız, onların bir teki bile elimizden inşallah kurtulamayacaklar," dediler Memedler.

İki koldan ormanın içine daldılar. Ferhat Hoca burasını avucunun içi gibi biliyordu. Ormanı çıkınca sarp bir kayalık gelecekti önlerine. Kayalığın arkası, her iki yanı da keskin kayalıklı dar bir boğazdı. Sarı Sultanoğlunun kulları bu darboğazın iki yanını tutmuşlardı. İnce Memed çetesi önlerindeki kuru dere yatağından geçecek, onlar da hiçbirisini kaçırmadan...

Bir tekini kaçırmayacağız değil mi Kasım.

Kaçırmayacağız.

Ben Sultanoğluna kızmıyorum. Sultanoğlu Sultanoğludur. Ne ise odur. Zalimdir, delidir, kan içicidir. Ben onun, bu bedavaya üren köpeklerine, canlarını Sarı Sultanoğlunun sarı altınları uğruna kurban adayanlara kızıyorum. Dünyamızı berbat edenler Sarı Sultanoğullarmdan daha çok bunlar. Karşıma şu anda Sarı Sultanoğlu çıksa belki vurmam. Ama bu kapı köpeklerine, köpekten çok köpeklere acımak yok. Allah bizimledir. Allah zulmün kırbaçlarıyla hiçbir zaman beraber olmamıştır.

Bir tanesi kurtulamayacak zulmün kırbaçlarından inşallah...

Sarı Sultanoğluna canını adamış kullardan.

"İnşallah," diye hep birden ellerini göğe açtılar, dualar okudular.

Hoca, öyle bir yere getirmişti ki adamlarını Sarı Sultanoğlunun kulları ayaklarının dibindeydi. Hoca, aşağıdakilerin hiçbirisinin ellerinden kolay kurtulamayacağını biliyordu. Adamlarını da teker teker kendisi yerleştirdi kayaların arkasına. Kasımla kendisi de kahverengi bir kayalığın arkasına geçti. Kayanın diplerinden çalılar fışkırmış, çalıların altında da öbek öbek mor menekşeler çıkmıştı. Kasım sevinerek:

"Ferhat Hocam, Ferhat Hocam bak," dedi, boynu bükük, yeşil yaprakların üstünü almış menekşeleri gösterdi. “Bak, dünya menekşe kokuyor, Hocam."

O sözünü daha bitirmeden karşı yakadan Memedlerin cayırtıları başladı. Kurşun seslerine bağırtılar, çığlıklar, küfürler, inlemeler karıştı.

Haydi Kasım.

Kasımın eli makinalı gibi işliyor, aşağıda düğme kadar yerini bile gösterenleri bağışlamıyordu. Hocanın tetikteki eli de her zamankinden daha öfkedeydi. Hem sıkıyor, hem de kendi bendine öfkeyle sokurdanıyordu.

9

Memed, buraya geldiği geceki sel yatağında bulduğu pürenleri unutamadı. Anası çocukluğunda yastığının içine püren çiçekleri doldurur, yatağının altına, yanına yöresine yarpuz, peryavşan, kekik, almageyik çiçekleri serperdi. Bir koku düşünde uyur, bir koku düşünde uyanırdı. Tanyerleri ışımadan, anasının yaktığı ocaktan yanan odunların da türlü kokuları karışırdı çiçek kokularına. Yatağında, her sabah uzunca bir süre kalır, kokuların cennet mestliğinde toprak damın islenmiş ustununu, salmalarını seyrederdi, ocakta tüten tarhana çorbasının ve onun üstüne cazırdayarak dökülen tereyağının mis gibi kokusu burnuna gelinceye kadar. Memed Abdülselam Hocanın evine alıştıktan sonra ilk olarak, sel yatağından yürüyerek denizin kıyısına gitti. Çukurovada bahar çılgıncasına bir patlamadaydı. Ilık güneşin altında çiçekler, otlar, arılar, kelebekler, kuşlar, kokular biribirlerine karışmış kaynaşıyorlardı. Torosun toprağı böyle değildi, bu Çukurovada her bitki öyle ağır ağır topraktan filizleyerek büyümüyor, birden fışkırıyordu.

Denizin kıyısına geldi, bir püren kümesinin yanına oturdu. Karşısındaki büyük deniz dümdüzdü ve Memed denize baktıkça çözülüyor, kendine geliyordu. Gözlerini dikmiş, bu, püren kokusuna karışmış tuz kokusunu salıveren mavi boşluğa bakıyordu. Burada pürenin yanında, denizin ucunda kendini sonsuz bir güvene kapmış koyvermiş, mutluluktan uçuyor, güneş, deniz, toprak, çiçekler, kokular içinde kendinden geçiyordu.

O gün akşama kadar yerinden hiç kıpırdamadan, hiçbir şey düşünmeden Seyranı, Hürü Anayı, Ferhat Hocayı bile aklına bir kerecik olsun getirmeden önündeki maviliğe öyle bomboş baktı. Memed, doğadaki her parçayı kokusundan tanır, bilirdiBir ağacı, bir kuşu, karınca körelerini, arı peteklerini, bir kayaya bir pınarı, bir suyu, kuş yuvalarını, o yuvada hangi kuşun kaldığını, hangi otun bittiğini hep kokularından bilirdi. Gece karanlığında bir yoldan, bir ormandan, bir tarladan geçerken kokularından yöresinde ne bitmiş, ne ekili bilebilirdi. Dağların kendine has bir kokusu vardı. Çukurovanm da kendine has bir kokusu var. Dağlarda kayalık yerlerin kokusu nasıl başkaysa, düzlük, ormanlık, pınarlık yerlerin kokusu nasıl başkaysa, bu Çukurovada da deniz kıyılarının, toprağın, köylerin, kasabanın kokuları başka başkadır. Deniz kıyısında pürenin kokusu başka,

limon, portakal, turuncun kokusu başka, denizin kıyısından uzaklaşınca başkadır. Deniz kıyısındaki kuş yuvalarının kokusu başka, içerdekilerin gene başkadır. Burada bulutlar, topraktan kalkan ak buğu bile başka kokuyor.

Gün battı batacak ayağa kalktı, batıdaki bulutlar açık turuncudan koyu yeşile, turuncu mora, pembe maviye dönüşmüş, kenarları da sırmalanmıştı. Günbatısı bir renk balkımasındaydı ve güneş koskocaman, testekerlek bir koyu pembede dünyanın üstüne oturmuş yavaş yavaş aşağıya, denizin içine iniyordu.

Memed arkasına dönünce o adamı gördü. Adam sel yatağının yarının yanında durmuş, kollarını kavuşturmuş, yönünü de batan güne dönmüş, gölgesi de sel yatağındaki çakıltaşlarının üstünden aşıp doğudaki yarın altından karşıda mor, büyük çiçeklerden gözükmeyen lop çalının önüne düşmüştü. Onu böyle görünce Memedin önce yüreği bütün hızıyla, göğsünü döverek çarptı, eli ayağı çözülür gibi oldu, sonra burnuna, bütün kokuların içinden süzülerek püren kokusu geldi, içini birdenbire bir sevinç aldı. Artık adamı yakalayabilecekti, yayından boşanmış bir ok gibi adama koştu, adamı yakalamaya elini uzattı, eli boşta kaldı. Adam o anda yok oldu. Memed, bir boşluğun ortasında kaldı, sağına, soluna, önüne, arkasına döndü, hiç kimseyi göremedi. Hayal mi görüyorum, diye birkaç kere kendi kendine sordu. Denizin kıyısına vardı. Batan güneşin dışarda küçük, kıpkırmızı bir parçası kalmış, dağların başı, bulutlar, denizin uzaktaki ucu kıpkırmızı olmuştu. Garbi yeli çıkmış, denizin yüzünü inceden kırıştırıyordu. Karşı yüksek Gavur dağlarını gördü, dağın doruğu ışık içindeydi, balkıyordu. Portakal, limon, turunç bahçelerinin ak çiçekleri toprağın üstüne çökmüşler, garbi yelinde hafiften, belli belirsiz sallanıyorlardı. Memed başını köyden yana çevirince, o tepeden tırnağa apak olmuş, çiçeklerine çokuşmuş arıların vızıltıları ta uzaklardan duyulan, uğuldayan ağacın tam gövdesinin yanında adamı gene gördü. Adam tepeden tırnağa kapkara giyinmişti. Memed bu adamı tanıyordu. Hem de çok yakından, hem de bu adamları konuşmuşluğu bile vardı. Kimdi, kimdi bu adam, ne istiyordu? Ağaca doğru koştu. O gelirken adam hiç yerinden kıpırdamadı. Memed yaklaşınca adam ağacın gövdesinin arkasına kaçtı. Memed de... Adam ağacın gövdesini, çok hızlı dönüyor, Memed de ona yetişmeye çalışıyordu. Memed, adamı kolundan üç kere yakaladı, adam üç keresinde de kolunu onun elinden silkti aldı. Ağaç binlerce kovan arı vızıldarcasına uğulduyor, turunç çiçekleri baş döndürücü, acı, keskin kokuyordu. Adamdan da, adam ter içinde kalmıştı, bildik bir

koku geliyordu. Memed, ona elini bir daha uzatmıştı ki eli boşta kaldı, adam önünden kaydı, yitiklere karıştı gitti. Memed, şaşkın, ağacın altında kalakaldı. Umudunu yitirdi. Ah yanında tabancası olsaydı, adamı vurarak, ayaklarına ateş ederse ölmezdi, yakalardı. Meraktan ölüyordu, bu çok yakından tanıdığı kişi kimdi, ne zaman görmüştü de bu kadar yakından tanıyordu. İçinde de adama karşı belli belirsiz bir sevgi vardı. Cin miydi, peri miydi, ondan ne istiyordu, bir derdi vardı da söyleyemiyor muydu? Artık bundan sonra tabancasını yanına almayı düşünürken, adamın başını sel yatağının içinden, devedikenlerinin arasından gördü. Bütün gücüyle, öfkesiyle, dişlerini sıkarak adama doğru atıldı. Adam önünden koşuyor, bir, sel yatağından çıkıyor, bahçelerin arasına giriyor, devedikenlerinin içine dalıyor, bir, yeniden sel yatağına iniyordu. Adam bir an, Memed elini uzatsa tutacakmış gibi yavaşlıyor, Memed, onu yakaladım derken, hızlanıyor uzaklaşıyordu.

Memed, çok uzun, saatlarca, yorulmadan koşar, günlerce yorulmadan yürürdü. Soluk soluğa kalmış, gittikçe kesiliyor, önündeki adamsa bir yavaşlıyor, bir hızlanıyordu. Karanlık da çöküyor, önden kaçan adamın sadece karartısı gözüküyordu. Köyün altına geldiklerinde adam bir iyice yavaşladı, Memed, elini uzattı tuttum, tutacağım, derken, adam ellerinin arasından kaydı, bir daha gözükmedi. Bu insan değil, bu bir cin, bir peri, bir çobanaldatan kuşu, diye düşündü Memed, ağır ağır, bitkin köye döndü. Sini sofraya yemekler konmuş, Selam Hoca sedire oturmuş onu bekliyordu.

"Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu," diye ayağa kalktı, ona doğru bir adım attı. Buyur sofraya. Nerelerdeydin, bir tuhaf, yorgun görünüyorsun.

Denizin kıyısına gittim, diye gülümsemeye çalıştı Memed.

Sofranın başına çöktüler.

Bu deniz, bu toprak, bu bahar kokuları insanı deli eder kendinden geçirir. İnsan yılan kavlar gibi kavlar buralarda, kendi kalıbının içinden çıkar, başka bir insan olur. Hele ovalar pampallarla ağzına kadar dolunca, hele turunçlar çiçek açınca, hele arılar ağaçlara çokuşunca... Hele dağlardan ılgıt ılgıt yarpuz kokulu yeller esince, hele tanyerleri ışırken ulu deniz uçsuz bucaksız ağarmca, hele deniz ince kokunca... İnsan bir hoş olur. Ama geçer Memedim. Hele alışınca...

Hele insanın burnuna püren kokusu gelince... diye Hocaya katıldı Memed. Azıcık kendine getirdi Abdülselam Hocanın sözleri onu.

İkisi de çok acıkmışlardı, önlerindeki yemeğe aç kurtlar gibi saldırdılar.

Hele böylesine acıkınca, diye güldü Abdülselam Hoca.

Hele sofrada böyle mis kokulu güzel yemekler olunca...

Memed, daha yemek bitmeden gevşedi, kendine geldi. Gözleri ışıl ısıldı. Abdülselam Hocanın bu değişiklik gözünden kaçmadı. Ondaki bu değişikliğe sevindi.

Yemek bitince Hoca:

Memed oğlum, dedi, “hiç sormuyorsun, ben bugün ne işler gördüm..." Başını salladı. “Çok çok, çok iyi işler oldu. Sana sevineceğin haberler getirdim."

Söyle Hocam.

Sana evi buldum. Hem de turunç, portakal, limon bahçesi içinde. Hem de beyaz, ak bir güvercin kadar beyaz bir ev.

Sağ ol Hocam, var ol Hocam. Memed kalktı, onun yanına vardı. Coşku içindeydi. “Hemen yarın değil mi?"

Yarın göreceğiz evi.

O gece Memedin gözlerine uyku girmedi, daha gün doğmadan yataktan çıktı, aşağı kata çıt çıkarmadan, çıplak ayaklarının ucuna basarak indi, usulca sedire oturdu, sabırsızlıkla Hocayı bekledi. Pencereden dışarıya, Gavur dağlarının başına bakıyor, orada bir ışık arıyor, Hocanın hemen uyanmasını, daha gün doğmadan alacağı evi görmelerini... Ayağa kalkıyor, odada dolanıyor, gene dağların doruklarına bakıyor, bir ışık göremeyince üzülüyor, bu Hoca da ne kadar çok uyuyor, diye kızıyor, gene geliyor sedire oturuyor, yerinde duramıyor, kalkıyor, karanlıkta çiçek açmış bir dalı ta pencerenin önüne kadar inmiş çiçekli, portakal dalını kokluyor, usulca pencereden dışarıya kayıyor, otların üstüne çiy yağmış, ıslak otlar ayaklarını üşütüyor, dalları eğip çiçekleri kokluyor. Dağların doruğunda ilk ışıklar belirince Hocanın penceresine bakıyor, orada, yaşlı portakalın altında bekliyor. Hocadan ses şada yok. Hoca uyanmıyor. Seher yeli inceden, ışık gibi hafif esiyor. İnceden kokular... Memedin içine, onu mutluluktan uçuran bir sevinç doluyor. Hocayı unutuyor, bahçeye dalıyor. İlk ışıklar belli belirsiz dağların ardından gölgelerle birlikte ovaya iniyor. Portakal çiçeklerinin üstünde uyuşmuş, kanatlarını kısmış arılar uykuda. Büyük bir sarıcaarı peteğinde üst üste, donmuş, kıpırdamayan ıslak arılar, sapsarı büyük bir arı zorla kanatlarını açıyor, geriniyor. Küçük mavi mineli yumulmuş küçücük çiçekler döşeli bahçe duvarının dibi, gün vurunca belli belirsiz açılmaya başlıyorlar. Memed çiçeklerin önlerine oturuyor, çiçeklerin açılışlarına, çiçeklerin üstündeki kırmızı uğurböceklerine bir tansığa tanık olurcasına bakıyor. Körelerinin ağzına çıkmış birkaç karınca

ön ayaklarıyla başlarını sıvazlıyor. Ot köklerini, ince yaprakları, ıslak, kanatlarını kapatıp uyumuş kelebekleri, toprağı, böcekleri, çatlayan tohumları... Uyanan, gerinen dünyanın büyüsüne, toprağın doğurganlığına, zenginliğine kendisini kapıp koyvermiş delikanlı, Abdülselam Hocanın onu çağıran sesini duymuyor bile.

Sonunda Hocanın gür sesi başının üstünde çm çm öterek parçalanıyor, hemen eve koşuyor.

Nerdesin Memed?

Dışardaydım Hocam.

Uyumadın değil mi bu gece?

Uyumadım Hocam.

Odanın ortasında, sininin üstünde kalaylı tasların içinde üstü tereyağlı, naneli, sarımsaklı tarhana çorbası tütüyor. Memedin sofraya oturmasıyla, çorbayı hızlı hızlı kaşıklayıp kalkması bir oluyor.

Dur be Memed. Ben daha bir kaşık almadan... Hoca gülümsüyor

"Kusura bakma Hocam."

Hoca da çorbasını çabuk içiyor, sofradaki öteki yiyeceklere elini sürmeden kalkıyor.

"Ev şu ilerde Memed, atla mı gidelim, yaya mı?"

Yaya Hocam, yaya, dedi Memed.

Hoca önde, Memed arkada yola düştüler, Memedin coşkusu Hocaya da geçmişti ki, Hoca önde ayaklarına kanat takılmışcasına yürüyordu. Üstünü asmaların örttüğü, yer yer gün ışığı sızan dar bir sokağı geçtiler. Bahçelerin duvarları, insan başı büyüklüğündeki çakıltaşları üst üste gelişigüzel yığılarak yapılmıştı. İki yanına sık telli kavak dikilmiş bir yolda yürüdüler. Ardından bir ham yola düştüler, sağa döndüler, kendilerini, tahtaları yer yer çatlamış büyük bir avlu kapısının önünde buldular. Abdülselam Hoca ipi çekti, içerden bir zil sesi geldi, bir ayak patırtısı duyuldu, Memedin eli ayağı titriyordu, ağzının içi kurumuştu, kapıyı açan ak başörtülü, yaşlı, mavi gözlü bir kadın, “Buyrun," dedi. Belirli bir Rum şivesiyle konuşuyordu.

Hoca, küçük çakıltaşlarıyla örülmüş beyaz dar bir yoldan eve ilerledi. Ev bembeyazdı. İki katlıydı. Büyücek bir bahçesi, bahçesinde portakal, limon, turunç ağaçları dikiliydi. Her köşede bir nar ağacı topluluğu göze çarpıyordu. Çakıltaşından örülmüş dar yolun kıyılarına, avlu kapısından konağa kadar çiçekler dikilmiş, üstünü de boydan boya asmalar örtmüştü. Asmalar da çiçekteydiler. İçeriye girdiler. Sakız gibi yunmuş arınmış bir

tahta merdivenden yukarıya çıktılar. Ev reçine, sabun kokuyordu. Üst katı dolaştılar, ortada bir salon, salonun her iki yanına açılan ikişer oda vardı. Balkonu büyüktü ve balkondan, duman içinde deniz gözüküyordu. Aşağıda da gene salon, gene odalar. Yalnız odanın birisi hamamlık, öbürü de mutfak olmuştu. Mutfaktaki mermer ocaklık, odaya hemen ilk girişte göze çarpıyordu. Banyoyu görünce Memed neredeyse coşkudan bayılacaktı.

Bizimki, Allah rahmet eylesin, yıkanmaya çok meraklıydı. Bu ak mermerleri bilmem nereden getirtti bilemiyorum, kurnalarla şu yeşil mermer yalakları kendi gitti de İstanbula aldı getirdi. Suyumuzu şu kazanda kaynatırız. İçeriye hiç duman sızmaz. Dedim ya bizim bey evine çok meraklıydı.

Dışarıya çıktılar, kadın onlara kahve yapmak için mutfağa girdi. Memed coşkudan titreyerek Hocanın kolunu tuttu. Hocanın canı bayağı acıdı ya aldırmadı.

Alacağız değil mi Hocam? Coşkusundan sesi kısılmış çıkmıyordu.

Alacağız, dedi Hoca...

Hemen bugün.

Kadın kocasıyla birlikte Giritten gelmiş, öteki birkaç Giritli eviyle birlikte buraya yerleştirilmişlerdi. Yaşlı hanımın kocası at arabası ve tahıl alımıyla uğraşıyor, iyi para kazanıyordu. Evine, bahçesine çok meraklıydı. Ölünce karısına, iki yetişkin kızma bir hayli para kalmıştı. İstanbulda akrabaları vardı. Babalan öldükten birkaç ay sonra kızlar İstanbula gitmişler, anayı evde tek başına bırakmışlardı. Ana da evi satar satmaz hemen İstanbula gidecekti. Kızlarını çok merak ediyor, ne pahasına olursa olsun evi çabucak elden çıkarmaya bakıyordu.

Kadın kapıdan, elinde gümüş bir tepsinin içindeki güzel kulpsuz fincanlarda, kokusunu bütün bahçeye dağıtan kahvelerle geldi. Memed, bu kahve kokusunu anımsıyordu, bu koku kendisi için erişilmez, bir daha hiçbir zaman yakalayamayacağı bir kokuydu. Kahveyi içince esrikleşti, kahveyi ilk içtiği günkü gibi oldu. İçi sevinçten doldu taştı. Akdeniz bütün ışığı, aydınlığıyla geldi ayağının dibine serildi. Sarı kuş geldi başının yöresinde altından sarı halkalar çizdi. Sarı güneş kıvılcımlandı, kafasının içinde savruldu, o çelik ışık geldi gözbebeğine oturdu ve Abdülselam Hoca Memeddeki bu değişikliğin farkına vardı, cinden, “Dernek İnce Memed dedikleri de buymuş," diye geçirdi.

Kahveler içildikten sonra kadın içeriye gitti. Memed:

Hocam, ne duruyoruz, dedi telaşla.

Şimdi gideceğiz.
Gidip...
Öyle işte.
Memed, birden dondu kaldı. Avlunun, onlar girdiklerinde açık kalmış kapısının ortasında o adam dikilmiş duruyordu, meydan okurcana.
Hocam gördün mü, onu, onu, işte onu?
Yüzü kül kesilmiş, öfkeden tir tir titriyordu.
Gördün mü?
Sesi bıçak gibiydi.
Gördüm, ne olacak?
Orada, kapının ortasında dikilmiş duruyor, onu, onu gördün mü?
Onu gördüm.
Ben onu tanıyorum, tanıyorum ama bir türlü çıkaramıyorum. Hep karşıma çıkıyor, sonra da alıp başını yitiriyor.
Memed çabuk çabuk konuşuyor, bir çırpıda olanı biteni anlatmaya çalışıyordu.
"Tabancam olsaydı şimdi üstümde onu vururdum. Bu adamın gözü göz değil, bu adam beni kancıklayacak."
Sözünü bitirmesiyle adama doğru atılması bir oldu. Abdülselam Hocayla, kapıdan çıkmakta olan kadın durmuşlar, şaşkınlıkla onun atılmasına, avlu kapısının ortasındaki adamın da hemen o anda gözden yitişine bakıyorlardı.
Memed fırladı gitti ya adam ortalarda yoktu. Bir kerpiç bahçe duvarı aştı. Karşısına dikenli kaktüslerden sık, geçit vermez bir ağıl çıktı. Kaktüsler kan kırmızısı yalım yalım iri çiçeklerini açmışlardı. Kaktüslerin aralığından adamı gören Memd aşağı doğru koştu. O koştukça karşıdaki adam da, bağlıymış gibi aşağıya koşuyordu. Kaktüs ağılı tükendi, sık bir kavaklık başladı. İkisi birden yan yana kavaklığa daldılar. Adam kavaklığın içinden geçerek, bir turunç ormanına girdi. Turunçlar da çok dikenliydiler. Memedin omuzları, boynu, yüzü yırtıldı kan içinde kaldı. Ter de kulunçlarından fışkırmıştı. Yan yana bir böğürtlenliğe düştüler, adam böğürtlenlikte yitti gitti. Böğürtlenlik çok sıktı ve böğürtlenlerin uzun dalları her yanı sarmışlar, adım atacak en küçük yer bırakmamışlardı. Memed, gözleriyle böğürtlenliği aradı taradı, adam bir daha gözükmedi. İster istemez, Memed, birkaç kere ayağı böğürtlenlere takılarak, Hocanın yanma döndü. Soluk soluğa kalmış, su gibi terlemişti. Yüzünden sızan kanı tere karışıyor, boynundan aşağıya gömleğine kadar iniyor, ak gömleği kana boyuyordu.

Kim bu adam Memed?

Bilmiyorum, çıkaramıyorum Hocam ya, ben onu tanıyorum.

Ne oldu sana böyle?

Dikenler yırttı yüzümü, boynumu.

Gömleğin de kana batmış.

Ben bu adamı biliyorum, biliyorum, biliyorum Hocam ya ammavelakin çıkaramıyorum.

Üzülme, belki çıkarırsın bir gün... O güne kadar da...

Başka hiçbir şeyden korkmuyorum, uykuda bastırırlar, diye korkuyorum.

Bir çaresine bakarız, diye soğukkanlı, güvenli konuştu Hoca. Bu da Memedin endişesini biraz azalttı.

Haydi eve gidelim de üstünü değiş.

Üç gün içinde her şey tamamlandı, Memed tapuyu aldı cebine koydu. Bu Hoca çok yaman adamdı. Nereye gitse ona bütün kapılar açılıyor, kimi görse, hiç kimse ona saygıda kusur etmiyordu.

Memed, tapuyu alır almaz, hemen eve koştu, kadın onu kapıda bekliyordu. Evi bu üç gün içinde boşaltmış, silmiş süpürmüştü.

Biraz hüzünlü, biraz acı içinde, azıcık da gülümseyerek, gözleri dolmuş, daha da çok şaşkın orada, niçin beklediğini bilmeyerek, duruyordu.

Memed ona yaklaşınca bir adım ileriye attı, ona anahtarları uzattı:

Hayırlı olsun yavrum, dedi. “Güle güle otur. Biz evde sonuna kadar mutlu olduk. Allah sizi de sonuna kadar mutlu etsin."

Memed, kadının elinden anahtarları aldı, bir süre elindekileri ne yapacağını bilemez baktı kaldı. Sonra bir kadına, bir elindeki anahtarlara gitti geldi gözleri. Bir şeyleri anımsamış olacaktı ki, sevinerek kendi kendine gülümseyerek bahçenin içine yürüdü. Mutluluktan doluyor taşıyordu. Seyranı düşündü, onun güzelliği, yürüyüşü, usul boyu, gamzeleri geldi gözünün önüne. Anasını, babasını, Hatçeyi düşündü. Hürü geldi, bahçenin ortasında, iki elini beline koydu durdu, bir eve bakıyor, bir ona bakıyor, sevince kesmiş gülüyordu. Ağaç ağaç, ot ot bahçeyi geziyor, her taşına, her yerine bakarken evi dolanıyordu. Evin önündeki, ağzı işlemeli mermerden kuyuyu keşfedince sevinci bir kat daha arttı. Bu kuyuya bir çıkrık gerekiyor, dedi kendi kendine, çıkrık olmazsa, Seyran su çekerken yorulur, dedi. Birden farkına vardı ki akşam olmuş, gün batmış, karnı da bir acıkmış ki... Evin karşısına geçti, alacakaranlıkta bile ev apak parlıyordu. Bir süre hayranlıkla seyreyledi. Ilık, dalga dalga esen bahar yeli inceden bir limon çiçeği kokusu getiriyordu.

Ayakları geri geri giderek, zorla Abdülselam Hocanın evine vardı. Hoca onu bekliyordu, güler yüzle karşıladı.

Sabahleyin, Gavur dağlarının başı bir ışık dumanı içinde kalırken yataktan fırladı, alelacele giyinerek evine koştu. Avlu kapısını açıp da, tam evin karşısında, dün akşam kendisinin durduğu yerde, sırtını ağaca dayayıp uyumuş kadını gördü, kadını uyandırmamak için ayaklarının ucuna basarak evin arkasına kaydı, orada, arka kapının ak mermerden yapılmış üç basamaklı merdivenine oturdu, günün doğmasını bekledi. Kuşw, gün doğmadan az önce uyandılar, hep bir ağızdan vıcırdaşmaSa' ağaçtan ağaca kaynaşarak uçmağa başladılar. Öteki bütün bahçelerden de böyle çıldırmış kuş sesleri geliyordu. Gün doğunca, ilk ışıklarla birlikte de ortalığa, inceden esen ılık yelin getirdiği kokular çöktü.

Memed, ayağa kalktı, kadını merak etmişti, usulcana öne kaydı. Kadın uyanmış, büyümüş gözlerle evini seyrediyordu. Memedi görünce gülümsedi, ama, hiç yerinden kıpırdamadı. Memed de onun biraz ötesindeki ağaca belini dayadı oturdu. Hiç konuşmadan yan yana öyle oturup öğle olup gün tepeye dikilinceye kadar evi seyrettiler.

Ayağa kalkan Memedin gölgesi, bir yuvarlak delik gibi, tam ayaklarının üstüne düşüyordu. İlk adımda kadının yanına vardı, cebinden çıkardığı anahtarları:

Al Hatun abla, dedi, “burada uyuyacağına, İstanbula gidene kadar evde uyu, yazık değil mi sana. Bizimkiler daha gelmediler."

Yok, dedi kadın, “bak, şu komşu evde kalıyorum. Bu gece beni orada uyku tutmadı da, geldim de burada uyudum."

Anahtarları almadı.

Memed, Abdülselam Hocanın evinde her sabah uyandı, kendi evine koştu, avlu kapısını, hiç ses çıkarmadan anahtarı soktu, usulca açtı, evin eski sahibi kadını, sırtını o yaşlı portakal ağacına dayamış uyur buldu. Uyanınca da yan yana oturup doya doya bembeyaz evi seyrettiler.

Memedin mutluluğu artıp azalmıyordu. O adam da ortalıkta hiç gözükmüyordu. Memed gittikçe, merakı içinde büyüyerek, o adamı dört gözle bekliyordu.

Gene bir sabah usulca kapıyı açıp içeri girince kadını göremedi. Bir anda içi bomboş kaldı, ne yapacağını bilemedi, evin arkasına geçti, merdivene oturdu duramadı, bahçeyi dolaştı olmadı, dışarıya çıktı, kadının konuk kaldığı komşu evin kapısını çaldı, komşu evin kadını onu tanımıştı, güler yüzle karşıladı:

Kimi aradığını biliyorum, Zehra Hanım bu sabah erkenden İstanbula gitti. Sen onu görmedin mi, bu gece de evinde uyudu.

Memed, biraz daha erken gelmediğine üzüldü, Abdülselam Hocaya döndü. O, eve girerken Hoca da kahvaltıya oturuyordu:

Gitti, gitti Hocam, dedi, sesi acı doluydu.

Gel otur, ne kadar sabahtır, ne kadar gündür seni göremiyorum, neredesin hay İnce Memed?

Merned gülerek sofraya oturdu.

"Ben bugün kasabaya iniyorum. Senin işin var mı?"

"Yok," dedi Memed. “O gitti."

Senin evinin her şeyini hazırladım. Gidip görelim beğenirsen alalım.

Alalım Hocam.

Hoca, topuzları yaldızlı, biri iki kişilik, birisi de tek iki karyola ayırtmıştı. Dernek, bu karyolada yatacağız Seyranla, diye sevindi. Hürü Ana da şu tek kişilikte yatacak. Alimallah Hürü Ana bu karyolada yatmaz. Üstüne üstlük bir de kıyameti koparır ki... Koparsın varsın... Kendisine karyola alındığına da çok memnun olacak.

Koltuklar, kanepeler, sedirler... Sedirlerin üstüne örtülecek ipekli Halep kumaşları... Duvarlar için üstünde ayetler yazılı levhalar, cam üstüne yapılmış bir ejderha, başı insan, kuyruğu ejderha, dünya güzeli, Hazreti Muhammedin kız başlı, at gövdeli Burak atı, deve üstüne yükletilmiş kendi ölüsünü uçsuz bucaksız çöle, devenin başını çekip götüren, Hazreti Ali... Memed bu resimlere hayranlıkla daldı gitti. Hoca resimlerin, levhaların ne olduklarını anlatıyor, o anlattıkça Memed şaşkınlığından, coşkusundan, sevincinden renkten renge giriyor, Hocaya sorular üstüne soru soruyordu.

Demek ejderha gövdeli, kız başlı bir yaratık bizimle yaşıyor bu dünyada öyle mi? “Yaşıyor Memedim. Kafdağınm arkasında."

Demek Hazreti Peygamberin atı böyle dünya güzeli kız başlıydı?

Yaşıyor Memedim, Kafdağının arkasında.

Demek Hazreti Ali geldi de kendi ölüsünü devesinin üstüne koydu da götürdü, öyle mi?

Götürdü, çöle, bilinmeze götürdü.

Memed dükkanda dolaşırken şaha kalkmış görkemli air kır atın üstünde kılıcını kınından sıyırmış heybetli, büyük gözlü/ geniş omuzlu, ay bıyıklı cam üstüne yapılmış, renkleri göz kamaştıran bir resim daha seçti resimlerin arasından.

Bu kimin resmi? diye sordu Hocaya.

Köroğlunun, dedi Hoca.

Bunu da alalım, diye yalvarırcasına Hocanın gözlerinin içine baktı.

Alalım, alalım, dedi Hoca. “Çok güzel bir resim. Ustası çok büyük bir usta. Konyada Molla Hünkarın Türbedarıdır kendileri. Kırklara karışacak kadar mertebesini bulmuş, erişmiş bir zattır Efendi Hazretleri. Onun resimleri mübarektir. Hangi eve girerse o eve kötülük, zulüm, ayrılık giremez. O eve bet bereket yağar üstelik de..."

Memed başka bir resim gösterdi, ağzından yalımlar çıkan bir yeşil kurbağaydı bu.

Bu resim Efendi Hazretlerinin elinden çıkmamıştır, değersiz bir tasvirdir.

Memed utanarak, bir büyük, çok renkli, gökleri Çukurova göğü, çiçekleri sarı, eflatuni, kırmızı, mor Çukurova çiçekleri gibi, ağaçları yeşilden patlamış, renk renk çiçekten taşmış, bir suyun başında çırılçıplak birisi kadın, öteki erkek iki insan durmuş, arkalarında, kırmızı çatal dilini dışarıya fırlatmış, bir ağaca, dipten başa kadar dolanmış bir yılan olan bir resmin karşısında durdu. Bu iki çıplak insanın çıplaklığından utanıyordu. Hemen Seyranı anımsadı, orada, çayın kıyısında, ipek gibi yumuşacık serilmiş çiçeklerin üstünde, tanyerleri ışırken kamışların, böğürtlenlerin duldasında... Şehvetten çıldırarak, kendilerinden geçerek... Memed, bunları düşünürken, bu resmin karşısında da bütün bedeni şehvetten çımgıştı, bir hoş oldu, kendinden geçmiş sevişirlerken, bir de bakmıştı ki üstlerine gün doğmuş, gün kuşluk olmuş, elli adım ötede de, o deli yağız durmuş, burun delikleri körük gibi şişerek, toprağı koklayarak kendilerini seyrediyor büyümüş gözlerle.

Ne baktın kaldın bu resme Memed?

Memed, birden irkildi, sallandı, utandı, kendine geldi:

Baktım Hoca, diye toparlandı.

Efendi Hazretlerinin en güzel yaptığı tasvir budur. Baksana Efendi Hazretlerinin yaptığı cennet, cennetialadan daha gerçek, daha da güzeldir.

Çok güzel Hocam, dedi Memed kızararak, önüne bakarak.

Efendi Hazretleri cenneti bilerek, görerek resmetmiştir.

Ölmeden de cennete gidilir mi? diye merakını yenemeyen Memed, başını yerden kaldıramadan sordu.

Efendi Hazretleri gönül gözüyle cennete her gün gider gelir. Yol etmiştir cennetin kapısını. Yoksa bu resmi nasıl yapardı cennetten daha güzel, cenneti görmeden.

"Çok güzel," diyebildi Memed, utancından titreyerek, “çok güzel... Bu yılan... Bu yılanları... çok..." Eli ayağı çözülmüştü. “Bir de kırmızı elma... Bir de kırmızı... Çok parlak, kırmızı... “

Bu tasvir Hazreti Adem Atamızla Havva Anamızın cennetten kovulmalarının tasviridir. İşte şu yılan hilekar, kandırıcı, baştan çıkarıcı yılandır. İşte onun Havva Anamıza verdiği elma anamızın sağ elinde duruyor, az sonra dayanamayarak elmayı dişleyecek, yarısını yiyecek, öbür yarısını da Adem Babamıza verecek... Bak, bak, bak şu resmin canlılığına, Allah sanki az önce çamura üflediği gibi buna da can üfürmüş, tasvirin içinden kaçıp gidecekler. Efendi Hazretleri bu tasviri yaparken cennetin içinde Adem Atamızla Havva Anamız karşısında durmuşlar da sankileyim poz vermişler, yılanları, elmaları da yanlarında.

Havva Anamız çok güzelmiş. Adem Atamız da ne yakışıklı...

İnsan yüreği, insan bedeni, insan kafası biz cennetten kovulduktan sonra bozuldu. Işık fışkıran bir kaynaktan çıktık, bir ulu su olarak bulana bulana, çarpuk çurpuk, yozlaşarak bugüne geldik.

Seyran çok güzel, diye düşündü Memed, Havva Anamızdan bin kere daha güzel. Kuğu boynu, usul boyu, güneşli teni... Bu düşüncesini Selam Hoca fark etti mi, diye de onun yüzüne korkuyla baktı.

İstersen bunu da alalım Memed. Alalım ya, bunun hediyesi çok. Ne olacak, alalım istersen, varsın çok olsun.

Alalım Hocam, diye duyulur duyulmaz sözler döküldü Memedin ağzından. Hoca, belki Adem ile Havvayı almayacak, diye ödü kopuyordu.

Bereli, sakallı, eli tespihli, cüppeli, ağzı kıpır kıpır dualı, Çok uzun, kırış kırış uzun boyunlu adam duvardan özenerek, okşayarak resmi indirdi. Adamın boynu öylesine uzundu ki, başı insanda bir sopanın ucuna geçirilmiş duygusunu uyandırıyordu. Tasvirdeki Adem Babamızın boynu da onunki kadar uzundu.

Bundan sonra büyük bir Çığcık kilimiyle, bir Avşar halısı aldılar. Çok güzel, pırıl pırıl renkli bir de seccade buldular ki aldıkları kilimlerden daha güzeldi.

Memed Hazreti Adem tasvirini aldıktan sonra Hocanın ardınca çarşıda artık bir uyurgezer gibi dolaşıyordu. Hoca ne alırsa alsın, “Güzel, Hocam, çok güzel, eline sağlık," diyor, başka bir şey demiyordu. Aklı fikri hep Efendi Hazretlerinin en görkemli eseri Adem Atamızla Havva Anamızdaydı. Şimdi onu o resmin önüne koysalar, yemeden içmeden, gece

gündüz bu resmi seyreder ve hem de doyamazdı. Seçtiklerinden başka Efendi Hazretleri onlara birkaç resim daha vermişti ya, bu başkaydı.

Zeynullah Efendiye gittiklerini, sedir, koltuk, kanepe, sandalya, masa, daha başka bir sürü öteberi, kap kaçak, bardak, küp aldıklarını ancak hayal meyal anımsıyordu. Hoca, karpuzu pembe büyük bir gaz lambasını satın alırken Memed lambaya bakamadı. Bu lambayı da o kaçan adam gibi bir yerlerden, bir iyice anımsıyordu ya çıkaramıyordu.

Hocam bunu almayalım.

Şu yeşil karpuzlusu iyi mi?

O olmasın da, hangisi olursa olsun, iyi!

Hoca iki tane de çok güzel lamba seçti.

Birkaç gün içinde, eve birtakım adamlar geldiler, duvarları badanaladılar, kapıları, pencereleri boyadılar. Birtakım adamlar geldiler, kilimleri, halıyı serdiler, koltukları, sandalyaları, masayı, karyolaları yerleştirdiler. Evde her şey yerli yerine konunca, en son Abdülselam Hocanın karısı elinde büyük bir bohçayla geldi. Güzel, uzun boylu, esmer, uzun kuğu boyunlu genç bir kadındı. Güzelliği hemen hemen Seyranın güzelliğine yakındı. Kadın bohçayı açtı bohçanın içinden işlenmiş patiska perdeler çıktı, karı koca uzun uzun çalışarak evin bütün pencerelerini perdelediler. Bundan sonra Abdülselam Hocayla karısı eve birkaç gün daha geldiler gittiler. Memed, onların ne yaptıkları, nasıl çalıştıklarıyla hiç ilgilenmiyor, Adem Havva tasvirinin önünden akşamlara kadar ayrılamıyor, gözlerini dikiyor, resmin karşısında kalakalıyordu.

Bu kadar çok sevdin dernek Memed sen bu resmi?

Ötekisi kendinden geçmiş:

Çok sevdim Hocam, çok sevdim, diyor yeniden resme dalıyordu.

Her an da resimde yeni renkler, yeni biçimler buluyor, dünyayı bulmuşcasına yüreği hop oturup hop kalkıyordu.

İşte şurada, şu açık yeşil yaprağın üstünde bir uğurböceği, yaprağın arkasında daha binlerce uğurböceği var. Şurada da bir, göğsü sarı, mavi küçücük bir kuş, gözleri yuvalarında fıldır fıldır, telaşlı... Neredeyse kanatlarını açacak, uçup gidecek... Onun da arkasında bir kuş var. Mavi benekli yeşil, kın kanatlı bir böcek, kabuğunu açmış, içi kıpkırmızı, zar kanadı mavi, titriyor, uğunuyor. Sonunda Memed, öylesine coştu ki, koşarak Hocaya gitti:

Hocam, dedi, “Konyada Molla Hünkarın türbesini ziyaret etmek yarım hac sayılırmış. Ben de Konyaya gitmek, bu resimleri yapan Efendi

Hazretlerinin elini öpmek istiyorum, Seyran geldikten..."

Gideriz ya Mevlana Hazretlerine... Efendi Hazretleri burada. O gördüğün uzun boyunlu zat oydu.

O muydu o, o muydu, diye Memed heyecanla sordu. “Tuh, bilemedim onu. Bilip de elini öpemedim, tuh... “

Öpersin, dedi Hoca.

Bir hafta sonra Memede Urfadan getirtilmiş safkan bir at aldılar. At, dört yaşındaydı. Eyeri, kaşı gümüş savatlı bir Çerkeş eyeriydi. Dizgini, üzengilerinin bağları, terkisi de gümüş savatlıydı. Memed, bu eyeri beğenmişti. Bir de nagant tabanca aldı, beline taktı. Atın her şeyi tamamlandıktan sonra Abdülselam Hoca: “Memedim," dedi, “kusura kalma ya, ata bu kılıkla buralarda binmezler."

Ya nasıl?

Zeynullah Efendiye gittiler. Ondan lacivert bir külot pantolon, bir lacivert ceket, bir de Memedin tam ayağına göre körüklü bir çizme buldular, bir de bir damalı kasket, bir düzine de gömlek aldılar.

Memed, bütün giyitleri giyiyor, bayağı da hoşlanıyordu ya, ona, şu dünyada, insanların ortasında çırılçıplak kalmış gibi geliyordu. Yakaları sırmalı Maraş abasının, ham çarığın, nakışlı dizleme yün çorabın, Maraş inanışından mintanın yerini hiçbir şey tutmuyordu.

O gün bu gündür, atı aldığı, tabancayı beline taktığından beri o kaçan adamı bir daha göremedi. Atına bindi, sel yatağma gitti, pürenin yanı başında, bir gün akşama kadar, gözleri denize dikilmiş kaldı, camiye geldi, orada bekledi, kebapçı dükkanında çok kebap yedi, bir daha o adama rastlamadı. Her nereye gitse, hah, burada karşıma çıkacak, diye içi hop ediyor, adam da bir türlü bir yerde gözükmüyordu. Aaah, bir kere, bir kere daha şu adamı görseydi, kuş olsa da kurtulmazdı elinden.

Ev dayandı döşendi çiçek gibi oldu. Abdülselam Hoca, geldiği zaman emanet aldığı altın dolu büyük, altın, gümüş kakmalı, derisi işlemeli kuburu geriye verdi:

Artık evin var, paran sende kalabilir, dedi.

Memed, kuburu eline aldı, evirdi çevirdi, içine baktı. Kuburun içi daha para doluydu. Oysa ne kadar da çok para harcamışlardı. Dernek ki Kuzgun çok altın toplamıştı bunca yıl dağda. Kuburu Hocaya geri uzattı:

Seyran gelsin de Hocam, dedi, “o zaman alırım altınları. Şimdilik sizde kalsın."

Hoca kuburdan beş altın aldı Memede verdi:

Üstünde bulunsun, dedi, “ne olur ne olmaz, insan halidir."

Memed, altınları aldı, boncuklu, akrep işleme kesesinin içine koydu. Kesede bir hayli altın daha vardı.

Birkaçını Zeynullah Efendiye bozdur, dedi. “Zeynullah seni çok seviyor. O bir adamı bir kere sevince, artık o adamın bir daha sırtı yere gelemez. Haydi bin atına da ona gidelim."

Gidelim, dedi Memed.

Yeni, çok güzel dikilmiş külot pantolonunun üstüne çizmesini çekmiş, çizmenin koncuna sapı gümüşlü kırbacını sokmuş, gümüşlü bel kemeri, beyaz gömleğinin yakası açık, lacivert ceketiyle...

Atı büyük çınarın az ilerisindeki taş hana bağladılar, çınarın altına geldiler. Üç yüz yıllık çınarın kalın gövdesinin dibinden bir su kaynıyor, orada dibi çakıltaşlı, aydınlık, çakıltaşları ipileyen bir havuz oluşturuyordu. Havuzun ayağı kayalıkların arasından çağlayarak gidiyor, portakal bahçelerinin içinde yitiyordu.

Bir süre çınarın dibinde oturup bir kahve içtiler. Hoca, Memedi birçok insanla tanıştırdı. Ardından Zeynullah Efendinin dükkanına gittiler. Zeynullah Efendi Memedi böyle giyinmiş kuşanmış görünce ona hayranlıkla baktı.

Abdülselam Hoca, diye güldü, “ne de yakışıklı yiğenin var, eğer evli olmasaydı, şu Çukurovanın kızlarını kasar kavururdu."

Yiğenim çok yakışıklıdır, diye onu onayladı Hoca kıvançla. “Bakıyorum, gözün benim yiğeni tuttu, artık onun bundan sonra sırtı yere gelemez."

Allah sayesinde, dedi Zeynullah Efendi.

Zeynullah Efendinin bu dükkanı yıllardan bu yana Ortadoğunun en namlı iş merkeziydi. Suriyenin sınır kasabası îskenderundan, Halepten, Şamdan, Kahireden, îskenderiyeden, Paristen, Londradan, Napoliden gelen kaçak mallar burada birikir, buradan bütün Türkiyeye, îrana, Iraka, daha uzaklara dağıtılırdı. Zeynullah Efendinin kasabanın dışındaki büyük konağı arı kovanı gibi işlerdi. Arap, Fransız, İngiliz, İtalyan, Türk çok adamı vardı. Zeynullah Efendinin bu durumunu da, bu bölgede olsun, Ankarada, İstanbulda olsun bilmeyen yoktu. Zeynullah Efendi kazandığı paralarla ucuza çok portakal bahçesi, çok toprak kapatmıştı. Şu dağın dibinden Akdenize kadar uzanan bütün ova onundu. Türlü silah, esrar, eroin, atlar, koyun sürüleri, satılacak, alınacak ne varsa... Her gece konağına değerli mal yüklü on beş atlı geliyor, yirmi beş atlı gidiyordu.

Zeynullah Efendinin geniş dükkanı bir de kasaba ileri gelenlerinin toplandıkları yerdi. Kaymakam, Candarma Komutanı, Belediye Başkanı, Müftü, İmam, Malmüdürü, Ağalar, Beyler her gün ikindiüstü burada toplanır, rahat maroken koltuklara oturarak çay içer, sohbet ederlerdi. Türkiyenin, Suriyenin, Fransarım İngilterenin politikaları burada konuşulur, burada bir karara varılırdı. Bol dedikodu, bol insan çekiştirme de bu dükkanın başlıca özelliklerindendi. Türkiyede, Türkiyenin kuytu bir köyünde bir önemli olay geçsin de burada konuşulmasın, olamazdı.

Demek evi de aldınız ha?

Allah sayesinde aldık Efendi Hazretleri. dedi Abdülselam Hoca.

Ucuz da almışsınız duyduğuma göre.

O kadar ucuz değil Efendi Hazretleri.

Kadın günlerce evine yapışmış da gitmemiş. Gece gündüz, yemeden içmeden, uyumadan evini seyretmiş.

Sonunda gitti, dedi Abdülselam Hoca.

Ben, dedi Memed, utangaç, iki eli dizlerinin üstünde, saygılı, “ona dedim ki, istersen bizimle birlikte kal Hatun, dedim."

Ne yaptı o?

Bir sabah gittim ki eve, yok. Sordum soruşturdum, İstanbula gitmiş.

Zor, dedi Zeynullah Efendi, “Allah kimsenin başına vermesin, bir insanın yuvasından ayrılması zor. Ben uzun yıllardır bu kasabadayım. Babam, şu Payas Kalesi hapisaneyken buranın kumandanıydı. Ben okumaya Şama gittim, sonra dünyayı dolaştım, ama doğduğum kasabayı bir türlü unutamadım. Daha burnuma tüter durur. Yakında Anavarza ovası senin de burnuna tütecek. Ama seninki yakın, sabahleyin buradan atma atlar, daha akşam olmadan Anavarzaya varırsın. Benim kasabam yurtdışında kaldı. Malım mülküm, hiçbir şeyim olmayaydı da ben kasabamda yaşayaydım. Benim kasabam bütün dünyada köprüsü, bir de güzel evleriyle ünlüdür."

Zeynullah Efendinin kasabasından söz ederken dudakları titriyor, gözleri yaşarıyor, göğsü iniyor kalkıyordu.

Dükkana ilk önce Müftü Efendi geldi. Çok uzun boylu, iri kahverengi gözlü, kara tahta sakallı, kemer burunlu, biraz öne eğik duran, güleç yüzlü bir kişiydi. Arkasından Şakir Bey girdi dükkana. O girince herkes ayağa fırladı. Şakir Bey, Memedin pantolonu gibi dikilmiş mavi bir külot pantolon giymiş, kahverengi körüklü bir çizme çekmiş, çizmenin koncuna da gümüş savatlı kırbacını sokmuştu. Ceketi İngiliz kumaşındandı ve Istanbulda özel olaraktan diktirilmişti. İpek gömleği tiril tirildi, üstündeki büyük incisi ilk

bakışta göze çarpan küçük elmaslar döşeli altın iğnesiyle kırmızı ipek kravatı onun yüzüne bir başka anlam veriyordu. Borsalino, kırmızı tüylü ışıltılı kara şapkasını başından eksik etmiyordu. Nereye gitse, ne yapsa, kiminle konuşsa şahin gibi dik bakıyordu. Bu bakışa özellikle dikkat ediyordu. Bir kere olsun bir yere, unutup da şahin bakışlarıyla bakmayınca, kendisini çok suçluyor, karşısındaki bir başkasıymış gibi ağzına geleni söylüyordu.

Biraz sonra da içeriye öğretmen Zeki Nejad girdi. Abdülselam Hoca ayağa fırladı, onu gören Memed de öyle yaptı. Müftü şöyle bir doğruldu, Şakir Beyle Zeynullah Efendi yerlerinden bile kıpırdamadılar.

Öğretmen, patlayacakmış gibi öfkeli görünüyor, bir ayağı topallıyor, yürürken topallığını belli etmemeye çalışıyor, bunda da epeyce başarı sağlıyordu. Ona yürürken alıcı gözle bakmayan birisi topallamasını göremiyordu. Güzel bir ayakkabı giymiş, çizgili lacivert bir çorap geçirmişti ayağına, takım giyitleri de lacivertti. Beyaz ipek gömleğinin üstüne mavi bir kravat takmıştı. Onun da şapkası siyah Borsalinoydu. Yalnız bununkinin tüyü yoktu. Bir de yakasında kırmızı şeritli İstiklal Madalyası sallanıyordu. Mustafa Kemal Paşanmkinin tıpkısı. Madalya altındı ve ışılıyordu, öbür altınlardan daha çok...

Derken öbürleri de birer ikişer damladılar. Zeynullah Efendinin genç adamı aşağıdan pirinç semaveri, altm yaldızlı çay kadehlerini gümüş bir tepside getirdi. Herkese kokulu İngiliz çayından birer kadeh dolduruldu. Hem çay içiliyor, hem konuşuluyordu. Her zaman böyle olurdu. Artık burada çay içmeleri töreleşmişti. Bunu, Zeynullah Efendi bile istese değiştiremezdi. Önce kaçakçılıktan söz açıldı. Çerkesin oğlu dedikleri kaçakçı Gavur dağlarının eteklerinde pusuya düşürülmüş, bir bölük candarmayla savaşa savaşa Suriyeye gerisin geri, hiçbir telefat vermeden çekilmişti. Çerkesin oğlu her zaman sının altmış atlıyla geçerdi, bu altmış atlının her birisi de keskin nişancıydı. Ardından ünü çoktan Türkiyeyi tutmuş bir milletvekilinin binlerce dönümlük bir hazine köyüne el koyduğuna geçildi. Köy Yüreğir toprağındaydı ve öyle bir topraktı ki bu, insan eksen biterdi. Sonra milletvekillerinin, Kurtuluş Savaşı kahramanlarının vatan toprağını nasıl paylaştıkları üstünde duruldu. Bir yağmadır gidiyordu ki, önüne geçebilene aşk olsun. Sonunda söz döndü dolaştı, son ayların en çok konuşulan konusuna, eşkıya olaylarına, özellikle de İnce Memede gelip çattı.

Yeni bir haber geldi mi? diye ufak tefek, cüppesinin altında yitmiş gitmiş İmama sordu Müftü. Bütün eşkıyalık haberlerini o bilir, nerede ne gibi bir eşkıya olayı olmuşsa İmam Efendi bir destancı kıvraklığıyla, dinleyenlerin ağızlarının suyunu akıtarak anlatırdı.

İmam Efendi doğruldu, gırtlağını temizledi, herkes onun ağzının içine bakıyordu. Şu insanların kendisini böyle ilgiyle, ağzının içine girercesine dinlemeleri onu mestediyordu. Önce İnce Memedin Akçasazda otuz köyün silahlı erkeği ve üç ilin candarmasınca kuşatıldığını, İnce Memedinse bataklığın ortasındaki ejderhanın sırtına binerek köylülerin, candarmanm üstüne savlet ettiğini, bunu gören candarmalarm ve köylülerin dehşete düşerek can havliyle kaçtıklarını...

Şakir Bey, onun sözünü öfkeyle kesti:

Saçma, dedi, “olmaz böyle bir şey. Akçasazın içinde sıkışan İnce Memed, bilmem ejderhaya binmiş de, onun yelesine yapışmış da, ağzından bir orman yangını gibi yalımlar saçarak köylülerin ve de candarmalarm üstüne yürümüş de... Efsane efendim, uyduruk, yalan efendim. Küllü yalan. Bilgisiz halkı kandırıyorlar, halk da bu katili evliya yapıp da başımıza koyuyor. Hem sen İmam Efendi, bu efsaneyi bir ay önce de tıpkı böyle anlatmış, işte ben de reaksiyonumu gene böyle ifade etmiştim. Geçin bunları efendim, halkı kandırmayın. Halk da böyle saçmalara inanmaya müheyya."

Ben uydurmadım bu anlattıklarımı muhterem Şakir Beyefendi efendim. Ben sadece duyduğumu arz ettim. Biraz önce arz ettiğim bu değildi. Geçenlerde söylediğim, İnce Memed nam eşkıyanın bin altmış altı karayılanın ortasında Yılan Kalesinden aşağıya, bir top yalım eşliğinde savlet kılışları, bunu gören halkın da tabanları yağlamaları, yılanların ve İnce Memedin üstüne kurşun yağdıran candarmalarm hiçbir kurşunlarını ne bir yılana, ne de İnce Memede isabet ettirememeleriydi. İsabet ettirmişlerse de kurşunların ne yılanlara, ne de Memede değmemesiydi. Bu yeni gelen haberden anlaşılıyor ki efendimiz öbür haber iptal edilmiştir ve bu yeni haber şimdilik revaçtadır.

Saçma, saçma efendim.

Saçma olmayabilir, diye söze karıştı Müftü Efendi.

Nasıl? diye kaşlarını çattı Şakir Bey. “Rica ederim Müftü Efendi, siz büyük bir din adamısınız, böyle şeylere, ejderhaya, cine, periye nasıl inanabilirsiniz?"

Kuranda yazıyor Şakir Bey, diye tepeden konuştu onunla Müftü Efendi. “Ejderha da, cin de, peri de Kuranda yazar efendim."

Kurandan Arapça bir ayet okudu, sonra da okuduğu ayeti ağır ağır açıkladı. Kurana göre ejderha da, cin de, peri de vardı.

İşin içine Kuran girince akan sular durur ama, Şakir Bey susmadı:

Pekiyi Müftü, İnce Memed, Akçasazın ortasında ejderhayı tuttu, ağzına gem taktı, ejderhanın üstüne atlayıp dizginlerini eline aldı...

Olabilir efendim.

Bu da Kuranda yazıyor mu?

Haşa, diye dualar mırıldandı Müftü. “Lütfen dikkatli konuşun Şakir Bey, tövbe edin. Haşa!"

Haşa, dedi Şakir Bey, “pekiyi Müftü Efendi, İnce Memedin parmağında bir Ocaktan çalınmış, nereye giderse orada yıldırım gibi, şimşek gibi çakan, güneş gibi gece gündüz parlayan bir yüzük varmış. Bu yüzük onun parmağında iken, onu su boğmaz, ateş yakmaz, dünyanın kurşununu onun üstüne boşaltsan ona değmez, değse de geçmezmiş. Bu da var mı Kuranda?"

Muhterem Şakir Bey, bunlar Kuranı Kerimde yok ama, evliyaların, embiyaların hayatlarında çok var. Bir kere İnce Memede verilen o yüzük çalınmış değildir. Kırkgöz Ocağının piri Anacık Sultan tarafından İnce Memede armağan edilmiştir.

Şakir Bey parladı, kızdı, eli ayağı titredi, bağırarak:

Kadınlardan pir olur mu? diye gürledi. “Tarihte kadından evliya, peygamber görülmüş müdür?"

Görülmüştür, diye onu yanıtladı Müftü. “Birincisi Havva Anamız, ikincisi Meryem anamızdır."

Tartışma uzun sürdü. Şakir Beyi yatıştırıncaya kadar akla karayı seçtiler.

Müftü de gemi azıya almış susmuyordu.

"Sen Kırkgöz Ocağından Yunan Savaşına on altı yeşil donlu mübarek kişinin gittiğine, ordunun önünde eli kılıçlı yeşil donluların Yunanlılara saldırdığına da inanmazsın. Sen esir düşen Yunan askerlerinin, bizi siz yenmediniz, ordunuzun önündeki, her birisi bir kavak boyundaki, eli kılıçlı yeşil donlular yendi bizi dediklerine de... Sen, bizimkilerin de, biz önümüzde öyle yeşil donlu zatları görmedik, dediklerine de... Sen!... Sen!... Sen!"

Müftü çok sert saldırıya geçmişti, bunun üstüne Şakir Bey:

"İşte buna inanırım Müftü Efendi, bunu ben savaştan dönen askerlerden kendi kulaklarımla duydum."

Adının bu kasabada dinsize çıkacağından korkmuş, hemen yüz seksen derece çark etmişti. Müftü de onun bu zayıf yönünü yakalamış, bastırıyordu:

Gene Anacık Sultan, o mübarek kadın, İnce Memede soyundan kalan, Haçlılara karşı savaşırken Selahaddini Eyyubinin giydiği, üstüne dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz ayet ve hem de keskin dua yazılı gömleği de ona vermiş, yani İnce Memede...

"Ne bulmuş da İnce Memedde ona vermiş bu tarihi, mübarek gömleği?"

Çünkü istemiş ki, o gömleği giyen Selahaddini Eyyubi gibi İnce Memedi de kılıç kesmesin, ateş yakmasın, su boğmasın, ona kurşun geçmesin, insanoğlu onu yakalayamasın.

Ne bulmuş ki onda, o kanlı katilde mübarek Anacık Sultan? diye alaylı sordu Şakir Bey. O kadar öfkeliydi ki, bütün gemileri yakıyordu. Oysa kendisini dindar bellesinler, diye her cuma camiye gidiyor, en önde namaza duruyordu, hiç mi hiç inanmadığı halde.

Onun orasını biz bilemeyiz, onun orasını bir Tanrı bilir. Biz Tanrının işine karışamayız. Bir de, Anacık Sultan Ocağının mübarek yüzüğünü, gömleğini İnce Memede vermişse... O ne yaptığını bilir.

Bir kere kılıcı veremez.

"Neden veremesin?"

"Çünkü onu, Kırkgöz pirleri soyundan gelmeyen kimse kaldıramaz.

Kim bilir, biz bilemeyiz ki, belki İnce Memed Kırkgöz pirleri soyundandır da, yüzüğü..."

Bu sırada gözü, orada koltuğun içine büzülmüş, ellerini saygılıca dizinin üstüne uzatmış, Memedin parmağındaki yüzüğe ilişti, bir süre baktı, gözleri yuvalarından fırladı:

Getir, getir, getir, diye Memede buyurdu. “Getir de şu yüzüğe bakayım:

Memed saygılıca ayağa kalktı, Müftü Efendinin önüne geldi, yüzüklü elini ona doğru uzattı:

Vesüphanallah, diyen Müftü, yüzüğü incelerken şaşkınlığını dile getirdi. “Ben gençliğimde Kırkgöz Ocağına yüz sürmeye gittiğimde, işte bu yüzüğün tıpkısı son pirin parmağındaydı, hani o savaşa gidip de, Kırklara karışarak orada kalan, geri dönmeyen pirdeydi."

Uzun uzun, evirdi çevirdi baktı:

Evet, evet, tıpkısı, dedi, eli bıraktı. “Ortasında taş, yöresinde on iki yıldız...Tıpkısı..."

Memed süklüm püklüm gitti yerine oturdu, gene öyle saygılı, alçakgönüllü ellerini dizlerinin üstüne koydu.

Sen nereden buldun bu yüzüğü Memed oğlum?

Memed, saygıyla toparlandı:

Benim dedemin dedesinden kalmış.

Ona nereden kalmış.

Bilemiyorum.

Sizin öyle büyük ocaklarla bir ilişiğiniz var mı?

Bizim Anavarza ovasında ocak yok ki.

Yüzbaşı epeyden beri kızıyor, bekliyor, sabrediyordu. Ortalığın biraz yatışmasından faydalanarak:

Her zaman böyle olur, dedi. “Ben İzmirliyim, benim çocukluğumda bir Çakırcalı Memed Efe vardı, bin kişiden fazla adam öldürmüştü. Onda da böyle bir yüzük, böyle bir gömlek olduğu söyleniyordu. Çünkü o bin kişiyi öldüren Çakırcalı zenginleri soyuyor, fıkara obalara, köylere para dağıtıyordu tıpkı Köroğlu gibi. Sonunda Çakırcalıyı vurdular, ölüsünü de kasabanın çarşısında bir ağaca ayaklarından çırılçıplak astılar. Sonra, ona kurşun geçmeyeceğine inanmış halk, onun ölüsünü aldı, ovaya, dört yol ağzındaki bir çınarın altına gömdü. Altı ay geçmeden Çakırcalınm mezarı evliya mezarı ilan edildi. Bütün köylüler gece onun mezarına, dağlardan bir top ışığın süzülerek indiğini, gelip Çakırcalmm başucuna oturduğunu gördüler. Bundan sonra da Çakırcalmm mezar toprağı bütün dertlere deva oldu. Ve o dört yol ağzından geçen köylüler, onun mezarına bir kilometre yaklaştıklarında bağırıyorlardı, destur Çakırcalı Efe, destur, yaban değiliz, yol ver de geçelim. Ben o yoldan babamla ne zaman geçmişsem, babam atının başını çekiyor, gece olsun, gündüz olsun, var sesiyle bağırıyordu, destuuuuuuuur!"

Ben de duydum bunu, dedi Kaymakam, “o yörelerde kaymakamlık ederken."

İnce Memedi de böyle yapacaklar, dedi Savcı, kalın pos bıyıklarıyla gülerek. “Bu cahil halkla başa çıkılmaz."

Başa çıkılmaz, dedi Yargıç. “Acayip adamlardan ibaret bu halk, otuz yıldır hakimlik yapıyorum, ben bu halkı hiç mi hiç anlayamadım gitti. Bence bu İnce Memed bir halk ayaklanması gerçekleştirmeye çalışıyor.

Önce dini duyguları sömürüyor, sonra halka, fıkaralara altın dağıtıyor... Sonra da... Dün aldığımız bir habere göre... “

İnce Memed kulak kesildi, dur bakalım, diye düşündü bizim Ferhat Hoca ne yapıyor.

İmam sözü Yargıcın ağzından aldı, başladı anlatmaya, gerçekten güzel anlatıyor, herkesi ağzına baktırıyordu. Herkes tartışmak için can atıyor, bir türlü de kimse İmamın sözünü kesmek yürekliliğini gösteremiyordu.

İnce Memed, Toroslarda, Çukurovada ne kadar namlı, köklü zengin varsa gözlerinin yaşına bakmadan, inanılmaz işkencelerden geçirerek soyuyor, soyduktan sonra da üç gün üç gece karılarının, kızlarının, gelinlerinin ırzına geçiyormuş. Bu işkencelere, ırza geçmelere dayanamayan üç Ağa, bütün hane halkını öldürdükten sonra son kurşunu da kendilerine sıkmışlar.

Ferhat Hoca bunu yapmaz, diye içinden geçiren Memed, farkında olmadan bir yay gibi gerilerek ayağa kalktı yerine oturdu.

Abdülselam Hoca dişlerini sıkıyor, öfkeden kudurarak susuyordu.

Anacık Sultanımız ocağın mührünü, dokuz bin dokuz yüz doksan ayet ve dua yazılı gömleğini ve Eyyubi Hazretlerinin kılıcını ırz düşmanı böyle bir caniye vermez. Bu ırz meselesi külliyen yalandır.

İmam boynunu büktü:

Ben böyle işittim efendim, dedi.

Savcı da:

Bize böyle intikal etti, diye pekiştirdi.

İnce Memed bir de Toros dağlarında ne kadar delikanlı varsa hepsinin adını Memed koymuş. Ya da bir rivayete göre o dağlarda ne kadar erkek çocuk, genç, yaşlı varsa hepsi adlarını kendiliklerinden değiştirerek Memed adını almışlar. Her gün de İnce Memede binlerce kişi eşkıya olmak için başvuruyormuş. O da biribirine tıpıtıpma, bir anadan doğmuşcasına benzeyen yedi kişiyi ayırıyor, yeni Memed çetesi kuruyormuş. Dağlar Memed çeteleriyle dolmuş. Dağlardaki, Çukurovadaki zenginler, evlerini barklarını toplayaraktan başka yerlere kaçıyorlarmış. Para pul, mal mülk hiçbir şey değil ya, ille de namus. Namus, ırz bostan tarlasında bitmez ki...

Bu Memedler çetesi üstünde de tartışıldı. Kimi böyle bir şey olabilir, kimisi de olamaz, dedi. Tartışmaya katılmayan, ama tartışmayı, bir sözcüğünü kaçırmadan dinleyen Yüzbaşı, sonunda kestirdi attı:

Bizim namussuz, alçak köylü her bir haltı karıştırır. Köylü olmasa ardında, birkaç eşkıya, İnce Memed gibi birkaç çalıkakıcı nedir ki... Ulan bir elime geçse İnce Memed, ulan şu dağlara, ince Memed takibine bir

gönderseler beni, o bacaksız İnce Memedi bacaklarından tutar, şöyle cart, diye ikiye ayırırdım. O alçak köylülere de gösterirdim. Onları bir işkenceden geçirirdim, on bin, yüz bin İnce Memed olsunlar bakalım, bir milyon İnce Memed olsunlar, onlara kan işetirdim.

Yüzbaşının çok dirayetli, çok yaman, çok vatansever bir asker olduğunu oradaki herkes tasdik etti. Yüzbaşı değil yalnız Toros dağı Memedlerini, bütün Çukurova, bütün, bütün Türkiye Memedlerine kan işetebilir, onların tırnaklarını sökebilir, derilerini yüzebilirdi.

Bu vatan hainleri ne demek istiyorlar, isimlerini toptan İnce Memed yaparak!

Yüzbaşı coşmuş yağıp gürlüyordu.

Öğretmen Zeki Nejad:

"Eşkıyalar vatan haini değillerdir."

"Vatan hainidirler," dedi Şakir Bey. “Yani sen ne dernek istiyorsun Muallim Bey!"

Ben bir şey dernek istemiyorum Şakir Bey...

Yüzbaşı öfkeden ayağa kalkıp boyun damarları şişerek:

"Sen ne dernek istiyorsun Muallim," diye bağırdı. “Biz şehit kanıyla çizdik bu yurdun haritasını. Eşkıyalar devlete asidirler ve de vatan hainidirler."

Zeki Nejad da ayağa fırladı, o da:

Eşkıyalar vatan haini olamazlar, diye bağırdı. Elini kolunu sallıyor, hiç kimseyi dinlemeden konuşuyordu.

Dinle, rica ederim dinle Yüzbaşım, dinle, size hakikati açıklamalıyım. Dinle beni soylu, Türk askeri Yüzbaşını dinle!

Altın madalyası o bağırdıkça öne arkaya sallanıyordu. Yüzbaşı yukardaki sözler üstüne dinginledi, ter içinde kalmış yerine oturdu.

Evet Yüzbaşını zatınıza arz edeyim. Gizik Duran, büyük eşkıya, Haçın cephesinde ben onunla yan yana düşmana karşı çarpıştım. Haçm cephesinde bu eşkıya olmasaydı, biz çok ölü verirdik. Ben Antepte de çarpıştım. Karayılan, Kürt Süleyman... Siz benden iyi bilirsiniz. Ben Antepte onlarla da diz dize kurşun salladım düşmana. Karayılan yanımda şehit düştü... Ya Yunan cephesinde, Yüzbaşını siz benden daha iyi bilirsiniz, Gökçen Efe, Demirci Efe, Yörük Ali Efe.

Siz İnce Memedin avukatı mısınız Muallim? diye onun sözünü kesti Şakir Bey.

Öğretmen Zeki Nejad ona kahredici bir bakış fırlattı sadece, yanıtlamadı.

Evet arkadaşlar, onlar, o eşkıyalar düşmana karşı savaşarak ölürlerken, Ağalar, Beyler düşmanla işbirliği içindeydiler.

Bu sözler oradaki bütün Ağalan, Beyleri yürekten paraladı ya kimse, Yüzbaşı bile ses çıkaramadı. Muallim Zeki Nejadın çok gizli, çifte aylı bir servisten olduğunu sanıyorlardı. Yoksa böyle bilgili, kültürlü, cin gibi, İstiklal Madalyalı bir zatın bu küçük kasabada, üstelik de kasabanın köyünde ne işi vardı. Üstelik de ne toprak, ne bahçe istiyordu. Üstelik de Hükümete, İsmet Paşaya bile demediğini bırakmıyordu. Bir tek Mustafa Kemal Paşaya bir şey söylemiyordu. Dernek ki, Zeki Nejad doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşaya bağlıydı.

Evet Beyler, İnce Memedi halk yüceltti, onu evliya, peygamber seviyesine getirdi. Dernek ki buna ihtiyacı var. Dernek ki, biz halkın ihtiyacını karşılayamadık. Ona zulmettik. Onu hala insandan saymıyor, onu aşağılıyoruz. O da başkaldıran birisini bulursa kendi adına, kendisinden birisini bulursa onu koruyor, evliya yapıyor, başına da taç ediyor. Adı Memedse, kendisi de yediden yetmişe adını değiştirip Memed oluyor. Onu yakalamak kolay olmayacak...

Ah, dedi Yüzbaşı, “ah, Muallim Bey, beni bir gönderseler onun takibine... Ben Doğu Anadoluda böyle çooook İnce Memedi bir ipe dizerek kurşunladım."

Evet, dedi Kaymakam, “Yüzbaşımı iyi tanırım, çok tecrübesi vardır onun, İnce Memed değil de Çakırcalı, Köroğlu bile olsa ona vız gelir."

Yüzbaşı utangaç bir delikanlı gibi önüne bakıyordu.

Abdülselam Hoca hiçbir tartışmaya katılmadan, arada sırada Memede bir göz atarak, bıyık altından gülümsüyordu.

Tartışma iyice yumuşamış, herkes dinginlemiş, önlerindeki çay kadehleri bir kez daha doldurulmuştu. İmamsa hep konuşmak istiyor, “Bir şey daha var, bir güzel bir haber daha var" diyor, ötekiler onu duymuyordu. En sonunda dayanamadı, “Bir, bir, bir mühim haber daha var, İnce Memedin atı," dedi.

Ne olmuş İnce Memedin atına, diye ilgilendiler. “Yeni bir haber mi var attan?"

İnce Memedin atı bütün kasabada, çarşıda, evlerde, birkaç haftadır dillerden düşmeden konuşuluyordu. Buradaki herkes de İnce Memedin atının macerasını biliyordu. Abdülselam Hoca da günler önce duymuştu at için söylenilenleri. Ama onu üzmemek için haberi İnce Memede söylememişti. İmamın anlatmasınırı da tadı başkaydı. İmam çok iyi

Köroğlu hikayesi de anlatırdı ki bu bölgedeki hiçbir destancı onun eline su dökemezdi.

Yeni haberler de nedir İmam, diye sordu Şakir Bey, atı yakalamışlar mı, yakalayıp kurşuna dizmişler mi?"

Daha yakalayamamışlar, dedi İmam. “Yakalayamamışlar ya, Toros dağlarım da kum gibi insan talamış. Atı bulmak için akrebin deliğine, kuşun kanadının altına da bakıyorlarmış."

Öyleyse bulacaklar, dedi Şakir Bey. “Bulacaklar, hem de kasaba meydanında binlerce köylünün gözü önünde kurşuna dizecekler."

Öğretmen Zeki Nejad kızdı, alaylı:

Şakir Bey, dedi, “o asi atı kurşuna dizerken gözlerini de bağlayacaklar mı?"

"Elbette," diye güldü Şakir Bey. “Sen alay et Muallim, o at yakalanır da kurşuna dizilirse, İnce Memedin beli kırılmış dernektir. At İnce Memedin timsalidir. Ha atı kurşuna dizmişsin, ha Memedi, hiçbir farkı yok... Yakında atı yakalayacaklar."

"Yakalayamazlar," dedi Müftü Efendi. “Allah indinde kimi atlar sahiplerinden daha önemlidir. Size yüzlerce örnek verebilirim, işte İskenderül Zülkarneyn, kendi öldü, atı daha yaşıyor, Alinin, Köroğlunun atları da yaşıyor. Hazreti Peygamberin Burak atı da yaşıyor. Halbuki Peygamberi Zişan Hazretleri çoktan vefat buyurdular. Ben bu İnce Memedin atıyla biraz fazla meşgul olmak mecburiyetinde oldum da... İnce Memedin soylu atını Hızır Aleyhisselam koruyor. Kendi himayeleri altına almışlar."

"Sizin İnce Memede bu kadar yakınlığınız olduğunu bilmiyordum Müftü Efendi."

"Öyleyse bil Şakir Bey, onun o soylu atı benim kısrağımın kulunu, İnce Memed de benim amcamın oğludur. Şimdi anladın mı Şakir Bey."

Anladım, diye ayağa kalktı Şakir Bey, “anladım Müftü Efendi. Zaten sizin gibi hocalardır halkın kafasını hurafelerle dolduran. Mustafa Kemal Paşa sizinle başa çıkamadı ama bekleyin, çıkacak. Koca Osmanlı İmparatorluğunu örümcekli kafalar yıktı." Kapıdan çıkarken döndü: “Asi, vatan haini, hunhar İnce Memedin atını mübarek, kendisini evliya olaraktan halka takdim edenler, hem de Kaymakamların, Hakimlerin, Yüzbaşı' ların gözlerinin içine baka baka takdim edenler bir gün cezalarını bulacaklardır," dedi gitti.

O gider gitmez de, arkasından başladı bir taşlama. Şakir geyin inciği cıncığı, soyu sopu, dalavereleri, yalancılığı, sahte, hem de yeşil şeritli, hem de tunç bir İstiklal Madalyası bularak, ovayı nasıl zaptettiği, nasıl bir soyguncu, hunhar bir cani olduğu ortaya saçıldı döküldü.

Ve Köroğlu Bingöl dağlarında dolaşırken gökte uçan üç ördek düşürdü üç ok atışta. Al yeşil çadırını Bingöl yaylasına kurdurdu. Seyisine dedi ki, al şu ördekleri temizle, yıka getir de kendimize bir şölen çekelim. Kıratı da götür yanında, o da sulansın. Seyistir, aldı ördekleri, tuttu Kıratın dizgininden, biraz ilerdeki yeşil düzlükten kaynayan pınara gitti, önce atı suladı, çayıra bıraktı, sonra da ördekleri yolmaya başladı. Birinci ördeğin yolunması bitince yıkamak için onu suya soktu, ördek suya değer değmez, öyle çırılçıplak, tüysüz canlanıverdi, seyisin elinden kaydı, havalandı gitti. İkinci, üçüncü ördek, onlar da suya girer girmez canlanıp uçtular. Seyis korku içinde, başına ne geldiğini bilemeden Köroğluna koştu, hal keyfiyet böyle böyle, dedi. Köroğlu, amanın diye, delirmişçesine ayağa fırladı, aman ha, sen içtin mi o sudan, diye sordu, içmedim, dedi seyis. Kırat içti mi? O, içti, dedi seyis. Eyvah, ocağın yana, o bengisudur, ölümsüzlük suyudur. Hızır Aleyhisselamm içip ölümsüzlük kazandığı sudur, haydi gidelim de biz de içelim. Koştular vardılar ki, ne görsünler, o pınar bin tane göl olmuş. Eyvah, dedi Köroğlu, eyvah ki eyvah... İşte bu olaydan sonra koçyiğit Köroğlu kendi kırk ölmezlere karışmasına karşın bengisuyu arıyor. Kendisi zaten ölmez. Kendisi için değil, insanlar için... Pınarı buluyor, bulunca sevincinden kanatlanıyor, ölümsüzlük, ölümsüzlük, diye bağırıyor, gür sesinden dağlar yankılanıyor, sevinçten kanat takmışken, bir de görüyor ki ayağının dibindeki pınar bin tane göl olmuş ve hem de sular biribirine karışmış. Birçok ölmez kuş vardır gökyüzünde işte bu kuşlar Köroğlunun öldürüp de pınarlara soktuğu, sonradan dirilen kuşlardır. Köroğlu kuşları ve atları severdi. Onun için onları ölümsüzleştirdi. Soylu atların piri Hızır Aleyhisselamdır. onun altındaki Bozat da ölümsüzdür. Onun için ona deryalar yüzünde dolaşan Bozatlı Hızır derler. Bozatlı Hızırın atı denizlerin üstünden ışık gibi süner, batmadan, bir göz açıp kapayıncaya kadar dünyanın ucunu bulur. Köroğlu, o gün bugündür, Kafdağının arkasında bengisuyu aramaktadır. Bir gün o pınarı zincire vuracak, onun bin göl olmasının önüne geçecektir. Şimdi, şu anda dünyanın herhangi bir yerinde, belki Bingöl yaylasında, belki Yemende, belki Seba Melikesi Belkısın ülkesinde, pınarlara ölü kuş sokup uçurmaktadır.

İnsanoğlu bir gün ölümsüz olacaktır.

O atı yakalayamazlar, diye inançla konuştu Müftü.

Allah Allah, diye düşündü Memed, şu deli at da neymiş ki böyle!

Bunca zamandır hiç konuşmayan, sadece dinleyen Abdülselam Hoca, dalgın, düşünceli, bir Memede, bir Zeki Nejada, bir Müftüye baktı, sakalını sıvazladı, tespihini çekerek:

Çok keramet var insanda, diye kendi kendisine konuşurcasına söylendi. “Çok keramet var atlarda, çok keramet var kuşlarda... Çok keramet var arıda..." Ak dişlerini ışılatarak güldü, utkulu bir insanın kendine güvenirliğiyle güldü. “Çok keramet var toprakta..."

Memed bir yandan Seyranla birlikte gelecek Hürü Anayı, Müslümü bekliyor, bekleyi bekleyi gözlerim dört oldu, diye sabırsızlanarak, bir yandan da artık bir daha görünmeyen o adamı arayarak, bir yandan da çarşının tiryakisi olmuş, o dükkan benim, bu kahve senin dolaşıp duruyordu. Kısa denebilecek bir sürede hemen herkes onu, o da herkesi tanımıştı. Çok konuşuyor, çok dinliyor, elinden geldiğince, gücü yettiğince herkesin derdine ortak oluyordu. Bu arada kasabanın bütün girdisini çıktısını öğrenmişti. En çok da öğretmen Zeki Nejadla dostluk kurmuştu. Saf, temiz, sözünün eri, yalansız dolansız, çocuk huylu, biraz da alıngan, biraz da delifişek, kendini birtakım düşüncelere adamış bir kişiydi. İnce Memedi de sonuna kadar tutuyordu. Ve durmadan da ona İnce Memedi anlatıyordu.

Memed, dost olduğu demirciler, berberler, marangozlar, manifaturacılar kadar Zeynullah Efendiye de önem veriyor, onu hiç boşlamıyordu. Zeki Nejadla iki güne bir ona uğruyorlardı. Orada her zaman, Yargıç Beyde, Savcıda, özellikle destancı İmamda İnce Memed üstüne mutlaka yeni haberler vardı. Hele at üstüne, son günlerde dolaşan haberler o kadar çok, o kadar çeşitliydi ki, Memed de, Zeki Nejad da şaşıp kalıyorlardı.

Zeki Nejad:

Halk açıktan açığa İnce Memedi, yüzde yüz, istediği gibi tutamıyor, atı bulmuş ata yükleniyor. Bu at, tarih boyunca bütün başkaldırmaların, insanoğlunun yüreğine sıkışmış kalmış bütün ayaklanmaların timsali oldu çıktı.

Kasaba ikiye ayrılmıştı. Çoğunluk, demirciler, marangozlar, köylüler, ırgatlar, bahçıvanlar, bütün çalışanlar İnce Memedi tutuyorlar, dağlardan onlara her gün güzel haberler geliyor, İnce Memedi yere göğe sığdıramıyorlar, zenginlereyse dağlardan, karanlık kötü haberler ulaşıyor, onlar da İnce Memedi yerin dibine batırıyorlardı. Ama bütün kasaba, Şakir

Bey gibi birkaç dinsiz, Allahsız zındığın dışında at üstüne birlikti. At üstüne her gün bir hikaye çıkıyor, bir anda da yediden yetmişe bütün kasabanın diline düşüyordu. Dünya dünya olalı, atlar üstüne ne söylenmiş, ne bilinmişse yağız ata mal ediliyordu. Yıllar önceki Adem hikayesi bile burada olduğu gibi biliniyordu. Ali Safa Bey, İnce Memedin öldürdüğü, ne demiş, Ademe ne demiş, sen, gözüyün gördüğü yerden serçeyi gözünün bebeğinden vurursun, şu atın bana ya ölüsünü, ya da dirisini... Ademdir, aman Beyim, o da bir şey mi, sana hemen bugün getiririm, ya ölüsünü, ya da dirisini... Tüfeğini almış, dişlerine kadar fişekliklerini takarak çıkmış Anavarza ovasına, bir ulu çınarın dibinde atı görünce sevinmiş, at, on adım ötesinde, gez göz, arpacık, atın tam gözüne nişan almış, tetiğe basmış, basmış ki ne görsün, at orada durup durur. Oraya diz çökmüş, üstünde ne kadar kurşun varsa ata döşenmiş, at orada, hiçbir şeyden habersiz, kuyruğunu sallar sineklenirmiş. Sağ art ayağını da karnına çekmişmiş. O anda Hızır çıkmış Ademin karşısına, ey ahmak insanoğlu, demiş, bak o kadar kurşun sıktın, ne oldu kurşunların? Bu atı, bu kadar yakından senin gibi bir dünya nişancısı değil, beş yaşında bir çocuk vurur. Ey, ahmak insanoğlu, dernek ki, bu atı yakalamaya, öldürmeye izin yok. Var git işine bir daha da bu ata bulaşma. Yoksa sonun kötü. Yoksa şu batakhğın kurtlarına yem olursun. O at, tanrı buyruğuyla İnce Memedin alnına yazılmıştır. Adem bütün bunları dinlememiş. Atın ardınca Anavarza ovasında dolaşmış durmuş. At, onunla oynamış, bir gün bataklığa girmişse, ikinci gün karaçalılıkta... Bir gün kayalıklara çıkmışsa, ikinci gün böğürtlenlikte, zıncarlıkta, kamışlıkta, çamur deryasında, yağmurun altında, güneşin kızgınında... Adem de arkasında... Ademin ne üstünde üst, ne başında baş kalmış, elleri, ayakları, yüzü gözü yırtılmış, insanlıktan çıkmış, bir başka yaratığa benzemiş. Bu arada da ona acıyan Hızır Aleyhisselam onun önüne iki kere daha çıkmış, yapma etme, yakanı bırakırım sonra, demiş. Gözü dönmüş Adem onu dinlememiş. Bir gün tanyerleri ışırken, at Ademi almış bataklığa çekmiş götürmüş, at gitmiş, onun ardınca Adem gitmiş, at bataklığın üstünden uçuyormuş. Adem, bataklıkta ilerleyince bataklık onu aşağıya çekmeye başlamış. At da, az ilerde durmuş, onun batışını seyrediyormuş.

Adem bağırmaya başlamış:

Beni kurtar soylu at, beni kurtar ermişim, diye...

Bağırarak batmış gitmiş, bataklığın kurtlarına yem olmuş. Şimdi, tanyerleri ışırken, Anavarzanm oralardan geçenler, kayalıklarda yankılanan

Ademin bağırtısını duyarlarmış.

İnce Memedi belki yakalarlar, belki öldürürler ama, atın kılına kimse dokunamaz.

Ak sakallı, mavi gözlü, geniş omuzlu Giritli demirciye Zeki Nejad:

Yerden göğe kadar haklısın Hayri Usta, dedi.

"Hızır bir kimseyi tutmayagörsün, ister at olsun, ister karınca..."

10

Candarmalar yorgun bitkindiler. Günlerden beri dağ taş dememiş o atı aramışlardı. Atı bulsunlar, diye de köylüleri sıkıştırmışlar, onlara o kadar sopa çekmişlerdi ki, felek de maşallah, demiş, bu köylüler de gavur olmuşlar, ne onlara atı yakalamış vermişler, ne de atın yerini söylemişlerdi.

Antebin çöle yakın bir köylüğünden olan Çavuş, önüne gelene:

Ben bu işe şaştım arkadaş,"" diyordu. “"Bizim oralarda Allaha tapar, peygambere iman ederler, halbuki bu dağlarda bu ata tapıyorlar. Bu at bunların çocuklarından, analarından da değerli.""'

Atı yalnız Antepli Çavuşun candarmaları aramıyor, başka başka birlikler de düşmüşler Toroslara, köylerin altını üstüne getiriyorlardı. Dayaktan başı gözü yarılanların, ayağı kolu kırılanların esamisi okunmuyordu. Candarmalar bir karanlık işkence yeli gibi esiyorlardı Torosun üstünde, ya atı bulacak, teslim edecek, ya da yerini gösterecek bir tek Allanın kulunu bulamıyorlardı.

Antepli Çavuşun birliği köye ilk akşamdan girdi. Muhtar, köylüler bu birliğin ününü duymuşlar, eli yüreklerinde, hem birliği, hem de başlarına gelecekleri bekliyorlardı. Birlik Muhtarın, daha avlusunun kapısından girer girmez, çangal boynuzdu kesilmeye hazır bir koçla karşılaştı. Bıçağı elinde tutan delikanlı avluya giren candarmaları görür görmez eğildi, yerde yatan, iki kişinin ayaklarından tuttuğu koça bıçağı çaldı, koçun boynundan fışkıran kan Çavuşun ayaklarına kadar geldi. Ulan, diye geçirdi içinden Çavuş, değil koç, ayaklarımın dibinde boğa kesseniz size acımam. Ata tapanlar kavmine, ben değil, kim yumuşak davranabilir. Çok sağlam yerlerden biribirini tamamlayan ihbarlar almıştı, ya bu at bu köyde ortaya çıkarılacak, ya da bu köy, bu Allahsızlar, Allah yerine ata tapanlar dayaktan, işkenceden öldürüleceklerdi.

Antepli Çavuş ve birliği ne akşam, ne de gece köylülere hiçbir şey demediler, onların sundukları kavurmaları, süzme balı, kaymağı, tereyağını, onlarla birlikte yediler, serdikleri sakız gibi, mis kokulu yataklarda uyudular.

Sabah olunca, Çavuş:

Muhtar, diye sert buyurdu, “bütün köylüyü köyün alanına topla. Ya o deli atı tutar getirirsiniz, ya da başınıza geleceklerden ben mesul değilim.

İçimizde bir candarma var ki, Kertiş Ali Onbaşının babasına bin kere rahmet okutur. Çok sağlam yerlerden ihbar aldım, ya atı şimdi, burada bana derakap teslim edersiniz, ya da başınıza geleceklere razı olursunuz."

Çavuşum, o atın başına bin beş yüz lira konduğunu biliyor musun?

Biliyorum.

O bin beş yüz liranın yetmeyip üç bin liraya da çıkarıldığını biliyor musun?

Bunu bilmiyorum Muhtar.

Bil öyleyse.

Bilirsem ne olacak.

Babayiğit Çavuşum, sen üç bin liranın ne kadar çok para olduğunu da biliyorsun değil mi? Üç bin liraya, üç yüzden daha çok öküz, daha çok beygir, sürü sürü koyun alınabileceğini de biliyor musun?

Biliyorum Muhtar.

İşte o at bu köyde olsa, ben de o atı yakalayabilsem, götürür de üç bin liramı alırım, alır da ömrümün sonuna kadar yoksulluk yüzü görmem.

Demek bu atı bize teslim etmeyeceksin?

At bu köyde yok.

Buralarda dolanıyormuş.

Ben de dolandığını duydum ama, yüzünü bir kere olsun görmedim.

Görsen yakalar da bize teslim eder miydin?

Onun orası belli olmaz.

Siz Allaha değil bu ata tapıyorsunuz.

Haşa Çavuşum.

Sizin Kuranınız, Peygamberiniz bu at.

Tövbe de Çavuşum, günaha giriyorsun.

Çavuş dişlerini sıktı:

Allahtan değil, siz bu attan korkuyorsunuz.

Haşa.

Haşa, haşa, ne ulan, ne var ki atı teslim etmekte... Köy defterini getir.

Hemen getiriyorum Çavuşum.

Köyün alanına... Yanına da köy defterini al! Bütün künyeler tamam mı?

Tamam, dedi Muhtar.

Bekçi kayanın üstüne çıktı, tellal çağırmaya başladı:

Köyün alanına derakap gelmeyen köylü cunhalı düşecektir. Candarma Çavuşu, kıymetli Bekir Çavuşumuz, sizi alanda bekliyor. Gelmeyenin hali

çok duman olacakür. Çünküleyim ki, Bekir Çavuşumuzun kıymetli ellerinde köy defteri vardır.

Çavuş önde, Muhtar arkada köyün alanına gelindi. Alan ince yeşildi, yer yer çakıltaşlı bir çayırlıktı. Çayırlığın ortasından bir pınar çıkıyordu. Pınarın on beş adım ötesi keskin kayalıklardı. Köylü alana yavaş yavaş toplanıyordu.

Çavuş, köy defterindeki adları bir bir okuduktan, bulunmayanları ayrı bir kağıda yazdıktan sonra, candarmalara buyurdu. Önce Muhtarı yatırdılar alanın ortasına, ellerindeki hazır falakaya geçirdiler. Ellerinde boğa aletinden kırbaçlar vardı, başladılar Muhtara, yer misin, yemez misin. Muhtarın çığlığı göklere ulaşıyordu. Muhtarın sesi dayanılmaz olunca dayağı kesiyor, bir candarma, Muhtar yaşlıydı, yaşlı adamın sırtına biniyor, tekmeleyerek pınarın içine sürüyor, gene yatırıp dövüyorlardı.

O gün akşama kadar, candarma birliği köyün yarısından fazla erkeğini sopadan geçirdi, gün kavuşurken Muhtarın konuk odasına döndüler. Onurlarına birkaç dana kesildi. Sofraya süzme bal, kavurma, kaymak geldi gene. Yalnız fıkara Muhtar, acısından sofrada bulunamayacağından özür diledi. Bekir Çavuş, iyi, yüreği yumuşak bir delikanlıydı, ne yapsın vazifeydi, yoksa onun kaçakçı babası da candarmalardan çok dayak yemişti, keski dayak yemekle kalsaydı, onun babasını candarmalar sınırda bağırta yalvarta öldürmüşlerdi. Ol sebepten, bu hususlarda çok anlayışlıydı Bekir Çavuş. İşte bakın, Muhtarın öteki odadan inlemesi buraya kadar geliyordu. Babası candarmalarca öldürülmüş bir kişi buna dayanabilir miydi? Hemen bir candarma gönderdi ona, susmasını, yoksa... buyurdu.

Dayak, işkence faslı ikinci, gerekirse üçüncü gün de sürecekti. Ya at yakalanıp getirilecek, ya da bu köyde ayakta, ya da sakatlanmamış bir kişi kalmayacaktı. Bekir Çavuş adam öldüremezdi, çünkü babasını candarmalar, bağırta çağırta kan gölünde boğarak Suriye sınırında, on bin liralık bir kazanç için öldürmüşlerdi. Şükretsinlerdi buna, Bekir Çavuşa... Yoksa öbür birlikler...

Sabah olunca birden köy kaynaştı. Kulaktan kulağa bir fısıltıdır gidiyor, Bekir Çavuş bunun ne olduğunu, soruyor soruşturuyor, bir türlü öğrenemiyordu. Sonunda yaşlı bir kadın Çavuşun önüne dikildi.

Bekir Çavuş, Bekir Çavuş, dedi, “bak, milletin kemiklerini boş yere kırdın, at aşağıda, hem de İnce Memedin yağız atı. Bu dağlarda o atı bilmeyen, görmeyen yok. Aşağıda çayırlıkta, bizim köyün yılkısının içinde, beş yüz atın arasından seçiliyor, hiç görmeyenler bile İnce Memedin atının

o olduğunu bir görmede anlayıverirler. Haydi var da git yakalasana onu. Haydi var da git öldürsene onu kuzucuğum, gök gibi gürleyen Bekirim," diye onunla biraz da alaycı konuştu.

Kadın sus, benimle alay etme. Yoksa... Ben kadın madın, yaşlı maşlı dinlemem... Ben bu dağların Azrailiyim.

"Var git kurşun sık ona da Adem gibi ol. Var git onu yakalamaya da Kelce Ömer gibi ol... Gitsene onu yakalamaya, götünde donun varsa... O at seni çont etsin de, ağzın bir yana, burnun bir yana, gözün bir yana gitsin... Var git de, sen zaten babanı öldürmüşsün, o atı öldürmeye kalk da anana kavuşama..."

Yaşlı kadın açılmış, veriştiriyordu.

Ben babamı öldürmedim.

Sen ağzınla söyledin, babamı candarma öldürdü, diye. Söylemedin mi?

Söyledim.

Öyleyse, ha sen öldürmüşsün, ha başka candarma, ne fark eder?

Çok fark eder. Sus kadın, sabrımı taşırma.

Babasını öldürenden her şey beklenir, her şeeeeey, diye bağırıyordu kadın. “Sen beni de öldürür, İnce Memedin atını da öldürürsün... Haydiii, haydiiii, haydiiii var gitsene, at orada... Sık kurşununu, vuru ver. O atın da canı çıkıversin eğer kurşunun geçerse... Var git de yakala onu, eğer yakalayabilirsen..."

Bekir Çavuşu kadın bunaltmış, ne yapacağını bilemiyor, köyün alanının ortasında kalakalmış, kadınsa veryansın ediyordu.

Çavuş biliyordu, atı yakalamaya, onun durduğu kayanın doruğuna çıkan Kelce Ömer kayanın üstünden uçuruma düşmüş, aşağıya ininceye kadar parçalanmıştı. Ademin macerasını da Çukurovada görmeyen, bilmeyen kimse yoktu. Atı yakalamaya kalkan Tazı Tahsinin üstüne yıldırım düşmüş, ata kurşun sıkan Delioğları felç olmuş, daha bütün bedeni, uçacakmış gibi zangır zangır titriyor. Bu ata bulaşan çok kişinin başına olmadık işler gelmişti. Hele bir tanesini Bekir Çavuş kendi gözleriyle görmüştü. O akşam Urfalı candarma Şehmus yemin etmiş, ben bu atı yakalamadan, sılam bana nasip olmasın, demişti. Aradan üç gün geçmeden, Urfadan gelen on dört yaşındaki bir çocuk Şehmusun kafasına, hem de yedi kurşun sıkarak öldürmüştü. Meğer Şehmusun babası çocuğun babasını öldürmüş, hapse girmişmiş.

Haydi, haydiiii, haydiiii, babayiğitsen var git de atı yakala, atı. Öldür, bak ayağına kadar gelmiş İnce Memedin atı, böyle fırsat kaçırılır mı?

Bu sıra köylüler topallayarak, inleyerek alana doluştular. Muhtar bile geldi. Her iki koluna birer delikanlı girmişti.

Bekir Çavuşun gözlerinin içine oyar gibi bakarak:

Çavuş, diye zar zor konuştu. “Anan seni Kadir gecesi doğurmuş, bak, at ayağına geldi. Haydi yola düşelim. Yağız çayırlıkta. Senin kendisini aradığını, onun için bizi bu hale getirdiğini biliyor ki, bizi kurtarmaya geldi. Haydi onu yakalamaya, öldürmeye gidelim. Bütün candarmaların keskin nişancı, sen de öylesin değil mi? Bir kocaman atı, eline ver silahını beş yaşındaki bir çocuk da vurur. Şu titrek yaşlı adama ver, bak, doksan yaşında, o bile gözünü kapatır da vurur o atı. Seni anan Kadir gecesi doğurmuş ki at ayağına geldi. Atı vurursan, belki üç bin lirayı da sana verirler. Haydiyin arkadaşlar, çocuklar, avratlar, atı yakalamaya, yakalayamazsak vurmaya gidiyoruz."

Bekir Çavuş kızarıyor bozarıyor, eli ayağı titriyor, bir umar arayarak Muhtara yalvararak bakıyordu. Öteki candarmaların durumları da ondan iyi değildi.

Önde koşan çocuklar, arkasından genç kızlar, delikanlılar, daha arkadan da yaşlılar, topallayanlar, en arkadan da yılgın adımlarla candarmalar çayırlığa yürüdüler. Gelen, bir ova kadar geniş, yemyeşil serilmiş, yoncası çiçek olup uzamış, çayırlığın ucunda duruyordu. Candarmalar da geldiler oraya sıralandılar. Köyün yılkısı, belki iki yüz, üç yüz at, kısrak, tay az ilerilerindeydi, kimi yayılıyor, kimi ayağını karnına çekmiş güneşleniyor, kimi durmuş kuyruğunu sallıyordu. Yağız ortalarındaydı. Ve öteki atların arasından, yüksek, uzun bedeni, büyük elma gözleri, kalem kulakları, enli göğsü, uzun, boynunu aşarak ta aşağılara kadar dökülmüş kara yelesi, uzun, topuklarına kadar inen kuyruğu, yıldırdayan tüyleriyle bir güzellik, bir görkem gibi soylu duruyordu. Kalabalığı görünce bütün atlar azıcık tedirgin oldular ya, bir şey yapmadılar. Yağız başını kaldırdı, burun kanatları geniş geniş açılarak havayı kokladı. Bir ara kuyruğunu dikti, indirdi. Ardından bir daha kuyruğunu dikti, çayırın öbür ucundaki ormana kadar koştu, ormana varır varmaz da geriye döndü geldi yılkının yöresinde koşmaya başladı. Bir ara durdu, gene başını göğe dikti, burun delikleri açılmış havayı kokladı. Arka bacakları üstüne dikildi. Toprağa inerken birkaç kere yelesini salladı, ardından da göğe tırmanırcasma, ön ayaklarını havaya kaldırdı. Bu hareketi birkaç kere daha yaptı. Sonra da şahlanarak üst üste üç kere kişnedi. Sesi karşı kayalıkta, daha da büyüyerek üç kere yankılandı. Yağız ata bir şeyler olmuş yerinde duramıyordu. Önce büyük yuvarlaklar çizerek, yuvarlağı

gittikçe küçülterek kendi yöresinde döndü. Dönüşünü bitirince bir süre durdu kalabalığa baktı. Başını ön ayaklarına indirdi, birkaç kere sertçe silkeledi, bu sefer de günbatıya, alanın ucundaki çalılığa aldı yatırdı. Öteki atlar ılık güneşin altında rahat duruyorlardı. Yalnız birkaç kısrakta küçük kıpırdanmalar vardı. Yağız, çalılığın kıyısındaki bir pınara eğildi su içti. Orada durup, başını havaya kaldırarak üç kere kişnediği duyuldu. Kuyruğunu, başını kaldırarak, uzayarak bu yana doldurdu.

Başta Bekir Çavuş, yanında candarmalar, tüfekleri omuzlarında, elleri kayışlarda, durmuşlar bekliyorlar, gittikçe de yüzleri sararıyordu. O biraz önce köyde Bekir Çavuşla konuşan çok yaşlı kadın, bükülmüş beli, incecik bedeni, kırışık içinde kalmış yüzü, ak başörtüsüyle geldi Çavuşun önünde durdu, at da biraz yavaşlamış, kalabalığın önünde bir sağa, bir sola koşuyordu, bir gösteride bulunur gibi.

İşte at önünde, işte sen, işte candarmaların. Haydi yakalayın bakalım Memedin atını. Tüfekleriniz kurşun dolu, vurun bakalım İnce Memedin atını. Haydi bakalım, bir koca köyün gözü önünde, işte at, işte siz, haydiyin bakalım.

Köylüye döndü:

Söyleyin bakalım, şu görkemli at İnce Memedin atı değil mi?

Kalabalıktan ses çıkmıyordu. Bekir Çavuş, candarmalar gerilmiş öyle duruyorlardı. Kalabalık da gözlerini onlara dikmişti. At, kuyruğunu dikmiş, önlerinden gidiyor geliyordu.

Kadın bağırıyor, susmuyor, Bekir Çavuşu kışkırtıyor, öbürüyse sararıyor, dudakları titriyor, durmadan da terliyordu.

Haydi, vursana İnce Memedin atını, işte at, işte sen. Milletin kemiklerini kıracağına...

Yerde oturan Muhtar, sürünerek ayağa kalktı, kadına doğru birkaç adım attı, sendeledi, delikanlılar, bu anda ona yetişip koluna girdiler, Muhtar:

Sus Zöhre Hatun dedi, sus!"

Susmayacağım Muhtar, susmayacağım, hepiniz avrat gibi °nun sopasının altına yattınız, şimdi gücün bana mı yetiyor.

Muhtar gene:

Sus Zöhre Hatun, diye inledi, “başımıza büyük işler açma...

Bunun üstüne kalabalıktan beş on yaşlı kadın çıktı, alana yürüdüler, Zöhre Hatunu aralarına aldılar, çektiler götürdüler.

At da, koşmaktan, gösteriden yorulmuş olacak ki gitti yılkıya karıştı. Bir kısrak buldu. Kısrak ona bacaklarını açarak, gererek, küçük küçük su

koyvererek yanaştı. Yağız at kısrağının boynuna yapıştı dişleriyle, birkaç kere yöresinde boynunu dişleyerek, bacak aralarını, açılmış, titreyen burun kanatlarıyla kokladı, aletini çıkardı, kısrağın üstüne çıktı, ön bacakları kısrağın yanlarından sarkmış titriyordu. Dişlerini de boynuna geçirmişti, kısrak, üstündeki azgın atı zor taşıyordu. Beli bükülmüştü. Atın altında bir iki adım ileriye gidiyor, sağa sola sallanıyordu. Yağız at, bu sırada kısrağa aştı, gözleri birkaç misli büyümüş, sağrısı kırışmış, seyiriyordu.

Yağız at, bunun arkasından bir kısrak daha buldu, ona da aştı. Kır kısraktan sonra üç yaşında gösteren bir al tayla uzun uzun seviştikten, tayın boynunu diş yaralan içinde bıraktıktan sonra, ona da aştı. Yorulmuştu, yılkının biraz ötesine gitti, başı yerde azıcık bekledi.

Alanın kıyısındaki kalabalık, hiç ses çıkarmadan, gerilmiş öylece bekliyorlar, yalnızca, arada sırada candarmalara, belli etmeden bir göz atıyorlardı.

Orada biraz bekleyen yağız, gene havayı kokladı, ön ayaklarını koşarcana sallayarak gene göğe tırmandı, şahlandı, uzun uzun kişnedi, geldi kalabalığın önünde biraz durdu, sağa sola koştu, ardından da, gündoğudaki kayalıklara, arada bir kendi yöresinde dönerek, aldı yatırdı. Az sonra keskin kayalığın sivrisindeydi. Yönünü güne dönmüş, kuyruğunu ağır ağır sallayarak, yele çırpıyordu.

Kalabalık, hiç kimseden en küçük bir çıt çıkmadan, gerilmekten yorgun, bitkin köye döndü. Candarmalar da onların arkasından köye geldiler. Onlar da hiç konuşmuyorlardı. Onların da yorgunluktan yürüyecek halleri kalmamıştı. Yüzleri de daha sapsarıydı. Köyün içinde hiç durmadan, başları önde, öteki köye çektiler gittiler.

11

Kasaba derin uykusundaydı. Topal şafağa karşı yatağından çıktı, giyindi kuşandı yola düştü. Kürt Rüstemin evinin yanındaki mezarlığa girerken ilk horozlar ötüyordu.

"Ooooo, Rüstem, Kürt Rüstem..."

Ha buradayım, kimdir ki o?

Benim ben, ben Topal Ali.

Buyurmuş olsun Topal Ağa. Sen hoş gelmiş, safalar getirmişsin benim evime.

Eve yaklaşmış Topal Aliye koştu, eline yapıştı. “Sabah sabah, bir iyi haber mi Topal Ağa."

İyi, iyi, dedi Topal, eve yürüdü.

Arkasından gelen Kürt Rüstem:

Bir kahve Topal Ağa, süt, çay... Sen kahvaltı bile yapmadın.

Büyük ağacın altındaki tahta kanepelerin üstüne oturdular. Kürt Rüstemin karısı çoktan uyanmış, uçkurlarını tutarak alt yandaki dereye koşan çocuklarına çorba pişiriyordu. Topal Aliyi görünce ocağa bir de çaydanlık sürdü. Küçük bir tencerede de süt kaynatıyordu.

Avrat, cezveyi de... Sade olacak. Ağalar şekersiz içer, ben bilirim.

Kahvaltı gelinceye kadar havadan sudan konuştular. Kadın sofrayı önlerinden aldıktan sonradır ki Topal Ali ıkınıp sıkınarak söze başladı:

Duydum ki Rüstem sen sana yakışmayacak bir iş yapmışsın Bu sabah ben sana bunun için geldim.

Hangisiymiş o iş?

Sen Murtaza Ağanın canına bekçi durmuşsun.

"Doğrudur, aha durmuşum."

Topal Ali başını yukarıya kaldırdı, dikti, “Oldu mu bu yani, yakıştı mı bu sana, sen elaleme uşak durmak için mi bunca yıl Bayramoğlu gibi bir eşkıyayla dağda, can pazarında gezdin?" dedi.

Benim çocuklarım açtır. Aha ben de bu mezarlığın içinde otururum, ölülerin içinde. Uşaklık senin gibi Ağaya yakışır da, neden benim gibi gariban Kürt Rüsteme yakışmasın?

Ali üstündeki ağacın iri dallarına, ağaca sarılarak ta doruğa çıkmış gür, sağlıklı, çiçek açmış asmaya bakıyor, sanki onu dinlemiyordu.

Bir kere ben Bayramoğlu gibi bir büyük adamın çetesi değil, üstelik topal bir fıkara köylüyüm.

Sen de ince Memed gibi bir eşkıyanın adamısın. Bu kasabada bilmeyen var mı sanıyorsun? Çiçekli Mahmut Ağayı birlikte öldürdünüz, bir kurşun sen, bir kurşun o... Bunu da kasabada herkes biliyor. Sen İnce Memedin önüne düşmüş Murtaza Ağanın evine götürürken seni herkes görmüş.

"Sana bir şey soracağım."

"Sor bakalım Topal Ağa."

Şimdi İnce Murtaza Ağayı öldürmeye gelse, sen de onun bekçisi olsan ne yaparsın?

"İnce Memed Murtaza Ağanın konağına giremez."

"Neden giremesin?"

Benim elimdeki silah, silah değil midir Topal Ağa?

"Yani sen, Murtaza Ağa için İnce Memedi mi öldüreceksin?"

"Ben ne için para alıyorum Murtaza Ağadan, İnce Memed Murtaza Ağayı vurmaya gelsin de, ben de, buyur Ağa, Murtaza bu odada uyuyor, hoş geldin, safalar getirdin, buyur öldür onu, dernek için mi?"

O zaman da İnce Memed seni daha önce öldürür.

"O hiç belli olmaz Topal Ağa, Allah ya ona verir, ya bana. Hemi de sen İnce Memedin öldüğünü, ya da yittiğini duymadın mı? Dağda onun namına eşkıyalık yapanın Ferhat Hoca olduğunu bilmiyor musun?"

Topal Ali bu sözleri duyunca boncuk boncuk terledi, hem de dudakları morardı:

"Bütün bunları sen nereden biliyorsun?" diye kırık bir sesle sordu.

Ohhooooo, diye güldü Kürt Rüstem, “bunu çarşıda herkes biliyor, git Kör Salihin berber dükkanına sana bunların hepsini bir bir söylesin. Senin de..."

Bana da ne olmuş?

Senin de İnce Memedin kasabadaki baş adamı olduğunu bilmeyen var mı sanıyorsun, ama korkma, bunu yalnız biz biliyoruz. Ağalara, Beylere de kimse söylemiyor. Bir de Murtaza Ağa biliyor.

Kim söylemiş ona?

Hiç kimse söylememiş. O kendisi biliyor. Murtaza Ağa senin kendisini erinde geçinde öldüreceğini biliyor, sen onu öldüreceksin. İnce Memed onu öldüresin, hayfmı, öcünü ondan alasın, diye onu öldürmemiş, bırakmış

sana. Murtaza Ağa, İnce Memedden değil, senden korkusundan, senin için tuttu beni...

Bunun için ne veriyor sana?

Her bir şey... Tarla, ev, para, at, her şey.

Ben de veririm sana.

Söz vermişim Murtazaya...

Aralarında uzun bir söz cebelleşmesi geçti. Topal Ali neler önermedi ona. Murtaza Ağa, bir vermişse, o, on verdi. Kürt Rüstem, “söz vermişim," dedi de başka bir şey, demedi.

Öyleyse biz seninle karşı karşıyayız, öyle mi Şerbetçi Kürt Rüstem?

Öyle, dedi Rüstem, ceketini sinirli çekiştirirken belindeki tabanca gözüktü.

Bak, o belindeki tabancayı senden önce bana vermişti Murtaza. “Biliyorum Topal Ağa."

Bana ne yaptığını da biliyor musun?

Onu da biliyorum Topal Ağa. Seni anadan doğma soydu, Çarşıya attı, öyle değil mi?

Öyle. İnce Memed, Topal Ali korkusu geçsin, bana yaptığını tıpkı sana da yapacak.

Ben Topal Ali değilim, diye gürledi Rüstem, “ben de onu orada hemen vuracağım. Sen kurnazsın, sen vuracaksın onu, onu da İnce Memedin üstüne atacaksın."

Ali, çok az öfkelenirdi, bu Kürde o kadar öfkelenmişti ki, öfkesini, belki ömründe ilk kez yenemeyerek ayağa fırladı:

Öyleyse Allah ya sana, ya bana verir Kürt, diye bağırdı. “Çocuklarının günahı senin boynuna, senin boynuna," diye, topal ayağını yere vurdu. “Çocuklarının günahı senin boynuna, senin boynuna..."

Mezarlığa yürüdü. O kadar hızla yürüyordu ki topallığı hiç belli olmuyordu. Bir anda da oradan uzaklaştı, mezar taşlarının arkasında yitti gitti.

Bu olaydan sonra Topal Aliyi bir kaygıdır aldı. Düşünüyor, düşünüyor, bir çıkar yol bulamıyordu. Murtaza Ağa, eğer Kürt Rüstemi koruyucu yaparsa işi zordu. Onu öldürmeden, bu yiğit, bu mert adamı, Murtaza Ağayı kimse öldüremezdi. Onu öldürmek de hem o kadar kolay değildi, hem de başka sakıncaları vardı. Bir kere başta Bayramoğlu, sonra da öteki çete adamları onun kanını ararlardı. Çete dağdan inmişti ya, hiçbir biçimde, daha dağılmamıştı. Böylece birkaç gün kendi kendine kıvrandı durdu. Hüsne

Hatun ona hemen yetişmeseydi, kim bilir hali nice olur, başına ne işler gelirdi.

Hüsne Hatundan gelen kadın:

Hüsne Hatun dedi ki bu son, artık bir daha ona kimseyi göndermeyeceğim. Ağa da zaten Kürt Rüstemi tutuyor, günlerdir onun önüne ben geçiyorum, bu son. Beni kırmasın, bu gece ortadan el ayak çekilince konağa gelsin de konuşalım. Ben koca bir Türkmen Beyinin kızıyım. Beni koskoca Çukurovada kıran olmadı. Ne beni, ne de soyumu... Ali Ağa da, eğer soyunda azıcık yiğitlik, kendisinde insanlık var ise beni kırmasın gelsin, dedi.

Topal Ali:

Sen git, dedi, “Hatuna selam söyle, ellerinden öperim, bu gece" yarısı konağa geliyorum, Murtaza Ağa da evde olursa daha iyi olur."

Tam gece yarısı konağın kapısını çaldı Topal Ali. Kapı hemen açıldı. Merdivenin başında Hatunla Murtaza bekliyordu. Murtaza Ağa da, Hatun da giyinmiş kuşanmışlardı. Hatun, kenarları altın işleme başörtüsünü bağlamış, altın zincirli beşi biryerdelerini boynundan aşağı sarkıtmış, altın bileziklerini bileklerine kadar takmıştı. Hatun her zaman değerli konuklarını bu kılıkta karşılardı.

Murtaza Ağa, bir iki basamak inerek Alinin koluna girdi, yukarıya öyle çıktılar:

Hoş gelmiş benim öz bir kardaşım, diyor, Alinin yöresinde dönüyordu. “Biliyordum, bizi böyle sonuna kadar mahzun koymayacağını, biliyordum, etin tırnaktan, canın tenden ayrılmayacağını, biliyordum, bir küçük şakanın kırgınlığının yıllar sürmeyeceğini. Şimdi ben gidiyorum, Hatunun seninle konuşacağı var. Allahaısmarladık, biz sonra çok konuşuruz seninle, çok konuşacağımız var. Diyorlar ki, İnce Memedi Ferhat Hoca öldürmüş, bir de diyorlar ki İnce Memed Ankaraya gitmiş. Seninle çok konuşacağımız var. Sen gideli çok şey birikti."

Ellerini havaya açtı:

Allahım sana çok şükür, sana çok şükür şu dünya gözüyle kardaşım Aliyi bir daha gördüm ya, senden artık başka bir şey istemem Allahım, sana, sana çok şükür. Sana hamdüsenalar olsun.

Bir sevinç kasırgasında dönerek ikişer ikişer atlayarak merdivenleri inerken bir an durdu, yukarıya bağırdı: “İnce Memedin atını da yakalamış getirmişler, ben onu görmeye gidiyorum. O atın yakalanabileceğine inanmıyorum ya..."

Kapıyı arkasından hızla çekti.

Ya Ali kardaşım, bu evde bir dediğin iki olmayacak. Ne istersen senin olacak. Demek giyit, çizme, şapka istemiyorsun, hakkın var kardaşım, hem de yerden göğe kadar. Atını da silahını da kendin alacaksın, o da doğru. Ağanın tabancasını da istemiyorsun, çiftlikten toprak da, ev de istemiyorsun... Seni anlıyorum. Dernek dolgun bir maaş istiyorsun, Kaymakam, Yüzbaşı, Doktor gibi.

Onlar gibi, dedi, başı yerde Ali, utangaç.

Yarın hemen.

Bir de Kürt Rüstem bu evin semtine uğramayacak. Eğer onu bu kapıdan geçerken bile görürsem vururum. O, İnce Memedin has adamı. Bayramoğlu da öyle.

Kürt Rüstem de bu kapıdan geçemeyecek, Ali, bu da sana söz.

Sağ ol Hatunum.

Ali, sana bir şey söyleyeceğim. Bu söyleyeceğimi şimdiye kadar kimseye açmadım, Ağaya bile, çocuklarıma bile.

Buyur Hatunum. Hatunun yüzü kıpkırmızı olmuş, gözleri de çakmak çakmaktı.

O gece var ya, Çiçekli Mahmut Ağanın öldürüldüğü gece, ben seni gördüm.

Bu sözleri duyar duymaz Alinin başından kaynar sular döküldü, topal bacağından bir damar kasıklarına kadar çekildi, kasıldı, yüreği göğsünü hızla dövmeye başladı.

Ben pencerenin önünde duruyor, dışarıyı seyrediyordum. İçime bir karanlık gelmiş çökmüş, beni uyutmuyordu. Sizi görünce elim ayağım çözüldü. Sen önde, öteki adam arkada merdivenleri çıktınız. Sen odanın kapısını açtın, yanındaki adam içeriye girdi. Karanlıktı, yanındaki adamın yüzünü göremedim. Boyu senden kısaydı. Seni de topallamandan tanıdım. Bir de duyulur duyulmaz, sesin geldi kulağıma. O kısa adama bir iki söz söyledin. Ardından hemen kurşunlar patladı. Benim de dizlerim çözüldü, pencerenin önünde kalakaldım. O sen miydin Ali?

Senden gizlim saklım yok Hatunum, o bendim, dedi Ali. “Bir şeyi anlamadım Hatunum, niçin kimseye söylemedin bunu.

Bilmem, bilemem ama söylemedim. Seni başkaları da görmüş çarşının içinde, yolda bize o adamlarla gelirken, o günlerde ay ışığı vardı, seni tanımışlar, geldiler bize, Ağalara, Beylere söylediler. Ben de, ben onları gördüm, dedim, gördüğüme de ant içtim, Ali onların arasında yoktu, dedim.

Neden bütün bunları benim için yaptın Hatunum?

Bilemiyorum Ali kardaş, yaptım işte.

Ötekilerin beni gördüklerini biliyordum da, seni bilmiyordum.

Ben de inkarı basınca, seni hapisten kurtardım.

Sağ ol Hatunum, senin bu iyiliyiğin altında kalmayacağım.

Kalacaksın, Ali. Sen erinde geçinde Murtazayı öldüreceksin. Belki binde bir yüreğine bir iyilik gelir de, belki benim için, belki çocukları için, belki de iyi, yüreği temiz bir adam olduğu için öldürmezsin. O, ölümden, o senden çok korkuyor.

Sen bütün bunları bile bile niye evine, Murtaza Ağaya koruyucu olaraktan alıyorsun beni?

Ölümden çok korkuyor, her gün bin kere ölüyor, ölüm korkusundan sabahlara kadar gözlerine uyku girmiyor. Ha öldürmeye geldiler, ha gelecekler, çılgına dönüyor. Sen elinin altında olunca korkmuyor. Ben düşündüm ki, Murtaza Ağayı, sen nasıl olsa öldüreceksin, hiç olmazsa fıkara bir kere ölsün.

Belki de haklısın Hatunum. Ben kalkıyorum.

Koruyuculuğu kabul ettin mi?

Ayağa kalkan Topal Ali, önce başını yere eğdi, uzun bir süre soluk bile almadan düşündü, farkında olmadan Topal ayağını birkaç kere öne arkaya salladı, başını kaldırdı, gözlerini Hatunun gözlerinin içine dikti:

Kabul ediyorum Hatunum, hem de senin o gülden nazik, soylu Türkmen Beyi kızı hatırın için.

Bu gece burada kalsana. Vakit çok geçti.

Molla Duran Efendiye gitmeliyim, ondan helalliğimi almalıyım.

Ne diyor bütün bu olan bitene Molla Duran?

Onun için bir Ağa, bir Bey, bir zengin ölsün de isterse babası olsun, onun için düğün bayram... O da benim Murtaza Ağayı öldüreceğimi biliyor, o günü de dört gözle bekliyor. İyi geceler Hatunum, yarın gelirim.

Topal ayağını yorgun, sürükleyerek çıktı, merdivenleri hiç ses çıkarmadan ağır ağır indi. Onun ayak seslerinden gittiğini anlayan Murtaza Ağa, yandaki odada heyecanından dokuz doğuruyor, odanın içini hızla fır dönüyordu, odadan, koşarak birkaç adımda Hüsne Hatunun yanına geldi:

Ne oldu Hatun? diye gözleri kocaman açılmış, ona sordu.

Oldu Ağa, kabul etti.

Çok şükür Allahıma, diye Murtaza Ağa, ellerini havaya açtı. “Çok şükür, canımı bağışlayan Allahıma."

Hüsne Hatuna sarıldı, onu öptü.

Sağ olasın, sağ olasın Hatun, sen olmasaydın, bu dinsiz yola gelmez, koruyuculuğu kabul etmez, sonunda da beni öldürürdü. Şimdi, ekmeğimizi yemeyi, kahvemizi içmeyi kabul eylediğine göre bizi öldürmez, değil mi?

Öldürmez, hem de hiç öldürmez. Topal Ali bize kardaş oldu, diye karşılık verdi Hüsne Hatun.

Bu gününe, bu dirliğine çok şükür Allahım. İnce Memedin de atını hiç yakalayamayacaklar. Paramız da yanımızda kalacak, ben de o paranın bir kısmını Ali kardaşımıza vereceğim.

Uyumadan, ilk ışıklara kadar, odada yan yana oturup konuştular. Hatun onun içindeki onulmaz korkuyu söküp atmak istiyordu. İstiyordu ya, bunun da kolay olmayacağını biliyordu. Aliye güveni birkaç gün sürecek, ondan sonra gene önce İnce Memedden, ardından da Topal Aliden korkmaya başlayacaktı. Çiçekli Mahmut Ağanın onun yanında öldürülüşü çok kötü olmuş, yaraya tuz biber ekmişti.

Kahvaltıyı erkenden yaptılar. Murtaza Ağa hemen giyindi kuşandı, İnce Memedin atı komisyonuna gitmek için yola çıktı.

Kim bilir, bugün de komisyona ne iki yüzlüler, dolandırıcılar, ne yılanlar, ne aşağılık adamlar ne kurada atlar getirecekler. Ben bugün onlara gösteririm. İnce Memedin atını kim yakalayabilir, behey ahmaklar...

Candarma dairesine geldiğinde komisyonu kendisini bekler buldu. Komisyona, atlar üstüne tecrübesine binaen, Molla Duran Efendiyi de almışlardı. Duran Efendi onu görünce güldü:

Bakıyorum ki, bugün bambaşkasın, bakıyorum ki bugün sevincinden yanma yaklaşılmıyor, bakıyorum ki tadı canı garantiye almışsın ki kanat takmış uçuyorsun, bakıyorum ki Topal Ali kardaşımızı gene yola getirmişsiniz.

Can candan, et tırnaktan ayrılmaz, diye yerine oturdu Murtaza Ağa.

Molla Duran onun Aliyi ayarttığına kızmış göründü.

Bakıyorum ki, avcı kediyi farenin deliğinin ağzına bağlamışsın.

Murtaza Ağa, ona acıyarak tepeden baktı:

Sen öyle bil...

Gene, on beş yirmi köylü ellerinde birer çıplak, karnı karnına geçmiş, yaşlılıktan ayakta duramayan yağız beygirle gelmişler, candarma komutanlığının avlusunda duruyorlardı.

O adam daha duruyor mu? diye sordu Murtaza Ağa.

O adam bu avluda ölecek, onu hiçbir güç buradan ayıramaz. Ya atını alıp parasını vereceğiz, ya da o buradan ayrılmayacak.

Haydi inelim de aşağı atlara bakalım, dedi Taşkın Halil Bey. “Başımıza bir bela aldık ki bela derim sana. Bu işin altından nasıl kalkacağız, Allah bilir."

Önde Yüzbaşı, yanında Kertiş Ali, Muallim Rüstem Bey kendiliğinden talip olmuştu komisyon üyeliğine, bu işi içlerinde en ciddiye alan kişiydi, Muallim Rüstem Bey, ötekiler avluya indiler, karakol kapısının önüne sıralanmış sandalyaya oturdular. Önlerindeki üstüne yeşil bir örtü atılmış masanın üstünde bir kırbaç, bir sürahi suyla bir bardak, birkaç tane de kül tablası duruyordu.

Getirin bakalım.

Baştaki atın başını çok yaşlı, avurdu avurduna geçmiş, uzun, tel tel sakallı, beli biraz öne doğru bükülmüş yırtık şalvarlı, yırtık, yün şapkası ta kaşlarının üstüne kadar düşmüş bir kişi tutuyordu.

Atların yanındaki düzenleyici candarma, adama:

"Çek," dedi küçümseyerek.

Adam, atın boynuna doladığı kıl örmeyi çekti, at bir türlü yerinden kımıldayamıyordu. Çekiyor, sövüyor, atın karnını tekmeliyor, kulaklarına asılıyor, ölümcül at, bir türlü yerinden kıpırdamıyordu. Sonunda, candarmanın, öbür at sahiplerinin yardımıyla at, ayağı ayağına dolanarak birkaç adım atabildi.

"Yani şimdi bu at İnce Memedin atı mı?"

"İnce Memedin atı," diye diretti yaşlı adam. “En has, en ala, en küheyları İnce Memed atı budur işte."

"Nereden belli İnce Memedin atı olduğu bunun?"

Çünkü at, İnce Memedin öz bir atıdır da oradan belli. Yani İnce Memedin atının alnında Peygamber mührü mü var?

Seyis Şeydi ayağa kalktı:

İnce Memedin atının alnında Peygamber mührü yok ya, ağzında, tam damağında koskocaman bir mühür var, şimdi bakacağız bakalım, bu İnce Memedin atı mı, değil mi?

İki candarma atm ağzını açtı, baktı:

Yok, dedi, “ götürün."

Yaşlı adam:

Bu İnce Memedin atıydı, diye inler gibi konuştu. “Eyvah, siz İnce Memedin atını hiçbir zaman bulamayacaksınız. Çünkü İnce Memedin atı

buydu, kaçırdınız. Eyvah ki eyvah!"

Atın boynundaki kıl örmeyi tuttu, çekti çekti, terledi, bağırdı, at yerinden kıpırdamadı. Yalvarırcasına komisyona, candarmalara, köylülere baktı, komutanlık avlusunun öte yüzünü, büyük, üst üste bir kalabalık doldurmuştu, onların üstünde yalvarırcasına, gözlerini gezdirdi. Baktı ki kimse onunla ilgilenmiyor, Seyis Şeydi de Peygamber mührü var mı yok mu, diye başka bir atm ağzına bakıyor.

Bakın, diye gürledi yaşlı adam, kendinden umulmadık bir sesle, “bana bir iyice kulak verin, bu at İnce Memedin öz bir atıdır. Nereden belli diyeceksiniz, çünküleyim bu at onun atıdır. Siz, parayı vermemek için, bu atın ağzında mühür yok, diyorsunuz. Oysa bu atm ağzında da mührü var." Gitti atın kuyruğunu kaldırdı. “Bakm, bakın götünde de mührü var." Kuyruğu bıraktı, atm başına koştu, boynundaki kıl örmeyi çözdü. “Bu at İnce Memedin atıdır" bunu iyi bilesiniz. Ben bu atı size armağan ettim."

Atın sağrısına bir tokat aşkedip oradan uzaklaştı, bir anda da avlu duvarının arkasındaki kalabalığın içinde yitti.

Seyis Şeydi büyük ciddiyetle, işini seven bir insanın ağırbaşlılığı, vakarıyla öteki atların da ağzını teker teker açtırıp, damaklarında Peygamber mührü var mı yok mu, diye baktı. Ne yazık ki, hiçbir atın damağında Peygamber mührü yoktu. At sahipleri ses çıkarmadan, atlarını aldılar gittiler. Kimisi daha avluyu çıkar çıkmaz, kimisi çarşının içinde, kimisi de kasabayı çıkınca, çayın kıyısında getirdikleri atları bıraktılar. İnce Memelin atının başına para konduğu günden bu yana kasaba İnce îvlemedin atlarını yakalayıp getirenlerle dolmuş taşmış, bu gelen kişilerin birçoğu da getirdikleri kurada, yağır, topal, kör, solağan beygirleri kasabada bırakıp gitmişlerdi. Kasabanın yöresindeki tepeler, çayın kıyıları, kasabanın ev araları, alanları bırakılmış beygirlerle dolmuştu. Bu, bıçağan, solağan, ölümcül beygirlerin aşağı yukarı hepsi de yağırdı ve bu beygirlerin sırtlarına saksağanlar konuyorlar, orada, beygirlerin sırtlarında kanatları savrularak zavallıların sırtlarını gagalıyorlardı. Kimi saksağanlar atların sırtındaki işlerine öyle dalmış oluyorlardı ki, kimi zaman da kendilerini atla birlikte çarşının ortasında buluyor, telaşla uçuşup gidiyorlardı.

Sıra, Komutanlık avlusundan o gün bugündür ayrılmayan Kedi Kadrideydi. Kedi Kadri ovadaki köylerden birisindendi. Çok yaşlı olduğu söyleniyordu ya, tam bir köse olduğundan yaşını hiç belli etmiyordu. Boyu da çok kısaydı. Bacakları da çarpıktı. Burnu bir yana kaymış, gözleri çukura kaçmıştı. Saçları da diken dikendi.

Seyis Şeydi Efendi," diye yalvardı, “bu ata bir daha bak. Tabanlarının altını öpeyim bak. Sen, bugün de şu Peygamber mührünü icat eyledin." Atının ağzını açtı, baktı. “Gel de bak. Atana babana rahmet, sen iyi akıl ettin İnce Memedin atının ağzında Peygamber Aleyhisselamın mührü olduğunu... Evet ve de evet, İnce Memedin atının ağzında nal kadar bir mühür vardır, ben de kendi gözümle gördüm... İşte bu atm, şimdi İnce Memedin atı olduğu anlaşıldı. Siz bu at İnce Memedin atı değildir deyince, ben de size kanaraktan, iyi ki atı alıp götürmemişim." Atın ağzını bıraktı, geldi komisyonun önüne dikildi. “Bakın, o gün ben sizin aklınıza uysaydım, ne büyük felaket olacaktı. Ben, İnce Memedin atını alıp götürecektim, siz de kıyamete kadar ağzı Allah mühürlü atı arayacaktınız. Ben bu atı, şu Düldül dağının doruğunda çakmaktaşı sivri kayanın keskin ucunda görünce, İşte İnce Memedin atı budur, dedim. Yanına kadar çıktım, at bana boynunu uzattı, üstüne bindim, gözlerimi kapattığımı biliyorum, gözlerimi açtım ki bir de ne göreyim.

Kısa kes.

Kısa kesemem Taşkın Halil Bey... Burada benim canım üstüne oyun var. Nasıl kısa keserim, şimdi ben can pazarındayım, siz de can pazarındasınız. Ya İnce Memedin atını yakalayamazsanız, o zaman neye varır haliniz sizin de... Yaaaa, susamam Taşkın Halil Beyim, susamam.

Konuşsun, dedi Murtaza Ağa gülerek...

Konuşsun, dedi Molla Duran Efendi.

Konuş, diye buyurdu Yüzbaşı, sert.

Sağ ol Yüzbaşım, dedi Kedi Kadir, elini, yan giydiği, sağ kulağının üstüne inmiş şapkasının kırık siperliğine götürerek bir asker selamı verdi Yüzbaşıya. “Sağ ol var ol... Yüzbaşıma söyleyim ki, iyi ki bu fırsatı kaçırmadmız, ananız sizi, çünküleyim ki Kadir gecesi doğurmuş. Bu atın başına, bu at hiçbir zaman yüce dağ başlarındaki çakmaktaşından keskin kayalıkların üstünden inmez, hiçbir insanoğlu da oraya ulaşamaz, bin beş yüz lira koydunuz, işte şu, şurada duran atın başına, sonra üç bin ettiniz. Az daha beklesem, beklesem beş bin, on bin, yüz bin lira yapacaksınız. Ama ben beklemem, ben vatanperverane bir kişiyim. Ben, şu dağlarda göğsümü düşmana karşı tunçsiper etmiş bir kişiyim. İnce Memedin atını yakalamışım da getirip vatanıma vermez miyim? Ben, dağın doruğunda, atın sırtına binip de, gözümü köyün içinde açınca, bunda bir şey, bunda bir hikmeti Hüdalık iş var, dedim. Bizim köyde de bir Hoca var, Hoca değil ermiş, yedi düvelin yarısını gezmiş, hem de Kuranı Kerimini bir ayaküstünde okuyor. Her gece

de Peygamberle konuşuyor, buyruk alıyor. Atı doğru ona götürdüm, Hoca ata baktı baktı, kuyruğunu, ayaklarını kaldırdı baktı. Karnını elledi, sağrısını şaplakladı, her bir yerini inceden inceye gözden geçirdi, bir de atın ağzını açtı ki Hocanın aklı başından gitti. Amanın ha, amanın Kedi Kadri, sen ne yapmışsın, bu atın ağzında bir mühür var ki, üstünde Allah yazılı. Hiç kimseye söyleme, amanın ha kimse duymasın, bu at ermiş bir kişilerden. Sen bunu evine götür bağla, evine gökten para, mal mülk, sağlık, bereket yağsın. Ben de atımı aldım, baktım ki aradığınız at bu attır, yüce Devletimin mademki bu ata ihtiyacı vardır, ben vatanperverane bir adamım, varsın canım da, malım da Devletime anası sütü gibi helal olsun. Şimdi, ben atı size vereceğim, yalnız, bunun karşılığında bir şartım şurtum var, duydum ki siz bu atı bulunca kurşuna dizecekmişsiniz, paranızı biltekmil alacağım, hemen şimdi burada avucumun içine sayacaksınız. Yalnız iş bununla bitmeyecek, siz atı üç gün yedirip içirecek, ondan sonra kurşuna dizeceksiniz. Malum ya, asılacak, kurşuna dizilecek kişilerin son arzuları yerine getirilir, Bu at da aç. Onun arzusu da bir torba yem."

Sen atla konuştun mu, son arzusunu ne biliyorsun? diye sordu onunla alay ederek Taşkın Halil Bey.

Kedi Kadri önce biraz şaşırdı, yardım ister gibi Murtaza Ağanın gözlerine baktı, komisyon üyeleri dalgalarındaydılar, bu Kedi Kadrinin gözünden kaçmadı, doğrusu onların bu halleri ağrına da gitti. Ah paraya gereksinimim olmasa, milyon verseler İnce Memedin atını size vermezdim, diye içinden geçirirken, güzel aklı yardımına ulaştı.

Bana o Hoca, yani bizim köyün ermişi dedi ki, hayvanların ağızlarında Allah mührü olanları, insanlardan daha mübarektir ve akıllıdır, onun için onlar kurşuna dizilecekken, son arzuları yerine getirilmeli. Aman Hocam, ben atla nasıl konuşurum, at dili bilmem ki ben, dedim.

Komisyon üyeleri hep birden kahkahayı patlattılar. Kedi Kadri de onlara uydu. İçinde bir umut çaktı söndü. Belki de kanatlı sözlerle onları kandırmıştı. Ya Allah, dedi içinden, konuşmasını sürdürdü.

Hayvanların ağızlarında Allah mührü de olsa, son arzuları, ölmeden önce, üç gün üç gece yem yemeleridir.

Kollarını havaya açarak bağırdı:

Değil üç bin lira, yüz bin, milyon verseniz, İnce Memedin atının son arzusunu yerine getireceğinize dair bana senet vermezseniz, ben de bu atı size vermem.

Vakit gelmiş geçmişti, hepsinin de karnı zil çalıyordu. Taşkın Halil Bey ayağa kalktı, kollarını açtı, gerindi, “Of yorulmuşum," dedi. “Seyis Şeydi, baksana şu atın ağzına, Allah yazılı mıymış." Gülüyordu, alay ediyordu, Kedi Kadri, onun bu davranışından, kendisini aşağılamasından dolayı utanıyor, yerin dibine geçiyordu ya, ne yapsın. İşin ucunda üç bin lira vardı ve Çoluk çocuğu kıyamete kadar rahat edecekti. Bu yüzden ses çı karmıyor, beylerin hali böyledir, diye kendi kendini teselli ediyordu. Bunlar, insanlarla hep taşak geçerler.

Seyis Seydi ata yaklaşırken Kedi Kadri bir sıçramada atın yanma vardı, ağzını açtı:

"Bak bak, bak Seyis Ağa efendim, işte orada, damağının altında, bak, orada Allah yazılı, gördün mü, Allah yazısı..."

Seyis Seydi atın damağına, dilinin altına, avurtlarına uzun uzun baktıktan sonra:

"Yok," dedi, “ne Allah var, ne de kitap... Yahu sen ne biçim adamsın Kedi Kadri? Sen hiç utanmıyor musun, İnce Memedin atının donu yağız, buysa al, uyuz bir beygir."

Senin okuryazarlığın yok, diye bağırdı Kedi Kadri. “Eeeeey, millet okuryazarlığı olmayan bir adam, atın ağzındaki Allahı okuyabilir mi?"

Candarmalar, Yüzbaşının buyruğuyla Kedi Kadriyi tuttular, avlu dışına götürdüler, bıraktılar. Kedi Kadri, avlu dışından da bağırıyordu, “gitmeyeceğim, bu yanlışlığı size yaptırmayacağım. Aklınız başınıza gelinceye kadar burada, kumandanlığın önünde, İnce Memedin ağzında Allah yazılı atı elimde, yemeden içmeden, ölünceye kadar bekleyeceğim. Bırakın benim ölümümü, ağzında Allah yazılı at acından ölürse siz günaha girmez misiniz, bu dünyada da, öteki dünyada da kaçacak delik aramaz mısınız?"

Yüzbaşı Kertiş Aliye:

Ali Onbaşı, diye buyurdu, “bu adamı susturursan ancak sen susturursun."

Taşkın Halil Bey Seyise:

Yahu Seyisbaşı, nerden buldun bu mühür hikayesini? diye sordu.

Sorma Bey, diye başını salladı Seyis Şeydi, “haltettim. Adam söyleyince aklıma geldi. Şimdi işin yoksa at ağzı ara dur. İki gün içinde ağzı mühürlü bin tane at dolar çarşıya. Hem de ağzı altın tuğralı binbir tane yılkıya bırakılmış at."

Ne dernek yılkıya bırakılmış at? diye sordu komisyon üyesi Savcı. İnce Memed atı komisyonuna Savcı üye olduğundan bu yana, her gün birkaç

kere soruyor, Taşkın Halil Bey de onu yanıtlıyordu. Bu sefer Murtaza Ağa onu yanıtladı:

Bak Müddeiumumi Bey, atlar yaşlanır, atlar yaşlanınca elden ayaktan düşerler. Köylü bunu ne yapsın, işe yaramayan atı. Eti yenmez ki, derisi işe yaramaz ki kessinişte o zaman bu atları sahipleri götürürler dağa bırakırlar. Dağda da bu bırakılmış atlar bir araya gelirler, elli, yüz, yüz elli... Böylece dağlarda dolaşırlar. Bilhassa kıtlık yıllarında dağlara çok at bırakılır. Bunlara da yılkı atı, yılkıya bırakılmış at, derler.

"Anlar gibi oluyorum. Sonra ne olur bu atlara?"

"Vadesi yetenler, Allah rahmet eylesin ölürler, ölmeyenleri de işte böyle yakalarlar, İnce Memedin atı, diye bize getirirler."

Anlamaya başlıyorum galiba Murtaza Bey...

Nazifoğlunun lokantasına girdiler. Taşkın Bey kendisini, “yorgunluktan öldüm," diye sandalyaya attı.

Bugünler kasaba bir şenlikti. Herkesin yüzü gülüyor, kimse kimseyle takışmıyor, kavga etmiyor, kimse kimsenin nerdeyse dedikodusunu bile yapmıyordu. Kasaba değişmiş gitmiş, tarihinde böyle sevinçli, hoş günler yaşamamıştı. Bütün bu işler İnce Memed sayesinde olmuştu. Herkes İnce Memedin dağdaki binbir maceralarla dolu yaşamına katılıyor, daha da çok fıkaralar, köylüler, delikanlılar onunla bütünleşiyorlardı. Hele İnce Memedin atının başına para konması kasabayı iyice sevince boğdu. Kasaba ikiye ayrılmış, kimisi köylüler İnce Memedin atını yakalar, teslim ederler, diyor, kimi de böyle bir şeyin olamayacağını söylüyordu. Sonra kurada atları cins cins adamlar getirmeye başlayınca kasabada gerçek bir düğün bayramdır yaşandı. Atlarının İnce Memedin atı olduğunu kanıtlayamayan birçok kişi kasabanın içine düşüyor, üfürsen yıkılacak atı üstüne bir masal uyduruyor, kendisine inanmayanlara veryansın ediyordu. Kasabada at destanlarından, oyunlarından, türkülerinden, kimisi de, bilmem nerede yakaladığı at üstüne hikayeler çıkarıyordu, at efsanelerinden, masallarından geçilmiyordu. Masal yüzü görmemiş kasaba çocukları, koy çocukları gibi masallarla, üstelik de türlü türlü, işitilmemiş at masallarıyla uykuya varıyorlardı.

Kadın günlerinde de yalnız İnce Merned vardı. Onlar da İnce Memedden başka bir şey konuşmuyorlardı. Bu kasabada sıkıntıdan patlayan, ikide birde soluğu büyük şehirlerde alan Yüzbaşının karısı bile, artık kasabadan ayrılmak istemiyordu. Kasabadaki şenlik böyle sürerse ölünceye kadar burada kalabilirdi. Ömrünün sonuna kadar da mutlu olabilirdi. Dağdan, İnce

Memedden her gün öyle haberler geliyordu ki, anlatılınca kadınlar mestoluyorlardı. Bütün kadınlar canı yürekten İnce Memedi tutuyordu. Zülfünün karısı, Hüsne Hatun, Taşkın Halil Beyin, Yüzbaşının karısı gibi kocaları İnce Memedce öldürülecek olanlar bile.

Kasabanın bütün kadınlarının hepsinin bir günü yoktu. Her mahallenin, her tabaka kadınlarının ayrı ayrı günleri vardı. Kadınlar haftanın her gününde bir başka evde toplanıyorlar, yiyip içiyor, eğleniyorlardı. İnce icat olunduktan sonra günler haftada ikiye çıktı, attan sonra günler haftada üçleşti.

İnce Memed babayiğit, uzun boyluydu. Onu görenler, yüzüne durup da yüz yıl baksalar, doyamıyorlardı. İnce bir insandı, insanlara, özellikle kadınlara o kadar iyi, candan davranıyordu ki, kadınlar ona toptan sevdalanıyordu, İnce Memed, o kadar yakışıklıymış ki, Toros kızları, oradan İnce Memed geçecek, geçecek de salt yüzünü görecekler, diye, yağmurda çamurda, karda kıyamette, boranda kışta günlerce onun yolunu bekliyorlarmış, İnce Memed de hiçbir kadını geriye çevirmiyor, hepsiyle gerdeğe giriyormuş. Yalnız kötü bir huyu varmış, onu isteyen kızlar çoğalınca on bir kızla bile, bir seferinde yatağa giriyor, kızoğları on bir kızın da sabaha kadar bekaretini alıyormuş. İyi bir şey değil, iyi bir şey değil ya, ne yapsın İnce Memed, o kadar güzel, hoş kız var ki dağlarda, sağlıklı, kütür kütür kızlar.

Açık hikayeler anlatıyorlardı ki kadınlar, kimi alışkan olmayanlar duyunca kıpkırmızı kesiliyorlardı. O dağ gibi İnce Memedin kızların üstüne nasıl yüklendiğini, bacaklarını, memelerini, çenelerinin altını nasıl emdiğini, bakire kızların nasıl bayıldığını ballandıra ballandıra anlatmakta kimi kadınlar öylesine ustalaşmıştı ki, o kadına yalvarıp yakararak, bir anlattığını üst üste birkaç kere daha söyletiyorlardı.

Bu anlatıcıların başında Hüsne Hatun geliyordu, en açık saçık, en anlatılmaz konuyu öylesine bir ağırbaşlılıkla anlatıyordu ki, bütün kadınları, hiç görmedikleri İnce Memede kara sevda bağlatıyordu. Dinlerken kızaranlar arasında Zülfünün karısı vardı. Genç, uzun boylu, esmer, Arap kısrağı gibi, kalın dudaklı, göreni şehvetten çıldırtacak kadar alımlı, iri gözlü, uzun, kuğu boyunlu bir kadındı. Kasabaya gelin geleli beş yıl olmuş, bu beş yılda kendisini, ne kılığını, ne de konuşma biçimini hiç değiştirmemişti. Kasabada her gören delikanlı ona aşık olmuş, üstüne türküler çıkarılmıştı.

Köylü biçimi fistan giyiyor, başına, öne gelen yanma altınlar döşenmiş sırmalı fes geçiriyor, üstüne de renk renk ipekliler bağlıyor, ayaklarına da altın çekirdekli inci halhallar takıyordu. Gerdanlığına, kemerine paha biçilemiyordu. Günlerde, geliyor, bir köşeye çekiliyor, ağzını açmıyor, sadece, o da çok açık saçık şeyler anlatıldığında, onda bir değişiklik oluyor, yüzü yalım yalım, kıpkırmızı kesiliyor, o büyük kara gözleri ıslanıyor, parlıyordu. İnce Memed, Çiçekli Mahmut Ağayı öldürmek için kasabaya geldiğinde Zülfünün evine iniyor. Zülfü korkusundan bir odaya saklanıyor, bu kadın da, işte cerene benzeyen bu kadın da Memedin koynuna giriyor, sabaha kadar... İnce Memed, Çiçekliyi öldürüp, kasabayı çıkınca, bu kadın onun üzengilerine yapışıyor, beni de, beni de götür, diye ayaklarını öpüyor. Memed diyor ki, etme eyleme Hatun, ben seni çok sevdim, kıyma kendine. Hatçeyi, dayanamadım dağa götürdüm de Yüzbaşı onu öldürdü. Senin başına bir iş gelmesin sevdiğim, demiş. Ben arada sırada gelir, sende birkaç gece kalırım... Atını üzengilemiş gitmiş. Bu kadın ondan sonra yemeden içmeden kesilmiş, gülmeyi, konuşmayı unutmuş. O gün bugündür İnce Memedi, ağzını bıçaklar açmadan bekliyor. Vay fıkara! Allah böyle bir sevdayı kimsenin başına vermesin.

Taşkın Halil Beyin karısı çok şişmandı. Bu kadınlar arasında Adana Kız Lisesine kadar gitmiş, tek kadın oydu. Hiç durmadan konuşuyor, insanları bıktırıyordu. Çok merak ettiğinden dayanamamış bir keresinde Zülfünün karısına sormuştu, “Nasıldı hanım kardeşim, İnce Memed iyi miydi, bir daha gelip seni aramadı değil mi?" Kadının o kocaman gözleri ardına kadar açılmış, yüzü kıpkırmızı olmuş, başını önüne eğmiş, uzun bir süre de kaldırmamıştı. Taşkın Halil Beyin karısı iyi, soylu “ir kadındı. Kadın bu kadar duygulanınca, sevda işi zor iştir, demiş, bir daha üstelememişti.

İnce Memed neyse ne ya, atı onu bastırmıştı. Daha dün dağlardan bir haber gelmiş, İnce Memedin atı, bütün bir köyün, kadın erkek, kız gelin, yaşlı çocuk, bütün bir köyün, hem de bir bölük candarmanın gözleri önünde sırasıyla kırk kısrağa aşmıştı. O at kısraklara aşarken candarmalar dayamışlar tüfeklerini ata hepsi her yerden ateş etmişler, bir tanesi bile geçmemişti ata. At, sinek ısırdığında yaptığı gibi, derisini bile oynatmamışh. Kırk kısrağa aşan at, işini bitirince, candarmalarm üstünden atlayarak varmış, çakmaktaşından kayanın keskin sivrisinde, gün ışığının ortasında durmuş, dağlara karşı üç kere üst üste kişnemiş, bütün o yörenin kısrakları da ona karşılık vermişlerdi.

Kuşluk vaktiydi, Seyis Şeydi, on beş kadar atın ağzına bakmış, Peygamber mührü aramış, yazık ki hiçbirisinin ağzında böyle en küçük bir işarete rastlamamıştı. Hır çıkarmak isteyen, gürültü yapan at sahiplerine de Kertiş Ali şöyle azıcık kendisini gösterince ortalık süt liman oluvermişti. İşte bu sıralar, görkemli bir yağız atı çekerek hırsız Selim girdi avluya, ağır ağır ilerleyerek geldi komisyonun önünde durdu:

"Söyleyin bakalım, bu da mı İnce Memedin atı değil."

Çerkes Selim, atın başına para konduğundan bu yana Uzunyayla Çerkeslerinden Çukurovaya taşımadık soylu at bırakmamıştı. Getirdiği atların hırsızlık olduğunu Yüzbaşı da biliyor, ses çıkarmıyordu. Armağanını vermiyorlardı, bir de adamı hırsız diye mi yakalasmlardı, böyle bir tutum insanlığa sığmaz, Yüzbaşının vicdanı böyle insaniyetsizliğe razı gelemezdi.

Seyis Seydi atm yanma geldi:

Aç şunun ağzını, dedi sertçe. O, at hırsızlarını hiç sevmezdi. Zaten hiçbir seyis at hırsızlarını sevmez. Besle besle büyüt bir tayı, görkemli bir at olsun, bir hırsız gelsin, onu da alsın götürsün.

Ne var yani, dedi Çerkes Selim, “atı beğendiniz de ödülümü mü vereceksiniz, onun için de yaşına mı bakacaksınız, hiç yorulma Seydi, yaşı beş... “

Aç ağzını şunun.

Yahu ağzını ne yapacaksın atın, yaşı beş, dedim ya...

Çerkes Selimin konuşmasına Yüzbaşı kızdı:

Aç şu atın ağzını, diyorum sana. Ukalalık etme. Ağzındaki mühre bakacak, diye bağırdı.

Çerkeş Selim, hemen atın ağzını açtı, Seyis Seydi atın damağma, dilinin altına, avurtlarına baktı:

Yok, dedi. “Oysa ne güzel, ne soylu bir at. İnce Memedin atı olacak bir at bu."

"Götür," diye bağırdı Yüzbaşı. “Bu hırsızın getirdiği at İnce Memedin atı da olsa, ağzının içi mühürle de döşeli bulunsa, kim bilir nereden çalmıştır, istemez."

Çerkes Selim, orada duruyor, bu mühür işini anlamaya çalışıyordu, “Ne mührü, ne ağzı," diye söyleniyordu.

Ayağa fırlayan Yüzbaşı:

Çabuk, toz ol buradan, diye kızdı.

Selim atın başını tutmuş hızla oradan uzaklaşırken, kalabalığı yararak Pire Durmuş Ağa girdi avluya. Onu görünce bütün komisyon üyeleri

sevindiler, “Hoş geldin Pire Ağa, Durmuş Ağa," diye onu ayağa kalkarak karşıladılar.

Pire Durmuş Ağa, Ceyhan Irmağının öte gecesinden bir Türkmen aşiretinin Beyi olurdu. Soyunun Harzem Sultanlarına çıktığı, dahası da Celalettin Harzemşahın bunun büyük dedesi olduğu söylenirdi. Getirdiği at soylu bir Arap atıydı. Ata sırma işleme eyer vurmuştu. Eyerin üzengileri, kaşı da gümüş savatlıydı. Atın boğazına, aralarında sırmalı muskalar olan mavi, kırmızı, sarı, yeşil boncuklar takmış, atın kuyruğuna, alnına da renk renk kordelalar bağlamıştı. Bu İnce Memedin atını yakalamak için çok çalışmış çabalamış, başından çok işler geçmiş, atın yerini de sonunda doğrultmuştu. Ona da Allah yardım etmişti. Yoksa böyle atları görebilmek, bulabilmek imkan haricidir. Bir bakmışsın gözünün önünde, bir bakmışsın yok oluvermişler. Atı önce Urfada aramış, sonra Halepte soluğu almış, sonra çölde, at yedi bin cerenin ortasında gezerken onu bulmuştu. Bu soy atlar, çoğunlukla, bir de çöllerde cerenlerle gezerler. Gördüm atı, yedi bin cerenin arasında, haydi yakala bakalım. Pire Durmuş Ağadır bu, feleğin çemberinden geçmiştir. Oraya İsmiazam duasını öğrenerek gitmiştir. Dua okuyup da hangi yaratığa üflersen, o yaratık bir daha yerinden kıpırdayamaz. Aslan olsun, ejderha, kapları, gergedan olsun yerinde taş kesilir kalır. Çölün ortasında yedi bin cerenle, ortalarındaki at taş kesildi kaldı. Pire Durmuş Ağa, Allah sayesinde, vardı atı yelesinden tuttuğu gibi üstüne atladı, dün akşam çölden evine geldi. İşte şimdi de burada.

Şu atın ağzına bak Seyis.

Yaşı altı. İnce Memedin atının da yaşı altıdır. Ben dişine baktım.

Yok, İnce Memedin atının ağzında Peygamber tuğrası var, üstünde de Allah yazılı.

"Ona bakmadım işte," diye endişelendi Pire Durmuş, “ama bu atın ağzında mutlaka mühür vardır, eğer onun ağzında varsa."

Atın ağzını açıp bakan Seyis Seydi:

Mühür falan yok bunun ağzında, dedi, “bütün öteki atların ağzı gibi."

Vardır, yoktur, diye aralarında yoğun bir tartışma başladı. Atın ağzını o açıp bakıyor, bu açıp bakıyor, üzüntüyle başını sallayarak yerine dönüyordu.

Pire Durmuş Ağa sonunda:

Yahu, dedi, “siz deli misiniz, koskocaman, deve dişi gibi adamlar oturmuşsunuz şuraya, sabahtan akşamlara kadar kurada, ölümcül atların ağzında mühür arıyorsunuz arkadaşlar, siz deli misiniz, atların ağzını açıp

da Allah yazılı mührü kim basmış oraya. Yahu İnce Memedin atmın alnında, bu at İnce Memedin atıdır, diye yazılı değildir ya, bulursunuz, işte böyle görkemli bir at, bu İnce Memedin atıdır, dersiniz, olur biter... Tellalın eline verir, bir gün akşama kadar, İnce Memedin atını yakaladık, diye çarşıyı dolaştırırsınız, olur biter."

Pire Durmuş Ağanın söylediği akla yatkındı ama, gene tartıştılar. Ve tartışmanın sonunda en doğru yolu buldular. İnce Memedin atı, eğer öyle bir at varsa, belki de böyle bir at hiçbir zaman mevcut olmamıştı, köylüler İnce Memede böyle bir efsanevi at uydurmuşlardı. Yapmadıkları iş değildi ki, sıkıştıkça uyduruyorlardı, ermiş, eşkıya, cin peri... Niçin böyle yüz kanatlı, ölümsüz, yakalanmaz bir atı uydurmasınlardı?

Önce Zülfü kalktı yerinden, atlardan iyi anlardı, atın ağzına baktı, bu atın ağzına beşinci bakışıydı, mühür var mı yok mu diye, bir kere kuşkulanmıştı. Başını çevirerek yerine dönerken:

"Allalem, bu atın damağının altında bir mühür görünüyor gibime geliyor, Allah biliyor ya, bu at İnce Memedin atıdır.

"Demedim mi ben? diye el çırptı Pire Durmuş sevinçle. “Onun damağının altında öyle bir mühür var ki, hem de kalıp gibi. Hem de mühürün içine bir güzel Allah yazısı yazılmış ki, en güzel sülüs yazısıyla..."

Taşkın Halil Bey, bir de sen bak.

Taşkın Halil, atın ağzını Seyis Seydiye açtırdı, ağzın içini, dilin altını uzun uzun araştırdı, yerine otururken:

Evet, dedi, “öyle bir yazı var ama, sülüs mü, kufi mi bilemem."

Bir de Yüzbaşımız baksın, dedi Durmuş Ağa, “onun gözü değerli bir asker gözüdür, biz bir görürsek, o bin görür."

Yüzbaşı dimdik ayağa kalktı, askeri adımlarla ata yürüdü, ata geldi, o daha yaklaşmadan Seyis Şeydi atın ağzını açmış bekliyordu.

Yüzbaşı, atın ağzına şöyle bir göz attıktan sonra:

Evet, dedi, “orada, damağın istikametinde bir mühür ayan beyan görünüyor, yalnız içindeki Allah yazısı sülüs müdür, kufi midir, ben seçemedim."

Muallim Rüstem Bey, Savcı, Yargıç, Belediye Başkanı, herkes atın ağzının içinde Allah yazılı mührü gördüler, ama ne yazık ki mührün yazısı sülüs müdür, kufi midir çıkaramadılar.

En sonunda atın ağzına Murtaza Ağa baktı. Bütün oradakiler, bütün umutlarını Murtaza Ağaya bağlamışlardı. Buradakilerin içinde en çok mürekkebi o yalamıştı. Bilse bilse, atın ağzına Allah tarafından basılmış

mührün yazısının sülüs mü, kufi mi, ya da başka cins bir yazı mı olduğunu Murtaza Ağa bilebilirdi.

Murtaza Ağa gitti geldi, atın ağzını açtırıp uzun uzun damağına baktı, başını salladı, gene dolaştı, gene baktı, kıçını kaŞidı, gözlerini ovuşturdu, neden sonradır ki:

"Buldum," diye el çırptı, “buldum, buldum." Sevincinden dört dönüyordu. “Buldum. Bu yazı ne sülüs, ne kufi, ne de başka bir yazıdır. Bu yazı, düpedüz Allanın kendi elinden çıkmış öz bir yazısı, şahsa mahsus tuğrasıdır. Bakınsana, alıcı gözle bakınca nasıl da şimşek gibi çakıyor yazı atın ağzında."

Evet, bu at İnce Memedin atıydı, ağzındaki mühre de Allah, biltamam, kendi eliyle güneş gibi şavkıyan mübarek tuğrasını basmıştı.

Taşkın Halil Bey, Murtaza Ağaya, sen işi bana bırak dercesine bir göz kırptı.

Eeeee, Durmuş Ağa, şimdi biz senin şu ağzı mühürlü ata ne vereceğiz?

"Ne vereceksiniz, ilanat verdiniz ya, üç bin lira vereceğiz, diye."

Ama bu İnce Memedin atı değil ki, yalan söyleme, hile yapma, sen de biliyorsun, bu at İnce Memedin atı değil, onun atı olsaydı üç bini alırdın.

Doğru, onun atı değil ya, ağzı mühürlü.

"Haklısın, ben de onun ağzı mühürlü olduğu için elli liralık atma yüz lira veriyorum."

Pire Durmuş Ağa, bir pire çevikliğiyle yerinden havaya sıçradı:

Sen yüz liraya eşek mi alıyorsun, sen İnce Memedin ağzı Allah tarafından mühürlenmiş atını alıyorsun.

İnce Memedin, ağzının içi Allah tarafından mühürlenmiş atının yakalandığı bir anda bütün çarşıya yayıldı, komutanlık avlusu duvarının arkası bir anda, üst üste insanla doldu.

Pire Durmuşa çok öfkelenen Yüzbaşı:

"Sus," diye sert buyurdu. “Sen ne biçim adammışsın be? Hem atının ağzında Allah mührü var, diyoruz, bu kadar adam, hem de sen bağırıyorsun. Bak, görmüyor musun kalabalığı?"

Pire Durmuş Ağa sesini indirdi ama, üç bin lirasından da vazgeçmiyordu.

Pazarlık uzun sürdü. Pire Durmuş Ağa sonunda iki yüz elli liraya razı geldi.

Oldu, diye kıvançla el çırptı Murtaza Ağa, “bu da oldu bitti. İki yüz elli lira sana anan sütü gibi helal olsun, mademki İnce Memedin atını aldın getirdin ya... Bu cuma günü, hem kasabanın pazarı, hem de Cuma namazına

gelirler köylüler, evet, bu Cuma günü, tanyerleri ışırken, kasabanın büyük meydanında at kurşuna dizilecektir. Alanda şahit olarak biz de, bütün kasaba halkıyla birlikte, biz de bulunacağız. Sen de gel... Gel de İnce Memedin atı nasıl can veriyor gör..."

"Ne, ne, ne," diye Pire Durmuş, gene yerinden can havliyle havaya sıçradı, “ne ne, ne," diyerek yere düştü. Şaşkınlıktan dili tutulmuş, “Ne, ne, ne..."den başka bir şey çıkmıyordu ağzından. Bütün bedenini ter basmış, alnında da boncuk boncuk birikmişti. Epeyce bir çabadan sonra Pire Durmuş Ağanın dili çözüldü:

Ben atımı, ben atımı dünya malı için kurşuna dizdiremem. Onu benim en soylu kısrağım doğurdu. O, en soylu bir atın da kulunudur. Öyle durduğuna bakmayın, küheylandır o. Ben de sandım ki, İnce Memedin atını yakalayacaksınız da Yüzbaşıma vereceksiniz. İki yüz elli liraya bunun için razı geldim. Şimdi bir milyon lira verseniz bile ben onu kurşuna dizdirmem. Ben onu doğduğu günden bu yana bebe gibi, balla, şekerle koynumda besledim, onu kurşuna dizdiremem. Ona kıyamam. Paranız da pulunuz da, milyonunuz da sizin olsun, onun kılma kimseyi dokundurmam. O benim elime doğdu.

Hani Suriye, hem de Mezopotamya çölünde yedi bin ceylanın ortasında dondurarak yakalamıştın bunu?

"Evet, evet, bin kere evet, bu altı aylık tay iken kaçtı da çöle, cerenlere karıştı, ben de peşine düştüm tayımın. Bu tayda bir hikmeti Hûda olduğunu biliyordum. Ben onu kırk bin cerenin ortasında görünce, o da beni gördü. Beni tanıyınca da sevincinden kişnemesi yeri göğü inletti ve geldi yüzünü benim ellerime sürdü. Benim yüreğim bu duruma, tayın bu insaniyetliğine dayanamadı, gözlerimden yağmur gibi yaşlar boşandı. Ben böyle bir tayı nasıl kurşuna dizdiririm? Çok rica ederim, hepinize teker teker yalvarırım, kurşuna dizmeyin benim güzelimi, bakın nasıl da süsledim, gerdeğe girecek damat gibi. Bu paraya çok, çok ihtiyacım var, yoksa ben bu soylu atı hiç elden çıkarır mıydım. Acımdan da ölsem, parasızlıktan evim barkım dağılsa da, toptan ölsek de... Etmeyin eylemeyin..."

Pire Durmuş Ağa, soylu Türkmenin iskandan sonra yoksul düşmüş Beyi, kimse ona Beyliği yakıştırmıyor da, herkes ona Ağa, diyor, atı kurşuna dizmeyin, diye, komisyona çok yalvardı, çok diller döktü, çok zarıladı, o komisyondakiler, onları hepsi eski arkadaşlarıydı, çok da sevişirlerdi, Nuh dediler de peygamber demediler. Taş kesildiler, çelik kesildiler.

Onların bu insaniyetsizliklerine, kana susamışlıklarına çok kızan Pire Durmuş Ağa yerinden sıçradığı gibi atına bindi:

Sizi kanlı katiller, kana susamışlar, sizin hepinizi bu soylu atımın, yiğidimin tırnağına kurban ederim. Paranız da size kefenlik olur, kefenlik olur inşallah. İnce Memed yakında geliyor... Kefenlik, kefenlik...

Atını doldurdu, at, yüksek avlu duvarından atladı, sürdü. Nal sesleri çarşının çakıltaşı döşemelerinde bir süre çınladı.

Kedi Kadri orada, günlerdir, getirdiği atla birlikte durduğu köşede duruyor, karanlıkta parlayan kedi gözleri gibi gözleriyle olanı biteni en küçük ayrıntısını kaçırmadan izliyordu. Pire Durmuş atma atlayıp da gidince, Kedi Kadri ayağa kalktı, gülerek komisyona baktı, atının yularını tuttu, gülümseyerek onlara doğru yürüdü.

"Ben size demedim mi," dedi, “şu benim getirdiğim at İnce Memedin atıdır, açın bakın ağzını, bakın görün ki bu atın ağzında kalıp gibi, yalp yalp yanan, tan yıldızı gibi şavklanan, içinde Allah adı yazılı bir mühür var. Ben size söyledim, siz benim bu cennetten çıkma atımın ağzına bile açıp bakmadınız."

Geldi, atıyla birlikte komisyonun önünde durdu.

Taşkın Halil Bey, ne olursa olsun, şu işi artık bitirmek istiyordu. Murtaza Ağaya:

Şu atın ağzına bak bakalım, sanırım, Allalem bu atın ağzında mühür var, baksana Murtaza Ağa, şu atın her hali onun ağzında mühür olduğunu gösteriyor.

Kedi Kadri sevindi, hemen atın ağzını açtı:

Buyur, buyur Murtaza Ağam, buyur da bak atın ağzına, hem de mühür, hem de kalıp gibi. Hem de bir ışık, ışıklı bir göz gibi. Atın ağzının içinde Allah adı yalp yalp edip durur.

Murtaza Ağanın yüzü ciddileşti, atın ağzını uzun uzun gözden geçirdi:

Aradığımız at bu at, dedi, “biz boş yere yorulmuşuz. Boş yere başka atların ağızlarında mühür aramışız. Bakın şu atın ağzına, tam damağın altında Allah adı, oradan oraya, bir yıldız gibi kayıp durur, pöh, pöh, pöh, ne yıldız, ne yıldız, hem de ne yıldız!... Bakın arkadaşlar, bakın, bakın da Allah adını görün. Vasüpanallah!"

Sözlerini avlu duvarının arkasındaki meraklı kalabalığa duyuracak kadar yükseltiyordu.

"Bence İnce Memedin atı budur ve hem de ağzındaki mühür yıldız gibi çakıyor, Allah oradan dünyamızı ısıtıyor. Bakın, bakın, haydi, siz de bakın

da Allah adını görün, görün ki, bir atın ağzında nasıl parlıyor."

Ötekiler de atın ağzına baktılar. Atın ağzına bakan, büyük bir şaşkınlık içinde:

Allah Allah, Allah Allah, hikmeti Hûda, olacak iş değil, atın ağzında bir ışık seli, diyor, oradan ayrılıyordu.

Yeni gelen Kaymakam da merak ederek atın ağzına baktı, o, daha büyük şaşkınlık içinde kalmıştı ya, kimseye bir şey söyleyemiyordu.

Murtaza Ağa:

Kedi, diye buyurdu, “gel buraya!"

Geldim Ağam.

Kedi hemen onun burnunun önünde bitti.

Memed Ağa, şişkin cüzdanını çıkardı, cüzdana paralar yüzer yüzer sıralanmıştı, oradan bir yüz elli lira ayırdı:

Al, dedi, “güle güle harca."

Ağa, bu yüz elli lira az değil mi?

Vay pezevenk, diye gürledi Murtaza, “beş paralık yılkı atına yüz elli lira veriyorum, vay ulan pezevenk vay, ulan onu sana niye veriyorum... Geriye ver o parayı... Şimdi Kumandana söyler, hırsızlık at getirdi, diye bir zabıt tuttururum..." Uzandı, elindeki parayı aldı, “Hastir oradan, al götür uyuz atını," dedi. Arkasını Kedi Kadriye döndü, bir süre kendi kendisine söylendi, “Şu bizim, şu bizim adamlarımız, şu bizim, iyilik bilmezler. Yılkıdan tutup getirdiği atma, ya da çaldığı beygire yüz elli lira veriyorsun... “

Kusura kalma Ağa, ben de... Hani sen o mührü, içinde Allah adı çakıp sönen mührü gördün sanıyordum.

"Ne mührü ulan, ne çakıp sönmesi... Kim çıkardı bu mühür işini de başımıza? Şimdi de İnce Memedin atının ağzının içinde Allah adı. Al başına belayı. İnce Memedin parmağındaki yüzük yetmiyormuş gibi. Ulan kim çıkardı mührü başımıza..."

Ben çıkarmadım Ağam.

Yakasından tuttu:

Kim çıkardı, diyorum sana?

Kedi Kadrinin korkudan gözleri dışarı uğramıştı:

Ben değil, diye inledi. “Aman Ağam, ben değilim, benim kanıma girme, o çıkardı, o Pire mi, ne diyorsunuz siz. Hani o yalancı, o çok yalancı adamdır o. Atın ağzında mühür olduğunu ilk o görmüş. Benim hiçbir günahım yok. Ver yüz elli liramı da gideyim."

Vereceğim, dedi Murtaza Ağa. “Şimdi sen yukarıya çıkacak, Asım Çavuşa, İnce Memedin atının başına konan üç bin liralık ödülü biltamam aldım, diye bir senet vereceksin."

Sen yeter ki ver yüz elliyi, ben on bin liralık da senet veririm.

Ali Onbaşı, al götür şu Kediyi yukarıya.

Kalabalığın yanına döndü:

Evet, bu işin de içinden alnımızın akıyla çıktık. Şimdi bu atı bir iyice süslemek gerek. Seyis Seydi!

"Buyur Ağa."

Bu at cuma gününün şafağına kadar sana teslim. Bu ata iyi bakacak, onu sulayacak, yemleyeceksin o güne kadar. Ağzına da, zinhar, kimseyi baktırmayacaksın. Bir de onu öyle süsleyecek püsleyecek, gerdeğe girecek damat gibi yapacaksın.

"Yaparım Ağam."

"At burada, candarma kumandanlığında tevkifli olaraktan nezarethanede kalacaktır."

Tam bu sırada Kambur Ahmet, eli arkasında sallanarak geldi, komisyonun karşısında durdu. İnce Memedin atının yakalandığı, atın ağzının içinde Allah yazılı, kayan yıldızlar misali parlayan bir mühür basılı olduğu bir anda baştan sona bütün kasabaya yayılmıştı. Kambur Ahmet de, nasıl olsa beni çağırırlar, diye merakını yenemeyerek candarma komutanlığına darnlamıştı.

Evet, kalacaktır. Nerede olursa olsun, ben bu atı damat gibi cuma gününe kadar süslerim.

Alinin Düldülü gibi.

Evet Ağam, Alinin Düldülü gibi.

Murtaza Ağa ona bir deste para uzattı, öteki çarşıya doğru yollandı. Arkasını dönünce de Kedi Kadrinin elindeki kağıdı kendine uzatır gördü.

Getirdim Ağam üç bin liralık senedi. Asım Çavuş çok güzel donattı senedi. Atın ağzının içinde altın varak bir mühür olduğunu da yazdı.

Murtaza Ağa senedi onun elinden aldı, biraz önce ayırdığı yüz elli lirayı ona verdi, ardından da kulağına eğildi:

İnce Memedin atının başına konan üç bin lirayı bil tekmil aldım. Bunun hilafına, herhangi bir beyanda bulunursam, öz bir anam, öz bir avradım olsun. Yemin et!

Öz bir avradım olsun, dedi Kedi Kadri.

Haydi güle güle harca.

Kedi Kadri Murtaza Ağanın eline sarıldıktan sonra tabanları yağladı. Topukları kıçını döverek avlu duvarının arkasındaki kalabalığı yararak çarşıyı buldu. Önüne gelene macerasını anlatmaya başladı:

Ben atlara afsunluyum, diyordu... “Yedi bin ceren arasından İsmiazam duasıyla... Bir de Düldül dağının... Biltekmil de üç bin liramı aldım, çoluğumun çocuğumun geleceğini kurtardım. Ağzında da altın varaklı mühür."

Çarşıyı dükkan dükkan fır dönüyor, insanlar da Andırmın türkücüsü Kel Aşık örneği onu bütün yaşamında ilk olarak dinliyorlardı.

Taşkın Halil Bey, ayağa kalkarak, ağır ağır sallanarak gelmiş, hazırola geçerek önlerinde durmuş Kambur Ahmedin yanında durdu, koluna girdi:

Durumu biliyorsun Ahmet Efendi, Allahm inayetiyle İnce Memedin atını çok şükür yakaladık, bu saadetli haberi, cuma gününe kadar, her gün sabahtan akşamlara dek, tellal çağıracaksın. Sen ne diyeceğini, nasıl tellal çağıracağını, her şeyi biliyorsun Ahmet Efendi.

Her şeyi biliyorum, Taşkın Halil Bey efendim.

Murtaza Ağa, tellalı kaçıracağından korkuyordu. Seyis Seydiyi savar savmaz Kambur Ahmedin yanına koştu.

Bilali Habeşi gibi avazınla öyle bir tellal çağıracaksın ki Ahmet Efendi, duyan insan dilhun olacak, iki gözü iki çeşme ağlayacak, hem de yüreğinden kan gidecek. O İnce Memed de...

Topal Alinin eve geldiğini, onunla yeniden kardeş olduklarını anımsadı, İnce Memedi kötüleyen bir konuşmayı yapmanın burada uygun olmayacağını düşündü ve sustu.

Kambur Ahmet bir iyice hazırola geçerek, başı omuzlarının arasına biraz daha gömülerek:

Siz gerisini bana bırakın, ben öyle bir tellal çağırayım ki...

Taşkın Halil Bey komisyon üyelerine döndü, evinde atın yakalanması onuruna bir şölen hazırladığını onlara söyledi. Herkes bundan kıvançlandı. Utku kazanmış komutanların ağırbaşlılığıyla Taşkın Halil Beyin evine yürüdüler. Daha sokağın başına gelmeden burunlarına yoğun bir yemek kokusu geldi. Koku buradan çarşıya aşağı yayılıyordu.

Kambur Ahmet, o gün hemen tellal çağırmaya çıkmadı, İnce Memedin atının tellalı onun tellallık yaşamının en önemlisiydi. İnce Memedin yakalanmasından daha da önemliydi. Millet nedense bu at işine çok bağlanmış, onu başlıca sorunu yapmıştı. Öyle bir tellal çağırmalıydı ki, onun tellalı, sesi dillere destan olmalı, uzun yıllar belleklerden

silinmemeliydi. O gece bir damla olsun uyumadı, söyleyeceği sözleri ezberledi, kasabanın üstündeki tepeye çıktı, sabaha kadar, bütün sesiyle karanlığa durmadan tellal çağırdı, tanyerleri ışırken de çarşıya indi, caddenin başında bekledi, gırtlağını temizledi, kepenkler gümbürtüyle açılırken o da sesini, kepenklerin gümbürtülerinin üstüne çıkacak kadar yükseltti, koyverdi. Bir anda kepenk gümbürtüleri, öteki sabah sesleri dindi, kasaba kulak kesildi, onu dinlemeye başladı.

"Eeeeey, ahali duyduk duymadık demeyin, size ehemmiyetli ve de çok değerli bir haber ulaştıracağım ki duyanın dudakları uçuklayarak, Lalü ebkem kalacaktır. Şimdi söylüyorum, şimdi, şimdi söylüyorum, şimdi az sonra söylüyorum."

Durdu, başını iyice havaya kaldırdı, ceketinin yakasını, eteklerini çekiştirdi, gırtlağını temizledi, içinden, sesini ayarladı:

Eeeeeeey ahali, diye başladı. Sesi sabahın sessizliğinde çınladı. Taş toprak, insan, duvar, kaldırımlar bir kulak kesilmiş onu dinliyorlardı. Bundan sonsuz kıvanç duydu. İçi sevinçten pır pır etti.

"Duyduk duymadık demeyin, İnce Memed nam şakinin atı yakalanmıştır. Atı yakalayıp getiren kişi, atın başına konmuş bulunan üç bin Türk lirası parayı almıştır. Bu tılsımlı atı yakalamak kolay olmamıştır. Hiç de kolay olmamıştır. Atı yakalayan kişi, büyük sihirbaza giderek kendisi at afsunuyla afsunlandıktan sonra yola çıkmıştır. Günlerce araştırdıktan sonra Mezopotamya dedikleri çöller ülkesine gelmiştir, atın peşinde. Bakmış ki, büyülü at, yedi bin cerenin ortasında, çölde yayılıp durur, atla göz göze gelmiştir. At ve ortasında yayıldığı yedi bin cerenle göz göze bakışıp kalmışlardır öyle. O vatandaşın aklına hemen İsmiazam duasını okumak düşmüştür. Ve de vatandaş duayı okuyunca ve de yedi bin ceren ve hem de at, orada, çölün ortasında donmuş kalmışlardır. Vatandaş varmış, donmuş kalmış atın sırtına atlayıp yelelerinden yakalamıştır. İsmiazam duasını üç kez daha okuyunca at cana gelmiş, uçmaya başlamış, atın üstündeki afsunlu vatandaş gözünü kapayınca kendini Düldül dağının ak çakmaktaşından doruğunda bulmuştur. Gözünü açmış ki, ne görsün, at bir keskin, sivri kayanın üstüne konmuş ki, dünyanın ucu sanırsın, atın başı göğe değip dururmuş. Bir İsmiazam duası daha okuyunca dağın biltekmil kartalları uçmaya başlamış... Korkusundan at da, binicisi de gözlerini kapamışlar. Birden de yörelerinde büyük fırtınalar kopmuş, gözlerini bir açmış bakmışlar ki, kasabadalar ve de candarma kumandanlığının önündeler. Eeeeeey ahali, bunu gören komisyon azaları küçük dillerini yutmuşlar bu

gökten inen kanatlı at karşısında. At öyle görkemliymiş ki gözleri kamaşmış, ata bir daha bakamamışlar. Sonracığıma başlarını çevirmişler ki at don değiştirmiş, ölümcül bir beygir olmuş. Şaşıran azalar biribirlerine bakışmışlar ki, o kadar olur. Ne yapalım, ne yapalım, diye düşünürlerken orada atlardan anlayan Pire Durmuş nam Türkmen Beyi varftuş. Amanın demiş, bu tılsımlı atların huyu böyledir, onlar ağızlarının içindeki, damaklarına basılmış mühürden belli olurlar. Atın ağzını açmışlar ki, atın ağzından gün ışığı gibi, gözleri kamaştıran ve hem de yakan ışıklar fışkırmış.

Eeeeeeey, ahali duyduk duymadık demeyin, atın damağına basılmış mührün içinde ne var, ne var, ne var biliyor musunuz? Ey ahaliiii, ne bileceksiniz, Allanın büyük hikmeti, Allahu Zülcelalin kendi adı yazılı... Ol sebepten, eeeey ahali, atın ağzının içi gün gibi işiyor. İşte bu at İnce Memedin atıdır. Başka bir at İnce Memedin atı olamaz. Çünküleyim ki başka bir atın ağzında gün ışığı gibi şırlayan bir mühür olamaz."

"Eeeeeey ahali, bu at İnce Memedin atı olunca, İnce Memedin canı bu attadır, atın canı da İnce Memeddedir.

Eeeeeeey, ahaliiii duyduk duymadık demeyin, bu at hastalanınca, İnce Memed de hastalanır. Bu sevinince o da sevinir, o da güler. Bu at ağlayınca o da ağlar. İnce ölünce bu at da ölecek. Bu at ölünce, İnce Memed de ölecek. İşte ol sebepten, eeeey ahali, cuma günü, şafak vaktinde bu at kurşuna dizilecektir. Bu at kurşuna dizilir dizilmez de takdiri Hûda İnce Memed de, dünyanın neresindeyse orada canı çıkacaktır. Ve de vatanımız bu kan içici, bu ırz düşmanı, bu can, mal düşmanı canavardan kurtulacaktır. Ağalarımız beylerimiz, amirlerimiz memurlarımız ve de aç susuz, açlıktan dağlarda ot yiyen köylülerimiz bu belanın, vatan düşmanının şerrinden kurtulacaktır. Eeeeeey, ahali vatanımız, cennet Çukurovamız bir ejderhanın, bir Allah, bir din düşmanının kanlı ellerinden kurtulacaktır... Eeeey, ahali, kurtulacaktır. Mübarek cuma sabahı, ağzında Allah yazılı at kurşuna dizilecek, dizilecek, dizilecektir. O anda da İnce Memedin canı, canı, canı çıkacaktır."

Eeeeeey ahali, mübarek cuma günü, ala şafakta, İnce Memed nam eli kanlının ölmesini, canının çıkmasını görmeye, görmeye gelin!

Kambur Ahmet, çarşının başından ortasına yürüdü, orada da daha güzel, dokunaklı tellalını çağırdı. Çarşı bugün tellaldan dolayı, her günkünden daha erken kalabalıklaştı. Vakit öğleyi bulduğunda çarşı, sokaklar binbir ayaktı. Herkes can kulağıyla Kambur Ahmedi dinliyordu.

Kambur Ahmedin tellalı, her çağırışında biraz daha güzelleşerek, üç gün sürdü. Kambur Ahmedin yanık, etkili, dokunaklı sesinden dolayı, o, biraz soluk almak için tellalını kesince, önüne gelen kutluyordu. Özellikle ağalar, beyler... Murtaza Ağa o kadar hayran kalmıştı ki onun sesine, neredeyse, gücü yetse, yüreğini çıkaracak, ona verecekti.

İnce Memedin atını kurşuna dizme komisyonu, ne olur ne olmaz, diye, Seyis Şeydi tarafından süslenmiş atı candarma komutanlığına gelip gördüler. Seyisin atı donatmasını çok beğendiler. O, yaşlı, ölümcül, kurada at neredeyse İnce Memedin gerçek atı olmuştu.

Davul zurna, davul zurnayla birlikte hay huy da şafaktan çok önce başladı. Kasabanın alanını küçük bulan yöneticiler, daha önceden akıl edip, atın kurşuna dizileceği yeri değiştirdiler. Köprünün alt yanındaki, eski günlerden bu yana pazar kurulan alan bu iş için daha uygundu.

Cuma günü kasabanın pazarıydı. Pazar için her cuma büyük bir köylü kalabalığı kasabaya iniyordu. Gene cuma günleri dini bütün köylüler, cuma namazlarını kılmak için kasabanın büyük camisine geliyorlardı. Bir de bunlara İnce Memedin atının kurşuna dizileceğini haber veren tellalı ekleyince, ortalığın mahşere dönüşeceğinden kimsenin kuşkusu olamazdı.

Kalabalık pazaryerine umulandan da çok geldi. Köprüden aşağıdaki dereye, çaydan kasabanın ortalarına, çayın öbür kıyısına kadar geniş bir alan insanla, daha ortalık ışımadan doldu.

Durmadan davullar, zurnalar çalıyor, ortalık uğulduyordu. Doğudaki dağların dorukları ağarır, karşı tepenin yamacına gün vururken alanda iğne atılacak yer kalmamıştı. O kadar ki, ah kurşuna dizecek candarma bölüğü, onun arkasındaki kasabanın yöneticileri ve ileri geleni, alanın ortasına varabilmek için epeyce çaba harcamak zorunda kaldılar. Onlar yerlerini aldıktan az sonra kalabalığın ötesinden süslenmiş püslenmiş atın baŞi göründü. Bu anda da davul zurna sesleri, kalabalığın uğultusu kirp diye kesildi. Ortalığa derin bir sessizlik çöktü. İnsanların soluk alışları bile duyuluyordu.

Seyis Seydi atın sırmalı dizgininden tutmuş çekiyor, atın her iki yanında da silahları ellerinde candarmalar geliyorlardı. Kalabalık, kendiliğinden ikiye ayrıldı, üfürsen yıkılacak at ayakları biribirine dolanarak getirildi, ak kefenk taşından örülmüş köprünün az ilerisine dikildi. Candarmalar, yan yana karşıya dizildiler. Geceden, suyun kıyısına bayrağa sarılmış kürsü kurulmuştu. Önce kürsüye Kaymakam çıktı, bu günün değerlendirmesini, İnce Memedin nasıl bir kişi olduğunu, bu atın onun yaşamında ne olduğunu

açık seçik anlattı. Kürsüden indi, kalabalık kendisini alkışlayacak sandı, sağa sola bakındı, kimsede en küçük bir devinim göremeyince başını önüne eğdi, yerine döndü, ardından Belediye Başkanı, ondan sonra da ötekiler, kürsüye çıktılar, konuştular, indiler. Kalabalıkta en küçük bir kıpırdanma olmadı. Öğretmen Sami Turgutun yırtman, ortalığı sallayan, Orta Asyalı, sorul sorul kanlı konuşması bile halka sinek vızıltısı geldi. Herkes soluğunu tutmuş, kimseden çıt bile çıkmıyordu.

Sessizliği Yüzbaşının sert komut sesiyle birlikte iki manga candarmanın silahlarından aynı anda çıkan kurşun sesleri bozdu, karşıdaki at usulca yere indi, hiç debelenmeden orada cansız öyle yan üstü yatmış kalakaldı. Kalabalığın sırtında gözle görülür, elle tutulur bir ürperti dolaştı, ortalık, eskisinden de beter bir sessizliğe gömüldü. Bir süre hiç kimse yerinden bile kıpırdamadı. Kasabadan, kasaba çarşısından en küçük ses gelmiyordu. Sonra gene Yüzbaşının sert komutu duyuldu. Candarmalar hazırola geçtiler, ardından da, ayak sesleri ortalığı çınlatarak kasabaya yürüdüler gittiler. Candarma komutanlığına varıncaya kadar kalabalık onların ayak seslerini dinledi. Kasaba ileri gelenlerinin, önlerinde Yüzbaşı, başları yerde oradan ayrılmaları bile donmuş kalmış kalabalığın durumunu bozmadı.

Çarşıya geldiklerinde Taşkın Halil Bey başını kaldırdı, yanındakilere döndü:

Biz bu işi çok kötü yaptık, o atın ağzının içindeki Allah yazılı mühür başımıza çok kötü işler açacak.

Başka ne yapabilirdik? dedi Kaymakam.

Ama atla birlikte İnce Memedi de öldürdük bu şekilde, dedi Yüzbaşı.

Candarma komutanlığına kadar aralarında yoğun, endişeli bir konuşma geçti.

Komutanlıkta herkes çayını içerken Taşkın Halil Bey:

"Hele bir bekleyelim, devran ne gösterecek," diye sabır önerisinde bulundu. “Kalabalığın bu sessizliği hiç hoşuma gitmedi."

Kalabalığın sessizliği, gürültüsünden patırtısından, ortalığı yıkıp yakmalarından çok daha korkunç oluyor, insanı iliklerine kadar donduruyordu. Ellerinde olsaydı, o an, atı kurşuna dizdirmekten vazgeçmek, Yüzbaşı da içinde, vazgeçmek hepsinin de içinden geçti.

Kasabanın sessizliği daha sürüp gidiyordu. Kulak kabartmışlar/ en küçük bir çıt çıkmayan, ölmüş gitmiş kasabayı dinliyorlardı. Öğleye kadar arada bir konuşarak, daha da çok kasabayı dinleyerek diken üstünde oturdular. Güneş tam tepeye dikildiğinde yukardaki mahalleden, tek başına öten bir

horozun sesi geldi, ona başka kenar mahallelerden birkaç horoz daha katıldı, ardından da çarşıdan gelen duyulur duyulmaz sesler biribirine karıştı. Sesler az sonra da uğultuya dönüştü. Kulak verip dinlediler, kasaba yavaş yavaş eski haline geliyordu. Onlar da, bütün endişelerinden sıyrılıp kendilerine geldiler.

Köylüler akşama kadar, bölük bölük, sonra da birer ikişer, atın önünde gelip bir süre yüzleri uzamış, kederli, saygıyla duruyorlar, gözlerini ölü ata dikip orada bir süre kalıyorlar, sonra da çabuk çabuk attan uzaklaşıyor, kasabanın, köylerinin yolunu tutuyorlardı. Köylülerin, kasabalıların ölü atı ziyaretleri gecenin karanlığına kadar sürdü.

Atın ölüsü, orada köprünün altında bir gün, bir gece kaldı. Atın yanına yaklaşıp, ona kimse, parmağının ucuyla bile dokunamadı. Köpekler bile ölü atın yanına varamadılar. Uzaklarda duruyor, ata şöyle bir göz atıyorlar, sonra da kuyruklarını patançlannın arasına kıstırıyor, oradan süklüm püklüm ayrılıyorlardı.

İkinci günün sabahında, tanyerleri ışıdı ışıyacak, kasabalılar, uzun bir at kişnemesiyle yataklarından fırladılar. Kişneme üst üste üç kez daha alacakaranlığı biçti, köprünün altından kuzeydeki dağlara, güneydeki Akdenize, doğuya batıya dalga dalga yayıldı gitti. Bir anda da köprünün altım bir kalabalık aldı, atın kurşuna dizildiği yere geldiler baktılar ki, atın ölüsünün yerinde yeller esiyor.

O gün kasaba her günkünden daha canlıydı, kasabalılar, genç yaşlı, çoluk çocuk çarşıya, alanlara dökülmüşler olağanüstü bir günün heyecanını yaşıyorlardı.

Şafağa karşıydı, köprünün üstündeki yüksek tepenin yamacından on iki ak libaslı kişi ışıklar içinde balkıyarak aşağı indiler, köprüye ayak basar basmaz da İnce Memedin atı ayağa kalktı, derin bir uykudan uyanırcasına silkindi, ışık içindeki adamlar ona yaklaşırlarken, şaha kalktı, burun delikleri şişti, ön ayakları göğü döverek üst üste kişnedi. Atın donu değişmiş, apak bir bulut gibi olmuş, bedeni de büyümüştü. Yelesi, kuyruğu savruluyordu. Gelen on iki ak libaslı kişi onun yöresini aldılar, bir süre beklediler. At onları teker teker kokladıktan sonra uysallaştı, yönünü dağlara döndü, boynunu uzattı esen yeli kokladı, on iki ak libaslı kişi de onun dört yanını çevirmişti, yürüdüler, dağlara doğru çekildiler gittiler. Orada, köprünün gözünün altında, atın kurşuna dizildiği yerde küçücük, arada sırada sert çakan bir ışık kaldı.

Bu sabah çarşıda dükkanlarda evlerde hep kurşuna dizilen at konuşuluyordu. Kimisi yöresindeki on iki kişiyle atı dağlara ağıp giderken, kimisi ovadan Akdenize inerken, kimisi doğuda, batıda, kuzeyde, güneyde görmüştü onları.

On iki ak libaslı kişiyle, aralarındaki kır at, gecenin karanlığının ortasında ulu, ak bir çiçek gibi açmışlardı. Kimisi de böyle görmüştü onları.

12

İnce Memedin atının kurşuna dizilme olayı birkaç gün içinde Zeynullah Efendinin dükkanına kadar geldi. İmam, bütün coşkusuyla, gözlerini kapatıp atın maceralarını dinleyicilerine kendinden geçerek anlattı. Müftü onun unuttuklarını, onun sözünü arada bir keserek anımsatıyordu. At hikayesi çok tuttu. Demirciler çarşısından saraçlara, saraçlardan kahvelere, kahvelerden ova ve dağ köylüklerine bir çığ gibi büyüyerek yayıldı.

At, köprünün altında, ala kan içinde kişneyerek dirilince, karşısında ak libaslara bürünmüş Kırk Ermişleri bulmuş. Kırk Ermişler de şaha kalkan bu görülmemiş güzellikteki atı aralarına almış, Akdenize aşağı inmişler. Atın kişnemeleri ala şafakta yeri göğü inletiyor, insanları derin uykularından sıçratıyormuş. Böylecene, şahlanan atla yürürlerken, Kırk Ermişler bakmışlar ki ellerindeki at yavaş yavaş göğe ağmaya başlamış, ağmış ağmış göğe, mavinin ortasında ak bir ışık gibi, yıldız gibi parıldayarak durmuş. Kırk Ermişler bile buna şaşmışlar. Bunun ardından gökte bir yıldız gibi parıldarken at, bir ak bulut olmuş, yeniden kasabanın üstüne akmış. Şimdi, ışıkla şişirilmiş o ak bulut, köylerin, şehirlerin üstüne gidiyormuş her şafak vakti, bulutken gene at donuna giriyor, başlıyormuş kişnemeye, atm kişnemesini duyan insanlar da derin uykularından fırlıyor, kişnemenin geldiği gökyüzüne bakıyor, şehirin, köyün üstünde salınmış duran ışık saçan bir top bir ak buluttan başka bir şey görmüyorlarmış. Ama gene de bu kişnemenin İnce Memedin atının kişnemesi olduğunu biliyorlar, yüreklerinin başında dehşet bir sevinç duyuyorlarmış.

Memed kasabaya, soylu Arap atına binip, gider gelir, at üstüne çıkarılmış türlü söylenceler duyarken, bir sabah gün ışırken, avlu kapısından Müslümün sesinin geldiğini duydu, yüreği hop etti, giyinikti, merdivenleri ikişer atlayarak, bir koşu vardı, avlu kapısını eli ayağına dolanarak açtı. Seyran, uzun boyu, kapkara ışıklı gözleriyle ona bakıyordu. Memed olduğu yerde kalakalmış, ileriye bir adım atamıyor, konuşmak, onlara bir şeyler söylemek, bir, hoş geldin dernek istiyor, bir yumruk gelmiş boğazını

tıkamış konuşamıyordu. Hürü Ana da, Müslüm de öyle kalakalmışlar, onlara bakıp duruyorlardı.

Sonunda kendini toparlayan Hürü Ana, ileriye bir iki adım atarak Memedin önünde durdu:

Ne oldu size böyle çocuklarım, öyle donup kaldınız, biliyorum ben bu hali, dedi. “Ben bunu hiç bilmez miyim, kurban olduklarım, Durmuş Ali emminiz Yemenden, dokuz yıl sonra döndüğünde biz de böyle olmuş, bir gün bir gece konuşamadan işte şimdi sizin durduğunuz gibi dilsizler gibi durmuş kalmıştık. Hep böyle olur kurban olduklarım, hep böyle olur, şenlik şadımanlık yapmak dururken, işte insan böyle taş kesilip kalır... Hep böyle olur, kurban olduklarım, insanoğlu hep böyle olur."

Hürü Ananın sözleri birazıcık Memedi kendine getirdi, Seyrandan gözünü ayırdı, bu arada Ana ona iyice yaklaşmıştı, eğildi elini aldı üç kere öptü alnına götürdü. Döndü Seyrana baktı, onun yüzü bembeyaz kesilmiş, gözleri yaş içinde kalmış, dudakları titriyordu, vardı, sağ elini tuttu, Seyranın eli titriyordu, sırça parmağını usulca sıktı, göz göze geldiler, belli belirsiz gülümsediler. Müslüm de, yüklü beygirlerden birisinin yuları elinde pırıltılı gözlerle onları seyreyliyordu. Memed, onu unuttu diye, utangaç ona koştu kucakladı.

Uç beygirin birisi yüklü, ikisi boş, eyerliydi.

Müslüm:

Bu beygirlerin üçü de bizim, dedi, “satın aldım."

Sen yükü indir, dedi Memed, “biz içeriye gidiyoruz."

Hürü Ana önde, onlar arkada eve girdiler.

Memed, önce mutfağa götürdü onları:

Şimdi, bir kahvaltı yapalım da, evi sonra gösteririm, dedi Memed, utangaç. Başı da yerdeydi.

Seyran, orada, mutfağın kapısında durdu kaldı. Belliydi ki evi hemen görmek istiyordu.

Önce mutfaktan başladılar. Memed, çaydanlıkları, bakır kalaylı sahanları, tencereleri, yaldızlı porselen tabakları, fincanları, mutfakta ne var, ne yoksa, çatalları, bıçakları çabucak gösterdi onlara. Çok güzel nakışlı bir de kepçe, nakışlı tahta kaşıklar almayı da unutmamıştı, hepsini gösterdi. Acelesi olduğu her halinden anlaşılıyordu. Yoksa, mutfaktaki çok şeyi Ananın da, Seyranın da görmediğini biliyordu. Bunların çoğunu, satın alıncaya kadar kendisi de görmemişti.

Hemen yukarıya çıktılar, Memedin yüzü bir kızarıyor, bir bozarıyordu.

Resimlerin hepsini Abdülselam Hocayla birlikte bir güzel duvarlara yerleştirmişlerdi. Önce Adem ile Havva Anamızın resmi önünde durdular.

İşte bu Adem Babamızla Havva Anamızdır. Bu da onları iğfal eden yılan. Ağzında bir gonca gül. Bu gül dünyadaki güzel nimetler dernektir. Bu da yedikleri elma. Bu elmayı onlara yılan getirmiş, onları kandırarak yedirmiştir.

Abdülselam Hoca kendisine Adem ile Havva kıssasını nasıl anlatmışsa, o da, onun kıssasını, farkında olmadan daha güzelleştirerek, daha zenginleştirerek anlatıyordu. Abdülselam Hoca resimdeki öteki şeyleri de göstermişti ona, o da Anayla Seyrana kendi anlatabildiğince, kendinden geçerek anlatıyordu. Burası cennettir, diyordu. Az sonra, elmayı yiyecekler, hem de cennetten kovulacak, bizim dünyamıza gelecekler. Bu buluttur, sıcak yeller de esiyor, az daha sonra, yağdı yağacak. Şu uğurböceğidir, kan kırmızı, sırtında yedi tane kara işaret, insanlar dünyaya geldiklerinde onları kazadan beladan korusun diye... İşte şu köpürmüş akan su abı kevserdir, dört yanını çiçekler almış. Durmadan, dili çözülmüş anlattıkça anlatıyor, Seyranla Ana da lalü ebkem onu can kulağıyla dinliyorlardı. Adem ile Havvadan sonra Hazreti Aliye geçti, aynı coşkuyla, deveye yüklü kendi ölüsünü alarak, devenin yularından tutmuş kalın kara kaşlı, çangal bıyıklı, koskocaman ela gözlü Alinin resmini anlattı. “Bu resimde neden Düldül yok onu anlamadım," dedi. “Oysa Hazreti Ali Düldülsüz hiçbir yere gitmezdi." Bu sözleri de Abdülselam Hocadan duymuştu.

Hürü Ana kaşlarını çatarak, derin düşüncelerden uyanırcasma, güvenli bir sesle:

"Düldül Hazreti Aliyi, gitmiş, cennetin kapısında bekliyor da onun için bu tasviri yapan fikaracık, Düldülü buraya koyamamış. Vay kurban olduğum vay, vay kara gözlerine hayran olduğum yavrucuğum Alim vay! Dernek yağlı kurşunu yüreğinin başından yedin de vay, kendi cenazeni cennete kendin taşıyorsun vay! Hürü Anan senin bastığın topraklara yüz sürsün, vay oğlum Alim, adı güzel kendi güzel Muhammedimin yoldaşı, vay... Bu tasvirler çok güzel, evimize kaza bela giremez, vay. Bir de adı güzel, kendi güzel Muhammedin tasviri olsaydı."

Ben de sordum soruşturdum, aradım, Peygamberimizin tasviri olamazmış. Onun yüzü ışıktanmış da tasvire gelmezmiş, Abdülselam Hocam söyledi, dedi Memed üzülerek.

Öyleyse bana kara kaşlı, ela gözlü Alimin, yavrumun tasviri yeter, dedi Hürü Ana. “Ben bundan sonra hemen namaza başlayacağım, Düldül atın

binicisi, eli çatal kılıçlı, savaşa girince Zülfikarı yüz arşın uzayan Alimin huzurunda namazsız aptessiz duramam. Yaşım da geldi geçti, bundan sonra ben, hele güzel Alimi de bulunca, namazımı hiçbir zaman kazaya koymamalıyım."

Kurnaz kurnaz Seyranla Memedin yüzüne baktı, şefkatle onlara gülümsedi:

Siz gençsiniz siz yavrularım, siz de benim gibi bir ayağı çukurda olunca kılarsınız çocuklarım, dedi. Memede döndü, “Sen adam öldürdün," diye yüzünü yere eğerek konuştu, “ama seni Alim bağışlar, namaz kılmasan, oruç tutmasan da bağışlar. Ben onu biliyorum, çok düşümde gördüm Alimi. Düşümde bana hep gülüyordu. İyidir Alim, iyilerin iyisidir. O da çok adam öldürdü, kötü adamları öldürdü, Allah onu bağışladı, üstelik de cennetini ona ihsan buyurdu. Alim seni bağışlar, cennetini de ihsan buyurur... O da senin gibi fakir fıkaranın ekmeği olmaya uğraşıyordu."

Hürü Ana, Hazreti Alinin resminin karşısında durmuş, gözlerini faltaşı gibi açmış, resimdeki en küçük ayrıntıyı kaçırmadan, konuşuyor konuşuyordu.

Uzun bir süre geçtikten sonra Memed onu kolundan tuttu, öteki resimlerin önüne çekti. İşte bu ejderhadır, başı dünya güzelinin başı, kuyruğu yedi derya ejderhasının kuyruğu...

Hürü Ana kafasını, ölüsünü taşıyan Aliye takmış, öteki resimlerin önünde duruyor, dalgın, hep Aliyi düşünerek oradan ayrılıyordu.

Bu şafak vaktindeki ekin tarlasıdır, başaklarda çiy kabarcıkları... Az sonra gün doğacak, dünya altın sarısına kesecek, esen yelde de usul usul ığralanacak. Dünyaya düşen Çukurova sıcağıdır, az sonra cırcırböcekleri ötecek. Akşamüstü de, şuradan ak bulutlar çıkacak, denizin üstünden, garbi yeli esecek, bulutlar üstümüze gelecek, bize gölge edecekler.

Çukurovada ekin yeğin olur, dedi Hürü Ana, başka konuşmadı. Dönüp dönüp arkada kalmış Aliye bir göz atıyordu.

Bu Yavuz gemisidir, bizimdir, yedi derya üstünde yüzer, top atar da düşmanının ödünü kopartır. Bacasından, ta göğe ulaşan dumanlar püskürtür.

Hürü Anayı Yavuz zırhlısı da o kadar ilgilendirmedi.

Bu da Mustafa Kemal Paşadır, elinde kırbacı, giyinmiş kuşanmış, atının yanında duruyor.

Hürü Ana, azıcık o resimle ilgilendi, biraz baktı, elini cama sürdü.

Bu o mu? diye sordu, biraz şaşkın.

Bu odur Ana, dedi Memed, gözlerinin içine bakarak.

Ana yeniden:
Bu o mu? diye sordu.
Odur Ana, dedi Memed.
Ana bir Memede, bir Mustafa Kemal Paşaya, bir Seyrana baktıktan sonra dudakları titredi, alnı kırıştı, bir daha Mustafa Kemale baktı, gözdağı verircesine kaşlarını çattı:
"Baksana, bunun yanındaki atı doru..." Kaşları gittikçe çatılıyor, içinden bir ikircik geçtiği belli oluyordu. “Yakası da sırmalı. Omuzlarında da som altından, som altından sırma var."
Resmin önünden sertçe ayrılırken:
"Ben onunla sonra konuşurum," dedi.
Birkaç resme daha baktıktan sonra Memed onu duvardaki son resmin önüne götürdü.
İşte alttakiler, uzanmış gitmiş mor dağlar. Sıram sıram ta uzaklara kadar gitmişler. Üstte de duru mavi gök. Göğün ortasında bir top ak bulut, ak bulutun altında, çakmaktaşından sivri doruğun üstünde de başı yukarda bir kır at...
Ananın o anda yüzü ışıdı, güldü, sevindi:
Ben bildim onu, dedi, “işte bu tasvir bizim deli atın tasviri. Donu neden böyle kır olmuş?"
Diyorlar ki anam, buradaki kasabanın adamları, yemiyorlar, içmiyorlar onu konuşuyorlar, diyorlar ki, o yeniden dirilirken...
Konuşacaklaaar. Konurlanarak, güvenli konuştu. “Elbet konuşacaklar. Bizim dağlarda da o atın herkes mucizatını konuşuyor. Dernek burada siz de duydunuz?" “Duyduk Ana."
Demek bizim duyduklarımız hep doğruymuş. Öyleyse bunun donu neden yağız değil de kır?
Diyorlar ki Ana, at öldükten sonra dirilince don değiştirmiş. Çok da kişniyormuş.
"Kişnemesini duydum," dedi Hürü Ana. “Şafak vakti, öyle bir kişnemiş ki, yeri göğü biribirine katmış, kasabalıların ödü, nü koparmış. Herkes, kıyamet mi kopuyor, diye yatağından fırlamış."
Memed, at üstüne burada duyduklarını Anaya, Ana da dağda duyduklarını Memede anlattı.
Kim çıkarmış bunun tasvirini? diye sordu Ana, şaşkınlık içinde kalmış. “Daha dün, Kırklar Yediler geldiler de onu aldılar öldürüldüğü yerden

götürdüler. Bunu yapan nerede, ne zaman gökyüzünde görmüş de tasvirini almış, kim bu kişi?"

Usta, dedi Memed, “iyi bir adam. Yüzünden nur damlıyor. Konyadaki Hazreti Pirin, Molla Hünkar, diyorlar, işte onun türbedarı."

Hürü Ana bilgiç bilgiç:

Hele belli, onun da iyi kimselerden olduğu belli. Eskiden beri söylerler tasvir çıkaranlar hep iyi kimselerden, erişmişlerden olurlarmış.

Bana bu atı iki gün önce getirdi.

"Demek görmüş..."

Bizim dağlarda at üstüne türkü de çıkarmışlar. Türkücü Kıvrak Ali, elinde saz köy köy dolanıyor, atın türkülerini, hikayelerini söylüyormuş. Hiç kimseden de korkmuyormuş.

Hak aşıkları Allahtan başka hiç kimseden korkmazlar.

"Vay babam vay... Ben bildiydim, bu atın altında bir şey olduğunu. Sen vurulduğunda geldi de üç gün üç gece benim damın kapısına yüzünü dayadı da orada bekledi kaldıydı. Ben de onun dilinden anlamayınca, o küstü gitti kayanın sivrisine konduydu. Ben de onun yanına varınca, beni görünce kızdı da kayalıktan süzüldü aktı gittiydi. O zaman donu yağızdı. Ben de ona sövdüm, sövdüm, bir iyice sıçtım sıvadıydım. Vay benim dillerim çürüsün, ben ne bileyim, ben, onu bir deli at biliyordum. Şimdi ne olacak benim halim? Perilerin, Kırkların Yedilerin, meleklerin gökte kanat takıp da dolaştırdıkları ata ben neler, neler yapmadım ki... Şimdi anlıyorum, senin canını kurtaran da, Anacık Sultanın yüreğine girip onu sana getiren de bu attı. Vay benim iki gözüm önüme aksın, vay benim şu söyler dillerim söylemez olsun, vay benim o ata domuz, deli, solucan diyen dillerim çürüsün."

Başını elleri arasına aldı:

Ben ne yaptım, vay ben ne yaptım, diye üzüldü.

Sonra yüzünü kaldırdı, gözleri ıslanmıştı:

Bak, sana ne söyleyim Memed!

Durdu, bir süre düşündü:

Sana burasını bulan da, bizi kimseye göstermeden buraya getiren de bu attır. Vay benim ahmak kafam kesilsin... Ne bilirdim ki, bir deli atın, ona bir daha deli demem, haşa, ne bilirdim ki ben bir atın böyle çıkacağını. Oysa azıcık düşünsem, Köroğlunun Kıratını, Hızırın Benlibozunu, Alimin Düldülünü düşünsem hemencecik içime doğardı. Ah ben neyleyim ki iş işten geçti Başımı hangi en büyük kayaya vurayım ki...

Ana üzülme, o at benim atım.

Bu sözleri duyunca Ananın birden yüzü ışıdı:

Doğrusun, doğrusun, diye şakıdı. “O at bizim atımız. Ondan bize hiçbir zarar gelmez. Üstelik de iyilik gelir. Aaah, nettim neyledim de onun güzel yüreciğini kırdım."

Seyran ilk olaraktan söze karıştı:

Ne bilirdin ki anam, dedi, “her at gibi bir at, gelmiş evin kapısında durmuş."

Bundan sonra yatak odasına girdiler, Hürü Ana karyolayı, yorganı, döşeği, yastıkları, odadaki halıyı, penceredeki perdeleri, odada ne var ne yoksa hepsini bir bir elleyerek inceledi, sonunda da, “güzel," dedi ağırbaşlı. “Allah sizi böyle bir yatakta, bir yastıkta kocaltsın."

Memed, ona kendi odasını gösterdi. Ona da yaldızlı, bir tek kişilik karyola alınmıştı. Yorganı, çarşafları, yataktaki her bir şeyi gene elleyerek bir bir gözden geçirdi, yüzü biraz asıldı. Memed:

Ne var Ana? diye korkuyla sordu.

Ben böyle şeylerin içinde yatamam, diye gürledi. “Kaldır bunu," diye karyolayı göstererek buyurdu. “Ben yer yatağında yatarım. Onu sat, parasına da bana büyük bir başörtüsü al." Yerdeki halıyı işaret etti. “Bunun yerine bir kilim serin. Şu duvara da Alimin tasvirini getir as. O da senin gibi, o da benim oğlum."

Hemen, Ana, dedi Memed.

Dur acele etme. Yarın gidecek değilim. Yarın da asarsın, öbürsü gün de...

Olur Anam.

Aşağı indiler, Memed, fırdolayı sedir konmuş, yere de çok güzel bir kilim serilmiş odayı gösterdi.

Bu oda çok güzel, bu kilim, bu nakışlı sedir de...

Memed, büyük, kalaylı, üstü binbir ayet yazılı siniyi getirdi, dört köşe bir tahta iskemlenin üstüne koydu:

"Bu sini de çok güzel..." Hürü Ana eski yazı siniye hayran olmuştu. Ellerini yukarıya açıp, Seyran mutfaktan yiyecekleri getirinceye kadar dualar okudu, alkışlar verdi.

Seyranın kahvaltıyı hazırlaması uzun sürmüş, Memedle Hürü Ana, köyden, dağlardan, ölenlerden, Ferhat Hocadan konuşmuşlardı. Hürü Ana Memede kıvanç duyacağı, mutlu olacağı haberler getirmişti. Bu arada, unutup gittikleri Müslüm, yüzü pespembe, ter içinde odaya girdi.

"Her şeyi eve taşıdım, beygirleri de suladım, bir de portakal bahçelerinde dolaştım. Biz buraya geldiğimizde bütün ağaçlar çiçeğe durmuştu, şimdi portakallar yemyeşil, her bir tanesi de parmağım kadar, parmağım kadar."

Sininin başına çöktü. Seyran yiyecekleri bir uçtan getiriyor, fylüslümse yutkunuyordu. Seyran gelip de sofraya oturunca Müslüm, bir aç kurt gibi yumuldu.

"Bakın çocuklar," dedi Hürü Ana, ince belli, yaldızlı bardaktan çayını içerek. “Bana bakın, ben yarın erkenden bir çorba yaparım ki size, üstü yarpuzlu, kokulu. Yarpuz var mı burada?"

Var Ana, dedi Memed, “sağ ol Ana. Siz gelmeden ben her bir şeyi aldım."

Memed, onlara o gün, evi baştan sona bir daha gezdirdikten sonra, yakın bahçelere de götürdü. Hürü Ana öğle yemeği için tereyağlı, yanmış yağ kokusu bütün evi saran bir de bulgur pilavı yaptı. Memed, Hürü Ananın bulgur pilavını çok özlemişti.

Akşam olup gün batınca Hürü Ana alelacele yemeğini yiyip odasına çıktı, odadan karyola çıkarılmış, yere serili halı kalkmış yerine kilim konmuş, kilimin üstüne de köşeye yer yatağı yapılmıştı. Hürü Ana ipek kaplı, işlemeli yorgana hayran kaldı, bu oğlan, dedi içinden, eşkıyalığı bıraktığına iyi etti, o ağzı var dili yok İbrahimin oğlundan böyle bir adam çıkacağı kimin aklına gelirdi, anası Döne bunun bu günlerini görseydi kim bilir nasıl sevinirdi, diye düşündü. Eğildi, yorganı okşadı, başını kaldırınca duvardaki Aliyi, kendi ölüsünü taşıyan deveyi çekerken gördü, resmin karşısına geldi, elpençe divan durdu, resmi uzunca bir, en küçük ayrıntılarına kadar inceledikten sonra Alinin azıcık bir gülümsediğini gördü:

Gül Alim, dedi, “gül yavrum, gül benim sultanım, Allah sana kendi ölünü kendin taşıma mübarekliğini bağışlamış, gül tırnaklarına kurban olduğum yiğidim, sana boşuna Allahm aslanı dememişler. Kendi ölünü kendin deveye yükleyip de götüren sen değil misin, gül, Düldül atm binicisi, gül! Öyleyse şimdi beni iyi dinle aslanım, bu İnce Memed var ya, o da senin gibi, o da fakir fıkaranm ekmeği, doğduğu günden bu yana gün görmedi. Anasını da öldürdüler. Ben de onun anasıyım. Abdi Ağayı öldürdü, iyi de etti, o zulüm bir adamdı. Sen de çok zulüm öldürdün. Allanın kurduğu yapıyı yıkmak hiç iyi değil ya, Allahımız Abdinin yapısını çok kötü, çok zulüm üstüne kurmuş. Sen çatal kılıcınla çok zulüm öldürmedin mi, çok Allanın yapısını yıkmadın mı? Zulümü öldürmek iyidir. Zaten bu Memed

var ya, ben olmasam Abdiyi öldürmüyor, gidip Hükümete teslim oluyordu. Ben onun yakasından tuttum da, gözlerimi belerttim de, nereye avrat yürekli, hemi de serçe yürekli, hemi de bir sıçan kadar korkak Memed, dedim de, nereye gidiyorsun, gene bizi Abdinin eline bırakıp da nereye gidiyorsun, sen Abdiyi köyden kaçırınca fakir fıkara da bol bolamadı ekmek buldu da, şimdi sen nereye gidiyorsun, dedim. O da benim gönlümü kırmadı da, gitti Abdiyi öldürdü de, ondan sonra da başına bunca işler geldi de, bütün bu işler benim yüzümden oldu da, Memedin ne günahı varsa, hiç yok, hiç yok ya, siz belli olmazsınız, onun hep sevabı var, İncemin azıcık günahı varsa da hepsi benim boynuma. Bak, atı da Kırklara karıştı gitti, senin Düldül atın gibi, gitti de senin Düldüle yoldaş oldu. Şimdi ikisi birden, ak bulutların arasından kişneyip duruyorlar. Kişneyip de zulümlerin ödünü koparıyorlar her şafak vaktinde... Sen bunu duydun mu Alim? Duymaz olur musun sen. Şimdi senden dileğim Alim, bak ne güzel de evi var, benim Memed oğlum fakir fıkaranın kılına dokunmadı, yakında belki çocukları da olacak. Hatçemi de o gözü kör olası Yüzbaşı öldürdü, çocuğunu da o Iraz aldı götürdü, ben de yarın öbür gün, o doru atlı, yakası yıldızlı Mustafa Kemal Paşayla konuşacağım, ona bir iki sözüm var ki altından kalkabilirse yiğit derim ona, soracağım ona, hiç insanın göreneğinde avrat öldürmek, avrada el kaldırmak var mı, ona çok çok şeyler söyleyeceğim. Bak Alim, aha bu dünyada da, öteki dünyada da iki elim yakanda olacak, bir daha Memedin başına kötü bir iş açma, açılırsa da önüne geç. Allanın aslanı sen değil misin, kendi ölünü sen kendin sırtlamış götüren değil misin, İnce Memed de senin bir yoldaşın değil mi? Şimdi beni iyi dinle, gülen kara gözlerine kurban olduğum, İnce Memed sana teslim. Ben onu iki gözümden sakınırım, işte ben bu yiğidimi sana teslim ediyorum. Anla ki, senin ne kadar kıymetin var benim yanımda."

Gitti, camın üstüne elini koydu:

Duydun değil mi Hürüceyi aslanım? diye sesini yükseltti. “Bak, eğer Memedime bir şey olursa, sana bir daha ağzımı açmam, ölene dek yüzüne bakmam, sana hiç Allanın aslanı demem, yakanı da tutar, bu dünyada da öbür dünyada da cart, diye yırtarım. Duydun mu beni, kıyamete kadar, kıyamette bile yakanı elimden kurtaramazsın... Yüzüme, sende azıcık adamlık kalmışsa, hiçbir zaman bakamazsın. Baksana ne güzel evi var yiğidimin, bu güzel evini bozdurma."

Başını önüne eğdi, odada, bir baştan bir başa birkaç kere dolaştı: “Bu güzel evciğini bozdurma, bozdurma, diyorum sana. Bozdurma! Duydun

mu?"

Bu son konuşması Aliye bir buyurma, bir gözdağıydı. Yatağına gitti, içi alıp alıp veriyor, bir de korkuyordu. Yatağın yanına, kilimin üstüne oturdu, ipekli yorgan yüzünü okşadı, içinde bir korku vardı, nerden geldiği belirsiz. Sonra birden bir sevinç doldu içine. İnce Memedi Ali korumazsa, o at, o deli at, diyecekti vazgeçti, o at korurdu, o, köylerin, şehirlerin üstüne varıp da şafak vakitleri kişneyen at.

Yorganı okşar, Aliye bakarken ayağa kalktı:

"Memed, gel buraya," diye buyurdu.

Memed, hemen kapıyı açıp içeriye girdi.

"Buyur Ana, bir isteğin mi var?"

Var, dedi Ana, Alinin resmini gösterdi, “bak, Alimi ayak ucuma asmışsın olur mu, sonra gönüllenir Alim. Onu oradan al da, başucuma, şuraya as."

Memed hemen çıktı, bir çivi, bir çekiçle geri döndü:

"Yavaş tut Alimi, incitme yavrumu, o da senin bir yoldaşın. Bak, ne de güzel gülümsüyor. Hah, böyle işte."

Memed, Aliyi usulcana yerinden aldı, yavaşçana götürdü öteki duvara astı:

"Oldu mu Ana?"

Oldu, dedi. “Şimdi Alim başımın üstünde."

Memed gittikten sonra lambanın fitilini kıstı, üfledi, yatağına girdi, döşek yumuşacıktı, bu yumuşak yatakta bile bir süre uyuyamadı. Başına hiç böyle bir iş gelmemişti, o, kulağının dibinde top patlasa bile başını yastığa kor komaz uyurdu. Bir süre daha Aliyle konuştu. Düldül ata öğütler verdi. Anacık Sultanı da unutmadı, ondan da dilek diledi. Memede de bol bol öğütler verdi. Seyrana da akıllar verdi. Bu portakal ağaçlarının yaprakları da ne güzel kokuyordu. Müslüm, portakalların, ağaçlara bulut gibi konmuş ak çiçeklerini anlatmıştı. Denizi de söylemişti. Deniz de portakal çiçeği gibi kokuyormuş. Bu Çukurovada, toprak bile portakal çiçeği kokarmış. Bu Müslüm oğlanı da gözü tutmuştu. Yarın da onu Aliye azıcık teslim edeyim, dedi. Sonra da vazgeçti. Belki de Ali iki kişiye yüksünürdü. Memed yeterdi. Uyudu.

Ertesi gün Seyranla kolları sıvayıp mutfağa girdiler. Memed, bir kuzu kestirmişti. Seyran bir gecede değişmişti. Gözleri, eli ayağı, bütün bedeni gülüyor, yöresine sevinç dağıtıyordu. Onun sevinci Hürüceye de geçti. Kütükte et döverek bir içli köfte yaptılar ki bir yiyen bir daha yer, hem de parmaklarını birlikte yer. Çok başka yemekler de yaptılar. Titizleniyorlardı.

Bu gece yemeğe konuklar geleceklerdi. İnce Memedin sofrasında kuş sütü bile eksik olmamalıydı. O Alinin resmini yapan usta da gelecekti. Kim bilir nasıl kutsal, keramet sahibi bir kişiydi. Onun en çok da, Aliye can veren, kurdu kuşu dirilten ellerini merak ediyordu. Her şeyini merak ediyordu ya en çok ellerini merak ediyordu. Herhal onun gözleri de başka türlü bakar, başka türlü görürdü, yitikleri, gizlileri bile. Akşamı iple çektiler.

Önce Zeki Nejad, karısı, üç çocuğuyla geldi. Karısı çok gençti ve kesik saçlıydı. Hürü Ana onun kısa, erkek saçlarından azıcık uzun saçlarına takıldı, ama şaşmadı. Kadının başı da açıktı. Hürü Ana buna da şaşmadı. Etekleri de kısaydı. Uzun topuklu ayakkabı giymişti, Hürü Ana, bunun üstünde bu nasıl duruyor, nasıl yürüyor, diye şaşırdı. Yakasını da memelerine kadar açmıştı. Mademki Memedin konuğuydular, haklarında kötü bir şey düşünmedi. Düşündüklerini hiç belli etmeden, evin büyüğü olaraktan onları güler yüzle karşıladı, odaya buyur etti incelikle. Öğretmen, üstü eski yazıyla donatılmış bir gümüş tepsi getirmişti yeni kurulan eve, çok güzeldi, güzeldi ya biraz eski olduğu belliydi. Belliydi ya zarar etmezdi, mademki üstünde hak kelamı yazılıydı, dernek ki değerli bir şeydi. Onlara canı yürekten, sağ olun, dedi. Çok iyi insanlar gibi gözüküyorlardı, çocuklarını sevdi. Her çocuğa, köyden Memedi için getirmiş iri, pespembe narlardan, içi giderek, Memedin narlarını başkasına nasıl veririm, diyerek verdi.

Arkadan Efendi Hazretleri dedikleri Usta elinde, kapağı altın yaldızlı kabı içinde bir kuran getirdi, kitabı öpüp başına götürdükten sonra Hürü Anaya verdi. Hürü Anayı, Efendi Hazretlerini görür görmez bir titreme almıştı. Kuranı Kerimi, elleri zangır zangır ederek aldı, dudağına zorla ulaştırdı, öperken az daha yere düşürüyordu, Memed, hemen ona yetişti, kitabı elinden aldı, götürdü en üstteki çiviye astı. Hürü Ana ayakta duramadı, gitti kendisini öğretmenin hanımının yanma attı, oraya yığıldı kaldı. Memed, ona su getirdi, suyu yudum yudum içti. Kendine gelir gibi oldu. İlkönce karşısına oturmuş Efendi Hazretlerine baktı. Gözlerini, ellerini göremiyordu. Gözü Efendi Hazretlerinin mintanına, mintanındaki sedef düğmeye takılmıştı. Az sonra kendini toparladı, yüreklendi, önce ellerine kaydı gözleri, parmakları upuzundu. Gözlerini onun ellerinden ayırıp da bir türlü gözlerine götüremiyordu. Sonra onun gözlerinden başka her yerini gördü. Mintanında hep boya lekeleri vardı. Onun o mübarek elleri de boyalı, tırnakları da uzamıştı. Gözlerini görünce gene titremeye başladı.

Gözleri insanın gözlerinin içine içine bakıyor, insanın yüreğinin, kafasının içinde ne var, ne yoksa görüyor, geçmişini de, geleceğini de okuyordu.

Abdülselam Hoca, başörtülü, uzun fistanından ayakları bile zar zor görülen karısıyla geldi. O da bir kahve değirmeni, bir semaver, altın yaldızlı, ince belli çay bardakları getirmişti. Semaver, değirmen öylesine bir sarı ışıltıdaydı ki hayran kaldılar. Memedin başındaki o eski sarı güneş ışıkları değirmen ve semaverle birlikte çaktı söndü, savruldu.

Seyran siniyi ortaya getirdi. Hocanın karısı, Hürü Ana, Seyran sofrayı donattılar. Önce büyük sahanda tüten içli köfteyi getirmişlerdi.

Sofraya dört erkek, bir de öğretmenin karısı oturmuşlardı. Öteki kadınlarla çocuklar yemeklerini mutfakta yediler.

Hocayla Efendi Hazretleri yatsı namazını kıldıktan sonra, kaldıkları yerden yeniden konuşmaya başladılar. Daha doğrusu, konuşmuyorlar, hep öğretmeni dinliyorlardı, çok coşkulu bir adamdı, nutuk çeker gibi elini kolunu sallayarak, kendinden geçerek konuşuyordu. Antep cephesinde, Şahin Beyin köprüde tek başına koca bir Fransız alayıyla savaşarak öldüğünden, eşkıya Karayılanla birlikte savaştığından, onun, yanında şehit düştüğünden, okuryazar olmadığından, ama İstanbulda okumuş kişilerin hepsini cebinden çıkardığından, onun dünyayı herkesten iyi bildiğinden, Köroğlu soyu bir eşkıya olup, zenginden alarak fakire verdiğinden, daha kurşun sesini duyar duymaz kaçan, ya da düşmanla işbirliği yapmış Ağaların ovayı paylaştıklarından, gene eski hamam, eski tas fakir fıkaranm aç kaldığından, Ağaların, Beylerin fakir fıkaraya olmadık zulümler ettiğinden, hiçbir şeyin değişmediğinden, fıkaraların sinekler gibi sıtmadan kırıldıklarından, Mustafa Kemal Paşanın yöresini alan bu Ağaların, Beylerin onu kandırdıklarından söz ediyor, coşmuş, bir çağlayan gibi akıp gidiyordu.

Hürü Ana, hem onu can kulağıyla dinliyor, hem de Efendi Hazretlerinden gözlerini bir an için ayırmıyordu. Şimdi işi anladım, diye düşünüyordu. İşte şimdi anlamıştı Hanyayı Konyayı. Bu Mustafa Kemal Paşanın işte şimdi kim olduğunu bir güzelce, bir iyice öğrenmişti. Hele şunlar bir gitsinler, o, omuzları altın döşeli Mustafa Kemal Paşaya bir iki sözü vardı ki, her sözü onun yüreğine hançerler gibi işleyecekti. Çok da ağır konuşmamalıydı. Herhalde iyi bir adamdı ki, Efendi Hazretleri onun tasvirini çıkarmıştı. Şu Zeki öğretmen de, herkese yağıp gürlüyor, Ağaların Beylerin üstüne yalım püskürüyor, onlara ağza alınmayacak sözler söylüyordu da Kemal Paşaya bir türlü kıyamıyordu. İşte şimdi anlamıştı onun askerlerini İncenin üstüne

çekip Yüzbaşısına Hatçeyi niçin öldürttüğünü. Hele şunlar gitsinlerdi evden. Hele ortalıktan el ayak çekilip, Seyranla Memed uyusunlardı, bir sözler söyleyecekti ki ona, öğretmen ne diyordu, öğretmenin söylediklerini duymuş kulaklarına İnanamamıştı, ne diyordu şu öğretmen Zeki ne diyordu? Mustafa Kemal Paşa da köylü, bizden bir kişidir, diyordu, o, tarlalarda, ekinlerini kargalar yemesin diye, karga çobanlığı yapmıştır, diyordu. Ona bir sözler söyleyecek, o, ölüp yitinceye kadar bu sözlerin altından kalkamayacaktı. Sen diyecekti, dul bir kadının oğlu olasın da, karga çobanlığı yapasm da, sonra da gelesin, ordunun başı olasın da, fakir fıkar da senin askerin ola, sen de fakir fıkaraya zırnık koklatmayasın da, bütün dünyayı gene Ağalara, Beylere pay edesin de... Bunu sana hiç yakıştıramadım. Bu Ağalar, Beyler senin neyin olur ki, sen bir karga çobanıyken onlar senin gül yüzüne bir kere olsun bakıyorlar, seni adamdan sayıp Allanın bir kuru selamını sana veriyorlar mıydı?

Zeki Nejad, Yunan savaşını anlatıyordu. Yunan savaşında da çarpışmış, Mustafa Kemal Paşayla orada burun buruna gelmişlerdi. Mavi gözleri çok güzelmiş. Sarışmmış.

Hürüce, bizim Sarı Veliye benziyor, diye düşündü. O da Çanakkalede dövüşmüş, bir bacağını orada koyarak dönmüştü. Öfkeli, dediğim dedik, sert huylu, doğruca bir kişiydi Sarı Veli. Dernek, bütün sarı adamlar böyle oluyorlar, bu sarı benizli mavi gözlüler. Bunlara konuşmak fayda vermez, dedi kendi kendine. Ben de onun yüzüne ölüp yitene kadar bir daha bakmam. O karga çobanına ağzımı açıp da bir tek bir söz edersem, nah, böyle çont olayım. Bu adamlara söz geçiremezsin. Ben de, Yüzbaşısına Hatçeyi öldürtenin bir daha yüzüne bakarsam...

Şu öğretmene bir iki sual soracaktı ya, neylersin, şurada Efendi Hazretleri konuşuyordu. Diyecekti ki, O Mustafa Kemal Paşa bizim adamımızdı da, karga çobanı has bir kişiydi de, sen de onunla burun buruna geldin de neden varıp da onun yanına sokulmadın, sokulup da sen bizim has adamımızsın, demedin? Demedin de onu gidip Ağalara, Beylere teslim ettin? Senin de bu işte hiç suçun yok mu Zeki oğlum? Gene de o Mustafa Kemalin, ölüp yitene dek yüzüne bakmayacaktı. Onun da hiç aklı yok muydu, o, kargalara çobanlık ederken, kendisinin yüzüne bakmayan o kan içici, o zulümkarların kim olduklarını bilmiyor muydu?

Efendi Hazretlerine de bir sözü vardı, sen ki Alinin, Hazreti Muhammedin atının, Köroğlunun tasvirini çıkarmış bir kutlu kişisin, hele

söyle bakalım, bunun tasvirini niye çıkardın, yoksa bu Zeki yalan mı söylüyor? Niye yalan söylesin, Hatçeyi öldüren onlar değil mi?

Öğretmen konuştukça o böyle düşünüyor, bu omuzu altınlı Paşanın işini, doluya koyuyor olmuyor, boşa koyuyor dolmuyordu, bir türlü anlayamıyordu. Sonunda işin içinden çıkamadı, vazgeçti.

İyi ki onlar gece yarısı gittiler de Hürünün de, başı çatlamaktan kurtuldu.

Bu öğretmen Zeki onu yormuştu. Bir de Efendi Hazretlerinin huzurunda gerilerek kaskatı kesilmişti. Kemikleri çatırdayarak odasına giderken Mustafa Kemal Paşanın tasvirinin önünden, onun yüzüne bile bakmadan geçti. Varsın çatlasın, dedi kendi kendine, ben şu Binboğa dağlarının Hürüce Anasıyım, bir daha ona yönümü dönersem... Lambayı, başucundaki Alinin de yüzüne bakmadan söndürdü. Sanki Hatçeyi ölderenlerden birisi de oydu. Yatağa girer girmez uyudu. Sabahleyin de erkenden uyandı. Memed onları denize götürecekti. Gün ışırken Mustafa Kemalin doru atın yanında çıkarılmış tasvirine ters ters baktı. Aşağıda Müslüm, Seyran, Memed atların başlarını tutmuşlar onu bekliyorlardı.

Bin Ana, dedi Memed, dizgininden tuttuğu atını önüne çekti, ayağından tuttu kaldırdı. Hürü Ana genç bir insan çevikliğiyle eyere atladı. Seyran, kimsenin yardımı olmadan, usta bir binici gibi kendi bindi. Memed önde, ötekiler arkada sel yatağından aşağıya, denizin kıyısına indiler. Ana, denizi görür görmez attan atladı, yürüyerek denizin kıyısına geldi, çakıltaşlarının üstünde durdu. Deniz bu sabah çok durgundu. Dalgalar kıyıya, kabararak, aralıklarla gelip yavaşça vuruyordu. Hürü Ana, elini beline verdi, bir süre güneşli denizi seyretti. Deniz ta ilerlerde yuvarlaklaşıyor, kabarıyordu. Seyran da tıpkı onun gibi ayakta dikilmiş kalmıştı. Böyle ne kadar gözlerini denize dikip beklediler, kimse farkına varmadı. Bir tuhaf, güneş kokusu karışığı bir tuz kokusuyla kokuyordu ortalık.

Abooooov, Memed, yavrum, insan bunun karşısında küçücük bir iğne ucu kadar kalıyor. Ben korktum bu senin deniz dediğinden.

Durduğu yerin az ötesinde, çakılların arasında dar bir çimenlik uzanıyordu, yana doğru bir iki adım attı Hürü Ana, çimenlerin üstüne bağdaş kurdu oturdu. Seyran da yanma geldi. Orada yan yana, gözlerini denizin uzaklıklarına dikmiş kıpırdanmadan kaldılar. Memed, onlara bir şeyler söyleyecek oldu, duymadılar. Müslüm, atları sel yatağındaki çayırlığa bağlar bağlamaz, bahçelerin içine daldı gitti. Memed pürenliğe koştu, bir püren kümesinin yanma oturdu, pürenin mesteden kokusunu içine çekti. Pürenler çiçeklerini dökmüş, küçücük yuvarlak, püren yapraklarından,

çiçeklerinden daha keskin kokulu tohuma durmuşlardı. Karşıdaki geniş bir püren kümesinin üstünü de ak bir kelebek bulutu baştan aşağı örtmüştü.

Memed ayağa kalktı, küçük püreni kökünden söktü, Ananın yanma vardı, sevinerek, uçarak:

Bak Anam bak, bizim dağların püreni buraya gelmiş.

Hürü Ana onu duymadı. Memed, sözlerini birkaç kere yineledi, baktı ki Ana duyacak gibi değil, püreni onun yanı başına koydu, oradan ayrıldı, çakıltaşlarmın, kumların üstünden günbatıya doğru yürüdü. Uzun gölgesi çok önünden, kiminde de güneşli denizin üstüne düşerek gidiyordu. Çakılların arasına sıkışmış, kumların üstüne saplanmış türlü biçimde, renkte deniz kabukları, kıyıda denizin attığı hayvan ölüleri, kırmızı çam kabukları, kütükler, ayakkabı eskileri, kırılmış şişeler, kurumuş deniz dibi bitkileri... Memed bunların hiçbirisini görmemişti. Denizin çok ötelerinden de buğu gibi yaygın, ardından da kabararak, uzayarak, genişleyerek ak bulutlar yükseliyordu. Şu Hürü Anayla Seyran, ne oldu onlara böyle, başlarına vurulmuş gibi, denizi görünce kıyıda öyle dilsiz kendilerinden geçmiş kalakaldılar. Bir de sabaha karşı, daha gün ışımadan, deniz kıpırtısız, süt beyazken, işte o zaman göğün ta uzağına uçan martıların kanatları göğe değerken, bir ışık kasırgası içinde kalır, savrulurken, işte o zaman görmelilerdi denizi Hürü Anayla Seyran... O zaman kırk gün kırk gece buradan bu denizin kıyısından ayrılamazlar, gözlerini denizden ayırmadan, hem de dilsiz, hem de sağır, hem de etini bıçakla kessen haberi olmayacak bir biçimde, yemeden içmeden kalakahrlardı.

Güneş ağır ağır yükseliyor, gölgesi ayaklarının dibine çekiliyordu. Hem yürüyor, hem de ayaklarının sesini dinliyordu. Daha bu kasabaya, bu eve, bu denize, keskin kokulu portakal bahçelerine alışamamıştı. Abdülselam Hoca, belki de iyi adamdı ya, bir tuhaftı. O adamda bir eksiklik vardı ya, neydi. Öğretmen Zeki Nejad da iyi bir adama benziyordu ya, onda da bir eksiklik vardı. Bu kasabadaki, şu okumuş yazmış takımında çok eksik vardı. Hepsi yarım adamlarmış gibi geliyordu Memede. Ağası, Beyi, Kaymakamı Müftüsü bir tuhaf, insanı rahatsız eden havadaydılar. Onların içlerini kemiren, dünyayı onlara cehennem eden bir kurt vardı ya, ama bu kurt, bu eksiklik, yarımlık neydi? Bir Efendi Hazretlerinin yanında, bir demirciler çarşısında kendi köyündeymiş gibi rahat ediyordu Memed. Demirciler kırmızı demiri döverler, demire türlü biçimler verirler, örsün üstünden top top kıvılcımlar fışkırtır, ağız dolusu, mutlu kıvılcımlar fışkırtır, ağız dolusu, mutlu gülerlerken Memed gözlerini onların elinden

ayıramıyordu. Efendi Hazretleri zaten bu dünyadan değildi ki... Belki az önce cennetten çıkmıştı, az sonra da, o güzel parmaklarıyla dünyayı nakışlarla donatacak, arkasından da çekip, gerisin geriye cennetine gidecekti. Efendi Hazretlerinde yaramaz bir çocuk hali vardı. Cennetinde, gidip çocukları bulacak, onlarla erik, portakal, ceviz hırsızlığına gidecek, bütün bahçeleri talan ettikten sonra, cepleri koyunları dolu dolu, Kevser ırmağının gözüne dönecekler, bir çalılığın ortasına, kuytuluğuna sığınıp, gözlerden uzak, ceplerinden çıkardıklarını, kuşkuyla yörelerine bakındıktan sonra yiyeceklerdi. İşyerinde çalışırken de, parmaklarının ucundan renkler, biçimler akarken de Efendi Hazretleri kuşkuyla yöresine ürkek bakıyor, elindeki fırçayı, bir çalıntı yiyecek yercesine camın üstünde gezdiriyor, kendisinin de inanamadığı, görünce şaşkınlık içinde kaldığı bir renk, bir biçim ortaya çıkınca yüzünde önce bir sevinç, sonra bir hayranlık beliriyor, ardından da bir hüzün geliyor, işyerini, bütün resimleri, Efendi Hazretlerinin tüm bedenini kaplıyordu. Her resimde, her zaman böyle olmuyordu. Kimi zaman sevinç, kimi zaman da hayranlık sonuna kadar sürüp gidiyordu.

Denizin üstünde, ikide bir denize inen martıların yanında bir karartı gördü, aklına hemen o adam geldi. Neydi, neyin nesiydi, kimdi, bilmiyor, hiç kimseden de bir şey öğrenemiyordu. Acaba bir kere daha karşısına çıkacak mıydı? Adamı o kadar merak ediyordu ki vurarak da olsa onu yakalayacak, kim olduğunu öğrenecekti. Efendi Hazretlerine, ya da Hürü Anaya sorabilseydi adamı, bunlar ona bir akıl verebilirlerdi. Nedense bir türlü olayı kimseye anlatamıyor, bir şeylerden çekiniyordu. Belki de bir tuhaf bir güç dilini bağlıyordu. Ona hiç eksiği olmayan insan olarak yalnız Efendi Hazretleri geliyordu. O, çiçek yüklü bir bahar ağacına benziyordu, her dalında başka renk, başka biçim çiçekler açan ulu bir bahar ağacına. Hürüce Ananın Alinin tasviriyle konuştuğunu, kapının ardından dinlemişti. O ne biçim konuşuyordu öyle koskocaman, Allanın aslanı denilen bir Peygamberle! Sanki Ali, yedi yaşında bir çocuk da, yaramazlık yapmış da, o da onunla öyle konuşuyordu. Hürüce Ana boşa laf etmezdi, herhalde Ali onun bildiği gibi sıcakkanlı, çocuk yürekli, seven sevilen bir kişiydi ki, onun da atı İskenderül Zülkarneynin atı gibi dünyamızda daha dolaşıp duruyor. Efendi Hazretleri İskenderül Zülkarneynin de resmini, atıyla birlikte yapmıştı ya, o kadar resim satın almıştı ki bunu istemeye çekinmişti. Ona öyle geliyordu ki, Efendi Hazretleri resimlerini satmak istemiyor, satınca da çok üzülüyordu. Bir resmi bitirince ne kadar

seviniyorsa, satarken de kahroluyordu. Efendi Hazretleri çok çiçek, çok ceren, çok geyik, at, cami, Mekkei Mükerreme, çok deniz, deniz üstünde güneş ve martılar, Köroğlu kaleleri, mor dağların üstünden, bulutlara sarınmış uçan cerenler... Leylekler yapıyordu büyük sürmeli gözlü, çok uzun gagalı ve bacaklı... Otur onun işyerine, kıyamete kadar dışarıya çıkma, her şey, bütün dünya, denizi, kokusu, toprağı, kuşu, hayvanı, ışığı, bulutuyla gözlerinin önüne seriliyordu, otur ömrünün sonuna dek seyreyle... Denizi deniz kadar, ağacı, ışığı, toprağı, kokusu tekmil kokulardan daha güzel. Onun cam üstüne yaptığı denizlerden koku, Akdenizden gelen kokudan daha keskin, daha güzel geliyor, onun portakal çiçekleri dallardakinden daha çok mestediyordu insanı. Bu Efendi Hazretleri şaşkına çeviriyordu insanları.

Çok uzaklara gitmişti, hemen geriye döndü, çabuk çabuk yürüdü. Belki Hürü Anayla Seyran denizlerinden uyanmışlar, uyanmış bakmışlardır ki kendisi yok, Müslümü çağırmışlar, atlara binmişler gitmişlerdi. Çok hızlı yürüyor, arada bir de koşuyordu. Yanlarına yaklaştı ki ne görsün, onlar oldukları yerden kıpırdamamışlar, gözleri de denizde dalmış gitmişler.

Yanlarına gelince:

Ana, diye güldü, “ne oldu size böyle, bu deniz sizi afsunladı. Kim olursa olsun, denizi ilk gören, işte böyle, senin gibi afsunlanır kalır, kıyamete kadar onun yanından ayrılmazmış."

Sus, diye gürledi Hürüce, “gevezelik etme!" Sesi, sert bir buyruktu.

Onun konuşmamasından faydalanmak isteyen Memed:

Ana bak, bizim dağlardan gelmiş püren, nasıl da güzel kokuyor, dedi, püreni getirdi onun burnuna dayadı. “Kokla." Hürüce onun elinden kaptığı püreni öfkeyle ta ileriye fırlattı.

Sus! diye gözlerini belertti. “Bir daha da, ben çağırmcaya kadar yanıma gelme."

"Olur Ana, baş üstüne Ana!"

Seyran sanki olan bitenden habersiz, onun yanı başına çökmüş, ondan da dalgın, çenesini dizinin üstüne koymuş, gözleri denizin ötelerinde... Memed gidince Ana da dizlerini kaldırdı çenesini üstüne koydu.

Gün yıkıldı gitti, ışıklar çekildi. Memedle Müslüm onların arkalarındaki yara oturmuş, ayaklarım da yardan aşağı sarkıtmışlar bekliyorlardı.

Gün kavuşurken Hürü Ana ayağa kalktı, gerindi, kemikleri çatırdadı, üstünü silkeledi, geriye döndü. Derin bir düşün içinden usul usul çıkıyor gibiydi:

"Memedim," dedi, “sağ olasın yavrum." Gitti, biraz önce fırlattığı püreni kıyıdan aldı, kokladı. “Oooh," dedi, “ne güzel kokuyor."

Üstünü başını silkeleyerek Seyran da onun yanına geldi.

Atları getirin.

Atlara bindiler, yönlerini köye döndüler, akşam denizi dalgalarını büyütmüş, ta tepelerde köpüklerini patlatıyordu. Ne Hürü Ana, ne de Seyran bir kere arkalarına dönüp bir daha denize bakmadılar.

Eve geldiklerinde gün iyice kavuşmuştu. Hürü Ana, kapıda durup, atları ahıra götüren Memedi bekledi. Memed gelince, vardı, onun elinden tuttu, sıcacık sıktı:

"Memed," dedi, “şahinim, yavrum, beni oraya götürdüğün için sağ ol. Bu iyiliğini ölene dek unutmam. Çok büyük, çok mavi. Köpükleri de apak. İnsan onun yanında bir toz parçası kadar kalıyor."

Ana bir de sen onu gün doğmadan önce göreceksin... Sütbeyaz... Mavi değil, ak bulutlar gibi apak...

Çok erken gitmedik mi biz?

Daha erken Ana, o zaman deniz ağarıyor, daha genişliyor, uzuyor.

Adam ondan gözünü alamıyor.

Alamıyor Ana, dedi Memed.

Yemeklerini yedikten sonra erkenden uyudular. Sabah gene çok erkenden kalktılar. Bu sefer bahçeleri, ovanın ortasındaki eski kaleyi dolaşacaklardı. Hürü Ana gelmedi. Bu uçsuz bucaksız, dümdüz Çukurova, bu büyük deniz onun gözünü korkutmuş, ona bir haller olmuştu.

Memedle Seyran, seher vaktinde yaya olarak yola çıktılar. Yolda çocuklar gibi biribirlerini kovalıyor oynaşıyorlardı. Gün doğarken, göğüslerine kadar çıkan, kalın başaklı bir buğday tarlasını geçiyorlardı. Esen yelde çiğli ekinlerin sırtı, çalkalanan bir altın pırıltısında göz alabildiğine ışıldıyordu. Seyran küçük bir kız çocuğu gibi koşuyor, geliyor, elinde kokulu bir ot, hiç görmediği bir çiçek, bir diken, bir böcek, yere ekinlerin içine yapılmış, içinde üç tane benekli yumurtası duran bir kuş yuvası, uzun bir yılan kavı... Çukurovanın taşına toprağına, böceğine, çiçeğine öylesine karışmış gitmişti ki şu ovanın ortasında, ekinlerin duldasında sevişmek aklına bile gelmiyordu. Kabuklu bir böcek, yemyeşil, yanar döner, kıpkırmızı boş bir arı peteği, bir kuş teleği... Memede ha bire, en küçük ayrıntı üstüne sorular yağdırıyordu. Bir an denizin kıyısında, mavinin ortasında kaldılar, mavinin içine girdiler, çıktılar, kıyıda, yarın kıyısında, tıpkı, ilk tanıştıklarında

bostanda olduğu gibi sarılıp biribirlerine geçtiler. Üstlerini çok mavi, güneş geçirmeyen bir sis örttü. Mavinin serinliğinde kendilerinden geçtiler.

Deniz gümbürder, garbi yeli azıtmış eser, denizin arkasından kabarmış, yamaçlarına gün vurmuş ak bulutlar kalkarken Çimenlerin üstünde, pürenlerin yanında, çalıların kuytusunda kendilerini çırılçıplak buldular. Üstlerindeki yaldızlı, masmavi sis kalkınca ne yapacaklarını, nereye kaçacaklarını bilemediler, koşarak yarın dibine gidip çabucak göz göze gelip gülerek, giyindiler.

Deniz menekşe kokuyor, dedi Seyran. “Buğday tarlası da bir hoş, şırlayan ışık gibi kokuyor burada. Burada her şey başka kokuyor."

Memed, cebinden üç tane yeşil küçücük portakal çıkardı ona uzattı:

Bu, dedi, “daha büyüyecek, turuncu olacak, tatlanacak..."

Yeşil portakalları koklarken:

Deniz ne kadar da büyük, dedi Seyran. “Bugün hiç korkmuyorum. Dün bir hal olduydu bana, başını dönüyordu. Portakal kokuyor."

Garbi yeli hızlanır, denizin dalgaları kabarır köpükler saçarken gecenin de böcekleri ötüşmeye başladı. Eve geldiklerinde gece yarıyı geçiyordu. Hürü Anayı avlunun kapısına çökmüş kendilerini bekler buldular.

Acınızdan öldünüz yavrularım, size yarpuz kokulu tarhana, bulgur pilavı yaptım, bir de kavurma kavurdum.

Vay, sağ olasın Ana, diye Memed onun ellerine sarıldı öptü.

Anayla Seyran Memede üstü yarpuzlu, yayla kokulu çorbalar, içli köfteler, tereyağı kokulu bulgur pilavları yapıyorlar, Memedin mutluluğu her geçen gün biraz daha artıyor, yaşamanın, sevincin ne olduğunu daha yeni yeni anlıyordu. Hürüyle Seyran, öğretmenin, Abdülselam Hocanın karısıyla kasabaya gidiyorlar, dükkan dükkan dolaşarak alışveriş ediyorlardı. Seyran neyi severse önüne ne gelirse, yeter ki azıcık hoşuna gitsin, alıyordu. Altın bilezikler, fistanlıklar, pullu yazmalar, renk renk ipek başörtüleri, gerdanlıklar... Bir de çok güzel bir Cığcık kilimi aldı eve. Memed için de metre metre gömleklikler... Memedin aldığı dikiş makinası yepyeniydi. Daha yeni çalışacaktı. Ayaklarına, o, öğretmenin karısının giydiği uzun topuklu ayakkabılardan da aldı. Evde bir gün akşama kadar giydi, gitti geldi, hemencecik de alıştı. O kadar zor değilmiş, diye gülümsedi.

Memede aşağı yukarı her iki güne bir gömlek dikiyordu. Gömlekler çoğalınca da ona çamaşırlar dikmeye koyuldu. Bütün bu giyecekleri koyacak sandık gerekti, nedense Memed, her şeyi almış da sandıkları

unutmuştu. Öğretmenin karısını aldı çarşıya gitti, üstleri ceren, keklik, gül, salep çiçeği, sığırclk, yağmurcuk kuşu kabartmalı üç tane büyücek ceviz sandık aldı. Cilalı ceviz sandıklar pırıl pırıl ediyorlar, üstlerindeki sürmeli cerenler çölde uçuyorlardı. Yabangülleri de inceden kokuyorlardı.

Öğretmenin karısıyla kebapçı dükkanına gittiler. Tereotlu, sumaklı, ayranlı güzel bir kebap yediler. Memed, kebabın lezzetini öyle bir anlatmıştı da inanmamıştı. Onun dediğinden de lezzetliymiş kebap... Dize kadar ipekli çorap da aldı. Bu ipekli çorap zar gibiydi. Öyle onun giydiklerine hiç benzemiyordu.

Çarşıyı çok seviyordu. Az bir sürede çarşıdaki bütün insanları adlarıyla sanlarıyla öğrenmişti. Kasabalılar da onu çok sevmişler, bazı yaşlı erkekler, onun yüzüne karşı bile, iç çekerek, bu Seyran dünya güzeli, Allah bu kızı, boş zamanında özene bezene yaratmış, öyle bir güzel ki Seyran, ne peride, ne huride, melekte eşi menendi yok, demişlerdi.

Seyran bu hiç tanımadığı kasaba dünyasına şaşırmamış, çabucak da alışmıştı. Köyü özlediği zaman da pazarın kurulduğu kasabanın ortasındaki alana gidiyordu. Öğretmenin karısı da “pazar kurulduğu günleri seviyor, sabahtan akşama, pazarın kurulmasından dağılmasına kadar, orada duruyor, dolaşıyor, alışveriş ediyor, köylü kadınlarla çene yarıştırıyordu. Seyran, bütün köylülerin ona, kasabalılardan daha çok hayran baktıklarını, ona, bir meleğe, bir peri kızına bakar gibi baktıklarını biliyor, gamzeleri mutluluktan çukurlaşarak, gittikçe de güzelleşiyordu. Seyran gittikçe güzelleştiğinin de farkındaydı. İnsan, hangi insan olursa olsun, yaşamı değişir, günü sevinç içinde başlar, sevinç içinde sürer giderse güzelleşir. Son zamanlarda kötü bir huy edinmişti, fırsat buldukça doğru aynaya koşuyor, kendini seyrediyor, hayran kalıyordu. Acaba onu Memed de böyle görüyor muydu? Gene son günlerde ona bir hal olmuştu, içine bir kurt düşmüş, derdini de kimseye açamıyordu. Acaba Memed, ölene dek onu böyle sevecek miydi? Ya bir gün... Bunu Hürü Anaya soramazdı ki, kıyametleri koparırdı.

Seyran, aşağı yukarı her gün, yemek pişirir, bahçede çalışır, Çamaşır yıkar, dikiş dikerken birden duruyor, içinde bir sevinç fırtınası, içi taşıyor, sevinçten dört dönüyor, ne yapacağını bilemiyor, koşarak, bir kahkahada savrularak Hürü Anaya gidiyor, ona sarılıyor, iki kadın, biribirlerine sarılmış dönüyorlardı.

"Ana, bugünleri de görecek miydim, Ana..."

Hürü Ana da, ondan daha çok, mutluluktan uçarak:

"Çok şükür Allahımıza kızım, çok şükür. Bu halimize, bu günümüze çok şükür. Yusufu kuyudan çıkararı Mevla, işte bizim yüzümüze de baktı," diyordu.

Bu coşkun sevinç, bu güzellik Hürü Anayı korkutuyordu. Seyranın da korktuğunu biliyor, korkusunu ona belli etmemek için her çareye başvuruyordu. Ve her resminin önünden geçtikçe öfkesini Köroğluna kusuyordu. Alinin de kusuru vardı ya, o hiç olmazsa, camide namaz kılarken, Allanın huzurunda, tam yüreğinin başından zağlı hançeri yemişti. Yemiş de oluvermişti. Mustafa Kemal Paşaya gelince Hürüce ona bir iyice küsmüştü. O gün bugündür, başını çevirip de onun, bir kere olsun yüzüne bile bakmamıştı. Ama gene de ona birkaç sözü vardı ki, söz derim sana, o dul avradın fıkara oğlu altından kalkabilirse kalksındı.

Gitti Köroğlunun resminin karşısına dikildi, hiçbir şey konuşmadan, düşünmeden orada durdu. Sadece onun Kıratını, burma bıyıklarını, kocaman ela gözlerini, mavi göğü, gök azıcık kırışmıştı, ipek çarşaf mıydı ki gök kırışsın, atın ayakları bulutların üstünde, gökte yüzer gibi. Yanında yönünde de, onunla birlikte birkaç kartal uçuyordu, tüyleri altından... Hiç tüyleri altın kartal görmemişti. Tüyleri de altından kartal olur mu, olur ya, onmayası Hürüce, yok da Hazret Efendi, nereden uydurmuş da görmediği şeyi yapmış. Hazret Efendi hiç bilmediği, görmediği, olmayan bir şeyi uydurur mu? Sonra öfkesi birdenbire patladı, ne kartal kaldı gözlerinin önünde, ne de Köroğlu. Seni olmaz olası seyisin hiyanetlik oğlu, diye başladı. Sen Köroğlu oldun da, zenginden aldın fıkaraya verdin de kötü mü ettin, ha, kötü mü ettin? Sen ağaları kaçırdın, tarlalarını fıkaraya verdin de kötü mü ettin? Sen vardın da Ağayı öldürdün, kötü mü oldu, söyle bana kör seyisin adam olmaz oğlu, söyle, sen bir kervan kestin de beş oba donattın, sen zalimleri kılıcınla ikiye biçtin de, zulümü öldürdün de, sen Çamlıbelde Köroğluluk ederken, kurtla kuzu birlikte yayılır, fıkara zengin kalmazken ortada, yetimler, elsiz ayaksızlar bol bolamadı doyarlarken kötü müydü bu dünya? Şu insanlar da seni Köroğlu ederekten, seni başlarına taç yapıp oturtmadılar mı, koca Allahımız da seni, fakir fıkaranın haline acıyarak, seni ölmezleştirip Kırklara Yedilere karıştırmadılar mı, seni deryalar yüzündeki Bozatlı Hızıra yoldaş etmediler mi? Ölmez bir kişi olunca, sana hiçbir şeyin, fakir fıkaranın gereği kalmayınca sen ne yaptın, bıraktın Çamlıbeli gittin, gittin de Kırklar meclisine, fıçı fıçı şarabı iç babam iç ettin... Ne fakir fıkara kaldı gözünde, ne de bir kimse. Aslını yitiren haramzadedir, yani senin anlayacağın piçtir. Sen kırk ölmezlere karışınca,

bir daha da kıyamete kadar hiç ölmeyeceğini anlayınca, bir daha da gözünde ne o seni adam eden fıkara kör seyis baban Yusuf kaldı, ne de seni baş tacı eden fakir fıkaralar. Çekildin dağların başına, yanında kırk tane huri melek, şarap fıçıları önünde, şişirdin karnını, şişirdin ha... O kadar, kendinden başka kimseyi düşünmedin ki, ortalığı zulüm, yalan, haksızlık aldı götürdü, fakir fıkara bir ekmeğe muhtaç oldu da sen aldırmadın, görmezcelikten geldin... Zenginler, ağalar, beyler fakir fıkaranın gözlerini oydular, derisini yüzdüler, diri diri kuyulara gömdüler, sen gene aldırmadın. Bir de öyle ata binmiş de, bulutların üstünde sanki adama benzer bir adammışsın gibi gert gert geriniyorsun... Fakir fıkara kan ağlıyor kan, körün oğlu, koca Allahımız seni bunun için mi ölümsüz yaptı, seni ölümsüz yaptı ki, şu fakir fıkaranın arasına git karış da, onlara zulüm eden olursa onlarla birlik ol da... Kıyamete kadar fakir fıkara dirlik düzenlik içinde yaşasın, diye de... Sen de... Sen de, öyle mi diyorsun, bin ağa, bin bey öldürürsen iki bini geliyor, seni de bu akıl mı yıldırdı, sen hiç akıl etmedin mi üç bin öldürmeyi... Sen de altı bin, on bin öldür. Ağalar beyler sonunda tükenirler, tükenmezlerse bile korkar, sinerler, sen bunu hiç akıl etmedin mi, bu mu gözünü yıldırdı? Utandın da kendi insanlığından, seni ölümsüz eden koca Allahımızdan, fakir fıkaranın yanına o Kıratını gönderdin değil mi? O, ağzı var, dili yok bir hayvandır, bu ağalarla, beylerle başa çıkamaz, fakir fıkaraya yardım edemez, hiç düşünmedin mi? Gene de kötü bir şey değil atm aramızda dolaşması, insanın yüreğine güç veriyor.

Kimi zaman da, Köroğluna çok yüklenince ona acıyor, belki ölmüştür, belki yatalaktır, diye düşünüyordu. Zulüm bunca artar, insanoğlu bunca aşağılanırken, başında bir hal olmasa o koç Köroğlu hiç yerinde durabilir miydi? Kiminde de, o Köroğlu, belki Mustafa Kemal donunda gelmiştir, diye düşünüyor, düşünür düşünmez de vazgeçiyordu.

Kimi zaman da o kadar çok, o kadar çok korkuyordu ki, öfkesini, korkusunu gidiyor Adem Babamızla Havva Anamızın üstüne kusuyor, teh, diyordu, çırılçıplak duruyorsunuz ya, cennetin ortasında, suyun başında, yanınızda yılan... Şunlara bakın hele, şunlara... Çırılçıplak. Hiç de güzel değiller, ikisi de çirkin mi çirkin. Birer yaprak koymuşlar oralarına, koymaz olasıcalar. Sizi kim görecek ki orada, sizden başka insan var mı cennette a gözleri kör olasıcalar, var mı? Öyleyse oralarınızı sallaya sallaya gezin cennetin ortasında. Şeytan mı görecek, şeytan zaten görmüş her bir yerinizi. Şeytana göstermediğiniz bir yeriniz mi kalmış çirkin batasıcalar? Hazret Efendi mi sizi öyle yaptı, siz Hazret Efendinin kim olduğunu biliyor

musunuz, hiç iftira etmeyin, o yalan söylemez, o Allanın bir ermişidir o... O da sizden türeme ama, o size hiç benzemiyor, çirkin gözlü kör olasılar, hiç kendinizi kasmayın. Hazret Efendi sizin tasvirinizi olduğu gibi çıkarmıştır, çirkin yalancılar. Sizi tamahkarlar sizi, bir küçücük elmaya kandınız da, hem de bir yılancığa, şu zıkkımı yediniz de başımıza bunca işi açtınız. Çıkın bakalım şu belanın altından, çocuklarınız biribirlerini yiyor. Biribirlerinin kanını içiyor. İşte bunlar şu azıcık, bir lokma elmaya dayanamadığımızdan oldu, çirkin bokboğazlar. Alın işte, görün marifetlerinizi, zengin fakiri yiyor. Ne diyordu o, öfkeli adam, adı Zeki mi ne, çeltikçiler her yaz bu ovada bin tane çocuğu keyif için öldürüyorlarmış. Doğurmaz olasıca fallik, yani ellik orospusu beğendin mi ettiğini, torunların aç, aç, aç! Kan içinde yüzüyorlar. Ölene dek sizin de yakanızı bırakmayacağım. Çirkinler, sağ olsun Hazret Efendi Usta, sağ olsun ki sizin şu çirkin tasvirinizi çıkarmış da...

Bazı zamanlar Seyran, onun dudakları kıpır kıpır resimlerle konuştuğunu görünce:

"Ana onlar canlı değil ki, onlar tasvir, onlar senin söylediklerini duymazlar ki," diyordu.

Nasıl duymazlar onlar beni, diye azarlıyordu onu Hürüce, “sus, günaha girme, onlar, her bir şeyi duyar, anlarlar. Hazret Efendi onları boşuna mı yapmış? Duymazlar, anlamazlar da bunlar ne işe yararlar?"

Memed, Hürü Ananın bu resimlerle konuşmasını, gittikçe de artan bu merakını bir türlü anlamamıştı. Bu cin gibi insan resimlerle konuşmayı, öfkelenince, üzülünce, sevinince kendine iş edinmişti. Herhalde bir bildiği var, diyordu Memed. Belki de burada çok canı sıkılıyor, sıkılıyor da o resimlere sığmıyor, diye düşünüyordu arada sırada da.

Bu arada Memed kendisini kasabanın, dedikodularının, çatışmalarının, kıran kırana çıkar savaşımlarının ortasında bulmuş, bu hiç bilmediği insanları, dünyayı öğrenmeye dört elle sarılmıştı. Eğer, bu kasabada öğretmen Zeki Nejad gibi birisini tanımamış olsaydı, ne kendini bütün bu savaşımların içinde, gökten düşmüş gibi birdenbire bulur, ne de bir yanı tutup onların dövüşlerine canı gönülden katılırdı. Öğretmen Nejadla birlikte o arzuhalciden, bu arzuhalciye gidiyor, Kaymakama çıkıyor, birtakım pulların üstüne adını yazıyordu. Bu arada öğretmen ona adını yazmayı da öğretmişti. O da çabucak, hem de kolaylıkla öğrenmişti Memed yazmayı. Kağıtların üstüne her Memed yazdıkça yüreği, bir kızı ilk öperkenki gibi çarpıyordu. Öğretmen ona yakında okuryazarlığı da

öğretecekti. Öğretmenin dediğine göre bu işi üç aya kalmadan öğrenecek, bütün dünyayı, dünyada ne kadar söz varsa okuyacak yazacaktı. Memed, yeni, tuhaf bir dünyaya yeniden doğmuştu. Öğretmen Zeki Nejada yüreği öylesine ısınmış, bu deli dolu, son söyleyeceği sözü ilkten söyleyen adama öylesine bağlanmış, onu öylesine kardeş bilmişti ki ona, kimliğini açıklamadığından dolayı utanıyor, yerin dibine geçiyordu. O da İnce Memedi fakir fıkara kadar, belki de onlardan çok seviyor, dirilip de göğe çekilen ata, söz dönüp dolaşıp gelince de, hiç konuşmuyor, onu derin bir düşüncedir alıyordu. Onun İnce Memed olduğunu bilse kim bilir ne yapardı? Sevinir miydi, coşar mıydı, coşar da sarılıp öper miydi, ya da korkar mıydı? Bu delifişek, bu ateş çemberinden geçmiş kişi, bu dünyada hiç korkacağa benzemiyordu. Ona, bak, şu karşıdaki ölümdür, bir adım atarsan içindesin deseler, o, gözlerini kırpmadan, gülerek dalmacaya atılırdı. Memed, ömründe bunun kadar yürekli bir Topal Aliyi, bir de Recep Çavuşu görmüştü. İnsan yaratığı şu evrendeki yaratıkların en korkaklarından birisidir, ama içlerinde çok da yüreklileri var, Hürü Ana, Ferhat Hoca gibi. Bu dünya o yürekli insanların yüzü suyu hürmetine ayakta duruyor. Hürü Ana bir beterdi. O, Aliyle, Allahla bile, babasının oğlu gibi göz belerterek çekişe dövüşe konuşuyordu. Elinden gelse gidecek Ankaraya, Mustafa Kemal Paşanın yakasına yapışacak, ağzına geleni söyleyecekti. Onun da, en son, çekindiği bir yer, yanında konuşmaya bile korktuğu bir kişi vardı, Efendi Hazretleri. Ona Hazret Efendi Usta diyordu da, başka bir şey demiyordu. Memed ona kaç kere Efendi Hazretlerinin adını yanlış söylediğini söylemiş, onu vazgeçirememişti.

O sabah sisler, güneş doğmuş, iki üç kavak boyu kalkmıştı ya, daha kalkmamış, yerden bir karış yukarda sallanıp duruyordu. Memed, atının üstünde kasabayı, kasabalıları, Ferhat Hocayı, şehirlerin, köylerin, dağların, ovaların üstünde uçarak dolaşan, her şafak vakti de dünyaya dehşet bir kişneme bırakan atını düşünüyor, Öğretmen Zeki Nejadla buluşmaya kasabaya gidiyordu. Yolun kıyıları boyunca portakal, limon, turunç ağaçlarında küçücük küçücük, çok yeşil, koparınca dünyayı keskin bir kokuya boğan her birisi başparmak büyüklüğünde sikirdim meyveler vardı. Meyveler büyüyünce kim bilir bu dallar onları nasıl çekecekti!

Uzakta, yolun ortasından bir insan karartısı gidiyordu. Memed, karartının kim olduğunu hemen anladı, acaba atı doldurup üstüne sürse miydi, bir ikircik geçirdi, atı hızlı süreceği yerde yavaşlattı. O yavaşlayınca biraz sonra, alıcı gözle bakınca karartı da yavaşladı. O, atının başını çekti, karartı

da olduğu yerde zınk, diye durdu. O, atını sürer sürmez, karartı da yürüdü. Sanki biribirlerine bağlılardı, birisi durunca öbürsü duruyor, birisi yürüyünce de ötekisi... Bu oyunları öğleye kadar sürdü. Memed, birkaç kere köye döndü, baktı ki, her seferinde karartı da arkasına takılmış geliyor. Bir seferinde onu ta köyün ağıllarına kadar da geriye getirdi. Hürü Anadan çekinmese evin kapısına kadar getirecekti adamı. Böyle git gel, dur kalk, Memed sonunda öfkelendi, altındaki Arap atını doldurdu, at kuş gibi uçtu. önündeki adam da koştu. Sonra da baktı ki Menıedden kurtuluş yok, yolun ortasında dimdik durdu, onu bekledi. Memed, ona on adım kadar yaklaşınca tabancasına davrandı. O, daha tabancasını çekmeden adam, üç el kurşunu arka arkaya atın tam alnının ortasına boşalttı, arkasından da hendeğe atladı, Akdenize aşağı koşmaya başladı. Memed hiç zaman yitirmeden, can çekişen atını yolun ortasına bıraktı, adamın ardınca koşmaya başladı. Ona biraz yaklaştıkça ona birkaç kurşun sallıyor, vuramıyordu. Tazı gibi bir adamdı önde koşan, Memed ona, kurşunun etkili olacağı kadar, hiçbir zaman yaklaşamıyordu. Gide gide, sel yatağına vardılar. Memedin burnuna püren kokuları gelince gevşedi, yavaşladı, adam da çoktan gözden yitmişti, geriye döndü. Yola geldiğinde neredeyse akşam oluyordu. Ölmüş atın başında, yolun kıyısına oturmuş bekleyip duran öğretmen Zeki Nejadı gördü.

Demedim mi sana, diye ayağa kalkarak ona doğru yürüdü öğretmen, “demedim mi sana, dikkali olalım, bu adam, bu Şakir olacak köpek karı içici bir insan kasabıdır, diye. İşte ilkönce senin başına geldi. İlk seni öldürtmek istedi. Seni öldürerek bana gözdağı vermek istedi. Şimdi anladın mı kardeşim bizim kimlerle uğraştığımızı, canımızın her an tehlikede olduğunu. Bizim bütün arkadaşların canı tehlikede. Ona göre davranmalı, ona göre ayağımızı denk almalıyız. Bak, eğer bu iş senin başına gelmeseydi, tehlike içinde olduğumuzu, karşımızdaki kişilerin kan içici olduklarını alimallah kimseye, sana bile anlatamazdım."

Memed:

Zeki kardaş, dedi, “biz tehlikedeyiz ya, bu başka." Olayı baştan sona, bir çırpıda kesik kesik, ona anlattı. “Bu ne iştir, sen söyle, sen akıllısın. İsteseydi, atı vuracağına beni, haydi haydi yüz kez vurabilirdi. Ona yetişemeyeyim diye atı vurdu. Ona yetişirsem, merakımdan onu vurarak ele geçireceğimi biliyordu. Başka çaresi olmadığı için atı vurdu.

Bu adamın benimle bir alıp veremediği var ya, nedir ki o?" Atın baş yanına, yolun kıyısına sekilendiler. İkisi de düşünceye daldı. Zeki Nejad da,

Memed de, başları çatlayıncaya, karanlık kavuşuncaya kadar düşündüler. Sonra ayağa kalktılar, atın koşumlarını çözdüler, eyeri Memed, heybeyi, dizgini, bellemeyi öğretmen aldı, eve doğru yola düştüler.

Tuhaf bir iş, diye şaşkınlığını dile getirdi öğretmen Zeki Nejad. “Ben bunca ömür yaşadım, bunca işler geldi geçti başımdan, bunca savaşa girdim çıktım, yedi cephede savaştım, ne başıma böyle bir iş geldi, ne böyle bir iş gördüm, ne de duydum. Senin o Anavarza ovasında bir düşmanın mı var, bunun için mi orasını bıraktın da geldin?"

"Yok," dedi Memed.

Öyleyse bu senin başına gelen dünyanın en tuhaf işi. O adamı tanıyor muyum, dedin, gözün mü ısırıyordu, dedin?

Onu çok iyi tanıyorum, onun yüzünü çok görmüşüm gibime geldi. Ama düşünüyorum, düşünüyorum çıkaramıyorum.

"Evet, atı tam alnının ortasından vuran bir adam, üç kurşunu da yan yana değdirmiş atın alnının sakarının içine, atın üstündeki seni, çoktaaan uçururdu. Tuhaf bir iş."

"Çok tuhaf."

Ne düşünüyorsun?

Düşünecek bir şey yok. Yalnız bu işi Hürü Ana bilmesin. Ona zor anlatırız.

Zor anlatırız, dedi Zeki Nejad. “Hem zor anlatırız, hem de onun gözünden öyle bir düşeriz ki atını öldürtmüş bir kişi olarak, kıyamete kadar ne senin, ne de benim yüzüme bakar. Eğer bir gün dayanamaz da birimizle konuşacak olursa, o da bir uyuz köpekle konuşur gibi konuşur. Haydi dönüp gidelim de, atın ölüsünü çalıların içine çekelim de kimse görmesin. Ya da birisi görür, tanır da..."

Gerisin geri döndüler, ağır atı kan ter içinde kalarak çalılığın içine kadar çektiler.

"Şimdi bunu kartallar iki gün içinde yer bitirirler, kemiklerini bile bırakmazlar."

O, böyle konuşurken Memed bağırdı:

İşte, işte, o orada...

Arkasından koşarken, bacakları deyip üç kurşun sıktı. Adam düşer gibi oldu, öğretmen, “vurdun," diye bağırdı, “tam isabet," adamın düşmesiyle kalkması bir oldu.

Alacakaranlıkta ikisi birden adamı Akdenize kadar, ellerinde çıplak tabancaları kovaladılar. Akdenizin orada, karanlık iyice bastı, önlerindeki

ışıklı denizin yüzü bile karardı.

Yorgun, öfkeli eve döndüler.

Çukurovanın o yoğun, taş gibi ağır, soluk aldırmaz sarı sıcağı çöktü. Bütün ova, ta buradan Anavarza ovasına, oradan Kozan altına, Misise, oradan da Yüreğir toprağına kadar sonsuz bir düzlük sarı, yoğun, gözleri yakan bir ışıltıya batmış yalbırdıyordu. Biçilmiş ekinlerin sapları, yollara dökülmüş samanlardan fışkırıyor, ortalık kaynıyordu.

Ovaya, birkaç yıldır çeltik ekmeye Maraşlılar geliyor, ovaya, buradan Akdenize, kuzeyde Ceyhan ırmağına, aşağıda Toprakkaleye kadar binlerce dönüm çeltik ekiyorlardı. Binlerce dönüm çeltiğin bataklığı içinde köyler çiftlikler kalıyor, bataklıklardan bulut bulut kalkan sivrisinekler ovanın göğünü tutuyordu. Sivrisinekler geceleri insanları uyutmadıkları gibi, atlara, öküzlere, ineklere, öteki hayvanlara da rahat vermiyorlar, özellikle, sineklerin saldırısına uğrayan atların bütün gövdeleri kızıl kana kesiyordu.

Bölgenin en büyük çeltikçisi de Şakir Beydi. Şakir Bey, her yıl ne kadar çeltik ekiyor, her yıl ovanın kaç bin dönümlük yerini bataklığa çeviriyor, kendi de bilmiyordu. Ve ovada sıtmalanmayan hemen hemen hiçbir kimse kalmıyordu her yaz. Çeltik tarlalarının, yani bataklığın ortasında kalan köylerin hali dumandı. O köylerin insanları, daha da çok çocukları sıtmadan sinekler gibi kırılıyorlardı. Bütün ova köylerinin mezarlıkları her yıl taze çocuk mezarlarıyla doluyordu.

Zeki Beyle Abdülselam Hoca vakit geçirmediler, sınırın ötesine geçerek Memede, öldürülen atından da görkemli, soylu, soyu yedi göbekten daha yukarıya çıkabilen bir at aldılar. Memed, bu atı daha çok sevdi. Atma biniyor, her gün kasabaya iniyor, arzuhalcilere öğretmenle birlikte uğruyor, Ankaraya tel üstüne tel çekiyorlardı.

Bir sabah erkenden çarşıya inmişler, önce kunduracı Celal Ustaya uğramışlar, onu alıp terzi Rifatın dükkanına gitmişler, oraya saraç Veli Usta, öteki arkadaşları da gelmişler, bütün gün tartışmışlar, yıllardan bu yana yasak ettirmeye çalıştıkları, hiç bir zaman da başaramadıkları, bu yıl öteki yılların üç misli ekilen çeltiğin zararlarını nasıl azaltırız, diye kafa yormuşlardı. Bir kere köylerin içine kadar çeltik ekilmesi yasaktı. Bu yıl birçok köy çeltik alanlarının ortasında, bataklıkların içinde kalmıştı. Çeltik sahalarının yerleşim yerlerine uzaklığı en az üç bin metre olmalıydı, oysa ki, bu alanlar, kasabanın son evlerinin avlu duvarlarından başlıyordu.

Öğretmen Zeki Nejad, köyleri su altında kalmış köylüleri de kışkırtıyor, onlara da, her gün tel üstüne tel çektiriyordu Ankaraya.

O sabah, öğretmen Zeki Nejad, saraç Veli, saraç Veli çember sakallı, beş vakit namazında, etliye sütlüye karışmayan, ama iş çeltik sorununa gelince zıvanadan çıkan, iyi bir kişiydi, Memed, bir de Müftü Efendi Zeynullahın dükkanına oturmuşlar çay içiyorlardı. Yanlarında birkaç kişi daha vardı. Önce dükkanın kapısı önünde Şakir Beyin gölgesi belirdi, ardından da gözlerini belertmiş Şakir Bey hışım gibi girdi dükkana... Tozlu çizmeleri, lacivert külot pantolonu, tozlu ceketi, ipek mintanı, Borsalino şapkası, elindeki sapı kehribar gümüşlü kırbacıyla toz içinde kalmış bir heybet gibiydi.

Muallim, diye bağırdı, “çek elini benden. Seni ne alakadar eder benim çeltik sahalarım? Alanlarımın içinde köyler kalmış sana ne? Ben onların kanını paramla satın alıyorum."

Öğretmen Zeki Nejad, kendisinden beklenilmeyen bir dinginlikle karşılık verdi:

"Köylerin içlerine kadar çeltik ekmek, köyleri binlerce dönüm bataklığın içine hapsetmek yasak."

Para, para verdim ben onlara, köylerini bu yaz için satın aldım. Sen bir öğretmensin, çocuklarını okut, başka işlere burnunu sokma. Bak, bak, eserine bak. Sen çeltiğin ve milli servetin düşmanısın ve de kendini bil, muallimliğini bil ve hem de çizmeden yukarıya çıkma... Bak, bak eserme. Kendilerini çamura bulamışlar bu alçaklar, beni Kaymakama şikayete gidiyorlar.

Sen bulamadın mı onları çamura, kendilerini niçin çamura bulasmlar, neden uydursunlar? Bulut gibi gelen, insanlara kurt gibi saldıran zehirli sıtmadan öldüren sivrisinekleri de bu köylüler uyduruyorlar, öyle mi?

Muallim. Muallim, diye, gözlerini belerterek sağ ayağını yere vurdu Şakir Bey, taban tahtaları çatırdarken, dükkan zangirdadı. “Muallim. Muallim sen o göğsünde takılı teneke parçasına mı güveniyorsun, ona güvenme. El elden üstündür arşa kadar. Yanma yörene topladığın beş on kopuğa güvenme." Mernedin oturduğu yere döndü. “Sen de daha dün geldin buraya, ne olduğun, kim olduğun belli değil, buraya niçin geldiğin de hiç belli değil, sen de ayağını denk al! Yakında hakkında bir tahkikat açtırırım ki..."

Memedle göz göze geldiler, Şakir Bey, gözlerini kaçıracak bir yer arıyor, gözlerini Memedden bir türlü kurtaramıyordu. Memedin gözlerine o eski çelik ışıltısı gelmiş oturmuştu gene. Şakir Bey çok telaşlandı. Nereye gitse, ne yapsa Memedin bakışlarının altında eziliyordu.

Şakir Bey gidiyor, geliyor, çırpmıyor, bağırıyor, onun bakışlarından kendisini bir türlü kurtaramıyordu. En sonunda, kendisini dışarıya, çamur içinde, Hükümet konağına doğru çekilen, kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu kalabalığın arasına attı: “Görün, görün eserinizi, bu çamura buladığınız köylüleri görün. Şunlara bakın, bunlar insan değil, çamurdan birer heykel... Çamur, çamur, çamur heykeli..."

Ne yapsa, ne etse Memedin gözleri üstündeydi ve Şakir Beyin yüreğini bir korku almış onu rahat bırakmıyordu. Çamur kalabalığını yardı, dibinden su kaynayan, alanın ortasındaki ulu çınarın altına kadar koşarcasına yürüdü, abalı bir saka atîA nın başını tutuyordu, ata atladı, ovaya aşağı doldurdu. Atın ayaklarının çıkardığı toz bulutunun ortasında kalarak kasabayı çıktı.

Bu adam oynatmış, delirmiş, dedi Zeki Nejad. “Bu ne biçim iş, adam bütün köyleri bataklık yapmış, köylüler, boğazlarına kadar suyun çamurun içinde kalmışlar... Sonra da onları ben çamurdan heykele çevirmişim. Ulan, sana kan kusturacağım Şakir Beyefendi. Ben Zeki Nejadsam, ben de adamsam." Madalyasını tuttu. “Eğer bu da bir teneke parçası değilse, ben de bu köylülerin kanını sende bırakmayacağım."

Memed, bugün Zeki Nejadı daha iyi, daha yakından tanıyor, içinden, bir insanı olayların içinde tanımaktan başka yol yok, diye geçiriyordu. Bu delifişek adamın, biraz önceki Şakir Bey karşısındaki soğukkanlı halini yemin billah anlatsalar inanamazdı. İşte adam gibi adam böyle olurdu.

Müftüyle Zeynullah, Zeki Nejadı yatıştırmak, olayın daha da büyümesinin önünü almak için diller döküyorlar, yakından tanıdıkları öğretmeni yatıştırmaya çalışıyorlardı. Deneylerle biliyorlardı ki, böyle giderse bu işin sonu kötü bitecekti.

Bu Şakir Bey de buranın yerlisi değildi. Şu yukarı dağlardan, Maraş ilinden olurdu. Onun da evinin duvarında altın yaldızlı, yeşil, kalabalık dallı, tam bir kapı büyüklüğünde, altın yaldız çerçeveli bir soyağacı, aynı büyüklükte, gene altın yaldız çerçeveli bir padişah fermanı asılıydı. O da soyunu Dulkadiroğlu hükümdarlarına bağlıyordu. İşte tanıkları da, üç yüz yıl önce yazılmış soy kütüğü ve padişahça verilmiş ferman. Bu fermanın dünyada, Topkapı Sarayında bile eşi menendi yoktu. Başka, önemli, önemliden de önemli bir tanığı daha vardı, Payas Kalesi. Payas Kalesi, Gavur dağlarının eteğindeki düzlüğün ortasına, Akdenizle dağın arasına yapılmıştı. Geceleri, elini uzatsan tutacakmışsın gibi yaklaşan dağdan çam kokulan, gündüzleri kalenin burçlarının altına serilmiş gibi duran biraz uzaktaki denizden tuz kokuları geliyordu. Bu kaleyi Osmanlılar, daha düne,

Cumhuriyete kadar hapisane olarak kullanmışlar, nice politik mahkumları burada boğarak öldürmüşler, ölülerini de, ya Akdenize, balıklara, ya da dağa, kurtlara atmışlardı. Bu kale, Osmanlıya geçmeden, yani Fırkai Islahiyeden önce Küçükalioğullarının elindeydi. Mısırdan, Şamdan, Kudüsten gelen ve ipek yoluna çıkan kervanların haçlarını Küçükalioğul ları alıyordu. Yalan, diyordu Şakir Bey yalan, Küçükalioğulları da kim oluyorlar, Küçükalioğulları Dulkadirli hükümdarlığının küçük bir Beyi, ipek yolu haracını tam bin yıl Dulkadirliler almışlardır, benim öz bir dedelerim.

Dulkadirli, Şakir Beyin dedesi mi, değil mi, burada hiç kimse bunu bilmiyordu. Bilmesinler, onun konağında kapı kadar bir soyağacı, bir de ferman asılıydı ya, bilsinler, ya da bilmesinler ne yazardı.

Şakir Bey Kurtuluş Savaşı biter bitmez kasabaya gelmiş/ büyük bir portakal bahçesinin ortasındaki, iki katlı, on iki odalı ak badanalı konağa kimseye sormadan yerleşmiş, arkadan da hane halkını kasabaya getirmişti. Görkemli doru bir ata biniyor, altın saat, zincirleri iki avuç gelen altın köstek takıyor, kehribar saplı gümüşlü kırbacını çizmelerinde şaklatıyordu. Kasabaya yerleştikten birkaç gün sonra Kaymakama gitti, ona kendi saati gibi Longines marka bir altın saatla birlikte, kendi kösteğinden de ağır bir altın köstek armağan etti. Kaymakam onun bu cömertliğine çok sevindi, hemen o akşam, onun yüz dönümden fazla bir portakal bahçesi içindeki evine gitti. Kaymakam bu evin eski sahibi Ermeni hakkında çok şey biliyordu.

Kaymakam Bey, bu yumuşak huylu, mert, yiğit görünüşlü, soylu kişiyi, hele evinin duvarına asılı fermanı, soyağacını görünce, çok sevmişti. Evde hiçbir şeye bakmadan, kahve içmeyi, yemek yemeyi unutmuş, duvardaki kapı gibi değerli, kutsal dede yadigarlarına, gözünü onlardan ayıramadan bakmıştı.

Şakir Bey de bu yaşlı ama, feleğin çemberinden geçmiş, Osmanlı İmparatorluğunun birçok macerasına karışmış kişiye bir büyük kardeş, bir baba gibi saygı duymuştu. Bu düşüncesini de açık açık Kaymakama, orada, evinin içinde söylemişti. Çünkü Şakir Beyde yalan dolan yoktu. Onun sözü açıktı ve her zaman da civanmertçeydi.

Birkaç gün sonra da Şakir Bey, Kaymakamın, bu çok saydığı insanın karısına da çok değerli, eski, antika altın bilezikler, bir Hint mihracesinin hazinesinden çıkarıldığı söylenen çekirdek altın, yeşim, inci karışığı bir kolye getirdi. Kaymakam, mesleği icabı bu işlerden, değerli taşlardan

anlardı. Ne gerdanlık, ne altınlar, hiçbirisi sahte değildi. Ve paha biçilmez değerdeydiler. Kaymakam, bu, kendisine armağan olaraktan verilmiş değerine paha biçilmez gerdanlık ve bilezikler üstünde çok düşündü. Bu ev içinse, çiftlikler, portakal bahçeleri içinse bütün değerli armağanlara gerek yoktu. Her Ağa, her Bey, azıcık ağzı laf yapan, falan cephede savaştım, çarpıştım diyen, yarası varsa, onu da göstermeye gerek kalmadan, kolaylıkla bir yolunu buluyor, istediği eve, bahçeye, toprağa konuyordu. Dernek ki, böyle değerli, her birisine paha biçilmez armağanlar yaptığına göre, bu Dulkadiroğlu, bu fermanlı, soyağaçlı Bey kendisini çok sevmişti. Kaymakam da bu soylu kişi için canını verebilirdi.

Birkaç gün sonra Şakir Bey, bu saygı duyduğu insana, soylu Kaymakama, onu soyluluğuna inandırmak için çok diller dökmüştü, bu alçakgönüllü insan bir türlü soyluluğuna inanamıyor, o da onun yüzünü, uzun parmaklı ellerini, halini tavrını, konuşmasını, duruşunu, yürüyüşünü tanık gösteriyor, yeminler kasemler ediyordu, içi altın sırma işleme, belki üç yüz yıllık bir halı getirdi. İşte bu halı Kaymakamı çıldırtabilirdi. Çünkü Kaymakam halıdan da anlardı. Bu değerde bir halının şu koca Anadoluda bir eşi daha yoktu. Kaymakam bu halıyı görünce soyluluğuna da, dedesinin, Şakir Beyin evindeki gibi padişah fermanlı, soyağaçlı bir Bey, bir hükümdar olduğuna da inandı:

Ne zahmet mirim, dedi, “ne zahmet. Ne zahmet nuru aynim, ne zahmet muhterem Dulkadirlinin ahfadı, ne zahmet!" Coşkudan tıkandı, elleri titredi, başka bir şey diyemedi.

Sonra ağır ağır kendisine geldi, gülümsedi, halıyı okşadı elleri uçarak...

Masasına otururken:

Nuru aynim, dedi sevecen, yumuşacık, gözlerinin içi gülerek, “bugün derhal Mal Müdürüyle görüşmeliyiz."

Evet efendim, evet muhterem beyefendi, ona küçük hediyeler hazırlamıştım, malum ya...

Lüzumsuz, onun için hediye lüzumsuz ya, mademki değersiz şeyler, siz bilirsiniz. Yalnız, lütfen benim yanımda vermeyinki kilükali mucip olmasın.

Olur efendim, emredersiniz efendim.

Çünkü efendim, zatıaliniz öylesine cana yakın bir kıymetli zatsınız ki, sizi her gören, size hayran kalır. Bir de efendim siz büyük hükümdarlar soyundansınız.

"Malumualiniz beyefendi, muhterem sultan Fatih Mehmet Hazretlerinin nur içinde yatan valideleri Dulkadirli kızıdır. Bunu da bütün tarihler

Avrupada olsun, bütün dünyada olsun, böyle yazarlar. Yani efendim, bütün dünya biliyor ki, bütün Toroslar, bütün Çukurova ve bilumum Osmanlı toprağı ve bugünkü Cumhuriyet Türkiyesi ve de bilumum dünya, buradan Çinimaçine kadar biliyorlar ki, Fatih Sultan Mehmet Hazretlerinin nur içine gömülmüş Valideleri benim öz be öz büyük teyzemdir."

Malum, malum, tarafımızdan malumdur efendim. Gençliğimizde tetebbuda kusur etmedik efendim.

Bu konuşma böyle uzadı gitti. Şakir Bey sevincinden yere basamıyor, Kaymakamsa gözlerini halıdan alamadan, bir aptal oğlan gibi gülüp duruyordu.

O gün kaymakamlıktan çıkan Şakir Bey, doğru Mal Müdürüne gitti, Kaymakam Beyefendinin gönderdiğini söylemeyi ihmal etmedi. Mal Müdürünün odasında birkaç kişi vardı. Onlar çıktıktan sonra ona da iki avuç altın kösteği olan, ama başka marka altın bir İsviçre saati hediye etti. Mal Müdürü saati eline alınca gözlerine inanamadı, dili tutulmuş gibi, bir şeyler kekelemeye çalıştı, beceremedi, sanki bir tansık karşısındaydı. Öyle kalakaldı. Şimdiye kadar ona elli liradan fazla bir rüşveti kimse vermemişti. Elindeki saat düpedüz bir servetti.

Şakir Bey, onu akşama evine çağırdı. İzin isteyerek ayağa kalktı, o, kapıdan çıkarken öteki de elinde saati, saattan gözlerini alamadan arkasına düştü. Şakir Bey, arkasına düşen adama, akşama buyuracaksınız, diyemedi. Müdür Bey, elinde saat, saattan gözlerini alamayarak dışarıya çıktı.

Şakir Bey, onu kolundan tuttu:

Beyefendi, dedi, “saatinizi cebinize koysanız iyi olacak. Hani kilükali mucip olur, diye düşündüm de... Evde hanımefendiyle birlikte bakarsınız."

Mal Müdürü gözlerini faltaşı gibi açarak, şaşkınlıkla bir ona, bir saata baktı. Gözleri fıldır fıldır ederek bir Şakir Beye, bir saata gidip gidip geliyordu.

Yani bütün bu saat, hepsi benim mi, bana mı verdiniz efendim?

Sizin bu saat efendim, böyle küçük bir hediye size layık değil ya...

Müdür az daha küçük dilini yutuyordu:

Bana layık değil mi, bana, bana, bana layık değil mi? Bu saat benim mi?

Hemen, elinden alacaklarmışçasına saati yan cebine koydu. Oraya gönlü razı gelmedi, o cepten aldı ötekine koydu, o cepten aldı ötekine, sonunda iç cebinde karar kıldı, cebin düğmesini de ilikledi.

Azimet ne yana efendim?

Bizim fakirhaneye efendim?

Gidelim, gidelim, zatıalilerinin köşklerini görmek en büyük arzumdur. Sizi tanımaktan namütenahi memnun oldum?

Köşk değil beyefendi, sadece eski bir hane. Köşkü yaptıracağız efendim, dedemizin ismine layık. Malum ya, bizim dedemiz Dulkadiroğludur. Malum ya, Fatih Sultan Mehmet Hazretleri de bizim öz be öz yeğenimiz olurlar.

Eve varıncaya kadar soyunu, Fatih Sultan Mehmetle ne kadar yakın akraba olduklarını, Mustafa Kemal Paşanın da Fatih Sultan Mehmedin ahfadından bulunduğunun rivayet edildiğini, malum ya, Toros dağları insanlarının birçoğunun mavi gözlü ve altın sarısı saçlı olduklarını saydı döktü. Eve geldiklerinde Mal Müdürü kendine iyice gelmişti ya, niçin adamın ardına düşüp de buraya kadar geldiğinin sebebini bir türlü anlamıyordu.

Mal Müdürü evi görür görmez, işi anladı. Eve girdiler. Gene fermanlar, soyağaçları, eski, Dulkadirliden kalma, üstü ayetlerle bezeli kılıçlar, Selahaddini Eyyubinin kılıcı ve bizzat okuduğu Kuranı... Mal Müdürü böylesine büyük bir soyluluk karşısında neredeyse aklını oynatacaktı. Şakir Bey, durmadan anlatıyor, Müdür, utancından, böyle büyük bir Beyin huzurunda nasıl durulacağını bilemediğinden, büzüldükçe büzülüyor, zırıl zırıl da terliyordu.

Kaymakam Bey, dediler ki Müdür Bey, bu bina, Müdür Bey... Zannederim ki...

Müdür hemen sözü ağzından aldı:

Evet efendim, bu bina efendim, yarın efendim, müzayedeye çıkarılacaktır efendim, bir siz bileceksiniz efendim, bir de muhterem Kaymakam bilecekler efendim. Sizi bana kendileri göndermişlerdi değil mi, efendim?

Kendileri gönderdiler.

Yarın cüzi bir parayla efendim... Emin olun Efendim, kimsenin haberi olmayacaktır efendim. Sizden başka kimsenin müzayedeye katılmasına müsaade etmeyeceğiz, efendim.

Çok teşekkür ederim efendim.

Ardından Tapu Memuru, onun ardından da Tahrirat Katibi, Candarma Kumandanı evi ziyaret ettiler. Üstelik de evde, hanımlarıyla birlikte her bir memura görkemli şölenler verildi. Sofrada kuş sütü bile eksik değildi. Görmüş geçirmiş Kaymakama en alasından Fransız şampanyası bile patlatıldı. Bütün bu şölenler, içkiler, dostluklar aylarca sürdü. Ne biçim bir ermiş kişiydi ki bu adam, tabii onun Dulkadiroğlu soyundan geldiği ve

Fatih Sultan Mehmedin dayısı olduğu konuşmalarda hiç unutulmuyordu, hiç karşılıksız, binlerce liralık ikramlarda, armağanlarda bulunuyordu, bu Birinci Dünya ve İstiklal Harbi döküntüleri, yarı aç, yarı tok memurlara?

Hiç kimse bütün ikram edilenlerin, verilen armağanların Zeynullah Efendiden geldiğini bilmiyordu. Zeynullah Efendi sıkı adamdı ve bu kasabada tutunmak zorundaydı. Kellesini kesseler bile Zeynullah Efendinin ağzından, armağanların, ikram paralarının kendisinden borç alındığı üstüne bir tek sözcük bile alamazlardı. Çünkü, kimin kim olduğunu bilecek kadar hinoğlu hindi ve kaz gelecek yerden tavuk esirgemezdi. Şakir Beyin kim olduğunu daha ilk günden anlamış, hele soyağacını, hele fermanı görünce karşısındakine bir iyice kesenin ağzını açmıştı. Bu adama hayranlığı her gün geçtikçe artıyordu. Şakir Bey, bir mucize adamdı. Bu kasabaya geldiği an, eliyle koymuş gibi varıp Zeynullah Efendiyi bulması, her şeyi açık seçik ortaya döküyordu.

"Bu kasabaya gelir gelmez, ilk beni buldunuz, ilk benimle konuştunuz değil mi? Bunu nasıl yaptınız?"

Dehşet bir meraka kapılıp Zeynullah Efendi, bunu belki yüz kez Şakir Beye sormuş, o da gülerek:

Biz adamın hasının kokusunu alırız, diye kıvanç içinde kalarak gülmüştü. “Yiğit yiğidi gözünden tanır, kırk günlük yerde de olsa, arının bal çanağını..."

Birkaç ay içinde Şakir Bey kasabanın, ağzından girdi, burnundan çıktı. Altm saatlar, bilezikler, gerdanlıklar, İngiliz kumaşları, kaşmir kazaklar ardı arası kesilmeden işledi durdu. En iyi evler, en iyi portakal bahçeleri, en verimli tarlalar, çiftlikler onun oldu. Dulkadiroğlu, fermanlı Bey, soyu ta varıp da Hazreti Ebubekire kadar çıkan Şakir Bey toprağa, eve, bahçeye doyulmuyordu. Mal Müdürüyle Tapucu ona uygun bir bahçe, bir ev bulduklarında, sevinçlerinden yürekleri çarparak koşarak ona haber veriyorlar, tarlayı da hemen o gün açık artırmaya çıkarıyorlardı. Mal Müdürü açık artırma ilanını öyle bir yere asıyordu ki, herhangi bir kişi kırk yıl arasa onun yerini bulamazdı. Mal Müdürü Bey saklamasa ne olurdu ki, açığa, gitse de alanın ortasındaki çınar ağacının gövdesine yapıştırsa ne olurdu ki. Kim gelir de Şakir Beyin karşısına dikilir de açık artırmaya girerdi. Böyle bir kişi daha anasından doğmamıştı.

Tarla, bahçe, ev işleri bitince, artık Şakir Bey serbest kaldı. Şimdi de birden, çok para kazanmanın sırası gelmişti. Bugünlerde bu ovada iki zanaattan para kazanılıyordu, birisi kaçakçılık, öbürü de çeltik tarımıydı.

Kaçakçılığın kapısını Zeynullah Efendi muhkem tutmuştu. O kapıdan kimseyi geçirecek değildi. Ne akla gelirse, silah, eroin, altın, at, giyim, kuşam, otomobil, her şeyin kaçakçılığını yapıyor, kazandığı paralarlada Boğaziçinde yalılar, Beyoğlunda, Sirkecide hanlar, apartmanlar, oteller alıyordu. Şakir Bey onun gözüpekliğine, yürekliliğine, zekasına hayrandı. Bu yaşa gelmiş, bunun gibi değil, böyle bir adam dünyada bulunmazdı, buna benzer bir insanı görmemişti bile. Ve Memedle ilk karşılaştıkları gün Zeynullah onu göstermiş, bu küçük adam netameli bir kişi değil bence, gözlerimizi onun üstünden hiç eksik etmemeliyiz, demişti. Çok görmüş geçirmiş, başından çok işler geçmiş bir kişiye benziyor. Böylesi kişilerin yalımları içlerinde hiç belli etmeden yanar durur, aman dikkat. O gün bugündür, Şakir Bey Memedi göz hapsine almış, hiçbir davranışını gözden kaçırmamıştı. Zeynullah Efendi dikkatini onun üstüne çekmeseydi bile, bu küçük adam onun gözünden kaçamazdı. Bir tuhaf, korkutucu gözleri vardı bu küçük adamın. Bir yerlerinden tükenmez bir ışık kaynayıp duruyordu. Bu yaşa gelmiş dünyada hiçbir gözden bu kadar korkmamıştı.

Kaçakçılık kapısı ona kapalı olduğuna göre, bugünlerde en çok para getiren iş çeltikçilikti. Çeltik, bire yüz, yüz yirmi veriyor, bir insanı bir yılda ihya edip çıkıyordu. Hiç masraf yapmaya da gerek yoktu. Ne sürmek, ne otunu vurmak... Ham tarlaya atıyorsun tohumu, basıyorsun suyu, basıyorsun suyu, iş tamam, sonbahar gelince, dağlardan yüz binlerce köylü iniyor, boğazı tokluğuna mahsulü topluyordu. Suyu tarlalara taşımak için ark falan da kazmaya gerek yoktu. Eskiden kalma arklar, olduğu gibi durup duruyorlardı.

O yıl, Maraştan gelmiş öteki çeltik ekicileriyle, bütün ovayı bataklığa çevirerek çeltik ektiler. Maraştan, Altındiş Alinin sakabaşıhğmda çok usta sakalar getirtmişti. O yıl çok ürün aldı, inanılmaz para kazandı. İlk olarak Zeynullah Efendiye bütün borçlarını fazlasıyla ödedi. Bundan önce uzun yıllar çeltik ekilmemiş, ovada sivrisinek sıtma kalmamıştı, Şakir Beyin salakları içinde dokuz köy kaldı. Öteki çeltikçilerin her birisinin tarlaları ortasında da bir o kadar, belki ondan da fazla köy kalmıştı. Çeltik salaklarının bataklığında inanılmaz bir hızla üreyen sivrisinekler, büyük uğultularla, kara yağmur bulutları gibi köylerin, kasabaların üstüne çökmüş, koskoca ovada hemen hemen hastalanmayan kimse kalmamıştı. Çok çocuk ölmüştü sıtmadan o yaz. Köy, kasaba mezarlıkları yeni, küçücük yüzlerce mezarcıkla dolmuştu o yaz. Ne kasabada, ne köylerde cibinliksiz uyumanın mümkünü çaresi yoktu. Bütün yaz, çamur içinde kalıp, çamurdan birer

heykele dönmüş sıtmalılarla öteki köylüler, kasabanın yaşlı tek doktorunun evinin önünü, cami avlularını, bahçeleri, sokakları, caddeleri, alanları doldurdular. Her birisi sıtmadan iki büklüm olmuş, karnı sırtına yapışmış, avurdu avurduna geçmiş, bacakları biribirine karışmış kimseler, tozlara belenerek inliyor, bir yanıyor, bir üşüyorlardı. İşte bu çeltikçilere karşı savaşıma Zeki Nejad, hemen o yaz girişti. Kendisine epeyce yandaş da buldu. Ankaraya teller çekildi, kasabaya gelen Valiye taze çocuk mezarları gösterildi, dalağı şişip, karnı Hütdağı gibi şişmiş yaşlıların, gençlerin, çocukların fotoğrafları çektirilip devlet büyüklerine gönderildi, ama bütün bu çabalardan hiçbir sonuç alınamadı. Çeltikçiler, salaklarını daha da büyüterek, daha çok köyü su altında bırakarak işlerini sürdürdüler. Zeki Nejad ve yandaşları da aşağı yukarı her gün, her hafta, tellerle, mektuplarla, toplu çocuk mezarları fotoğraflarıyla Ankarayı rahatsız etmekten geriye durmadılar. Onlar bağırıyor, çağırıyor, çeltikçiler de durmadan çeltik ekiyor, Karun kadar zengin oluyorlardı.

Zeki Nejad ve yandaşları öylesine bir savaşım vermişlerdi ki, ovada koskocaman bir sıtma, çeltik edebiyatı doğmuştu. Çeltik mevlitleri, ağıtları, türküleri çıkarılmıştı ki, Ankaradaki, İstanbuldaki o vurdumduymaz, dünyayla ilişkisini kesmiş aydınların bile kulağına gitmiş, bu acıklı duruma onlar bile, vah vah, diyerek, yurdun insanlarına acıdıklarını göstermişlerdi. Bunlardan başka Zeki Nejad, az da olsa çabalarının semeresini görmüyor değildi. Ovaya, çamur içindeki, çamur dışındaki, sapsarı çeltik sularını içen köylülere sağlık memurları bol bol yeşil kinin dağıtıyor, küçük camların, üstüne bir damlacık kan alıyor, sıtmalılar saptanıyordu. Buna hiç gerek yoktu. Çünkü ovada sıtmaya yakalanmayan bir tek kişi bile kalmamıştı.

Zeki Nejad ve arkadaşları istiyorlardı ki, çeltik yasası iyi uygulansın. Köylerin üç bin metreden daha az yakınma çeltik ekilmesin. Kesik sulama dedikleri, köyleri bataklıkların ortasında koyan yasanın uygulanma olanağı yoktur. Bu korkunç yalandan vazgeçilsin. Ova sıcak, sıtmalık bir bölgedir, burada sıtmadan nice uygarlıklar sönmüştür, burada çeltik ekimi toptan yasaklansın. İstediklerinin hiçbirisi olamıyordu, olamayacaktı da, çünkü dehşet bir rüşvet ağı kurulmuş, en namuslu kişi bile o ağa düşmekten kurtulamıyordu.

Zeki Nejad ve arkadaşları bugünlerde daha güçlü, daha etkiliydiler. Eski yaşlı doktor emekli olmuş, yerine köylü kökenli, babası Kurtuluş Savaşına gönüllü gitmiş, bir daha da oradan dönmemiş genç bir doktor atanmıştı. Bu doktor onların bütün çabalarına katılıyor, yılmadan, ölümü göze alarak Zeki

öğretmenin yanında savaşım veriyordu. Bu portakal, pamuk, sebze ambarı ovaya çeltik ekmek, hem de bu biçimde ekmek cinayetti. Bütün düşündüklerini Ankaraya yazıyorlar, oradansa çıt çıkmıyordu. Ankaraya göre çeltiğin yasaklanması, dünyanın neresinde olursa olsun düşünülemezdi, çünkü çeltik milli ve onurlu bir üründü. Burası Çukurovaydı ve ova toprağının, çeltik olsa da olmasa da, yarıdan çoğu bataklıktı. Sinek olacak, sıtma olacaktı. Ve çocuklar ve hem de büyükler, şimdiye kadar öldükleri gibi, gene öleceklerdi.

Fakat ters bir iş oldu, İl Sağlık Müdürü de onlardan yana çıktı. Candarma alay kumandanı da Kurtuluş Savaşında çarpışanlardandı, Zeki Nejadla Dumlupmardan sonra İzmir kapılarında tanışmışlardı.

Çamur içindeki yüzlerce kişi her gün, her sabah geliyorlar, Kaymakamlığın avlusunu, kasabanın alanını, Hükümet Tabipliğinin önünü alıyorlar, akşam olup da gün batıncaya kadar oralardan ayrılmıyorlardı. Şakir Bey, köylerini su altında bırakıp evlerinin içine kadar çeltik ekerken, bu yaz o köylerin her evine cibinlik vermeye söz vermişti. Ama gelin görün ki, yaz gelip de sivrisinek kara bulutları gökte uğuldamaya başlayınca verdiği sözü çoktan unutmuştu.

Şakir Bey, bu köylülerin bütün bu davranışlarını, gelip Kaymakamlığı işgal edişlerini, kasabanın alanlarını, çamura bulanarak, sokaklarını, camilerini dolduruşlarını, Ankaraya tel üstüne tel, fotoğraf üstüne fotoğraf, gazeteye bile haber ulaştırmalarını hep, hep Zeki Nejad vatan haininin iğvasına bağlıyordu. Yoksa bu, bu aslan Türk köylüleri, bu munis, bu eline vur da ekmeğini elinden al, bu ipekten ince de pamuktan yumuşak köylüler hiç ekmek yedikleri sofraya bıçak sokarlar mıydı. Çeltikçiler onlara, az ya da çok para veriyorlardı. Sıtmadan, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da kırılacaklardı. Bu onların kaderiydi. Çocukları da ölecekti. Ve de ölmeliydi. Yoksa o kadar ürer, o kadar ürerlerdi ki, çünkü her köylü kadını en az on iki çocuk doğuruyordu, birkaç yılda bu Türk köylüleri dünyayı alı verirlerdi. Sen seyreyle o zaman işte dünyadaki gümbürtüyü. Bu munis, bu ermiş, bu suskun köylülerin her birisi bir Atilla olurdu insanlığın başına. Bu alçak, bu köpek, bu vatan haini Zeki Nejad, eşek arılarının deliklerine çöp sokuyor, o yumuşacık, uyuşuk, deliklerinde kaskatı kesilmiş, kanatlarını oynatamayan arılar, kıpkızıl, yalım gibi kesilip dışarı uğruyorlardı. İstese, şimdi istese, Şakir Bey, o, yuvalarına çomak sokup, önlerine düştüğü köylülere Zeki Nejadı birkaç kuruşa öldürtebilirdi. Ve de bu iş, hiç zor bir iş değildi. Cibinlik söz verilmiş, elbette verilir, ama behey ahmak öğretmen,

bu köylüler ne bilirler cibinlik kullanmayı. Bunlar var ya, bunlar ilk akşamdan bir sivrisinek bulutunu cibinliğin içine doldururlar da, orada baş başa, kardeş kardeş birlikte uyurlar. Şu yanından hiç ayırmadığı, o gözleri mor bir kurşuna benzeyen kişi olmasa, artık burasına gelmişti, bütün vatandaşların, bu köylüler herkesi canından bezdirmişti, Zeki Nejadın işi tamamdı. Gene de belli olmazdı, bu öğretmen parçası, vatandaşın üstüne çok geliyordu. Bunu ona, o ahmak kişiye anlatmaya çalışmış, tatlı canın tehlikede dernek istemiş, ötekinin burnu havada, göğsündeki tenekeyi havalandırarak aldırmamıştı. Şakir Bey yumuşak adamdı, şimdiye kadar, o da yediği sofraya bıçak sokan alçak, korkak birkaç kişiden fazla adam öldürtmemişti. Yumuşak atın tekmesi sert, öldürücü olurdu ya bunu öğretmen Zeki Nejad bilmiyordu, hiçbir zaman da öğrenemeyecekti. Öyleyse kendi kaderini kendi eliyle kendisi çizmişti, beklesindi. Zeynullah olmasa, o şimdiye öteki dünyayı boylamış, kemikleri bile kalmamıştı. Bir de şu gözleri tuhaf küçük adam... Bayağı korkutuyordu Şakir Beyi. Kimdi, nenin nesiydi? O sümüklü Hocanın yiğeni değildi ya, kimdi acaba? Elbet bir gün öğreneceklerdi. Zeynullah Efendi, şimdiye kadar, öldürtemezsin Zeki Nejadı, diyordu, çünkü onun arkasında Ankara var... Bu Kuvayi Milliyeriler biribirlerini çingeneler gibi tutuyorlar. Bu adam öldürülecek olursa, sizler onunla çekişmedesiniz, hemen sizin üstünüze atarlar, sonra da kıyamet kopar. Bu küçük adamdan da ödü kopuyor. Aman ha aman, bugünlerde, bu adamın kim olduğunu öğrenmeden Zeki Nejada ilişmek yok. Başımıza bir iş açarız ki canımızdan oluruz. Oluruz ya, Zeki Nejad da azıttıkça azıtıyor.

Tam bu sırada Şakir Beyin hiç beklemediği bir şey oldu, İlçe Çeltik Komisyonu, köylerin içine çeltik ektiği için Şakir Beyin bütün salaklarının, birkaç da başka salağın sularını kestirdi. Vali de bunu onayladı. Şakir Beyin başına hiç böyle bir iş gelmemişti. Öfkesinden deliye döndü. Adanaya, Ankaraya tel üstüne tel döşendi, hiçbir sonuç alamadı. Candarmalar, tarlalara giden suları kesmişler, arkın başına da tüfeklerini çatmışlar, çadır kurmuşlardı. Başlarında da yaşlıca, kır saçlı bir uzatmalı Çavuş vardı. Şakir Bey, Çavuşu görür görmez onun uzatmalı olduğunu kır saçlarından anladı, içi sevinçten doldu taştı. Bu kurt uzatmalılar, rüşvet için doğmuşlardı. Artık iş kolaydı, öğretmen Zeki Nejad da varsın kıçıyla Toros dağını yıksındı, rüşvet işledikten sonra. O akşam bir adamını gönderdi, uzatmalıyı gördü, erlere de beş koyun kestirip, bol şarap gönderdi. Candarmalar, hemen o gece canı gönülden çalışarak kendi elleriyle salağa suları saldılar. Şakir

Beyin gözüne girmişti bu uzatmalı, ona çok iyiliklerde bulunacaktı, hele bir o gün gelsindi hele, candarmaları çok iyi, kırk yıllık çeltik sakalarından da iyi çalıştırıyordu.

Zeki Nejad, o sabah suyun gece bırakıldığını köylülerden duydu, Kaymakama, Doktora, Albaya haber verdi. Albay ikinci gün kasabaya geldi. Yüzbaşıyı yanma alarak hemen çeltik salağına gitti. Bir ağacın altına uzanmış candarmaların çoğu sarhoştu. Hendeğin üstüne koyun postları serilmiş, oraya buraya boş rakı, şarap şişeleri atılmıştı. Albay bu rezaleti görünce küplere bindi. Gelmiş karşısında sallanarak selam duran uzatmalı Çavuşa emir verdi, “Derhal bu anda hemen soyun ve derakap istifa et!" Çavuş, hemen o anda Albayın buyruğunu yerine getirerek don gömlek kaldı. Komutanlar, oradaki bütün candarmaları da cezalandırıp, ödevlerine son verdiler. Onların yerine o akşam başka bir birlik geldi. Askerlikten ayrılan uzatmalı Çavuşu, dolgun bir ücretle, hemen o akşam Şakir Bey işe aldı ve salağın suyunun kesilmesi işini de ona tevdi etti. Uzatmalı, ne yaptı, ne eyledi de yeni komutanın, candarmaların ağızlarından girdi, burunlarından çıktı da suyu birkaç gün sonra salağa bıraktırdı.

Zeki Nejad, işin burada bitmeyeceğini, bu gece gene suyun bırakılacağını biliyordu. Sabahleyin erkenden köylüler kapısındaydılar, sular gene güldür güldür akıyordu. Albaya haber verdi, Albay, atına öfkeyle atladı soluğu çeltik salağında aldı, hiçbir şey değişmemişti. Gene ağaç altındaki sarhoşlar, koyun postları, boş rakı, şarap şişeleri... Onları da değiştirdi.

Zeki Nejad, bundan sonra artık candarmaların dayanacaklarına inanıyordu, umduğu gibi çıkmadı, sabah erkenden köylüler gene kapısındaydılar.

Bundan sonra Albay candarmaları değiştirdi, Şakir Bey canını dişine takmıştı, göz göre göre servetini mahvedemezdi. Şakir Bey ne yaptı etti de onları baştan çıkardı. Ah, şu Zeki Nejad olmasa... Çeltiğin başına kartal gibi oturmuş, Şakir Beye, onun candarmalarına göz açtırmıyor, Albayı da boş bırakmıyordu.

Bakın Miralayım, düşmanı Dumlupınarda askerlerimiz yendiler ama, burada, Şakir Beyin önünde perişan oldular.

Görmüş geçirmiş Albay bu işe çok üzülüyor, elinden geleni yapıyor, gerçekten de Şakir Beyle başa çıkamıyor, ancak, “Bunlar candarma, bunlar Dumlupmarda dövüşenler değil," diyebiliyordu.

Albayla Şakir Beyin savaşımı Zeki Nejadın ölüm haberi gelinceye kadar sürdü. Albay habere çok üzüldü, katillerin bulunması için sıkı buyruklar

verdi, katil belliydi, katillerin hiçbir zaman bulunamayacağını bile bile, “Allah bin belanızı versin," diyerek kasabadan ayrıldı.

Memedle Müslüm, deniz kıyısına vardıklarında öğle oluyordu. Çok sıcak vardı. İkisi de kan tere batmışlardı. Kalabalığı yararak ölünün başına geldiler, Zeki Nejad, kurşunu tam yüreğinin üstünden yemişti. Sol yanı kana batmış çıkmıştı. Ayakları denizin içinde kalmıştı. Dalgalar dizlerine kadar vuruyordu. Öğretmenin gözleri açık kalmış, dişleri görünüyordu. Bıyıkları sarkmış, sağ eli usulca yarasının yanma kadar gelmişti.

Öğretmenin öldürüldüğünü duyan arkadaşları, ölünün bulunduğu yere koşmuşlar gelmişlerdi.

Öfkeyle konuşuyor, sövüyor, hep bir ağızdan Şakir Beyi suçluyorlardı.

Zeki Nejadın cenaze töreni çok görkemli oldu. Cenazeye, aşağı yukarı, bütün kasaba dökülmüş gelmişti. Tabutu da Türk bayrağına sarmışlar, öğretmenin altın madalyasını tabutun alnına asmışlardı. Şakir Bey, yanındaki uzatmalı Çavuş, ikisi de karalar giymişlerdi. Caminin avlusunda, nasılsa Memedle yan yana düşmüşlerdi. Şöyle azıcık dönüp de biribirlerine bakamıyorlardı. Yalnız, bu büyük kalabalığın içinde o, çamura batmış çıkmış, sıtmadan sapsarı kesilmiş köylülerden bir teki bile gözükmüyordu. Toz olmuşlardı.

Öğretmenin arkadaşlarından birisi mezarın başında çok dokunaklı bir nutuk çekti. Onun, bütün girdiği savaşları, yiğitliklerini, son girdiği çeltik ve sıtma savaşında şehit düştüğünü dile getirdi. Sözlerini de, “O kendisi için hiçbir şey istemiyordu," sözleriyle bitirdi.

Mezardan, Memed başını önüne eğmiş, yüreğine hançer saplasan bir damla kanı akmaz, düşünceli ayrıldı. Müslüm de onun yanında yürüyordu.

Memed, bir uyurgezer gibiydi. Sanki bastığı yeri görmüyordu. Evin yakınına gelince yolunu değiştirdi, bir süre oralar da başıboş dolandı. Müslüm, onun huyunu iyi bildiğinden, konuşmuyor, yanında yokmuş gibi duruyordu. O, böylesi anlarda ne görür, ne de duyardı. Sel yatağına gelince, orada biraz durdular, beklediler. Memed, bir şeyleri anımsamak ister gibi alnını kırıştırıyordu. Az sonra yüzü değişti, sel yatağında aşağıya, denize yürüdü. Yüzü bir bozarıyor, kızarıyor, bir sertleşiyor, bıçak gibi oluyor, bir yumuşuyor, bir çocuğun uykudaki yüzüne dönüyordu.

Geldi, püren çalılarının içinde durdu, yüzü gene bir şeyleri anımsamak ister gibiydi. Alnı bir kırışıyor, bir açılıyordu. Yüzünün bu hali biraz sonra geçti, donmuş gibi kıpırtısız kalakaldı. Müslüm de gitti, karşıya, yarın üstüne oturdu. Bacaklarını da yardan aşağıya sarkıttı.

İkindi oldu, gün aşağıya sarktı, ak bulutlar yükseldi, garbi yeli çıktı, deniz kabardı, dalgaları sıklaştı. Ak köpükler kıyıda, çakıl taşlarının üstünde dağıldı. Akşam oldu, gün battı, deniz gümbürdedi, denizin üstündeki son ışıklar da çekildi çekilecek, Memed olduğu yerde daha öyle duruyordu. Müslüm, karanlık çökünce, ne yani be, diye kızdı, ayağa kalktı, öfkeyle Memedin yanına yürüdü, ne yapacağını, ona ne söyleyeceğini bilemiyordu. Yöresinde iki üç kere, kızgınlıkla döndükten sonra eğildi, püren çalılarından birkaçını kopardı, ayakta, daha hiç kıpırdamadan duran adamın burnuna uzattı:

Buna püren derler, kokla, dedi. Gerçekten de Memed püreni kokladı, onun gülümsediğini Müslüm alacakaranlıkta gördü, kendine geldiğini anladı. “Haydi eve gidelim," diye Müslüm onun koluna dokundu. “Bugün cenaze günü, Hürü Ana, Seyran bizi merak ederler."

Merak ederler, dedi Memed dalgın, “haydi gidelim."

Haydi gidelim. dedi Müslüm, ona bir şeyler söylemek istiyor, bir türlü de söyleyemiyordu. Sonunda kendisini toparladı, çok sert, çocukların karanlıkta bağırdıkları gibi:

Beni dinle Memed Ağa, dedi, “beni dinle!"

Söyle Müslüm, dedi onun bu bıçak gibi sesine şaşırmış Memed, “söyle!"

Ben bu Şakir Beyi öldüreceğim. Onu öldürüp de gideceğim, Ferhat Hocanın İnce Memed çetesine katılacağım. Ben zaten anamdan eşkıya doğmuş bir kişiyim, burada, bu kasabada, bu portakal bahçelerinin içinde yapamam. Ben, dağda doğdum dağda öleceğim. İzin ver bana."

Memed karşılık vermedi, adımlarını sıklaştırarak önünde hızla yürüyordu.

O Şakir öldürdü Muallimi, öldürmedi mi, sen de onu öldürmeyi, düşünüyorsun. Sen onu öldüremezsin. Sen bir daha İnce Memed olmak istemiyorsun. Dün Hürü Anayla Seyran konuşurlarken duydum, bir de çocuğun olacakmış yakında. Sen Şakiri ne demeye öldüreceksin, ben variken sana düşmez. Muallim, senin kadar benim de arkadaşımdı. Sana öğrettiği kadar okuryazarlığı, bana da öğretti. Ben de senin gibi ak kağıt üstüne Müslüm yazıyorum. Bana izin ver, ben onu, tam alanın ortasında, çınarın altında oturmuş nargilesini höpürdetirken... Yüreğinin başından... Binerim Arap atıma, çekerim dağa... Beni de hiç kimse yakalayamaz.

Müslüm konuşuyor, konuşuyor, diller döküyor, onu kandırmaya, ondan izin almaya çalışıyor, Memedse ağzını açmıyor, daha da hızlanarak yürüyordu. Sonunda Müslüm vardı, onun yolunu kesti, yakasına yapıştı:

Söyle, dedi keskin, “söyle Memed Ağa, bana izin veriyor musun, vermiyor musun?"

Memed, onun yakasına yapışmış elini hızla silkeledi attı, daha sert, daha hızlı yürümesini sürdürdü.

13

Güz yaprakları sararmıştı, uçsuz bucaksız ormanın üstünden turuncu, sarı, altın ışıltısında ışıklar geçiyor, ormana ılık güz güneşi düşüyordu. Pembe, mor orman laleleri, otları kurumuş, çatlamış toprağı yarmışlar, bir kayayı çatlatırcasına dışarıya çıkmışlardı. Ferhat Hoca, bu ucu bucağı bulunmaz ormanın orta yerindeki koyun damını temizletmiş, onartmış yerleşmişti. Burada dinleniyorlar, ormanda, bütün Torosta, Çukurovada, dahası Ankarada kuş uçsa haberleri oluyordu. Hele atın göğe çekilmesinden sonra işleri daha da kolaylamış, bu dağlardaki her insan, kadın erkek, genç yaşlı, çoluk çocuk, herkes onlara çalışıyor, onların bu dağlarda köresine giren karıncadan bile haberleri oluyordu. Daha candarmaların burnu kasabanın dışına çıkar çıkmaz bunlara, kuşun kanadında haberler geliyordu. Ferhat Hoca, her şeye karşın, oturdukları yeri kimseye göstermiyordu. Ormanın dışına kademe kademe gözcüler koymuştu, gelen haberler, ancak üç kişiden geçtikten sonradır ki oturdukları yere ulaşabiliyordu. Oturdukları koyun damını yüksek, keskin mor bir kayalık ay gibi çeviriyor, önünden de derin, bir ırmak kadar su taşıyan bir çay akıyordu. İnce Memedin atı denen uyuz beygirin, bir küheylanı olarak dirilmesi, Kırklar Yedilerin onu alıp kasabanın ortasından çekerek götürmeleri, sonra da atın göğe çekilmesi, kişneyerek şehirlerin üstünden uçması onu çok etkilemişti. Bu işin sonu, kendilerinin sonu, İnce Memedin sonu ne olacaktı? Arada sırada da İnce Memed üstüne “ilgi kırıntıları geliyordu. O, çeteyle, dağlarla bütün ilişkisini kılıçla keser gibi kesmiş atmıştı. Bir köye yerleşmiş, hangi köy olduğunu Ferhat Hocaya bile kimse söylemiyordu, ya da bilmiyorlardı. Oysa, Memedi o köye Ferhat Hoca göndermişti, en güvendiği arkadaşına, kendi gözünden de daha çok güvendiği... Bundan da hiç kimsenin haberi olmamıştı. Hoca insanları iyi biliyordu. İnsan yüreklerinin sırrına vakıftı. O biliyordu ki İnce Memed gibi insanlar, öyle uzun bir süre eli kolu bağlı, hiç eylemsiz duramazlardı. Bir gün er ya da geç Memed bu dağların yolunu tutacaktı, bundan hiç küsüm etmiyordu. Onun kafasını kurcalayan, kendi düşüncesine güvenini sarsan Bayramoğlunun tutumuydu. Bunca yıl nasıl

olmuş da, yok yoksul, iki çelimsiz öküzün ardında, verimsiz, kıraç dağ toprağında çift sürerek, ne üstte üst, ne başta baş gitmiş gelmişti. Belki o dünyaya küsmüştü. Belki de yüreğinde köklü bir değişiklik olmuştu. Kim bilir, belki İnce Memed de dünyaya küser, kim bilir, belki onun da yüreğinde köklü bir değişiklik olmuştur. Ferhat Hoca bunu böyle düşünüyordu, ne Bayramoğlunun dünyaya küstüğüne, ne de İnce Memedin küseceğine yüreğini bir türlü inandıramıyordu. Bunlar içlerinde yalım taşıyan insanlardı. Yüreklerindeki yalım ne kadar solarsa solsun tükenemezdi. Dünya kuruldu kurulalı onlar gibisilerin yüreklerindeki yalım tükenmemişti. Ya şöyle, ya da böyle, iyilik için, dostluk, sevgi için yalazlamış durmuştu. Bayramoğluyla İnce Memed, yüreklerini söndürmeye çalışıyorlar ki yüreklerini koparıp atmadan, içlerindeki o yalımı söndüremezler.

Ormanın batı kıyısına koyduğu son, yani üçüncü gözcü geldi:

Hocam, dedi, “yedi kişi daha geldi, alayım getireyim mi ormanın içine?"

Hoca:

Al getir, dedi. “Bunlar da mı eşkıya olmaya gelmişler?"

Bunlar da eşkıya olmaya gelmişler. Hepsi de sarı benizli, hepsi de sarkık sarı bıyıklı, hepsi de yeşil gözlü, hepsi de bir boy. Tüfekleri, fişeklikleri, ayaklarındaki ayakkabılar, sırtlarındaki sırmalı Maraş abaları, her bir şeyleri tıpkı... Birini ötekinden ayıramazsın.

Hoca güldü:

Hepsinin de adı Memed, öyle mi?

Memed, dedi gözcü. “Şaşırdım kaldım Hocam, bu dağlarda kime sorsan hepsinin de adı Memed."

Hoca gülmesini sürdürerek:

Biliyorum, duydum, dedi, “velminel garaip."

Ormanın alt ucundaki dağın eteğine kadar Hoca yürüdü, dağa çıktı, bir kayalığın ardında biraz dinlendikten sonra aşağıya indi. Memedler onu dağdan inerken gördüler.

Hoş geldiniz çocuklar.

Önünde elpençe divan durup:

Hoş bulduk Hocamız, dediler.

Niçin eşkıya çıktığınızı sormayacağız, biliyorum onu, bana göre ne kadar fakir fıkara, ne kadar babası, emmisi, kardaşı, dayısı Yemene, Çanakkaleye, Sarıkamışa gitmiş de gelmemiş, ne kadar aşağılanmış, adamdan sayılmamış kişi varsa dağa çıkmalı. Biliyorum, herkes dağa çıkmadığına göre sizin

yüreğinizde kurt var, yalım var. Şunu size açık açık söyleyim de bilin, İnce Memed bizim çetemizde yok, dağlarda da yok.

Baştaki duran delikanlı:

Biz onu buraya gelirken gördük, onunla konuştuk da Hocam. O, her yerde var.

Hocanın yüzü ışıdı:

İşte buna, buraya gelirken Memedi gördüğünüze sevindim. Hepiniz de gördünüz mü onu?

Hepimiz de gördük Hocam.

Senin adın ne? diye birdenbire sordu Hoca:

Memed, dedi öteki toparlanarak.

Hoca, hep gülüyordu. Sonra birden sertleşti:

Beni dinleyin Memedler, dedi, “bir tek sözümü bile ku lak ardı etmeyin. Memed olmak kolay değil."

Biliyoruz, kolay değil Hocamız.

Ucunda, erinde olsun, geçinde olsun yüzde yüz ölüm var.

Biliyoruz Hocam.

Öyleyse Allanın adı ve de Kuranı Kerim üstüne şu söyleyeceklerimi yerine getireceğinize yemin edeceksiniz.

"Ederiz Hocam."

Durun, söyleyeceklerimi dinleyin de, yemin edecekseniz o zaman edin. Belki de etmezsiniz.

Ederiz Hocam, bilerek geldik.

Fakir fıkaraya zulmetmeyeceksiniz. Onlara hep güler yüz gösterecek, tatlı söz söyleyeceksiniz. Yardıma muhtaçlarına yardım edeceksiniz.

Allahın adı ve hem de Kuran üstüne ant içeriz Hocam.

Zenginleri soyacak olursanız, bir kuruşunu yemeden, önce en fakirlere, sonra derece derece, dağıtacaksınız.

Dağıtacağız Hocam. Allahm adı üstüne.

Kimsenin ırzına dolanmayacaksınız. Köroğlu da, Ali de, İskenderül Zülkarneyn de kimsenin ırzına dolanmadı. Milletin ırzı sizin ırzınızdır. Irza dolanan bir eşkıyayı, derhal o anda arkadaşları öldürmeliler. Allahın yanında da, kulun yanında da, dört kitapta da böyle kişilerin katli vaciptir.

Vaciptir Hocam.

Bir tek fakirden, evine konuk olsanız bile zırnık almayacaksınız. Çobanlardan koyun alırsanız, istemese, yalvarsa bile hemen parasını vereceksiniz.

Baş üstüne Hocam.

Şimdi beni, bir daha iyice, bir daha can kulağıyla dinleyin. Bu dağlar İnce Memedi çok seviyor, onu Hızır, onu Ali gibi ermiş yaptılar. Atı da üstümüzde şehir şehir dolanarak uçuyor. Hem de kişniyor.

Uçuyor Hocam.

Böyle bir çetede çalışmanın mesuliyetini biliyorsunuz.

Onun için geldik buraya.

Bu dağların hepsi bizim dostumuz ya, ne kadar dostumuz varsa, o kadar da düşmanımız var. Biz dağlardaki ilk İnce Memedler değiliz. Dünya kurulduğundan bu yana vardık, bundan sonra da olacağız. Şöyle bir düşünürsek, kötülük, zulüm, yoksulluk, haksızlık, insanın insanı köle gibi kullanması sürüp gittiğine göre, biz hep yenilmişiz. Kıyamet gününe kadar da yenilecek miyiz, ben, şimdilik onun orasını bilemem, belki bir gün gelir...

Hocanın gözleri doldu, sesi karıncalandı:

"Belki bir gün gelir, bir kere de biz onları yeneriz, yeneriz, yeneriz... İşte o zaman ne yoksul, ne hasta, ne zulmeden, ne zulüm gören... Hoca iyice dolmuştu, sözünü sürdüremedi, başını yere eğdi, delikanlılar, gözlerindeki yaşı, bozuk yüzünü görmesinler, diye."

Neden sonra başını kaldırdı, teker teker delikanlıların yeşil gözlerine baktı:

Öyle bir gün mutlaka gelecek, diye sözlerine daha tok bir sesle, daha imanlı, daha güvenli başladı Hoca. “Öyle bir günü insanoğlu mutlaka görecek... Çünkü insanoğlu öyle bir gün için, insan insan olduğundan beri savaşıyor. İnsanoğlu dediğini yapacak, kurtla kuzu yayılacak."

Sesi acılaştı, hüzünlendi.

Belki de bizler öyle bir günü hiç görmeyeceğiz, görmeden, bu dağlarda ölecek, mezarımız bile olmayacak, kurda kuşa yem olacağız.

Sonra birden doğruldu, dimdik oldu, yüzü bir kaya parçası gibi sertleşti:

Ama biz gücümüzün yettiği kadar dövüşeceğiz.

Dövüşeceğiz Hocam.

Hocanın kaya parçası yüzü yumuşadı, gülümsedi, silahını kucağına aldı, bir kayanın üstüne sekilendi. Çocuklara eşkıyalık, saklanma, köylülerle ilişkiler, her yerde gözü kulağı olma üstüne öğütler verdi. Onlara Sarı Sultanoğlunu, onu niçin soyduğunu, Sarı Sultanoğullarının, Abdi Ağaların, Ali Safa Beylerin, öteki Çukurova Ağalarının, Türkiyedeki Beylerin kimler olduklarını anlattı. Delikanlılardan üç tanesi gurbet görmüş, içlerinden birisi

de dokuma fabrikasında çalışmıştı. Biraz olsun Hanyayı Konyayı öğrenmişlerdi.

Kaç Memedler çetesi var dağlarda? diye Hoca durup dururken sordu.

Biz üç tanesini biliyoruz.

Tanıyor musunuz?

Tanışıyoruz.

Bizimle ve de onlarla hiçbir zaman irtibatı koparmayacaksınız. Bize düşman, bulsalar bizi bir kaşık suda boğacak kaç çete var?

Delikanlılar, bir çırpıda düşman çetelerin adlarını saydılar.

Sarı Sultanoğlunun adamlarını da unutmayın, onları nerede görürseniz... Onlar, hem de ötekiler, fakir fıkaranın düşmanlarıdır.

Biliyoruz Hocam.

Ayağa kalktı, onunla birlikte ötekiler de kalktılar, el kavşurup Hocanın huzurunda durdular.

Haydi gidin, yolunuz açık olsun. İnce Memede selamınızı söyleyeceğim. Düşümde gördüm, yakında onu göreceğim.

Memedler, sıraya girdiler, teker teker Hocanın elini öptükten sonra oradan ayrıldılar.

Ertesi gün, daha gün ışımadan ormanın dışından Ferhat Hocaya bir haber daha geldi, seninle Memedler görüşmek istiyorlar, diye. Hoca gene onları ormanın dışında dağdan inerek karşıladı. Bunlar da yedi kişiydiler. Yedisi de sarı mavi Halep işi kırk düğmeli yelek giymişler, yepyeni dürbünler takmışlar, başlarına kara püskülleri fırlanan mor fes geçirmişler, hepsinin de fişeklikleri altın sırma, koşar koşar bağlamışlar, hepsinin de abası mor çizgili, yakalarına da sırmayla şahinleri işlenmiş. Hançerleri, tabancaları, Trablus kuşaklarıyla hepsi de bir çarktan çıkmışçasına, boyları, omuzları, gözleri, kaşları, burma bıyıkları, ayaklarına giydikleri kırmızı, tabanları otomobil lastiği ayakkabılarıyla biribirlerine benziyorlardı. Hepsinin gözlerinde, ölümün ötesine düşmenin pervasızlığı, yürekliliği, mutluluğu balkıyordu. Ferhat Hoca bunlara da, dünkü Memedlere konuştuğu gibi konuştu. Bunlar çok daha kararlı gelmişlerdi, sevinçlerinden gözleri yaşardı.

Biz bu işin bu kadar olduğunu bilmiyorduk Hocamız, dediler, “yenmişler, yeniyorlar, ama sonunda yenilecekler. Dağ taş, canlı cansız hep bizimle, biz gökte kuş, yerde karınca kadar çoğuz. Biz, yeneceğiz. Ondan sonra da sonuna kadar... Bir daha hiç... “

Bir daha hiç, dedi Ferhat Hoca.

Bundan sonra bir sürü Memedler geldiler gittiler. Gelenlerin hepsi de yedi kişiydiler, aynı boyda, aynı kıbaldaydılar. Yedi kişinin yedisi de biribirlerinin tıpkısı giyinmişler, fişeklikleri, ayakkabıları, dürbünleri, üstlerinde neleri var, neleri yoksa hepsi biribirinin tıpkısıydı. Ferhat Hoca, her gelene, ilk gelenlere söylediği sözleri söylüyor, ötekiler de hep bir ağızdan biliyoruz Hocam, diyorlardı.

Bakın çocuklar, Padişaha başkaldıranlar, Beyler, Paşalar, Ağalar yenildiklerinde çoğu zaman öldürülmediler. Üstelik de Padişah onların büyük bir kısmını Vali, Beylerbeyi, Vezir, Sadrazam yaptı. Bakın çocuklar, bir Mehdiler vardı başkaldıranlar içinde, kendilerine Mehdiyi Resul diyenler. Onlar, bozulan dünyayı toptan değiştirmek isteyenlerdi, işte Padişah bunları yendiğinde hiç bağışlamıyor, bir tekini bile... Çünkü onlar fakir fıkaraydılar, fakir fıkaranın adamıydılar. Bunun için Padişah, onları yenip yakalayınca, eşeğe ters bindirtiyor, mafsallarını kanıra kanıra, gözlerini oya oya, derilerini yüze yüze, bütün şehre tellal çağırtarak dolaştırıyor, üç günde, beş günde bu Mehdi Hazretlerinin dayanıklılığına bakıyordu, bir haftada öldürtüyordu. Ve Mehdiler, gözlerini kırpmadan, tüyleri kıpırdamadan, ağızlarından en küçücük bir şikayet sözcüğü çıkmadan, ancak, ölürken o da, eriş ya Dede Sultan, diyorlar, can veriyorlardı. Bakın çocuklar, şimdi Ankara, bizim bir olduğumuzu bilirse, bizi yakalayınca eşeğe ters bindirir, ters bindirmezse de ona benzer bir şeyler yapar.

Biliyoruz Hocam.

Aramızda İnce Memed yok, bizi bıraktı, küstü de gitti. Anlayamadım, niçin küstü bize... Ama geri gelecek.

İnce dağlarda Hocam.

Biz onu gelirken gördük Hocam.

Biz gelirken, şu aşağıdaki gedikten onu aşarken gördük.

Yayla yolunda bir taşın üstüne oturmuş, tüfeğini temizliyordu.

Şu karşı dağın doruğunda başında çok adam...

Eriş ya Dede Sultan diyebilecek miyiz.

Hepimiz Hocam.

Memedler çekilip gittikten sonra, bir gece yarısı, Hocayı derin uykusundan uyandırdılar:

Candarmalarla, Sarı Sultanoğlunun adamları Memedlerden birisini, ya da ikisini aşağıdaki koyakta kıstırdılar, dediler.

Hoca hemen kalktı, giyindi. Öteki eşkıyalar da giyindiler. Hiç vakit geçirmeden yola düştüler. Yoğun bir yağmur yağıyor, ortalık sel sele gidiyordu. Ormanı çıktıklarında yağmur iliklerine kadar işlemişti.

Sabaha karşı, kolaylıkla koyağı buldular. Ortalıkta ses şada yoktu. Hoca adamlarını, özellikle toprak yarların, tümseklerin arkasına yerleştirdi. Çok zorunluk olmayınca kayaların arkasına sığınmak onun için tehlikeliydi.

Daha gün doğarken, ortalık ışıdı ışıyacak koyağın dibinden kurşun sesleri gelmeye başladı. Ferhat Hoca:

"Bakm arkadaşlar, Sarı Sultanoğullarmdan, yani sivillerden kimi görürseniz öldüreceksiniz. Hiçbirisini yaralamak yok. Öyle sanıyorum ki, Allanın izniyle hiçbiri elimizden kurtulamayacaktır. Şimdi yavaş yavaş, çıt çıkarmadan ilerleyelim ve de tepelerinde bitelim. Candarmaya gelince, kurşunu yalnız onların ayaklarına, ellerine sıkacaksınız. Diz kapaklarından vurun ki ömür boyu sakat kalsınlar. Onlar emir kullandır. İçinizde Kertiş Aliyi tanıyan var mı?"

Ben tanıyorum, dedi Şahan.

Beni iyi dinle oğlum Şahan, senin gözlerin yalnız onu arayacak, öldürmeyecek, yaralayacaksın, gidemeyecek biçimde, onu hiç yaralamadan yakalamak istiyorum. Yaralansa da, onu, iyileştikten sonra bir köye götüreceğiz, köyün alanında onu işkenceyle, gözlerini oyarak, derisini yüzerek öldüreceğiz. İyi bir şey değil ya, belki İnce Memed buna razı gelmez ya, bu çete de onun adını taşıyor ya... Ama bin yıldır onlar bizimkileri böyle öldürdüler... Biz onların küçücük bir köpeğini... Ah İnce Memed, ah! Bu işe razı gelmez... Hele onu bir yakalayalım da...

Sağdan, soldan, koyağın her iki yamacından giriştiler. Aşağıdaki, su yolunu kesmiş, küçük gölcük ortaya çıkarmış kayalığın ardından da Memedler, dehşet çabuk, her birisinin elinde bir makinalı varmış gibi ateş ediyorlardı.

O gün akşama kadar çok candarma yaralayıp, çok Sarı Sultanoğlu adamı öldürdüler. Karanlık kavuşunca kurşun sesleri durdu. Aşağıdan iniltiler geliyordu. Ve iniltiler sabaha kadar kesilmedi.

Koyak aydınlanınca, iniltilerin geldiği yere indiler. Candarmaları, sivilleri biribirinden ayırdılar. Candarmaların hiçbirisi nin yarası ağır değildi, hepsi de diz kapaklarının altından vurulmuşlardı. Ferhat Hoca:

Kusura kalmayın candarmalar, siz bizi öldürmek için sıkıyordunuz, oysa biz, görüyorsunuz, bu kadar olur işte. Kusura kalmayın, dedi onlara okşayan bir sesle.

Sonra teker teker, hepsinin halini hatırını sordu. Onları öldürmek istemediklerini söyledi birkaç kez daha. İsteselerdi, yerde yatan ölüleri gösterdi. “Kusura kalmayın candarmalar mermilerinizi, silahlarınızı alacağız. Belki de almayız. Hele şu Sarı Sultanoğlunun, bir lokma yal verip de ölüme gönderdiklerine bakalım. Onların mermileri daha çok, tüfekleri gıcır gıcır olmalı."

Az sonra aşağıdan Memedler geldiler. Hepsi de kana batmış çıkmışlar, alınları, kakülleri kan içindeydi. Üç Memedlerin üçü de karşısına el kavuşturup durdular. Üç kişi yitirmişlerdi. Ferhat Hoca, karşısındaki Memedleri, yanıldım mı, diye birkaç kere saydı, yirmi bir taneydiler.

Ölüler nerede?

Onlar gittiler.

Hoca içinden, “velminel garaip," diye yeniden geçirdi. Üç kişi ölmüş, bu dağın başında, hepsi de kana batmış çıkmışken, yeni üç kişiyi hemen, o anda, nereden bulmuşlardı? Hoca üstelemedi, ötekiler de bir açıklamada bulunmadılar.

Onları bırakan Hoca, Sarı Sultanoğlunun yaralı köpeklerine geldi. Onlara ağır ağır konuşmaya başladı. Önce, neden o Beye, uğruna canlarını verecek kadar köpeklik ettiklerini sordu. Sordukça öfkeleniyor, öfkelendikçe soruyordu. Ötekilerse, inlemeyi bile bırakmışlar, yumulup taş kesilmişler, gözleri yerde Hocayı dinliyorlardı. Hoca bu yaralıları kurşuna dizemeyeceğini, onlara bir şey yapamayacağını düşündükçe kuduruyor, boyun damarları şişmiş, gözleri yuvalarından dışarıya uğramış, ağza alınmaz küfürlerle onları aşağılıyor, teker teker, gözlerinin içine bakarak yüzlerine tükürüyordu.

Birden, yaralı kalabalığının en ucundaki, avurdu avurduna geçmiş, karnının üstüne yumulup iki büklüm olmuş otuz yaşında gösteren, gözleri çukura kaçmış köylü, iki eliyle karnına bastırarak ayağa fırladı, o da Hocanın yüzüne var gücüyle bir tükrük fırlattı:

Vur beni, vur Hoca. Bir de Hoca olacaksın. Vur da yüzüme tükürme. İnsanlara her şeyi yap da bunu yapma. Tuuuuuu, tuuuuuuu, tuuuuuuuu, senin yüzüne. Sen seni bil de, öfkelensen de insanlarla böyle konuşma. Ölüm Allanın emri, öldür beni de, bana bu sözleri söyleme.

Hoca, adamın karşısında dondu kaldı. Öteki karşısında öfkeden tir tir titriyordu. Neredeyse ayakta kalamayacaktı. Hoca bunun farkına vardı. Öfkesinden eser kalmamıştı. Utanmış, kimsenin yüzüne bakamıyordu.

Başını yerden kaldırmadan, onun koluna girdi, yerine oturttu: “Kusura kalma yavrum," dedi, “beni bağışla."

Adamın da yavaş yavaş titremesi geçiyordu.

Ama benim öfkemi de, anla, diye sözünü sürdürdü Hoca. “Niçin, niçin Sarı Sultanın emriyle bizi öldürmeye geliyorsunuz. Bak, şu yerde yatanlara, her birisi on tane, o bir ayağı to | pal Sarı Sultanoğlu etmez mi? Ben böyle, insanlıktan çıkıp da, size olmadık işler yapmayım da kimler yapsın."

Hiç hakkın yok, dedi, gene yumulmuş, iki büklüm olmuş karnını tutan adam.

"Neden hakkım yok, ha diyelim bunlar candarma, emir kulu, bunlar mecbur, ya siz?"

"O candarmalar bir yıl, iki yıl mecbur. Onlar bir yıl, iki yıl Hükümetin kulu, ya ben, ölünceye kadar Sarı Sultanoğlunun kuluyum. Babam da, dedem de, onun dedesi, onun da dedesinin dedesi hep Sarı Sultanlıların kuluydu. Ben de, benim çocuğum da, benim çocuğumun çocuğu da onların kulu. Yazık değil mi, yazık değil mi, şu bir lokma ekmeğin kullarını öldürdünüz."

Onlar da bizi öldürecekti.

Onların hakkı var, onların hakkı var. Onlardan bunu Beyleri istedi, istedi...

Adam boşandı, biraz daha yumuldu, başı dizlerinin üstüne değecek bir hal aldı, sırtı inip kalka kalka ağlamaya başladı. O sert Hoca, bu ağlayan adam karşısında ne yapacağını bilemedi. Yanma oturdu, omuzlarını okşadı, yaran ağır mı, diye sordu, karşılık alamadı, karnından mı yaralandın, inşallah yaran ağır değildir. Adamı, bir ağabey gibi sevecenlikle kucakladı, ona ol madik diller döktü, güzel kanatlı, kırılmış gönlünü onaracak sözler söyledi. Adamın ağlaması dininceye kadar yanından ayrılmadı. Adam kendine gelince, yanı başındaki Hocanın elini öptü. Hoca da allak bullak olmuş ayağa kalktı, candarmalara döndü:

"İçinizde Kertiş Ali yok mu?" diye sordu.

Candarmalardan birisi:

O, şu aşağı köyde, tüm köylüyü dayaktan geçiriyor. Köylüleri bitiremedi de orada kaldı. Şimdi gidersen onu elinle koymuş gibi orada bulursun...

Var git de gör Hocam, var git de gör köylünün halini. “Siz buradan kıpırdamayın, ben şimdi size köylerden at, adam gönderirim. Kasabaya, doktora sizi çabuk ulaştırırlar."

Sağ olasın Hocam, Allah sana bu dünyada da, öteki dünyada da bir zulüm göstermesin.

Amin, dedi Hoca.

Yaralı candarmalardan birisi acısından yüzünü buruşturarak sordu:

Hocam senden bir dileğimiz daha var.

Buyurun, söyleyin...

Hani dedik ki, yaralandık, ölümlerden ölüm beğendik, başımıza bunca işler geldi, hiç olmazsa, dünya gözüyle... Hani dedik ki... Yani İnce Memedi görsek... Terhis olup da memlekete varınca... Hani biz de İnce Memedin takibinde yaralandık deyince... Hani bizim köylüler de... Biz de, diz kapağımızdan topal kalınca, İnce Memedi görmemek, tanımamak olur mu?

Olmaz, diye güldü Hoca, vardı, Memedlerin ortasındaki perçemi alnına dökülmüş, abası yırtılmış, kana batmış çıkmış, fesi yitip başı açık kalmış delikanlının önünde durdu: “İşte İnce Memed bu," dedi.

Sağ ol Hocam, ellerinden öperim Hocam, Allah sana da Hocam, İnce Memede de Hocam, Allah uzun ömür versin Hocam.

Hocayla Memedler, öteki eşkıyalar, Yanıkören köyüne, ikinci gün kuşluklayın girdiler. Köy, bir feryadı figandı, gene de Ferhat Hocayı iyi karşılayıp onu camiye götürdüler. Köyde, hiçbir delikanlı ayakta, doğru dürüst duramıyordu. Kimisi da ha yataktaydı. Kimisi değnekle yürüyor, kimisi de babasının, dedesinin, anasının, kız kardeşinin kolunda sürükleniyor, Cafer de can çekişiyordu. Hoca, can çekişen Caferi ziyaret ederek, üstünde tam iki buçuk saat, o güzel, o içe işleyen sesiyle Kuran okudu.

O gün cumaydı, Ferhat Hoca, köyün minaresi yoktu, kayanın sivrisine çıktı, sela vererek ezan okudu. Cemaatin önüne geçerek namaz kıldırdı. Yanıkörenliler, cuma vaazını da onun vermesini istediler. Hoca başladı, dağlardan, çakıltaşlarmm üstünden, ulu kayalıkların arasından, gür ormanlardan çağlayarak inen sular örneği konuşmaya, Allah insanları zulüm altında yaşasınlar, diye yaratmamıştır, diye bağırıyordu. Bu dünya zulüm dünyası oldu. Allah istemiyor, Peygamber bunu istemiyor. Biri yiyor, bini bakıyor, Allah bunu istemiyor, diyordu. Kuranı Kerimde Allah, diyor ki, diyordu, zulüm edenler kafirdir. Zulüm görüp de karşı koymayanlar, ölümleri pahasına, açlıkları pahasına da olsa karşı koymayanlar da kafirdir. Zulme şahit olup da karşı koymayanlar, seyredenler, boyun eğenler de kafirdir. Cennet, zulme karşı koyan, kötülüklere, ne için olursa olsun karşı koyan kişinin ayağının altındadır, bunu böyle bilesiniz ve durmadan

düşüncesini doğrulamak için Kurandan Arapça ayetler okuyor, uzun uzun, o güzel, o yüreğe işleyen sesiyle Allanın sözlerinin anlamını açıklıyordu. Hutbesi bittiğinde yorulmuş, ter içinde kalmıştı. İlk işi Caferin evine uğrayıp onu ziyaret etmek oldu. Caferin durumu gittikçe kötülüyordu. Onun başucuna oturdu, gene Kuran okumaya başladı. Delikanlının başucunda, dilinde ayetler, gözleri kapalı, yüzü tarifsiz acılar içinde gürül gürül okuyordu.

Gelip, incelikle onu yemeğe çağırmasalardı, kendini unutup gitmişti, sesi kısılmcaya, uyuyup kalıncaya kadar Kuran okuyacaktı.

Bütün eşkıyalar, yaşlı köylüler, erkekler, kadınlar caminin içine kurulmuş sofranın başına oturdular. Hoca başta, meğer iki günden bu yana kursaklarına lokma girmeyen eşkıyalar açlarından ölmüşlermiş. Güzel kokulu yemeklere yumuldular. Ama Hocanın boğazından bir türlü yemek aşmıyordu. Ağzına bir lokma atıyor çiğniyor, çiğniyor lokma bir türlü boğazından aşağıya inmiyor, o da her lokmanın üstüne bir su içiyordu. Bazan de eline aldığı kaşık, lokma elinde öylece kalakalıyordu.

Bir hafta önce bir bölük candarmayla köye gelen Kertiş Ali tam bir narı beyza halindeydi. Azgın, kudurmuş bir köpeğe benziyordu. Önce köyü sardırdı. Köyden hiçbir kişi dışarıya çıkmayacaktı. Camiyi zorla açtırdı, köyün bütün delikanlılarını caminin avlusuna doldurdu. Evleri, ahırları, samanlıkları, kuyuları candarmalara aratarak, dışarda hiçbir delikanlının kalmadığına inanınca, kalabalığın içinden gözüne kestirdiği birisini çağırdı:

Senin adın ne? diye sordu.

Adım mı, adım ha, benim adım Memed.

Memed ha, başka adın yok mu?

Yok.

Yatırın şunu.

Candarmalar, delikanlıyı falakaya yatırdılar, başladılar sopalamaya, yüzü sapsarı kesilinceye kadar dövdüler. Kertiş Ali, tabanları dövülen bir kişinin yüzünün sararmasının ne dernek olduğunu biliyordu. Dayağı durdurdu:

Adın ne senin? diye sordu.

Delikanlı duyulur duyulmaz:

Memed, dedi.

Dayak gene başladı. Delikanlıdan en küçük bir of, bir inleme, bir ses çıkmıyordu.

Kertiş Ali bir süre sonra, demir tavında dövülür, dayak da kıvamında kalmalı, diye delikanlıya gene sordu:

Adın ne senin.

Memed.

Bu sefer kendi başladı dövmeye, o usta, o alışkın elleri bile delikanlıdan bir ses çıkaramadı. Bu sefer yalvarmaya, onu zengin, karun edeceğini, onu evlendireceğini söylemeye başladı. “Adın ne?"

Delikanlının sesi artık çıkmıyordu ya, dudaklarının kıpırtısından anlaşılıyordu:

"Memed."

Sonra gene dövdüler, gene sordu. Dövdüler sordu. Sonunda, öldürecek değildi ya bıraktı, bunlar gavur olmuşlar Müslümanız demiyorlardı. Ama Kertiş Ali de Kertiş Aliydi. Bu köylülere nasıl bir vatanperverane bir kişi olduğunu, vatanı ve hem de yurdu uğruna canını nasıl koyduğunu bu adam olmaz, bu insanlıktan çıkışmış köylülere gösterecek, icap ederse, kızıl kanlarını ala toprağın üstüne şorul şorul akıtacaktı.

Kertiş Ali, bundan sonra delikanlıların üstünde üç gün üç gece dövündü. Ne etti, neylediyse onlarla başa çıkamadı. Son soluktaki genç bile, benim adım Memed, dedi. Bütün bu inat karşısında Kertiş Ali şaşkına dönmüştü. Kendisi de köylüydü. Bunca yıl dayak atmak işi gücü ve hem de en yüce uğraşı olmuştu. Ona göre dayak candarmanm en kutsal işidir. Ve hem de cennetten çıkmadır, bu millet dayak üstüne bina edilmiştir, bu köylünün üstünden bir gün olsun dayağı eksik edersen bu ülke batar, diye öğrettiklerinden bu yana, Toroslarda, Orta Anadoluda, Doğuda, Güneydoğuda fırtınalar gibi eserek, görülmedik dayaklar atarak bu vatanı korumuştu. Fakat şu son aylardaki gibisi hiç başına gelmemişti. Hangi köylü delikanlısına sorsa, adım Memed, diyordu da başka bir şey demiyordu. Dövüyor, dayaktan işetiyor, yatalak bırakıyor, onların ağzından gene de Memedden başka bir sözcük çıkmıyordu. Bir de bunlar, ne kadar dayak yerlerse yesinler, ölüyorlar gidiyorlar, ne bağırıyor, ne inliyor, ne de ağızlarından soluktan başka bir şey çıkıyordu. Çoğu da, son solukta olsalar bile, benim adım Memed, derlerken, gülümsüyorlar. Haydi bir köyün, iki, üç, dört köyün insanları serttir, olabilir denebilirse de... Kertiş Ali Çukurovadan bu yana, bir işkence, bir ölüm yeli gibi esiyor, bir Allahın kulu çıkıp da, benim adım Ali, ya da Hüseyin, İbrahim demiyordu. Yani toptan, kızları kadınları da, beşiktekiler de, doğacak bebekleri de, topunun adı da Memed olsa ne olacaktı yani... İnat etmişlerdi bir kere, Kertiş Ali de, Hükümet de, Yüzbaşı da, Albay da, Ankaradaki İsmet Paşa, Mareşal Fevzi Paşa da inat etmişti, hodri meydan, el mi yamandı bey mi?

Kertiş Ali ya ölecek, ya da hiç olmazsa bir tek kişiye benim adım Memed değil diye söyletecekti.

Candarmalar Caferi köyün içinden bulup getirince derecesiz sevindi. Cafer, çok zayıf, üfürsen yıkılacak, boynu armut çöpü gibi, cansız, on yedi, on sekiz yaşlarında gösteren, yüzü mum gibi sarı bir gençti. Üstelik de candarmalar onu, iri bir ağacın yaprakları arasına tünemiş, korkudan titrerken bulmuşlar, almış getirmişlerdi.

"Adın ne senin?"

Cafer, sözcüğü uzatarak, oralı olmayarak, yürekli:

"Memeeeeed."

Ulan, öyle o nasıl bir Memed?

"Memeeeeed!"

Kertiş, önce çocuğa yalvarmış, onu kandırmak için türlü diller dökmüş, Cafer, “Memeeeeeed," demiş de başka bir şey dememişti.

Kertiş Ali, canım, bu çelimsiz iki dayakta, bir kere değil, bin kere Memeeeed, der, diye, büyük, soylu, vatanperverane hünerine, canını dişine takarak başlamış, şimdiye kadarki bütün dayakçılık deneylerini bu çelimsiz belada kullanmış, bu canavar kişi ve hem de vatan düşmanı bu adam bana mısın dememişti. İşte, yedi devleti alt eden, dünyaya kafa tutan Türkiye Cumhuriyetinin gücü bir küçücük sabi çocuğa yetememişti. Onun gözbebeği, şimdiye kadar tarihlerin yazmadığı büyük dayak ustası, eline geçirdiği kayayı, çeliği konuşturan Ali Onbaşının gücü yetmemişti. Bu alçak, vatan, millet, bu köylü düşmanı köylüler için, yeni dayak biçimleri icat edilmesi gerekiyordu. Azıcık daha geç kalınırsa, bu köhne usullerle köylüye dayak atılırsa işte sonu da böyle olur, dayakçılığı gelişmemiş bu ülke de böyle batardı işte. Son Türk Devletine işte böyle kıydık, işte. Uğruna kanımızı sorul sorul akıttığımız bu vatanda, sümüklü bir köylüye Memedden başka bir laf söyletemeyecek hale geldik işte.

Hiçbir şey değil de, bu çelimsiz, yarı ölü delikanlının direnci kahretmişti onu. Bunca yıllık ününü, saygınlığını bu ölümcül insan beş paralık etmiş de çamurların içine atıvermişti. Bunca yıl, bu işe canını koyarak emek verdikten sonra, insanların, sevgili amirlerinin yüzüne hangi yüzle bakacaktı.

Dünyaya küstü, candarmalara sert buyurdu:

Bırakın onu, diye.

Candarmalar cansız, soluksuz Caferi caminin avlusunun ortasında bıraktılar gittiler...

Neden sonradır ki Cafer, getirdikleri evlerinde gözlerini açabildi ya hali kötüydü. Gün görmüş kişiler onun iflah olmayacağını söylüyorlardı.

Akşamüstü Hocaya üzgün bir delikanlı topallayarak geldi:

Hocam, Cafer ağırlaştı, dedi.

Hoca gitti, gene hastanın başucuna oturdu, Cafer son soluğunu verinceye kadar, Kuran okuyarak elini tuttu. Bu arada delikanlı bir kere gözlerini açtı, Hoca onun gözlerinde sonsuz bir şaşkınlığı gördü, bu başıma gelenler nedir, diye gözleriyle soruyordu. Ya da Hocaya öyle geldi.

14

Kasaba şimdiye kadar görmediği büyük bir baskı altındaydı. İnce Memedin, ağzı altın varaklı, Allah mühürlü, Kırklara karışmış gitmiş de Hızır Aleyhisselamm Bozatına yoldaş olmuş atından söz etmek yasaktı. Her kim ki, iyi ya da kötüsüne bu attan söz edecek olursa ağır cezalara uğrayacaktı. Bir kere doyasıya dayak yiyor, Candarma Kumandanlığının altındaki odada diz boyu suların içinde bekletiliyor, Savcı bir yasal gediğini bulmuş, böyle kişileri üç aydan başlayarak, Devlete karşı... İlk günler çok kişi karakola düşmüş, kan işeyinceye kadar dayak yemiş, su dolu bodrumda da aç bırakılarak günlerce bekletilmişlerdi. Mahkum olup içeri girenler de vardı. Bu cezalardan sonra, çarşıda birdenbire İnce Memedin atının sözü kılıçla kesilircesine kirp, diye kesilmişti. Sanki kasabada ne böyle olay geçmiş, ne o at ala şafakta bulutların üstüne çıkmış kişnemişti, ne de kasabada, yasaklandığı halde, bağıra bağıra attan söz etti diye, kimi insanların kemikleri kırılmış, pis lağım sularının içinde bekletilmiş, ne de mahkum olarak kimse hapisaneye düşmüştü. Gene de el altından, evlerde, köylerde, özellikle kadınlar arasında at üstüne söylentiler, zenginleşerek, almış yürümüştü. Gün geçmiyordu ki attan yeni, iç açıcı bir haber gelmesin, atm bir hüneri, bir kerameti duyulmasın. Koca burunlu hak aşığı Kel Aşık at üstüne öyle bir destan çıkarmıştı ki, sazını kapmış yollara düşmüş, atın macerasını diyar diyar anlatmaya başlamıştı. Bunu, bu at işini kasabanın başına saranlar da duyuyor, biliyorlardı ya, olsun, hiç olmazsa bu alçaklar açık açık konuşup da, kasabanın ortasında ata destanlar düzenliyorlardı.

Yalnız karılar çok azıtmışlardı. Hüsne Hatun, Yüzbaşının hanımı, Taşkın Halil Beyin hanımı, Yargıcın, Belediye Başkanının, Savcının hanımları, kasabadaki bütün ileri gelenlerin hanımları bir araya geliyorlar, sabahtan akşamlara kadar atı konuşuyorlardı. Hatunlar İnce Memede, atma kendilerini o kadar kaptırmışlardı ki ne dayak, ne hapis, ne ölüm, hiçbir şey para edemezdi. Allah da onlara yardım ediyor, nereden çıkıyorsa, kasabaya aşağı yukarı her gün yeni, kızoğları kız bir at, bir İnce Memed olayı tellenerek pullanarak geliyor, onların mutluluklarına mutluluk katıyordu.

Haberlerin en ilginçlerini de Zülfünün o sessiz, süzme göz karısı öğreniyor getiriyordu, nereden öğreniyorsa... Özellikle onun getirdiği haberler, mutluluktan çıldırtıyordu kadınları. Hele son gelen haberler kadınların dillerinden düşmüyor, bir anlatan, dönüyor, bir daha anlatıyordu. Her gece kasabada el ayak çekildikten sonra köprünün altından, atın kurşuna dizildiği yerde bir top ışık patlıyor, önce kıpkırmızı bir ışıktır bu. Sonra yeşile, turuncuya, maviye dönüşüyor, tepenin başına çıktığında şişiyor, uzuyor, genişliyor, kapkara kesiliyor, kara ışık sonra apaydınlık oluyor, tepenin başı gün ışığı vurmuş gibi ağarıyor. Bu aydınlığa, dört yandan, kuyrukları sırtlarında kısraklar geliyor, seçkin, soylu, görkemli kısraklar... Tepenin başında bacaklarını açıp gererek, usulca su bırakıyorlar. At önce toprağı, sonra kısrakların sağrı aralarını kokluyor, burun delikleri sonuna kadar gerilmiş, açılarak, başını göğe kaldırıyor, bir süre öyle durduktan sonra, öbür kısrağın su döktüğü yere, sonra da sağrı arasına geçiyor, bazı da başı havadayken inceden bir kişneme koparıyor. Sonra birden kısrağın üstüne çıkıyor, yükleniyor... Ve teker teker ve sabaha kadar o kısrağı bırakıp, ona atlıyor, o kısrağı bırakıp ona... Bu sırada, at oraya geldiğinden bu yana kısraklardan önce de kadınlar, kızlar geliyorlar tepeye, atm, kısrakların yöresinde halkalanıp onların, hiçbir insana nasip olmayacak çil" gm, sıcak, candan sevişmelerini seyrediyorlardı. Tanyerlerı ışırken, işini bitirmiş, kuyruğu, yelesi, kulakları düşmüş at bir süre bekliyor, ardından da ortadan yitiyor, bir dağın doruğundan uzun kişnemesi geliyordu.

Atın, bu dünyayı sarmış hikayeleri kadınlar arasında bile tavsamışken, Memedler imdada yetişti. Gelen haberler kasabayı, Adanayı, dahası da Ankarayı, bütün Türkiyeyi sarsacak kadar korkunçtu. Toros dağları köylüklerindeki bütün çocuklar, delikanlılar adlarını değiştirmişler Memed olmuşlardı. Bu hareket dağlardan aşağıya Çukurovaya kadar bile sirayet etmişti. Haber duyulduğunda kasabada bir panik havası esmiş, en soğukkanlı kişiler bile bu korkunç olay karşısında kendilerini tutamamışlar, genel havaya kapılmış gitmişlerdi. Murtaza Ağa bile telaşlanmış, hemen eve koşmuş, Topal Aliyi karşısına almış, şimdi ne yapacaklarını, bu yedi başlı ejderhanın elinden nasıl kurtulacaklarını ona sormaya, ondan bir umut aramaya başlamıştı.

Çarşıya düşmüş:

Ben size demedim mi? diye önüne gelene dert yanmaya başlamıştı. “Ben size demedim mi, daha İnce Memed çiçeği burnundayken, yılanın başı küçükken ezilmeli, dememiş miydim?"

Dert yandığı kişiler de:

Sen ne haklıymışsın Murtaza Ağa, seni dinlemedik de, işte şimdi kendi ipimizi kendimiz, kendi elimizle çektik, diyorlar, hayıflı hayıflı baş sallıyorlardı.

Hemen o gün başta Halil Bey, Yüzbaşı, görmüş geçirmiş, kasabalıların çoğunun öğretmeni, ağır başlı, İstiklal Harbi kahramanı, büyük Öğretmen Çiftliğinin sahibi ağırbaşlı Rüstem Bey, tapucu Zülfü, Savcı, Yargıç, Belediye Başkanı, Molla Duran Efendi, öğretmenler, daha birçok kişiler, Köy Ağaları, Oba Beyleri Kaymakamın odasında toplandılar. Ne yapılmalıydı? Bu sorunun da altından kalkmak hayli zordu. Çünkü işin içinde iş vardı.

Yazamam, telgraf çekemem Arif Saim Beye, dedi Zülfü, “o bize küstü. Arif Saim Bey bize o kadar küsmüş ki, afedersiniz, kıçlarından bal damlayan, kendi elimle ona sepetler içinde gönderdiğim incirlerin bile yüzüne bakmamış. Halbuki o, incirlere deli divane olurdu. Bunu hepiniz biliyorsunuz. O, incir sözünü duyunca, mübarek ağızları sulanır, sellenirdi. Gözleri de sevinçten ışıl ışıl ederdi. Şimdi, o, canım incirleri tanımamış, gönderdiğim sepetin yüzüne bile bakmamış, altın saplı bastonunun ucuyla şöyle, sığır tezeği gibi ittirivermiş. Şu benim kendi elceğizimle yetiştirdiğim, canı azizim gibi bakıp büyüttüğüm ürünlerime köpek muamelesi yapmış. Ben artık bundan sonra, bu hakareti gördükten sonra, bir can için de olsa, ben onu... Hepiniz biliyorsunuz, bir daha onun yüzüne bakamam."

Bakma, bakma ama, mademki incirlerine böyle azim bir hakaret yapılmış, hiçbir şey yapma ya, bu iş ciddidir, dedi Muallim Rüstem Bey, çenesini bastonuna dayamış, yeşil gözleri kırışmış o kalın gerdanı sarkmış, “bu iş ciddidir, hem de İstiklal Harbi zamanındaki kadar. Bu azim, bu tarihimizde ilk defa vuku bulan hadiseyi mutlaka Ankaraya, Arif Saim Beyin kulağına ulaştırmanın bir yolunu bulmalıyız."

Ben söylemiştim, diye gene yineledi Murtaza Ağa. “Yılanın başı her zaman küçükken ezilir. Bu, görenek bize Osmanlı atamızdan miras kalmaydı. Daha böyle bütün dağlar, Memed bile olamamışken, hepiniz biliyorsunuz, Kuyucu Murat Paşa Hazretleri Efendimiz, İstanbuldan buralara akan bir yıldız gibi hışımla kayarak geldi, taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmayarak, bu canavar Toros dağlarını, Çukurova ovasını, Sıvası, Malatyayı kuyularla doldurdu. O yaşlı piri faninin hiç mi aklı yoktu?"

Taşkın Halil Bey, onun sözünü keserek asıl soruna girmek istedi, Murtaza Ağa ona kızdı, “Hep senin yüzünden başımıza geldi bu işler," diye bağırdı. “Daha yılanın başı küçükken, o zavallı Abdi mecruh ve şehit düşmüşken, ben size açık açık söyledim, amanın ha, amanın ha, dedim."

O geçti, dedi, dingin Taşkın Halil Bey. Bugün göğsüne İstiklal Madalyasını da takmıştı. “Biz şimdiki güne, bu ana bakalım."

Bakalım, dedi soluğu taşmış, göğsü inip inip kalkan, boyun damarları şişmiş, gözleri çakmak çakmak Murtaza Ağa. “Siz biliyor musunuz, ya da duydunuz mu, benim dağlarla irtibatım büyüktür?"

Senin o büyük irtibatın da o topal adam mı? diye tepeden, alaylı güldü Taşkın Halil Bey. Sonra yüzü ciddileşti. “Bil ki Murtaza, senin hiç haberin yok ya, asıl yılanı koynunda besle yen sensin. Ben o Topal adamın yılan gözlerini hiç mi hiç beğenmiyorum. Bana öyle geliyor ki, her şeyin başı o senin topal adamın."

Murtaza Ağa, ayağa fırladı, köpürdü, kudurdu. Ayağa fırladı fırladı, geri yerine oturdu. Bir şeyler konuşuyor, bağırıyordu ama anlaşılmıyordu. O kadar çırpındı, bağırdı ki yorularak bir külçe gibi koltuğuna çöktü, “Siz beni, adamımı kıskanıyorsunuz, kıskanıyorsunuz. O benim öz bir kardeşimdir. Arkamdaki kalemdir. Bir İnce Memed değil, bin İnce Memed olsa onun gölgesinden ürker. İşte siz de bunu bildiğiniz için..."

Ayıptır Murtaza Bey, ayıptır, diye onu yatıştırmaya çalıştı Kaymakam. “Halil Bey size bir şey demediler ki..."

Ötekiler de Kaymakamın sözlerine benzer sözler ettiler ve Murtazaya o kadar yüklendiler ki, sonunda adam özür dilemek zorunda kaldı. Kan tere batmış çıkmıştı.

"Afedersiniz, fazla heyecanlandım. Kusura kalmayın. Taşkın Bey benim öz kardeşimden bile, benim için kıymetlidir. O bana hiçbir vakit, hiçbir şey için gönüllenmez. Şimdi Efendim, çok ehemmiyetli ve de hayatidir, onun için yırtmıyorum. Çünkü efendim, bu vatanın hayatı ve mematı mevzuubahistir. Herkesin adı Memed olmuş, bunun o kadar bir kıymeti harbiyesi olmayabilir, bu da vahimdir ama, bundan daha vahim olanı da vardır, efendim, yedişer yedişer silahlı gençler geliyorlarmış dağa, İnce Memede, nereden geldikleri belirsiz, dişlerine kadar silahlı, bombalı, mitralyozlu. Hepsi de aynı biçimde giyiniyorlarmış. Saçları, gözleri, elleri de biribirinin tıpkısıymış. Hepsinin de adı, ne hikmetse Memedmiş, emrine geldik İnce Memed, diyorlarmış... O da onlara dağlarda talim ettiriyor, o dinsiz, Allahsız Hocayla birlikte, kendi gibi yetiştirip salıveriyormuş

dağlara... Dağlarda, bu biribirine benzer yedilerden geçümiyormuş. Hepsi de keskin nişancıymış, uçan turnayı gözünün bebeğinden vuruyorlarmış. Yolları belleri tutmuşlar, soymadık insan, ırzına geçmedik kız koymuyorlarmış. Dağlarda zengin kalmadı, hep ovaya kaçtılar. Zavallılar, sanki aynı şeyler, burada da başımıza gelmeyecek gibi. Benim sözüm bu kadar. Teşekkür eder, beni sabır ve metanetle dinlediğinizden dolayı sağ olun, der, bir daha da benim canımdan aziz Topal Ali Ağa Bey öz bir kardaşıma, zinhar sataşmamanızı rica ve hem de tavsiye ederim."

Ellerini dizlerinin üstüne koyduktan sonra herkesin yüzüne teker teker baktı, ardından da gözlerini yere indirdi.

Taşkın Halil Bey ellerini ovuşturarak söze başladı: “Evvela, geniş izahlarından dolayı muhterem Murtaza Ağaya hulusu kalble teşekkür ederim. Mesele vahimdir. İş büyümeden, bunun önüne geçmeliyiz. Her şeyi burada açık açık konuşmalıyız. Öyle anlaşılıyor ki Arif Saim Beyden, Ankaradan bize bir destek, bir hayır olmayacak. Bu dağlarda olup bitenleri onlar küçümsüyorlar. Vaziyetin vehametini Ankaraya anlatabilmemize bir imkan görmüyorum. Bir tek imkanımız vardı, o da mebusu alimiz Arif Saim Bey... O da sırtını bize dönmüş vaziyette... Onu aşarak, Ankaraya ulaşıp, her şeyi anlatmamız mümkün değil. Biz buradan Dahiliye Vekaletine tel çeksek, önce onun eline geçecek. Kemal Paşaya, İsmet Paşaya, Fevzi Paşaya çektiğimiz teller evvela onun eline ulaşıyor. Biz çeksek de..." diyerek sözünü bitirdi.

"Hiçbir yere, onun bilgisi dışında tel çekemeyiz," dedi üzgün bir sesle Zülfü. Suratı gittikçe asılıyordu.

Yapamayız, dedi Kaymakam, “kasabamızda, bütün dünya Memede inkılap etse de asayiş berkemaldir."

Muallim Rüstem Bey:

Biz burada, tek başımıza, Toros dağlarında düşmana karşı nasıl teşkilat kurmuşşak... Şimdi de öyle... Arz edeyim efendim, duydum ki, dağlarda İnce Memede karşı, bir devlet kadar güçlü, at yetiştiricisi Sarı Sultanoğlu, çok tesirli bir çete kurmuş, gene benim kulağıma geldiğine göre İnce Memedi çok sıkıştırıyormuş, derken, sözü onun ağzından:

Ohhhooooo, diye gülerek Murtaza Ağa aldı. “Muallim Bey, Muallim Bey, o, önceki gündü. Dün gece, İnce Memed çetesi, Sarı Sultanoğlunun bütün adamlarını imha eyledi. Toroslarda kartallar insan etine doydular, Sarı Sultanoğlu şimdi kaçacak delik arıyor. Şimdi onun Toros dağlarında girebileceği bir sıçan deliği, bin altın ediyor?"

Vaziyetin gayetle vahim olduğu anlaşılıyor.
Muallim Rüstem Bey çok üzülmüştü, dudakları titreyerek:
Küçük bir maruzatım daha var, dedi sesini yükseltmeden, yumuşacık. “Arz edebilir miyim efendim?"
Kaymakam:
Buyurun, dedi.
Efendim, herkesin, her gencin, her çocuğun Memed adını alması, şimdiye kadar, bu vatanın başına gelmiş en mühim beladır. Bu vatan, bendenizce efendim, dokuz yüz yıldır, böyle vahim bir tehlikeyle karşılaşmadı. Herkesin Memed adını almasının köylülerce derin bir manası olsa gerek. Bendeniz de arz edeyim efendim, bu bir köklü, derinden gelen, geniş bir isyan denemesidir. Bu baldırı çıplakların inatla böyle bir isim yöresinde, bir kişi olaraktan bayrak açmaları, şimdiye kadar, Ispartaküsten bu yana insanlığın gördüğü en vahim harekettir. Yenilecekler, malum, hazır değiller, bunu onlar da bilmeden biliyorlar, arz edeyim, ben çok tarih okumuşumdur, bu halk dedikleri, çoğu zaman bilmeden bilir, evet, bunların attıkları tohum, çok derinlere, kimsenin sökemeyeceği kadar derinlere kök salacaktır. Şuurlu olduğunu sanmıyorum, bu İnce Memed, yanındakiler, yenileceklerini, pek yakında da öldürüleceklerini bilmeden gayet iyi biliyorlar. İnsiyaklarıyla da korkunç, kökü ulaşılamayacak kadar derinlere inen bir kök saldıklarını da, tarihteki en vahim, dünyayı sarsacak bir tohum attıklarını bilmeden biliyorlar. Yoksa, bütün köylülerin yediden yetmişe Memed adını almaları ve hemen de Memed olarak teşkilatlanmaları... Ankarada bu vehamete, öyle zannediyorum ki istikbalin bu canavar köküne aklı erecek çok kimse yok.
"Yazık ki yok," dedi Taşkın Halil Bey, yüzü sararmıştı. “Evet, toprağımızın altı oyuluyor."
Çok güzel belirttiniz, dedi, alı al, moru mor Yüzbaşı. “Ben şimdi büyük bir birliği genç bir subayın kumandasında, Ali Onbaşının rehberliğinde hemen dağlara göndereceğim, onlara Memed olmanın ne dernek olduğunu göstereceğim. Sağ olsun Albay bize çok candarma ve mühimmat gönderdi. Beyler korkmaymız, müsterih olunuz, değil beş on, değil bir Toros dağı dolusu baldırı çıplak, açlıktan nefesleri kokan, gıdasızlıktan bir deri, bir kemik kalmış köylüler, bütün dünya Memed olsa bile, biz onları, yılanın başını ezer gibi ezeriz. Müsterih olun efendiler, ezeceğiz... Muhterem Kaymakam Beyimizin dedikleri gibi, bunu Ankara hiç duymadan yağdan kıl çeker gibi halledeceğiz, hem de kolaylıkla. Şimdiye kadar candarma

azlığından oldu olanlar. Her şey planlanmıştır. Pek yakında bütün onların kelleleri, çarşıdaki dut ağaçlarına asılacaktır."

Yüzbaşının böylesine teminat vermesinden dolayı herkesin yüzü güldü.

Yüzbaşı haklı.

Sopayı yiyen...

Değil Memedliğini, Allahmı bile inkar eder.

Hele Ali Onbaşımızın sopasını.

Yakında Toros dağlarının üstüne bir kara bulut olarak çöker.

Taşı toprağı, ağacı bile, suyu, ateşi bile, ben Memed değilim, diye bağırtır.

Ve hem de feryadı figan ettirir.

Ali Onbaşı onları öyle bir hale getirir ki... Kıyamete kadar, doğacak çocuklarına bir daha Memed adı değil, Muhammed adı bile koyamazlar. Kasabada, şehirde, Çukurovada Memed adlı birisini görecek olsalar, başlarını alır yitirirler, cehenneme kadar kaçarlar.

Yüzbaşı bir zafer kazanmışçasına kıvançlıydı. Hemen ayağa kalktı:

Efendim, yüksek müsadelerinizi dilerim, ben hemen, şimdi birliğimizi harekata geçirmeliyim.

Güle güle, yolunuz açık, kurşununuz keskin, gazanız mübarek olsun.

Herkes ayağa kalkmış minnetle onun elini sıkıyordu.

O çıkar çıkmaz, arkasından Muallim Rüstem Bey de, başı yerde, yüzü kararmış oradan ayrıldı.

Ötekiler, her şeye olmuş bitmiş gözüyle bakmasalar da, Kertiş Ali Onbaşının bu Memedler işini kökten halledeceğine inanıyorlardı. Hele bir gitsindi Torosa, başarıyla dönerse, gerisinin altından kalkmak kolaydı.

Kaymakamın odasından, Kaymakam da içinde, soluğu doğru Nazifoğlunun lokantasında aldılar.

Murtaza Ağa eve gece yarısına doğru geldi, Hüsne Hatun uyumamış, onu merakla bekliyordu. Bu Memedler işi onu da kuşkulandırmıştı. Ama işin ne olduğunu bir türlü anlayamamıştı. Duyduğuna göre dağlardaki bütün insanlar, yüz yaşındaki kocakarılar bile Memed adını almışlardı. Hüsne Hatun, varsın alsınlar, diye düşünüyordu, isim kendilerinin değil mi, kendi adlarını Memed de yaparlar, Ahmed de... Bunun kime ne zararı olur ki, bu işten niçin bu kadar korktular da, ortalığı bu kadar tantanaya veriyorlar?

Sorma Hatun, dedi Murtaza Ağa, “hiç sorma halimizi. Vaziyet fevkalade vahim. Bütün dediklerim bir bir çıkıyor. Ben, ta başlangıçta vaziyetin durumunu, vehametini onlara, bütün dünyaya, Ankaraya arz etmeye

çalışırken benimle alay ediyorlardı. Şimdi herkesin adı Memed olunca ne yapacaklarını bilemiyorlar. Bunlar o kadar akılsızlar ki, Muallim Rüstem Bey, Memedler işinin vehametini onlara, uzak tarihlerden misaller getirerek, anlatmasa gene de anlayamayacaklardı. Daha da pek anladıklarını sanmıyorum. Vaziyeti Ankaraya olduğu gibi anlatmaya korkuyorlar. Olmaz, olmaz, vatan elden gidiyor, şu sarp, şu ulu Toros dağları dağ taş, toprak ağaç, insan hep Memed oldu."

Varsın olsunlar, dedi Hüsne Hatun, “ne olacak? Ne var bunda, ne isterlerse olsunlar. İsterlerse hepsi de adını İsmet Paşa koysun. Ne var bunda?"

Çok şey var bunda, çok. Muallim Rüstem Bey anlattı, öyle bir anlattı ki bu Memedler faciasını, oradaki herkes korkusundan şakır şakır donuna işedi. Tohum, tohum, ölmez yitmez tohum atıyorlar toprağa, o tohumlar yeşerecek, toprağın derinlerine, kürrei arzın ortasına kadar sökülmez köklerini salacaklar. Tohum hatun, tohum...

Ne tohumu kurban olduğum Murtaza Ağa?...

"Memed tohumu. Bizim ölüm fermanımızın tohumu."

Hüsne Hatun, Memedlerden nasıl bir tohum olabileceğini, bunun ne tohumu olduğunu bir türlü anlamadı ya üstelemedi de... Öyle bir tohum ki... Bu kadar korktuklarına göre, hepsinin birden, bu tohumda bir şeyler, bir tuhaflıklar olacaktı. Bu tohumdan hiçbir şey anlamıyordu ya, onun da yüreğinin bir köşeşine bir anlamsız korku, azıcık da olsa, belli belirsiz gelmiş yerleşmişti. Şimdi Murtaza Ağa birazıcık sarhoştu, belki yarın ona, bu tohum işinin vehametini ona daha açık seçik anlatırdı. Bugün Topal Alide de bir tuhaflık vardı. Belki de, onun yüzünün aşıklığı da bu olmaz olası, kökleri yerin dibine ulaşan tohum yüzündendi. Yarın öbür gün İnce Memed kasabaya inecek, hepsini soyacak öldürecek miydi? Yerin altı, kökler dediklerine göre, bunların hepsi öldürülecek miydi? Düşündü, düşündü Hüsne Hatun, bu tohum işinin içinden çıkamadı. Amaaaan, dedi, kendi kendine, bunlar da çok korkuyorlar, o, bir avuç içi kadar köylü çocuğundan, benim babamın evinde olsaydı... Amaaaan aldırma, her şey olacağına varır. Düşünmekten vazgeçti. Bunlar biribirlerini korkutuyorlar, diye içinden geçirdi.

Topal Ali Ağa nerede?

İçerde uyuyor.

Böyle bir günde ha, herkes can telaşına düşmüş, dünyayı Memedler almışken, biz kan içinde boğulurken, tohumun kökü kürrei arzın tam

ortasını bulmuşken, o daha osura osura uyuyor ha!

Öfkelenme kurban olduğum, öfkelenme sevdiğim, dün gece sen uyurken, o fıkara tabanca elinde, mavzer yanında gözlerini kırpmadan bizi bekledi, dedi Hüsne Hatun yumuşacık. “Gece yarısı uyandım da o fıkara, fedakar kardaşına çay yaptım."

Murtaza Ağa, usuldan sallanarak odanın kapısını açtı, yavaşça, sesini tatlılaştırarak:

"Ali, Alim, Ali kardaşım," diye seslendi. Ali hemen yataktan fırladı, kendine çeki düzen verdikten sonra Ağanın karşısına geldi dikildi.

Soyunmadan, yatağın üstüne şöyle bir uzanmış, Ağanın Hüsne Hatunla konuşmasını, bir sözcük bile kaçırmadan duymuştu. Tabancası da elindeydi.

Uyuyor muydun Ali kardaşım?

Azıcık dalmışım da...

Murtaza Ağa sevecen, sesini daha yumuşatarak, sevgi dolu:

Dün gece hiç uyumadın da...

Ali gülümseyerek:

Gündüz uyudum sevgili Ağam, dedi. Eve döndüğünden bu yana, Murtaza Ağaya hep, sevgili Ağam, diyordu. Nasıl demesin ki, Ağa, Hüsne Hatun, bütün ev halkı ona öyle bir sevgi, saygı gösteriyorlardı ki Ali bu hiç görmediği bu sevgi dağının altında ezilip kalıyor, ne yapacağını şaşırıyor, arada sırada da coşup, onu öldürmek düşüncesinden bile vazgeçiyordu. Kimi zaman da o kadar ileri gidiyordu ki Murtaza Ağa kardaşına bu kadar kin beslediğinden utanıyor, yerin dibine geçiyor, sonra da hemen, toparlanıyor, ne yapıyorsun Ali, diye kendine geliyordu. Ama şurası da bir gerçekti ki Hüsne Hatun kendisini, Hürü Ananın, o mendebur cehennemlik karının İnce Memedi sevdiğinden de daha çok seviyordu. Hüsne Hatun ona neler yapmıyordu ki, en sevdiği yemekleri bir bir öğrenmiş, her gün Aliye o yemekleri kendi elceğiziyle özene bezene pişiriyor, çocuklarının, kız erkek adlarını öğrenmiş, her birisine kat kat, paha biçilmez kumaşlardan giyitler dikiyor, her giyitin içine de, Ağanın haberi bile olmadan, kendi cebinden paralar koyuyor, bir atlı bindiriyor, köye yolluyordu. Karısına bile, iyi ki o pasaklı karıyı görmemişti, beş tane ipekli fistan, don dikmiş göndermişti. O parlak kunduralardan bile, özel olarak Adanaya adam göndererek üç çift aldırmış, dağa yollamıştı. Her ay da çocuklar için ak petekli bal sağdırıyordu. Köyle kasaba arasında bir atlı durmadan mekik dokuyor, yukarıya, dağa kuş sütü bile götürüyordu. Konakta herkes gözünün içine bakıyor, daha aklından bile geçirmeden, her istediği anında karşılanıyor,

bütün konak onun yöresinde, can ilacıymış gibi fır dönüyordu. Onu bir sevgi çemberinin içine almışlardı ki, ve bu yalan da değildi, Ali gibi bir eski kurt, hem de sevgi kurdu, hiçbir şeyi bilmese de, sevginin yalan mı, gerçek mi olduğunu bilirdi, böylesine bir sevgi karşısında Ali değil, insan taş olsa erirdi. Ali bütün bunlara karşın, kendinden utanarak da olsa, dayanıyordu, zordu ama, dayanmaya çalışacaktı da... Onun yerinde başka, yumuşak bir kişi olsa, Murtaza Ağayı öldürmeyi inatla düşünmek yerine, böyle bir adam için, Hüsne Hatun gibi karısı olan bir kişi için seve seve canını verirdi. Kimi zaman o kadar bunalıyordu ki, insanlığından o kadar utanıyordu ki, keski İnce Memed, Çiçekli Mahmut Ağayı öldürdüğünde, izin verseydim de, bir kurşun da şu Murtazaya sıksa, sıksa da ben de bu işkencelerden kurtulsam, diyordu. Durum vaziyet böyle giderse, hiçbir zaman, ne pahasına olursa olsun, bu adamı öldüremeyeceğinden, kendisine ve ele aleme rezil kepaze olacağından korkuyordu.

"Duydun mu Ali başımıza geleni, duydun mu Ali, benim canımdan aziz kardaşım, duydun mu yürüyüp gelen felaketi, duydun mu Memedleri?"

Duydum Ağam.

Ne diyorsun?

Duydum da hiçbir şey anlamadım... Duydum da bunda bu kadar korkacak hiçbir şey bulamadım. Varsın, dağın taşın, kurdun kuşun, börtü böceğin, hem de yerdeki karıncanın, sudaki balığın adı Memed olsun, bunda ne var ki... Bizim dağlılar tuhaf adamlardır, biri nereye giderse bini oraya gider. Birisi Memed olunca, bini de olmuş.

Hatun söyle de bir çay yapsınlar. Belki Ali kardaşım kahve ister.

Ben de çay isterim Ağam.

Çabuk git de Hatun, sen gelinceye kadar konuşmayacağız.

Hatunun gitmesiyle gelmesi bir oldu.

Durum vaziyet hiç de öyle değil Ali, vaziyet gittikçe vehamet kesbediyor. Birinci şahidim sensin. Ben o zaman, kurdun ağzına kan değmesin, eşeğin aklına karpuz kabuğu düşmesin, yılan küçükken ezilir demedim mi?

Gözlerini Alinin gözlerinin içine ısrarla dikip bakarak karşılık bekledi.

Bir ben değil cümle alem biliyor.

Biliyor Ali, biliyor. İşte böyle yaktılar bizi, söndürdüler ocağımızı, ıssız koydular yuvamızı, batırdılar yurdumuzu, öksüz koydular yavrumuzu...

Başını önüne eğdi, yüzü andan ana değişiyor, bir soluyor, bir bozarıyor, bir kızarıyor, bir uzuyor, bir açılıyordu. Sonra başını kaldırdı, ısrarla

gözlerini Alinin gözlerinin içine dikti, orada bir şeyler, bir sevecenlik, bir dostluk, bir sevgi arar gibiydi.

Biliyorum beni seversin Ali.

O da ne söz, diye ona çıkıştı Hüsne Hatun, “tabii sever, o, senin öz kardaşın değil mi?"

Severim.

Öz bir candan?

Severim.

Gözlerinden okudum Ali. Beni ilk olarak seviyorsun.

O da ne söz, Ali seni her zaman severdi. Suç sende.

Doğru Ağam.

Şimdi benim için canını verir misin?

O da nasıl söz, bir adamın kardaşı, kardaşı için canını vermez mi?

Ali kekeledi, sıkışmıştı, terledi:

O, zamanı gelince belli olur Ağam.

Haklısın Ali, can pazarı, bu zort atmaya gelmez. Sonra insan kendi kendine mahcup olur.

Ali bu can pazarında, canını bizim uğrumuza feda kılmıştır.

Evelallah Ali, şuna Allaha inanır gibi inanıyorum ki... Sen İnce Memedle başa çıkarsın.

Evelallah Ağam...

Sen onun gözünü çocukken korkutmuşsundur, değil mi?

Çocukken korkardı benden.

Ödü kopardı değil mi? Bir insan, bir insandan çocukken korkarsa eğer, artık iflah etmez, bu Allahm emridir ve ölünceye kadar o insan o insandan korkar. Benim de gözüm eşkıyalardan çocukken korktu, işte ondan sonra da hiç iflah olmadım. Eşkıya lafını duydum mu korkumdan yüreğim ağzıma geliyor. Neden ki dersen...

Sözlerini sürdürecekken, birden kesti, Hüsne Hatunun yüzüne bir süre baktı, ona gülümsedi, Hüsne Hatun da ona gülümsedi.

"Neden ki derseniz, eşkıyalar ben çocukken üç büyük kardeşimi, iki amca oğlumu, bizim aşiretten de yedi kişiyi öldürdüler. Ben altı yedi yaşlarındaydım, feryadı figana bir yetiştim, ortalık kan gölü. Kiminin gözü yerinden fırlamış çıkmış, bir uzun damarın ucunda sallanıp duruyor, kiminin beyni akmış, kiminin yüreği dışarda kalmış atıp duruyor. Eşkıyalar da dikilmişler oraya gülüyorlar."

Sustu. Kan ter içinde kalmıştı:

Bu kanlı faciayı hiç anlatamamıştım, artık yüreğim kaldırmıyor.

Gözlerinden iki damla sızarak, ta çenesinin altına kadar indi. Ali, ona o kadar acıdı ki, kendini bıraksa, başını onun dizleri üstüne koyarak katıla katıla ağlayacaktı.

Hüsne Hatunsa çok şaşırmıştı, Karadağlı soyunun girdisini çıktısını, inciğim cıncığını biliyordu. Bu kadar yıl bu evdeydi, ne Murtaza Ağanın, ne hiçbir kimsenin ağzından böyle bir olay duymamıştı. Uyduruyor, dese, uyduran adam, uydurduğu yalana bu kadar üzülür de oturur ağlar mı? Kocasına bakıyor, bir şey anlamıyordu, gittikçe de doluyordu. Birdenbire boşanıverdi. Omuzları inip kalka kalka ağlıyordu. Ali artık buna, bu insanların en iyisi, bu dünya güzeli Hatunun ağlamasına dayanamazdı:

Sus Hatun, dedi, bütün sevgisi, dostluğu, en sıcak sesiyle. “Sus Hatunum. Şimdi size bir şey söyleyeceğim ki her şey bitecek."

Hatunun ağlaması, bıçakla kesilir gibi kesildi, ikisi de gözlerini dikip Aliye baktılar.

"İçerden Kuranı Kerimi getirsene Hatunum."

Hatun hemen koştu, getirdi Kuranı Alinin eline verdi. Ali Kuranı üç kere öpüp başına götürdü. Boynunu büktü:

Nasıl söyleyeyim güzel Hatunum, iyilik dolu cömert Ağam, dedi. “Ben bunu size nasıl söyleyeyim." Bir çocuk gibi utangaçlaşmıştı. “Ben bunu size nasıl yaparım ki, ama hiçbir umarım çarem yok ki..."

Ne istiyorsan onu yap Ali, dedi sabırsızlıkla Murtaza Ağa. “Sen bizim kardeşimiz değil misin, şu gök gibi gürleyen koca Türkmenin kızı senin ablan değil mi?"

"Allah şahidimdir ki siz bu kadar sıkışkın olmasanız, Allah şahidim olsun ki ben bu sırrı kul olana söylemezdim. Ölüp yitene kadar bu bende kalırdı, ama neyleyim ki, sizin bu insanlığınız, bana gösterdiğiniz bu kardaşlık, ablalıktır ki benim elimi kolumu bağlayan..."

Kesin kararını verdi, dikeldi, gözleri ışıklandı, Kuranı uzattı:

Bunun üstüne ellerinizi koyun, dedi.

İkisi iki yerden, titreyen ellerini Kuranın üstüne koydular."

Söyleyin.

Ötekiler, gözlerini açıp beklediler.

Allanın önünde, şu mübarek kitaba el basarak yemin içip, ant veririz ki...

"Ant veririz ki, dediler heyecanla, bekleyerek, “Topal Alinin bize verdiği sırrı ölüp yitene kadar... "

Ölüp yitene kadar, hiçbir kuluna, hem de canlıya, cansıza, toprağa taşa bile söylemeyeceğiz. Bu sır bizimle öbür dünyaya gidecek, toprağa gömülecek.

"Toprağa gömülecek."

Yüzü sapsarı kesilmiş, elleri titreyen Ali rahat bir soluk aldı.

Şimdi siz alın kitabı. Hatuna uzattı, kendi de sağ elini Kuranın üstüne koydu. Zangır zangır titriyordu. Alnında ter damlaları.

Allahın önünde, Kurana el basaraktan söylüyorum ki, bu söyleyeceklerim, doğru, dosdoğrudur. Hiçbir, en küçük bir hilafım, bir yakıştırmam yoktur.

Söyle, diye bağırdı Murtaza Ağa, can çekişir gibi, "söyle."

Hüsne Hatun kitabı aldı, üç kere öpüp, başına götürdükten sonra odaya götürdü, altın yaldızlı kabına koydu geldi.

Söyle.

İnce Memed, fıkara İbrahimin oğlu, Döneden doğma İnce nam Memed eşkıya, eşkıyalığı aylar önce terk ederekten, başını almış bu dağları terk ederekten, avradı Seyranı ve de komşu kadını, o dört kitapta katli vacip Hürü Anasını alaraktan, terki diyar ederekten, bizim diyarları terk ederekten gitmiştir, bir daha eşkıyalık yapmayacağını bilcümle yaranına bildirmekten, nereden geldiği, kim olduğu bilinmeyen, beş vakit aptesli ve de namazlı Ferhat Hocaya el vererekten...

Heyecandan soluğu taşıyordu.

Murtaza Ağa, Hüsne Hatun donmuş kalmışlar, ne söyleyeceklerini, nasıl konuşacaklarını bilemiyorlardı. Murtaza Ağa ha bire yutkunuyordu.

Yani, yani, yani, ne dernek istiyorsun Ali?

Yani, yani, İnce Memed bu dağ, dağ, dağlarda gezmiyor artık.

Birden Aliye sarıldılar ikisi iki yerden.

Canımız kurtuldu Alim.

İyice kurtuldu Ağam.

Bir sevinç dalgası içinde kalaraktan, bir süre ayakta dikildiler kaldılar. Gülmekten, sevinmekten, ne yapacaklarını bilmiyorlar, Murtaza Ağa ellerini koyacak yer bulamıyordu.

Tatlı canımız, bu milletin de ırzı namusu, şerefi, malı mülkü, parası kurtuldu.

"Kurtulduk," dedi Ali de...

Oturmayı akıl ettiler.

Yorulmuşlardı. Susup biraz dinlendiler. Hüsne Hatun da, Murtaza Ağa da, bütün sevgilerini, minnetlerini gözlerine toplamışlar hayranlıkla ona bakıyorlardı.

Bir daha eşkıya çıkmaz mı o Ali?

Çıkamaz. Çünküleyim ki o, eşkıyacılığı hiç sevemedi. Adam öldürmek de onun çok zoruna gidiyordu. Çünküleyim diyordu ki o, bin Ağa öldürsen yerine iki bini geliyor, gelen de gideni aratıyor, senin de dağlarda rezil olduğun yanına kar kalıyor. Bu sebepten dolayı, benim bildiğim, o, bir daha dağlara ayak basamaz.

Alışmış kudurmuştan beterdir, o gene dağa çıkacak.

Çıkamaz.

Neden çıkamasın?

Çocuğu olacakmış yakında, parası pulu da var. Ferhat Hoca, Kuzgun Veliyi öldürdüklerinde, onun bütün parasını ona verdi. Kuzgun Velinin de kemerinden çok altın çıktı ki bu kasabayı taşıyla toprağıyla satın alır. Memed de o parayları kendisine ev bark kurmuş, bahçe, çiftlik donatmış.

"Benim bildiğim hiçbir eşkıya düzde sonuna dek kalamamıştır. Dünya malına garkolsa da sonunda soluğu dağda almıştır. Çakırcalı derler bir eşkıya vardı İzmir dağlarında, on dört yıl dağlarda gezdi. Öldürdüğü Ağaların, Beylerin kellelerinden kaleler kurulur. Padişah onu dört kere affeyledi, ona altınlar, çiftlikler, bir de kır serdarlığı rütbesi verdi, onu Paşa yaptı da, o dört seferinde de soluğu dağlarda aldı. Alışmış kudurmuştan beterdir. Nice hanumanlar söndürdü, köprüler yaptırdı, camiler kurdurdu, köylere yollar açtı, zenginden aldı fıkaraya verdi. Sonra da Karıncalıdağda kör bir kurşuna kurban gitti."

Ben onun orasını bilmem ama Ağa, bu İnce Memed, bu kadar yoksulluktan sonra, eline bu kadar rahatlık geçmişken, sanmam ki bir daha dağa çıksın. Azıcık aklı olan bir daha kendini ölüme atar mı? İnce Memed de çok akıllıdır, o her zaman ne derdi biliyor musun?...

"Ne derdi Ali?"

Eşkıya dünyaya hükümdar olmaz, derdi.

"Acayip," diye, artık kendisine iyice gelmiş Murtaza Ağa şaşkınlığını belirtti. "Ama bütün bunları bilerek bunca yıl dağda gezdi."

Mecburi, dedi Ali.

Mecburi, diye onu onayladı Hatun. "Bir insan bu kadar rahatını bulmuş, Karun kadar zengin olmuşken niye dağa çıksın da kendisini zebil ziyan etsin. Ali kardaş doğru söylüyor."

Murtaza Ağa gittikçe rahatlıyor ama, içindeki endişeleri de bir türlü atamıyordu.

"Onu rahat bırakmazlar ki..."

"Onu kimse tanımıyor ki, adını da değiştirmiş."

Murtaza Ağa, inat ediyordu.

Benim bildiğim hiçbir eşkıya sonuna kadar düzde kalamamıştır. Ben bunu bilirim, bunu söylerim.

"Yanlışsın Ağa."

"Neymiş yanlışım?"

Yerden göğe kadar yanlışsın. Söyle bana, şu dağlar dağ olalı beri Bayramoğlu gibi bir eşkıya gördü mü?

Hüsne Hatun atıldı:

Gördü mü? diye sevinçle bağırdı. “Gördü mü, gördü mü?"

Murtaza Ağa gevşedi, rahatladı, güldü, yumuşak konuştu:

Görmedi, dedi kıvançla, azıcık da utanmış.

O kaç yıldır adımını dağa atmadı. Atmadı değil, dağa dönüp de bakmadı bile.

Bak Topal Ali, dedi Murtaza Ağa, “bizde de hiç adamlık kalmamış. Adamı orada, köyünde, yok yoksul, kuyunun dibindeki taş gibi unuttuk gittik. Bundan sonra ilk işimiz onu ziyaret olmalı. Gittim köyünü, evini gördüm, it barınmaz evinde. O kadar yoksul ki, evinin ortasına bir fare düşse başı yarılır. Bir çift ölümcül öküzü yok ki, çift sürsün. Karısı, çoluk çocuğuyla kazmayla deşip, ekinlerini öyle ekiyorlar. Gittim, halini gördüm de yüreğim paramparça oldu. Ona bir tutam çay, azıcık şeker götürdüm de o elimi bırakıp, bu elimi, bu elimi bırakıp ötekini öpüyordu. Ne üstte üst, ne başta baş var. Ona çay, şeker, azıcık da bir şeyler götürelim. O, eskiden çaya alışmış. Allah kimseyi gördüğünden geriye koymasın."

Amin, dedi Hüsne Hatun, gözleri yaş içinde kalmış. “Ben de yarın hemen ona hemen don gömlek, mintan dikeyim. Senin eski, giymediğin çuha şalvarınla Halep işi kaputunu da ona götür. Daha yepyeni. Hiç giymedin ki kurban olduğum."

Ali duygulanmıştı:

Ne zaman istersen gidelim Ağam. Ben de dünya gözüyle bir kere olsun, o Hazreti Ali gibi dünya aslanını, hiç olmazsa bir sefer görmüş olurum.

Bundan sonra Ağa, başını önüne eğdi, derin düşüncelere daldı. Ya bu Memedler ne olacaktı, bu, dünyanın ortasına kadar zulüm köklerini muhkem olaraktan salacak olan canavarlar? Yarın bir gün her birisi bir İnce

olup, binlerce kişi, on binlerce Memed, ellerinde alışkın tüfeklerle kurt sürüleri gibi dağdan şehirlere inerlerse?.. Taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakırlar mı? Irzına geçmedikleri kız, kadın kalır mı, bu dağlılar, hele köylüler, akça pakça şehirli kadınlarına çok düşkün olurlar. İşte o zaman, işte o zaman... Tarihte olmamış iş değil ki... Ama onlar o kadar büyüyünce de karşılarında orduları bulurlar. Bir Kuyucu Murat Paşa değil, karşılarına o zaman da bin Kuyucu Murat Paşa çıkar. Keski, öyle bir fiile kalkışsalar da, toptan ezilseler de bir daha kıyamete kadar sesleri solukları çıkmasa... Kuyucu Murat Paşadan sonra üç yüz yıl, bu dağlarda bir daha, bir kimse en küçük bir çıt çıkarabildi mi, ta Kozanoğlu başkaldırmasına kadar. Kozanoğlu da bunlardan değil o, bir Beydi, hükümdarlık sevdasındaydı, bunları, bu baldırı çıplakları kandırdı, kullandı.

Başını kaldırdı:

Keski bu Memedler çoğalsalar, dedi, “işte o zaman görürler babalarının gününü. İşte o zaman görürler bizim nasıl tunçsiper göğüs olarak, İstiklal Savaşında düşmanı ezdiğimiz gibi, onların kafalarını nasıl ezeceğimizi, atamız şanlı Kuyucu Murat Paşa gibi, kuyulara diri diri onları nasıl gömdüğümüzü... İşte o zaman görürler..."

Aliye tepeden, kendine güvenmiş, ezici bir bakış fırlattı:

Değil mi Topal Ali Ağa?

Basbayağı alay ediyordu.

Değil mi ulan dağlar aslanı, kahraman Topal! Yaman olan İnce Memeddi, iki gözümün yarım çiçeği Topal...

Ali üzülüp büzülüyordu. Onun bu hali Murtaza Ağayı, sevinçlere gar ketti.

Yaman olan, kan içici olan İnce Memeddi. O da yok artık.

Yok artık, dedi Topal Ali boynunu bükerek.

Sen de, ondan dolayı artık yoksun. Senin de artık Padişahlığın son buldu.

Ağam bilir.

Murtaza Ağa, ayağa kalktı, gerindi. Kollarını açtı, gerindi, salonda sert adımlarla gidip gelmeye başladı. Alinin önüne geldikçe de, ona, “Bilirim bilirim," ya da, “ben bilirim," diye laf atmaktan kendini alamıyordu. “Elbette, elbette ben bilirim, sen bilecek değilsin ya topal Padişah..."

Geldi, sert, ayağını yere vurarak durdu. Taban tahtaları çatırdadı.

Hatun, diye buyurdu, “şu Topal Ali Ağanın yatağını benim odamdan alın da aşağıya indirin. Oradaki en güzel odaya serin. Ne de olsa kardaşımız değil mi?"

Hüsne Hatun, yerinden kalkmış, odanın kapısını açmış, el kol işaretiyle, Aliye göstermeden Ağayı çağırıyordu.
Ağa, sonunda ona döndü:
Biliyorum Hüsne, beni neden çağırdığını, biliyorum. Şimdi geleceğim.
Alinin karşısına durmuş, çivi gözlerini üstüne dikmiş, bir heybet gibi bütün ağırlığıyla adamın üstüne çökmüş, öteki de büzüldükçe büzülüyor, bir söze varamıyordu.
Bunun böyle olacağı aklının köşesinden bile geçmemiş, ince Memedin dağdan indiğini söylediğine pişmanlıktan da öte bir pişmanlık duyuyordu. Vay ananı avradını, böyle iş, böyle adam olur muymuş, diyor da başka bir söz aklına gelmiyordu.
Topalı, karşısında böyle durarak, onu küçülterek iyice ezdiğine, onu yerin dibine batırarak öcünü aldığına inanınca Hüsne Hatunun çağrısına uyarak odaya geçti:
"Buyur bakalım Hatun," dedi.
Yapma Ağam, kurban olayım, ayaklarının altını öpeyim yapma Ağam. Bakarsm İnce Memed, bir daha dağa çıkar, etme eyleme, ayaklarının altını öpeyim, yapma bunu şu adama. Bizde hiç insanlık kalmadı mı?
İnsanlık insana yapılır Hatun.
Gümbür gümbür sesi, dışardan olduğu gibi duyuluyor, Ali kulak kabartmış dinliyordu.
Yapma Ağa, İnce Memed gene dağa çıkar, biz gene bu adama muhtaç oluruz.
İnce Memed, bir daha dağa çıkmaz.
Neden çıkmasın?
Hatun sen deli misin, diye bir kahkaha attı, “bu kadar sağmanı serveti eline geçirmiş de İnce Memed, bütün dağları ona versen de bir daha o adımını dağa atar mı sanıyorsun? Korkma, bu ayağı çarıklıları ben bilirim. Bir tek kuruş için bu adamlar bin takla atarlar."
Kurban olayım Ağa, bu gece onu odandan atma.
Dayanamam Hatun, dayanamam. Bunca gün dayandım, kokuyor o. Ayakları, götü, her yeri kokuyor, odamda onun varlığına bir saniye bile dayanamam.
Niye söylemedin onun koktuğunu şimdiye kadar, ben onu her gün hamama sokardım. İki güne bir de fıkarayı zaten hamama sokuyordum. Bir kalıp kokulu sabunu bitirene kadar yunup arınıyordu. Çarşıda kokulu sabun komadım ona harcadım. Çok da temiz bir adam o...

Kokuyor, onun kokusuna dayanamam, daha bir saniye bile... Hatun, Hatun, sen bilmiyor musun, bu adam bu eve sahip oldu. Padişah gibi oturuyor, Arap ata biniyor, beni, velinimetini bile hiçe sayıyordu. Sanki bu evin sahibi ben değilim de oydu. Utanmaz, kokar, pis adam.

Fıkara hiçbir şey yapmıyordu ki Ağa, ağzı var, dili yok bir adamdı. Ne yapsak, neylesek, hep gülümsüyor, ses çıkarmıyordu.

Niye çıkarsın, niye çıkarsın Hatun, her gün keklik eti, Aladağdan gelen ak petekli, püren kokulu bal. Her gün Padişah şöleni. Bunca yıl, bu adam bu eve gelene kadar, bizim evde böyle bir savurganlık oldu mu? Neredeyse, bu adam, bu evde daha üç ay kalsaydı ben iflas etmiştim. İyi ki Kurana el bastık da...

Aralarındaki tartışma kıran kırana gün ışıyıncaya kadar sürdü.

Hatun gün ışırken son sözünü söyledi:

Bu gece Ali kardaşım, senin odanda yatacak. Eğer, o, bu gece o yatakta yatmazsa, ben de bu evde durmam, bohçamı alır da babamın evine bunca yıl sonra giderim. İşte Kuran, işte sen, bunu böyle yapacağıma, Kurana el basarak yemin ediyorum. Haydi bakalım.

Ali gitmek istiyor, tartışmanın sonunu da merak ediyor, ha şimdi kalkayım, ha birazdan, diye, yerinden kalkamıyordu. Sabaha karşı ayağa kalktı, çıkıp gidecekti ki Hatunun son sözlerini duydu, ayıp olurdu bu yiğit Hatuna karşı, yeniden yerine çöktü.

Sabah oldu zaten, ben çarşıya çıkıyorum. Sen onu götür de yatağına yatır.

Sağ ol Ağa, diye ona sarıldı Hatun, “beni, evimi, ocağımı kurtardın."

Murtaza Ağa da ona sarıldı:

Öyleyse Hatun, madem bu kadar istiyorsun, Topal istediği kadar bu evde kalır.

O çok onurlu adamdır, dedi Hatun, “bunca çekişmeden sonra, sanmam ki bizde kalsın artık. Çok kötü oldu. Kim bilir, belki benim hatırımı kırmaz da, belki birkaç gün daha bizde kalır."

Ama onu odama almam, kokuyor.

Alma, dedi Hatun, “ben onu kuştüyü yataklarda yatırının, eskisinden de daha iyi ağırlarım." Bu sözleri kapıyı açıp bağırarak söyledi ki Ali duysun.

Dışarıya çıktı, Aliyi kolundan tuttu kaldırdı, en sıcak, en sevgi dolu sesi, bir kardeş sevecenliğiyle:

Kalk Ali kardaşım, dedi, “seni bu gece çok yorduk, üzdük. Ağam çok içmişti, kusuruna kalma."

Odaya götürdü, kapıyı kapadı, kulağına fısıldadı:

Bunlar böyle işte Alim, dedi. “Anlamadım bunlar nasıl insan. Bunlar, işlerine gelirse bugün böyleler, gelmezse yarın şöyleler. Kurban olayım Ali kardaşım, ben bunların insanlıklarından bir şey anlamadım. Oysa benim babamın evinin erkekleri, benim obamın, elimin aşiretimin insanları, hırsızları, alçakları bile böyle değillerdi. Ben bunların adamlığından hiçbir şey anlamadım ya ne yapayım, bir kere kader beni aralarına düşürmüş."

Sesi bir ağıt gibiydi. Aliyi odada bıraktı çıktı.

O sabah Murtaza Ağa uzun uzun tıraş oldu, epeydir aynalara bakmıyordu, aynada bıyıklarını özenle burdu, İstanbulda dikilmiş lacivertlerini çekti, kırmızı boyunbağını boynuna geçirdi, rugan ayakkabılarını giydi kostaklanarak çarşıya indi. Daha hiçbir dükkan açılmamıştı. Kaldırımlarda uyumuş köpekler o geçerken, başlarını kaldırıp uykulu gözlerle ona bakıyor, sonra da başlarını ön bacaklarının üstüne uzatıp, gözlerini kapatıyorlardı.

İlk dükkanı Hacı Hanefinin açacağını biliyordu. Otuz yıldır bu böyleydi. Az sonra dükkanın önünde karşılaştılar. Hacı Hanefi besmele çekerek, kepenkleri gümbürdetti. Çarşı yankılandı.

Buyurun Murtaza Bey Ağa, hayrola bu ne erkencilik?

Biz de zatın gibi her zaman erkenciyiz Hacı Bey.

Murtaza Ağanın kıvrandığı, bir şeyler söylemek için çırpındığı Hacı Hanefinin gözünden kaçmıyordu. Cin gibi adam dediklerindendi Hacı Hanefi. Çember sakallıydı, ağzından dualar eksik olmayan birisiydi. Gece gündüz, uykuda bile ağzı kıpır kıpır ediyor, önüne kim gelirse okuyup üflüyordu. Her yıl, Hacca gidiyordu. Söylediklerine göre, bu yöntemle de kaçakçılık yapıyordu. Hem dindarlığından, hem de mağazasında her şeyin bulunmasından ötürü dükkanı arı kovanı gibi işliyordu. Öylesine ki, harıl harıl çalışan üç yardımcısıyla bile gelen müşterilerle baş edemiyordu.

Dükkanın orasını burasını düzelterek bir yerlerden, elindeki ıslak bezle toz aldıktan, birkaç kez, dükkanın ortasına doğru okuyup üfledikten sonra Ağanın yanına geldi, saygılıca karşıdaki sandalyaya oturdu, iki elini de dizlerinin üstüne koydu.

Size bir çay kaynatsam mı?

İstemez, zahmet etme. Şimdi kahveler açılır.

Çok sevindim zatınızı fakirhanede görmekle.

Kasabada Darendeli Hacı Hanefiyi kimse sevmezdi. Hele Murtaza hiç sevmezdi.

"Geliriz," dedi. “Bu Memedler bir hiç Hacı Efendi."

Uydurma efendim. Büyütüyorlar efendim, hiç devletül Türkiya ilen birkaç çapulcu başa çıkabilir mi, değil bin Memed, on bin, yüz bin Memed, bütün Türkiya Memed olsa, ne yazar ki efendim. Yedi düvelle, hem de Düveli Muazzama ile çarpışarak, onları bihakkın yere seren tunçsiper göğüslü ordumuz, son Türk Devletinin bekçiliğini yaparlar, bir küçük Anadolunun on milyon çapulcusuyla başa çıkamaz mı?

Çıkar, hem de şu Toros dağlarını un ufak edecek Kuyucu Murat Paşa Hazretleri cennetmekan efendimiz gibi bin insan çıkarır, şu Toroslardan çaylar, ırmaklar dolusu kanlar çağlatarak, dünyayı kuyularla doldurur.

Doldurur Bey Ağa Hazretleri.

Bu İnce Memedde de iş yok. Eline beş on kuruş geçmeye görsün, eşkıyalığı da bırakır, anasını da satar.

Zatı devletleriniz bana biraz, atın başına koyduğumuz kadar para veriniz, bendeniz de gideyim dağlara, o eşkıyaların hepsini satın alıp da indireyim düze de mübarek huzurunuza getireyim de elinizi bus ettireyim, hem de ayaklarınızı.

Doğru mu bu?

Vallahi de billahi de...

İnce Memedi de mi?

"Elbette, ve hem de başta onu. Ben bu dağları çok bilirim efendim. Gençliğimizde oralarda çerçilik zenaatını yürütürdük. Bunlar çok fakirlerdir. Ot, yaprak, kabak yiye yiye karınları Hütdağı gibi şişerek, kendileri bihakkın vefat ederler. Sinekler kadar Çokturlar, sinekler gibi vefat ederler. Duyup işittiğimize göre bunlar Abdinin kullarıymışlar. Zatıaliniz zannederim, zatı şerifle müşerref oldunuz, kendileri çarşıda bir çingene gibi hırpani dolaşırlar, açlıktan da, biiznillahi nefesleri kokardı. Bir düşününüz Ağa efendi hazretleri, Beyi böyle olanın tebası nasıl olabilir."

Demek İnce Memedi de...

Vallahi de, tallahi de yarından tezi yok, giderim dağa, onu iki kuruşa satın alır getiririm size. Bu kadar telaşa ne lüzum var.

Bu Hacı Hanefi makbul adam değildi ya, gene de doğru söylüyor, onların ciğerlerinde kaç damar olduğunu bildiğinden, bunca yıl alışveriş ederek, köylüleri yakından tanıdığından, doğru söylüyordu.

Kepenkler gümbürtüyle arka arkaya açılarak çarşı dolmaya başladı. Erkenden kasabaya inen köylüler, başıboş oradan buraya dolaşıp duruyorlardı. Hacının kahveciye ısmarladığı, dumanı üstünde, tavşan kanı ilk çaylar geldi. Murtaza Ağa çayı çabuk çabuk, ağzı yanarak içti, ayağa

kalktı, artık uyanmış olmalıydı, bu okumuş beyler, efendiler geç uyanırlardı, Taşkın Halil Beyin konağına koşar adım ilerledi. Onu, balkonda oturmuş çayını yudumlar buldu. Ta uzaklardan seslendi:

"Taşkın Bey, Taşkın Bey, heeeeeeyt, Taşkın Bey, ne kadar da erken uyandın Beyimiz."

Kapı açıldı, merdivenleri ikişer ikişer çıktı. Halil Bey onu ayakta karşıladı, karşısına oturttu, bir çay söyledi, kısa etekli bir kız hemen çayı getirdi.

Murtaza Ağanın içinin içine sığmadığı, dolup taştığı, dilinin altında iyi bir şeyler olduğu gözden kaçmıyordu.

Hiçbir kıymeti yok, diye başladı Murtaza Ağa, “bu Memedlerin de, İnce Memedin de hiçbir kıymeti kanuniyesi yok..."

Söyle Murtaza ne oldu?

"Söyleyemem. Bana yemin ettirdi. O alçak Topal Ali, cahil, kan içici hayvan, hem de Kurana el bastırarak, o cahil, o kan içici cahil köpek. Ancak şunu söyleyebilirim ki, artık en büyük düşmanımız dağlarda yok, kıyamete kadar olmayacak da...Memedlere gelince... “

Gece Hüsne Hatunla konuştuklarını olduğu gibi yineleyerek, her şeyi anlattı, sözünü de, Türk ordusunun bin tane Kuyucu Murat Paşa çıkaracağıyla bağladı.

Ne diyorsun sen Murtaza!

Gelsinler, gelsinler, milyonlarca gelsinler de, yeryüzünden ebediyen silinsinler. Ayaklanma nedir görsünler. Ordumuz o hainlerin bir tekini bile sağ bırakmasın.

Sen ne diyorsun Murtaza!

Tohum yok, diyorum, kürrei arzın ortasındaki kök de yok. Zaten kürrei arzın ortası ateş doludur. Oraya ulaşan kökler yanar, yeşermez.

Yahu sen ne diyorsun Murtaza?

O Muallim Rüstem Bey atıyor, senin de, benim de Hocamız ama atıyor. İnce Memed de yok, mafiş. Sana sabah sabah bunu söylemeye geldim ki artık korkmayalım, mal ve de can telaşında olmayalım. İnce Memedi ben, beş liraya satın aldım.

Yahu sen ne diyorsun Murtaza, ben senin bu söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum.

Ah, ah, ah, diye dişini sıktı Murtaza, “ah şu yeminim olmasaydı. Her şeyi kolaylıkla anlardın ya... Ah, ah, şu yemin yüzünden dillerim bağlı."

Ne oldu İnce Memede, öldü mü?

Ölmedi.
Kaçtı mı?
Kaçmadı.
Ya ne oldu?
Ah, ah bilmiyorum. Dillerim bağlanmış söyleyemiyorum.
Bu sefer Hacı Hanefiyle konuştuklarını, köylülerin ot yediklerini, dağlardaki eşkıyanın da iki pula satın alınacağını, İnce Memedin de...
Bak, kardeşim Murtaza, geldiğinden beri bu konuştuklarından bir şey anlıyorsam Arap olayım. Yahu, Murtaza, biz seninle bir uyuz atın başına tam üç bin Türk lirası koyduk da, ele aleme rezil rüsvay olmadık mı? Sonunda da ölmüş atı küheyları edip, üstümüzde, gökyüzünde kişnetmedik mi, Allahını seversen açık konuşsana.
Ah, ah bağlı dillerim çözülmüyor ki... Ölüyorum, geberiyorum da gene dilimi çözemiyorum, ağır yemin...
Murtaza Ağa, kılı kırk yararak, lisanı hal ile İnce Memedin kaçıp gittiğini dünyanın bir yerinde çiftlikler, hanlar sahibi olduğunu, küp küp altınların üstünde oturduğunu anlattı, sözlerini de, “Böylesine, Karun kadar zengin olan bir kişi eşkıya çıkar mı?" diye bitirdi. “Sen söyle çıkar mı?"
"Niçin çıksın," dedi Halil Bey. Yüzü kararmış, onu anlamaya çalışma çabasından ötürü alnı kırışmıştı.
Şimdi anladın öyleyse.
Hiçbir şey anlamadım.
Haydi bana allahaısmarladık. Der demez de ayağa fırladı, çarşıya koştu, büyük olayı lisanı hal ile önüne gelene anlatmaya çalıştı. Herkes ahmak kesilmiş, hiç kimse bir şey anlamıyordu. Bu kadar insan içinden, açık açık her şeyi söylediği halde, durup yüzüne pel pel bakıyorlar, sonra da düşünceli düşünceli, ona anladık, ya da anlamadık demeden çekip gidiyorlardı, söylediklerini bir anlayan çıkmamıştı.
Topal Aliye gitse, canını verse, acaba yeminini geriye alır mıydı?
Müftüye koştu:
Müftü Efendi, acaba edilen yemin bozulabilir mi? diye sordu. Müftü:
Hiçbir zaman, katiyyen bozulamaz, dedi.
Bugün çarşıda kimsenin ağzını bıçak açmıyor, herkesin, köylülerin yüzünden bile düşen bin parça oluyordu. Murtazanın bütün çabaları heba olmuş gitmişti. Bana ne, dedi, kendi kendine, onlar bu kadar ahmak olmasınlar, leb deyince leblebiyi anlasınlar. Bütün kasabaya küstü, bir daha da kimseye ağzını açıp bir tek lakırdı bile söylemedi. Bereket versin ki çarşı

o anda kaynaştı. Murtaza Ağa başını kaldırınca çarşının ortasından, her birisinin başını bir candarmanm çektiği üstlerine ölülerin atıldığı atları gördü. Halk, dükkanlardan kaldırımlara dökülmüş, bu geçit törenini seyrediyor, kulaktan kulağa da fısıldaşıyorlardı. Şu üç kara giyitli olanlar, yani çiçeği burnunda olanlar Memedlerdenmişler. Ötekilerse, İnce Memedin çetesiymiş. Belki de içlerinde İnce Memed bile varmış.

Kendisini tutamayan Murtaza Ağa:

Bunların içinde İnce Memed olamaz, diye bağırdı. “Sabahtan bu yana söylüyorum, söylüyorum anlatamıyorum, İnce Memed yok."

Atların nal seslerinden başka ses duyulmayan çarşıda herkes dönüp Murtaza Ağanın bağırtısına baktı, o da bundan hoşnut oldu. Daha yüksek sesle:

İnce Memed, o yok oldu, diye yineledi sözlerini.

Eşkıya ölüsü bir hayliydi. Bir, iki, üç, on, on beş, diye sayıyorlardı. Ama bunların hemen hepsinin Sarı Sultanoğlunun adamları olduğunu kimse bilmiyordu.

Ölüleri, çarşıdan geçirip kasabayı mahalle mahalle dolaştırdıktan sonra candarma komutanlığına getirdiler, silahlarını kucaklarına verip duvarın dibine dizdiler.

Kasabaya kızgınlığı, küskünlüğü daha sürüp giden Murtaza eve koştu, onu karşılayan Hüsne Hatuna:

Bu kasabanın hepsi kör ahmak. Anlattım, anlattım da hiçbir şey anlamadılar. Hem de açık açık, hem de gözlerinin içine sokarak. Keski yemin etmeseydik, ne güzel olacaktı. Bütün dediklerim çıkıyor. Git de candarma kumandanlığına Memedlerin ölüsünü gör. Sanki Kuyucu Murat Paşa Hazretleri dirilmiş de kumandayı eline almış.

15

Ağaçlarda portakallar, limonlar, turunçlar, her gün biraz daha büyüyorlardı. Memed her sabah ağaçları teker teker dolaşıyor, bu büyüyen yemyeşil portakallara, limonlara, turunçlara bakıyor, incitmeden yeşil yuvarlacıkları kokluyordu. Her bir ağacın da kendine has bir kokusu vardı. Bir gün gözlerini kapasa, birileri de her ağaçtan bir yaprak getirip koklatsa, belki de o yaprağın hangi ağacın yaprağı olduğunu bilebilirdi.

Bir gün bir turuncu, yüreği titreyerek kopardı, avucunda ovaladı, turunçtan bir delice koku fışkırdı. Artık her gün, kimseye belli etmeden, hırsızlama bir turunç koparıyor, avucunda ovalıyor, keskin kokuyu, bir ağacın altına ağzı yukarı yatarak, ovalayıp kokluyor, kendinden geçinceye, usanıp bıkıncaya kadar bu işini sürdürüyordu.

Ekinler başak vermişti. Memed sabah erkenden bir limonu, dalından koparmaya kıyamadan, dala ellerini uzatıp ovaladı, avuçlarını kokladı. Bahçeler, tepesinin üstünde asılı duran Gavur dağları, uzaktaki ekin tarlaları buğulanıyor, sabahın ışığı çökmüş dünya, karşıdaki denize doğru gittikçe aydınlanıyordu. Sırtlarına gün vurmuş, esen yelin kabarttığı buğusu yavaşça yükselen, göğsüne kadar gelen ekin tarlalarının içinden geçti, denizin kıyısına geldi, kıyıda bir an durdu, denizi hiç görmedi, üstündeki aydınlığı, uçuşan martıları, ince dalgaların üstüne yatmış, kıpırdamayan sabah bulutlarını da görmedi. Burnuna bir koku da gelmedi. Ayaklarının altındaki çakıltaşları da ses vermiyordu. Sel yatağındaki püren de kurumuş, çıtır çıtır olmuş, bakır rengine dönüşmüştü. Pürenin üstünde kanatları ıslak, bir kuş kadar büyük, yaldızları soluk mavi bir kelebek, bir yana sarkmış uyuyordu. Onu uyandırmaktan korkarak, usulca pürenin yanına çöktü. Pürene dokunamadı, elini süremedi. Elini uzatıyor uzatıyor, parmağı pürene değdi değecek, kızgın demire dokunmuşçasına irkilerek geriye çekiyordu. Pürenden karşıdaki çiçekleri kurumuş, yaprakları kıpkırmızı olmuş sığırkuyruğuna büyük, ince dokuma bir örümcek ağı gerilmiş ağ ıslanmıştı. Üstüne küçücük ak sinekler, bir de sırtı yeşil, mor, menevişli benekleri olan küçücük bir böcek takılmıştı. Örümcek ortada gözükmüyordu. Gözlerini

ağın köşesine dikti, bir yerlerden çıkıp gelecek örümceği bekledi. Gün kuşluk oldu, örümcek, daldaki sarkmış yaldızlı kelebek uyanmadı. Deniz soludu, ince dalgalar kıyıyı dövdü, bir kuş öttü, cırcırböcekleri kuşlukla birlikte hep birden, bütün sesleri, kuş ötüşlerini, sıcağın çatırtısını, denizin soluklanışmı, sabah yelindeki başakların hışırtısını bastırarak ötmeye başladılar. Cırcırböceklerinin sesleri gün kızdırdıkça artıyordu, kulakları sağır edercesine. Memedin başının içinde bir uğultu. Sonra bütün bedeni uğultuya kesti. Cırcırböcekleri durup dinlenmeden, ıyıp kesmeden bastırıyordu. Kaskatı kesilmiş, uyuşmuş gitmişti. Öğle oldu, güneş geldi tepeye dikildi, gölgeler çekildi bir avuç kaldı, toprak yalım gibi kızardı, elini, ayağını üstünde bir an tutamazsın, kızgın demire döndü. Memed, gözlerini açıp yoğun ışığa bakmayı birkaç kez denedi, kamaşan gözlerini, bütün ağırlığıyla denize, sapsarı yanan, dalgalandıkça savrulan ekin tarlalarına çökmüş ipiltiler yaktı. Örümcek daha gelmiyor, gün kızdırdıkça yaldızları solan, mavisi menevişlenen kelebek yerinden kıpırdamıyordu. İkindi oldu, garbi yeli çıktı. Memedin sırtındaki ter kurudu, ak bulutlar denizden koparak göğe ağdı, deniz maviledi, ekinlerin hışırtısı, cırcırböceklerinin sesleri arasından denizin kıyısına geldi, büyümüş, kıyıya ak köpüklerini seren dalgaların gümbürtülerine karıştı. Gün ta aşağılara, denizin öteki ucuna indi, denizi, ovaya sapsarı çökmüş ekin tarlalarını önce turuncu, sonra kırmızı pembe, sonra mor pembe, ardından da turuncu mor, yeşil mor, pembe turuncu yeşil mor bir ışık bastırdı. Memedin eli kendiliğinden pürene değdi, çalı sallandı, sarkmış kelebek yere, ak çakıltaşlarının üstüne düştü. Bir çocuk ölüsü kederinde, kanatları sonuna kadar açılmış, ipiltisini, menevişini yitirmiş gözleri koskocaman öyle kalakaldı. Karanlık bastı örümcek gelmedi. Belki de onu, bir düşmanı çoktan yemiştir, diye düşündü Memed, hüzünlendi. Belki bir kırlangıç, belki bir serçe, belki de bir yılan, bir kertenkele... Belki, o yeşil, o kırmızı dilleri dışarda kertenkele, belki o pörtlek gözlü kurbağa yutmuştur onu. Oysa Memed onu ne kadar bekliyordu. Ayağa kalktı, ekinlerin içine daldı, sırtından bir ürperti geçti. Eve geldiğinde akşam ezanı okunuyordu, biraz sonra Hürü Ana namaza durdu. Başını kaldırıp ondan yana bakamadı. Seyran onu her zamanki gibi özlemli, sıcak, ortalığı sevince boğarak karşıladı. Onun sevincini, sıcaklığını ta yüreğinin ortasında duydu. Hürü Ana namazını çabucak kıldı. Seyranın hazırladığı sofraya geldi. Memedin başı önündeydi. Hürü Anaya, nasılsın iyi misin bile demedi. Memed, bir uyurgezer gibi, yemek yiyip yemediğinin farkında olmadan yemeğini yedi

bitirdi. Gene bir uyurgezer gibi kalktı, doğruca yatağına gitti. Günlerden bu yana hali böyleydi. Kimsenin yüzüne bakamıyor, başı hep yerde, denizin kıyısı senin, ekin tarlaları, bahçeler, bataklıklar benim dolaşıp duruyor, eve geliyor, yemeğini yiyor, yatıyor, sabah erken kalkıyor, yollara düşüyor, nereye gittiğini Allah bilir, yatsı namazında nasılsa evi anımsayabilip, eve geliyordu, Abdülselam Hocayla konuşmuyor, onun da yüzüne bakmıyordu. İnsan soyuna küsmüş bir hali vardı. Bu arada o adam, atının alnından kan fışkırtan, o tuhaf adam üç kere karşısına çıktı. Birincisi ekin tarlalarının içindeydi, nerdeyse son ışıklar da yitecekti. Adam bir karaçalının arkasından çıkıp karşısına dikildi. Olduğu yerde duruyor, boyu, yüzü, kolları, gözleri uzadıkça uzuyordu. Memed, onun da yüzüne bakmadı, kolunu sıyırtarak, yanından geçerken, onun sık sık soluk alıp verişini duydu. Adam onun arkasına düştü, Memed arkasına dönüp bakmadı. Başında, gözlerinin önünde çakan, harmanlayarak fışkıran, savrulan ekin tarlalarıyla birlikte dönen ışıklar durmadan balkıyordu. Birisi onun, bu anda gözbebeklerinin içine bakacak olsa o çelik ışıltının gelmiş, oturmuş olduğunu görürdü. Adamın arkasından geldiğini ardından hışırdayıp gelen ekinlerden, onun ham toprağa gömülen ayaklarının sürtünmesinden bildi. İkincisi, denizin kıyısındaydı. Memed, çakıl taşlarının üstüne oturmuş, gözlerini ötelere dikmişti. Deniz sütbeyaz, ortalık sütlimandı. Dağların yansıması aklığın bir ucunu karartmıştı. Dünyadan çıt çıkmıyor, toprak bile soluklanmıyordu. Bir tek ak bir martı, göğün çok yükseğinde bir ışık parçası içinde kalmış, daha da aklaşarak orada durup duruyordu. Deniz, Memedin şimdiye kadar hiç koklamadığı bir biçimde, incecik seher yelinde dalga dalga kokuyordu. Memed büzülmüş, azıcık da üşümüştü. Hemen yanı başında çakıltaşlarının sesini duydu. Başını döndürmeden gözucuyla o yana baktı, adamı gördü, ayağında, daha al tüyleri üstünde duran, boğa derisinden yapılmış bir ham çarık vardı. Ayakları da gittikçe çakıltaşlarının arasına gömülüyordu. Yukardan mavi bir ışık yağdı, aşağıda da, denizde mavi bir buğu tüttü. Karşıki dağlar maviledi. Toprak, ağaçlar, kuşlar, bakılmayacak kadar parlak, esen yelle yatan sırtları yaldırdayan sarı ekin tarlaları som maviye kesti. Yağan mavi Memedin iliklerine kadar işledi. Ayakta durmuş adam da gittikçe maviliyordu. Dikenlidüzü karşı dağın dibine kadar çakırdikenlikti. Çakırdikenlik patladı, bir mavi ışık saçıldı dünyaya. Gür bir kaynaktan çıkar gibi, durmadan bir mavi dağılıyordu ortalığa, ormana, kayalara... Bir köpek sürüsü koptu Düldül dağının dibinden, hep birden ürerek, gittikçe mavileyerek. Ala karlı Düldül dağı da

mavilendi. Yukarda dolanan tek martı denizin üstüne kadar hızla indi, kanatlarını suya vurdu, kalktı, denizin, bir kavak boyu üstünden ta ötelere kaydı gitti. Dönerken apak olmuştu. Deniz de usul usul ağardı. Günden yanı soldumola, yerden yanı uldumola, Memedimin ala gözün karıncalar oydumola... Karıncalar katar katar, yarın üstündeki kurumuş otların arasından kendilerine incecik bir yol açmışlar, uzaklara, ağızlarında tohumlarla düşe kalka çekiliyorlardı. Kesilmiş kellesi gözleri bakar, kesilmiş kellesi, gözleri de faltaşı gibi açılmış, yumruk gibi dışarıya uğramış, pörtlemiş. Her şeye, her şeye hasret kalmış. Hasret kalmış bakıyor. Kesik baştan kan damlıyor. Damlalar iri iri. Kayaları, yolları, bir uzun sırığın ucuna geçirmişler, sırığı taşıyan adamı, kasabanın kaldırımlarını, yeşil otları, akar çayı kıpkırmızıya boyuyor. Kocaman, damlalar, bir pınardan akar gibi damlıyor. Kesik başı seyre çıkmış kasabalıları, iğne atsan kalabalıktan yere düşmez kalabalığı tepeden tırnağa kana boğuyor. Evler, yollar, insanlar köpürmüş kan altında kalıyor. Memedimin ala gözün karıncalar oydumola. Karıncalar kan denizinin üstünden yol açmışlar, otlar kıpkırmızı, sırığın ucundaki pörtlek gözlerden kan damlıyor. Karıncalar sırığı taşıyan adamın sırtını yol yapmışlar, boynundan sağ koluna, sağ kolundan sırığa, sırıktan kesik başın gözlerine... Gözlerden kan fışkırıyor.

Adamın ayağındaki boğa derisinden çarığın tüyleri yavaş yavaş kabardı. Yerinden hiç kıpırdamıyor. Adamın gölgesi apak denizin üstüne düştü, deniz kıpırdamıyor, ot sallanmıyor, yaprak titremiyor, karıncalar, oraya, apak denizin yanından geçen yollarında durmuşlar, ön ayaklarıyla, hepsi birden tozlanmış gözlerini siliyorlar. Birden sıcak patladı, ışıklar patladı, kurumuş otlar patladı. Nar bahçesi, yamaçları aydınlık dağla deniz arasını kaplıyordu. Nar çiçekleri patladı. Ova apal, dağın dibinden, ağarmış, apak olmuş denize kadar dalgalandı. Ekin tarlalarına, ağaçlara bir allık çöktü. Üç tane, kıpkırmızı olmuş uzun yılan kuyruklarının üstüne dikilip nar bahçesinin ortasında durdular. Emekleyerek bir çocuk geldi, yılanların kuyruklarından tuttu, çocukla yılanlar alt alta üst üste oynamaya başladılar. Seyran geldi telaşla, bir çığlık atarak çocuğu yılanlardan ayırmaya çalıştı. Yılanlar kapkara, mosmor oldular, sırtları menevişledi. Seyran öfkeden çıldırıyor, karman çorman olmuş yılanlarla çocuğu ayıramıyordu.

Deniz sütbeyazdı, sütlimandı, martı uçuyordu. Memedin yanı başındaki boğa derisinin tüyleri dikilip dikilip iniyordu. Ortalıkta çıt çıkmıyor, deniz donmuş gibiydi, kıpırdamıyordu.

Sırığın ucundaki kesik başı Hatçeye götürdüler, çok kar yağıyordu. Hatçe gülüyordu. Mağarada ateş yanıyor, Hatçe iki eliyle çıplak memelerini tutuyordu. İri memeleri ellerinden taşıyordu. Kesik baştan toprağa kan damlıyor, ortalık sel sele gidiyordu. Hatçenin memelerinden de kan fışkırdı.

Portakallar yavaş yavaş kızarıyor, iri narlar en güzel pem ; bede olgunlaşıyor, Hürü Ana sevinçten, mutluluktan uçarak, yanında Efendi Hazretleriyle birlikte ağaçların altında, yeşil çimenlere serdikleri kilim seccadelerinin üstünde namaz kılıyorlardı. Seyran bir oğlan çocuğunu elinden tutmuş, ikisi durmadan gülerek nar ağaçlarının altında koşuyorlar, pespembe, kocaman, yarılıp iki şak olmuş, narların içinden iri kırmızı taneler dökülüyordu, küçük oğlanın, Seyranın, yılanların açılmış avuçlarına. Hürü Ana, bahçenin ortasında dolaşıyor, en pespembe, en iri narları seçerek eteğine dolduruyor, aboooov, bu kadar da iri nar olur muymuş, diye bir sevinç çığlığı geliyordu nar ağaçlarının arasından. Hürü Ana durmuş, şaşkın gözlerle. Memedinin ala gözün karıncalar oydumola, atım kalmadı bucakta, oğlum kalmadı ocakta, ne yatarsın Memed oğlum kuşluklaynı şu sıcakta. Sevinç çığlığı ölüm çığlığına dönüşüyor. Sırığın ucundaki kesik başın boynundan kanlar damlıyor, gözleri yumruk gibi dışarıya fırlamış. Hürü Ana kesik başı kucaklıyor, tepeden tırnağa kana batıp çıkıyor. Pembe narlardan, al nar çiçeklerinden bir öbek yapıyor. Kucağında kesik baş ağıt söyleye söyleye dağlara çekilip gidiyor. Ben öpmeye kıyamazdım, kesivermişler başını, diye, dağlara taşlara söylüyor. Köylüler dağda onun başına birikiyorlar. Gelen köylü birikiyor, gelen birikiyor, Dikenlidüzünde büyük bir halka oluyorlar, üst üste yığılaşarak... Ana ortada, kucağında kesik baş, kana batıp çıkarak, kucağmdakini nazlı bir bebek gibi ığralayarak ninni söylüyor. Ninnisi ağıt gibi, duyanda yürek koymuyor.

Biraz kesilen mavi ışık gene yağmaya başladı. Memed maviye battı, sırılsıklam oldu. Yanındaki adamın, denizin üstüne uzamış gitmiş gölgesi kısaldı, o da ıslandı. Memed ayağa kalktı, mavi çakıl taşlarına basarak, sel yatağına, kurumuş, bakır rengi olmuş pürenin yanma gitti, oturdu. Oturur oturmaz da kalktı. Adam başucunda durmuş bekliyordu. Memed yürüyünce adam da yürüdü. Memed portakal bahçelerinin ucunda durunca, adam da durdu. Kurumuş çalılara, uzun otlara, hatmilere, sığırkuyruklarına, çetilere, öteki bodur çalılara küçücük ak sümüklüböcekler sıvanmışlardı. Memed portakal bahçesinin içine girdi, arkasına dönüp de hiç bakmıyordu. Portakal bahçesini çıkınca tozlu yolda, böğürtlen çalılarının yanında, sıra sıra yol boyunca dizilmiş uzun telli kavakların altında durdu. Arkasına döndü,

adamla karşı karşıya kaldılar. Memed gözlerini adamın gözlerine dikti, ayırmadı. Adam gözlerini onun gözlerinden ayırmak istiyor, bir türlü ayıramıyor, bir büyüye kapılmışçasına orada kaskatı kesilmiş bekliyordu. Memed, bu adamı o kadar iyi, o kadar iyi biliyordu ki, anımsayamadığma deli divane oluyordu. En sonunda, onun gözlerinde aradığını bulamayınca gözlerini onun gözlerinden kopardı aldı, eve yaklaşmıştı, avlu kapısına gelince arkasına döndü baktı, adam olduğu yerde duruyor, sallanıyor, dalgaların üstündeki bir kayık gibi, bir iniyor, bir çıkıyordu.

Evde Hürü Ana seccadesini sofaya sermiş namaz kılıyordu. Son zamanlarda kendisini iyice namaza niyaza vermişti. Onun bu hali Seyranı da etkilemiş, o da arada sırada onun yanında namaza duruyordu.

Sofraya önce tüten tarhana çorbası geldi, evin içini ezilmiş sarımsak kokusuna karışmış nane kokusu aldı. Memed elinde kaşık, tüten çorbanın karşısında öyle durup kalmıştı, nasıl olduysa, elindeki kaşığı çorbaya daldırdı, usul usul getirdi ağzının ucunda beklettikten sonra içti, uzun bir sürede, böyle bekleye bekleye ancak üç kaşık çorba koyabildi ağzına. Hürü Ananın, Seyranın yüzüne bakamadan yattıkları odaya gitti, ölü gibi, soyunmadan yatağın üstüne serildi.

Bomboş kalmıştı. Gecenin, gündüzün ortasında yapayalnızdı. Seyran, Hürü Ana, Abdülselam Hoca, Müslüm, deniz, dünya, dönerek oylum oylum dalgalanan seher vaktinin dalgaları, apal olmuş, ovayı doldurmuş, sikirdim gibi çiçeğe durmuş nar bahçeleri, sel yatağındaki pürenler, her şey silinmişti.

Her sabah gün atmadan, daha deniz beyazken kıyıya gidiyor, oraya, çakıltaşlarınm üstüne oturuyor, gözlerini denizin uzak ötelerine dikiyor, aklığın üstündeki o hayal meyal martıyı izliyordu.

Bir gemi geçti gecenin içinden, bütün ışıklarını fora etmiş. Gemi geceyi yararak, bir ışık cümbüşünün içinden çekip gidince yerinde apak bir deniz, bir de martı kaldı. Memed soluna döndü baktı, boğa derisinden, tüyleri kızaran ham çarığı göremedi, sağma, önüne, arkasına baktı göremedi. İçi daha da bomboş kaldı. Karşıdaki, denizin üstünde dolaşan tek martı, kanatlarını germiş, iki kavak boyu yüksekte uyuyor, gölgesi denizin üstüne düşüyordu. İnceden bir seher yeli esiyordu. Uzun tüylü boğa derisi ham çarık gelmiyordu. Denizin beyazı çekildi, bulutlar şiştiler kalktılar, ışıklar yağdı, gölgeler uzadı, sıcak çöktü, ortalığı kızdırdı, toprak kızgın demire kesti, yollardan tozlar kalktı, bir yel efiledi, tozlar toz direği oldu, parladı söndü, parladı söndü, ekinler hışırdadı, koca ova bir sapsarı ışık denizi oldu,

ağır, oylum oylum dalgalanan, cırcırböcekleri hep bir ağızdan başladılar, sesleriyle ova doldu, karşı dağlar yankılandı, o tek martı göğün en uzağına kadar döne döne çıktı, mavi ışığında yitti gitti, uzun tüylü kırmızı boğa derisi gelmedi. Boğa derisi oralarda gözükmedikçe bunun yalnızlığı arttı. Bir yağmurcuk kuşu geldi, çok tatlı, insanın içini okşayan mavi tüyleri, güzel başı, uzun gagası, kapkara ışıklı gözleriyle yarın üstüne kondu, oradan da ayrılmadı. Mavisi denize, toprağa dağlara doğru mavi bir buğu gibi dağılıyordu. Mavi, uzun bir yılan geldi, yağmurcuk kuşunun yanı başına kıvrıldı kelep oldu. Kırmızı çatal dili, hışıladıkça uzuyordu. Yılan dilini daha kırmızılaştırarak, uzatarak hışıladı, hışıltısı ıslık oldu, kuş yerinden kıpırdamayınca, yılan da çıngırağını öttüre öttüre çekti gitti. Akşam oldu gün battı, boğa derisi gözükmedi. Memed ayağa kalktı, püren çalısına ilerledi, yanına çöktü. Kelebek ölüsünün karartısı daha orada duruyordu. Alacakaranlıkta kederli hali daha da artmıştı. Pürenin üstünde okşarcasına elini gezdirdi, burnuna götürdü, püren acı acı koktu. Onun ardından deniz de koktu. Burnuna bir de yanık ot kokusu geldi. Karnı iyice acıkmıştı, ayağa kalktı, keskin gözleriyle yöreyi döne döne araştırdı, gözlerinin görebildiği yerlerde hiçbir insan karartısı gözükmedi. Eve giderken de arkasından hiç ayak patırtısı gelmedi. Sofraya oturdu, kaşık elinde öyle unutulmuş kalakaldı. Ne Hürü Ana, ne de Seyran ona bir tek sözcük bile söylemediler. Kendisini yatağa attı, uykuyla uyanıklık arasında gitti geldi, yatağında bile boğa derisinden çarığı bekledi. Adam gelmedikçe onun içi bomboş kalıyor, hiçbir şey düşünemiyor, o, arada sırada başının içinde dönerek çakan, savrulan ışık bile, bir kere olsun başında çakmadı. Denizin kıyısına geldi, deniz sütliman, sütbeyazdı. O, tek başına kalmış martı uçuyordu denizin üstünde. Işıklarını fora etmiş, gemi aklığı savurarak geldi geçti.

Bunun ne kadar, kaç gün, kaç gece sürdüğünü bilemezdi Memed, gözlerinin önünden, karanlığı biçerek, gecenin içinden ışıklarını salıvermiş gemi, durmadan aklığın üstünden geliyor geçiyordu. Gemi gittikten sonra yıldızla döşeli denizin aklığına yıldızlar akıyordu, üst üste, geceyi biçerek, dilim dilim ederek... Boğa derisinden, uzun, yumuşak, kırmızı tüylü ham çarık gelip yanında durmuyor, adamın karartısının gölgesi de denizin aklığına düşmüyordu. Adamın öldürülmüş olabileceğini düşününce deli divaneye döndü, atının vurulduğu yere kadar soluksuz koştu. Adamı orada bulacağını sanıyordu, bulamayınca içi daha da bomboş kaldı. Bu boşluk onu öldürecekti. Şimdiye kadar başına böyle bomboş kalma işi gelmemişti.

Korkudan, acımaktan, üzüntüden, her şeyden bin beterdi bu bomboş kalma, ölümden de beterdi. Adamı ilk gördüğü kebapçı dükkanına gitti, çok erkendi, çarşıda hiçbir dükkan açılmamıştı, dükkanın kapısında bekledi. Kepenkler gümbürtüyle birer birer açılmaya başladı. Sonunda kebapçı da geldi, o da dükkanını açtı. Dükkan akşamdan süpürülmüş, temizlenmişti, adam sadece ocağa odunkömürü doldurdu. Ardından bir kıyma makinasında kıyma çekti. Soğan doğradı, domates ezdi, biber kesti, şişlere köfteleri yapıştırdı. Arkasından dükkanda çalışanlar geldiler, önlüklerini takıp ustalarına yardıma koyuldular. Memed, yandaki masaya oturmuş, kollarını da masanın üstüne koymuş, alanın ortasındaki ulu çınarın dibinden kaynayan suya bakıyordu. Çınarın suya gölgesi düşüyordu. Çakıl taşlarının üstünden kayan balıklar, çınarın dibinden kaynayarak çıkan suyun altından aşağıdaki değirmene arka arkaya dizilmişler, küme küme akıyorlardı. Kasabanın üstünde, çok yükseklerde o ak martı, denizin üstünde döner gibi dönüyordu. Memedse hiç konuşmuyor, belki de dükkanda çalışanları görmüyordu. Kebapçının önünden Şakir Bey üç kere geçti. Memedin tüyü bile kıpırdamadı, sanki böyle birisini hiç görmemiş tanımamıştı. Öğle olunca ona kebabını getirdiler, yanına ayran, önüne maydanoz, tereotu, yeşil biber, yeşil soğan, mor sumak koydular. Dükkanın içi közde yanmış kebap yağı, kırmızıbiber, sumak koktu. Kebapçının kapısından dışarıya yağlı bir duman savruluyor, kokusu buradan, caminin arkasına geçiyor, doktorun evinin avlusunu doldurmuş sıtmalı kalabalığın burnuna kadar ulaşıyordu. Sıtmalılar tozlu yollarda, caddelerde, sokaklarda, cami avlularında, ev aralarında tir tir titreyerek, yüzleri safran sarısı, kimi cehennemde yanarcasına göyünerek, kimisi de, buz kalıplarının üstüne çırılçıplak yatırılmışçasına üşüyerek, yerde yuvarlanıyor, of, çekerek debeleniyorlardı. Kimisi çamura, kimisi de toza batmış çıkmıştı. Memede bir tabak daha getirdiler, Memed hiç farkında olmadan onu da yedi. Kebabın mis kokusu onun başını döndürüyordu.

İkindiye doğru kebapçı işi çaktı:

O adam çoktandır gelmiyor, dedi.

Memed uykudan uyanırcasına onun yüzüne pel pel baktı.

O adam, çoktandır gelmiyor, diye yineledi kebapçı.

Memed kendine geldi, gözleri parladı, ayağa kalktı, telaşlı telaşlı:

O adam değil mi, o adam, ayaklarında boğa derisinden ham çarık olan, hani çarığının kırmızı tüyleri de uzun...

Çarığını marığını bilmem ya o adamı biliyorum. Senin onunla bir geçmişin olacak.
"Nerede o?" diye sordu Memed heyecandan tıkanarak.
Gelmedi, o günden bu yana hiç gelmedi.
Bir daha gelmeyecek mi?
Onun orasını bilemem.
Adı ne onun, sen onu tanıyor musun?
Bir kere gördüm. Bir daha da gözükmedi.
Yarın gelir mi?
Bilemem.
Ertesi sabah erkenden gene dükkanın kapısındaydı Memed, gene kepenkler gümbürtüyle açıldı, aydınlık suyun dibinden balıklar kaydı, çınarın gölgesinin bir ucu suyun ayağının üstüne düştü, apak martı gökte uçtu. Gavur dağlarının başı aydınlandı, kebapçı geldi dükkanını açtı. Kıymalar çekildi, soğanlar doğrandı, kırmızı acı biberler koktu. Kebapçının yardımcıları geldiler, önlüklerini taktılar, ocağa odunkömürü doldurup körükleyerek yaktılar. Ocak tepeleme kızıl közle doldu. Usta közleri ocağın üstüne serdi. Öğle oldu, usta ilk kebabı Memed için ocağa sürdü. Memed, kendinde olmayarak kebapları yedi. Kapıdan sumak, yanmış yağ kokulu dumanlar fışkırdı, kokusu camiyi aştı. Doktorun toza batmış çıkmış sıtmalılarla dolu avlusuna ulaştı. İkindiye doğru usta onun önüne bir kebap tabağı daha getirdi koydu, Memed de oralı olmayarak, yağlı parmaklarını yalayarak kebabı yedi bitirdi. Akşam oldu, Memed gözlerini çınarın altına dikmiş, bir tek sözcük konuşmadan bekliyordu.
Kebapçı onun başucuna dikildi:
O adam çoktandır gözükmedi, dedi.
Memed ayağa kalktı:
Ayakları boğa derisi çarıklı. Deniz kıyısına geldi de, ayakları yanı başımda durdu. “Çarığını marığmı bilemem. Onu bir kere gördüm. Onda da sen kovaladın."
Nerede şimdi o?
Gelmedi.
Bir daha gelmeyecek mi?
Ben onun orasını bilemem.
"Adı ne onun?"
Bilemem.
Yarın gelecek mi?

Bilemem.

Boğa derisi...

Ertesi sabah Memed tam zamanında gene geldi, adam gelmedi.

Boğa derisi, dedi Memed.

Çarık, dedi kebapçı.

Gelir mi?

Allah bilir, dedi kebapçı.

Dumanlar fışkırdı.

Odalara cibinlik kurdurmuştu Seyran, Memed hiç farkında olmamıştı. Cibinliği kaldırıyor, altına giriyor, uyuyordu. Sivrisinek orduları öylesine saldırıyordu ki Seyran sabahleyin kalktığında beş on sivrisineği cibinliğin köşesine sinmiş buluyor, öldürüyor, sinek sokmasından şişmiş alnını, bacaklarını, kollarını, yüzünü, boynunu kaşıyordu.

Kebapçı dükkanı, Zeynullah Efendi, dağ yolları, çeltik tarlaları, Zeki Nejadın mezarı, köyler, Memed yollara düşmüş adamı arıyordu.

Kırk düğmeli mavi Halep işi yeleği var.

"Görmedim, bilemem."

Altın dişi var, uzun boyu, burma bıyığı var, tüylü çarığı, benli gözleri var, parmağında yüzüğü, lacivert pantolonu, ak ipekliden püskülleri sarkan kuşağı, kırmızı çorapları var. Yanık yüzünde derin bir bıçak izi, çizgili ceketi, ipekli gömleği, kalın kaşları var... Görmedim, bilemem.

Sallanarak yürürken hep arkasına bakar, kulakları kepçe, beli bacaklarına bakarak uzundur, parmakları boğum boğum, beli incedir. Görmedim, bilemem.

Çeltik diz boyu olmuş, yeşilden patlamıştı. Memed, o adamı köylerde, çeltik tarlalarının içinde, Adanada, dağlarda, eski örenlerde, Payas Kalesinde aradı, aradı bulamadı. İyice umudunu yitirmiş, ta Anavarzanın dibine kadar, paçalarını, ellerini ayaklarını, yüzünü karaçalılara farkında olmadan parçalatarak yürümüş, tozlu bir yola çıkmış, yolun tozları ayak bileklerini geçmiş, tenini dağlamıştı. Adam birden karşısına çıkıverdi. Memed, onun yüzüne bakarak, “Selamanüaleyküm," diyerek yanından geçti. Adam onun selamına karşılık vermedi, bu Memedin ağırına gitti, kendine geldi, öfkeyle geriye döndü. O daha geriye dönerken adam aldı yatırdı, Memed, eyvah, dedi, kaçırdık, karanlık kavuşuncaya kadar onu karaçalılıktan kamışlığa, kamışlıktan deve dikenlerine kadar kovaladı. Sonra da gözden yitirdi. Yorgun argın, üç gün sonra eve döndüğünde sabah oluyor, Müslüm onu, sırtını avlu kapısına vermiş, başı göğsüne düşmüş

bekliyordu. Onu uyandırmadan içeriye girdi. Hürü Ananın homurtusunu duydu. Sefil İbrahimin kademsiz oğlu, diyordu, ne olacak, bundan adamlık mı beklenir. Akibetinin böyle olacağı, ortalıkta böyle mecnun dolaşacağı belliydi. Bu sözler onu yüreğinden yaraladı. Cibinliği açtı yatağa girdi. Seyran uyumuyordu. Arkasını döndü, yorganı bu sıcakta üstüne çekti. Böylece yataktan hiç çıkmadan üç gün üç gece kaldı. Su getirdiler içti, yemek getirdiler yedi. Hiç kimseyle bir sözcük bile konuşmadı. Bu arada eve Abdülselam Hoca, öğretmen Zeki Nejadın arkadaşları Saraç Veli Ustayla, Kunduracı Rifat Usta birkaç kez geldiler, onu uyandırmadan geri gittiler.

Dördüncü gün sevinç içinde uyandı, gülerek kahvaltısını etti, ama gene kimseyle konuşmadan sokağa çıktı. Hürü Ana arkasından ilendi, ağzına ne gelirse sövdü, Memed bütün bunları duyuyordu. “O, olmaz olasıca, mezarında yatmayasıca, o muallim mi ne, onun ölümünden sonra böyle oldu bu çocuk, böyle zıvıttı. Dediklerine göre bir adam arıyormuş, düşmüş yollara yollara, bir adam arıyormuş denizde, dağda, Anavarzanın dibinde... Ben sana oğlum, Anavarzanın dibine gitme, demedim mi? Anavarza at oynağı, kana belenmiş gömleği, kıyman aşiretler kıyman, kör karının bir değneği, demedim mi? Ben sana demedim mi, Akçasazın ejderhası adamı iflah etmez, ben sana demedim mi, yönünü Akçasazdan yana dönüp de bakma, diye. Ben sana demedim mi?"

Hürü Ananın artık burasına gelmişti, kılıcını, dişlerini, dilini yavaş yavaş bileyliyordu, onunla, o, ağzı var da dili yok Sefil İbrahimin, birazıcık yaldızlı bir karyolada yatınca, azıcık bir Arap ata binince, ayaklarına da Topal Ali gibi çizmeler geçirince ne oldum delisi olmuş sümüklü oğluna, o görgüsüze yapacağını biliyordu. O adam olmuş da, o İnce Memedmiş de, atının ağzının içinde mühür de varmış da, Hürüce de bu yaşta varır da onun da, atının da ağızlarının orta yerine takır da tukur, takır da takır... Seni yezit seni, bir elime, bir daha düşersen, dağlarda mecnun, divane olmuş da altın köstekli, altın dişli, altın çarıklı o adamı arıyor. Seni soytarı seni, sen ne yapacaksın o adamı? İşte bu Hürüce seni de, o senin altın köstekli, altın bıyıklı, altın çarıklını da tutar da, ağızlarını açar da tam da orta yerini nişanlar da takır takır da tukur... Elin, bin beladan geçmiş kızını sen şu sıcağa, cehenneme, gurbete getir de, ondan sonra da kızın yüzüne bakma da, seni bok soylu seni! Şuna bakın, şuna, kulunuz kurbanınız olayım da, yolunuza öleyim de oğlanın evi de varmış da, Hazreti Aliyi de, o seksiz şüphesiz iye peygamber olanı da getirmiş de baş köşeye oturtmuş da, bunu

gören akılsız Hürüce de onu adam gibi bir adam bellemiş de, yanına gelmiş de, o gözü kör olası, yağlı kurşunlardan gidesi, tuh tuh, ağzımdan yel alsın, böyle ilenen de dillerim çürüsün, onun yanına gelmiş de, o da ona ağzını açmamış da... Bu cehennemin her sineği de bir alıcı kurt olmuş da, kurbanınız olayım böyle de iş olur mu! Bu Çukurovanm her sineği bir alıcı kurt olmuş da, bu cehennem sıcağında o akılsız Hürüceyi o sinekler parçalayıp yemişler bitirmişler de, o görgüsüz de geldi geleli, ne oldum delisi olaraktan anası Hürücenin bir daha yüzüne bakmamış da... Evine de anadan doğma çırılçıplak, götü bağrı açık Havva Anamızları, o adama benzemez, domuz gibi kıllı, kılını Hazret Efendi tavuk gibi yolmuş da tasvirini öyle çıkarmış, Adem Babamızı evine almış, almış o kör olasıcaları duvara asmış da kendini bir adam bellemiş. Bir de elma koymuşlar o akılsızların yanına. Bir de koskocaman bir Anavarza yılanı. Havvanm da yüzü hiç gülmüyor, Adem de usanmış ondan da arkasını ona dönmüş, götünde de bir yaprak...

Daha çok konuştu Hürü Ana, Memedin elle tutulacak, yüzüne bakılacak bir yerini koymadı. Seyran yetişmese Hürü Ana, daha o kadar kötü sözler söyleyecekti ki artık bundan sonra da Memedin yüzüne bakamayacak, ölünceye kadar kendini bağışlamayacaktı.

Ana, Ana, kurban olayım Ana, öldürme kendini, bu kadar üzülme, onun bir derdi var, yakında gelir kendine.

Kim o adam, o aradığı adam, kim?

Ne bileyim ben Anam? Yakında kendine gelir o. O adamdan da vazgeçer. Onun derdi büyük olacak Ana.

Ne derdi var onun, diye bağırdı Hürü.

Bilmiyorum Ana.

Hürücenin öfkesi birden indi. Hemen o anda da Memede o kadar sövdüğüne pişman oldu.

Ne derdi varsa onun kızım bana, sana gelsin. Bilsem ki onun ne derdi var, onun tabanlarının altına kurbancıklar olurum, yolunda da ölürüm. Ona söven de, ağzımda dillerim çürüsün, onun derdi ne ola ki... Böyle düşüne düşüne, Hazreti Ali yapılım, benim gül yüzlüm ince hastalıklara uğrayacak, çont olacak, diye üzüldü. "Tüh, tüh, evlerden, ocaklardan ırak. Onun ne derdi olurmuş ki kızım? İşte evi saray gibi, işte bahçesi, kasabaya gidince de bütün dükkancılar ayağa fırlayıp selam duruyor. Bir tek onun İnce Memed olduğunu bilmiyorlar. Onu da bilmesinler, sen, ben, kendisi, bir de

koca Allah biliyor ya, ne olacak... O aradığı, altın köstekli, altın dişli, altın çarıklı adamı da bulamayıversin, ne olacak yani?"

"Bana öyle geliyor ki, birisi onu tanımış. İnce Memed olduğunu bilmiş. O da onu bilmiş."

Kızım, kızım, diye dikeldi Hürüce, “Kızım Seyran gelin, derdimizin yöresinde dolaşıp durma." Ellerini beline götürdü, yüzü keskinleşti. “Kızım, kızım, biribirimize yalan söylemeyelim. Kendimizden bile sakladığımız o bildiğimiz derdi, biribirimizden saklamamızın hiçbir faydası yok."

Seyranın yüzü pespembe oldu, gamzesi biraz daha çukurlaştı, alnı terledi, boynunu büktü:

Hiçbir faydası yok. Memed gene dağa çıkmak istiyor. Onu da yapamıyor, kıvranıyor, kendini yiyor bitiriyor, kendi kendini öldürüyor. Biz ona ne yaptık Ana da bizi bırakıp gitmek istiyor... Biz ona... Gitti Ananın ellerine yapıştı, hıçkırarak ağlamaya başladı, “Biz ona ne yaptık, ne kötülük ettik Ana, aylardır, ne sana, ne bana ağzını açmıyor. Varsın, gitsin dağa, varsm gene İnce Memed olsun, böyle, kendisini de, bizi de öldürmesin, o altın dişliyi de aramasın. Yemesin kendini, diri diri kendini mezara gömmesin. Bizi de kendini de... Ben ona ne yaptım Ana!"

O ağlamasını, konuşmasını bitirinceye kadar Hürü Ana konuşmadı, sadece Seyranın saçlarını usul usul okşadı. O, sesini kesip de karşıdaki sedire gidip oturunca Ana da vardı, onun yanında durdu:

Kızım, kızım, benim gül yüzlü insanlıklı, kadersiz, dünya güzeli kızım, o Memed, benim elimde büyüdü, daha şu kadarcıktan... Hürü Ana iyice dinginlemiş, kendine güvenli, taş gibi, eski haline dönmüştü. “Onun yüreğinden ne geçer, uyurken nasıl bir düş görür, ben hepsini bilirim. O Muallim öldürülmeseydi de, o gene bir bahane bularak dağa gidecekti. Beni iyi dinle, gül yüzlüm, senin hiçbir suçun, günahın yok. Gene çok dayandı kızım. İyi tuttu kendini bunca ay, dernek ki seni de, beni de canından çok seviyormuş bu oğlan. Varsın gitsin, burada, ipekli yatakta ince hastalıktan, bir deri bir kemik, çingene dağarcığına dönmüş osura osura ölecekse, öfkesinden çont olup yataklara mıhlanacaksa varsın gitsin dağlarda kartallar, şahinler, kaplanlar gibi ölsün. Bizim de kaderimiz bu imiş kızım. Senin bu işte hiçbir suçun sudurun yok. Varsın, bir şafak vakti, gene atma binsin, filintasını omuzuna assın, sırmalı fişeklerini çaprazlama kuşansın, gün ışığı gibi şırlayarak varsın aksın gitsin."

Aksın gitsin, diye gözlerini silerek gülümsedi Seyran. “Varsın gitsin, böyle bir adam olacağına, varsın gitsin gün ışığı gibi şırlayarak dağlara

şahin olsun, kapları olsun. Böyle kendini her gün her gün, azar azar öldüreceğine, varsın gitsin dağlara, gün ışığı gibi vursun. Yüreğimin üstünde parıldasın. Ben onu ölene dek beklerim. Yeter ki o, gene İnce Memed olsun, Binboğaların kaplanı olsun. Ben ona bir şey yapmadım ya Ana, gönlünü kırmadım, hatırını üzmedim, yüreğini incitmedim ya Ana, bilmeyerek... Sen söyle bana Ana, kara başını kurban sana, ben ona hiçbir şey yapmadım, en küçük, onu üzecek bir şey..."

Hürü Ana, onu omuzlarından kucakladı, kucağına bir bebek almış gibi ığralayarak, “Benim gül yüzlüm, gül yüzlüm, benim kadersizim, dünya güzelim, Allahm överek yarattığı, yüzü gibi yüreği de güzelim, incem benim, senin hiç suçun olur mu, bizim, insan olmaktan başka suçumuz olur mu?" Onu bıraktı, sesi keskinleşti, karşısına geçti, “Kızım, kızım," dedi, “yedi Ülker, dört terazim, yıldızım, bunların huyu böyle. Bunların, bu İnce Memedlerin yüreğinde bir kurt var ki durdurmaz onları. Yörük Battal Ağa da böyle söyledi. Eğer onlar, Bayramoğlu gibi güçleri yeter de içlerindeki kurdu öldürürlerse, o zaman da hiçbir boka yaramazlar. İşte böyle şimdiki Memed gibi, İşte öyle Bayramoğlu gibi canlı cenaze olurlar."

Dua edelim Ana, kurbanı keselim Ana, öyleyse Ana... Benim bir suçum yok değil mi Ana, onu hiç incitmedim Ana, yüreğini kırmadım, koca Allahım şahidimdir.

"Sus," diye bağırdı Ana, “senin ne suçun olacak? Allah onun yüreğine nurdan bir kurt koymuş, sus!"

İki kadın, sarmaş dolaş oldular gene. Seyran Hürü Ananın bir elini öpüyor, alnına götürüyor, bir, öbür elini alıyordu.

Hemen mutfağa indiler, Memedin sevdiği en güzel yemekleri yaptılar, sevinç içinde yüzüyorlardı. Memedin ayak sesleri avludan duyulunca, ikisi de dışarıya çıktılar, karşıdan sallanarak gelen uyurgezeri karşıladılar. Onu ikisi iki yerden öpüşlere boğdular. Kapıdan güzel yemek kokuları geliyor, Hürü Ana, ne konuştuğuna aldırmadan durmadan konuşuyor, yeni diktiği fesleğenlerden, fesleğenin kokusundan, balkondaki kırlangıç yuvasından, kırlangıç yuvasında sarı ağızları kocaman kocaman açılarak yaygara koparan beş yavru olduğundan, kasabadan, kasabanın altın köstekli... Köstekli sözüne Memed, hemen kulak kabarttı. Hürü Ana da sözünü sürdürdü. Kasabalılar, diyorlarmış ki, dedi, Abdülselam Hocanın yiğenine bir şeyler olmuş, gece gündüz altın dişli, altın köstekli, altın bilezikli birisini arıyormuş. Yemiyor içmiyor, uyumuyor arıyormuş. Oysa öyle bir adam yokmuş. Köstekli adam sözünü burada bitirdi. Başka şeylere atladı,

altı tane tavuk aldığım, hepsini de bastırdığını, her birisinin altında da yirmi beşer yumurta olduğunu, arı kovanlarından, delice ballardan, kocaman denizden, denize akan yıldızlardan, denizin yüzünün yıldızdan gözükmediğinden konuştu. Seyran şen şakrak:

Ben de gördüm denizin yüzünü bir gece, yıldızdan gözükmüyordu. Gök denize inmişti. dedi, sesi sevinçten taşarak.

Memed hem yemeğini yiyor, hem şaşkınlık içinde kalmış onları dinliyor, ister istemez yüreği yeyniyor, onların taşkın sevinçlerine ortak oluyordu.

Yemek boyunca, yemeği bitirince gene konuşmadı ya, onda elle tutulur bir değişiklik olduğu da apaçıktı. Gözleri ışıl ışıl ediyor, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, bir geliyor, bir gidiyordu. Cibinliğin altına girip başını yastığa koyunca uyuyakaldı.

Seyran:

Ana, Ana, diye usulca çağırdı, “baksana Ana," dedi, “bebecikler gibi dudağını sündüre sündüre uyuyor. Hiç böyle de eşkıya olur mu?"

Olur, diye dikeldi Ana, “işte böylesi yüreği temiz, bebecikler gibi uyuyanlardan olur Memed gibi, Köroğlu gibi eşkıya. Tam bunlardan olur. Allahın aslanı, ala gözlü peygamberimiz, Alimiz de Memed gibiydi. O da böyle bebecikler gibi dudağını sündüre sündüre uyurdu. Bunların, bu yürekleri ışıktan olanların hepsi böyle çocuk huylu olurlar. Bu yüzden de başlarından da bela eksik olmaz."

Aşağıya, bahçeye indiler, Hürü Ana, çok eskilerden kalma bir türkü tutturdu, hiç duyulmamış bir sevinç türküsüydü bu, Seyran da bu hiç duymadığı türküye katıldı, Anayla birlikte söylemeye başladı. Ortalıkta çok sıcak vardı ve inceden esen yel, karşı dağdan yoğun kokular getiriyordu.

Memed güze kadar, üstünde tek martı süzülen, rengi sütbeyaz, yanındaki sel yatağında püren bitmiş, pürenlerin altında bir kelebek ölüsü yatan deniz kıyısına, kebapçı dükkanına, Zeynullaha, oradan Payas Kalesine, çeltik tarlalarına, köylere gitti. Bu yörede dolaşmadığı, uğramadığı yer bırakmadı. Karşı Gavur dağlarına bile çıktı. Orada köylülerle konuştu. Şu aşağıdaki kalenin sahibi Mistik Paşa bu dağlarda eşkıyalık da yapmışmış. Aşağı yoldan gelen tüm kervanların haracını o alır, bir kısmını da padişaha gönderirmiş, Özerli aşiretinin fermanlı beyi Küçükalioğullarından olurmuş. Payas Kalesine de gitti. Son yıllarda burası kürek mahkumlarının mahpusanesiymiş. Kalın duvarlı kale onu ürküttü. Deniz sütbeyazken, denizle gök arasına asılmış şıkır şıkır ışıklarını dünyaya koyvermiş büyük bir vapur gördü. Vapur orada durdu durdu, sonra da gün doğarken ışıklarını

söndürdü, denizin üstüne indi çekildi gitti. Yeşilden kütürdeyen çeltik tarlalarına gitti. Yeşilin ortasında ak leylekler, kırmızı uzun gagalarını, uzun boyunlarını sündüre sündüre, kırmızı uzun bacakları üstünde yaylanarak dolaşıyorlardı. Sivrisinekler, değil insanları, gece dışarda kalmış atları, inekleri de parçalıyorlar, hayvanların sırtları kızıl kan içinde kalıyordu. Köylerde taze çocuk mezarları sıra sıra yatıyor, kimi köylerde de çocuk mezarları su altında kalıyor, kemikleri çürüyordu. Hiçbir çeltikçi de, hiçbir köylüye bir metre bile olsun cibinlik almamıştı. Çamur, sinek içinde günlerini gün ediyorlar, kadın erkek, genç yaşlı bir deri, bir kemik, hayali fener olmuşlar dolaşıp duruyorlardı. Zeynullahm dükkanında ne bu köylülerin, ne de ölümünden sonra öğretmen Zeki Nejadm hiç sözü edilmiyordu. Ne bu kasabadan Zeki Nejad, diye birisi gelmiş geçmiş, ne de böyle köyler çamur içinde, sivrisinek bulutları altında kalmıştı. Memed, bu işlerin hepsine şaşıyordu. Şaşıyor da, bütün bunlar niye böyle oluyor, bir türlü akıl erdiremiyordu. Gerçi ona Zeki Nejad çok şeyler söylemişti ya gene de bir şey anlamıyordu. Kendisi de, Zeki Nejadın isteği üzerine, her gün sabah akşam yeşil kininler yutuyordu. Öğretmen öldürüldükten sonra sinmiş köylüler, her şeyden ellerini eteklerini çekmişler, sıtmadan yanıp üşüyerek sadece titreşiyorlardı. Zeynullahın dükkanında oturanlar her geleni boynuna sarılarak karşılıyorlar, her kalkıp gidenin de arkasından, yağmur gibi dedikodulara başlıyorlardı. Adamın ne hırsızlığı, ne pezevenkliği, ne gözü doymazlığı, ne ikiyüzlülüğü kalıyordu. Her kalkıp giden de kendi arkasından aynı şeylerin söyleneceğini biliyordu, Memed, bu işlere çok şaşıyor, ne Abdülselam Hocaya, ne de öğretmenin arkadaşlarına bir şey soramıyor, hep susuyordu. Kendisi için de burada çok şeyin konuşulduğunu biliyor, duyuyordu. Altın bıyıklı, altın ayakkabılı, altın dişli bir adamı gece gündüz aradığı dilden dile dolaşıyor, çok geçmeden de o adam, bir genç kıza dönüşüyordu, altın saçlı, altın halhallı, altın gerdanlıklı. Karısı için de çok şeyler söylendiğini biliyordu ya bunu kimse ona söylemiyordu.

Bütün yaz, hiç konuşmadan, hep dinleyerek, kunduracı Rifat Ustayı, Abdülselam Hocayı, Saraç Veliyi azıcık adamdan sayarak, onları da kuşkuyla severek sonbaharı etti.

Hürü Ana, Seyran, birazıcık da Abdülselam Hoca onun ne yaptığını, ne düşündüğünü, kendisi kadar değilse de ona yakın biliyorlardı. Bu da Memedi rahatlatıyordu. İkircik cehenneminde yanıyordu. Abdülselam

Hoca, bir iki kez ona öğüt vermeye kalkışmış, onun dinlemediğini, aklının çok başka yerlerde olduğunu anlayınca vazgeçmişti.

Sonbaharda çeltikler olgunlaşmış, tarlalar ekin tarlaları gibi sararmış, iri başaklar saçılmış, dağlardan, ovalardan eli oraklı, sırtları yüklü, boyunları uzamış ırgatlar çeltik salaklarına dökülmüş, salakların kıyılarına alacıklar, çadırlar kurarak, yarı bellerine kadar çamur içinde çalışmaya koyulmuşlardı. Bir kısımları ala şafaktan akşamın karanlığına kadar çeltiği biçiyorlar, bir kısımları da sırtlarında bu biçilmiş sapları harman yerlerine çekiyorlardı. Çeltik sahaları, çoluk çocuk, genç yaşlı, ça içinde karıncalar gibi kaynaşan bir insan denizine dönmüştü. Tarlalarda büyük gürültülerle batoslar işliyor, kamyonlar, daha da çok büyük tekerlekli ağır manda arabaları, öküz, nakışlı, çamura batmış atlarıyla at arabaları, deve katarları batosların çektiği çuval çuval çeltikleri Ceyhandaki, Adanadaki fabrikalara taşıyorlardı.

Çeltikler bitti bitecek, söylediklerine göre her yıl, beş aşağı, beş yukarı böyle olurmuş, Çukurovanın o uzun bacaklı yağmurları başladı. Yağmur bir an olsun durmuyor, bastırdıkça bastırıyor, gökleri çatlatan gürültüler, yıldırımlar, şimşekler, fırtınalarla bastırdıkça bastırıyordu. Irgatların alacıkları, çadırları uçuyor, ırgatlar suya batmış çıkmış, dağlara, ovalara çekiliyor, büyük bir kalabalık da kasabayı doldurmuş, cami avlularında, Hükümet Konağı önünde, bahçelerde sığınacak, onları alabilecek hiçbir yer bulmaksızın, elleri koyunlarında öylece bekleşiyorlardı. Memed çok geçmeden, bu bekleyenlerin ücretlerini çeltikçilerden alamamış, ücretlerini almak için kapı eşiklerini aşındıran ırgatlar olduklarını öğrendi. Onu dehşet bir merak sardı, bu işin sonu ne olacaktı? Her sabah erkenden kalkıyor, yağmur altında kasabaya geliyor, yağmur altındaki titreşen ırgatların arasına karışıyor, onlarla birlikte o Ağanın evi senin, bu Beyin konağı benim dolaşıp duruyordu. Gözleri büyümüş, zayıflamış, yüzü sertleşmiş, bıçak gibi olmuştu. Onun bu halini gören Hürü Ana da, Seyran da, Abdülselam Hoca da korkuyordu.

Hürü Ana:

Kızım, kızım, benim gül yüzlü kızım, şu oğlan her gün, her gün böyle ölüp dirileceğine, tüfeğini alsa da şu dağa çekilse gitse daha iyi olacak, diyordu. “Biz burada, Müslüm de yanımızda, kendi başımızın çaresine kendimiz bakarız nasıl olsa, gül gibi de geçinir gideriz. İnşallah, akıl eder de, tez günde dağına çekilir gider de, biz de kurtuluruz kızım."

İnşallah Ana.

Ve ırgatlar kapı önlerinde, sabahlardan akşamlara kadar bekliyorlar, bir çeltikçi ağasını yakalayınca da başlıyorlardı yalvarmaya.

"Ağam, Ağam, tabanlarının altını öptüğümüz Ağam, şu hakkımızı ver de gidelim. Bak, çoluk çocuk, bak, oğlan uşak, bak, yaşlı genç hepimiz rezil olduk şu yağmur altında, hepimiz hasta olduk, hepimiz öldük. Sığınacak bir çatı altı da yok."

Çeltiği satamadık, fabrika daha para vermedi.

Bundan başkaca da söz çıkmıyordu Ağaların ağzından.

Irgatların bir kısmı bölük bölük, emeklerinden vazgeçip, boyunlarını içlerine çekmiş savuşup gidiyorlardı.

Ağaların en zalimi de Şakir Beydi. Her gün, sabahtan akşama kadar ardında yalvaran bir ırgat kalabalığıyla dolaşan Şakir Beydi. Şakir Bey, bir kahveye giriyor, kapıda bekleşen bir ırgat kalabalığı, o kahveden çıkıncaya kadar bekliyorlar, o çıkınca da başlıyorlardı ta evinin kapısına kadar yalvarmaya... Zeynullahın dükkanının, Hükümet Konağının önünde, sırtlarından dumanlar tüterek, ıslak...

Kasaba alışmıştı. Kimse ırgatlarla ilgilenmiyor, kimse onların yüzlerine bile bakmıyordu. Sadece Zeynullah, “Bıktım bu yüzsüz insanlardan, ırgatlardan," diye arada sırada bağırıyordu. YalnızyZeki Nejadın arkadaşları bir araya geldiklerinde, acıyla başlarını sallıyor, veryansın ediyorlardı Ağalara, Hükümete, ırgatlara...

Gene bir sabahtı, Memed yağmur altında her zamanki gibi kasabaya inmiş, Rifat Ustayla kahvede çayını içiyor, karşıdaki saçağın altına birikmiş abalıların halini seyrediyordu. Ortalık birden karıştı. Eli oraklı, demir dirgenli, sopalı, elleri taşlı bir kalabalık geldi, sessiz, kasabanın alanındaki çınarın altında durdular. Gelenler, varıyorlar sessizce alanda birikiyorlardı. Bu birikme öğleye kadar sürdü. Kalabalığı alan almadı, yan sokaklara, cami avlularına, Hükümet Konağının önüne, bahçelere, evlere kadar taştılar. Çıt çıkarmıyorlardı. İndirdikçe indiren yağmurun altında dimdik duruyorlardı. Kasabalılar da kahve kapılarına, dükkanlarının önüne çıkmışlar, pencerelere üşüşmüşler, bu suskun kalabalığı seyreyliyorlardı.

Birden kalabalık dalgalandı, üçe dörde ayrılıp, başka başka yönlere yürümeye başladılar. Ayaklarının çamurda çıkardığı seslerden başka ses yoktu ortalıkta. Bir bölüğün başında, beli bükülmüş, ak sakallı, yeşil gözlü, çok zayıf, uzun boylu bir kişi yürüyordu. Memed onu tanıyordu, Şakir Beye yalvarırken onu çok görmüştü.

Usta bunlar bir şey yapacaklar, şu kalabalığı görüyor musun. İşte bunlar... Haydi onların ardına düşelim. Bir kalabalık bu kadar sessiz olunca...

Kalabalık yürüdü Şakir Beyin konağına geldi. Sessizce avlunun kapısında durdular, kapıyı yavaşça çaldılar. Beklediler, çaldılar. Kapı bir türlü açılmadı. Yüklendiler, kapı yere serildi olduğu gibi.

Şakir Bey, biz köye gidiyoruz, paramızı ver.

Bağırdılar, bağırdılar, konaktan ses şada gelmedi.

"Şakir Bey paramızı ver."

Sonunda bir kadın çıktı balkona:

"Şakir evde yok," dedi. “Yarın gelin."

Yüzü korku içindeydi.

Kadın balkonda kaybolunca, birden bir patırtı, çatırtı başladı. Kalabalığın hepsi her yerden konağa yüklendiler. Şakir Bey arka kapıdan çoktan kaçmış, ahırdaki atına atlamış, doldurmuş, bahçenin arka kapısından dolu dizgin çıkmış gitmişti. Bir bölük delikanlı onun arkasına düştü, yakalayamayacaklarını anlayınca, öfkeyle geriye döndüler.

Pencereler, kapılar, tahtalar, tavanlar kırılıyor, duvarlar yıkılıyor, başörtülü kadınlar içerden alınıp incelikle kapının önüne konuluyorlardı.

Bu iş öğleye kadar sürdü. Öğleüstü bir bölük candarma geldi, kalabalığa girmeden, avlu duvarının arkasından yıkılmış konağın üstüne yaylım ateşine geçtiler. Kimse yaylım ateşini duymuyor, belki de duyuyor aldırmıyorlardı, konağın ayakta kalmış duvarlarının üstüne bir abanıyor, abanmalarıyla kalkmaları bir oluyor, duvarın yerinde yeller esiyordu.

İşlerini bir temiz bitirdikten sonra, avlu duvarının dibinde bekleyen candarmalarm önünden, gene geldikleri gibi sessiz, ama bu sefer dingin, çekildiler, kasaba alanından geçip dağların yolunu tuttular. Candarmalar durdukları yerden, donmuş kalmışlar gibi kıpırdayamamışlar, yağmurun altında dikilip kalmışlardı.

O gün kasabada, aynı biçimde beş konak daha yıkılmış, hiçbir öldürme, ya da yaralama olayı olmamıştı. Irgatlar çekilip gittikten sonra kasabalılar sokaklara dökülmüş, ortalık ana baba gününe dönmüştü.

Memed, hemen eve koştu, daha kapıdan:

Ana, Ana, Seyran, Seyran, diye sevinçten taşan bir sesle bağırdı. Onun sesine dışarıya çıkan Anaya, Seyrana sarıldı. Birini bırakıp öbürüne, onu bırakıp ötekine sarılıyordu. “Olanı biteni duydunuz mu?"

Yukarıya çıktılar, bu hiç konuşmayan Memedin çenesi açılmış, kasabanın imamından da, dağların Kel Aşığından da beter gürül gürül olayı anlatmaya

başlamıştı. Sevinç içinde şakıyıp duruyordu. Sözünü daha bitirmeden Abdülselam Hocaya koştu, onun da yüzünde güller açmış onu bekliyordu. Bir de olanı biteni, hiçbir ayrıcalığı kaçırmadan ona anlattı. Hoca da her şeyi görmüş, o da olayı baştan sona izlemişti. Eve döndü:

Ana, Ana, dedi, “bende de adamlık kalmamış. Öldü öleli, o güzel adamın, muallimin çocuklarını, avradını hiç sormayı akıl ettik mi? Bizde de bizde de... Adamlık... “

Bre oğlum, dedi Hürüce, “senin hiç aklın başında mıydı ki..." “Ben şimdi Müslümle, onları alıp eve getiriyorum. Onlar artık bundan sonra bizde kalacaklar. Biz açsak onlar da aç, biz toksak onlar da..."

Akşama doğru öğretmenin karısıyla çocukları, öteberileri, neleri var, neleri yoksa eve getirilmiş, yerleştirilmişti bile. Ve Hürüce Hürüce ve Seyran Seyran ve Memed Memed oldu olalı, böyle dolup taşan bir sevinç yaşamamışlardı. Abdi Ağanın, Ali Safa Beyin ölümlerinde bile.

Ve yağmur dindi. Giyitleri buruş buruş olmuş ırgatlar karıncalar gibi, toza toprağa bulanmış, yolları belleri doldurmuşlar dağlara yukarı, ovaya aşağı, çekiliyorlardı. Memed, daha o günkü sevincin kasırgasında uçup duruyordu. Bir çocuk şımarıklığında:

Hocam, dedi, “hemen gidelim de bana bir at alalım, hem de kır bir at, hem de Arap.

"Senin atın var ya Memed," dedi Abdülselam Hoca, “hem de kır, hem de Arap, hem de ölümsüz, hem de her şafak vakti köylerin, şehirlerin üstünde uçarak kişneyen..." “Var," dedi Memed, “var ama, onu ele geçirmek zor. Ben bile onu yakalayamam, yakalasam bile onu bana vermezler ki..."

Haydi gidelim öyleyse, sana bir at bulalım ki, hem kır, hem de Arap... Hem de Hacı Süleyman da, hem de bizi bekliyor. Hem de Hacı Süleyman bu işe çok sevinecek. Onda çok at var. Dediklerine göre Köroğlunun Kıratı bile onun yılkısındaymış.

O gün Hacı Süleymana gittiler, atlar içinden at beğendiler, saraca geldiler, bu çok yaşlı bir ustaydı. Gözü kanlı Antep, Maraş, Avşar Beylerine at takımlarını hep o yapmıştı, beğenmediği atlara takım yapmazdı, ona da bir eyer, belleme, gümüş savatlı üzengi, kılaptan işleme dizgin ısmarladılar. Memed atı eve getirince, birkaç gün atı seyreyledi, at eskidi. Hocayla gene Hacı Süleymana gittiler, o atı verip başka bir kır at aldılar geldiler. Memed, onu da beğenmedi, değiştirdiler. Böylece bir on gün uğraştılar, sonunda çok güzel bir at buldular, Hacı Süleyman, “Bu son," dedi, “bu tavlada bundan daha güzel at yok. Bu tavlaya bundan daha güzeli gelmedi. Bakın, bunun

elimde kapı gibi soy kütüğü var. Yemen Padişahı bile bundan güzeline, yiğidine binmemiştir. İnce Memedin, Köroğlunun atı bile bunun yanında beygir kalır. Bunu yalnız be yalnız Abdülselam Hocanın gül hatırı için veriyorum. Ben paraya at vermem, ben ancak atlarımı ona layıkıyla binecek soylu adamlara veririm. Haydi hayırlı olsun."

Saraca getirdiler, saraç da ata hayran kaldı. Atı kendi eliyle eyerledi, dizginlerini taktı, karşısına da şöyle bir geçip, hayran, uzun uzun seyreyledi: “Haydi yolunuz açık, gazanız mübarek olsun," dedi.

İşte Memed buna şaşırdı. Ve İnce Memed, içinden geçirdi, bu adam, benim gazaya çıkacağımı ne bildi, bu eski ustalar, ermiş oluyorlar, dedi. Eve geldiler, Seyran, Hürü Ana, öğretmenin hanımı onları coşkuyla karşıladılar. Hürü Ana, bu güzel atı uzun bir süre yöresinde döne döne okşadı. Kuyruğuna, yelesine, alnına üçer tane mavi boncuk taktı.

Memed, boynunu bükerek:

Ana, ben bugün yalnız kabak çiçeği dolması istiyorum, dedi.

Ana bundan sonra her gün ona, öğle akşam, hep kabak çiçeği dolması yaptı. Kendi bahçelerindeki kabak çiçekleri bitti, Hocanın evinden çiçekler getirdiler. O da bitti, komşulardan gittiler aldılar. Memed kabak çiçeğine doymadı. Seyranla yukarı kata kapandılar, üç gün üç gece odadan çıkmadılar. Kabak çiçeği dolması yemek için bile aşağı inmediler. Seyran, ikide birde, Hürü Anam, öğretmenin hanımı ne der, diye utangaç söylendi. Ama, yataktan çıkıp da bu üç gün içinde bir kez olsun giyinmeye de davranmadı. Memed, onun bedeninde öpülmedik, koklanmadık bir tek bir yer bırakmadı. Coşkun, çılgın bir sevişmede kendilerinden geçtiler. Biribirlerinin bedenlerini belleklerine nakşettiler. Sevişmenin esrikliğinde, yitirilen, bir daha hiçbir zaman ele geçmeyecek bir cennetin, uçup giden bir dünyanın tadında bütünleşip eridiler.

Memed, tanyerleri ışırken cennetinden çıktı, atına bindi Zeynullaha geldi, “Bana el değmedik, daha bir tek kurşun bile sıkılmamış bir filinta," dedi. Zeynullah ona, menevişleri ışıl ışıl yanan bir filinta verdi. Memed, filintayı çok beğendi. “Bir de fişeklikler," dedi, “Halep işi olacak, bir de fes..." Zeynullah, aşağıdaki kapalı yerden püsküllü mor bir fesle, kılaptan işleme, altm nakışlarla bezeli fişeklikler çıkardı. Memed, eve geldi, aldığı bir heybe dolusu fişeği, Seyran, Hürü Ana, öğretmenin hanımı güle oynaya fişekliklere dizdiler. İkinci sabah, daha deniz beyazken denizin kıyısına gitti. O tek martı daha denizin üstünde dönüyor, durmadan da yükseliyordu, gözlerini, martı gökte yitip gidinceye kadar ondan ayırmadı. Gün açıldı,

deniz koktu, vardı sel yatağındaki kurumuş, bakır rengini almış pürenin yanında durdu. Kelebek ölüsü daha olduğu yerde, kuru bir ota takılmış, yan yatmış, mavisi, yaldızı gitmiş mahzun duruyordu. Eğildi, pürene elini sürdü, sonra da burnuna götürdü. Püren daha acı, daha keskin koktu. Omuzundan tüfeğini aldı, denize döndü, bir tarak fişeği denizin üstüne boşalttı, deniz kurşun seslerini yuttu. Tüfeğini çok beğendi, daha tetiğe dokunur dokunmaz kurşunlar namludan sağılıyordu.

Eve döndüğünde Müslüm, ayakkabıcıya ısmarladığı altı otomobil tekerleği lastiğinden ayakkabısını getirmişti. Ananın, onun için ördüğü, tıpkı Hatçenin onun için dokuduğu nakışlı çoraplara benzeyen üstü muhabbet kuşlu çorabı, yüreği cızzz ederek, Seyrana bakamadan ayaklarına geçirdi, üstüne de ayakkabıyı giydi. Giyindi kuşandı, fişeklerini, dürbününü, fesini, başka öteberilerini, Seyranın onun için nakışladığı ipekli ak mendilli kilim heybesine yerleştirdi. Atına bindi.

Ana, Seyran hakkınızı helal edin, dedi, “gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var. Sizi Allaha emanet ediyorum," dedi. Öğretmenin çocuklarını yerden teker teker aldı, bağrına basıp öptü, yere usulca indirdi. Öğretmenin hanımına döndü, “Bacı sen de hakkını helal et," dedi, atını Abdülselam Hocanın evine sürdü. Hoca onu bekliyordu. Memed, onun avlusunda attan indi, vardı elini öptü:

Çocuklar, Hürü Ana, Seyran evvel Allaha, sonra da sana emanet, dedi.

Sana söyledim ya oğlum Memed, sen benim için, çocuklar için hiç küsüm çekme, buralarda benim yanıma yaklaşacak, kılıma dokunacak kimse daha, evelallah, anasından doğmamıştır, ben Ferhadm arkadaşı Abdülselamımım, dedi. “Var sağlıcakla git, gözün arkada kalmasın..." Ona sarıldı, iki yanaklarından öptü. “Orada, Zeynullahın dükkanındalar, Allah gazanı mübarek, yolunu açık etsin."

Memed atına atladı, doludizgin sürdü. Tüfeğini atın terkisine bağlamış, yamçısını da üstüne örtmüştü. Atın başını Zeynullahın dükkanının önüne çekti, attan atlamasıyla dükkanın içine girmesi bir oldu. Başında o sarı ışık dönüyor, şavkıyor, savruluyordu. Gözlerine de o çelik ışıltısı gelmiş yerleşmişti, Dükkandakiler, onun böyle girişinden dolayı tedirgin olmuşlar, biribirlerine bakışıp kalmışlardı. Şakir Beyin önüne geldi dikildi durdu, tabancasını çekti, “çık dışarı Şakir," diye keskin, buyurucu, bağırdı, “kalk da dışarıya çık." Şakir Bey, bir anda sapsarı kesildi, eli ayağı çözüldü, bir ölüye döndü, hemen de onun buyruğuna uydu, ayakları biribirine dolanarak dışarıya çıktı. Memed, onu önüne kattı alana, çınarın altına sürdü.

Kasabalılar, kaldırıma dizilmişler, çıt çıkarmadan olana bitene bakıyorlardı. Onu çınarın altında durdurdu, gözlerinin içine dikti gözlerini, “bu Muallim Zeki Bey için," diye tetiğe bastı. “Bu da sıtmadan ölen çocuklar için..." Bir daha tetiğe çöktü, çok soğukkanlıydı. Yüzü de gülüyor gibiydi, “Bu da hakkını yediğin ırgatlar için."

Şakir Bey sallanarak toprağa düştü. Memed eğildi, baktı, Şakir Beyin canı o anda çıkmış, üç kurşunun üçünü de tam yüreğinin başından, aynı yerden yemiş... Ağır ağır, büyümüş gözler altında atına gitti, atladı sürdü, kasabanın çarşısında atının nalının şakırtısı kaldı.

Her şey o kadar şaşırtıcı olmuştu ki kasabalılar, uzun bir süre kendilerine gelemediler. Candarmalarm haberi olduğunda Memed, çoktan mor dağları tutmuştu. Gece yarıyı dağda ettikten sonra Hemite köyünün yoluna düştü. Buraları o kadar iyi öğrenmişti ki karanlıkta Ceyhan ırmağının geçeceğini bile buldu, suyu geçti. Ferhat Hocayı Hemite dağının dibindeki kayalıkların altındaki Celiloğlunun konağında bekleyecekti, konağa iner inmez Ferhat Hocaya ulak gönderdi.

16

Orman balkıyordu. Sarı bir bulut kaynıyordu bu ağaç denizinin üstünde, som ışığa batmış. Kırmızı lekeler uçuşuyordu ağaçların arasında. Kayalıklar gözükmüyordu. Arada sırada yeşile, sarıya batmış sıra sıra dağlardan mor, kırmızı, ak keskin bir doruk yükseliyordu, gün ışığını emen, ortalığı pul pul ipiltilere boğan.

Bir derenin kıyısındaki büyük taşların üstüne, ulu çınarların altına oturmuşlardı. Arada sırada üstlerine, yanlarına yörelerine yukardaki dallardan sarıya doymuş, kırmızı damarlı bir yaprak düşüyordu döne döne. Ayaklarının dibinden, iri kayaları dolanarak akan su çağıldıyor, Ferhat Hoca, Memedin kendisine getirdiği, altın sarısı gibi tütünden sardığı sigarayı içiyordu. Buluştukları günden beri, gece dememiş, gündüz dememiş konuşmuşlardı ya daha konuşmaya duyamamışlardı. Hoca durmadan soru soruyor, Memedse bıkmadan usanmadan anlatıyordu.

Atı duydun mu? diye sordu gene. Belki bu beşinci kez soruşuydu.

Duydum, dedi Memed gülerek.

Her şeyi, her şeyi...

Belki de her şeyin on katını. Dağlardan, ovalardan at hikayeleri denize gelinceye kadar, bilsen Hocam, neler neler oluyor. Koca, uçsuz bucaksız denizin üstünde, bulutların yukarısında, her gün tanyerleri ışırken...

Bir at kişniyordu, değil mi? diye sordu Hoca.

Bir at kişniyordu, dedi Memed, “belki on at büyüklüğünde, yeleleri bulutlara karışmış bir at..."

Daha kasabadan bir haber alamamışlardı. Memed, kasabadan çıktıktan sonra orada ne olup bittiğini merak ediyordu.

Hiç merak etme Memedim, dedi Hoca. “Orada bizim Abdülselam var ki bir orduya bedel bir kişidir, dört okka yürektir. Onunla kimse başa çıkamaz. Sen de onu gördün, tanıdın ya..."

Tanıdım, dedi Memed, “bu dünya, bu pis dünya, Muallim Zeki Beye kıyan dünya, herhalde böyle insanların yüzü suyu hürmetine ayakta duruyor. Şakir Beyi öldürmemi hiç istemiyordu. Eğer onu ben

öldürmeseydim, ne yapacak, ne edecek kendisi öldürecekti. Muallimin ölümü onu yürekten yaraladı. Hiç konuşmuyor, Muallim üstüne bir tek söz bile söylemiyordu ya onu cenazede gördüm, taş gibi donmuş kalmıştı, yüzü kaya gibiydi, işte o zaman her şeyi anlamıştım. Ben olmasaydım orada, Abdülselam Hoca, Şakir Beyi öldürmüş, bugün buradaydı, o çok sevdiği kadınını bırakmış gelmişti. Benim Şakir Beyi öldüreceğimi anlayınca, öyle sevindi ki... Ben daha ikircikliyken, tam karar vermemişken, o, benim artık, benim ne yapacağımı anlayıverdi yüzüme bir bakışta. Gözlerinin içi güldü. Biliyorum, o Zeki Beyin kanını hiçbir zaman yerde koymayacaktı. Belki de ilk olarak elini kana bulayacaktı." Memed, hüzünle ellerine baktı. Bu da Ferhat Hocanın gözünden kaçmadı.

Alışamadın, dedi, “adam öldürmeye."

Kim olursa olsun, hiçbir zaman da adam öldürmeye alışamayacağım Hocam.

"Adam her şeye alışır da, adam öldürmeye alışmak bir müşkül haldir. İnsanın her zaman yüreğinin başından bir şey kopar."

O öldürülen Muallim Zeki Bey var ya, çok şey biliyordu, dünya üstüne, insan üstüne. Çok adam öldürmüştü ya harpte.

Çok görmüş geçirmiş bir adammış. Karayılana, Şahine, Gizik Durana yoldaşlık etmiş.

Memed içini çekti:

"Keski ölmeyeydi. Şimdi ondan sonra ben, bir tek Memed değilim, iki üç, beş tane adam gibiyim. O karşıma çıkmasaydı... Bu dünyaya hayvan gelmiş, bön gidecektim, diyecekti, vazgeçti Çünkü Ferhat Hocadan da çok şey öğrenmişti. “"Hocam,"" diye, sevinerek uzandı elini tuttu Ferhat Hocanın, “"ben adımı yazmayı bile öğrendim."" Hoca gülümsedi, bu, kaçıncı söyleyişiydi onun bir çocuk gibi utanarak, kızararak söylemesi. Eğer, onun elinde olsa, diye düşündü Ferhat Hoca, şimdi şu Düldül dağının başına çıkar, atı gibi doruğun en sivrisinde durur, dünyanın üstüne, “"Ben adımı yazmayı biliyorum,"" diye bütün sesiyle kişnerdi."

Ferhat Hocam, biz var ya...

Var, dedi Hoca.

Biz umut oluyoruz. O deli atın kişnemesi kayaları yerinden oynatıyor. Bin yıllık, bin bin yıllık kıpırdamaz kayaların yüreklerini hoplatıyor. Biz de öyle değil miyiz? Bir işe yarıyoruz Hocam.

Bilemem, dedi Hoca.

Ben de bilemiyorum ya Hocam, bir şeyler var bu işte. Bir şeyler var ki bu millet bizim üstümüze bu kadar düşüyor. Bizi dillerine pelesenk etmişler. O kasabayı bir görseydin Hocam, bir imam vardı, işte imam derim ona, bir anlatıyordu, ağzım açık kalıyordu her anlatışında.

Bilemem, dedi gene Hoca.

Memed, Hocaya her bir şeyi, unuttuklarını bile, döne döne anlatmıştı da ırgatların konakları yıkışlarını bir türlü anlatmamış, onu sıcacık, büyülü bir giz gibi, bencil, kendine saklamıştı. Kafasının içinden, yağmur altında, sırılsıklam olmuş, giyitleri bedenlerine yapışmış, çamur içinde kadınlı erkekli kalabalıklar geçiyordu, sessiz, onurlu, vakarlı... Sonra kalabalıklar konakların üstüne kartallar gibi bir yumuluyorlar, bir kalkıyorlardı. Ve konakların yerinde yeller esiyordu. Memed, bu korkunç güce şaşakalmıştı. Şakir Beyin konağının böyle bir anda... Bu kalabalık, böyle bir kalabalık olunca, hiç konuşmayıp susunca... Bu kalabalık çok, çok, çok çoğalınca, dağlara, ovalara sığmayınca... İşte o zaman insan neler yapamazdı ki... Herkes, her şey önlerinde dümdüz olurdu. Önlerinde onların ne dağ, deniz, ne toprak, ne fırtına, ne sel dayanabilirdi. Keski Hoca görseydi onları... Keski, keski... Onları görmeyenler, onların sessiz, dilsiz, akıp giden güçlerine inanamazlar ki... Ve Memed o gün bugündür dalıp dalıp gidiyordu. Ucu bucağı belirsiz kalabalıklar dağlardan iniyor, ovaları dolduruyor, denizlerin üstünden yürüyerek geliyorlardı. Adanayı, Ceyhanı görmüş, Ankarayı, îstanbulu duymuştu. Tarifsiz büyüktü o şehirler. İşte bu kalabalıklar, yağmurlar yağarken, suya girmiş çıkmışçasına, çamurlara bulanmış, bu şehirleri kuşatıyorlar, dilediklerini, diledikleri gibi yapıyorlardı. Ve kalabalığın başında beş kişi oluyordu, Ferhat Hoca, Karayılan, Muallim Zeki, Abdülselam Hoca, Şahin Bey... Şahin Bey çok akıllıydı. Birkaç arkadaşıyla yatmıştı köprü başına, önünde mitralyozu... Ölümün üstünden geçmeden Fransızlar Antebe giremezler, demişti. O gün Şahinin bütün arkadaşları gün akşama erişmeden köprübaşında öldüler. Şahin tek başına kaldı mitralyozunun başında. Ve tek başına öldü gün akşam olurken ve Fransız ordusu onun ölüsünün üstünden geçerek Antebe girdi.

Şahin Bey, kalabalıkların önünde sessizlere dil olmuş ilerliyor, gök gibi gürlüyordu. Ferhat Hoca uzun, üç şeref eli minareye çıkmış ezan okur gibi bütün dünyaya vaaz ediyordu. Yeni, güzel, görkemli, kanatlı düşüncelerini söylüyordu, insanlar her şeye, her şeye başkaldırmalı, diyordu. İnsanlar böyle uyudukça, insanlar böyle zulüm altında inlemeyi kabul ettikçe

insanlığın bir sinekten ne farkı olur, insanlar, eğer en küçük bir haksızlığa, bir zulme başkaldırmayı akıl etmezlerse, insanlık bundan böyle daha da beter hale düşecektir. Allah, başkaldır ya kulum, demiş ve insan onun cennetine başkaldırmış. Allah, başkaldır ya kulum, demiş, insanların bir kısmı başkaldırmış, onlar, Allah indinde mutlu kişiler olmuşlar, bir kısmı, yani çoğunluğu Allahm emrine uymamış, Allah onlara cehennemini vermiş. İnsan kendine, kendi yüreğine, kendi korkusuna toptan başkaldırmadıkça insan soyu bundan da beter olacak, aşağılanacak, zulüm, korku iliklerine işleyecek, insanlıktan çıkacak, bir solucandan da daha mutsuz olacak. Solucanın gözü yok, kulağı, ağzı, dili yok, insanın var. İnsan soyu başkaldırmayı yemek, içmek, yaşamak, uyumak, çocuk yapmak gibi bir yaşama biçimi yapmazsa bugünden de bin beter olacak, içi boşalacak, duymayı, düşünmeyi, sevmeyi, sevişmeyi, dostluğu, arkadaşlığı, göğün, yerin, kurdun kuşun, akarsuyun, tanyerindeki ışığın, yürekteki sıcaklığını unutacak. Allah buyurdu ki, ben sizi yarattım ki başkaldırasınız, siz beni dinlemediniz, önce kendinize, sonra başka insanlara, sonra her şeye, her şeye boyun eğdiniz, ne buldunuz, ne öğrendinizse, ne yarattınızsa hepsi boyun eğme üstüne oldu. Ve boyun eğdiniz, ve boyun eğdiniz, ve boyun eğdiniz, boyun eğmeyenleri lanetlediniz, öldürdünüz, kustunuz, ve boyun eğdiniz, boyun eğmeyi, yemek yemek, su içmek, sevişmek gibi bir yaşama biçimi yaptınız. Ve de öldünüz. Ve de solucandan beter oldunuz. Daha da olacaksınız. Hoca coşmuştu, bağırıyordu, güzel sesi dağı taşı eritiyor, insan yüreklerine işliyordu. Hoca, o güzel, ışıklı kara gözleri yaş içinde kalarak, daha vakit varken, daha her şey bitmemişken, eeeeeey, insanoğlu başkaldır, diye bağırıyordu, korkma, içindeki o yüz bin yıllık ağının, korkunun üstüne yürü, ona başkaldır. Önce içindeki, yüreğindeki zinciri kopar, başkaldır. Sonra dünyanın bütün zincirlerini kır, tekmil kötülüklere başkaldır, iyilik getir. Getirdiğin iyilikler de, belki bir gün insanlar için kötülük olur, kendi iyiliğine de başkaldır. Eeeeey, insanoğlu, sen solucan, sen karınca, sen böcek değilsin. Allah seni bir tek şey, bir tek, bir tek şey için yarattı, başkaldırman için yarattı. Allah sana büyük bir hazinesini, tek kıymetli varlığını armağan etti, yüreğindeki umudu verdi sana... Başkaldırman için umuttan daha değerli bir şey, bir silah veremezdi sana. Onun verdiği umutla, sen eğer başkaldırmayı öğrenseydin, ölümü bile yenerdin.

Memed, Hocanın gözlerinin içine gözlerini dikti. Öyle bir sevgiyle baktı Hoca tepeden tırnağa ürperdi.

Ne o Memed, dedi onun sevgisinin altında ezilerek, “ne o oğlum, nerelerdesin, ne yanlarda dolaşıyorsun?"

Memed, Hocanın hiçbir zaman duymadığı, insanı derinden saran bir sıcacık sesle:

"Çok şükür Hocam, çok şükür bu günümüze, halimize, Allahm bize verdiklerine," dedi sustu, bir süre düşündükten sonra, “o da senin gibi söylüyordu sanırsam ya, onun sözlerini öyle seninkiler gibi anlayamıyordum."

Kimin sözlerini?

"Muallim Zeki Beyin... Ona kıydılar. Senin gibi, senin gibi konuşuyordu. Çok öfkeli söylüyordu. Sen hiç öfkelenmiyorsun.

Öfke güzeldir,"" dedi Hoca, “"insanın yüreğini temizler. Ama sen gene de öfkelenmeyeceksin, öfkelenmek Allahm hakkıdır, çünkü o her şeye kadirdir. Biz neyimize öfkeleneceğiz ki, biz insanız. Daha bir kertenkele gibi sürünüyoruz. En küçük bir başkaldırmayı bile öğrenemedik."""

"Bu halimize, bugünümüze de şükür, düşünüyoruz ya Hocam.

Çok şükür,"" dedi Hoca."

Oturdukları yerden kalktılar, dere boyunca, çakıl taşlarının, çınar yapraklarının üstünden yürüyerek aşağıya indiler. Önlerine dik, keskin kayalıklı bir dağ çıktı. Dağdaki ormanın ağaçları uzun ve kalındı. Yarı yarıya da yapraklar sararmıştı. Ormanın üstünde bir sarı bulut tütüyordu, ışığa doymuş. Hoca önde, ötekiler arkada birerle kol bir çiğire düşüp dağa yukarı ilerlemeye başladılar. Yürüdükleri yer, gidile geline aşınmış ak çakmaktaşı kayalıklardı. Öndeki Hoca düz yolda yürüyormuşçasına hızlı yürüyordu. Hoca, nerede olursa olsun, ister dağda, kayalıklarda, ister ormanda, ister düzde, olağanüstü bir hızda yürürdü her zaman, onun hızına ancak yetişse yetişse Yel Veli yetişebilirdi. Arkadan gelenler, onun hızına erişebilmek için, çoğu zaman arkasından soluk soluğa koşmak zorunda kalıyorlardı. Tepeye çıktıklarında, başta Hoca, sonra ötekiler çıpıldak tere batmış çıkmışlardı.

Şu yamaçtaki pınarın başında yiyelim yemeğimizi.

Olur, dedi Memed, “bir yere oturalım da, nereye olursa olsun." Soluk soluğa kalmıştı.

Yokuştan aşağıya koşarak indiler. Pınar, yedi kardeş dedikleri, gövdeleri kalın, doruğu göğe ağmış, yedi sedir ağacının köklerinden kaynıyordu. İçi ak çakıltaşlıydı ve ağzına kadar, pmar, ışıkla dolmuştu. Aşağısında uzun bir

çam oluktan akan su, terütaze yeşil çimenlerin arasından geçerek, çok derinlerdeki dereye ulaşıyordu.

Azıkçı Güdük Hacı sırtındaki şişkin azık torbasını indirdi. Torbadan önce bir çizgili, çarşaf kadar büyük Maraş bezi çıkardı, çimenlerin üstüne serdi. Arkasından ekmek, tıka basa kavurmayla doldurulmuş bir dağarcık, tandır ekmeği, soğan, kaynatılmış yumurta, peynir, çökelek çıkardı.

İşte kuzu kavurması Memed, dedi Hoca, “sen seversin diye"

Sağ ol Hocam, beni her zaman benden çok düşündün.

Hoca başını önüne eğdi, yufkanın içine sarıp, güzel bir sokum yaptığı kavurmayı dişlemeye başladı. Kavurmalarını atıştırarak, gidip oluktan soğuk, ışıklı sularını içerek yemeklerini bitirdiler, ağaçların altına kıvrıldılar uyudular. Kasım nöbetçi durdu.

Çok uyumadılar, Ferhat Hoca hemen ayağa fırladı, kuşkulu gözlerle sarısı patlamış gür ormanlıktı ulu koyağı, karşıdaki dumanlanan dağı, yandaki kahverengi, içi kırmızı damarlı çakmaktaşı kayalığını gözden geçirdi. Başta Memed, öteki eşkıyalar da onun gibi yaptılar. Hoca uzun uzun yöreyi araştırdıktan sonra: “Kimse yok," dedi, aşağı doğru yürümeye başladı, ötekiler de onu izlediler. Keskin kayalıklı ince bir geçitten tabanlarının altı yanarak geçtiler. Karşılarına mor bir kayalık çıktı, kayalık o kadar yüksekti ki, doruğundaki kartallar bir serçe kadar küçücük gözüküyorlardı. Kayalığı dolanmak kolay olmadı. Kayalıktan sonra karşılarına sık bir sedir ormanı geldi. Ağaçlarda çok kuş yuvası vardı. Hemen hemen her ağacın altından, yöresini mavi çiçekli, güzel kokulu yarpuzlar almış bir pınar kaynıyordu. Bir pınardan su içen apak, uzun kuyruklu bir tilki gördüler. Tilki onları görünce apıştı kaldı, yerinden kıpırdayamadı. Yandaki çukurda çangal boynuzlu, kırmızı tüyleri yıldırdayan bir geyik sürüsü başlarını kaldırdılar, düşünceli, kederli gözlerle onlara şaşkınlık içinde baktılar.

Memed, bunlardan birisini senin için vurayım mı?

Hoca tüfeğini omuzuna alırken:

Yapma Hocam, diye, onun tüfeğini tutup namluyu başka yöne çevirirken, bağırdı Memed, “Kırkgöz Ocağının, Anacık Sultanın geyikleri bunlar."

Hoca ona kızdı ama, belli etmedi. Geyikler de, ak kuyruğu bulut gibi savrulan tilki örneği yerlerinden kıpırdamadılar. Kartal, atmaca, şahin sesleri kayalıklarda keskin yankılanıyordu. Taşsız küçük bir alana indiler. Alanı, yarısı yıkılmış bir ağılla çevirmişler, sonra terk edip gitmişlerdi. Çiftçilikle uğraşmış her kişi burasına yıllardır saban demiri girmediğini bir bakışta anlayabilirdi. Ne de güzel, etli, yağlı, bir toprak, diye düşündü

Hoca. Alimallah bire otuz verir bu tarla. Niye bırakmışlar ki? i Sonra da böyle bir tarlam olsaydı, diye düşündü. Neler ekmezdim, neler, diye içini çekti. Bir bostan ekerdim, içine o memeli domateslerden, acı, sivri yeşil biberlerden, mor, yaldızlı patlıcanlardan dikerdim. Yanından da ne güzel bir su akıyor. Burasının havası da ne ıhmanlık. Sonracığıma balkabakları, kavun, karpuz ve hem de yeşil salatalık, taze, çamurlu çamurlu koparır insan. Kokusu keskindir, dünyanın bütün tazeliği bu kokudadır. İnsan, dünyada ne kadar taze ot, çiçek, dokunsan solacak ince çimen varsa, onların kokusunu iliklerinde, damarlarında, derisinde duyar. Şuraya, şu kayanın dibine, çınarların altına da küçücük bir ev, bir de güzel, büyük kara gözlü, kuğu boyunlu, güneş yanığı tenli...

Memed, tarlanın ucunda durmuş kalmış, derin düşünceler içine gömülmüş Hocaya:

"Hocam, Hocam," diye seslendi, “nasıl da dalmış gitmişsin, Hocam."

Hoca yaş içinde kalmış gözleriyle ona döndü:

Ne düşünüyordum biliyor musun Memed, şu bırakılmış tarla var ya, benim olsa, ben de şuraya bir gözcük bir ev kursam... Bostan eksem, kadife çiçeği, reyhan, peryavşan, yarpuz diksem yöresine fırdolayı. Bir evlek de salatalık...

Memedin yüzü o anda karardı, Hocadan daha çok hüzünlü:

Nerdeeeee o günler Hocam, bizim bundan sonra, hiçbir şeyimiz olmayacak. Kurdun bile yuvası var, bizim bir çöpümüz, mağaralardan başka sığınağımız olmayacak. “Aldırma," diyen Hoca güldü. “Bizimkinin de ayrı bir tadı var. Bak, kim bilir, bu tarlanın sahibi başına ne iş gelmiş de bırakıp gitmiş. Şu bizim imrendiğimiz, her karışı bir kan eden toprağı..."

Hoca küçük tarlayı ikiye biçerek, gözlerini topraktan alamadan karşıdaki dereye gitti, iri çakıltaşlarına basa basa dereyi geçtiler. Ağaçların arkasından bir düzlük gözüküyordu. Düzlük epeyce büyük olmalıydı. Hoca, az ilerde çift süren yaşlı adamı görünce sevindi. Çabuk çabuk adamın yanına vardı. Memed de, ötekiler de düzde ona ayak uydurabiliyorlardı. Ardından geldiler. Yaşlı adamın önündeki öküzler belki kendinden de yaşlıydı. Bir deri bir kemik adamın göze ilk uzun, kırış kırış boynu çarpıyordu. Önündeki öküzlerin de kaburgaları kaburgalarına geçmişti. Ağacın dibine üfürsen yıkılacak yaşlı bir kadın çömelip tünemiş, fıldır fıldır gözleriyle gelenlere bakıyordu.

"Selamünaleyküm."

Aleykümselam Ferhat Hocamız. Sen hoş gelmiş, safalar getirmişsin.

Sen hangi köyden olursun?
Adam, tel tel uzun sakalıyla, gösterdi:
Teeee, o köyden olurum.
Eşkıyalar, adamın gösterdiği yere baktılar, ormanın içinde tüten uzun bir dumandan başka bir şey göremediler.
Orası mı?
Orası, dedi adam, “istersen bu gece bizde tanrı misafiri ol... Bizi..."
Orada bir küçük tarla gördüm, her karışı bir kan eder.
Eder, dedi adam boynunu sündürerek.
Kimin o tarla?
Benim.
Neden bıraktın öyle verimli bir yeri, senin de.
Şu öküzlere baksana, saban mı öküzleri, öküzler mi sabanı çekiyor belli değil. Ben, bu iki evleklik tarlayı bile süremiyorum. Bu öküzler de ölürlerse, ben de onların ardından çok yaşamaz, acımdan ölürüm.
Memed fırtınanın yaklaştığını anlamış, olacağı bekliyordu. Hoca, dağlardaki yaşamını en ince ayrıntılarına kadar ona anlatmıştı.
Şahan!
Hocanın Şahan demesiyle onun tüfeğini omuzuna alıp iki öküzü de, iki kurşunla yere sermesi bir oldu. Bu sırada da, karşıda ağacın altına çömelmiş kadının yaralı bir kapları gibi Ferhat Hocanın üstüne atılması, o itince de taşlara, keseklere sarılması bir oldu. Hem bir yandan Hocayı taş, kesek yağmuruna tutuyor, bir yandan da bağırıyordu:
Öldür, öldür, öldür bizi sakalı boklu Hoca, öldür. Madem öküzlerimizi öldürecektin, önce neden bizi öldürmedin? Biz, biiiiiz, biz şimdi ne yapacağız, biz şimdi, öldür bizi de kurtulalım.
Taşları, kesekleri bıraktı, geldi Hocanın yakasına yapıştı, “Öldür, öldür, öldür bizi," diyor, başka bir şey söylemiyordu. Memed, öteki eşkıyalar, Hocanın yakasını kadının elinden almaya çalışıyorlar, kadının kartal pençesi gibi Hocanın abasının yakasına geçirmiş ellerini bir türlü sökemiyorlardı.
Adamsa başları kan içinde kalmış öküzlerin başucuna gitmiş çömelmiş, hiç ses çıkarmadan, derin bir hüzünde ığranıyordu. Yüzü uzamış, ölü yüzü gibi olmuştu.
Sonunda Şahan kadının elini Hocanın yakasından koparabildi, “Dur, anam, dur, azıcık bekle, bağırma, sövme, sonra pişman olursun," diyerek, onu götürdü, eski yerine, ağacın altına koydu. Oradan da vardı adamın kolundan tuttu kaldırdı. Adam ayakta duramıyordu. Bıraksa yere düşecekti,

öylesine bacakları feldirdiyordu. Adamı getirdi Hocanın önüne dikti. Hoca, elini koynuna soktu, yeşil atlas bir büyük kese çıkardı, Memedi çağırdı:

Söyle bana İnce Memed, dedi, “bu adam iki genç, yiği öküzü kaç altına alabilir?"

Kadının yüzü değişti, gözleri yuvalarında fıldır fıldır dön dü, hemen ayağa fırladı kocasının yanma geldi, orada dimdik durdu. Gözlerini Hocanın gözlerine dikti. Adamın da o anda bacaklarının feldirdemesi durmuştu. Onun da gözleri Hocanın elindeki keseye takılmıştı.

Beş altına, dedi Memed.

Hoca kızdı:

Yahu oğlum Memed, ben beş altına bir sürü öküz alırım, etme eyleme. Sen ne diyorsun yahu, sen!

Aşağı olmaz. Adam neredeyse ölüyordu Hocam. Beş altın.

İyi bilin ki bu beş altın çok. Ama neyleyim ki, çetebaşı İnce Memed buyuruyor, boynumuz kıldan ince.

Erkekle kadının gözleri faltaşı gibi açılmış, Ferhat Hocanın kesenin kaytanına giden eline dikmişler, inanmaz inanmaz bakıyorlardı.

Hoca keseden beş altın aldı:

Aç avucunu, dedi adama, “sana yedi tane öküz parası veriyorum. Bir, iki, üç, dört, beş... Tamam mı?"

Adamın eli titremeye, gene bacakları feldirdemeye başladı.

Kadının keskin, ince, sert, buyurucu sesi duyuldu:

Çabuk koy onu cebine.

Adam, o anda beş altını, elleri titreyerek kuburuna koydu. Kadınsa yıldırım gibi koşarak Hocaya sarıldı. Onu bıraktı Memede, Memedi bıraktı ona sarıldı. Bir süre, böylece Hocayla Memed arasında mekik dokuduktan sonra öteki eşkıyalara geçti, onlara da sıcacık sarıldı, ardından da geldi Hocanın karşısında durdu. Gözlerinin içi gülüyor, her bir yanından sevinç fışkırıyordu.

Koca Allahımın güzel adamı Ferhat Hocam, senin yerin doğru cennet. Herkes böyle derdi de senin için, o bir ermiş derlerdi de inanmazdım. Kurban olduğum ermişim, ala gözlüm, hiç yolundan şaşma, cennetin kapısı senin için açılıp durur.

Sonra Hocaya alkışlar etti, dualar okudu. Konuştukça coşuyor, Hoca da onun kanatlı sözlerini kesmiyordu.

Keşki sana nasip olan cennetteki köşk, başka, öteki ermişlere de nasip olsa, Allahm güzel adamı.

Birden Memedi anımsadı, ona gülerek baktı, yanına vardı, elini tuttu:

Benim yiğit, güzel, Allahın kılıcı oğlum, Allah övmüş yaratmış, serdar etmiş ermişlerin üstüne. Allah seni kazadan beladan kurşunlardan esirgesin.

Memede de, öteki eşkıyalara da çok konuştu. Hepsine de teker teker, adlarını sorarak alkışlarda bulundu, sonra da Hocaya döndü:

Allanın güzel adamı sana bir şey soracağım, şu senin vurdurduğun öküzü akıl edip de kesemedik. Onu kesseydik, bütün köylü bol bolamadı et yerdi.

Bre bacı bu öküzler bir deri bir kemik, köylü bunun nesini yiyecek?

Biz yeriz, diye övündü kadın. “Biz onları bir yeriz ki feriştah gibi. Şimdi sen söyle bana Allahm iyi adamı, bu öküzler murdar mı, değil mi?"

Murdar değil anam, dedi Hoca, gözlerini ölü öküzlerden ayırmadan.

Kurşunla öldürülürse bir hayvan, o murdar olmaz.

"Kadm, orada, iki eli önündeki kuburuna sıkı sıkıya sarılmış, kalakalmış kocasının yanına geldi, onun kulağına fısır fısır bir şeyler söyledi. Karıkoca el ele tutuştular, köylerinin yolunu tuttular. O kadar çabuk yürüyorlardı ki, arkalarından bakakalmış Ferhat Hoca, şu uçup gidenlerin, az önce önündeki porsumuş yaşlılar olduğuna bir türlü inanamıyordu. Sarı bir altın tozu almıştı ortalığı. Her şey sarı bir pul pul, ışıltı içindeydi.

Nereye gidiyoruz Hocam?""'

Bugün sana bir şölen var.

Önlerine düştü, Memed de yanında, hiç konuşmadan yürüdüler. Memed, Hocaya, çalışıyor çabalıyor bir türlü ayak uyduramıyordu. Az bir sürede kan ter içinde kaldı. Bu Hoca ayaklarına kanat takmış, diye gülümsüyordu. Oysa eskiden Hocadan çabuk yürürdü.

Akşamüstü bir köyün üstündeki ormanlıklı yamaca geldiler. Memed, içinden, Hoca inşallah şurada bir mola verir, diyordu. Dileği de hemen yerine geldi.

Şu aşağıdaki köyün adı Yelpınardır, dedi Hoca, “şurada azıcık yornuk çıkaralım." “Çıkaralım," dedi Memed, hemencecik de oraya çöktü. Körük gibi soluyordu. Bunun farkına varan Hoca, elini Memedin omuzuna koyarak yanma oturdu:

Sen de eşkıyalığa alışacaksın oğlum, dedi.

Alışacağım Hocam.

Aşağıdaki köyün tüten dumanları ormanın üstünde ağır ağır salınıyor, köyden eşek anırtıları, köpek ürümeleri bir uğultuya karışmış geliyordu. Bir tek de, vakti şaşırmış bir horoz öttü.

Bu köy çok eski bir köy, dedi Hoca. “Bu köyün bir başka adı da inadım inat köyüdür."

Hoca, dinlenme sırasında bu köyü baştan sona gülerek güldürerek anlattı. Fırkai islahiye sıralarında, yani Türkmenler daha yerleşmeye zorlanmadan, yani Türkmenler daha başkaldırmadan Adana Valilerinden birisi dağ köylüklerini ovaya inmeye zorluyor, bunun için de güç kullanıyor, direnen köylülerin evlerini yıktırdıktan sonra, onları candarmalarla, çoluk çocuk, Icöyde bir canlı kalmamacasına ovaya indiriyordu. Köylülerse, bir altı aya kalmadan Çukurovadaki ot evlerini bırakıyor, baştan başa yıkılmış köylerine geri dönüyorlardı. Valiyle köylüler arasında dağlardan ovaya, ovadan dağlara amansız bir koşuşturma başlamıştı. Bu korkunç kovalamaca, Türkmenler yenilip ovaya yüz binlerce insan hapsedildikten, hanelerine sıtma kıranı girip binlerce kişi sinekler gibi kırıldıktan sonraya kadar da sürdü. Birçok dağ köyü sıtmaya, ölüme karşın hükümetle başa çıkamayıp ovaya yerleşti, ama Yelpınar köyü inadını sürdürdü. O ünlü Validen sonra da hükümet onların yakalarını bırakmadı. Evlerini yıktılar, onlar gene ev yaptılar. Hapsettiler, inatlarından dönmediler. Yıkık köyün ortasına candarma karakolları kurdular, köye dönenleri yakalayıp hapisanelere taşıdılar. Köylüler uzak dağlara, kuytulara, saklı yerlere alacıklar, çadırlar, evler kurdular. Zaptiyeler, candarmalar onları oralarda da rahat bırakmadılar. Ne yaptılar, ne ettilerse inadım inat Yelpınar köylüleriyle, onun gibi daha birçok köyle başa çıkamadılar. Toros köylüleri dağlarda aç susuz, zulüm altında kalsalar bile Çukurovanın sıcağına, sivrisineğine alışamadılar, yıkılmış yakılmış köylerine gerisin geri döndüler. Bu kovalamaca uzun bir süre, hükümetler inatlarından dönünceye, onları ve dağları unutuncaya kadar sürdü.

Haydi kalkın çocuklar, dedi Hoca, “şu inadım inat köyüne kadar gidelim. Geleceğimizden haberleri var. Onlar şimdi bizim burada oturmuş ne konuştuğumuzu bile biliyorlar. Onların uçan kuştan bile haber alma alışkanlıkları var. Şu koca dağın neresinde bir karınca yürüyor, onlar bilirler. Hele candarmanın kokusunu, daha onlar yönlerini dağlara dönmeden haber alırlar. Yıllarca kovalanmışlığın alışkanlığı. Şimdi bütün Yelpınar köyü yediden yetmişe, bizimle. Bizim, bu dağlardaki gören gözümüz, işiten kulağımız onlar. Bu dağlarda yaprak kıpırdasa ilk onlar duyarlar. Hiç de, hiçbir şeyden, o kadar yüz göz olmuşlar ki, candarmadan, tahsildardan, eşkıyadan korkmuyorlar. Anacık Sultana da çok bağlılar."

Onları köyün dışında, giyinmiş kuşanmış, yedi genç Memedle birlikte Cafer Dede sağ elini yüreğinin üstüne götürerek karşıladı. Yedi Memedin yedisi de aynı biçim kahverengi el dokuması şalvar giymiş, üstüne de dizleme çorap çekmişlerdi. Sırmalı abaları da kahverengiydi. Fişeklikleri, tüfekleri, hançerleri, dürbünleri de biribirinin tıpkısıydı. Memedlerin hepsi de tıp demişler, biribirlerinin burunlarından düşmüşlerdi sanki. Onlar da, Cafer Dede gibi, sağ ellerini yüreklerinin üstüne götürmüşler gelenleri selamlıyorlardı.

Bunlar da bizim köyün Memedleri İnce Memed, dedi Cafer Dede, biraz da övünerek. “Eti de senin, kemiği de, al senin olsun."

Köye yaklaşırlarken Hoca Memedi öne almıştı, kendisi de bir adım arkadan yürüyordu. İşte bu yüzdendir ki Cafer Dede, hiç görmediği İnce Memedi tanımıştı.

Köye girdiklerinde, köyün alanında yediden yetmişe bütün köylü kalabalığı, bir tapınaktaymışçasına sessiz, bütün gözler Memedin üstüne dikilmiş onları karşıladı. Memedse utangaç, gözleri yerde sağ elini yüreğinin üstüne kendiliğinden götürerek köylüleri selamladı. Cafer Dedenin evinin dayalı döşeli konuk odasına girdiklerinde bile eli yüreğinin üstündeydi. Elini orada unutmuş gitmişti. Tüfeğini omuzundan alırken, elini yüreğinde unuttuğunun farkına vardı, kendi kendine, belli belirsiz gülümsedi.

Akşam oldu, türlü yemekler geldi, yediler içtiler.

Yemekten sonra odayı, evin öteki odalarını, saçak altlarını, avlusunu köylüler doldurdular. Gece yarısına doğru Cafer Dede sazını duvardan aldı, en eski demeleri, yenilgileri, yengileri söyledi. Ne Ferhat Hoca, ne Memed, ne de ötekiler böyle saz çalan bir kişiyi daha dinlememişlerdi. Dede onları almış cennetlere, uzak çağlara, savaşlara, acılara, sevinçlere götürmüştü. Sabah olup da Cafer Dede sazını keserek, türküsünü bitirdiğinde, yürekleri, bedenleri, kafaları yunmuş arınmış, anadan yeni doğmuş gibi olmuşlardı.

Cafer Dede sigarasını içer, sol eliyle makas görmemiş uzun, pos bıyıklarını sıvazlarken:

Size güzel bir haberim var, dedi. “Bizim köy uğurlu köydür, pir ocağıdır. Bu köyün nasibi vardır. İşte biz, bu yüzdendir ki, öldük bittik, işte bu yüzdendir ki, koca bir Osmanlı bizimle baş edemedi, işte bu yüzdendir ki İnce Memedin kutlu ayağı bu topraklara bastı. İşte bu yüzden..."

Dede, adamı çatlatma, diye güldü Hoca, “haberin ne?"

Haberim, dedi Dede, “İnce Memed gelmeden atı geldi köyümüze. Ben hep tanyerleri ışımadan uyanırım. Bir sabah uyandım ki bir yağız at gelmiş bizim kapımıza, boyun bükmüş, arka sağ ayağını karnına çekmiş durur. Amanın bu at nedir, bu ne haldir derken komşular yetiştiler, bu at, dediler İnce Memedin atıdır. Aman, aman ola ki, bu ata kimse dokunmaya. O kendisine kimsenin dokunmasını sevmez, yoksa uçar, gözden uçar gider. O at orada bir gün, bir gece durdu. Yem verdik yemedi, su verdik içmedi."

Atın Dedenin kapısına geldiğini duyan bütün köylü, uzaktan, elleri yüreklerinin üstünde, çıt çıkarmadan ona baktılar. Gece bile yerlerinden ayrılmadılar.

At, üç gün, üç gece boyun kırıp yerinden kıpırdamadı.

Pir ocağıdır, dedi Ferhat Hoca.

Hocam, sen de mi bunu söylüyorsun?

Ben de bunu söylüyorum. Pir ocakları bizim için de pir ocağıdır. Nasıl Kırkgöz Ocağı sizin ocağınızsa.

Amenna ve saddakna, dedi Dede, elini yüreğine götürdü, boyun kırdı.

"Efendime söyleyim, dedim ki arkadaşlara, hey erenler, dedim, bu at buradan gidici değil. Üç günün sonunda ona bir kova su gönderdim Meryem kızımla. Suyu kana kana içti, gene durumunu bozmadan. Akşamüstü, hey erenler, dedim, bu at Pir Ocağına gelmiş ki gidici değil, şu ata biz de konukseverliğimizi gösterelim. Kızım Meryemin eline bir yular verdim, var git kızım, bu senin elinden su içti, belki de sana teslim olur. Meryem usul usul ata yaklaştı, bu at ne yapacak, diye bizim yüreğimiz pat pat, Meryem az daha yaklaştı, kutlu at durumunu hiç bozmadı. Meryem gitti yelesini, alnını okşadı, atta hiçbir değişiklik olmadı. Meryem yuları boynuna geçirdi, çekti... Aman, bu at bizi deyi, pir ocağı deyi gelmiş de, Allah bizim gözümüzü kör eylemiş de, onu üç gün, üç gecedir kapıda bekletiriz, buna güzel bir yer, ahır mı, ahır olur mu İnce Memedin atına! Dağa taşa, kurda kuşa selam vermeyen, yanma canlı yaklaştırmayan, ayaklarına şimşek dolayıp da öyle koşan bu kutlu ata... Her huyunu bırakmış da, gelmiş de pir ocağına... İşte şimdi, orada, önüne arpa, saman, yeşil ot, yeşil otu pınar başlarından tutam tutam yolarak getirdiler çocuklar... Görmek ister misiniz? Fıkara o kadar acıkmış ki kaç gündür başını kaldırmadan yem yiyor."

Ben görmek isterim, dedi Memed, utangaç. Ayağa kalktı, Cafer Dede onun önüne düştü, küçük, güzel, tertemiz, avlunun içindeki bir eve götürdü. Ev aydınlıktı ve at ortaya konmuş büyük bir sandıktan başını kaldırmadan

kütürdeterek yem yiyordu. Onların kapıyı açışlarına, ayak seslerine bile başını kaldırmadı at. Kapıda durdular, bir süre başını kaldırmadan ot yiyen atı seyrettiler.

Memed, kendi kendine duyulur duyulmaz söylendi, “dernek bu o imiş." Arkasını döndü, düşüncelere batmış çıkmış, başı yerde oradan ayrıldı. İçeri döndüğünde çok iri, kırmızı postalını kapının ağzında bırakmış, kırmızı abalı başı tavana değen, geniş omuzlu bir kişiyi ayakta dimdik durmuş bekler buldu. Bu adamı gözü ısırıyordu. Bir yerlerden tanıyordu ya çıkaramadı. Yerine oturunca iri adam geldi, önünde niyaza durdu:

Anacık Sultan Hazretlerinin İnce Memede, arkadaşlarına selamı var, dedi, “Anacık Sultan Hazretleri diyor ki, bize buyursunlar."

O görkemli bedeniyle ayağa kalktı, elpençe divan, arka arka yürüyerek eşiğe vardı, eğildi, yerden postallarını aldı, çabucak giydi ve gitti.

Ferhat Hoca, çok eskiden bu yana pir ocağını, ocağın dedelerini duymuştu, biliyordu. Bunlar, Baba İshak soyundan geliyorlardı. Baba İshak on üçüncü yüzyılda başkaldıran Türkmenlerin, Ağaçerlerinin piriydi. Bu pir ocağının şimdiki Dedesi de Cafer Dedeydi. İshaklıların soy kütükleri de buradaydı. Ferhat Hoca, Baba İshaklıların maceralarını gençliğinde bir tekkeden ele geçirdiği elyazması bir kitaptan okumuş, ondan sonra da Baba İshaka, onun piri Baba İlyasa merak sarmıştı. Bu, Anadolunun, bilinen ilk büyük başkaldırısı üstüne ne bulmuşsa okumuştu.

Baba İshak ayaklanmasında ilk başkaldırma gene bu Toros dağlarında başlamıştı. Ağaçerleri adı verilen ağaç işleme, tahta biçme ırgatları haksızlığa, yoksulluğa, zulme dayanamamışlar, eriş ya Dede Sultan, diyerek, baltaları, nacakları, kargılarıyla dağlardan ovalara günlerce akmışlar, ovalardaki, onlar gibi başkaldırmış Türkmenlerle birleşmişler, köyler, kasabalar, şehirler ele geçirmişler, geçtikleri yerlerde hakka, adalete dayalı yönetimler kurmuşlar, Adıyamandan Malatyaya, Malatyadan Kayseriye, Sivasa, başkent Konyaya kadar, bütün Anadolu bozkırlarını buyrukları altına almışlar ve adalet ve müsavat ve hürriyet ve hem de uhuvvet üzere bir dünya kuracaklarına kızıl bayrak ve kızıl taca el basarak ant içmişlerdi.

Selçuki Sultanlarının onlara karşı gönderdikleri ağır silahlı ordular, bu ant içmiş, eli baltalı, nacaklı, mızraklı, demir dirgenli kalabalık önünde yele karşı konmuş kar örneği erimişlerdi. Anadolu bozkırından şimdiye kadar hiç duyulmamış hürriyet, uhuvvet, müsavat çığlıkları sevinç türkülerine karışmış geliyordu. İnsanoğlu insanoğlu oldu olalı, bu çoluklu çocuklu,

kadınlı kızlı, yaşlı genç kalabalığından gelen, dünyayı dalga dalga dolduran sevinç türküleri gibi türküler, sevinç oyunları gibi oyunlar duymamışlar, görmemişlerdi. Bir bozkır dünyası otu ocağı, suyu toprağı, börtü böceğiyle sevince, güzelliğe, yürek sıcaklığına kesmişti. Ve az kalmıştı başkent Konyayı almalarına. Konyayı alacak, zulmün sultanını ele geçirecek, bunca kötülüğün, çürümüşlüğün, zulmün hesabını ondan soracaklardı. Ondan ve hem de adamlarından. Ve gene bir şafak vakti başladı savaş. Yediden yetmişe bütün obalar, hastası yatağından kalkarak, yaşlısı değneğine dayanarak, kadını erkeğine yardım ederek savaşa giriştiler. Bu son savaştı. Ya yenecek, ya toptan yok olacaklardı. Ve netsin neylesinler ki, ve bilmiyorlardı ki Selçuklu Sultanının kendi ordusundan da daha ağır silahlı ve atlı ve hem de demir zırhlı ordular kiraladığını komşusu Bizanstan. Kıyasıya bir savaş oldu. Ve eli baltalılar, en yiğitlerini yitirdiler önce. Dayandılar. Sonra geriye kalan yiğitlerini... Sonra geriye kalanlarını... Baba İshaklılardan hiç kimse, bir yaşlı, bir çocuk bile geriye dönüp kaçmadı. Zulmün kılıcı, tolgası, zırhı altında ezildiler. Kadınlar, genç kızlar çıktılar bu sefer de bu kapkara esen zulmün, ölümün karşısına. Onlar erkeklerinden daha çok dayandılar, dişleri, tırnaklarıyla, içlerinden bir teki bile kalmaymcaya kadar dövüştüler. Birkaç gün önceki bu sevinç türküleri ölüm ağıtları oldu. Ve Selçuklunun ve Bizansın, Konya ve İstanbulun gözü dönmüş azgın kanlılarının atlarının ayakları altında ezildi el değmemiş genç kız memeleri, sırma saçları. Baba İshakı da kalede kuşattılar. Koca ordular, atlarının ayakları bileklerine kadar kana batmış zulmün azgın binicileri hep bu küçücük kalenin yöresinde birikiştiler. Saldırdılar küçücük kaleye, bir anda duvarlarını yerle bir ettiler. Baba İshak kır atının üstüne binmiş, yeşil maşlahını örtünmüş, bir top ışık içinde yalp yalp ediyordu. Demir donlular, atları sırma koşumlular yetiştiler, Baba İshakın üstüne kılıç, ok, mızrak üşürdüler. Baba İshaktır, onlara şöyle bir uzaktan baktı, netsek neylesek zait, bir kez yenilmişiz, dedi, arkasından da bütün kalabalığı titreten sesiyle, eriş ya Dede Sultan, diye bağırdı, atını üzengileyerek, kalabalığın üstünden göğe ağdı, bir top ak bulut oldu, bir süre kalabalığın üstünde, eriş ya Dede Sultan, diye dolandı, uzaklaştı gitti.

O gündür bugündür, işte o ak bulut Anadolu bozkırının üstünde dolanıp durur. Bir günü geldiğinde de...

Cafer Dede, onları üç gün göndermedi. “Bu ocak pir ocağıdır. Balım Sultan, Baba İshak, Baba İlyas ocağıdır," diyordu. “İnce Memed gibi bir er bu ocağa gelirse üç gün kalmadan buradan ayrılamaz. Kırklar, Yediler,

pirler erenler ona izin vermezler. Ben bu çocuklara ne dedim, at bizim kapıya gelince, dedim ki çocuklar hazır olun. İnce Memedi de pirler yakında buraya getirecekler, dedim. Sizi pirler getirdi bana, pirler izin vermeyince de gidemezsiniz."

İnce Memed, bu üç gün içinde birçok kez atının yanma gitti, onu seyretti, onu anlamaya, yüreğinin içine girmeye çalıştı, hiçbir şey olmadı. Yalnız at yemliğinden bir kere başını kaldırdı, ona baktı. Ne güzel, hüzünlü, düşünceli gözleri vardı. En son, tam evden ayrılacakları sırada da İnce Memed atının yanına vardı. Bu sefer at başını iyice kaldırdı, ona baktı, gözleri gülüyordu. Memed, buna sevindi. Öteki eşkıyalar da Memedden sonra, başta Ferhat Hoca atı ziyaret ettiler. Bütün köylüler onları köyün dışına kadar uğurladılar.

Cafer Dede:

İnce Memed, aslanım, diye ona sarıldı, “yolun açık olsun. Kırklar, Yediler, pirler, eli çatal kılıçlı Ali seninle olsun. Atını da hiç merak etme, ölene kadar yanımızda kalacak, ona gözümüz gibi bakacağız, gözün, onun için arkada kalmasın. O, pirlerin bize bir armağanıdır. Bizim yanımızda Alinin Düldülü neyse, senin atın da odur."

Yola düştüler. Bu sefer İnce Memed başı çekiyordu. Az sonra Hoca ona ulaştı, yan yana yürümeye başladılar.

Hocam bu köy, başka bir köy... Üstleri başları da yepyeni, evleri de tertemiz. Bizim öteki köylere hiç benzemiyorlar. Baktım toprakları da o kadar çok değil.

Bunlar ustadırlar. dedi Hoca. “Baba İshaktan bu yana ağaç işlerler. Bunlar öyle hünerlidirler ki ağaçtan adam yaparlar da konuştururlar bile."

Kasım:

Ben bunların ağaçtan insan, geyik, doludizgin giden at, tek boynuzlu gergedan, gökte uçan turna yaptıklarını kendi gözlerimle gördüm, diye söze karıştı.

Kasım haklı, dedi Ferhat Hoca. “Bunlar, çok da güzel, nakışlı, sedef, altın, gümüş kakma beşikler yaparlar. Padişahların, Beylerin çocukları bunların beşiklerinde uyur. Öyle beşikler yaparlar ki her birisine paha biçilmez. Sonra, bu dağların en güzel balını da bunlar çıkarırlar. Büyük konakların, oya gibi işlenmiş tahta işleri de bunlarındır. Camilerin mihrapları da bunların hüneridir. Senin at ahmak mı yoksa, gitsin de bu köye konuk olsun!"

Memedin sevincine diyecek yoktu. İçi pır pır ediyordu. Bir de ikide birde, bükük kuğu boynuyla gelip Seyran karşısında durmasa... Meraktan deli oluyor, derdini de, başta Hoca, hiç kimseye söyleyemiyordu. Hocaya da deli oluyor, böyle de bir adam olur muymuş, o günden beri bir kereden başka Seyranı sormadı, diye içinden boyuna geçiriyordu. Hoca her kendine baktıkça, bir söz söylemeye hazırlandıkça, işte Hoca Seyranı soracak, diye heyecanlanıyor, o da onun adını bir kere olsun ağzına alamıyordu. Keski Müslümü de birlikte getirseydim, diye düşünüyor, iç çekiyordu, onunla Seyranı ne güzel konuşurduk, her gün, her gün, her an. Gene de Seyranı durmadan düşünmesi Seyranın gelip gelip karşısına dikilmesi, onu derecesiz mutlu ediyordu. Öyle düş falan değil, kimi kez Seyran geliyor, etiyle kemiğiyle, ışıltılı gözleriyle, kimi kederli, kimi sevinçli, olduğu gibi karşısında duruyordu. Birkaç kez Seyranı atla konuşmak istemiş, sonra utanıp vazgeçmişti. Şimdi dalmış gitmiş, Seyranı iliklerine kadar bütün bedeniyle düşünürken, onu atla konuşmadığına bin pişman oluyor, kulağının dibinde Baba İshakı, Tahtacıları, coşmuş anlatan Hocayı duymuyordu bile.

O gece bir Yörük obasında kaldılar. Yörükler onların Yelpınardan Kırkgöz Ocağına doğru yola çıktıklarını duymuşlar, yolda nasıl olsa kendilerine uğrayacaklarını bildiklerinden, hazırlıklarını yapmışlar bekliyorlardı. Bir düğün bayram sevinciyle karşılandılar. O gece derimevinde hep atı konuştular. Atın, başına konan paralardan, uydurma bir atı kurşuna dizdiklerinden, o uydurma atın bile vurulduğu günün şafağında silkinip ayağa kalkarak Köroğlunun Kıratı gibi bulut yeleli bir kır at olduğundan, kasabanın göğüne gelip kişnediğinden söz ettiler. Uydurma atı bile Kırklar Yediler, kasabalılara inat gelip dirilttiklerinden... Memed, hiçbir söze karışmadan, bir taş suskunluğunda onları dinliyor, Anacık Sultanın onları niçin çağırdığını merak ederek düşünüyordu. Hürü Ana, Anacık Sultandan ona çok konuşmuş, patlayan, kayalardan fışkıran mavi çiçeklerden, ocağın üstüne bir bulut gibi çöken, içi mavi kıvılcımlı ışıktan söz etmişti. O hiçbir zaman doruğundan ışık eksik olmayan, doruğun üstünde dönen, kaynayan buluttan mavi kıvılcımlar sağılıyor, çöküyordu doruğa. O gece mavi bir ay doğmuştu dünyaya. Kayan, mavi kıvılcımlar savurtan yıldızlar doldurmuştu gökyüzünü. Gece bile mavi mavi balkımıştı. Memedin kafası allak bullak olmuştu. Öğretmen Zeki Nejad, o tuhaf insanların doldurduğu kasaba, kendi ölüsünü deveye yüklemiş alıp götüren Alinin resmi, Baba İshaklıların ovadaki savaşları, kadınların son kadın

kalıncaya kadar direnişleri, Seyran, Seyran onların arasında olsaydı, onun nasıl dövüşeceği hiç aklından çıkmıyordu. İzciler başı Topal Ali... Topal Ali Baba İshaklı savaşının başlarından birisi olsaydı... Ferhat Hoca, Yörük Battal Ağa, Zeki Nejad... Konya ovasında kalabalık gittikçe çoğalıyordu. Ak libaslılar, Anacık Sultanın dedeleri... Kalabalıklar kafir ordusunun üstüne akıyorlar, dağlardan, ovalardan, Karadenizden, Van gölünden, Akdenizden, yerden biter, gökten yağar gibi dalga dalga geliyorlar, kafirin demir donlu, demir mızraklı ordusuna çarpıyorlar, ölüyorlardı. Birinci dalga geliyor, ak libasları, ak başörtüleriyle toprağa dökülüyor, ölürken, avazları çıktığı kadar, eriş ya Dede Sultan, diye bağırıyorlar, üstlerini köpüklü bir kan seli örtüyor, gözden yitip gidiyorlardı. Bir dalga, bir dalga daha geliyor, onlar da dökülüyorlardı. Ama insanoğlu yerdeki karınca, gökteki kuş kadar çoktur, durmadan dalga dalga geliyorlar, durmadan dökülüyor, kırılıyorlardı. En son, en kalabalık dalga geldi, erkeklerin başında topal ayaklı öğretmen Zeki Nejad, tepeden tırnağa ak bir libasa bürünmüş, lekesiz, Ferhat Hoca, Topal Ali, tilki, kurnaz, Memed, temkinli, daha başka, akıllı insanlar, gün ışığı gibi ak libaslar giyinmişler, kır atının üstünde Baba İshak, Köroğlu, Köse Kenan, akıllı, tilki, kurnaz, arkalarında yetmiş iki milletin fakir fıkarası... Kadınların başında Anacık Sultan, Hürü Ana, Seyran kır atların üstünde, ellerinde adalar, arkalarında yetmiş iki milletin kadınları, ak başörtüleri bayraklar gibi uçuşarak... Kuşatıyorlardı dört bir yandan demir donluları, demir mızraklıları, kalabalığın ortasında kalıyorlardı Sultanın askerleri, kiralıkları. Kalabalık o kadar bastırıyor, sıkıştırıyordu ki Sultanlıları, onlar, kollarını bile kıpırdatamıyorlardı. Bir de bakıyorlardı ki, ne görsünler, Sultanın askerleri ortada yok. Hepsi ayaklarının altında. Kadınlar onların demir zırhlarını, mızraklarını parçalıyorlar, bir demir şangırtısıdır alıyordu dünyayı. Konya çarşısında en yüksek minareye çıkmış Ferhat Hoca, gürül gürül Kuran okur gibi, hak ve adalet üstüne konuşuyordu. O iniyor, öğretmen Zeki Nejad çıkıyordu minareye. Kırmızı şeritli altın madalyası göğsünde sallanarak, yarılmış, kanlar akan göğsünü sol eliyle kavrayarak, ak libası kızıl kana bulanarak, biz çokluğuz, diyordu, işte hep böyle bir araya gelirsek, biz, dağları devirir yol ederiz. Dünyanın en büyük gücü de olsa, işte bu sabahki gibi, ortamızda yiter gider, toz olur da gider. Ve öğretmen Zeki Nejad son sözünü söylemeden, ak libasları kızıl kana batmış ölü bir kuş gibi minareden aşağı sağılıyor, daha yere düşmeden, onun gül ölüsünü kalabalık havada yakalayıveriyordu. Deniz açılıyordu önünde, sütbeyaz, sütliman bir deniz...

Bir tek ak bir martı süzülüyordu denizin üstünde, ışığa batmış. Öğretmen Zeki Nejad, kan içinde kalmış karşısına dikiliveriyordu, iyi yaptın Memed, diyordu, eli kanayan göğsünü kavramış, benim kanımı yerde koymadın. Ama çok kan yerde kaldı, çok da kalacak. Belki senin kanın da yerde kalacak. Ama bir gün, mutlaka bir gün kalabalıklar yürüyecekler, Şakir Beyin konağına yürüdükleri gibi. O kadar çok, o kadar çok yürüyecekler ki onları durduracak güç bu dünyada bulunmayacak. Ve daha konuşan Zeki Nejad, son sözünü söylemeden, son sözünü ondan sonra geleceklerin söyleyeceğine inanarak, denizin kıyısına düşüp kalacaktı. Kır at çıkıp gelecekti denizden, yerdeki öğretmeni dişleriyle yerden alacak, sırtına atıp gene denize dönecekti.

O gece, yarı düşte yarı hayalde sabaha vardı. Uyandığında hiç yorgunluğu kalmamış, kuş gibi yeynimişti. Sabah kahvaltısını nasıl yaptılar, ne söylediler, ne konuştular Memed hiçbir şeyin farkına varmadan kendi içine çekilmiş yola düştü. Öylesine çabuk yürüyordu ki Ferhat Hoca bile arkasından zor yetişiyordu. Sonunda Hoca onu kolundan çekti durdurdu:

Ne var Memed yavrum? dedi, “Öyle bir dalmışsın ki sanki bu dünyada değilsin. Ne düşünüyorsun? Arkandan koşarak bile zor yetişiyor insan."

Memed, bir süre Hocanın yüzüne gözlerini kirpiştirerek aval aval baktıktan sonra, gülümsedi, kendi kabuğundan çıktı. “Hocam," dedi, “hani onlar var ya, Baba İshaklılar... “

Onları mı düşünüyordun, böyle derin derin?

Onları düşünüyordum.

Söyle bakalım, Baba İshaklılar var ya?

Hani Konya önlerinde, o düz ovada yenildiler ya, bir kalabalık dalgası daha gelseydi, bir dalga, bir dalga daha... Fakir fıkaralar çok, Sultanlılar az... Sultanklar kalabalığın ortasında kalsalar da kıpırdayamaz olsalardı, ne olurdu?

Baba İshaklılar yenerdi, dedi Hoca.

Memed, şimdi bu anda Baba İshaklılar, Sultanlıları yenmiş gibi kıvançlandı, Hocaya sarıldı, öyle bir sıktı ki Hocanın bir an soluksuz kaldığının farkına varamadı, “Muallim Zeki Nejad," dedi yürümeye koyuldu, “kırmızı ipek şeritli altın madalyası da vardı onun."

Gün ikindine ulaşmadan Kırkgöz Tekkesine vardılar. Kızıl abalı, yeşil börklü, kırmızı postallı üç genç onları avlu kapısının dışında bekliyorlardı. Ellerinden tüfeklerini, tabancalarını, hançerlerini aldılar. Önde Hoca, arkasında Memed, ötekiler niyazda bulunarak, töreyi eksiksiz yerine

getirerek Ocağa girdiler. İçerde Anacık Sultan soluk yüzüyle ayakta bekliyordu. Şimdiye kadar, Ferhat Hocanın bildiğince, bu postun sahipleri, padişah olsun, Bey olsun kimseyi ayakta karşılamamışlardı. Anacık Sultan da töreyi bozmamıştı. Bugün bozduğuna göre işin içinde iş vardı. Bir olağanüstü hal olmalıydı. Teker teker Anacık Sultana niyazda bulundular, Anacık Sultan sediri gösterdi, oturdular. Onlar oturur oturmaz da kırmızı abalılardan bir tanesi yeşil bir atlas bohça getirdi Anacık Sultanın önüne koydu. Anacık Sultan bohçayı aldı, üç kere öptükten sonra başına götürdü. Dizlerinin üstüne aldığı bohçayı titreyen parmaklarıyla açtı, bohçanın içinde çok düzgün katlanmış, azıcık da sararmış, üstü karınca izi gibi incecik Arapça yazılarla bezenmiş bir gömlek duruyordu. Ferhat Hoca da, İnce Memed de gömleği görünce buraya niçin çağrıldıklarını anladılar. Bu gömlek dünyada sayısı çok az olan tılsımlı gömleklerden birisiydi. Böyle bir gömleği giymek her kula, her padişaha bile nasip değildi. Böylesi bir gömleği bu dünyada giyebilmiş sayılı birkaç kumandan, birkaç padişah vardı ancak. Ve onlar da belliydi. Gömleğin üstünde doksan dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz ayet, dua, tılsım, hadis, Allahın bütün sıfatları, esmai hüsna, vefk ve cefrler yazılıydı. Bu gömleği giyenlere hiçbir hastalık yaklaşamazdı. Onlara kurşun işlemez, onları kılıç kesmezdi. Bu gömleklerden giyenler bilcümle kötülüklerden arınırdı. Onları ateş yakmaz, su boğmazdı. Kollarındaki zincirler kendiliğinden sökülür, mahpusane duvarları bir bakışta yıkılırdı. Anacık Sultan ayağa kalktı, gömlek iki elinin üstündeydi. Memede buyurdu, “Soyun," dedi. Memed, hiç ikircik geçirmeden soyundu, giyitlerini yandaki ceviz sandığın üstüne yığdı. Üst yanı çırılçıplak kaldı.

Ferhat Hoca, Kuran oku.

Hoca ellerini havaya açtı, güzel, çınlamalı sesiyle, sanki geniş kubbeli büyük bir selatin camide okur gibi başladı okumaya. Bu sırada kırmızı abalılardan birisi ellerinin üstünde apak patiska bir gömlek getirip önünde niyaz ettikten sonra onu Memede giydirdi, çekildi, yanda dimdik durdu. Anacık Sultan işaret edinceye kadar orada bekledi. Hoca hiç durmadan gürül gürül Kuran okuyordu. Kızıl abalı delikanlı, İnce Memedi omuzlarından tutarak Anacık Sultanın önünde niyaza durdu. Anacık Sultan da dudakları kıpır kıpır dualar okuyarak ellerindeki yakasız gömleği üç kere Memedin başından geçirerek giydirdi. Onu kolundan tuttu kaldırdı, sandığın üstündeki giyitlerini göstererek yerine oturdu. Ferhat Hoca da

Kuranı kesti. Memed, elleri makina gibi işleyerek giyitlerini giydi. Anacık Sultan onu yanına çağırıp oturttu.

"Bu gömlek Sultan Selahaddin Eyyubi Han Hazretlerinin gömleğidir. Onunla kafirlere karşı sayısız savaşlara girmiş sağ salim çıkmıştır. Sultan Selahaddin Hazretleri bu gömleği kendi eliyle Ocağa armağan etmiş, o gün bugündür de bu tılsımlı gömleği Selahaddin Eyyubi Han Hazretlerinden sonra kimse giymemiştir. İşte bundan bir ay kadar önce Sultan Selahaddin Eyyubi Hazretleri bir gece benim yanıma geldi, yeşil donlara bürünmüştü, elinde kıpkızıl, iri bir çınar yaprağı tutuyordu, çınar yaprağından kökler uzuyor, dünyayı dolanıyordu. Gözlerini bana dikti, Anacık Sultan, dedi, sizde benim bir emanetim var, onun sahibi İnce Memeddir, gömleği ona giydir. Böyle der demez de, önümden silindi, bir yeşil ışık oldu çekildi gitti. Ben de senin İnce Memed, burada olmadığını, ama bir gün gelip nasibini alacağını biliyor, dağlara dönmeni bekliyordum. Allah yolunu açık, gazanı mübarek, kılıcını keskin etsin. Ayağa kalktı. Ötekiler de onunla birlikte kalktılar. Dışarıya yürüdü, eşikte azıcık durdu bekledi, Ferhat Hoca yanına gelince:"

Hoca, senin de gazanı Allah mübarek eylesin. Gözlerinin içine gözlerini dikerek, “Beni iyi dinle Ferhat Hoca," dedi, bir süre gözü gözlerinde bekledi. “Beni dinle." Elini yavaşça Hocanın omuzuna koydu. “Benim vaktim erişti, ben artık gidiciyim. Dünyamı değiştirmeye az kaldı. Yoksa Selahaddin Hazretleri gelip de gömleğini benden istemezdi. Kırkgöz Ocağı da söndü, bitti. Bu son. Hoca, bu Ocak sana emanet. Bari sen sahip çık da Ocağa, tükenmeden önce rezil olmasın."

Emanetin can baş üstüne Anacık Sultan, dedi Hoca dizini yere koyarak niyaza durdu, onun elini aldı üç kere öptü, üç kere başına götürdü. “Senin emanetin can baş üstüne, can baş üstüne," dedi birkaç kez.

Anacık Sultan onu omuzlarından tuttu kaldırdı. Az aşağıdaki suyun kıyısına yapılmış, taşları oya gibi işlenmiş kümbete gittiler, huzurunda durdular, fatiha okudular. Onlar fatihayı okumuş bitirmişlerdi ki üç kızıl abalı delikanlının iri, çangal boynuzlu bir geyiği getirdiklerini gördüler.

Delikanlılar geyiği kümbetin duvarı dibine yıkıp, bellerinden çıkardıkları palayla kestiler. Kanlar birkaç kulaç öteye kadar fışkırdı. Geyiğin bacakları, havaya dikilmiş uzun bir süre titredi. Anacık Sultan eğildi, parmaklarını kana soktu çıkardı, önce kanı Memedin, sonra Ferhat Hocanın, arkasından da ötekilerin alnına sürdü.

Gidin, geyiğin etini aşağıdaki köyün fıkaralarına dağıtın, dedi.

Kayalar çatırdamaya, aralarından taze, buğulu mavi çiçekler, bir uçtan bir uca silme çıkmaya başladı.

17

Zülfü Beyin kafası kızmıştı. Bütün bunları hep zengin eden kimdi, kim olacak, Zülfü Beydi. O Muallim Rüsteme, o Taşkın Beye, Molla Durana bütün bu toprakları, babalarından, dedelerinden kalmışçasına tapulayan kimdi, kim olacak... O beceriksizlere kalsa, bu her karışı kan eden topraklar şimdi hazinenindi, ya da buralı olmayan, bu kasabanın adını bile bilmeyen Kurtuluş Savaşı kahramanlarmındı. Zülfü Beyin bu kasabada toprak vermediği bir kimse kalmamıştı. Şimdi her birisi bir devlet toprağı kadar topraklara konmuşlardı, hem de dünyanın bereketli topraklarına. Ya Arif Saim Bey, o çiftlikleri nereden, nasıl almıştı, ceman yirmi sekiz bin dönüm eden çiftlikleri? Şimdi de kıç atıyor, bütün kasaba can telaşında iken, o Ankarada yan gelmiş yatıyor, suyun gözünü tutmuş dev gibi, can telaşında olan kişilerin feryadü figanlarını büyüklere ulaştırmıyordu. Alsındı o şimdi, görsündü o, küssündü bu kasabaya, küssündü canını, malını, her şeyini borçlu olduğu Zülfüye. Uğramasındı bakalım buraya, kardeşi Zülfü burada kan içinde yüzerken, İnce Memedin Toroslardan bıraktığı kan seli içinde o burada boğulmak üzereyken... Şimdi ya gelecek Zülfünün eline ayağına kapanacak, ya da eskisinden kötü durumlara düşecekti. Zaten dillere düşmüştü. Onun Mustafa Kemal Paşayı İngilizlerle, Fransızlarla birleşerek öldüreceğini bu ovada duymayan, bilmeyen kalmamıştı. Bir haberin şüyuu vukuundan beterdir. Bunu kimse bilmezse bile, feleğin çemberinden geçmiş Arif Saim Bey bilirdi Kendisine, arkasındaki, onu tutan Paşaya çok güveniyordu ama, iş can pazarına gelince, ne kardeş kalırdı, ne ana, ne de arkadaş. Hele bu dedikodular bir Ankaraya ulaşsın, bir de Paşanın kulağına gitsindi hele, işte o zaman hiçbir şey para etmez, onu bunca belalardan kurtarmış Zülfünün feraseti bile bir işe yaramazdı. İş, can oyununa gelince, üstelik baştaki tek adam için, kuşkular bin misli, on bin misli büyürdü. Gene de onu, durum bu hale gelmeden, Zülfü, az bir zararla kurtaracaktı.

Zülfü günlerdir uyumuyor, kafasındaki bütün tilkileri seferber etmiş, düşünüyor, Arif Saim Beyi kasabaya getirmenin, bu İnce Memed olayına el koymasının bir yolunu arıyordu. İnce Memed, onu can evinden vurmalıydı

ki, onu bu Çukurovaya rezili rüsvay etmeliydi ki can korkusu, ün korkusu nedir o zaman anlasın.

Taşkın Beyin evinde çok gizli bir toplantıdaydılar. Bu toplantıdan ne Kaymakamın, ne Savcının, Yargıcın, ne de Belediye Başkanının haberi vardı. Hiçbir zaman da burada toplanmış bu beş kişiden başka kimsenin haberi olmayacaktı. Odada Zülfü, Taşkın Beyden başka Muallim Rüstem Bey, Molla Duran Efendi ve Murtaza Ağa vardı. Vakit sabahın üçüydü ve girişecekleri eylem üstüne yüzde yüz anlaşmışlar, bu eylem gerçekleştikten sonra da, eylemi kimin geceki eştirdiği üstüne hiçbir zaman, hiçbir kimseye bir tek sözcük bile sızdırılmayacağı üstüne avrat boşayarak Kurana el basmışlardı.

Üç gün Önce Zülfü Beyin çiftlikten getirterek, hiçbir şey söylemediği eski eşkıya, İnce Memedin en iyi arkadaşı, İnce Memedi öldürtmek için zorladıkları Uzun Cabbar aşağıda bekliyordu. Onu çağırttılar. Uzun Cabbar, yüzü kapkara kesilmiş, sakalları uzamış, ellerini nereye koyacağını bilemeden iki büklüm odaya girdi. Hep birden ayağa kalkarak onu koltuğa buyur ettiler. Kahve söylediler. Uzun Cabbar, nereye koyacağını bilemediği ellerini dizlerinin üstüne koydu, karanlıktan bol ışığa çıkmışçasına gözlerini kirpiştiriyor, karşısındakileri görmüyordu. Kahve söylediler, kahve gelinceye kadar hiçbir söze varmadılar. Uzun Cabbar bu arada gözlerini kirpiştirdikçe kirpiştiriyor, ellerini bütün gücüyle dizlerine bastırıyor, eti kemikleşecek kadar kasılıyordu. Kahve geldi, Cabbar kahveye uzandı, eli öylesine titriyordu ki fincanı alamadı. Murtaza Ağa imdadına yetişip fincanı aldı onun önüne çektiği sehpaya koydu.

Evet Cabbar Ağa, dedi Zülfü Bey, “bu gece yarısı buraya toplandık ki senden büyük bir dileğimiz var."

Yapamam, İnce Memedi öldüremem, diye karşı koydu Cabbar, kendisinden beklenmeyen bir canlanmayla. “İnce Memedi, Memedi kimse de, hiç kimse de öldüremez bundan sonra..."

Dileğimiz o değil, bu başka, başka... diye yumuşacık bir sesle konuştu Zülfü Bey. “İnce Memed işi değil."

Cabbar onu duymuyordu.

Ona Anacık Sultan tılsımlı gömleği de verdi, atı da dirildi de onu da Kırklar Yediler aldılar götürdüler. Ona kurşun geçmez bundan sonra. Onu su boğmaz, ateş yakmaz. Tılsımlı gömleği duymadınız mı?

Duyduk, dedi Zülfü.

Öyleyse benim yakamı bırakın. Bırakmazsanız, şurada şimdi, çekin tabancalarınızı beni öldürün. Ayaklarınızın altını öpeyim, beni öldürün. Çocuklarımı da öldürün, ama ben İnce Memedi, öz bir arkadaşımı, öldürebilsem bile öldüremem. Kendimi öldürür de o Allanın ermişini, kurşuna dizilen atı bile dirilen kutlu kişiyi öldürüp de kıyamete kadar cehennemde yanamam.

Dur, senden istediğimiz İnce Memed değil, diye onu omuzlarından tuttu iyice sarstı Murtaza Ağa. “Kendine gel!"

Onu öldürse öldürse Bayramoğlu öldürür, öldürebilir, o da öldürebilirse. Çünküleyim Bayramoğlu bunca nama, üne, adamlığa susamıştır. Dayanamaz o, İnce Memed gibi kendinden üstün, ermiş bir eşkıyayı öldürüp yeniden nama, şana kavuşmak ister. Ben bilirim eski eşkıyaları, onlar, ölürler giderler de içlerindeki kurt ölmez.

Doğrusun, ölmez, dedi, tok sesiyle Taşkın Bey, çok dingin, güvenli. Sesini biraz daha yükseltti, Murtaza Ağa Cabbarı omuzlarından tutmuş daha sarsıyor, öbürü de can telaşıyla durmadan, çırpınarak Murtazaya aldırmadan, onları kandırmaya uğraşarak konuşuyordu, “Biz de İnce Memedi öldürmeye Bayramoğlunu yollayacağız."

Neee? diye şaşkınlıkla kendine geldi Cabbar.

Biz İnce Memedi öldürmeye yarın öbür gün Bayramoğlunu yolluyoruz.

Cabbar bu sefer Bayramoğlunu övmeye koyuldu. Onun nişancılığını, yiğitliğini, Köroğlundan kurnaz bir eşkıya olduğunu anlata anlata bitiremiyordu. Coşmuş, kendinden geçmiş, ağzı dili kuruyarak, bu hiç konuşmaz adam, bir destancı akıcılı ğıyla Bayramoğlu üstüne neler neler anlatmıyordu.

İnce Memed tılsımlı gömleği giydi ya, yıldırım taşını, taçlı mührü taktı ya, belli olmaz, Bayramoğludur bu, onun da tılsımlı gömleği, mührü, yıldırım taşı vardır belki, belki de onun tılsımı İnce Memedin tılsımına baskın çıkar.

Baskın çıkacak, diye bağırdı Murtaza. “Şimdi bizim senden istediğimiz..."

Ben Bayramoğlu çetesine de girmem, İnce Memedi takibe gitmem.

Senden bunu da istemiyoruz.

Ne, ne, ne, istemiyor musunuz? diye sevinçle ayağa fırladı Cabbar, önce vardı Zülfünün, sonra Taşkın Beyin, ötekilerin elini öptü. Odada “Ne, ne, ne!" diye sevinçten dört dönüyor, ne yapacağını bilmiyordu.

Murtaza gitti, uzun boyuyla ortada kalakalmış adamı omuzlarından tuttu getirdi yerine oturttu, sevecen bir sesle:

Sakinleş azıcık kardaş, dedi. “Bak sana biz ne söyleyeceğiz, sevincinden, bu sefer dört köşe olacaksın da yerinden kalkamayacaksın. Hele bir kahve iç, hele azıcık kendine gel!" Dışarıya çıktı bir kahve daha söyledi.

Cabbarı orada kendi halinde bırakıp, onunla hiç uğraşmadılar, kendi aralarında havadan sudan, her sözcüğe gülerek ko nuşmaya başladılar. Bu sefer genç kız gümüş tepside altı kahve getirdi ve önce Cabbara uzattı, Cabbar eli titremeden kahvey aldı, höpürdeterek, odayı höpürtüye boğarak içmeye başladı Kendine iyice geldiği, iki elini rahatça dizlerinin üstüne koyup gözlerini çok saygılı karşı pencereye dikmesinden anlaşıldı.

"Senden isteğimiz şu. İyi dinle."

Zülfü Bey, sözcüklerin üstüne basa basa konuşuyordu.

"Buyur Beyim, emrin baş üstüne Beyim. Sizin hepinize canım kurban olsun Beyim. Ne buyurursanız yaparım Beyim. Ölüme derseniz ölüme hemen koşarım Beyim."

Yanına güvendiğin iki, üç, ne kadar istersen o kadar kişi alacaksın.

Alırım Beyim.

Hepsini biz donatacağız. En yenisinden, hiç el değmemiş Alaman filintaları vereceğiz elinize. İstediğiniz kadar da cephane. Altınıza da Uzunyayladan getirtilmiş birer soylu at.

Bineriz Beyim.

Sana tarla, para, ne istersen.

Tarla İsterim Beyim.

İşte siz böyle donandıktan sonra Arif Saim Beyin çiftliğine gidecek, o çiftliği soyacaksınız.

Soyarız Beyim.

Cabbar, beni iyi dinle...

Arif Saim Bey, dedim, iyi duydun mu, onun kim olduğunu sen biliyor musun?

"Bilirim Beyim."

Nereden biliyorsun?

O, af çıkardı bize. Hani sizin hepinizden büyük olan. Sizin hepinizin ödü ondan kopar Beyim. Onu görünce sizin hepiniz kaçacak delik ararsınız.

Gülüştüler.

Ararız Cabbar.

Hani Ankarada, Mustafa Kemal Paşanın yanında oturur. Herkes ondan korkar, Vali bile.

Sen ondan korkmaz mısın?

Korkarım Beyim.

Bu kadar korktuğun adamın çiftliğini nasıl soyacaksın?

Yalnız çiftliğini değil, arkamda siz olduktan sonra, kendisini de, otomobilini yolda durdurur soyarım, Beyim.

Bunu sızıltısız, gürültüsüz yapabilir misin?

Yağdan kıl çekercesine beceririm Beyim.

Korkmadan?

Ölümden öte yol gitmez Beyim.

Onun bir kahyası var, Hacı Ali Çavuş.

Tanırım Beyim. Hani köyün ortasında altı kişi öldürdü de, Arif Saim Bey onu bir gün bile hapiste yatırmadıydı ya, o işte, Beyim.

Arif Saim Bey onu canı gibi sever.

Bilirim Beyim.

İşte onu da öldüreceksin.

Cabbarın sevindiği yüzünün ışımasından belli oldu.

Öldürürüm Beyim.

Çok yiğit, attığını vurur, öyle postu kolay kolay deldirmez bir kişidir.

Delerim Beyim.

Oldu, şimdi en mühim işe geliyoruz.

Kıymeti yok Beyim.

Öyleyse beni iyi dinle.

İyi dinliyorum, canı yürekten dinliyorum Beyim.

Arif Saim Beyin bir babası var, şişman bir adam.

Onu da tanırım Beyim, öldürürüm Beyim.

Onu öldürmeyeceksin.

Öldürmem Beyim.

Onun göğsünde altın bir saati var, güzel bir saat.

Çok gördüm Beyim.

Nerede gördün ki?

"Ben dağdan aşağıya inince o çiftlikte ırgatlık ettim Beyim. Her sabah Beyim, biz işe başlamadan, bunca ırgat birerle kol onun önünden geçer, teker teker elini öperdik. Bir elinde de o altın saati hep tutardı Beyim. O saati gece gündüz hiç elinden düşürmezdi, bakardı ha bakardı Beyim.

Söylediklerine göre Beyim o bir okka gelen altın köstekli saati ona Mustafa Kemal Paşa yadigar etmiş Beyim."

İşte o saati de alacaksın.

Alır sana getiririm Beyim.

Sende kalacak, senin olacak saat.

Benim olacak. Onu öyle bir yere saklarım ki şeytan da bulamaz Beyim.

Haydi sen şimdi çiftliğe git, ben de yarın öbür gün gelirim.

"Baş üstüne Beyim."

Murtaza elini iç cebine soktu cüzdanını çıkardı, ona kalınca bir deste para uzattı, Cabbar aldı paraları koynuna soktu, çıktı gitti.

Oradakiler o gittikten sonra sabaha kadar konuştular, tartıştılar. Zülfünün bu buluşu dahiyaneydi. Arif Saim artık İnce Memedi ciddiye almaşındı, orduyu, Toroslara çekmesindi bakalım. Bu işin hiç de bir tehlikesi yoktu, en küçük bile. Cabbar yakalansa, vurulsa bile hiç mi hiçbir tehlikesi yoktu. Herkes, bütün bölge biliyordu ki Cabbar İnce Memedin en yakın arkadaşıydı. Çiftliğinin soyulması, babasının sakalına tükürülmesi, bunu da Cabbardan isteyecekti, dahası Cabbar, babayı soyarken, ben İnce Memedim de diyecekti, der mi, derdi. Hacı Ali Çavuşun öldürülmesi belki ona ölüm darbesi olmayacaktı, ama Mustafa Kemal Paşanın ona yadigarı saatinin İnce Memedin, bir eşkıya parçasının eline geçmesi onu kahrından öldürecekti.

Cabbarm çiftliği basmayı kabul etmesinden birkaç gün sonra Amber Bey olayı patlak verdi ki kasaba Ağalan sevinçlerinden dört köşe oldular. Bugünlerde Allah onlara yardım ediyor, diledikleri her şey oluyordu.

Amber Bey bu kasabanın en çok sevdiği, hilafsız saydığı bir kişiydi. Kozanoğlu başkaldırmasına katılmış, Kozanoğlu Ahmet Paşa teslim olduğu halde teslim olup boyun eğmemiş Sumbaslı aşiretinin Beyinin büyük torunuydu. Dedesi ölünceye kadar dağda kalmış, türbesi Türkmenlerin kutsal bir ziyaret yeri olmuştu. Onun için, dedesinden dolayı en sevilen boy Sumbaslı boyu, Türkmende en sayılan boy Sumbaslı, en sayılan Beyler de Sumbaslı Beyleriydi. Babası öldüğünde Amber Bey genç, yakışıklı, çimeni yeşil gözlü bir delikanlıydı. Ve babası ölmeden biraz önce oğullarını başına çağırmış, Beylik mührünü ona vermişti. Mührü eline alan Amber Bey ağlamaya başlamış, “Baba beni bağışla, ben Beylik yapamam. Ben fakir fıkaradan vergi alamam. Ben onlara zulmedemem," demişti. “Senden hiçbir şey istemiyorum, şu aşağıdaki değirmenin tozcuğunu bana verirsen beni çok sevindirirsin." Can çekişen babasının onunla tartışacak hali kalmamıştı.

Onun elindeki mührü aldı, yanında aç kurtlar gibi bekleyen küçük kardeşine verdi. Bundan sonra da Amber Bey, sabahtan akşamlara kadar unlara bulanarak, tek başına öğüttüğü buğdaylardan, arpalardan aldığı küçük bir yüzdeyle yaşamını sürmüştü.

Eğer değirmenini sel alıp götürmeseydi gelip kasabaya yerleşecek değildi. Değirmenin altında küçük bir nar bahçesi, küçük bir bostanı vardı. Bey olan kardeşi, bunları onun elinden almamış, ona Beyliği bağışlayan Amber Beye, bütün mala mülke ortak oldukları halde ancak bu bir avuç toprağı vermişti. Amber Ağaysa bundan dolayı en küçük bir öfkeye kapılmamış, topraklarını gasbetmiş zalim kardeşi hakkında kötü bir tek sözcük bile söylememişti. O, hiç kimse için kötü konuşmazdı ya, kardeşine, kendisini Beylik derdinden kurtardığı için minnet duyuyordu.

Bahçesindeki narları, incirleri, asmaları aşılıyor, yakın yörelerden aşılar, değerli fidanlar getirterek, en büyük pembe narları, en tatlı incirleri, görülmemiş büyüklükteki üzüm salkımlarını o yetiştiriyordu. Bostandaki domatesler, patlıcanlar, biberler, kavunlar, karpuzlar ta zemheriye kadar sürüyordu. Her sabah eşeğini bahçesinin, bostanının ürünleriyle yüklüyor, kasaba pazarına getiriyordu. Getirir getirmez de ürünleri, göz açıp kapayıncaya kadar satılıp bitiyordu. Bu yüzden de evini, karısını, çocuklarını, Romalılardan kalma eski kilisenin yanında bulduğu bir arsaya yaptırdığı huğa taşımıştı. Huğun üstü ot, duvarları kalın çitti ama, tertemiz, gıcır gıcırdı. Huğun küçük avlusundan iri güller, reyhanlar, mavi sarmaşıklar, kadife çiçekleri kış yaz eksik olmazdı.

Savaş başlayıp da kasaba halkı biribirine düşünce, ortalık karışıp da herkes Müslüman, Ermeni, diye ikiye ayrılınca, göç etmekte olan Ermeniler Amber Ağaya başvurmak zorunda kaldılar. Kasabada üç mahalle Ermeni vardı. Kasabanın çoğunluk esnafı, demircisi, ayakkabıcısı, çiftlik sahipleri, zenginleri onlardandı. Ve Ermeniler Amber Beyi yakından tanıyorlar, ona gözleri gibi güveniyorlardı, altınlarını, mücevherlerini, yolda başımıza neyin geleceği, neyin gelmeyeceği belli değildir diyerek, ona emanet bıraktılar... Savaş bittikten, onlar kasabaya döndükten sonra geri almak üzere. Doğrusu da bu ya, onlar dönünce, paralarının bir tamam ellerinde olacağını, bu paraları hiç kimsenin Amber Ağanın elinden alamayacağını biliyorlardı.

Ermeniler gittikten hemen sonra bütün servetlerini Amber Beye bıraktıkları duyuldu. Ama Amber Beyin yaşamında hiçbir değişiklik olmadı. Gene her gün bahçesinden, bostanından ürünlerini taşıdı, gene göz

açıp kapayıncaya kadar ürünlerini sattı bitirdi. Yalnız, küçücük huğundan çıkıp Ermeni komşusu Artinin ona yalvar yakar, oturmasını istediği konağına taşındı. Artin dönmeyince, kimse de onun bu evden çıkmasını istemedi. Zülfü Bey de hazineye kalmış bu konağı açık artırmaya çıkarttı. Kasabadan kimse Amber Beyin karşısına çıkıp da pey sürmedi. Ve böylece çok ucuza bu konak Amber Beyin oldu. Birkaç gün öncesine kadar Amber Beyin alçakgönüllü yaşamı tekdüze sürdü gitti. Kasabadaki birçok kişi Ermenileri de, onların Amber Beydeki servetlerini de unutmuş gitmişlerdi. Gece yarısı Amber Beyin kapısı çalındı, yıllardır bu vakitlerde onun kapısını hiç kimse çalmamıştı. Kapıyı kendi açtı. Karşısında başları kırmızı fesli eşkıyaları görünce hiç şaşırmadı, korkmadı. ikircik geçirmeden:

Buyurun Ağalar, dedi, “hoş gelip safalar getirmişsiniz." Eşkıyalar içeriye girdiler. Bir ikisi dışarda, kapının önünde kaldı.

Yukarı çıkıp, Amber Beyin gösterdiği sedire oturdular.

Bu İnce Memed, dedi Ferhat Hoca.

Sen de Ferhat Hoca olacaksın, dedi Amber Bey.

Benim, dedi Ferhat Hoca.

Allah bu günü de bana nasip etti, diye ellerini havaya açtı sevinerek Amber Bey. “Bana deselerdi ki Allahtan bir tek şey iste Amber, hemen isteğin yerine getirilecek, ben İnce Memedi görmek istediğimi söylerdim. Bir kahve, aç mısınız, tok musunuz?"

Hoca sert:

İstemez, dedi, sesi bozuktu.

Memed, utancından terlemeye başlamıştı.

Yemek, şerbet...

İstemez.

Neden canım, Tanrı misafirisiniz.

İstemez.

Hocanın sesi titriyor, gittikçe sertleşiyordu.

Neden canım.

Biz seni soymaya, Ermenilerin sana bıraktıkları emanetleri almaya geldik.

O da bir şey mi? diye sevinç içinde güldü Amber Bey. “Ben de sizi bekliyordum, sizin gibi iyilik sever kişiler... Allah sizi inandırsın, o gün bugündür, ben bu paraları ne yapacağımı bilmiyordum. Ben ölünceye kadar, bu paraya ne ben, ne de kimse dokunamazdı. Ya ben öldükten sonra ne olacaktı? Gece demiyor, gündüz demiyor bunu düşünüyor, bir türlü de

içinden çıkamıyordum. Sizin gibi de dağıtamazdım ya. İyi ki geldiniz, geldiniz de beni bu dertten kurtardınız."

Sevinç içinde kalmış şakıyordu Amber Bey.

Şimdi bana bir adam verin.

Kasım, sen git.

Memed başını yere dikmiş, hiç kimsenin yüzüne bakamıyor, zırıl zırıl da durmadan terliyordu.

Amber Bey, öteki odaya girdi bir lamba alarak çıktı, merdivenleri indi, Kasım da arkasında, aşağıda bir kapı açtı, bir daha... Yerdeki mermer taşı gösterdi, odanın tabanı hep mermer döşeliydi. Bu taşın ortasında kalın mor bir çizgi vardı.

Bu taşı kaldır.

Kasım çalıştı çabaladı kaldıramadı. “Bir kişi daha gelsin aşağıya."

Ferhat Hoca kendi indi.

Buyur Amber Bey.

Bu eve girdiğimizin gecesi altınları buraya gömmüş, bu taşı da üstüne koymuştum. Size bir kazma bulayım.

Arkasına döndü, kazmalar, kürekler, beller, üst üste yığılı orada duruyordu.

Alın şu kazmayı, daha kolay olur.

Kasımla Hoca uzunca bir süre çalıştıktan sonra taşı yerinden söktüler

"Toprağı dışarıya atın."

Kasım bir kürek aldı. Amber Bey, lambayı tutuyordu.

O kadar derinde değil, ellerinizle daha kolay olur.

Biraz sonra ortaya bir su testisinden az büyük bir küp çıktı. Küpün ağzı çamurla sıvanmıştı.

Yukarıya.

Amber Bey önde, ötekiler arkada yukarıya çıktılar, Amber Bey, durmadan gülüyor, “Allah sizden bin razı olsun, geldiniz de beni bu işkenceden kurtardınız. İyi ki, iyi ki..." diyordu.

Kasım getirdi küpü sedirin üstüne koydu.

Ağzını sökün.

Hoca hançeriyle çamurları söktü.

Şimdi şuraya kilimin üstüne dökün bakalım Hocam şunu.

Hoca küpü çevirince altınlar, değerli taşlı gerdanlıklar, bilezikler, yüzükler büyücek bir yığın oluşturdu kilimin üstünde. Hiçbirisi bu kadar

çok altını bir arada görmemişti. Gözleri faltaşı gibi açılarak lalü ebkem bakakaldılar.

Sonunda gene Hoca konuştu:

Hepsini bize mi veriyorsun?

Hepsi sizin.

Olmaz, dedi Ferhat Hoca.

Olurdu olmazdı, diye aralarında sert bir tartışmaya giriştiler. Hoca baktı ki olmayacak, yığından yakut bir yüzük aldı ona uzattı:

Bari bunu al!

Olmaz.

Bunların bu kadar bekçiliğini yaptın. Bu da bekçilik hakkı.

Olmaz.

Olur, diye kızdı Ferhat Hoca, “ne inatçı bir adammışsın sen." Memede döndü. “Haydi biz gidelim. O, bu yüzüğü almazsa, biz de bu altınları almayız. Haydi kalkın gidiyoruz."

Önce Memed, sonra ötekiler ayağa kalktılar.

Amber Bey güldü:

Oturun, dedi, “alıyorum, alıyor, Ferhat Hocaya bunu teslim ediyorum. Babası Sarıkamışta kalmış bir kıza versin."

Sen, kendi elinle ver öyleyse.

Peki, ver yüzüğü, iyi akıl, ben kendi elimle vereceğim, Davut Çavuşun kızına.

Amber Bey aldı, yüzüğü cebine koydu.

Kahveler geldi, höpürdeterek içtiler.

Amber Beyi derin bir düşünce almış, hiç konuşmuyordu.

Çok düşünüyorsun Bey, yoksa bir derdin mi var?

Bir adamın evine İnce Memed gibi birisi gelmişse onun ne derdi olur hey oğul! Ama bir derdim var.

Söyle, elimizden gelirse her dileğini yerine getirelim. İstersen kardeşini soyalım.

Onu soymayın, onun Allah zaten belasını, babamız öldüğü gün verdi. Benim derdim başka.

Nedir?

Şimdi siz geldiniz, benim yirmi bir yıldır sakladığım komşuların emanetlerini elimden aldınız, bu emanetlerin bende olduğunu herkes biliyor, bunları benden sizin aldığınızı millete nasıl söylerim de, onları nasıl inandırırım. Benim derdim bu.

"Söylersin."

İnanmazlar.

Evini bastık işte.

Kim gördü?

Seni öldürelim mi? diye sordu Ferhat Hoca.

İnsanlığım lekeleneceğine beni öldürün. İnsanların insanlara güveni kalmayacağına, bu dünyada güvenilir bir insanın bile olmayacağına insanların inanması, insanlığın ölümü dernektir. Ben buna sebep olacaksam, ölmem daha iyidir. Haydi bir şey yapın öyleyse.

Korkma Amber Bey, istediğini yapacağız, dedi ayağa kalktı Memed. O küçücük adam Amber Beyin gözünde büyüdü, uzadı, devleşti. Dernek İnce Memed dedikleri İnce Memed bu imiş, diye İçinden geçirdi.

Azıcık durun, bekleyin, diye de içeriye koştu. İçerde kadınlar, çocuklar büyümüş, korkmuş gözlerle onu karşıladılar. “Şu benim, babamdan kalan halı heybeyi verin," dedi, heybeyi aldı, yanlarına geldi. “Al bunu İnce Memed," dedi, “babamdan kalan evimdeki tek şey buydu. Bunu da sana veriyorum. Her şey layığını bulmalı. Dedem de, babam da yiğit insanlardı. Dünya teslim oldu da, Kozanoğlu Osmanlıya teslim oldu da onlar olmadı. Alın, emanetleri bunun içine doldurun. Emanetler yerlerini bulacak, heybe de buldu. Şimdi artık gözüm açık gitmeyeceğim öbür dünyaya, Allah sizden razı olsun."

Temir, emanetleri heybeye çabuk çabuk, bir anda doldurdu ayağa kalktı, heybeyi de boynuna geçirdi. Ağır yükünün altında zorlanıyordu.

Amber Bey, gözleri yaş içinde kalmış, onları teker teker kucaklayarak öptü.

Şimdi, babaları, kocaları cephede kalmış kızlar, delikanlılar, dullar bayram edecekler.

Oğulları cephede kalmış yaşlılar da, diye ekledi Memed.

Önde Amber Bey, arkada eşkıyalar aşağıya kadar indiler. Elinde lamba kapıyı açan Amber Bey, onlara son bir kere daha, “Allah sizden razı olsun, Allah tuttuğunuzu altın, gazanızı mübarek kılsın," dedi.

Kapının önünden çekil, diye buyurdu Memed. “Pencerelerin önünde de kimse kalmasın. Amber Bey koşarak merdivenleri çıktı, evdekilerin hepsini yere yatırdı, İnce Memedin ne dernek istediğini anlamıştı. Birden, bir yaylım ateşi patladı. Kapılara, pencerelere yağmur gibi kurşun yağıyordu ve İnce Memed, Ferhat Hoca, gür sesli Kasım, öteki eşkıyalar hep bir ağızdan bağırıyorlardı.

İnce Memed çetesi, İnce Memed çetesi... Aç kapıyı Amber Bey, aç kapıyı. Ya canını alacağız, ya altınları...

Yukardan Amber Bey de kasaba yönündeki pencereyi açmış, yönünü aşağıya dönmüş, olanca sesiyle onlara karşılık veriyordu:

Aldınız ya, hepsi bu kadar, bu kadar... Bende bir zırnık bile kalmadı. Hepsini aldınız, aldınız.

Kasabalılar, kurşun seslerine derin uykularından sıçrayıp uyandılar. Kurşun seslerine, İnce Memed, İnce Memed, Amber Bey, Amber Bey bağırtıları karışıyordu. “İnce Memed kasabayı, Amber Beyin konağını bastı," dediler. Büyük bir endişeyle sonucu, yataklarının içine büzülüp beklediler.

Bu sırada candarmalar da eşkıyalara karşılık vermeye başladılar. Eşkıyalar, bir yarım saat sonra arkadaki tepeye çekildiler, yaylım ateşlerini orada sürdürdüler.

Candarmalarla tam karşılaşmaları Akarca ormanında oldu. Sabaha kadar tüfek yalımlarına kurşun sıktılar. Sabahın alacasında bir de baktı ki Memed, Asım Çavuş tam önünde. “Teslim ol," diye bağırdı Ferhat Hoca. Asım Çavuş, şaşkın şaşkın ayağa kalktı, ne yapacağını bilemeden, kendi yöresinde birkaç kere döndü. Temir onun yanma vardı, tüfeğini elinden aldı. Asım Çavuş ortada şaşkın, öyle kalakaldı. Candarmalarla eşkıyalar arasındaki çarpışma daha öyle yoğunlaşarak sürüyordu. Memed, “yat aşağl Asım Çavuş," diye bir daha bağırdı. Temir onu ceketinden çekip yere almasaydı kurşunu yiyordu. Sürünerek yanına vardı. “Temir, Çavuşumun silahını ona geri ver," dedi. “Tanıdın mı beni Çavuşum?" Çavuş onun yüzüne dostça baktı. “Seni tanımaz mıyım İnce Memed," dedi, “hiç değişmemişsin. Ben seni eşkıyalığı bırakmış biliyordum."

Geriye döndüm Çavuşum, dedi Memed. “İyi ki de dönmüşüm. Seni dünya gözüyle bir daha gördüm ya."

"Kasabayı bastığına iyi yapmadın."

"Kasabayı basmadım Çavuşum."

Sürüne sürüne, bir kayalığın ardındaki çukura indiler. Burasını, hangi yerden olursa olsun, kurşun tutmuyordu. Yan yana oturdular, sırtlarını kayaya dayadılar. Çavuş çantasından bir sigara çıkarıp Memede uzattı, sigaralarını yaktılar. Temir, onları korumak için, az ilerlerindeki kütüğün arkasına yatmış, önlerindeki en küçük bir yerleri gözüken candarmalara basıyordu kurşunu.

Kimseyi vurmayın, diye buyurdu Memed, “Çavuşumun hatırı için."

Üç candarmayı kolundan vurdum, diye övündü Temir.
"O kadarı olur," dedi Memed.
Niçin kasabayı bastın Memed, bunu sana hiç yakıştıramadım.
Amber Beyi soyduk. Ondaki emanetleri aldık. Yukarda, dağlarda çok fıkara var. Babaları cephede kalmışlar...
Biliyorum, dedi Çavuş. “Bari emanetler yüklü müydü?" “Çok yüklü, iki heybe gözü altın. Bütün dağları donatacağız." “Sizden Ağalar, Beyler çok korkuyorlar. Arif Saim Beyin çiftliğini basmaya adam gönderdiler, senin uzun Cabbarı." “İnce Memed soydu, diyecekler."
Arif Saim Bey de sizin üstünüze ordu çekecek, ortalığı kasıp kavuracak.
Çok zulmedecekler fakir fıkaraya.
Asım Çavuşun gözüne, Memedin giydiği gömlek ilişti.
O gömlek bu gömlek değil mi Memed? diye sordu.
O gömlek, dedi Memed.
Korkuyorum.
Neden korkuyorsun Çavuşum?
Anacık Sultana bir şeyler yapacaklar. En çok ona diş biliyorlar.
Ona kimse hiçbir şey yapamaz.
İnşallah, dedi Çavuş inanmayarak.
Bu sefer Memed onun gözlerinin içine soru dolu gözlerle baktı.
Çavuş:
Sor, dedi.
Sen Muallim Zeki Nejad Beyi hiç duydun mu, hani altın madalyası var? Şahin Beyin, Karayılanın arkadaşı. Bir ayağı da topal.
Onu kim bilmez ki Memed, o, gerçek bir kahramandı. Düşman karşısında bir aslan kesilirdi, Maraşta, Antepte, Karboğazında Fransızlara kan kusturanların başında hep o vardı. Çanakkalede, Yunanda...
Onu öldürdüklerini duydun mu?
Duymaz olur muyum, dedi Çavuş. “Onu öldüreni de Memed adında birisi öldürmüş," Memed, derken yüreğine tıp etti, gene Memedin gözlerine soru dolu gözlerle baktı. Üstlerinden vızır vızır kurşunlar geçiyordu.
O Memed benim işte Çavuşum, Abdülselam Hocanın yiğeni olan...
Asım Çavuş, elini uzattı sıcacık, sevgi dolu gözlerle onun gözlerinin içine bakarak, elini onun elinin üstüne koydu, sıktı.
Bunu iyi yaptın işte, dedi gözleri doldu. “Bir kahramanın kanını yerde koymadın. Dağa geri döndüğüne değdi." Boğazını bir yumruk gelmiş tıkamıştı, dokunsan ağlayacaktı.

Seyranla Hürü Ana orada kaldı, öyle mi?

Orada kaldı, Abdülselam Hoca yiğit adam. Çok görmüş geçirmiş. Ferhat Hocanın da arkadaşı.

Biliyorum.

Dernek benim Uzun Cabbar İnce Memed oldu ha?

Başka çaresi yoktu. Seni öldürmeye gelsin, diye onu çok zorladılar, kabul etmedi.

"Biliyorum. Topal Ali nasıl, kasabada daha değil mi?"

"Kasabada. Bir gün Murtaza Ağada, bir bakmışsın birkaç gün sonra Molla Duran Efendide. Görme Topalı sen, Arap atlar üstünde, lenger şapka başında. Ben ömrümde ne böyle akıllı, ne böyle yürekli, onurlu bir adam daha görmedim. Bana öyle geliyor ki bu adam dünyada yalnız senin için yaşıyor."

Kendini suçlu sayıyor, bana karşı. Hatçenin kendi yüzünden öldürüldüğü düşüncesini içinden söküp atamadı.

Gün doğuncaya kadar, üstlerinden vızır vızır geçen kurşunların, altında böylece konuştular.

Gün doğarken Temir:

Baksana İnce Memed, dedi, “baksana şu candarmalara, her bir yerleri açıkta. Deli mi ne bunlar, hepsini armut gibi düşüreceğim."

Düşürme, dedi Memed.

Çavuş ayağa kalktı, palaskasını, manevra kayışını düzeltti, kendisine bir süre çekidüzen verdi, üstünü çırptı.

Ben gidiyorum Memed.

Kimse görmedi, kimse bilmez ya birlikte olduğumuzu?

Bilemezler, dedi Çavuş. “Bilseler ki, ne olur."

Kucaklaştılar. Memed Çavuşu ellerinden öptü, Çavuş da Memedi yanaklarından...

Dünya gözüyle bir daha biribirimizi gördük ya, bundan sonra ölsem de gam yemem.

Ayrılırken Çavuş:

İyi ettin oğul, dedi, “çok İyi ettin Muallim Zeki Nejadın kanını yerde koymadığına. Allah seni kazalardan belalardan esirgesin."

Ayrıldılar.

Memed, eşkıyalara ateşi kesmeleri için emir verdi. Ne olur ne olmaz, Asım Çavuşa kör bir kurşun değebilirdi.

Biraz sonra candarmalar da kestiler ateşi.

Bu gece Ümmette kalalım, dedi, Ferhat Hoca. “Bizi iyi ağırlar o. Candarmalar yeniden toparlanıp dağa çıkıncaya kadar aradan bir hafta geçer."

Asım Çavuş, dedi Memed, “ne adam be! Bana öyle geliyor ki bizim Muallim Zeki Beyin has arkadaşı."

Yolda uzun uzadıya Asım Çavuşu konuştular.

Öyle bir adam onlara hiç yakışmıyor, keski bizim aramızda olsaydı, dedi Ferhat Hoca.

Bizim aramızda değil mi Hocam?

Değil, dedi Hoca üzülerek.

İnce Memedin kasabayı bastığı, Amber Beydeki emanetleri, iki heybe gözü dolusu altını aldığı, bu altınları da köy köy dolaşarak, babaları Kafkas cephesinde, Çanakkalede kalmışlara dağıtacağı birkaç gün içinde Kozandan Osmaniyeye, Dörtyola, Adanaya, bütün ovaya, dağlara yayıldı. Çok insan sevindi, bir kısım insanın da ödü koptu. Haberi duyan Hürü Ana sevincinden o gece sabaha kadar uyumayıp, kendi ölüsünü deveye yükleyip devenin başını çeken Aliyle konuştu, ziller takarak oynadı. Ne Zeki Nejadın karısını, ne Seyranı, ne de elinde tüfeği onları bekleyen Müslümü sabaha kadar uyutmadı. Bunun arkasından Arif Saim Beyin çiftliğinin basıldığı haberi ulaştı. İnce Memed, kasabadan sonra gitmiş onun da çiftliğini basmış, ondan da iki heybe gözü dolusu altını almış, dağlara çekilmişti. Altın neyse ne, hiçbir kıymeti yoktu altının. Kahyası, canı kadar sevdiği, birlikte cephelerde çarpıştığı, altı adamı çarşının ortasında, o kadar milletin gözünün önünde öldürdüğü halde onu bir tek gün bile hapiste yatırmadığı kahyası Hacı Ali Çavuşu öldürmüştü. Bunun da o kadar kıymeti yoktu. Bu da o kadar koymazdı Arif Saim Beye. İnce Memed büyük, çok büyük, hiçbir zaman Arif Sami Beyin hiçbir biçimde bağışlayamayacağı bir suç işlemiş, Mustafa Kemal Paşanın ona yadigar olarak verdiği altın köstekli, üstünde Paşanın tuğrası olan saati, babasının boynunu sıka sıka, ondan koparmıştı. Koparmış, “Mustafa Kemal Paşanın üstünde adı yazılı saat size değil, sizin gibi yalancılara, asker kaçaklarına değil, Molla Kerime, Karayılana, Şahin Beye, onlar da öldüklerine göre eşkıya Bayramoğluna yakışır," demişti.

Artık İnce Memedin sonu da gelmişti. Artık onun üstüne, bu öfkeyle orduyu çeker getirirdi Arif Saim Bey. Ama ordunun da onunla başa çıkabileceği şüpheliydi. Çünkü o, Selahaddini Eyyubinin giydiği, düşman ordusunun içine dalkılıç daldığı tılsımlı gömleği giymişti. Bu gömleği giyen

Selahaddini Eyyubi Kudüs kapılarında dalkılıç demir donlu Haçlı ordularının içine bir kapları gibi dalmış, kılıç sallaya sallaya öbür yanından tek başına çıkmıştı. Ve bu gömlek sayesinde kutsal toprağı onlara mezar eylemiş, kutsal Kudüs şehrine onları sokmamıştı. Kırkgöz Ocağı bu gömleği Yunan savaşına gidip de gelmeyen on altı kişisinden bir tekine bile giydirmemiş, onun sahibi var, yakında gelecek, gömleğini giyecek, demişti. O da işte, anlı şanlı İnce Memed olarak, Toros dağlarına kapları gibi dalkılıç dalmıştı.

Kasabanın ileri gelenleri o gün bugündür toplantı halindeydi. Sevinçlerinden yanlarına varılmıyor, bugün yarın Arif Saim Beyi bekliyorlardı. O gelecek, ortalığı kasıp kavuracaktı. Onun bile, Türkiye Cumhuriyetinin bile İnce Memedle başa çıkabileceği müşküldü ya olsun. Bu seferki bir küçük eşkıya hareketi değildi. Tılsımlı gömleğin ünü bütün Çukurovayı tutmuş, Torosları aşmış, bütün Anadolunu sarmış, dağlar silahlı binlerce Memedle dolmuştu. Bunlar da hep o gerici Anacık Sultan yüzünden olmuştu. Anacık Sultan çok bilinçli hareket ediyor, eşkıyayı, hırsızı, kaçakçıyı kanlı katilleri öç almak için kullanıyordu. O, bu kasaba ileri gelenlerinden, Ankaradakilerden de daha bilinçli, daha kurnazdı. Halkı, gelenekleri icabı çok iyi tanıyor, istediği gibi yönlendiriyor, kurşuna dizilmiş ölümcül, yağır, uyuz, rengi belirsiz bir atı kır bir küheyları olarak diriltiyor, göklere, kırk ak libas giyinmiş iyi kimselerle, Kırklar, Yediler cemine uçuruyordu.

Suç bizim, dedi Zülfü kurnaz kurnaz gülerek, “önce biz o atın ağzına Allah mührünü bastık."

De git sen de, diye kızdı Murtaza Ağa. “İnce Memedin atının ağzını biz mi Allah adıyla mühürledik, onu biz mi uydurduk sanıyorsun..."

Biz mühürledik, diye diretti Zülfü Bey. “Bir boktan atın başına kim koydu üç bin lirayı? Biz o boktan atın başına büyük bir servet koyar da, onun yerine merasimle bir uyuz atı kurşuna dizersek o da dirilir."

Biz dirilttik.

Nerdeyse gırtlak gırtlağa geleceklerdi Zülfü Beyle Murtaza Ağa, emekli Muallim Rüstem araya girdi:

Beyler, dedi, “bizler, biz arkadaşlar, biz kader birliği etmiş kişiler nedense biribirimizi çok kolay incitiyoruz. Çok hissi kişiler olduk, biribirimizi kolay suçluyoruz. Bu at işinde hiç kimsenin bir kabahati, suçu yok. Eğer, elimize aldığımız silah geriye tepmemiş olsaydı, biz, İnce Memedi yarı yarıya öldürmüş olacaktık. Ama düşünemedik ki, cemiyet

kanunlarını göz önüne getirmedik ki, İnce Memedin atının ağzındaki Allah mührü on bin, yüz bin yıldan bu yana basılıp durur. Ahileyusun atlarının da, İskenderin, Muhammedin, Alinin, Köroğlunun atlarının da ağızlarına Allah mühürleri basılmıştı. O gariban İsa Peygamberin bir atı olsaydı, onun da atının ağzına kalıp gibi ışık saçan mührü basarlardı. Efendiler, unutmayın ki, İsadan önce altı, yedi bin yıl önceleri, bizim Çanakkaledeki Troya harabelerine savaşmaya gelen Ahileyusun atlarının ağzına bile bu mührü basmışlardı. Efendiler unutmayalım ki atların ağzına mühür basmayı biz icat etmedik. Şimdi biz biribirimize düşmeyelim, İnce Memed bize en büyük iyiliği yaparaktan Arif Saim Beyin çiftliğini bastı ve babasının gırtlağını sıkarak kutsal saatini elinden aldı. Keski babasını da öldürseydi. Bizim kasabamızı basması hiçbir şey ifade etmez. Bizim kasabamız çok basılmış, çarşılarımızın ortasında çok insan, kartal gibi Beyler öldürülmüş, kimsenin tüyü bile kıpırdamamıştır. Önemli olan, o kutsal saattir. Saati akıl ettiğinden dolayı en büyük düşmanımız İnce Memedi hep birden tebrik etmeliyiz. Anacık Sultana gelince, o, saatm çalınmasından daha büyük bir tehlikedir. Ve irtica eşkıyalık olarak, İnce Memedin şahsında hortlamıştır. Bu metodu kullanabilirsek... Arif Saim Beyi ikna edebilirsek, o, bizim kadar tecrübelidir, bir çarşı tellalının oğludur, irticaın da, eşkıyalığın da, başkaldırmanın da ne olduğunu hepimiz kadar bilir. Biz şimdi onu nasıl karşılayacağımızı, öfkesini nereye kanalize edeceğimizi düşünelim. Arif Saim Bey, unutmayalım ki, buradaki vakayiyi layıkıyle Ankaraya, ne pahasına olursa Ankaraya arz etmeyecektir. İşine gelmez. Bu, bittecrübe sabittir. Ben size derim ki, onu korkutalım, onu bizzat can telaşına düşürelim ki..."

Doğru, düşürelim. En güzel yol bu.

Bir adamın canına değmeyince...

Düşürelim ya bu sefer de bir iyice korkar, can telaşına düşer de bir daha bu kasabaya ayak basmazsa...

İşte o zaman ayvayı yedik.

Korkmayalım, diye ayağa kalkıp, bacakları üstünde yaylandı Zülfü. “Ben onun ciğerinde kaç damar var bilirim. Siz de biliyorsunuz ki ben onu gayetle yakından tanıyorum, o, ne kadar korkarsa bir hadisenin üstüne o kadar gider. O, öyle bir adamdır ki, korktuğu kadar yaşayan bir insandır. Onu korkutmalıyız. Bir hadise eğer onun canına gelip de dokunmazsa, dünya yansa onun umurunda olmaz."

İnce Memed, Mustafa Kemal Paşanın saatini almış, unutmayalım ki, bu saat bu dünyada yalnız sana layıktır, diye Bayramoğluna vermiştir.

işte bu hadise onu ta kalbinden yaralar. Tanrı gibi gururludur o.

Bu mühim hadisenin de üzerinde duralım. Elimizdeki en büyük koz bu.

Budur, dedi Zülfü Bey. “Ben onu çok iyi tanırım. O, tanrı kadar gururlu olmaya kendi kendini alıştırmış bir kişidir. Bir eşkıyanın, Bayramoğlu da olsa, İnce Memed tarafından da vuku bulsa, bir insanın kendisinden üstün sayılmasına dayanamaz.

Arif Saim Beyi nasıl karşılayacaklarına, ona nasıl davranıp, onu nasıl etkileyeceklerine günlerce tartışarak, hiçbir şeyi tesadüfe bırakmamak için büyük çabalar harcayacaklarına karar verdiler.

Sinek pis değil ya mide bulandırır, dedi Murtaza Ağa. “Şu İnce Memed işi bitmeli artık."

O sinek değil, dedi emekli Muallim Rüstem Bey. “O, gırtlağımıza yapışmış bir kapları, bu vatanın istikbalini söndürecek bir tufandır."

Şu çalıkakıcıyı bu kadar da büyütmeyelim, diye onları yatıştırmaya çalıştı Taşkın Halil Bey.

Murtaza Ağa, bugün o kadar söze katılmıyordu. Kafası hep Topal Aliyle meşguldü. İnce Memedin dağda olmadığına dair Kurana el basarak yemin etmişti. Ama şimdi ne olmuştu, Asım Çavuş, öteki candarmalarm hepsi onu kendi gözleriyle görmüşlerdi. Durun bakalım, o yiğit, alçak Topal Ali buna ne diyecekti? Bir an önce bunları bırakıp Topalı bulmaya can atıyordu.

18

Sana küsüm Alim. Hani senden ne istediydim ben, neden bu işleri açtın başımıza? Neden gene dağa gönderdin Memedimi? Kendi cenazesini deveye yükleyip de devenin başını çeken sen değil misin Alim, senin gücün neye yetmez ki, yoksa bizi mi kandırdın Alim, eli Zülfikarlı, Düldül atın binicisi Alim? Peygamberin sevgilisi Alim, kim açtı bu işleri başımıza Alim? Sen ne biçim bir Alisin Alim? Hiç düşünmedin mi Alim, bir insan hem kendi tabutunu kendi devesine yükler, hem de devenin başını çekebilir mi Alim? Ya tabutun içinde kimse yok, ya da deveyi çeken sen değilsin Alim. O, devenin başını çeken kalın kaşlı, çatal bıyıklı, azgın kara yüzlü, sarsak adımlı, kısa boylu güdümen adam sen olabilir misin Alim? Ya sen doğru değilsin, ya da Hazret Efendi senin tasvirini yanlış çıkarmış. Yoksa, ben sana o kadar yalvardım yakardım, şu İnce Memedin başına bir iş daha açma dedim, sen sen olsan, dünya dünyaya geçse de sen beni kırar miydin Alim? Benim yüzüme bundan böyle, o azgın suratlı adam sen olsan da, nasıl bakacaksın Alim? Bak, bak, şu evine bak İnce Memedimin, çiçek gibi nasıl da dayamış döşemiş, seni de getirmiş, seni de bir adam sayaraktan baş köşeye oturtmuş, yakında da bir çocuğu olacak, senin yüreğin buna nasıl dayanıyor, gönlün nasıl razı oluyor Alim? Seni Şah Ali, Ali Şah diyerekten tahtını yüreğimizin başına kurduk, yiğit Alidir, Allanın aslanıdır, dedik, öyleyse sen bize neler eyledin Alim? Belki de gücün yetmiyor, belki bir iyice ölüsün. Belki de ne deveyi sen çektin, ne de tabutta sen varsın Alim. Öyleyse 5lü burnunu bu işlere neden sokuyorsun da bizi umsunuk ediyorsun? İnsanlara umut vermek iyidir de, o umudun altından kalkamamak kötüdür. Umudun ölmesi, insanın ölmesinden daha beterdir Alim. İnsan ölür, ölüm haktır. En kötüsü, beteri, dayanılmazı umudun ölmesidir, sen bizim umudumuzu neden öldürdün Alim? Olur mu Alim, bu senin peygamberliğine, insanlığına yakışır mı Alim! Kim çıkardı o Şakir Beyi, o mezarında yatmayası dinsizi Memedimin karşısına Alim? İnce Memed onu öldürmeseydi, diyeceksin, ya Muallimi, üç çocuk babasını öldüreni, o kadar fakir fıkarayı aç koyanı ne yapsaydı, söylesene Alim? O,

dört kitapta katli vacip murtad kişiyi öldürdü de iyi yaptı, has yaptı, ben de bu yaşımda varır da onu solucan dolu mezarının başına, ziller de takar oynarım, oynarım da ha oynarım. Beni görenin de parmağı şaşkınlığından ağzının içinde kalır. İşte ben gidiyorum. Sırf sana küstüğümden, bir daha o kara azgın yüzünü, isterse o yüz senin asıl yüzün olmasın, görmemek için gidiyorum. Kıyamete kadar da senin adını ağzıma almayacağım, sana eli Zülfikarlı demeyeceğim, yüzünü bir daha ölene dek görmeyeceğim. Aldın mı, al al işte, al işte, sözünde durmayanın, insanların umutlarını üzenlerin sonları budur Ali. Çatal kılıçlı, görkemli peygamberim, Alim, işte ben de buradan, o dağlara kaçırdığın ince Memedin evinden senin kara yüzünü görmemek için gidiyorum. Umut üzen, insan kadri bilmeyen Ali. Kim bilir daha kimlerin başına daha bin beter haller getirdin, umutlarını üzüp onları ölümden de öte bir cehenneme soktun. İyi de yaptın, iyi de yaptın. O ahmaklar da sana bu kadar güvenmemelilerdi.

"Seyran," diye bağırdı.

"Buyur Ana."

"Buraya gel."

"Geldim Ana."

Bir kara, yas başörtüsü var mı?

"Var Ana."

"Al getir bana."

Seyran gitti, ceviz sandıktan büyük, kara bir yazma çıkardı getirdi, elinde yazma onun önüne dikildi. Kara yazmayı ne yapacak, diye düşünüyordu. Acaba kötü bir haber geldi de, başına mı bağlayacak, diye ikirciklendi.

Şu sandalyayı al, diye buyurdu Ana. “Al da şuraya getir, üstüne çık da," Alinin tasvirini gösterdi, “onun yüzüne ört, ört ki, o zalimin yüzünü bir daha gözüm görmesin."

Seyran onun dediğini hemen yerine getirdi.

Hürüce kara yazmanın altındaki Alinin tasvirinin önüne geçti:

Oldu mu şimdi Ali, insanları böyle kandırırsan, onların umutlarını üzer, onları ölümlerden de beter cehennemlerin içine sokarsan işte sen de böyle olur, kapkara örtüler altında kalırsın.

Arkasını döndü odadan çıktı, Seyrana usulca, Aliye duyurmadan, “gel kızım gel," dedi, “şu bahçeye inelim de sana diyeceklerim var."

O önde, Seyran arkada merdivenleri indiler. Hürü onu kuytu bir yere götürdü, ağzını onun kulağına yaklaştırdı:

Ben Alime, o zalıma, o sözünde durmaza küstüm, dedi, “ona ağzıma geleni de söyledim ya sen bana bakma, o gene Alidir, o, onunla bizim aramızdadır, sen gene de onu, gene de incitme. Kızma ona, belki de fıkaranın elinden hiçbir gelir yoktu. İncitme."

İncitmem Ana.

Hiçbir vakit onun kalbini kıracak bir davranışta bulunma.

Olur Ana.

Ben buradan gidince de üstündeki o örtüyü kaldır, bunalmasın fıkara. Onu da öldürmüşler, zalimler, yüreğinin başından hançerleyip ala kanını caminin içine akıtmışlar. Örtüyü...

Kaldırırım Ana.

Ben gidince...

Sen nereye gidiyorsun?

Ben İnce Memedime dağa gidiyorum.

Ya Ana, biz burada ne yapacağız, sensiz?

"Bir güzel yaparsınız. Muallimin Hanımı Necla Hanımla sırt sırta verirsiniz, o avukat gibi bir avrat, sen de İnce Memed gibisin, dağ gibisin, gül gibi geçinir, çocuklarınızı büyütürsünüz. Bak, Selam Hoca da size bir bahçe daha alıyor. İnce Memed de size çok altın bıraktı da gitti.

"Ana etme eyleme, Ana kurbanlar olayım sana, bizi kimlere bırakıp da gidiyorsun, Ana?"

"Yoook, kızım, ben burada bundan sonra, bağlasalar da duramam. İnce Memedimi de orada, o dağlarda tek başına koyup kurda kuşa yem ettiremem. Hürü Anası onun yanında olmayınca, ona güç kuvvet vermeyince, benim yavrum o kadar hırlının hırsızın, candarmanın, eşkıyanın, canavarın arasında ne yapar ki tek başına."

Kulağına eğildi:

Beni iyi dinle, dedi, “sen bakma Memedimin, yavrumun, insanların hasının öyle durduğuna, bıyıklarının kocaman, burma burma olduğuna, onların soyu öyledir, onlar anadan bıyıklı doğarlar, benim yavrum çocuktur daha. Çiçeği burnunda yeni yetme bir delikanlıdır. Hiç gördün mü ki bir kişiyi, onu İnce Memede benzetsin?"

Seyran gülünce Hürü Ana derecesiz kızdı:

Orospu, diye bağırdı, “ne gülüyorsun üstüme? O İnce Memedi bir daha gözüm görmeyecek mi sanıyorsun? Senin üstüme güldüğünü, beni taşkalaya aldığını söylemeyecek miyim, sanıyorsun?"

Seyran onun ellerine sarıldı, öptü:

Ana vallahi billahi senin üstüne gülmedim.
Yalvardı yakardı, onun yüzünü, ellerini sayısız öptü, sonunda da iyi yürekli Hürücenin gönlünü aldı, onu yatıştırdı.
Hazırları öyleyse, diye güldü Hürü Ana. “Şimdi hemen doğru Hazret Efendiye gidiyoruz. O avukat Necla da nerede?"
Burada Ana.
O da gelecek bizimlen. Ona iyi bak. Benim gözüm tuttu onu. Yiğit bir avrat. Çok konuşuyor ya, dik dik söylüyor ya, olsun. O, olmasaydı senin yanında, ben seni bu gurbet ellerde tek başına bırakıp da gidemezdim.
Hazırlandılar, Müslüm çoktan komşu faytoncuyu almış kapıya getirmişti. Faytona bindiler. Hürü Ana bugün çok güzel giyinmiş, hırızmalarını burnuna takmış, halhallarını ayak bileklerine bağlamış, ak başörtüsünü başına atmış, Memedin kendisine, giderken aldığı ipek fistanını sırtına geçirmiş, beline lahuri şal kuşağını sarmıştı. Düğüne bayrama gider gibiydi.
Araba Efendi Hazretlerinin işliğinin önünde durdu. Efendi Hazretleri dışarıya çıkarak onları sevinçle karşıladı. Hürü Ananın elinden tutarak onu arabadan indirdi. Hürü Ana, onun bu davranışından dolayı kıvançlandı. İçeriye girdiler, Efendi Hazretleri kendi eliyle çektiği koltuğa onu oturttu. Yandaki kahveye kahveler söyledi. Söyledikleri de çabucak geldi. Hürü Ana kurularak kahveyi höpürdetti. Kahve bittikten, Efendi Hazretleri fincanı onun elinden aldıktan sonra Hürü Ana, ışıl ışıl yanan gözlerle ona sordu:
Hazret Efendi, dedi, “o tasvir doğru doğru dosdoğru Alinin tasviri mi?
Alinin.
Hürü Ana kurnaz kurnaz bakıp, bıyık altından gülümseyerek:
Sen Aliyi görerek mi yaptın o tasviri?
Görmedim.
Hürü Ana daha gülümsüyordu:
Görmedin de nasıl bir Alidir bu?
Ben görmedim ya Aliyi görenlerin, ya da görmeden ona benzetenlerin yaptıkları tasvirlere bakarak yaparız biz bunları.
Hııım, anladım şimdi. Yani siz de bizim yaptığımız kilimler gibi, o eski tasvirlere bakarak örnek çıkarırsınız.
Ona benzer bir şey.
Seyrana baktı, şimdi her şeyi iyice anlamıştı. Suyunun suyu, diye düşündü. Dernek Alinin, o eski, Düldülün binicisi Alinin bu işte hiçbir suçu yoktu. Aliye bunca gün, bu kadar zulmettiğine bin pişman oldu ya elden bir gelir yoktu. Bu düşüncelerini oradakilere belli etmedi.

Hazret Efendi senden bir dileğim var. Ne kadar para istersen o kadar veririm. Memedim giderken, ben istemedim ama, bana bir yığın para bıraktı.
Paranın hiçbir kıymeti yok, elimizden gelirse...
Senden bir at istiyorum. Hani o İnce Memedin atı var ya, işte onun tasvirini.
Baş üstüne Hürü Hatun.
At gökte olacak. Ayakları da bir ak buluta değecek.
Kolay.
"O atın örneği sende var mı?"
"Yok ya..."
Yok da o atın tasvirini nasıl çıkaracaksın?
Aklımdan.
Bir de at kişneyecek. Başını havaya dikmiş, burun delikleri şişerek...
"Kişneyecek."
İşte bu kişneyen atın üstüne benim Memedimi bindireceksin.
Bindiririm.
Atın alnının ortasına da Mustafa Kemal Paşanın, hani o, yakasındaki ışıl ışıl yanan altını koyacaksın. Hani baklava dilimi gibi. Bir de meşe yaprağı koyacaksın.
"Koyarız."
Ata binmiş Memedin omuzuna da güzel, yepyeni bir filinta takacaksın ki menevişlenen...
Takarım.
Sen onu hiç öyle gördün mü?
Görmedim.
Öyleyse nasıl koyacaksın?
Aklımdan.
Hıııım.
Hürü Ana bundan sonra Memedin kılığını kıyafetini, sırmalı abasını, sırmalı fişekliklerini, savatlı kamasını, her bir şeyini uzun uzun anlattıktan sonra:
Yüzü iyice gözünün önünde mi?
Önünde.
Tıpkısını çıkarabilir misin?
Tıpkısını...

Memedim güleçtir. Onun yüzü Alinin yüzü gibi azgın değildir. Sen onu hiç gülerken gördün mü?

Gördüm.

Benim oğlum ışık gibi güler.

Işık gibi.

Öyle çok da gülmesin. Şöyle, atın üstünde bir şıvgacık dal gibi gülümsesin.

"Gülümseyecek."

Başına da fes geçirme. Fes ona hiç yakışmıyor. Şapka da olmasın. Şapka giyerse, o uğursuz Topal Aliye benzer, diye korkuyorum. Başı kabak olacak, kıvırcık kakülü de azıcık alnına dökülecek.

Dökülecek.

Ne zaman?

Ne zaman istersen, geceyi gündüze katar yetiştiririm onu sana.

Hürü Ana:

Sağ ol, diye ayağa fırladı Efendi Hazretlerinin eline sarıldı öptü.

Estağfurullah, estağfurullah, siz ne yapıyorsunuz Hürü Hatun!

Ben bir şey yapmıyorum.

Hürü Ana, iki resim daha istiyordu ya utanıyordu. Tam bu sırada da Efendi Hazretleri onun imdadına yetişti.

Başka bir isteğiniz?

Hürü Ana genç bir kız utangaçlığıyla kızardı, ezildi büzüldü:

Sana çok zahmet veriyorum.

Yok, yok, ne isteğiniz varsa başını üstüne. Ne zahmeti, bu benim için en büyük zevk.

Sahi mi bu söylediğin, zevk mi?

Zevk.

Öyleyse bana bir de Alinin Düldülünü yapacaksın. Üstünde, yanında, yönünde, hiçbir yerinde Ali olmayacak.

Alisiz Düldül olur mu Hürü Hatun?

Olur, olur, olur, diye sertleşti Hürü Ana. “Öyleyse bir de cenazesini taşıyan Aliyi."

"Peki yaparım," diye güldü Efendi Hazretleri.

Bir de o kadını, dünya güzelini. Hani kuyruğu ejderha da, başı güzel. Yanına da iri bir gül koy. Sırtı da pul pul altın olsun.

Öyledir zaten.

Onun örneği var sende değil mi?

En güzel bir örneği var ki aslının tıpkısı.
Bir de Adem Babamızla, Havva Anamızı isterim.
Zaten var, hazır.
Yalnız onların önlerindeki yaprağı istemem. O yapraklar doğru değil, yanlış.
"Neden yanlış?" diye merakla sordu Efendi Hazretleri, sakalını sıvazlayarak.
Yanlış. Cennette onlardan başka bir Allahın kulu var mıydı ki onların oralarını görecek. Öyleyse neden önlerine o kocaman incir yapraklarını koysunlar?
Doğru, hiç düşünmemiştim.
Hah, şöyle işte. Bundan sonra bir örneği çıkarırken aklını kulları, yaprak maprak koyma.
Koymam.
Hürü Ana, arkasını onlara döndü, eteğinin altındaki kesesini çıkardı, Efendi Hazretlerine uzattı:
Burada çok para var, dedi, "İstediğin kadar al, çekinme. İstersen hepsini al. Oğlum bana daha çok verecek."
Efendi Hazretleri keseyi aldı, büzgü ipini çekti açtı, içinden küçük bir para aldı, onlara göstermeden cebine attı. Hürü Ana, onun küçük bir para aldığını görüp ses çıkarmadı, bu da nasıl bir Hazret Efendi, diye içinden geçirdi, kendi kendine hile yapıyor. Bunun ne adam olduğu Alimi o haline getirdiğinden de belliydi. Bize uydurma bir Ali verip ocağımıza da işte böylece sıçtı, diye de düşündü. Hele İnce Memedin tasvirini de Aliye benzetsin hele, işte o, işte o zaman görürdü babasının gününü. Belki de İnce Memed, onun önüne de, giderken çok para dökmüştü. Yoksa bir insan bu kadar cömert olabilir mi?
Size resimleri tez günde yetiştiririm.
Onları dağa götüreceğim, Anacık Sultana da, cümle aleme de göstereceğim.
Ah, bu Hazret Efendi, tasvirini çıkaracağı Memedin, İnce Memed olduğunu bir bilseydi, kim bilir o zaman ne biçim bir tasvir çıkarırdı, kim bilir.
Efendi Hazretleri onları kapıda bekleyen paytona kadar uğurladı. Ne Müslüm, ne de öteki kadınlar Efendi Hazretlerinin huzurunda, bir kere olsun, ağızlarını açmamışlar, saygıyla onları dinlemişlerdi.

Memed, Şakir Beyi öldürdükten sonra kasaba karışmış, kimi Şakir Bey ettiğini buldu, kimi de, böyle de iş olur muymuş, adam, çarşının ortasında Şakir Beyi, dünya alemin gözleri önünde güpegündüz kurşuna dizdi, Hükümet yok mu, demişlerdi. Çoğunluksa Memedi, Muallim Zeki Nejadı tutmuş, geriye kalanların da yüreğine bir korku düşmüştü. Çeltikçi Ağalar, hele Şakir Beyin öldürülmesinden sonra ırgatların paralarını bir tamam ödemişlerdi. Şakir Beyin adamlarıysa, hiçbir harekette bulunmamışlar, ne Abdülselam Hocaya, ne de Memedin evine yaklaşamamışlardı. Müslümse, evin kapısı önündeki hendeğin içinde, kurşunu tüfeğinin ağzına sürmüş, umutla, birkaç kişi gelecek de, onları yere sereceğim, diye beklemiş durmuştu. Abdülselam Hocanınsa itibarı, kasabada eskiden beri sevilen, sayılan bir adam olduğu halde, birkaç misli artmıştı. Çarşıdan geçerken artık bütün esnaf, dükkanlarından dışarıya uğruyor, kendilerini ona göstererek selama duruyorlardı. Bu, Şakir Beyi öldüren Memedin, İnce Memed olduğunu, kasabada Efendi Hazretlerinden başka kimse öğrenememiş, o da büyük gizini, kendinden bile gizlercesine yüreğine gömmüştü. Bir gün, Zeki Nejad Beyin ölümünden sonra, İnce Memedin kendine açtığı gizi Efendi Hazretleri kendisiyle birlikte mezara kadar götürecekti. Yakın arkadaşı olan, elbette Memedin İnce Memed olduğunu bilen Selam Hocaya bile, bu kutsal gizini açmamıştı.

Seyrana yeni bir portakal bahçesi alma işini de Efendi Hazretleri, ne olur, ne olmaz, eşkıyanın sonu erinde geçinde kurşundur, bari Seyran yoksul kalmasın, diye düşünmüş, önerisini İnce Memedi bildiğini hiç belli etmeden Abdülselam Hocaya açmıştı. Bugünlerde portakal bahçeleri bedava denecek kadar ucuzdu ve hazineye kalan bu bahçeler kapanın elinde kalıyordu.

Birkaç gün içinde çok güzel, sağlıklı, on altı dönümlük bir bahçe buldular. Mal Müdürüne, ikisi birden giderek söylediler. Artık kasabada Abdülselam Hocanın karşısına çıkıp da pey sürecek kimse olamazdı, bahçeyi kolaylıkla aldılar ve tapusunu Seyranın üstüne çıkardılar.

Hürü Ana, Seyran, Muallim Zeki Nejadın karısı Necla Hanım her sabah, gün ışımadan bahçeye gidiyorlar, yanlarına al dıkları usta bir bahçıvanın yardımıyla gün kararana kadar çalışıyorlardı.

Birkaç gün içinde Efendi Hazretleri Hürü Ananın ısmarıçlarını gece gündüz demeyip çalışarak bitirdi, eve kadar Hürü Anaya getirdi. Hürü Ana İnce Memedin tasvirine hayran kaldı. “Amanın avratlar, amanın Abdülselam Hocam, kulunuz kurbanınız olayım, böyle de iş olur muymuş! İşte İnce Memed olduğu gibi, güleç yüzü, ışıltılı gözleriyle, bulutların

üstünde yüzen kır atının üstünde. Uçup gidiyor, süzülüp gidiyor, benim oğlum Memede de ne kadar benziyor."

Gece gündüz karşısına koyduğu resmin önünden ayrılmıyor, gözlerini kocaman kocaman açmış seyrediyor, Aliyle konuştuğu gibi, onunla da öfkelenerek, sevinerek, severek konuşuyor, doyamıyordu.

Beş altı gün sonradır ki Hürü Ana, Adem Atamızla Havva Anamızın farkına vardı, onların önünde de durdu şöyle bir baktı. Hazret Efendi onların önlerindeki incir yapraklarını atmış, yaprakların altından Adem Babamızın uzun, yeşil aleti upuzun ortaya çıkmıştı. Hürü Ana hayretler içinde kaldı, amanın kurbanınız olayım, atamızın da mereti ne kocamanmış, diye söylendi kendi kendine. Amanın kurbanınız olayım, ocaklardan, bucaklardan ırak. Havva Anamızın ki ise, çok çok güzeldi. İri bir sabah gülü gibi açılmış, kabarmış sevişmeyi bekliyordu. Hürü Ananın bu gayetle hoşuna gitti. Hele onun orasının kabarmış, sevişmeyi beklemesine çok sevindi. Hemen de Seyran düştü aklına. O da Havva Anamız gibi, diye düşündü. İnce Memedin talihi var. Ama, o fıkara da, neylesin ki, Havva Anamızdan daha iştahla sevişmeyi bekleyen Seyranı buralarda kodu da, başını aldı da dağlara çekti de gitti.

Bedeni pul pul altından, dünya güzeli ejderha kıza şöyle bir göz attıktan sonra Seyranı çağırdı.

Şu örtüyü Alimin üstünden al. Bak, İncemin tasvirini böyle canlı gibi çıkararı Alimin de tasvirini olduğu gibi oraya koymuştur. Örtünün altında kaç gündür bunalmıştır fıkaracık. Bak, bana yaptığı Ali de onun tıpkısı ya benimkisi gülümsüyor.

Seyran sandalyayı çekti, üstüne çıktı, yazmayı resmin üstünden çekti aldı. Hürü resmin karşısına geçip, yaramaz bir kız çocuğu kurnazlığıyla ona utangaç gülümseyerek baktı özür diledi.

Ana gidiyor musun? diye, gözleri yaş içinde kalmış Seyran boynunu büktü. “Gidiyorum," dedi Hürü Ana sert.

Ana çocuğumuz olacak.

Ana daha sertleşti, yüzü keskinledi.

Bensiz de doğar. Sen Müslümü çağır da atı hazırlasın. Yarın erkenden, gün doğarken.

Başını çevirince Alinin ona melul mahzun bakan Düldülünü gördü. Alisiz bu at da hiçbir şeye benzemiyor.

Seyran.

Buyur Ana.

Şurada duran şu tasvir Alimin Düldülünün tasviridir. O, burada kalacak. Ona iyi bak.

Olur Ana, baş üstüne Ana.

"Seyran ister istemez heybeleri, torbaları, çuvalları Ananın günlerdir kasabadan taşıdığı öteberilerle, ona Necla Hanımın, Abdülselam Hocanın kendinin aldığı armağanlarla doldurdu. Cam resimleri de Efendi Hazretlerinin kalın mukavvalara, kırılmasınlar diye, muhkem sardı:

Ana, bunları nasıl götüreceksin, bir yerlere çarpmazlar mı?""""

Atın terkisine bağlarız, çarpmazlar.

Ananın, sonra birden gözleri doldu, kendisini tutmasa katıla katıla ağlayacaktı:

"Benim güzel kızım, ben ne bileyim, ben..." diyebildi ancak.

19

Kasaba ileri gelenleriyle, büyük kalabalık köprünün öteki ucunda Arif Saim Beyi sabahtan beri bekliyorlardı. Vakit öğleye gelmiş çatmış, Arif Saim Bey daha ortalarda gözükmüyordu. Öğleyi az geçe, kubbenin oradan otomobillerin çıkardığı uzun tozu ova yolunda görenler muştuyu Kaymakama verdiler. Bu sefer bekleyenlerin yüzleri çok asıktı. Arif Saimin onlara nasıl davranacağını, ne söyleyeceğini bilmiyorlardı. Sabırları taşmış, beklemekten iyice sıkılmışlardı. Derken, arabaların karşıdan geldiğini gördüler. Otomobiller yolda yöreye fışkırttıkları tozlardan yoğun bir bulut içinde kalarak ilerliyorlardı. Az sonra da köprüye geldiler, kalabalığın önünde durmadan geçip kasabaya gittiler. Arif Saim Beyin, arabanın tozlu camı arkasından hayal meyal gözüken yüzü, eğer doğru görmüşlerse korkunçtu. Valiyse ondan da beterdi.

Önde kasabanın ileri gelenleri, arkada kalabalık koşarak kasabaya geri döndüler. Arif Saim Bey gitmiş arabasını Taşkın Halil Beyin avlusunda durdurmuştu. Vali de, Candarma Alay Komutanı da öyle yapmıştı. Onları Taşkın Halil Beyin hanımı konaktan aşağı inerek yukarı çağırmıştı. Hepsinin de tozdan hiçbir yerleri gözükmüyor, dişleri gözleri ışılıyordu salt. Tozdan adam olmuşlardı.

Onlar, tozlarını silkelemiş, yüzlerini yıkamış yerlerine oturmuşlardı ki, ötekiler soluk soluğa Taşkın Halil Beyin evine ulaştılar:

Hoş gelip safalar getirmişsiniz.

Kasaba ileri gelenleri sırasıyla konukların ellerini sıkıyor hoş geldin, diyor, Vali, Alay Komutanı onlara karşılık veriyor Arif Saim Beyse kaşları çatılmış suskun, taş kesilmiş öyle duruyordu. Kahveler, şerbetler, ayranlar, bal şerbetleri arka arkaya geldi, Arif Saim Bey gelenlerin hepsini gümüş tabaklardan alarak içti, fakat konuşmadı. O konuşmayınca Vali de, Candarma Alay Komutanı da, ötekiler de konuşmak yürekliliğini gösteremiyorlardı.

Sofralar kuruldu, yemekler, rakılar, şaraplar doldurdu masaların üstünü, başta Arif Saim Bey, sofraya oturdular, yemekleri yediler, rakıları, şarapları

içtiler ama hiç kimseden en küçük bir ses çıkmadı, salt çatal bıçak, kaşık sesi.

İkindi oldu, gün yıkıldı gitti, akşamı buldu, gene hiç kimse konuşmadı. Sanki üstlerine ölü toprağı serpilmişti.

Akşam yemeği geldi, Arif Saim Bey tek başmaymışcasına masaya oturdu. Yanına yönüne bir kere olsun bakmadan, tek başına içti. Ötekiler de tek başlarına kalakalmışlar, tek başlarına içiyorlardı.

Herkes kopacak fırtınayı bekliyor, şu fırtına bir kopsa da, biz de bu ölüm sessizliğinden kurtulsak, diye içlerinden geçiriyorlar, sessizlik tonlarca taş ağırlığında onların omuzlarına çökmüş, çökerttikçe çökertiyordu.

Tam gece yarısı Arif Saim Bey başına diktiği boş rakı bardağını sertçe masaya koydu, masadan tok bir ses salona yayıldı. Bu Arif Saim Beyin, bu eve girdiğinden bu yana çıkardığı tek sesti. O kadar inatla susmuştu ki saatlar boyu bir kere olsun öksürmemişti bile. Ayağa kalktı, onunla birlikte masadakilerin hepsi de ayağa fırladılar. Arif Saim Beyin başı öndeydi, başını kaldırdı, boş gözlerle, görmeyerek, kalabalığa, karıncalara, pirelere bakar gibi tepeden şöyle bir baktı, ardından da sallanarak yürüdü. Sapı altın kakma bastonunu kolunda unutmuştu. Taşkın Halil Bey arkasından koştu, ona odanın kapısını açtı. Kapıyı açar açmaz da yüzlerine tertemiz, sakız gibi bir koku çarptı.

Arif Saim sallanarak kapının önünde durdu, bir ileri, bir geri gitti geldi, Taşkın Halil Beye parmağıyla, sen git işareti yaptı, kapıyı açıp içeriye girdi, soyunmadan, olduğu gibi ayakkabıları ve giyitleriyle yatağa devrildi.

Sabahleyin erken uyanan Arif Saim Bey epeyce değişmişti. Kahvaltıda Taşkın Halil Beyle birkaç sözcük bile konuştu. Onlar kahvaltılarını bitirmişlerdi ki Kaymakamın evinde kalan Valiyle, Yüzbaşının evinde kalan Alay Komutanı geldiler. Onların ardından da kasaba ileri gelenleri sökün eylediler. Onlar içeri girip, düğmelerini gösterişle ilikleyerek yerlerine geçtikten sonra Arif Saim Bey bastonunu sertçe üç kere taban tahtasına tak, tak, tak, diye vurdu, şahin gözlerini onların üzerinde teker teker, delici bakışlarla dolaştırdıktan sonra dingin bir sesle:

Arkadaşlar, benim çiftliğimi niçin bastırdınız eşkıyalara, benim kahyam, canım kadar sevdiğim Hacı Ali Çavuşu niçin öldürttünüz, büyük Paşamızın bana yadigarı olan saati niçin çaldırdınız, bana lütfen söyleyin.

Şahin gözlerini gene, herkesin gözlerinin içine içine dikerek, üstlerinde gezdirdi. Herkes, Vali, Alay Komutanı bile taş kesilmişlerdi.

"Bunu benim yutacağımı mı sandınız, hanginiz akıl etti benim çiftliğimi soydurmayı? Bu adamı, ne yapıp yapıp bulacağım ve onunla yekeyek kozumu pay edeceğim. Allah ya ona verir ya da bana."

Senin çiftliğini bastıracak kadar alçalmış bir adam bu kasabadan olamaz, diye onun sözünü kesti Molla Duran Efendi büyük bir yüreklilikle.

Sen sus sahtekar Molla Duran. Senin aklın her bir sahtekarlığa erer de bu kasabadakilerin alçaklıklarına aklın ermez. Bu dünya dünya oldu olalı, bu kasabadaki kadar alçak bir insan soyunu bir arada görmemiştir. Sen sus, senin bile bu kadar ikiyüzlülüğe aklın ermez. Bunlar o kadar ikiyüzlüdürler ki senin gibi bin yüzlü bir adam bile bunların çırağı olamaz. Arif Saim yummuş gözünü, açmıştı ağzını, diline ne kadar küfür, ne kadar aşağılayıcı söz geliyorsa esirgemeden söylüyor, ötekilerse başlarını önlerine eğmişler, büzüldükçe büzülüyor, kaçacak delik arıyorlardı.

Arif Saim Bey acı acı gülerek:

Şimdi bakın, benim çiftliğimi basma kahramanlığını içinizden kim düşünebilir, ben size söyleyim, benim yakın arkadaşım, Zülfü.

Zülfü etine hançer sokulmuşçasına irkildi, ayağa fırladı:

"Haşa Bey, haşa. Yanlış düşünüyorsunuz. Sizin çiftliğinizi bizzat İnce Memed basmıştır. Biz bunu tahkik ettik. O bir alelade eşkıya değil, o bir halk ayaklanmasının lideridir. O, size, Devlete, Mustafa Kemal Paşaya meydan okumak için sizin çiftliği bizzat basmıştır. Nasıl ki, Amber Beyin konağını basıp da emanetleri gaspeylediği gibi. Siz gelmeden, biz Beyimizin çiftliğinin basılma olayını tahkik ettik. Bizzat ben bulundum tahkikatta. İnce Memed sizin çiftliği, yanına dört kişi alarak basıyor. Bu baskında da Ferhat Hoca bulunmuyor. Saati almasının sebebi de çok basit, diyormuş ki, bizzat İnce Memedin ağzından duyup da bize gelerek söyleyenler var, diyormuş ki İnce Memed, Mustafa Kemal Paşanın saati, öylesi adamlara, haşa huzurunuzdan, yakışmaz, gerçek kahramanların saati ancak gerçek kahramanlara, Bayramoğlu gibilerine yakışır, diyormuş. Saati Beybabanın boynunu sıkarak elinden aldıktan sonra, getirmiş Bayramoğluna vermiş. Bayramoğlu da İnce Memedin bu jestine derecesiz memnun olmuş. İsterseniz tahkik edebilirsiniz, saat şu anda bile Bayramoğlunun boynundaymış. Tahkik ettirebilirsiniz."

Ben yanılmam Zülfü, ben sizi iyi tanırım. Neyin nereden, nasıl geleceğini bu kadar tecrübeden sonra öğrenebildik. Bu iş senin başının altından çıkmamışsa, benim başımın altından çıkmıştır.

Haşa, haşa, haşa, Paşanın saatini da ben mi götürüp verdim Bayramoğluna?

Sen vermiş olabilirsin. Ama biliyorum ki, saat Bayramoğlunda değil, sizin birinizin evindedir.

Haşa!

Ben adamımı bilirim ya, aldırma Zülfü.

Haşa, siz İnce Memedi tanımıyor, onu alelade bir eşkıya sanıyorsunuz.

O, gariban, iyi niyetli, başı belaya girmiş bir çocuktur.

O, isyan bayrağını açmıştır, diye bağırdı Zülfü. “Burada, şu anda, hepimizin hayatı, hususiyetle de sizin hayatınız tehlikede. O, öyle bir casus ağı kurmuştur ki dağda, bizim burada soluk alışlarımızı bile dinliyor."

Breh, breh, breh! diye güldü Arif Saim Bey, her şeyi unutmuş, neşesini bulmuştu.

Ötekiler ona, bütün Torosların yediden yetmişe, kadın erkek, hepsinin Memed olduğunu, yedişer yedişer bir araya gelerek hepsi de Memed adını alarak, hepsi de biribirine, biribirinin burunlarından düşmüşçesine benzeyerek aynı kaş, aynı burun, aynı boy, aynı göz, aynı saç, aynı renk İnce Memede gelip ondan icazet alarak dağa çıktıklarını, şimdi dağlarda sayısız yediler bulunduğunu, bu yedilerin kin uşağı olduklarını ve İnce Memedden de daha kan içici bulunduklarını, Devlete meydan okuduklarını, İnce Memedin ve bunların ovada, dağlarda zengin adam bırakmayıp hepsini soyduklarını, zenginlerden alıp fakirlere verdiklerini, bu gidişle Bolşevikliğin ülkede tez bir günde yerleşeceğini, Anacık Sultanın önce yıldırım taşını, sonra tılsımlı yüzüğü, sonra da Selahaddini Eyyubinin tılsımlı gömleğini büyük törenlerle İnce Memede giydirdiğini, akıllarına ne gelmişse Arif Saim Beyi etkileyecek, biri alıp öbürü bırakarak bir bir söylediler. Onlar konuştukça Arif Saim Bey acısını unutuyor, neşesini buluyordu. Konuşuyor, gülüyor, onunla bununla alay ediyordu. Hele biribirinin tıpkısı, göz kaş, giyitleri de, boyları posları da aynı yedi Memedler çok hoşuna gitti. Ne kadar tehlikeli olsa da o kadar güzeldi. Acaba, niçin sekiz, on, on beş, üç, dört değil de yedi oluyorlar, o kadar biribirine benzeyen kişiyi nereden buluyorlar, biribirlerine benzemelerine niçin gerek duyuyorlardı? Kadın erkek, niçin Memed adını almak gereğini duyuyorlardı? Niçin olacak, diye kendi kendine güldü Arif Saim Bey, bu kasaba kahramanlarının ödlerini koparmak için. Ama, bir de işin gerçeği vardı, bu İnce Memed de çok ileriye gidiyor, alelade eşkıyalıktan çıkıp halk ayaklanması liderliğine soyunuyordu. İşi çok büyütmeden, Paşanın kulağına

herhangi bir haber ulaşmadan... Ankarada Torosların ayaklandığı duyulur, o da Paşanın kulağına giderse Arif Saim Bey için hiç de iyi olmazdı. Bölgesinde halk ayaklanması çıkmış bir milletvekili bir daha, ensesinin kökünü görür de, milletvekilliğini bir daha göremezdi. Eğer Arif Saim Bey Paşanın gözünden düşerek bir daha milletvekili olamazsa kendi kendini, bir şarjörü ağzına boşaltarak öldürürdü.

Duydum ki İnce Memedin atı diye, size bir uyuz atı yutturmuşlar, siz de atı kurşuna dizmişsiniz. Nereden icabetti atı kurşuna dizmek?

İnce Memedin canı attaymış, diye bir dedikodu yayıldı. Atı öldürerek, biz de...

"Silah geri tepti değil mi?"

Geri tepti.

Uyuz at bir küheyları olaraktan...

Her sabah kasabanın üstünde kişniyor.

Sizinle düpedüz alay ediyor köylüler.

Ediyorlar efendim.

Aldırmayın, biz onlarla tarih boyunca alay etmişiz, hala da ediyoruz.

Ediyoruz efendim.

"Bu İnce Memedden neden bu kadar korkuyorsunuz."

Öldürüyor. Ağalan, Beyleri soyuyor, öldürüyor. Şimdiye kadar hiçbir eşkıya, bunun gibi Ağaları, Beyleri öldürmedi, soyamadı. Bu başka. Bu, kurdun ağzına kan değdiriyor. Halk ayaklanması hazırlıyor. Bunlar, bu halk bize öylesine bir kin duyuyor ki bir ayaklanırlarsa, şehirlerde taş üstünde taş, omuz üstünde baş kalmaz.

"Bakın arkadaşlar, yani siz İnce Memedin, bir gün gelerek, sizin kasabayı basarak hepinizin kellesini koparacağından korkuyorsunuz, değil mi?"

Evet, korkuyoruz, dedi Taşkın Halil Bey, etli, mor dudaklarını sündürerek, “canımızdan ve de malımızdan ve de ırzımızdan korkuyoruz."

Korkmayın, Türkiye Cumhuriyeti bir tek eşkıyayla, yüzlerce eşkıyayla başa çıkacak güçtedir, korkmayın.

Halk ayaklanması hazırlığı içindedir, İnce Memed. Bütün hareketleri onu gösteriyor. Para biriktiriyor. Onun bugünkü hazinesi hiç yoksa, bir Suriye Devletinin bütçesi kadar var. İrticayla, kapatılmış tekkelerin mensubinleriyle işbirliği yapıyor, halkı ayaklandırmak için...

Taşkın Halil Beyden başka herkes söze karıştı, bütün düşünceler, İnce Memedin bir halk ayaklanması hazırlığı içinde olduğunda birleşiyordu. Yalnız Murtaza, Arif Saim Bey onu görmesin, diye köşe bucak

saklanıyordu. Onu görürse, gözlerinin içine bir bakarsa, onun çiftliğini bastıranlardan birisi olduğunu yüreğini okuyarak bilecek, o zaman emir vererekten kendisini İnce Memede öldürtecek, İnce Memed de kurşunu tam onun kafasına çakacak, beyni fırlayıp odanın duvarına yapışacaktı.

Arif Saim Beyin yüzü ciddileşti. Bastonunu sıkıca kavradı: “Bakın arkadaşlar," diye yeniden başladı. “Bakın arkadaşlar, bir İnce Memed değil, yüz bin İnce Memed olsa, böyle yüz bin de dağlarda dolanan atı bulunsa bu halk başkaldıramaz. Bizim halkımız binlerce yıldan bu yana yoksulluk çekmiş, ezilmiş, çiğnenmiş, bütün insan olma gücü elinden alınmış bir halktır. Böyle bir halk değil başkaldırmak, korkusundan gözünü bile açamaz, siz keyfinize bakın. İnce Memed de birkaç gün dağda dolaşsın bakalım. Fazla telaşlanmışsınız, telaşlanmayın. Hem böyle bir adam var mı, orası da meçhul."

Var, dedi Taşkın Halil Bey. “Amber Bey onu tanıyor, geçen gün evini bastı ya. İnce Memed diye birisi var."

Bütün köylüler onu her gün görüyorlar. Bizim Topal Ali Ağa onu yakından tanıyor, diye söze karıştı Molla Duran Efendi.

Bizim hepimizi öldürecek, diye bir söz savurdu, dayanamayarak Murtaza Ağa saklandığı yerden.

Hah işte, şimdi sadede geldiniz, diye bastonunu yere uzun uzun vurdu Arif Saim Bey. “Evet İnce Memed sizi öldürecek, yalnız şunu iyi bilin ki, durmadan tekrar edeceğim, bu halktan, bu ezilmeye, aşağılanmaya, küçük görülmeye, insandan sayılmamaya alışmış halktan hiçbir şey çıkamaz." Daldı, başını yere dikip bir süre düşündü. Başını salladı, içlenmiş bir sesle, “Keski ayaklansa, ayaklanabilse de bu halk hepimizin kellesini koparsa."

Ayaklanacak, diye bağırdı Murtaza, Arif Saim onu duymamışlıktan geldi.

"Ben İnce Memedi yakalayıncaya kadar, çiftliğimi basanı buluncaya kadar buradan gitmeyeceğim. Önce sızıltılara meydan vermeden, kol kırılır yen içinde kalince buradaki güçlerimizce harekete geçeceğim. Olmazsa, İnce Memed ve de Toroslar üstüne ordu çekecek, icap ederse Toroslarda taş üstünde taş, kelle üstünde baş bırakmayacağım. Birden kızdı köpürdü, ayaklarını yere vurdu, ev temelden dama kadar sarsıldı, “"Yarın işe başlayacağım. Ya Allah bana verir bu mücadelede, ya da o İnce piçine."" Tüyleri diken diken olmuş, karşısındaki İnce Memede meydan okuyordu."

Bana Amber Ağayı çağıracaksınız, dedi.

Hemen şimdi mi? diye sordu Taşkın Bey.

Hemen şimdi, dedi Arif Saim.

Arif Saim Bey ayağa kalktı, balkona çıktı, orada tek başına, Amber Bey gelinceye kadar volta vurdu. Amber Bey gelmeden az önce yerine döndü. Yüzü kaya parçaları kadar sertti. Onun yüzüne bakan İnce Memedin çoktan cavlağı çektiğini anlardı.

Amber Bey geldi, ellerini önüne kavuşturmuş. Arif Saim Beyin karşısında saygıyla, daha da çok ürküntüyle durdu. Onun ne kadar sert, acımasız bir kişi olduğunu Çukurovada herkes bilirdi. Döve döve adam öldürdüğü, otomobiline insan çiğnettiği, yüz otuz evlik bir köyü olduğu gibi yerinden alaraktan Torosun kayalıklarına sürdüğü daha belleklerden silinmemişti. Şu Türkiye Cumhuriyetinde onun yapamayacağı hiçbir şey yoktu. Onun köylülere yaptırdığı işkenceler dillere destandı. Onun bu dehşet ünü Çukurovayı aşmış, bütün Türkiye yüzeyine yayılmıştı. Korkudan zangır zangır titremek için onun öküz gözlerini görmek gerekmezdi, adını duymak yeterdi. Arif Saimin işe böylesine el koyması oradaki herkesin yüreğine su serpmişti.

Şuraya, karşıma otur bakalım Amber Ağa. Bastonunun ucuyla yer gösterdi. Amber Beyin altına bir koltuk çektiler, Amber Bey, bastonun ucunun gösterdiği koltuğun üstüne çöktü, ellerini saygıyla, ürküntüyle dizlerinin üstüne koydu.

Söyle bakalım Amber Ağa, hani sen, baban ölürken, sana uzattığı Beylik mührünü, ben fakir fıkaraya zulmedemem diyerekten reddeden zat değil misin?

Benim efendim.

Sonra değirmen tözcülüğü yaptın?

Öyle oldu efendim.

Onun ardından da...

Nar, incir, asma bahçem var.

Bir de küçük bostanın...

Geçinip gidiyoruz Beyim.

Sen ne biçim adamsın be! Ermiş desem, dinsiz bir kişisin. Bolşevik desem, medreselisin. Sen medresede okudun mu?

Okumadım efendim.

Velhasıl bir acayip, kendi şahsına münhasır bir zatsın. Şimdi söyle bana o İnce Memedi gördün mü?

Gördüm Beyim.

Benim çiftliğim gibi senin de evini mi bastı?

Benim evimi de bastı efendim.

Sendeki emanetleri aldı öyle mi?
Aldı efendim.
Çok muydu?
Çoktu efendim.
Ne kadardı, hiç saymadın mı?
Saymadım efendim.
Merak da mı etmedin?
Bana ne, niçin merak edeyim herkesin parasını?
Hepsini İnce Memede mi verdin?
Hepsini ona verdim. O da bana emanetlerin içinden seçtiği bu yüzüğü zorla verdi. Almasam, eşkıyadır bu, belki başıma bir iş açar, diye mecburen aldım.
Yüzüğü cebinden çıkardı Beye verdi. Bey evirdi çevirdi, hayran gözlerle yüzüğe baktıktan sonra Amber Beye geri vermeyip önündeki sehpanın üstüne koydu.
Söyle bakalım şimdi, senin gördüğün İnce Memed hakiki bir İnce Memed miydi, su katılmamış?
Bana öyle geliyor ki, bendenizi soyan İnce Memed su katılmamış bir İnce Memeddi.
Su katılmamış İnce Memed kimdi, nasıl bir kişiydi?
Nasıl anlatsam Beyime... Nasıl söyleyim ki... Ellerini açtı gösterdi. “İşte bu kadarcık bir çocuk. Küçücük bir şey. İnce bıyıklı, büyük, güzel gözlü, geniş omuzlu, sağlam dişli, utangaç, utangaçlığından hemen hiç konuşmayan, adamın gözlerinin içine sevgi dolu gözlerle bakan, öyle adam öldürecek bir kişiye hiç benzemeyen, durmadan, bana ne oldu da, ben buralara düştüm, bu tüfeği elime kim verdi, bu eşkıya kılığına beni kim soktu, diye soran bir hali olan bir delikanlı. Bana deselerdi ki işte Abdi Ağayı, Ali Safa Beyi, Çiçekli Mahmut Ağayı öldüren İnce Memed budur, yemin etseler, Kurana el bassalar da bu çocuğun eşkıya İnce Memed olduğuna inanmazdım."
Yakında gelir de Murtaza Ağayı çarşının ortasında gözlerinin bebeğinden vurur da...
Aman Allah göstermesin, diye Murtaza Ağadan ölüm iniltisi gibi bir inilti geldi.
"Çok mu korkuyorsun Murtaza ondan?"
İnilti karşılık verdi:
Çok korkuyorum.

Seni de tam gözbebeğinin ortasından...

Aman Allah göstermesin, tam ortasından...

Onun parmağında o taçlı yüzük, sırtında da dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz ayetli gömlek var mıydı, gömlekte de altın yaldızla işlenmiş menekşeler?

Vardı efendim.

Dernek hakiki bir İnce Memed var?

Var, efendim.

Utangaç da bir çocuk?

O kadar utangaç bir çocuk ki utangaçlığından insanın yüzüne bakamıyor, küpü getirdim önüne attım, yüzüme şaşkın şaşkın, bu adam ne yapıyor, diye bakakaldı, bir eşkıya küpün ağzını açıp da altınları yere dökünce seninkinin aklı başından iyice gidip almak istemedi, emanettir, dedi, bunca yıl saklamışsın, bundan sonra da sakla, dedi. Bana ölüler gibi, küpü geriye alayım, diye yalvardı. Utandığından yerin dibine geçiyordu.

Sen de niçin almadın altınları geriye? Öfkesini belli ederek bağırdı Arif Saim. “Eşkıyaya, bu fakir milletin altınlarını götürüp de zorla niçin teslim ettin, seni tevkif ettireceğim halkımıza bu ihanetinden dolayı."

Halkın bir zararı olmadı bundan, sevgili Beyim, diye sinmiş Amber Bey sesini indirdi, yumuşattı.

Nasıl zararı olmazmış? diye bastonunu bütün gücüyle yere vurarak kaşlarını çattı Arif Saim Bey.

Çünkü, çünkü efendim, diye kekeledi Amber Bey, “onları babaları Kafkas, Çanakkale, Yunan cephesinde kalan kızlara, delikanlılara dağıtacak."

Sen de bunun için mi eşkıyanın sana iade ettiği altınları kabul etmedin? Senin hakkında çok şey biliniyor Amber Ağa, hiç merak etme. Senin kim olduğunu, birtakım şüpheli dış ilişkilerini bilmiyor değiliz.

Amber Bey korktu, yüzü kül kesildi, dudakları titredi:

Haşa, haşa Bey, benim ne iç, ne dış hiçbir ilişkim olamaz. Arif Saim Bey göğsünü gererek, sesini toklaştırdı, öküz gözleri büyüdü:

Biz herkesi, sizin gibisileri, hususiyetle, takip ederek fişleriz.

Haşa, haşa efendim. Geçen Amerikan konsolosu gelmişti. Nar meraklısıymış, bahçeye götürdüm. Ondan başka da ömrümde ecnebiyan görmedim. .

"Biz insanın hiçbir hareketini kaçırmayız ve de, gördün ya, sizin gibisilerin nefes alışlarını bile duyar, kontrol altında tutarız.

Haşa, haşa efendim, bir daha ecnebiyanla görüşürsem, iki olsun."" Elleri, ayakları zangır zangır ediyor, başına ne bela açılacağını bilemediğinden, korkusu da gittikçe gittikçe büyüyordu."

Fazla telaşlanmaya lüzum yok. Ben variken burada, seni sevdim, kimse senin tüyüne dokunamaz. Ama senin suçun çok büyük. İnce Memedin sana iade ettiği...

Amber Bey can havliyle onun sözünü kesti:

Geri vermezlerdi altınları. İnce Memed iyi çocuk, has adam, o geriye verirdi de, o canavar Ferhat Hoca o kadar altını ele geçirmiş de hiç geriye verir mi? İnce Memed, altınları bana geri vermek isterken o canavar Hoca bana şöyle bir baktı, ciğerimi deldi. Ben o altınları geriye alsaydım, hiç kurtuluşum yoktu, Hoca o anda beni öldürürdü.

Şimdi anladım işi, diye kahkahalarla güldü Arif Saim Bey.

Yaaa Beyim, öldürürdü, Beyim, ben aklımla, kurnazlığımla canımı onların elinden kurtardım. Emin ol, ecnebiyanla hiç konuşmayacağım bir daha Beyim.

Ecnebilerle sen her zaman konuşabilirsin.

Ayağa kalktı:

Baş üstüne efendim, nasıl buyurursanız efendim. Başıma bir iş gelmez ya...

Ya bu yüzük? Yüzüğü sehpanın üstünden aldı, işlenişine, taşına hayran kaldı Arif Saim Bey.

Kalsın efendim, emanet efendim. Benim için büyük bir zevk olur sizde kalması.

"Pekiyi kalsın. Bunu senin hediyen olarak hemşirene vereceğim."

Benim hediyem olsun efendim, hemşire hanıma selam söyleyin, hürmetlerimi arz ederim, efendim.

Seninle bundan sonra İnce Memed için işbirliği yaparız.

Yaparız Efendim.

Haydi güle güle.

Amber Bey, ayakları ayaklarına dolanarak merdivenleri indi, evden uzaklaşınca derin bir soluk aldı, doğru bostanına gitti. Bir daha konsolosla, bir ecnebiyanla görüşmek mi, aman Allah, Allah yazdıysa bozsun! Ecnebiyanla hiç konuşmamaya karar vermişti ya zaten bütün ömründe topu topu bir yabancıyla konuşmuş, o da yampiri yürüyen uzun kafalı Amerikan konsolosuydu. Onun derdi İnce Memeddi, Arif Saim Bey işe el koymuştu, İnce Memedin de bu modern Kuyucu Murat Paşanın elinden kurtuluşu

olamazdı. Yeni Kuyucu Murat Paşa Torosların üstünden silindir gibi geçecek, koca Toros dağı inim inim inleyecek, ocakları sönecekti. Nasıl etse de İnce Memede bir haber ulaştırsa, ulaştırsa da durumu ona anlatabilse, o da bir süre için dağlardan çekilip gitse, ortalarda gözükmeseydi. Yazık olacaktı İnce Memede.

Arif Saim Bey Valiyi, Alay Komutanını savdıktan sonra sağlam bir araştırmaya girişti. Eşkıyalarca soyulmuş kişilerin hepsini, başta Sarı Sultanoğlu olmak üzere kasabaya çağırdı. İnce Memed, Ferhat Hoca, Sahan, Temir, Kasım üstüne derinlemesine bilgi topladı. Onlar hakkında ne kadar çok öğrenirse şaşkınlığı o kadar artıyor, biz memleket insanını hiç mi hiç tanımıyoruz, diye, önüne gelene söylüyordu.

Taşkın Halil Beyin evi, savaştaki bir ordu karargahı gibi çalışıyordu. Güvenilir adamlardan sağlam bir haber alma örgütü kuruldu. Bu örgüte en başta, halen Molla Duran Efendinin evinde çalışan izciler başı Topal Ali de alındı. Arif Saim Bey, Topal Aliyi çok sevmiş, ona çok güveniyor, ona danışmadan, onun düşüncesini sormadan en küçük bir işe girişmiyor, herhangi bir eylemde bulunmuyordu. Ali, bu sefer de Arif Saim Beyin gözdesi ve gözbebeği olunca Murtaza Ağa küplere binip, öfkesinden deliye döndü. Benim kasabaya getirtip, herkesle tanıştırdığım şu Topal alçağa bakın, neredeyse Ankaraya gidecek, Erkanı Harbiye Reisi olacak.

Arif Saim Beyin çalışmaları yavaş yavaş semeresini veriyordu. İnce Memede kimlerin yataklık yaptığı, onu hangi köylerin, kimlerin koruduğu bir bir öğrenilmişti, İnce Memed de sağlam bir haber alma ağı kurmuştu. Kasabada, ovada, dağlarda arı uçsa onun da haberi oluyordu. Ona habercilik yapanlar, onların başları da yavaş yavaş saptanıyor, hiçbir sızıltıya meydan vermeden yakalanıyor, yakalanma sebepleri kimseye bildirilmeden, getirilip gözaltına tıkılıyorlardı.

Candarmalarm, kuş olsalar da, İnce Memed gibi halkın yüreğine derinlemesine yerleşmiş bir kişiyi bulmaları, bulsalar da yakalamaları kolay değildi. Onun için Memedle başa çıkacak eski eşkıyalar gerekiyordu. Çivi çiviyi sökmeliydi. İlk akla gelen eşkıya, Kurtuluş Savaşı kahramanı Bayramoğluydu. Ama o, İnce Memede karşı dağa çıkar mıydı, ne olursa olsun onu İnce Memedin üstüne, it dişi domuz derisi, göndermenin bir yolunu bulmalıydı. Sonra öteki eşkıyalar, İnce Memedin arkadaşı Uzun Cabbar, Kör İbrahim, Horoz Ramo, Çiçekli Nuri, onları da, Bayramoğlu isterse onun emrine vermeliydi. Daha başka eşkıyaların da, ince eleyip sık dokuyarak, kişilikleri üstünde duruldu. Ama her şey Bayramoğluna

bağlıydı. O, İnce Memedin üstüne giderse, bu iş, yağdan kıl çekercesine kolaylıkla halledilirdi. İnce Memed gibi bir acemi çaylak, arkasında, Kırkgöz Ocağı değil de, kim olursa olsun, şu adları deftere yazılmış, eşkıyaların bir tekine bile yetmezdi.

Her şey günlerce çalışılarak, inceden inceye hazırlanmış, bir, harekete geçmek zamanı kalmıştı. Yüzbaşı da, Asım Çavuş da mutluydu. Arif Saim Bey, her tasarımda onların düşüncelerini alıyor, en küçük olayı bile onlarla tartışıyordu. Karakol, gözaltı yerleri İnce Memedin casuslarıyla dolmuştu. Aşağı yukarı bu casusların hepsinin de adını Kertiş Ali Onbaşı vermişti. Arif Saim Bey bu Kertiş Ali Onbaşıyı çok sevmişti. O, gözü kara, askerliğe baş koymuş, anasından asker doğmuş, bu ezilmiş, alçalmış köylüye de kin bağlamış bir yiğitti. Arif Saim Bey şimdi buyursa, şu bütün Toros dağlarını yediden yetmişe döve döve öldür, dese, gözünü kırpmadan hemen işe girişirdi. Arif Saim Bey, kendisiyle övünüyordu, Kurtuluş Savaşında bölge komutanı iken bile, İnce Memede karşı hazırlandığı gibi, düşmana karşı hazırlanmamıştı.

Taşkın Bey, arkadaşları çağırın da artık Bayramoğlu için bir şey düşünelim, tartışalım. Kış gelmeden İnce Memedin işini bitirmeliyiz. Yörükler yayladan indiler, değil mi?

İniyorlar.

Onlar inince düze, İnce Memed dağlarda en büyük desteğinden mahrum kalır.

"Doğrusunuz Efendim."

Taşkın Bey adamlar gönderdi, Zülfü Beyi, Molla Duran Efendiyi, Muallim Rüstem Beyi, Belediye Başkanını, Kertiş Aliyi, Topal Aliyi, Yüzbaşıyı, Asım Çavuşu, ilgili memurları, daha birçok kişiyi evine çağırttı. Çağrıyı alanların hepsi koşarak geldi. Üst üste birkaç kere adam gönderdiği halde Murtaza Ağa gelmiyordu. Sonunda Taşkın Halil Bey, kendisi gitti Murtaza Ağanın konağına, çok şaşırmıştı Murtaza Ağanın bu tutumuna, oysa Murtaza Ağa, böylesi işlerde şapkasını havaya atar, altında koşarak...

Yahu Murtaza, ne oldu, bir şey mi var, Arif Saim Bey geldi geleli bir kere uğramadın bize...

Uğradım, dedi Murtaza.

Biliyorum, birkaç kez uğradın, o da bir köşeye saklandın, büzüldün, bir yumak oldun, kimse görmesin diye de...

Doğrusun, öyle oldu, korkuyorum.

Kimden?

"Arif Saim Beyden. Bana öyle geliyor ki, o her şeyi biliyor. Çiftliğini bizim... Bana öyle bir bakıyor ki yüreğimin içini okuyor. Ben o adamın yanına bir daha gidemem. Bana öyle geliyor ki o, beni görünce her şeyi bir bir anlayacak."

Aman be Murtaza, sen aklını mı oynattın. Ne bilecek o bizim çiftliğini...

Gözümün içine bakışından belli. Deliyor gözleriyle yüreğimi Biliyor.

Aralarında uzun bir tartışma çıktı ya iyi yürekli Murtaza Ağayı Taşkın kandırarak Arif Saim Beye götürdü.

Evet arkadaşlar, ben Bayramoğlunu çok yakından tanırım. Yüzbaşı iken çok takibinde bulundum. Yiğit, inanılmaz cesarette, çok kurnaz, mert bir kişidir Bayramoğlu. Gençliğim eşkıya takibinde geçti, o kadar eşkıya yakaladım, öldürdüm, ömrüm boyunca böyle bir adama rastlamadım. Onu buraya nasıl getireceğiz, bu işin içine nasıl sokacağız?

Murtaza Ağa, onun adamı, dedi Taşkın Bey. “O gider, sizin çağırdığınızı söyler, alır getirir."

Ne diyorsun Murtaza, buraya yakına gelsene.

Murtaza büzüldüğü köşeden kalktı, onun yüzüne hiç bakamayarak, gösterdikleri koltuğa, karşısına geçti oturdu.

Giderim Beyim. Hiç sanmıyorum ya, gelirse alır gelirim.

Onu yakından bilmek gerek. Zayıf noktalarını tespit etmek, işi yarı yarıya halleder. Şunu bilin ki, o nam ve gösteriş için yaşayan bir kişidir. Eşkıyalığı bırakıp İstiklal Harbine de nam için, ünlenmek için girmiştir. Ben, birçok şeyi anlıyor, izah edebiliyorum da Bayramoğlu gibi gösteriş düşkünü bir insanın bu kadar zaman köyüne çekilip fakir bir hayat sürmesini anlamıyorum.

Hem de ne fakirlik, dedi Murtaza Ağa. “Hem de öyle bir fakirlik ki, çok sevdiği halde aylarca ne bir tutam çay, ne de bir dirhem şeker bulabiliyor."

Öyleyse ona...

Bir heybe dolusu şeker, çay götüreceğim, hususiyle Arif Saim Bey bunları senin için Ankaradan getirdi, diyeceğim. Bir de lacivert bir giyit. Bir çift körüklü çizme, bir lenger şapka, don gömlek, mintan, ipek çorap, yakasına da kırmızı mendil.

Sen benden iyi tanıyorsun Bayramoğlunu...

Tanıyorum ya, bir türlü de işe koşamıyorum onu.

Sen onu al getir, koşacağız. Gerisini bana bırak.

Murtaza Ağa tedarikini gördü, her şeyi kendi eliyle bir bir hazırlayarak atına bindi, bir soylu doru atı da yedekleyerek yola düştü.

Bayramoğlu, beklemediği bir biçimde onu iyi, candan karşıladı. Armağanları verdi, yedekteki soylu atı gösterdi:

Bütün bu hediyeleri sana Arif Saim Bey gönderdi, dedi.

Bayramoğlu sevindi, sevincinden elleri, dudakları titredi.

Biz onunla iyi tanışırdık, dedi, “Yüzbaşıyken benim çok takibimde gezdi, İstiklal Harbinde Haçın cephesinde de beraberdik. Dernek beni gönülden uzak etmemiş, hatırlamış ha... Eh, canım, eski silah arkadaşı değil mi, silah arkadaşlığı kardeşlikten ileridir. Şimdi çok büyük bir adam oldu o, değil mi?"

Büyük adam da söz mü Bayramoğlu, onun astığı astık, kestiği kestik, o, ipten adam alır. İstediğini Karun kadar zengin, istediğini nan ekmeye muhtaç eder.

Onun çiftliğini basmışlar, bu işi kim yapabilir ki... Bu işi ancak bir deli yapar.

İnce Memed yapmış.

İnce Memed akıllıdır, cami duvarına işemez.

Diyorlar ki Mustafa Kemal Paşanın Arif Saim Beye verdiği altın saati da almış. Güya ki, diyesiymiş ki, Mustafa Kemalin saati, öyle bir yiğidin armağanı yakışsa yakışsa Bayramoğlu gibi yiğide yakışır, diyesiymiş. Güya ki, getire saati sana veresiymiş.

Bayramoğlu öyle bir öfkelendi ki bir kaplana benzedi, saçının, sakalının her telinden kıvılcımlar saçılıyordu. Murtaza Ağanın ödü koptu. Dernek ha, diye düşündü, vay anasını, dernek Bayramoğlu, o mazlum, karıncayı incitmez gözüken o yoksul adam, bu ağzı var da dili yok kişi dernek böyle, dernek icabında kapları kesilen bir kişiymiş.

Murtaza Ağa, onun öfkesi karşısında o kadar şaşırdı ki bir süre ağzını açamadı. Bayramoğluysa, evinin avlusunda, bir süre kafesinde, yeleleri kabarmış bir aslan nasıl dolaşırsa, o da homurdanarak öyle dolandı durdu. Sonunda yatışmış olacak ki gülerek, ter içinde kalmış Murtazanm yanına geldi:

Yüzbaşı Arif akıllı kişidir, böyle saçma sapan dedikodulara inanmadı, değil mi, diye sordu.

Murtaza Ağa, bir beladan kurtulmanın rahatlığında:

Hiç inanır mı canım. Ama seni yarın ona götüremezsem inanır da, her bir şeyi de yapar.

Haydi gel, bizimkiler bir güzel çay kaynatsınlar bize, bir içelim, bir içelim.

İçeriye seslendi, sonra heybeleri, torbaları açtı. Gözleri faltaşı gibi büyüdü:

"Bunların hepsini bana Yüzbaşı Arif mi gönderdi?"

O gönderdi. Şu al atı da o gönderdi.

Bayramoğlu kalktı, atın yanında yönünde, her yerine inceden inceye bakarak dolaştı, boynunu şaplakladı, yelesini okşadı, ağzını açtı, dişlerine baktı, “Allah, Allah," diye şaşkınlığını dile getirdi, “böyle bir atı, baba oğula, kardaş kardaşa vermez/' dedi, “dernek benim eski günlerimi hatırlamış Yüzbaşı Arif."

Murtaza Ağanın yanına geldi, elini onun omuzuna koydu:

Dernek beni unutmayan bir adam da varmış ha, hay Yüzbaşı Arif hay!

Seni görmeyi çok istiyor.

Gözleri dünyanın bütün oyuncakları kendisine bağışlanmış, sevincinden kabına sığamayan bir çocuğun sevinci ve kurnazlığıyla ışılıyordu.

Yarın giyinir kuşanır, biner atlarımıza gideriz, gideriz de Yüzbaşı Arifimizi görürüz. Bakalım ki yaşlanmış mı o da bizim gibi.

Bu sefer de sevinmek sırası Murtaza Ağaya geldi, oradan genç bir köylü buldu:

Ne yapıp edip, şu pusulayı Arif Saim Beye ulaştıracaksın, dedi. Eline yüklüce bir para tutuşturdu. Delikanlı atına atladığı gibi, dağlardan aşağıya sürdü, ertesi gün ikindi üzeri, üstünde, “Cuma günü Bayramoğluyla birlikte kasabada olacağız, bilgi edinilmesi," diye yazarıpusulayı Taşkın Halil Beyin eline verdi.

Arif Saim:

Evet, dedi, “Bayramoğlunu bu kasabada devlet reisleri gibi karşılayacağız. Bu karşılama öyle harikulade bir karşılama olmalı ki Bayramoğlu neye uğradığını bilememeli."

Törenin, gerektiğinden de daha görkemli olması için hazırlıklara giriştiler.

Dağlardan mersin dalları, kır çiçekleri getirtildi, bahçelerde ne kadar kasımpatı varsa yolundu, bir, çarşının bu başına, bir, öteki ucuna büyük zafer takları dikildi. Büyük alandaki ağaçların gövdelerine de çiçekler, dallar sarıldı. Dükkancılar dükkanlarını çiçeklerle, bayraklarla süslediler. Kasaba tepeden tırnağa yundu. Evlerin birçoğu bile kapılarını, pencerelerini çiçeklerle, dallarla donattılar. Her esnaf, her zanaatçı, kasabada oturan her kişi Bayramoğlunun onuruna, gücü yettiğince bir katkıda bulunmuş,

kasabanın süslenmesi için elinden geleni geriye koymamıştı. Bu kasabada bu kadar çiçeğin, bayrağın bulunabileceği kimsenin aklından geçmezdi.

Kasaba bir çiçek, bir bayrak bahçesine dönmüştü. Herkes en güzel giyitlerini giymiş, bekliyorlardı. Arif Saim Bey, dün akşamdan Bayramoğlunun yoluna bir atlı göndermişti. Atlı gelenleri görür görmez doludizgin geriye dönecek, kasaba da Bayramoğlunu bir saatlik yolda karşılayacaktı.

Sulanmış, süpürülmüş çarşıda kedi köpek bile gözükmüyordu ortalıkta. Oysa öteki günler, başıboş köpekler sürülerle çarşıdan alana, alandan köprüye, köprüden mahalle aralarına dolaşırlardı.

Arif Saim Bey, o gün erkenden kalktı, usturayla sinek kaydı tıraş oldu, ipekli gömleğini giyip kırmızı, elmas iğneli kravatını taktı, giyindi kuşandı iki dirhem bir çekirdek oldu. Görkemli lord şapkası, beyaz eldivenleri, sapı altın bastonu, rugan kunduralarıyla ürkütücü, göz kamaştırıcı bir heybete benziyordu. Kasaba ileri gelenlerinin hepsi de bayramlık giyitlerini giymişler, tam tekmil Taşkın Halil Beyin konağının avlusuna doluşmuşlar, Arif Saim Beyin yukardan inmesini sabırsızlıkla bekliyorlardı. Kasabadaki bütün okullar, davulcular, zurnacılar, kasabanın futbol takımı, mücahitler derneği, bunların kılıkları türlü türlüydü ve üç etekten tutun da Maraş abasına, eski, yeni asker, subay kılıklarına bürünmüşlerdi. Her mücahidin yakasında da kırmızı kordelalı madalya, ya da madalyaya benzer bir şey sarkıyordu. Ellerine de paslı kılıçlar, kamalar, av tüfekleri, kundakları yarılmış, kurt yemiş tüfekler, çakmaklı tüfekler, toplu tabancalar, çakmaklı tabancalar almışlardı, kimisinin göğsüne de dürbünler asılmıştı, kırmızı postallar giymiş halaycılar, çoktan yola çıkmışlar, Tapu tepesinin altındaki yola varmışlar, çoktandır bekliyorlardı.

Hazırlığını bitiren Arif Saim Bey, son bir kez daha aynaya baktıktan, bıyıklarını burduktan sonra kasılarak, ağır ağır, ayakkabılarının kurumuş tahtada çıkardığı tok sesi dinleyerek aşağıya indi, herkes ona koştu. O, sadece sağ elini uzatmış, kasılmış öyle duruyor, elini kim öpüyor, kim sıkıyor bakmıyordu bile. El öpme ve sıkma töreni bitince Arif Saim Bey, avluyu, karşıki portakal ağacından, köşedeki nara kadar gidip gelmeye başladı. Yanına yöresine hiç bakmıyor kasıldıkça göğsü geriliyor, şişiyordu. Başı da gittikçe dikleşiyor, bastığı yeri görmüyordu. Ötekilerse avluda durmuşlar, çıt çıkarmadan, hayranlıkla, onun gittikçe şişen, genişleyen göğsünü, uzayan boyunu seyreyliyorlardı.

Tam öğle olurken atlı doludizgin geldi, atının başını Beyefendinin tam önünde çekti ve büyük bir ustalıkla da atı olduğu yerde durdurdu.

Geldiler efendim, dedi.

Arif Saim Bey, ona, eliyle sinek kovar gibi, çekilmesi için bir işaret yaptı, otomobiline doğru yürüdü, şoför kapıyı açmış çoktandır onu bekliyordu. Taşkın Halil Beyi, Zülfüyü, Molla Duranı da yanına çağırdı. Otomobil önde, bayramlıklarını giyinmiş kasaba ileri gelenleri arkada, onların da arkasında kadın erkek, genç yaşlı kasabalılar ağır ağır kasabanın dışına ilerlediler, bir yarım saat sonra çakıltaşları serili bir büyük çukur alana gelip, çoktandır beklemekten canı çıkmış öğrencilerin, yamalı bohça örneği renk renk, kılık kılık orada durmuş kalmış mücahitlerin, çorapsız, ayakkabısız çubuklu sarı lacivert formalarını çekmiş sporcuların, tunçsiper göğüslerini şişirmiş, gözler ilerde, her birisi bir çelik parçasına dönmüş candarma bölüğünün ilerisine geçtiler durdular. Arif Saim Bey ve otomobilindekiler aşağıya inmediler. Ne zaman ki Bayramoğluyla Murtaza Ağanın başı çalıların arkasından gözüktü, işte o zaman Arif Saim Bey bütün heybetiyle otomobilden çıktı, en başa gitti dikildi. Bayramoğlu onun önüne gelince atının başını çekti, atladı. İki eski arkadaş kucaklaştılar. Tam bu sırada da davullar zurnalar çalmaya başladı. Arif Saim onun kulağına, “Kimseye yüz vermeden, derhal atma bin ve orduyu teftişe çıkmış bir kumandan gibi göğsünü şişirerek, yüzlerine bakmayarak önlerinden geç," dedi.

Bayramoğlu, onun ne dernek istediğini hemen anlamış, ötekilerin yüzlerine bile bakmadan ata atlamış, bir ordu komutanı gibi göğsünü şişirmişti. Murtaza Ağa da onun arkasında, o da, onun gibi göğüs şişkin, bakışlar karşıya fırlamış, boyun uzamış kimsenin yüzüne bakmadan atını sürüyordu.

Bayramoğlu, daha işini bitirmemiş kalabalığın sonuna gelmemişti ki cuşu huruşa gelen bir mücahit, işte düşman diyerekten tüfeğini omuzuna aldı, karşı dağlara savlet eyledi. Eski tüfek öyle bir patladı ki yer gök sallandı, hem de ortalık barut dumanı içinde kaldı. Artık mücahitleri durdurabilirsen durdur. Tüfekler patlıyor, ortalığı dumanlar alıyor, mücahitlerin kimisi yolun tozları içine seriliyor, vatan için tatlı canlarını verirlerken, yerlerini göğüsleri tunçsiper başka yiğitler alıyordu. Onların da kızıl kanları yolun diz boyu tozlarının içine akınca, onların da barut dumanları, toz bulutları içindeki yerlerini başka vatan kahramanları alıyorlardı. Kılıçlar, kamalar çekiliyor, millet biribirine giriyordu. Mücahitler, o eski günleri yaşarcasına

öylesine hırsla düşmanlarına saldırıyorlardı ki, insan o eski günleri olduğu gibi yeniden yaşıyordu. Bu sebepten dokuz tane saçı sakalı ağarmış eski mücahit hançerlerle biribirlerini yaralayıp, ala kanlarını yolun tozlarına akıttılar.

Bayramoğlu, teftişini bitirdikten sonra, gitmiş kalabalığın öteki ucunda durmuş, ne diyeceğini bilemeden, bu savaşırken bir kere olsun rastlamadığı saçı sakalı ağarmış adamların bu tuhaf oyunlarına ne diyeceğini bilemeden bakıyordu. Hele bunların arasında, neredeyse yıkıldı yıkılacak, kulaklarına kırmızı kordela bağlanmış bir çıplak ölümcül ata binmiş Kürt Rüstemi görünce şaşkınlığı bir kat daha arttı. Kahraman Rüstem, neredense, eline uzun bir kılıç geçirmiş, olduğu yerden kıpırdanmadan, kıpırdarsa, altındaki atın yola serileceğini biliyor, paslı kılıcını havaya, naralar atarak savuruyordu.

Önde Arif Saim Beyin otomobili, yanında Bayramoğluyla Murtaza Ağa, arkalarında coşmuş, bacaklarını ta yukarı kaldırarak halay çekenler, mücahitler, askerler, sporcular, halk biribirlerine karışmışlar, sebebini bilemedikleri bir coşkuyu yaşıyor, İstiklal Savaşı günlerinin heyecanını yeniden, yüreklerinde bütün tazeliğiyle duyuyor, Bayramoğlunu görmenin, onu coşkuyla karşılamanın mutluluğu içinde kendilerinden geçiyorlardı.

Önde Arif Saim Beyin otomobili, yanında Bayramoğlunun atı çarşının başına kadar geldiler, Arif Saim Bey otomobili durdurdu, şoför kapıyı açtı, o da gerinerek, bir taş yontu gibi otomobilinden çıktı. Bayramoğlu da atından indi, Arif Saim Bey Yüzbaşıyı yanma çağırdı, onu solunda durdurdu. Sağında da Bayramoğlu, uygun adımlarla, çarşının içine yürüdüler. Çarşıyı, kesen yollardan çabucak gelerek doldurmuş kalabalık onları alkışlıyor, bağırıyor, çağırıyordu. Üç zafer takının üçünün de altından geçtiler. Birisinin üstünde kol uzunluğunda harflerle, hoş geldin milli kahraman Bayramoğlu yazıyordu. Arif Saim Bey, bunu Bayramoğluna gösterdi, Bayramoğlunun okuryazarlığı yoktu, bunu bilen Arif Saim Bey, yazıyı ona gösterirken de okudu. Bayramoğlunun ağzı kulaklarına vardı. Bir iyilik et de denize at, balık bilmezse Halik bilir, diyordu. Dernek ki, bu millet beni, benim dökülen kanımı unutmamış da beni böyle karşılıyor. Gözleri yaş içinde kaldı, bütün sevgisini gözlerine toplayarak minnetle Arif Saime baktı. Konur dağda yakaladığımda iyi ki bu hileci, bin yüzlü herifi öldürmemişim, diye düşündü. Ona o kadar yalvarmıştı ki Arif Saim, Bayramoğlu, kendinden, insanlıktan utanmış, bir böcek öldürülür de, ne yaparsa yapsın, bu adam öldürülmez, demiş, Yüzbaşı Arifi pınarın başında

bir gün ağırladıktan sonra bırakmıştı. Ondan sonra da çok karşılaşmışlar, cephe arkadaşı olarak yan yana Fransızlara karşı çarpışmışlar, ikisi de, bir daha Konur dağı olayını akıllarının ucundan geçirmemişlerdi.

Kasabanın alanına gelir gelmez, alanı silme doldurmuş kalabalık, “Hoş geldin Bayramoğlu, hoş geldin kurtarıcımız, hoş geldin kahraman," diye hep bir ağızdan bağırdılar ve halaycılar, türküsünü söyleyerek Bayramoğlu halayını çektiler. Bayramoğlu, dağdayken hakkındaki çıkarılan türkülerden birinden yapılan bu halayı uzun yıllardır seyretmemiş, kendisiyle birlikte, kendisi için çıkarılmış halayları, türküleri de unutmuştu. Gözlerinden birer damla yaş süzüldü, bıyığından boynuna indi.

Arif Saim Bey, onun duygulanmış perişan olmuş halini gördü, ona acıdı, bir Arif Saim, bir insana ne kadar acıyabilirse o kadar acıdı:

Haydi arabaya binelim de gidelim. Bunlar senin kasabaya gelişini coşmuşlar kutluyorlar. Bu şenlik daha uzun süreceğe benzer, dedi, onu kolundan tuttu, otomobile soktu.

Eve döndüklerinde, Taşkın Beyin salonuna, masalar birleştirilerek, uzun bir sofranın kurulduğunu, oradakilerin kendilerini beklediklerini gördüler. Arif Saim Bey, kendisi için hazırlanmış yere, masanın başına uzun bir tartışmadan sonra Bayramoğlunu oturttu. Hemen, önce onun bardağına, arkasından da kendi kadehine boz rakıyı doldurdu. Bayramoğlu bu rakı işine de sevindi. Uzun yıllardır, bir kere olsun rakıyı ağzına almamış, tadını, kokusunu bile unutmuştu.

Şerefe, diye bardağını kaldırdı Arif Saim Bey. “İstiklal Harbimizin büyük kahramanı, Mustafa Kemal Paşamızın gözbebeği ve de gözdesi, aramızda bulunmak şerefini bize bahşeden, Torosun ölümsüz kartalı Bayramoğlunun şerefine."

Bütün masa kadeh kaldırdı:

Şerefe, dediler. “Torosun ölümsüz kartalının şerefine."

Yemek yatsı namazına kadar sürdü. Tatlılar, şerbetler, kahveler geldi. Konuklar birer ikişer izin isteyerek gittiler. Arif Saim Bey göndermek istemediklerini, küçük bir göz işaretiyle alakoydu.

Herkes dağılıp, sofra ortadan kaldırıldıktan sonra, Arif Saim Bey yanına oturttuğu Bayramoğlunun ellerini avuçları arasına aldı, okşayarak:

Senden büyük bir ricamız var.

Biliyorum, İnce Memed, diye onun sözünü kesti Bayramoğlu.

Evet, biliyorsun, İnce Memed nam vatan haini, ırz düşmanı, kanlı katil bu vatanın ve de bu kasabanın adını beş paralık etti, bunu da biliyorsun.

Gözünü Bayramoğlunun gözleri içine dikmiş, ısrarla bakıyordu. En sonunda Bayramoğlu, “Biliyorum," demek zorunda kaldı.

"Biliyorsun, Candarma Kumandanımız kusura bakmasın, candarmalar yıllardır onunla başa çıkamıyorlar. Bu adam bir çıban başı olaraktan bizi bütün dünyaya rezili rüsvay etti. Ünü İngilizleri, Fransızları geçti de Rusu buldu. Onlar da bizim bir çalıkakıcı İnce Memedle başa çıkamayacağımızı öğrenip, bizi beş paralık bir vatan sandılar. Bu böyle sürer giderse, senin, benim kan dökerek kurtardığımız bu vatan elimizden kayıp gidecek. Bizim İnce Memedle uğraştığımızı duyan Fransızlar, ingilizler ve dahi Ruslar geri gelecekler, geriye gelip bizi gene boyunduruk altına alacaklar. O zaman haydi, gene silaha sarıl Bayramoğlu. Bizim bu İnce Memede gücümüz yetmedi, biz de Torosun ölmez kaplanı, kapları gibi kükreyeni Bayramoğluna dahalet ettik. Bu vatanı şu İnce Memedin elinden kurtarabilirsen ancak sen kurtarırsın."

Bayramoğlu başını önüne düşürmüş, yüz çizgileri gerilmiş düşünüyordu.

Ne diyorsun Bayramoğlu, bu vatanı bir sefer daha, bu sefer de, o düşmandan daha zalim bu düşman, İnce Memedin elinden kurtarabilecek misin?

Bayramoğlu başını kaldırdı, elini Arif Saim Beyin dizinin üstüne koydu:

Bu vatanı İnce Memedin elinden ben değil hiç kimse kurtaramaz.

Niçin kurtaramazmış? diye öfkeli bir sesle sordu Arif Saim Bey. “Kim oluyormuş da o Bayramoğlu gibi bir kahramanın karşısına çıkıyormuş. Aldığımız istihbarata nazaran, o İnce Memed, o sümüklü çocuk diyormuş ki ben öyle bir eşkıyayım ki Bayramoğlu bile benim yanımda eşek hırsızı kalır. Her gittiği yerde, her gittiği..."

"İnce Memedle bu dünyada ben değil, kimse başa çıkamaz."

Demek senin için bütün söyledikleri, Bayramoğlunun benim yanımda bir sinek hükmü kadar hükmü yok dediği doğru öyleyse.

Doğru.

Nasıl olabilir, sen Bayramoğlusun.

O da İnce Memed.

Bayramoğlunun yanında İnce Memed kim oluyor ya...

Aaaah, diye derinden ciğeri sökülürcesine içini çekti Bayramoğlu. “O İnce Memeddir. Bütün Toros, bütün Çukurova köylüleri, şu koca Anadolundan Şama, Bağdada kadar herkes onu tutuyor, onu ermiş bellemiş. Bayramoğluna gelince kuyunun dibinde unutulmuş taşa dönmüş, yıllardır kimse yüzüne dönüp bakmamış. O da kendisini bir daha dirilmemesiye

öldürmüş... Bir ölü koskoca İnce Memedle nasıl başa çıkar, ben kendimi bilirim. Bir daha, üstelik de ele aleme rezil ederek, leşini köpeklere, kurtlara kuşlara yem ederek öldürsün diye, Bayramoğlunu onun üstüne gönderemem. Ben onun üstüne gider de İnce Memedi öldürürsem, ya da yakalarsam, şu ayağı çarıklılar, şu bıyıkları düşükler, şu utangaçlıklarından başını yerden kaldıramayanlar beni tükrükle boğarlar, ondan sonra da ölümü bok çukuruna atarlar. İnce Memedle başa çıkamaz kimse."

Bayramoğlu çıkar. Çünkü onun arkasında yedi düvelle baş etmiş Türkiye Cumhuriyeti, onun askerleri, onun zabitleri, onun Ağaları, Beyleri var. O baldırı çıplakların bizim yanımızda hiçbir kıymeti yok, diye bağırdı Arif Saim Bey.

Hiçbir kıymeti yok da, o bir damla çocuğu, o, okuryazarlığı bile olmayan köylüyü yıllardır neden yakalayamıyorsun da benim gibi bir yaşlı adama yalvarıyorsunuz?

Arif Saim Bey bu sözlere o kadar öfkelendi ki ayağa sıçradı, duvarı tekmelemeye, ağzına geleni Bayramoğluna söylemeye başladı. Bayramoğlu da ayağa kalkmış, o da onun bir söylediğine, daha da ağır on sözle karşılık veriyordu. Oradakiler, hiçbir söze varmıyorlar, oldukları yere sinmişler, Bayramoğluna hem acıyor, hem de kızıyorlardı. Artık Bayramoğlu, kim olursa olsun, Bayramoğlu değil, isterse İsmet Paşa olsun yanmıştı. Onurlu Arif Saim Bey, kendisiyle bu kadar ağır konuşan bir kişiyi yaşatmazdı. Bayramoğlu, Bayramoğludur ama, onun bile, Arif Saim Bey gibi bir adamı, onun bile bu kadar insanın içinde aşağılamaya, onu beş paralık, rezil kepaze etmeye hakkı yoktur.

Arif Saim bağırmasını, aşağılamalarını, küfürlerini artırdıkça artırıyor, arada sırada da orada durmuş, ona küçümseyerek bakan, gerekince de soğukkanlı daha ağır karşılıklar veren Bayramoğlunun üstüne yürüyordu. Taşkın Halil Bey, yolunu kesince geriye dönüyordu.

Arif Saim sonunda o kadar kendinden geçti ki, soluk soluğa kaldı, yüzü sapsarı kesildi, geldi Bayramoğlunun karşısında durdu:

Sen bastırdın çiftliğimi İnce Memede değil mi, sizi eşkıya parçaları sizi, sizi tavuk hırsızları sizi! Hacı Ali Çavuşu sen öldürttün değil mi, Paşanın babama yadigar olarak verdiği o saati İnce Memed sana getirdi, değil mi? Dernek bütün canavarlıkların, öldürmelerin, İnce Memedlerin arkasında sen varsın. Eşkıyalığı bırakmış da Ağamız, bir lokma ekmeğe muhtaç köyüne çekilmiş de... Alay ediyordu. “Bunu da dünya aleme yutturmuş da..."

Hızla döndü, sağ elinin şehadet parmağını ok gibi Bayramoğlunun gözleri budur, diye fırlattı, eğer Bayramoğlu o anda sakmmasaydı, bir gözü mümkünü yok çıkardı. Çünkü parmak olanca öfke ve güçle fırlamıştı.

Asılacaksın, diye bağırdı Arif Saim Bey. “Seni bu kasabanın ortasında astıracağım. Bütün bu suçlarının, canavarlıklarının cezasını ipin ucunda sallanarak çekeceksin. Korkma, o senin pis leşine o köylü orospuları ağıtlar, türküler söyler, halaylar..." Dişlerini sıktı:

Ama asılacak, cezanı çekeceksin. Hain köpek.

Hain köpek hem sensin, hem de senin o baban.

Arif Saim, onun bu soğukkanlı çıkışı karşısında önce bocaladı, sonra kendine gelir gibi olunca, Bayramoğlu, artık her şeyin bittiğini anlamıştı, Arif Saimi iyi tanırdı, onun yapamayacağı bir kötülük yoktu, ne yapalım, bizim de kaderimiz buymuş, diye düşündü ve tane tane:

Yüzbaşı Arif beni dinle, dedi ve sesi bir buyruk gibi çıktı. “Şunu bil ki senden her şeyi beklerim. Beni astırırsın, kıyma gibi kıydırırsın. Konur dağda seni iyi tanımıştım. Bir can için bana köpekler gibi, sürüngenler gibi önümde yatarak, sürünerek yalvarmış, götümü öpmüştün. Ben, senin gibi bir adamı karşımda, insan suretinde, insan gibi görünce, bir can için sen böylesine alçalınca, ben insanlık adına, bu kadar alçalabilen bir adam nasıl çıkmış insanlar arasından, diye, insanlığımdan utanmıştım."

Arif Saim Bey sözün sonu gelmeden tabancasını çekti, Bayramoğluna doğrulttu, tetiğe çöktü, Taşkın Halil Bey tam arkasındaydı, o tetiğe daha çökmeden dirseğine dokundu, kurşun da gitti duvara saplandı.

Bayramoğlu onun karşısında durmuş, sevinç içinde gülüyordu. “Bir can için beni korkutamazsın Yüzbaşı Arif... Bir can için, senin gibi insanların yüz karası olamam. Haydi bakalım, bir daha. Oğlum Taşkın, bırak o köpeği de ne yapacaksa yapsın bakalım."

Murtaza Ağa, Zülfü, elinde tabanca zangır zangır titreyen Arif Saim Beyi koltuğuna oturttular, ona şerbet verdiler, alnını, kollarını, boynunu kolonyayla ovdular, tabancasını kılıfına soktular, ardından da bir kahve getirdiler... Bayramoğlu, ayakta öyle kalakalmıştı. Artık oturamazdı, kapıya doğru yürüdü. Bunu gören Arif Saim Bey telaşlandı:

Göndermeyin onu, dedi, “biz eski arkadaşız, aramızda böyle şeyler olur."

Bayramoğlu, biz eski arkadaşız, sözünü duyunca kendiliğinden geriye döndü, geldi yerine oturdu. Bir beladan kurtulmanın sevincindeydi, gülümsüyordu.

Biz eski arkadaşız, dedi Bayramoğlu da, neden sonra.

Bayramoğluna da bir kahve getirin, diye buyurdu Arif Saim Bey. “Biz eski arkadaşız. Bu vatanı birlikte kurtardık."

Birlikte, dedi yumuşacık Bayramoğlu.

O bizi bırakıp dağlara çekilmeseydi.

Çekildik, dedi Bayramoğlu. “Eşkıya dünyaya hükümdar olmaz. O yüzden çekildik."

Bayramoğlu isterse olurdu.

Yumuşadılar, şakalar ettiler, sanki biraz önce biribirlerinin gırtlaklarına sarılanlar, biribirlerinin kanlarına susamışlar bunlar değildi, sarmaş dolaş oldular. Sohbet koyulaştı, söz, döndü dolaştı geldi, gene İnce Memede dayandı.

Bayramoğlu:

Mademki biz seninle iki eski arkadaşız, arkadaştan da ileri kardaşız, sana doğru doğru dosdoğru konuşmalıyım ki bu İnce Memede bir çare bulmalısınız. Bu İnce Memedle, mümkünü yok ordularla, savaşla başa çıkılamaz Bey, diye kestirdi attı.

"Neden?"

Çünkü Beyim onun üstünde yıldırım taşı var.

Arif Saim Bey güldü.

Ne işe yarar bu?

Kimin üstünde yıldırım taşı varsa ona kurşun geçmez.

Sen buna nasıl inanırsın, senin için de, ona kurşun geçmez, diyorlardı.

"Görüyorsun ki geçmemiş. Az önce de değmedi."

Hep birlikte yarı sinirli gülüştüler.

Bir de onda Kırkgöz Ocağının mührü var. O da onu bütün kazalardan saklıyor.

"Yahu sen inanıyor musun Bayramoğlu bütün bunlara?"

Bir de Anacık Sultan ona Selahaddini Eyyubinin sihirli gömleğini verdi, onu giyen gözükmez olur.

Yahu sen şaka mı ediyorsun Bayramoğlu?

"Şaka falan ettiğim yok. Daha dün koca bir kasabanın gözleri önünde İnce Memedin atıdır, diye kurşuna dizilen uyuz bir at küheylanı olarak dirilip de göğe ağmadı mı? Her sabah da gün ışımadan üstümüzde kişnemiyor mu? Kırkgöz Ocağının da, şu koca Torosta ne kadar Alevi, Sünni Ocağı varsa hepsinin de Kırkları, pirleri, gözükenleri, gözükmeyenleri İnce Memedin yanında. Zamanında da, bu kadar olmasa

da, azıcıkları benim yanımdaydı. Burada oturmuş, biribirimizi kıracağımıza, İnce Memedi ele geçirmek için bir yol arayalım."

Ölü ya da diri, diye ekledi Arif Saim Bey.

Sabaha kadar uyumadan, rakı içerek, kahve getirterek, İnce Memed işini öfkelenmeden derinlemesine, kardeşçesine konuştular. Arif Saim Bey, bu konuşmadan sonra Bayramoğlunu yürekten, hilafsız sevdi. Bu ne akıllı, bu ne mert, ne yiğit adamdı böyle. Yüreği herkese, her yaratığa, her canlıya sevgiyle doluydu. Eşkıyalığı bırakmasının sebebini şimdi iyice anlamıştı. Çok da saf, çocuklar gibi de tertemizdi. Böylesi bir adam, bunca yıl dağda nasıl kalabilmiş, birisi, bir çocuk bile onu kandırabilirdi, onu kandırıp, nasıl olmuş da öldürmemişlerdi?

Sabaha karşı gün doğdu doğacakken Arif Saim Beyin içindeki yıldız parladı:

Hay benim kafam, diye. başına vurdu, “unuttum gittim, hay benim deli aklım, Bayramoğluyla kavgaya daldım da, o da hep Bayramoğlunun yüzünden, asıl işi unuttum. Taşkın Bey, o filintayı, fişeklikleri getir. Getir de armağanı sahibine verelim."

Cin gibi Taşkın Bey, her şeyi anlamıştı. İçeriye koştu, kılıfının içindeki filintayı, fişeklikleri aldı getirdi Arif Saim Beye verdi. Arif Saim Bey filintayı, fişeklikleri Taşkın Beyin elinden aldı, kutsal bir emanetmişçesine önemseyerek dizlerinin üstüne koydu. Yavaş yavaş kabararak eski haline geldi. Şimdi artık, küçük dağları ben yarattım, büyükleri de babamdan kaldı tavrmdaydı. Gözlerini Bayramoğlunun gözlerine dikti, delici bakışlarını bir daha, uzun bir süre oradan ayırmadı, Bayramoğlunun aklından ne geçiyorsa, artık beş aşağı, beş yukarı biliyordu. Vaktin geldiğini anlamış olacak ki birden bağırdı:

İnce Memedi yakalamaya gitmeyecek misin Bayramoğlu?

Daha ağzından söz çıkar çıkmaz, Bayramoğlu karşılığınl yapıştırdı:

Gitmeyeceğim.

Gideceksin, hem de mecburen... Hem de güle oynaya... Şimdi beni can kulağıyla iyi dinle, bu filintayı, bu fişeklikleri sana Mustafa Kemal Paşa gönderdi. Dedi ki, Bayramoğluna selam söyle, o Bayramoğludur, İnce Memedlerden, kalın Memedlerden korkacak bir kişi değildir. En azından o, İnce Memedse, bu da Bayramoğludur, o benim cephe arkadaşımdır, benim dağlarımda o varken, bana asi bir kişi o dağlarda nasıl dolaşır?

Filintayı, fişeklikleri aldı, kaldırdı, gene usulca Bayramoğlunun kucağına koydu. Bayramoğlu uzun bir süre pencereden vuran gün ışığı altında

menevişlenen filintadan, sırma işleme fişekliklerden gözlerini alamadı. Sonra başını ağır ağır kaldırdı, gözleri yaş içinde kalmıştı:

Demek, dedi, “Paşamız beni hatırladı ha..." Kekeliyordu, sesi de karıncalanmıştı. “Ben sanıyordum ki, herkes beni kuyunun dibindeki taş gibi unuttu. Dernek Paşamız beni hatırladı... Biz onunla... Biliyorsun, Yüzbaşı Arif, o ne buyurursa buyruğu başını üstüne... Ben onunla birlikte çarpıştım. Bin canım olsa binini de ona kurban ederim. İnce Memed mi?"

Kahkahalarla gülüyor, boyuna yineliyordu, “İnce Memed mi, o çocuk mu?"

20

Yokuşu çıkınca köy karşısına çıkıverdi, Hürü Ana şaşırmadı. Bu köy, bu evler, şu karşıdaki tepe bu kadar küçücük müydü, diye düşündü. Karşıdan gözüken başı dumanlı Alidağı bile küçülmüştü. İşte buna şaşırdı Hürü Ana.

Köyü görünce bir hoş olmuş yüreği küt küt atmaya başlamıştı. Köye bir an önce ulaşmak için altındaki atı boyuna üzengiliyor, at hara kalkınca da, üstü tıka basa yüklü, sert başlı atı durdurmak o kadar kolay olmuyor, ama içi içine sığmayan Hürü Ana at yavaşlayınca ata söverek, "hörtükler alası," diyerek, ya onu kırbaçlıyor, ya da gene üzengiliyordu.

Orası, o köy, Seyran, Selam Hoca, Hazret Efendi, kasaba, büyük deniz, portakal bahçeleri, Memedin konağı, her şey çok güzeldi, hoştu ya köyün de özlemi gelmiş yüreğinin başına çökmüştü. Oradayken, bu özlemini kendi kendinden bile saklıyordu. Memed, orada kalsaydı eğer, özlemini ta içinin derinine gömecek, bağrına taş basacak, özlemden ölse de bir gün olsun özlemini kendine bile belli etmeyecekti. Köyün, burnunda ne kadar tüttüğünü dağların kokusu burnuna gelince, köyü görünce anlamıştı. İçindeki özlemi meğer ne kadar yamanmış da onun haberi bile olmuyormuş.

Atını bir daha üzengiledi, "Deeeh, gavurun dölü," dedi, "deeeeh!" Karşı çalının içinden şalvarının bağını bağlayarak yola çıkan Çolak Salihin oğlu Hacı Veliyi görünce atı sertçe birkaç kere daha üzengiledi, "Deeeeh, deeeeh, domuzun dölü, deeeeh!" Bir an önce, onu görünce yolun ortasında kalakalmış Çolak Salihin oğluna yetişmeye can atıyordu.

Onun kendine yaklaştığını gören yolun ortasında kalakalmış delikanlı geriye döndü koşmaya başladı. Hürüce, bu it soyuna o kadar kızdı ki atı üst üste kırbaçladı, hara kaldırdı, az sonra da koşan delikanlının arkasından yetişti:

Dur, it südüğü, diye bağırdı, "beni görünce başını aldın da nereye kaçıyorsun, dur!"

Hürü Ana, öylesine etkili, sert bir sesle buyurmuştu ki oğlan yolun ortasında, neye uğradığını bilemeden, gözleri fıldır fıldır dikildi durdu.

Ulan beni görünce neden kaçıyorsun, ulan it südüğü sen Çolak Salihin oğlu Hacı Veli değil misin?

Hacı Veli karşılık vermedi. Gözlerini sonuna kadar açmış ona şaşkınlıkla bakıyordu.

"Ulan senin dilini eşekarıları mı soktu? Ulan öyle durmuş da yüzüme pel pel ne bakıyorsun öyle?"

Ne yapsa, ne söylese Hacı Velinin dilini çözemiyor, çözemedikçe de öfkesi başına çıkıyordu.

Ulan oğlum Veli, Allah seni benim başıma, şu köyün ucunda bela olarak mı çıkardı, ne oldu, köyün başında bir bela mı var, yoksa baban mı öldü.

Büyülenmiş delikanlının dili çözüldü, usulcana:

Babam ölmedi, dedi.

Ya kim öldü Hacı Veli?

Bir tansık gerçekleşti, Hacı Velinin ağzı çarpılarak sözcükler ağzından döküldü.

"Benim adım Hacı Veli değil."

Ya senin adın ne?

Benim adım Memed.

Hürü Ananın kızgınlığı birden geçti, keyiflendi, gülmeye başladı.

Düş önüme öyleyse Memed! Eve gidelim de şu yükleri indirmeme yardım edersin.

Oğlan ister istemez önüne düştü, yürüdü. Evin kapısına geldiklerinde de durmadı.

"Dur orada," diye buyurdu Hürü Ana, sesi komut gibiydi. “Görmüyor musun sersem sepet herif, evin kapısına geldik. Şu atın başını tut."

Hacı Veli döndü geldi, atın başını tuttu. Hürü Ananın yüzüne öyle pel pel bakıyordu. Hürü Ana, Allah sonunu hayır getire, diye düşündü, işin içinde bir iş var, var olmaya ya nedir ola?

Attan indi, atın dizginini onun elinden aldı, terkiyi gösterdi:

Git de şu terkidekileri çöz, dedi. “Yavaş yavaş, onlar hep cam, kırılırsa, şu parmaklarımı gözlerine sokar da oyarım."

Delikanlı yavaş yavaş terkiyi çözdü, mukavvalara sarılmış resimleri aldı, duvarın dibine koydu.

Al şu anahtarı da kapıyı aç!

Kuşağından çözdüğü anahtarı Veliye uzattı, delikanlı epeyi uğraşarak kapıyı açtı, resimleri içeriye taşıdı, geriye geldi, öteki yükleri de çözmeye başladı. Çözüyor, heybeleri, torbaları eve taşıyor, gene geliyor heybeler,

torbalar çözüyordu. Bu atı yükleyen de çok ustaymış, diye düşünüyordu. Üç atlık yükü bir ata yükleyebilmek çok hüner isteyen bir iştir, diyor, şaşıyordu.

Sonunda delikanlı atın üstündeki son büyük hurcu da çözdü, indirdi içeriye götürdü. Ter içindeydi.

Atı al da şu kavağa bağla, sonra da içeriye gel!

İçeriye girdi, evini gözden geçirdi, burnuna özlediği, hiçbir yerde bulamadığı evinin kokusu geldi, boğazına bir yumruk oturdu, boğazı tıkandı, “Hoş bulduk güzel evim," dedi, “senden daha, senden sıcak, tatlı, güzel bir yer var mola şu dünyada?" Gülümsedi, ardından da, “Yok," diye kestirdi attı. Gitti pencereleri açtı, kurt yemiş, kalın ortadirek ışıl ısıldı. Damın usturunu, salmalarını is bağlamış, kömür gibi kararıyor, yukardan aşağı büyük, sağlam, hiçbir tanesi bozulmamış, hiçbirisine de bir tek sinek bile düşmemiş örümcekler ağlara gerilmiş sarkıyorlardı. Dalmış gitmiş, kendi eliyle dokuduğu kilimleri, nakışlı çuvalları, heybeleri, çulları okşuyor, seviyor, durduğu her eşyanın önünde, “Seni de göresim geldi seni de," diyordu. Birden Hacı Veliyi anımsadı, ne oldu bu çocuğa, diyerek dışarıya çıktı, baktı ki at ağaca bağlı, çocuk yok. İçinden, çocuğa, babasına, anasına verdi veriştirdi. Verip veriştirirken köylü de aklına geldi. Ne oldu bu köylüye, diye telaşlandı. Köyün üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi, çıt çıkmıyor, bir eşek bile anırmıyor, bir köpek ürmüyor, bir horoz bile ötmüyor. Köyün içine yürüdü, ortalıkta kimsecikler yoktu. Biraz daha ilerledi, hemen de geriye döndü. Söyleniyor, onu böyle karşılayan köylüye basıyordu kalayı, benden kaçan köylüye, benim yüzüme kapılarını kapatanlara da, ben de kapımı açmam, diye ant üstüne ant veriyordu. Çok da merak ediyor, ama onurunu ayaklar altına alıp da varıp birisinin kapısını, ne oldu, niçin böylesiniz iflahsızlar deyip, çalmıyordu.

Birisiyle karşılaşırım, diye, kovaları aldı, köyün ortasındaki çeşmeye gitti, ortalıkta kimsecikler yoktu. Çeşmenin taşına oturdu, bekledi bir süre. Çeşmenin yalağına akan su şıkırdıyordu. Aydınlık bir güneş basmıştı dünyayı, karşı Alıçlı koyakta da bir duman tütüyordu. Ne oldu bunlara, nereye gitti bütün köy? Haydi gelirken görmediler, diyelim, Çolak Salihin ahmak oğlu da mı söylemedi onlara geldiğimi? Fazla düşünmek olmazdı, hepsinin de canı cehenneme, dedi, kovalarını doldurdu, koşarcasına evine döndü, evini sildi süpürdü, örümcek ağlarını aldı, çulu dışarda silkti, getirdi yere serdi, evini süsledi püsledi, Hazret Efendinin yaptığı tasvirleri çözdü çıkardı. Çok şükür hiçbirisi de kırılmamıştı. At üstündeki İnce Memedi aldı

ortadireğe astı. Alinin yeri karşı duvardı, onu götürdü oraya koydu. Tasvirleri nerelere yerleştireceğini yolda hep düşünmüştü, onun için zorluk çekmedi. Adem ile Havva Anamızın yeri ocağın sağ yanıydı, mısır koçanlarını çividen aldı, onların yerine o tasviri bağladı. Sol yanı da dünya güzelinindi... Tasvirlerin karşısında durdu, ilk olarak görüyormuşçasına karşılarına geçti, her birisini doya doya seyretti.

Heybelere el sürmedi. Gelmesinler, benden kaçsınlar, diye öfkelendi, sağ ayağını üç kere yere vurdu. “Gelmesinler, gelmesinler," diye bağırdı. Sesindeki öfkeden kendi de ürktü. Sesini indirdi, yumuşattı. “Ben de onlara, onlar için getirdiğim, şu güzel şeyciklerimden zırnık koklatırsam," diye Alinin tasvirine konuştu. İkide birde de, birisi geliyor mu, diye çıktı kapıya baktı. Umudu kesilince de, vardı, ocağın yanma çöktü oturdu, küstü, somurttu, derin düşüncelere daldı.

Daldığı düşüncelerinden onu dışardan gelen ayak sesleri ayıktırdı. Ayak tapırtıları gittikçe yaklaşıyordu, fırladı ayağa kalktı, yüreği gene küt küt atmaya başladı. Dışarıya koştu, bir sürü yaşlı kadın, başlarına kara çatma bağlamışlar, ayaklarının ucuna baka baka, sessiz, yaslara bürünmüş ona geliyorlardı. Kadınların kara çatkıları onun yüreğine bir acı düşürdü, içi yandı.

Kadınlar, başlarını kaldırmadan ona, dudaklarının ucuyla, bir ölüm habercisi gibi, “Hoş geldin, kara yazgılı Hürüce," dediler.

Hoş bulduk ya niye kara yazgılı oluyormuşum avratlar? diye gürledi. “Dilinizin altındakini söyleyin. Hepinizin başındaki bu kara çatkılar da ne?"

Kadınlar onun sorusuna karşılık vermediler, başlarını önlerine eğip sustular.

Hürüce de bir daha onlara başka bir soru sormadı, geçti köşesine küstü oturdu. Hiçbirisinin de yüzüne bakmıyordu. Sonunda kadınlardan birisi dayanamadı:

Kara yazgılı Hürüce, dedi, “ne küsüyorsun bize?" diye ona çıkıştı. “Ne küsüyorsun bize kara çatkı bağladık, diye. Kara çatkı bağlamayıp da göbek mi atsaydık?" Sustu.

Hürü Ana, ocağın yanındaki duvara sırtını dayamış, kurumuş kalmıştı. Niye kara çatkı bağladınız, diye sorma yürekliliğini de bir türlü, kendini zorluyor zorluyor, gösteremiyordu. Biraz sonra dayanacak hali kalmamış olacak ki patladı:

Ne olmuş, diye sordu tepeden, “başımıza bir iş mi gelmiş."

Az önceki konuşan kadın:

Gözü kör olasıca, ocağı sönesice Hürüce, ocağın batmadı mı sanıyorsun. Dernek, olanı biteni duymadın, İnce Memedi vurdular. Biz aylardır, bu kara çatkıyı başımızdan çıkarmadık.

Ne zaman vurmuşlar İnce Memedi, ne zaman? diye canlandı Hürü Ana. “Ne zaman, ne zaman."

Biz haber alalı beş altı ay oluyor.

Nerede vurmuşlar onu?

Hürü Ananın sesi gülüyordu. Gözleri de pırıl pırıldı.

"Orada, Çukurovada, Akçasazda bütün Çukurovanın gavur, dinsiz köylüleriyle candarmalar kıstırmışlar onu. İnce Memedin bir yanından uzun, kara ejderhalar geliyormuş, bir yanından da köylüler, candarmalar, bir yanı da deniz derya bataklık... İnce Memed, ne yapsın, bataklığın üstüne yürümüş, bataklık da onu yutmuş. Ölüsü de geçmedi elimize yiğidimizin. Bizler kara çatkı bağlamayalım da kimler bağlasın? O gün, bugündür biz başımızdan kara çatkılarımızı, çıkarmadık, nasıl çıkarırdık, bütün bu dağ köylüklerinin hepsinin de kadınları kara çatkılı. Bundan sonra kara çatkı bizim kaderimiz."

Hürü oturduğu yerden doğruldu, yüzü çiçek gibi açmıştı. Baştan başlayıp sona kadar olanı biteni, portakal bahçelerini, İnce Memedin konağını, deniz dedikleri mavi büyük suyu, Muallim Zekiyi, Abdülselam Hocayı, çeltik ırgatlarının halini, sıtmayı, Şakir Beyi, Hazret Efendiyi, iki katlı, apak evleri olan kasabayı, ağır ağır, olduğu gibi, en küçük bir şey katmadan anlattı bitirdi.

O, mezarında yatmayası Şakir Bey, Abdi Ağadan bin beterdi, dedi. “İnce Memedime haber saldım, yakında buraya da gelecek."

Kadınların gözlerine baktı ki, her birisinin gözlerinde ona inanmadıkları okunuyor. Hiçbir dediğine inanmamışlar gibi. Ayağa kalktı, ortadirekteki İnce Memedin tasvirinin karşısına geldi durdu:

Kalkın da yerinizden bakın şuna. Bu tasvir İnce Memede benzemiyor mu?

Kadınlar yerlerinden kalkıp onun yanında durdular.

İnce Memed bataklığın dibinde olsa, Hazret Efendi, Peygamberimizin Baş Türbedarı, onun yüzüne nasıl bakar da tasvirini çıkarırdı, söyleyin?

Kadınlar, biribirlerinin üstüne yığılışarak, boyunlarını uzatarak İnce Memedin at üstündeki tasvirini inceden inceye gözden geçirdiler:

Doğru, bu bizim İnce Memed, dediler. “Atı da bulutların üstünde. Hem de kişniyor, sesi duyulmuyor ya, kişniyor."

Kişnesin de, varsın biz onun sesini duymayalım, dedi Hürüce. “Allah onun kişnemesini başımızdan eksik etmesin."

Kadınlar, hemen o anda canlandılar, sevinç içinde Hürü Anaya sarıldılar. Başlarındaki kara çatkıları çıkardılar yere çaldılar, oturdular, Hürüceye soru üstüne sorular sordular. O da bendinden boşanmış sular gibi konuştu, çağladı.

Biraz sonra bütün köylü Hürü Ananın kapısının önüne yığılıştı. Zalanın yatalak kızını da, yürüyemeyecek kadar yaşlıları da aldılar getirdiler. Bir sevinç denizi gibi dalgalanıyordu kalabalık. Hürü Ana bir sekinin üstüne çıktı, gördüklerini, bildiklerini bir daha kalabalığa da anlattı:

Şimdi, dedi, “beni bekleyin, çam sakızı, çoban armağanı bir şeycikler getirdim, hazır herkes burada iken..."

Yanma iki üç genç kız aldı içeriye girdiler, heybeleri, torbaları, hurcu açtılar. Hürü Ana, köydeki her kıza, geline hediyeler almış, herkesin de hediyesini aklında tutmuştu. Heybelerden, torbalardan kimin hediyesi eline gelirse, dışarıya çıkıyor, onu çağırarak hediyesini veriyordu.

Sırça bilezikler, sırça gümüş yüzükler, gerdanlıklar, boncuklardan, mercanlardan halhallar, saç tokaları, boncuk, mercan, gümüş küpeler, akikler, kehribarlar, nakışlı renk renk yazmalar, ham ipekten başörtüler, şeş dedikleri ince, ak başörtüler, ipek krepler, ipek, incecik çoraplar, çocuk patikleri, maşallahlar, iğneler, köyde bulunmayan iplik yumakları, örgü şişleri, akla ne gelirse, köyün bütün kadınlarına yetecek kadar... Getirilen her hediye, verilecek, kimseye göre inceden inceye düşünüldüğü için herkes memnundu. Dağıtım gün kavuşuncaya kadar sürdü. Hürü Anada da kıpırdayacak hal kalmadı, yürürken sağına soluna sarhoşlar gibi yalpalıyordu. En son, hediyesini bekleyen Zalanın yatalak kızına sıra geldi. Geldiğinden bu yana, dört göz olmuş bekleyen yatalak kız umudunu yitirmişti ki Hürü Ana büyücek bir paketi getirdi kucağına koydu. Anası kızın paketini açtı, paketten bir mavi çiçekli kırmızı ipek entari, bir ipek çorap, bir parlak kundura, yeşil bir krep, bir mercan küpe, altı tane de renk renk sırça bilezik çıktı. Gözleri dolmuş kız, eline aldığı parlak rugan kunduraya dalmış gitmişti. Bunun farkına varan Hürü Ana, eğildi onun saçlarını sevecenlikle okşadı, yürekten sıcacık bir sesle:

İyi olacaksın kızım, dedi, “iyi olacaksın dünya güzelim. İyi olacaksın gülüm. İyi olacaksın da, bu ayakkabıları giyecek, dünyanın ortasında uzun boyunlu kuğular gibi salınacaksın."

İkinci gün de Hürü Ananın evi doldu taştı. Özellikle genç kızlar bölük bölük geliyorlar, duvarlara asılı resimlerin önünde duruyor, en küçük ayrıntılarını bile kaçırmadan sessizce seyrediyorlar, Adem ile Havvanın resmi önünde önce bir irkiliyorlar, sonra da baş başa vererek kikirdeşiyorlardı.

İnce Memed resmi bildikleri bir şeydi. Devenin üstündeki ölüsünü taşıyan Aliyi de çok duymuşlardı. Köroğlunun atının da yabancısı değillerdi. Ama dünya güzeli, ejderha gövdesi, sürmeli gözleri, kalın kaşları, kuyruğundan çıkmış yalım gibi çatal dili, pul pul altın gövdesi ak pak gerdanıyla onları çok ilgilendirmiş, onun hakkında köyde hemen türlü rivayetler çıkarılmıştı.

İnce Memedi, Akçasazm bataklığında otuz kırk Çukurova köyünün acımasız, kan içici insanıyla bir ova dolusu karayılanı, bölük bölük candarması kuşatmıştı. İnce Memed tek başına bu kadar insanın ve de yılanın ortasında kalmıştı. Kuş olsa da kurtulmasının mümkünü kalmamıştı. Başı sıkışmış İnce Memed, ne yapsın fıkara, yatmış bir tümseğin arkasına, arkası bataklık, önü yangın... Bir ateş vermişlerdi köylüler, candarmalar bu güz gününde Akçasızm kurumuş kamışlarına, otlarına, ağaçlarına, bir de yel çıkmış, yalımlar Anavarza kayalıklarına kadar yükselmiş, çatırdayarak, çatırtıları yeri göğü tutmuş, neredeyse İnce Memedi yuttu yutacak. İnce Memed, akşamdan beri kurşun sıkıyordu sağa sola, girip kurtulacağı bir delik bile gözükmüyordu ortada. Bir yandan yangın geliyor üstüne, bir yanı yılan, bir yanı bataklık, bataklığın arkasında duvar gibi Anavarza kayalığı, bir yanda eli silahlı Çukurova köylüleri, candarmalar... İnce Memed bir de bakıyor ki bir tek kurşunu bile kalmamış. Tüfeğine bakıyor bakıyor, bu işe yaramazı kaldırıyor, bataklığın içine fırlatıp atıyor. Elinde tabancası, belinde hançeriyle kalakalıyor, ne yapacağını bilemez, orta yerde, yaklaşıp gelen yangının, karayılanların, candarmalarm arasında dönüp dururken bir gümbürtü geliyor kulağına bataklığın sularından, başını çevirince bataklığın üstüne bir büyük top ak bulutun indiğini görüyor. Yangın da kendisini aldı alacak, bir yandan da candarmaların kurşun takırtıları, bağrışmalar yaklaşıyor. Memed, kendisini bataklığa atacak, bataklık onu çekip dibine götürecekken bir kız sesi duyuyor, ses, “İnce Memed, İnce Memed," diyor, “azıcık dur, ben geldim," diyor, bulutun içinden işte bu dünya güzeli çıkıyor, o bulutun içinden çıkınca, yangının aydınlattığı altın tüyleri dünyayı ışıltılara boğuyor. İnce Memed, suları yararak, altın ışıklarını fışkırtarak kendine doğru gelen bu heybetten önce korkuyor, yangına doğru

koşuyor, yangın onu yutacak, bir ses daha duyuyor, “Dur, olduğun yerde İnce Memed!" İnce Memed, gözleri kamaşmış duruyor. “Dur İnce Memed, korkma!" İnce Memed, korkma, sözünü duyunca, kendine yediremiyor, öyle de ölüm, böyle de ölüm, diyerekten duruyor, ağzından, “Korkmuyorum," diye zorla bir söz dökülüyor. Kız yanına geliyor ki İnce Memed ne baksın, karşısında dünya güzeli bir kız. Kızı görünce, azıcık kendine gelip soruyor, “İn misin, cin misin?" Kız ona gülerek karşılık veriyor, “Ne inim, ne de cinim, Anavarza kalesinin dünya güzeliyim, seni kurtarmaya geldim," diyor. “Tut saçlarımdan da gidelim." İnce Memed, onu saçlarından tutuyor, o anda da ak bulut geliyor, üstlerini örtüyor. İnce Memed gözlerini açıyor ki ne görsün, bataklığın ortasındaki adadalar, adada gün gibi şırlayan bir sırça saray, her bir yanda buz gibi kaynaklar, her yan ağzına kadar binbir türlü çiçeklerle dolmuş, türlü türlü, güneş tüylü, renk renk kuşlar, sürmeli gözlü cerenler... İnce Memedin atı da orada, İnce Memed, gözlerine inanamamış. Dünya güzelidir almış İnce Memedi, sarayın hamamına sokmuş, onu gül, amber, menekşe, nergis sularıyla, hem de kendi eliyle yumuş. O gün halvet olmuşlar. Dünya güzeli, “İnce Memed," demiş, “ben bir dünyada yalnız seni sevdim, sana karasevda bağladım, sen önce Hatçeyi, sonra da Seyranı başıma çıkardın, ben de sana yaklaşamadım. Meğer yazgı bozulmaz imiş. Ben seni şimdi işte dar gününde elime geçirdim, bir daha seni bırakmam. Senden çocuklarım olacak." İnce Memed, işte buna derecesiz üzülmüş, ona çekinmeden, “İyi has ya, bizim doğan çocuklarımız, senin gibi dünya güzeli başlı, ejderha gövdeli, altın pullu mu olacak?" diye sormuş. Ejderha gövdeli dünya güzeli buna çok gülmüş, “Yok" demiş, “bizim çocuklarımız benim gibi değil, senin gibi doğacaklar," demiş. Orada, sırça sarayda kırk gün, kırk gece yataktan çıkmamışlar. Kırk birinci gün İnce Memed kendine gelip yataktan çıkmış, “Ben gitmeliyim dünya güzeli," demişDünya güzelidir, “Sen beni beğenmedin de gidiyorsun," diye gözlerinden kanlı yaşlar dökmüş. “Eğer Seyranı istiyorsan onu da alır sarayımıza getiririm. Ben onunla gül gibi geçinirim. Eğer Hürü Ananı istiyorsan onu da getiririm," diye yalvarmış, onu bırakmamış. İnce Memed, orada kalmış ya gün gün de sararmış solmuş, iğne ipliğe dönmüş. Dünya güzeli bakmış ki olmayacak, Memedde durur göz yok, böyle giderse ölecek, onu toptan yitirecek, “Öyleyse Memed, sen istediğin yere git," demiş. “Git de beni unutma, çocuğumuz olduğunda gel de, tıpı tıpına senin gibi doğacak çocuğumuzu gör." İnce Memeddir, ona söz vermiş. O da İnce Memede sarılmış öpmüş, sarılmış öpmüş. Yatağa

girmişler, bir daha, bir daha üç gün, üç gece bir halvet olmuşlar ki, dünyayı, yeri göğü, kendilerini unutmuşlar. Dünya dünya oldu olalı, hiçbir erkekle, hiçbir kadın arasında böyle yangın gibi bir aşk olmamış. Sonunda dünya güzeli Memedi uğurlarmış. Eline de üç bergüzar vermiş, birisi şu Hürü Ananın evinde duran tasvir. “Bunu al, kırma, tasvire baktıkça beni anımsarsın." Saçından üç tel koparmış, “Bu da üstünde kaldıkça, bütün kötülüklerden seni koruyacak," has bahçeden bir kırmızı gül almış, “bu gül de kıyamete kadar solmayacak, kokusu artacak eskimeyecek, karanlıklaştıkça dünya, sen bunu kokladıkça yüreğin aydınlanacak, hiçbir zaman karamsarlığa, umutsuzluğa düşmeyeceksin," demiş. “Dünyan aydınlık, umutlu olacak her daim." Memed de yola düşmüş, gelmiş Hürü Ananın yanma, tasviri ona vermiş. Hürü Ana da getirmiş duvarına asmış.

Yolunu gözlüyor Memedin şimdi fıkara.

Memed de dağa çıkmış.

Allah bir adama her şeyi verir de bir şeyi eksik koyar.

Akılsız adam.

Bulunca bunamış.

Eşkıyalığın sonu var mı?

Önü sonu bir yağlı kurşun.

Ulan bulmuşsun bir sırça saray...

Bulmuşsun bir dünya güzeli...

Çocukların da olacakmış.

Hem de sana benzer.

Var yaşa bu cennette ölene kadar.

Ne olacak, Sefil İbrahimin oğlu...

Otu çek de köküne bak.

Kolları yok ki, nasıl sarmış İnce Memedi?

Bacakları yok ki, neresiylen halvet olmuşlar.

Burnunun ucunda da bir gül duruyor.

Umutsuz olmasın, diye.

Kolları da gözükmüyor.

Öbür yanında kalmış.

Bacakları da var.

O da gözükmüyor.

Öteki yeri de var.

Tasvirde çıkmamış.

Havva Anamızınki nasıl çıkmış öyleyse?

Bu utanmış.

Tam bu sıralarda köye Aşık Hüseyin geldi. Beş yıl önce bir daha gelmişti. Aşık Hüseyin gerçek bir hak aşığıydı. O, hangi köye gelse, köye bet bereket yağar, dünya sevince keser, düğün bayram olurdu. Aşık Hüseyini, öteki seferkinden de büyük bir coşkuyla karşılayıp, ona kuş sütü bile ikram ederek, onu bir hafta bırakmadılar. Aşık Hüseyinse coştukça coştu, onlara gün yüzü görmemiş nice türküler, destanlar söyledi ki herkes, başka, umutlu, terü taze dünyalarda yaşadı. Son günü de İnce Memedle dünya güzelinin destanını dile getirdi. Üç gün üç gece çaldı anlattı da bitiremedi. O destanı söyledikten sonra İnce Memedin dünya güzeliyle olan macerasına inanmayanlar, kuşkuyla bakanlar da inandılar, iman ettiler. Aşık Hüseyinden sonra destan öteki aşıkların dillerine de düştü, az bir sürede de bütün Toroslar destanı duydu. Destanı duyar duymaz Sefil Ali, bir iyice ezber ederekten İnce Memede koştu, onu Menekşe köyünde buldu. Üç gün, üç gece durup dinlenmeden söyledi, dinleyenlerin parmakları ağzında kaldı. İnce Memed, ağzını açmadan, başını önüne eğmiş destanı kıpırdamadan dinledi. Destan bittiğinde onun azıcık gözlerinin yaşardığını gördüler, başka hiçbir şey olmadı. Kimse de, dünya güzeli üstüne ona hiçbir şey soramadı.

Hürü Ananın evinin dolup taşması gün gittikçe tavsadı. Son günlerde de günde ancak birkaç kişi gelir oldu. Onların da bir süre sonra ayakları kesildi. Hürü Ananın evi, öteki mahalleden olan Gül Emineye kaldı. Gül Emine, Hürü Ana köye döndüğünden bu yana giyinip kuşanıyor, her sabah Hürü Ananın evine geliyor, Adem ile Havva tasvirinin karşısına geçiyor, oturuyor, karanlık kavuşuncaya kadar gözlerini tasvirden ayırmıyordu. Köyün de, tekmil Toros dağlarının da en güzel kızı olduğu her yerde söyleniyordu. Uzun kirpikleri, kuğu boynu, gamzeli yanakları, iri ceren gözleri, usul boyuyla göreni alıyor sevdalara götürüyordu. Güldüğünde sıcacık gülüyor, konuştuğunda sesi insanı büyülüyordu. Hürü Anaya göre Gül Emine Seyrandan da daha güzeldi. Keski Seyran yerine bu gül Emine gelinim olsaydı, oğluma da böyle bir güzel yakışırdı, diye düşünüyor, böyle düşündüğü için de, ona o kadar iyi davranmış Seyrandan hemen utanıyor, düşünceyi kafasından kovuyordu.

İlk günler Adem Babamızla Havva Anamız herkese olduğu gibi Gül Emineye de şaşırtıcı geldi, öbür kızlarla kadınlarla birlikte o da utangaç, onların çırılçıplak, her bir yerleri ortada hallerine o da güldü, sonra da çok şaşırdı. Sonra da, cennette onlardan başka kimse olmadığını, onun için, bu yüzden böyle anadan doğma dolaştıklarını Hürü Anadan öğrenince alıştı.

Yalnız Adem Babamızın o şeyi o kadar kocamandı ki şaşırmaktan kendini alamadı. Havva Anamızınki de kabarmış, ağzını bir gül gibi açmış, Adem Babamızı, ya da başka bir erkeği, başka bir erkek yoktu ki, bekliyor, bekledikçe de gerinerek kemikleri çatırdıyordu. Bir süre sonra Gül Emine Anamızın aşktan kıvranan iniltilerini duydu. Onunla birlikte o da kıvranarak inledi. Adem Baba buna dayanamadı, yerinden kıpırdadı, önündeki yeşil pembe uzunluk kalktı, şişti. Havva Anamıza yaklaştı. Havva Anamızın orası gül gibi açtı. Biribirlerine kapandılar. Evde kimse yoktu, Emine gitti kapıyı örttü, geldi yerine oturdu, gözlerini yumdu, o da kendi üstüne kapandı. Ademle Havvanın iniltileri bütün evi aldı, Gül Eminenin iniltilerine, kıvranmalarına, gerinmelerine karıştı. Adem Babamız Havva Anamızdan ayrıldı, geldi Gül Emineye sarıldı, Gül Emine de kaşla göz arasında soyundu, kendisini Adem Babamıza bıraktı. Onları seyreden Havva Anamızdan utanmayı aklından geçirmeden. Kendinden geçti, bir tat cennetine girdi çıktı.

Bundan sonra Gül Emine her gün Hürü Ananın evini gözledi, o, evden çıkınca eve daldı, ya da eve girip Hürü Ananın komşulara gitmesini bekledi. Yalnız kalınca da gözlerini yumdu. Artık Adem Babamız, Havva Anamıza gitmeden, doğrudan ona geliyordu. Bu iş başladıktan on gün sonra da Havva Anamıza öyle bir düşman kesildi ki, Adem Babamızın da birlikte yok olacağını bilmeseydi, onu paramparça edecekti. Gül Emine Adem Babamıza karasevda bağladı. Nereye gitse, ne yapsa onu aklından silemiyor, gece olsun, gündüz olsun dayanamayıp Hürü Ananın evine koşuyordu. Gece karanlığında, tasviri göremeyince gidiyor, soğuk camı elleriyle okşuyor, böylece de, birazıcık olsun, özlemini dindiriyordu. Onun bu hallerini gözden kaçırmayan Hürü Ana, ona hoşgörüyle, anlayışla gülümseyerek, “Kız fallik, sen Adem Babamıza karasevda bağlamışsın, haberin var mı?" diyordu. “Ah gençlik, ah," diye de iç geçiriyordu.

Bu durum ne kadar sürdü, ne Gül Emine bunun farkındaydı, ne de Hürü Ana. İkisi de bunun doğallığına alışmışlardı. Köyde usuldan usula da, ucundan kıyısından, belli belirsiz, herkes biribirinden saklayarak dedikodulara başlamıştı. Bunu sezen Gül Emine de Hürü Ananın evine gitmeyi seyrekleştirdi. Sonunda da, dedikoduların önünü almak için eve büsbütün gitmemeye başladı. Ama yerinde duramıyor, sevdasını yenemiyordu. Ona artık uyku dünek yoktu. Böyle deli divane dolaşırken yöresine bakmaktan başka bir umar bulamadı. Köyün bütün delikanlıları ona karasevdalıydı. Bunu düşününce sevindi. Her birisini teker teker

gözden geçirdi. Öteki köyden Selim geldi gözlerinin önüne. Onu beğendi. Uzun boylu, geniş omuzlu, mavi gözlü, kıvırcık saçlı, sarı burma bıyıklıydı. Onu bulması gerekti. Köyüne haber gönderdi. Selim Memedlere karışmış, yedi Memed olmuşlar, silahlanmış dağa çıkmışlardı. Onu üç gün içinde buldurdu. Delikanlı geldi, Alıçlı koyaktaki nar bahçesinde buluştular. Gül Emine soyundu, gözlerini kapadı, üstüne Adem Baba geliyordu ki, göğsüne bastı tekmeyi, Selimi üstüne çekti. Yumuşak otların üstünde bir gün, bir gece seviştiler. Gül Emine otların üstüne, yorgun, serildi kaldı.

Ertesi ikindi Gül Emine köye döndü, doğru Hürü Ananın evine geldi. Hürü Ana evdeydi, onun yüzüne bakınca her şeyi anladı. Kız doğru Adem ile Havva Anamızın tasvirine gitti, bir süre onları gözden geçirdi, ardından da resmi duvardan aldı, var gücüyle yere çaldı. Cam resim paramparça oldu, kırıklar bütün eve dağıldı. Hürü Ana buna hiç ses çıkarmadı. Öteki onun yüzüne bile bakmadan çıktı evine gitti, evden çeyiz bohçasını aldı, onu narlıkta bekleyen Selime koştu, kavuştular, el ele tutuşup Selimin köyünün yolunu tuttular.

Köylüler onun kaçtığına, en güzel kızlarının başka bir köyün delikanlısına vardığına aldırmadılar ama, Adem Babamızla, Havva Anamızı tuz buz edişine çok içerlediler.

21

Taşkın Halil Beyin evi Bayramoğlunun da karargahı olmuştu. Gidenler, gelenler, haber getirenler... Ev, bir arı kovanı gibi işliyordu, çok sıkı bir ödev ayrımı yapılmıştı. Yüzbaşının, Muallim Rüstem Beyin, Molla Duran Efendinin, Zülfünün, Topal Alinin, öteki kasaba ileri gelenlerinin her birisinin ayrı ayrı önemli işleri vardı. Bunların arasında Murtaza Ağa kan tere batmış koşturup duruyor, bütün işlere yetişmeye çalışıyordu.

Bayramoğluyla Arif Saim Bey bir dakika bile biribirlerinden ayrılmadan o gün bugündür gece gündüz düşünüyorlar, bu iki eski dağ adamı, bu iki eski kurt, aşkla şevkle İnce Memede tuzak üstüne tuzak hazırlıyorlardı, öylesine hazırlanıyorlardı ki, hiçbir adımlarını, hiçbir kurşunlarını boşa atmayacaklardı. Dağdan aldıkları haberlere bakılırsa, İnce Memed daha şimdiden avuçlarının içindeydi. Bu durumda, kuş olsa da, onun Bayramoğlunun elinden kaçıp kurtulmasının mümkünü yoktu.

Arif Saim Bey önce Sarı Sultanoğlunu çağırdı. Sarı Sultanoğlu Taşkın Halil Beyin avlusuna altmış beş, dişlerine kadar silahlanmış atlıyla geldi durdu. Onu bizzat, konaktan, altın başlı bastonuna çöke çöke inerek Arif Saim Bey karşıladı. Sarı Sultanoğlu onun geldiğini görünce bir delikanlı gibi attan atlayarak huzuruna vardı, kucaklaştılar. İki eski arkadaş, uzun uzun sarmaşarak hasret giderdiler.

İşte bunların her birisi yüz İnce Memede bedeldir, ammavelakin...

Atlılar atlarından insinler, dinlenmeye çekilsinler, diye buyruk verdiler.

Merdivenleri kol kola çıktılar. Yukarda, odanın kapısında Bayramoğlu onları bekliyordu. Sarı Sultanoğluyla el sıkıştılar. Bayramoğlu eşkıyalığının ilk yıllarında onun evini basmak istemiş, ona, altın göndersin, diye haberler göndermiş, Sarı Sultanoğluysa geleceği varsa, göreceği de var, buyursun gelsin, kendi elimle vereyim ona altınları, diye meydan okumuş, Bayramoğlu da onun üstüne gitme yürekliliğini bir türlü gösterememişti.

"Benim adamlarımın ne biçim bir insanlar olduklarını Bayramoğlu da bilir. Her birisi bir kartal gibidir. Her birisinin boynunda en az üç kişinin kanı vardır. Nişancılıklarına gelince gökteki turnayı düşürürler.

Bayramoğluna sor istersen Bey, o Bayramoğlu ki, yüzüne dernek gibi olmasın, şimdiye kadar Toros dağları bir Bayramoğlu daha görmedi. Bundan önce de, sen de biliyorsun Bey, Bayramoğlu gibi bir eşkıya gelmemişti Torosa, belki de dünyaya... O bile benim üstüme gelememişti."

Doğrusu gidemedim, diye güldü Bayramoğlu. “Korktum doğrusu."

Sen hiçbir şeyden korkmazdın... Korkmazdın ya, düşündün.

Doğrusu düşündüm, dedi Bayramoğlu.

O çocuksu, o genç bir kız kadar utangaç Bayramoğlu gitmiş, yerine sivri yüzü, çekik, kısılmış, kurnaz tilki gözleriyle, kartal burnu, burma bıyıklarıyla, her zaman buyurmaya hazır keskin duruşuyla bir başka insan, bir başka, yırtıcı yaratık gelmişti.

"Ama İnce Memed, o konağı, Dulkadiroğlu Sarayını bastı," dedi Arif Saim Bey. Koltuğu gösterdi, Sarı Sultanoğlu elini dizlerinin üstüne bastırarak oturdu. Arkasından da, onun yanı başına Bayramoğlu geldi yerleşti. Arif Saim Bey de karşılarına geçti. Kahveler söylendi.

İnce Memed... Ne kadar da yürekli bir adammış. Bayramoğlunun, yıllar yılı isteyip de yanına yaklaşamadığı sarayımı bastı. Sesine iyice alaylı bir hava verdi, “Bu İnce Memed de neyimiş böyle, belki de Zaloğlu Rüstemdir."

Yaptıklarına bakılırsa Rüstemdir, diye onu onayladı Arif Saim Bey... Sonra birden ciddileşti, Sarı Sultanoğlunun gözlerini buldu, “Ama sen, İnce Memed seni soyduktan sonra, şu aşağıdaki yiğitlerini İnce Memedin üstüne gönderdin değil mi?"

"Gönderdim," dedi gözlerini yere indirerek Sarı Sultanoğlu.

Kaç kere bozdu senin şu yiğitlerini İnce Memed, kaç kişini öldürdü?

On altı, dedi boynunu bükerek Sarı Sultanoğlu.

Eeeeee, hani senin yiğitler?

Bir sırrı hikmet var bu işte.

Ben sır falan anlamam Sarı Sultanoğlu. Adam düpedüz cesur, güçlü kuvvetli. Sen onunla başa çıkamadın.

Çıkamadım Bey. Bunu itiraf etmek mecburiyetindeyim. Onunla bu durumda kimse de başa çıkamaz. Eğer bir kişiyle bu dağlarda ben başa çıkamamışsam, kendi dağlarımda, bu dernektir ki onunla kimse başa çıkamayacak.

Bayramoğlu da mı? diye şaşkınlıkla sordu Arif Saim Bey.

Bayramoğlu da, dedi, çok serinkanlı, Sarı Sultanoğlu.

Kahveler geldi. Aralarında derin bir sessizlik oldu. Bir süre kahve höpürtülerini dinlediler.

Kaşlarını çatan Arif Saim Bey:

Neden imiş o? Sesinden çok kızdığı belli oluyordu.

Çünkü Bey, onun parmağında Ocak Yüzüğü var. Kırkgöz Ocağının yüzüğü...

"Olabilir."

Çünkü Bey, o, Selahaddini Eyyubi Hazretlerinin Haçlı ordularıyla savaşırken giydiği gömleği giyiyor. Çünkü Bey, Kırkgöz Ocağı bugünlerde gömlek fabrikası gibi çalışıyor. O gömleklerden her Memede bir gömlek dikiliyor.

Olabilir.

Çünkü Bey, ben önceki gün bizim oralardan ayrılırken İnce Memedin atı ala şafakta konmuş bir bulutun sırtına kişniyor, dağ taş yankılanıyordu.

Olabilir, hepsini duydum, biliyorum.

"Çünkü Bey, ben adamlarımı İnce Memed üstüne gönderdiğimde, adamlarımın yolunu Memedler kesti. Her çete yedi Memedden teşekkül ediyor. On altı adamımı, daha İnce Memedin izini doğrultamadan bu Memedler öldürdü. Kaç tane Memed çetesi olduğu da bilinmiyor. Çünkü Bey, sana gerçeği söyleyeyim, biz bu İnce Memedi bu Torosun elinden zor alırız. Çünkü Bey, bütün Alevi Dedeleri, bütün Sünni İmamları, bütün kızlar, kadınlar ermiş saymışlar İnce Memedi. Çünkü Bey..."

Arif Saim Bey patladı:

Yani sen bana diyorsun ki, sen burada durma, ne Sarı Sultanoğlu, ne Bayramoğlu, ne Arif Saim, hiçbirimiz beş para etmeyiz, sen çek Ankaraya git, Mustafa Kemal Paşaya söyle, ordu çeksin Toroslara.

Estağfurullah Bey.

Estağfurullahı mestağfurullahı yok. Sen öyle bir manzara çizdin ki başka hiçbir yol bırakmadın.

Epeydir gerilmiş bekleyen Bayramoğlu:

Sarı Sultanoğlu, dedi göğsünü kabartarak, “dediklerinin bir kısmı doğru, köylü ona tapınmış. Atı da Toros dağlarının üstünde her şafak vakti kişniyor. Unutma ki bir zamanlar, bizim de atımız kişnemişti."

Böyle konuşması için Bayramoğlunun çok öfkelenmesi gerekti. Sarı Sultanoğlu ileri gittiğini anladı.

Doğru, kişnemişti.

Bizim parmağımızda da yıldırım taşlı o yüzük vardı.

Amenna vardı.

Biz de giydik Selahaddini Eyyubinin gömleğini.

Giydin... Kendini tutamayan Sarı Sultanoğlu, “giydin de, onun için yaşıyorsun işte ya..." dedi gülümseyerek.

Allahmı seversen Sarı Sultanoğlu sen bütün bunlara inanıyor musun? diye sordu Arif Saim Bey.

İstersen inanma... diye Sarı Sultanoğlu elini dışarıya, karşı dağlara doğru uzattı. “İstersen inanma, bütün bu dağlar inanıyor."

İnansınlar, diye dişlerini sıktı Bayramoğlu, “ben onlara, çok uzak değil, yakında gösteririm. Onlara Hanyayı da, Konyayı da öğretirim."

İnşallah, diye içini çekti Sarı Sultanoğlu, “İnşallah dediğin olur. Biliyorum, sen Bayramoğlusun, öylesi çocuklar, Hazreti Ali olsalar da... İşte biz de sana yardıma geldik, bütün varımız yoğumuzla..."

Sağ ol, dedi Bayramoğlu bıçak gibi yüzüyle.

Arif Saim Bey düşünceli ayağa kalktı, karşı salonda bekleyen kasaba ileri gelenlerini çağırdı. Sarı Sultanoğluyla hepsi tanışıyordu. Onun gelmesine de, Bayramoğlunun İnce Memedin takibine çıkacağı kadar sevindiler.

Sarı Sultanoğlundan sonra Kederoğlu geldi. Ovada çok toprakları vardı. Soylu atlar yetiştirir, çeltik ekerdi. Arkasında dokuz köylük bir aşireti vardı. Onun da evinde kapı gibi bir fermanla bir soyağacı asılıydı. Tıpkı tıpkısına Sarı Sultanoğlundakilere benziyordu. Kederoğlu soyunun tarihini çok iyi biliyordu. Oğuzların Bozok kolunun Beyleriydi dedeleri. Dulkadiroğulları derlerdi bunlara. Ortadoğunun en güçlü hükümdarlıklarından birisini bin üç yüz otuz dokuz yılında kurmuşlardı. İlk Beyleri Karaca Beydi. Adıyaman, Malatya, Harput, Antakya, Maraş, Antep, Samsat, Zülkadriye, Antakya Beyliği sınırları içindeydi. Beylik, bin beş yüz yirmi birde son Beyleri Ali Beyin ölmesiyle Osmanlının eline düştü ve son buldu. Ve üç yüz yılda ne olduysa oldu, Dulkadiroğullarınm namı nişanı silindi. O soydan hiçbir kişi kalmadı. Sağda solda, ben Dulkadiroğlu soyundanım, diyen birkaç kişiden başka. Onların da ellerinde ne soyağaçları, ne de şecereleri vardı. Ama sonraları Toroslarda çok Dulkadiroğlu çıktı ortaya. Her zengin olan, her adamım, diyen kendisini Dulkadiroğlu saydı. Maraşta ünlü bir Hoca, Molla Tahsin vardı. Şam Medresesinde okumuş, hattat olmuş, gelmiş yurdu Maraşa yerleşmişti. Hat sanatı eski hükmünü yitirdiğinden Molla Tahsin Efendi geçinmenin, hem de zengin olmanın yolunu aramış, bulmuştu. Her on beş altını bastırana bir Dulkadiroğlu soyağacıyla, Padişahtan yaldızlı, tuğralı bir ferman veriyordu. Tahsin Efendi o kadar çok Dulkadiroğlu

soyağacı, o kadar çok Padişah fermanı yazdı ki, Toroslarda Dulkadiroğlu soyundan geçilmez oldu. İşte bu, aslında Dulkadiroğlu olan Kederoğlunu da İnce Memed bir hafta önce soymuş, kese kese küflü altınlarını almıştı. Onun ardından Gündeşli ovasından Karaca Bey geldi. Karaca Bey Dulkadirlinin ilk Beyinin adıydı. Maraş altındaki Gündeşli ovasının yarısı onundu. Çok at, çok tosun, çok koyun yetiştirir, Halebe, Şama götürür satardı. Altınının çokluğuyla ünlüydü. Onun da evinde Dulkadiroğlu soyağacıyla Padişah fermanı vardı. Yalnız onun soyağacı herkesinkinden daha yaldızlı, daha büyüktü. Fermandaki tuğra da bir cennet bahçesi gibi çiçeklerle donatılmış, yazılar altın varakla yazılmıştı. Belki bir okka altın sıvamıştı Tahsin Efendi fermana. Sonra başkaları geldiler. Arkalarında aşiretleri, yanlarında silahlı adamları olan ağalar, beyler, zenginler. Çoğunu da İnce Memed soymuş, onlardan aldıklarını babalan cephede kalmış genç kızlara, delikanlılara düğün hediyesi olarak dağıtmıştı. İnce Memede ateş püskürüyorlardı.

Bayramoğlundan sonra eşkıya Kör İbrahimi de çağırdılar. Yıllarca dağlarda gezmiş, Toroslarda, Çukurovada namı yürümüş, sonunda bir gün gelmiş karakola teslim olmuş, Anavarza ovasından toprak almış, dört karıyla evlenip çoluk çocuğa karışmıştı. Uzun Cabbar da geldi Bayramoğluna katıldı. Horoz Ramo da Bayramoğlu çetesindendi. Soyduğu ağaları, beyleri, zenginleri çırılçıplak ettikten sonra yere yatırır, üstlerine çıkar, kanat çırpa çırpa horoz gibi öterdi. Ol sebepten adı horoza çıkmıştı. Çiçekli Nuri de geldi. O da eski bir eşkıyaydı ve zalimliğiyle ünlüydü. Torosu titretmişti. Ondan söz ederken köylüler, Allah sevdiği kulunu onun eline düşürmesin derlerdi.

Daha, dağlardan, Çukurovadan, Maraştan, deniz kıyısından çok kişi geldi. Arif Saim Bey işini sağlam tutuyordu. İlk vuruşta, sessiz sadasız, İnce Memedin işini görmeliydi, bu kadar ayyuka çıkmış İnce Memed yitip gitmeli, namı nişanı ortadan silinmeliydi.

Uzun bir araştırmadan, soruşturmadan, planlardan, tasarımlardan sonra Bayramoğlu dağlara doğru yola çıktı. Yanında Topal Ali, İnce Memedi çok iyi tanıyan onun arkadaşı Cabbar ve öteki eşkıyalar vardı. Sarı Sultanoğlunun, öteki ağaların, beylerin adamları, ovadan, dağlardan gelen gönüllüler, her birisi İnce Memedin kanına susamıştı, onu öldürecekler ve namları kıyamete kadar yürüyecekti, onlar da Bayramoğluna katıldılar.

Bayramoğlu, Topal Ali, Rüstem, Kör İbrahim atlı, ötekiler yayaydılar.

Kasabayı çıkar çıkmaz ilk haberciyle karşılaştılar. İnce Memed, üstüne Bayramoğlunun asker çektiğini haber almış, Kırksuya doğru çekilmişti. Çok geniş, sağlam bir haberci ağı kurmuşlardı. Bayramoğlu her haberciyle teker teker konuşmuş, onlarla enine boyuna uğraşmıştı. Habercilerin içinde İnce Memedin de adamları olabilir, onu yanıltabilirlerdi. Eşkıyalığında, kendi adamlarıyla karşısındakileri çok yanlış yollara göndermişti. Bu dağdaki her canlı göz İnce Memedin gözüydü, her canlı kulak onun kulağıydı. Eğer İnce Memed istemezse, onunla, yıllarca bu dağlarda gezse de karşüaşamazdı. Ama gene de belli olmazdı. Onun kurduğu haberci ağı kadar bir ağ da Bayramoğlu kurmuştu. İnce Memed, bu kadar can yakmış, bu kadar insan öldürmüş, bu kadar ev basmış, soymuştu. Çok da gençti ve burnu da havadaydı. Kendisini Köroğlu, Çakırcalı, Karayılan sanıyordu. Kimseden de korkmuyor, kendisini öyle fazla saklama gereğini duymuyordu. Köylüye de, her birisi Memed olmuş delikanlılara da fazla güveniyordu. Oysa, o Memedlerin içinden öyle kaypak Memedler çıkardı ki İnce Memedin şaşkınlıktan dudakları uçuklardı. Bayramoğluna göre insan, bu dünyada yalnız be yalnız kendine güvenmeliydi. Yüzyıllardır, üstlerinden zulümler, işkenceler, savaşlar, salgınlar geçmiş köylüler öylesine kaypaklaşmışlardı ki elle tutulacak yerleri kalmamıştı. Bilselerdi ki yarın İnce Memedle Bayramoğlu karşılaşacak, bu karşılaşmada da İnce Memed yenilecek, daha Bayramoğlu yetişmeden İnce Memedi haklarlar, kellesini de bir sırığa geçirip, alır getirir Bayramoğluna verirlerdi. Eğer köylü insan gibi insan olsaydı, Bayramoğlu hiç dağdan iner miydi? Niçin bu kadar asker, gönüllü takmıştı Bayramoğlu arkasına? On beş yirmi kişilik bir eşkıya çetesi için bu kadar kalabalık çok değil miydi? Kendi yanındakilerden başka Yüzbaşı Faruk komutasında iki bölük, Teğmen İzzet Nuri komutasında iki bölük, Yüzbaşı Gavur Ali komutasında iki bölük dağlara doğru yol almışlardı. Eşkıyayı yakalamak için böylesine büyük kalabalıklarla onların üstüne yürümek yanlıştı. Eşkıyayı avlamak için seçme elli kişilik bir güç yeterdi. Ama Arif Saim Bey de, Bayramoğlu da bu kalabalıklardan başka bir şey, Toros köylülerinin gözlerini korkutmayı umuyorlardı. Halkı böylesine bir kalabalık candarmayla, gönüllüyle, Bayramoğluyla korkutabilirlerse gerisi kolaydı. Köylüler de hep candarma, asker kalabalığından korkmuşlardı. Çünkü yalnız, üstlerine gelen yer götürmez asker onları yenebilmişti.

Bir akşamüstü Çiçekli köyünün altındaki düzlüğe geldiler, tüfek çatıp çadır kurdular. Koyunlar, boğalar, koçlar kestiler, tepeleme pirinç pilavı

yığıldı ortaya, yediler içtiler. Bayramoğlu askerlerinin, öteki askerlerin bütün giderlerini gelip kasabaya birikişmiş ağalar, beyler veriyorlardı. Arif Saim Beye göre, bu askerler devleti değil, onları korumak için canlarını tehlikeye atıyorlardı. Onlar da hiç olmazsa giderleri çeksinlerdi. Beyler, ağalar da onun bu önerisini seve seve yerine getirdiler.

Orada, Çiçekli köyünün alt başındaki düzlükte üç gün kaldılar, köyün üstüne harman gibi közlerde kızarttıkları etlerin yağlı, iştah açıcı dumanlarını savurdular. Bu üç gün üç gece içinde köyden bir tek kişi çıkıp da onlara, bir, hoş geldiniz, demedi. Nereden gelip nerelere gidiyorsunuz, diye sormadı. Herkes evine kapanmış, köyün ortasındaki alanda kimsecikler gözükmüyordu. Bayramoğlu bu işe şaşmış da kalmıştı. Sonunda dayanamadı, köye adam gönderip Sarı Çavuşu çağırttı. Sarı Çavuş onun eski arkadaşıydı ve onunla çok sevişirlerdi. Sarı Çavuş gelen adama, “Git selam söyle o Bayramoğluna, benim yüzüme bakacak yürekliliği nereden almış ki o? Asker kaçağı Arif Saimden almış olmasın? Git selam söyle Bayramoğluna, benim onun yüzüne bakacak gözüm yok."

Bayramoğlu birkaç adam daha gönderdi köye, Sarı Çavuş diretiyordu. Şortunda edemedi Kürt Rüstemi gönderdi ona Bayramoğlu. Sarı Çavuş Rüstemi çok severdi. Onun yüzüne bile kaşını kaldırıp bakmadı. Onunla bir tek sözcük bile konuşmadı. Kürt Rüstem onun yanında bekledi, bekledi, sonunda edemedi, yıkılmış, bitkin Bayramoğluna geldi:

Benimle bir tek söz bile konuşmadı. Yüzüme de bakmadı. Bana köpeğe bakar gibi bile bakmadı. Taş kesilmiş ocağın başında öyle oturdu kaldı.

Ben gidiyorum o Sarı Çavuşa, diye öfkeyle ayağa fırladı Bayramoğlu, atına atladığı gibi köyün yolunu tuttu. Onunla birlikte Rüstem de geliyordu.

Attan İner inmez kapıyı açıp içeriye girdi: “Sarı Çavuş!" diye bağırdı. “Aşk olsun sana Sarı Çavuş, böyle miydi seninle kavli kararımız, böyle miydi seninle arkadaşlığımız, kardeşliğimiz böyle miydi seninle..."

Sarı Çavuş ocağın karşısına, eski bir kıl çulun üstüne bağdaş kurmuş oturmuş, kamburunu çıkarmış, gözlerini önündeki közlere dikmişti. Sanki içeri girenleri duymadı. Yerinden de hiç kıpırdamadı. Başını çevirip de ona bakmadı. Yalnız sırtı biraz daha kamburlaştı.

Sarı Çavuş, ben geldim, ben Bayramoğlu.

Sarı Çavuşun sırtı iki kez kalktı, indi.

Bayramoğlu tepeden, alaycı, şaşkın:

"Sarı Çavuş, evine Tanrı konuğu geldi, anlamadın mı?"

Gene en küçük bir kıpırtı yoktu Sarı Çavuşta. Bayramoğlu Bayramoğlu oldu olalı hiç böyle bir iş gelmemişti başına. Böylesine onuruna düşkün bir kişiyi bak hele Sarı Çavuş ne hale getirmişti. Onu şimdiye kadar hiç kimse böyle karşılamamıştı.

Tanrı konuğu dedik, seni deyi evine geldik. Ya anlamadın ya da sen bir iyice bunamışsın koca köpek.

Bu sözleri duyar duymaz Sarı Çavuş, bir ok gibi yerinden fırladı, geldi Bayramoğlunun karşısına dikildi:

Ben değil, sen bunamışsın, dedi acı acı gülümseyerek. “Şu koca Bayramoğluna bakın hele, bir zamanlar bastığı toprağı titreten, bir şahin kadar onurlu olan, Allanın aslanı Ali gibi gürleyen, fakir fıkaranın ekmeği olan, bütün dağların, aşağıdaki ovaların üstüne titrediği, gözünden esirgediği, şu koskoca Bayramoğluna bakın hele, Ağalara, Beylere zağar olmuş da İnce Memedin üstüne Sarı Sultanoğlunun, Kamberoğlu zaliminin, Kederoğlunun, Kadıoğlunun askerini çekmiş de dağlara çıkmış. İnce Memedi yakalayacak da, onun derisini yüzecek, gözlerini oyacak, sonra da götürecek Sarı Sultanoğluna teslim edecek... Keski ben öleydim de Çanakkalede, denizdeki vapurlar bir top güllesiyle göğe çıkarken, bu günleri, Bayramoğlunun bu hallerini görmeyeydim. Kurt kocayınca köpeklere maskara olurmuş. Keski Bayramoğlunun kocadığını görmeseydim."

Geldi, kocaman elleriyle Bayramoğlunun yakasına yapıştıGözlerinin içi yaşla dolmuştu. Zangır zangır titriyordu.

Nereye gidiyorsun Bayramoğlu? diye sordu, gözlerini onun gözbebeklerinin içine dikerek, “nereye, İnce Memedi öldürmeye mi gidiyorsun? Yok Bayramoğlu yok, sen İnce Memedi öldürmeye gitmiyorsun, sen kendi gençliğini öldürmeye gidiyorsun. Sen Bayramoğlunu, Köroğlunu, Karayılanı, Sen Hazreti Aliyi öldürmeye gidiyorsun. Sen zulme karşı ayağa kalkmış bütün yürekleri öldürmeye gidiyorsun. Sen insanlığı, sen Toros dağlarını öldürmeye gidiyorsun. Şimdi yüzüme bakacak gözün var mı senin, söyle koçyiğit Bayramoğlu? Bak, Bayramoğlu sana ne diyeceğim, sen öldündü ya, sen çekilip gittindi ya, bu Toroslar hep senin türkülerini, destanlarını söyledi. Hep Bayramoğlu halaylarını çekti. Bundan sonra o destanları, türküleri, halayları bir başkasına, İnce Memedi, Bayramoğlunu öldürmeye kalkmayanlara verecekler. Bayramoğlunun namını nişanını hem bu dünyadan, hem de yüreklerinden sökecek atacaklar. Duydun mu söylediklerimi?"

Önünden çekildi, dışarıya çıktı. Dışarda parlak bir güneş vardı. Buz gibi de dağlardan aşağıya bir yel esiyordu. Sarı Çavuş gitti, küskün, avlunun köşesindeki ceviz ağacının altındaki tahta sedirin üstüne çöktü, yönünü de çadır kurmuş Bayramoğlu ordugahına döndü. Bayramoğlu içerden yalpalayarak çıktı, geldi, bir an Sarı Çavuşun önünde durdu. Sarı Çavuş kasketinin siperliğini tam gözlerinin üstüne indirmiş, gözlerini, yüzünün yarısını kapatmıştı. Bayramoğlu, ona doğru birkaç adım attı, sonra durdu, bir şeyler söyleyecekti vazgeçti, geriye döndü. Ayakları ayaklarına dolaşıyor yalpalıyordu. Atının dizginini Kürt Rüstemin elinden aldı, bacakları titriyordu, bu durumda ata binemezdi. Yüzü kararmış, alnı kırışmış, dudakları sünmüştü. Başı önünde, atını ağır ağır çekerek askerlerinin arasına döndü, kendisini çadıra dar attı. Rüstem de geldi yanına oturdu.

Sarı Çavuş haklı, dedi Bayramoğlu, “biz gençliğimizi öldürüyoruz. Biz başkaldıran, bir gül gibi açılmış kendi yüreğimizi koparıyoruz. Sarı Çavuş gene de iyi arkadaş imiş, yüzüme, haktuuuu, deyip de tükürmedi. Şu benim yüzüm, kendi yüreğini sökmeye giden yüzüm tükürülecek yüz."

"Biz ikimiz şu dağlara attığımız tohumların güne karşı açmış taze çiçeklerini talana gidiyoruz. Elimizden silahımızı bıraktığımızda keşki ölseydik, diye hayıflandı Kürt Rüstem. “"Olan oldu. Başımıza bu işler de geldi."

Artık dönemeyiz, değil mi Rüstem?

Dönemeyiz Ağam.

Dönsek ne olur?

Dönsek derler ki koskocaman Bayramoğlu İnce Memed adındaki çocuğun üstüne gitti de korkusundan yüz geri etti, derler. Sen buna dayanamazsın. İşte senin için gerçek ölüm bu olur. Kimse bilmez ki biz ince Memede, gençliğimize, dağlara attığımız tohumun taze çiçeğine kıyamadık. Kimse bilmez ki Bayramoğlu kendi gençliğini öldürmektense kendini öldürdü.

Kimse bilmez, dedi Bayramoğlu. “Dernek kader yolumuzu böyle çizmiş, İnce Memedi yakalamak bize düşmüş."

Bayramoğlu gözlerini çadırın kapısından gözüken uzaktaki yüce dağın karlı doruğuna dikti, daldı gitti. Başını çevirdiğinde gözleri yaş içinde kalmıştı. Yüzü gerilmiş, yüz çizgileri keskinlemişti. Kendi kendine konuşur gibi:

Keşki ilk çarpışmada İnce Memed bizi vursa da, biz de bu alçaklıktan kurtulsak, diye söylendi Bayramoğlu.

Keşki, diye bağırdı Kürt Rüstem.

Bayramoğlu eskiden bir köye, bir kasabaya inmeyegörsün, köy, kasaba bayram yerine döner, onu görmek için insanlar yollara dökülürlerdi.

Bayramoğlu Çiçekli köyünden kalktı. Çadırları muhtara bıraktılar. Çadırlar ağırlık oluyordu, artık köy evlerinde konaklayacaklardı.

Bir gün, bir gece yol gittiler. Yolda, haberciler durmadan haber getiriyor, Bayramoğlu atının üstüne yumulmuş, derin bir düşünceye gömülmüş, getirilen haberler onu ilgilendirmiyorcasına dinliyor, atma yol veriyordu.

Önlerindeki dağı aşınca sağdaki koyakta bir köy gördüler, atları da, kendileri de yorulmuş, acıkmışlardı. Köyden duman tütüyordu. Ortayerinde ulu üç çınar ağacı dikili bir alan yemyeşil gözüküyor, yeşilliği dümdüz, ağaran, köpüklenen küçük bir dere ikiye ayırıyordu.

Köye yöneldiler. Onları gören köylüler kaçıp evlerine sığınıyorlardı. Bu da zaten işkilli olan Bayramoğlunun gözünden kaçmıyordu. Muhtarın evini sordular, büyük, eski bir konaktı. Avlusuna geldiler, beklediler, kimse dışarıya çıkıp onları karşılamıyor, Bayramoğlunun şaşkınlığı gittikçe artıyordu. Bu yaşına gelmiş başına böyle işler gelmemişti.

Horoz Ramo bağırdı:

Bu konakta kimse yok mu?

Sesi çok gür ve öfkeliydi.

Ramo birkaç kere daha bağırdı, evden ses şada gelmedi. Kapılar kilitliydi.

Kapıları kırın, diye, yılan ıslığı bir sesle buyurdu Bayramoğlu.

Birkaç kişi birden yüklenince bütün kapılar açıldı. İçerden çok yaşlı, uzun ak sakallı bir adam çıkardılar. Adamı sakalından tutmuşlar çekiyorlardı.

Bırakın onun sakalını, diye buyurdu Bayramoğlu adamı görünce, kim olduğunu anlayınca tepeden tırnağa öfkeye kesti. Onunla birlikte altındaki atı da öfkeden titriyordu. Bu gelen yaşlı adam, Paşa Ahmet onun çok eski, yakın bir arkadaşıydı. Aşağıdaki ovada geniş bir çiftliği vardı. Dulkadirli soyundan olduğunu, bu dünyada yalnız kendisinin Dulkadirliden geldiğini, ötekilerin hepsinin yalancı olduklarını kitaplara, soy kütüklerine, fermanlara dayanarak önüne gelene anlatmaya çalışıyordu. O gün bugündür de bunu kimseye anlatamamış, bu dağlarda, ovada Dulkadirli soyundan gelen soy kütüklü, altın varak fermanlı kişiler çoğaldıkça çoğalmıştı. Buna

dayanamayan Paşa Ahmet de mitili barhanayı toplamış, soyunun köyüne, eski baba konağına dönmüş, köyün de muhtarlığını almıştı. Onun bu köyde olduğunu, işte bu yüzden Bayramoğlu bilmiyordu.

Ahmet Paşa, beni tanımadın mı?

Sesinden öfke taşıyordu.

Tanıdım, dedi Paşa Ahmet kırgın bir sesle. “Sen Bayramoğlusun, seni ben nasıl tanımam?"

Adam Bayramoğlunu böyle mi karşılar?

Paşa gülümsedi:

Var git yoluna Bayramoğlu, dedi Paşa Ahmet, “var git yoluna. Seninle içilmiş kahvemiz, yenilmiş yemeğimiz var. Var git yoluna Bayramoğlu. Sen Bayramoğlu gibi Bayramoğluysan var git yoluna. Bizimle uğraşma. Var git de İnce Memedi öldür. Var git yoluna eski arkadaşım, kartal gibi onurlu, şahin gibi atak, yiğitler yiğidi Bayramoğlu var git yoluna. Var git de İnce Memedi yakala, öldür."

Yahu Paşa Ahmet duydum ki İnce Memed senin evini de basmış, seni de soymuş, doğru mu?

Paşa Ahmet başını kaldırdı, ilk olarak onun yüzüne, gözlerinin içine baktı, küçük yeşil gözlerini kirpiştirerek.

Doğru, dedi Paşa Ahmet, “İnce Memed evimi de bastı, ne kadar altınım varsa hepsini de aldı, aldı da babalan cephede kalmışlara verdi."

Bütün hali tavrıyla, bunda ne var, der gibiydi.

Bir an karşı karşıya öyle durdular, bakıştılar. Sonunda Paşa Ahmet:

"Var git Bayramoğlu, var git de İnce Memedi öldür. A.ma onu arkasından kurşunla. Senin gibi bir Bayramoğlunun şanına ancak böylesi yakışır," dedi, acı acı gülümseyerek arkasını döndü, konağına girdi.

Ortalıkta kimsecikler yoktu. Birkaç çocuk ev köşelerinden boyunlarını uzatıp onlara bakıp bakıp kaçıyorlardı. Alanın bir ucuna yığılmış küllükte de horozlar ışıltılı tüyleriyle eşiniyorlar, küle batıp çıkıyorlardı.

Bayramoğlu bundan sonra birkaç eski arkadaşıyla daha karşılaştı. Hepsinin de tavrı Sarı Çavuştan, Paşa Ahmetten daha beterdi. Her sözleri Bayramoğlunun yüreğinde onulmaz yaralar açtı. Köylülerin ona karşı davranışları da, günler geçtikçe daha aşağılayıcı, tepeden, soğuk, alaycı oluyordu. Hiçbir köylü onunla candan, yürekten konuşmuyor, onu aşağılamak için de hiçbir fırsatı kaçırmıyorlardı. Bayramoğlu bu yaşta, o iki yüzlü, sürüngen saydığı köylünün başka bir yönünü daha öğrenmişti.

Soluk soluğa dağlardan yola bir haberci indi geldi:

"Bayramoğlu, Bayramoğlu," dedi, “tam üstündesiniz. Yüzbaşı Gavur Aliyle, Teğmen İzzet Nuri İnce Memed çetesini az ilerde çevirdiler. Yarım saat daha ilerlerseniz tam üstüne varırsınız.

Bu haberci Bayramoğlunun en güvendiği haberciydi. Eşkıyalığında Kurtuluş Savaşı günlerinde de bu kişi ona habercilik yapmış, hiçbir haberinde de yanılmamıştı.

Onlar arkadan çevirdiler, siz de buradan giderseniz... İnce Memedi yakalarsınız.

Bayramoğlunun yüzü sapsarı kesildi, yanındaki Topal Aliye baktı:

Ne dersin Ali?

Doğru olamaz, benim sürdüğüm izler o yana değil... Ters yönü gösterdi. “Eşkıyaların izleri bu yana gidiyor."

Geriye, Topal Alinin gösterdiği yöne döndüler. Biraz sonra da Yüzbaşı Gavur Ali ve İzzet Nuriyle İnce Memed çetesinin çatışması başladı. Çatışma iki gün bir gece sürdü. Eğer, Bayramoğlu habercinin dediği yöne gitseydi İnce Memed çetesi dört bir yandan sarılmış olacak, ya kıskıvrak yakalanacaklar, ya da öldürüleceklerdi. Bu kadar büyük bir kalabalığı söküp çıkmaları olasılığı yoktu. Onları bu sefer Topal Aliyle Bayramoğlu kurtarmıştı.

Bu olaydan sonra İnce Memedin, Akçadağda olduğu haberi gelince, Bayramoğlu tam ters yöne Ahırdağına doğru yola çıkıyor, İnce Memed Konur dağdaysa, o, Feke dağlarına yöneliyordu. O, böyle yaptıkça da köylülerin ona ilgisi gittikçe artıyor köylüler onu yollara dökülerek davul zurnalarla, halaylarla karşılıyorlar, köy alanlarında, onun onuruna görkemli toylar, şölenler kuruyorlardı. Bayramoğlu o eski sevgiyle, dostlukla, umutla sarmalandığı günlerini yaşıyordu. Eski arkadaşları, dostları da ondan kaçmak değil, onu arayıp buluyor, kucaklayıp hasret gideriyorlardı.

Kış geldi çattı, Bayramoğlu bir kere olsun İnce Memedle karşılaşmadı. Oysa, Gavur Ali, İzzet Nuri, son günlerde gönderilen Yüzbaşı Halis Bey kumandasındaki candarmalar İnce Memed çetesiyle en az üçer kez karşılaşmışlar, onu kayıplar vererek, verdirerek ellerinden kaçırmışlardı.

Bayramoğlunun İnce Memedden kaçtığı aşağıda duyulmuş, Arif Saim Bey, ötekiler küplere binmişlerdi. Bundan sonra da Arif Saim dağlara, Bayramoğluna, alçaklığını yüzüne vuran mektup üstüne mektup göndermişti.

Bayramoğlunun İnce Memedle karşılaşmaktan korktuğu, karşılaşınca da bayrağını açarak ona teslim olduğu, İnce Memedin de ona tepeden bakarak,

bu yaşlı eşkıyayı öldürmeyip, aşağılayarak bıraktığı kasabada çalkalanıyor, bu da günü gününe Bayramoğlunun kulağına geliyordu.

Bir de her şeye karşın İnce Memedle karşılaşmayı, çarpışmaya girişmeyi o kadar çok istiyordu ki, İnce Memed her gece türlü biçimde düşlerine giriyordu.

Bu yıl dehşet bir kar yağdı. Kayalıklar, ormanlar, dağlar, koyaklar, köyler, akarsular silme kar altında kaldı. Dağlarda dolaşmak zorlaştı, ama Yüzbaşı Gavur Ali, Halis Bey, Teğmen İzzet Nuri, arkadan çok güçlü, seçme bir birlikle gelen Yüzbaşı Faruk bahar gelmeden İnce Memedi ölü ya da diri ele geçirmek için kar, tipi, fırtına demeden canlarını dişlerine takmışlar, ayakları, elleri donarak mağara mağara, kovuk delik, İnce Memedi bıkmadan usanmadan arıyorlardı. Aşağıdaki Arif Saim Bey üç gün Ankaradaysa bir ay kasabadaydı ve önüne gelene buyruk yağdırıyordu. İnce Memed eğer bahara kadar ele geçmezse, bütün subaylar biliyorlardı ki halleri dumandı ve kendilerine martın ilk günlerinde iş aramak zorunda kalacaklardı. Bayramoğlununsa durumu tamamen tersine dönmüş, bugünlerde artık herkes onunla alay eder olmuştu. Bu duruma da Bayramoğlu ilk dağa geldiği günlerdeki durum kadar kızıyordu. Bir sabah çok erkenden uyandı, “Topal Ali," diye bağırdı, “hemen uyan, giyin kuşan ve hem de karşıma gel."

Topal Ali az sonra karşısındaydı.

Buyur Bayramoğlu ben geldim.

İnce Memedin üstüne artık yürüyeceğiz Topal. Ele aleme rezil rüsvay olduk. Aşağıdaki Arif Saimden haber geldi, Mustafa Kemal Paşa diyormuş ki, Bayramoğlu Ağa da nasıl bir Bayramoğluymuş böyle, parmak kadar çocukla başa çıkamayana da ben Bayramoğlu da demem, silah arkadaşım da demem. Haydi artık sen Topal Aliysen göster Topal Aliliğini, işe başla. Üç gün içinde senden İnce Memedi isterim.

Ben de sana onu bulurum.

Yoğun bir haberleşme başladı. Her yandan haberciler geliyor, Memedlerden, İnce Memedden türlü haberler getiriyorlardı. Öteki birliklerle de ilişki kurulmuş, Bayramoğlu herkesi, belli etmeden komutası altına almıştı. Ve dağlar, köyler, ovalar taranıyor, onlar İnce Memedi burada ararlarken, ta uzaklardan, Torosun öte yüzünden İnce Memedin bir olayı duyuluyordu. Candarma birlikleri bütün güçleriyle oraya koşuyor, onlar daha oraya varmadan İnce Memed çetesinin sesi Maraş altından, Gündeşli ovasından geliyordu. Böylesine bir çabukluk Bayramoğlunu da, bunca

deneylerden geçmiş candarma subaylarını da şaşırtıyordu. İnce Memed, bununla da kalmıyor, bir günde üç ayrı yerde üç ilginç olay yaratıyordu. Bayramoğlu böylesi olayların yabancısı değildi, kendisi de eşkıyalığında tıpkı İnce Memed gibi yan çeteler kurmuş, bir gecede dört beş yerde vukuat çıkarttırmıştı. Onun başka bir usulü daha vardı, bunun adını örümcek usulü koymuştu. Eşkıyalığında en çok bu örümcek usulü işine yaramıştı. Şimdi de İnce Memede örümcek usulünü uygulamanın tam sırasıydı. İnce Memed, buralarda en çok nerelerde dolaşıyor, nerelerde kalıyordu, orasını bir iyice saptayacak, ondan sonra o yörede, ağının köşesine çekilip bekleyen örümcek gibi bir köşeye sinecek bekleyecekti.

Uzun bir araştırmadan sonra Alidağını, onun yakın yörelerini saptadı. Öteki candarma birliklerine de durumu anlattı, onları da Alidağı yöresindeki köylere yerleştirdi. Ortada yalnız, öfkeli, burnundan soluyan, her yere koşan, kendinin de, candarmalarının da canını çıkaran, yerinde duramayan Yüzbaşı Gavur Ali birliğini bıraktı. Gavur Ali nerden bir ses duysa oraya koşuyor, varıyor ki İnce Memedi koydunsa bul, başlıyordu köylüleri dayağa çekmeye. Köylülere dayak atmada bu Gavur Ali Kertiş Aliye bile taş çıkartıyordu.

Bayramoğlu, bir de birliklere her gün kuzular, koyunlar, koçlar, tosunlar kestiriyor, kasabadan katır yüküyle içkiler getirtiyordu. Bu içkiler de, yiyecekler de Bayramoğlu taktiğinin içindeydi, Bayramoğlu candarmaların, sivillerin içinden seçtiği büyük bir çoğunluğun ağzına bir damla içkiyi bile sürdürmüyor, onları inanılmaz bir disiplinde tutuyordu. İçkilerle, yiyecekler, kesilen koçlar, tosunlarla İnce Memede, bunlar kışı bu köylerde zevki safa içinde geçirecekleri izlenimini vermek istiyordu. Gavur Alinin de ortalıkta, dur durak bilmeden dolaşması işine yarıyordu. Üstelik Gavur Ali birliğinin başına gelenler onun işini çok kolaylaştırıyordu. Bir gün, İnce Memed çetesiyle altı saat çarpışan Yüzbaşı Gavur Ali birliğini kayalık bir köye çekti. Candarmalar çok yorulmuşlar, Ağanın konuk odasına doluşmuşlar çay içiyorlardı. Yüzbaşı Gavur Aliyse konağın ikinci katındaki odada Ağayla oturmuşlar kafayı çekiyorlardı. Gavur Ali İnce Memede atıp tutuyordu ki kapıdan bir namlu uzandı, “Teslim," dedi, “ben İnce Memedim." Yüzbaşı ayağa kalkarken elindeki bardak düştü, ellerini havaya kaldırdı. Ağa da onun gibi yaptı. Yüzbaşıyı aşağıya indirdiler. Candarmalarını da teslim almışlar, onları kendirle biribirlerine bağlamışlar Yüzbaşıyı bekliyorlardı.

Şimdi, tüfeklerinizi, fişeklerinizi aldık dedi Memed. “Baktık ki bu tüfekler, mermiler sizin hiç işinize yaramıyor, bari bu güzel tüfekler bizim olsun, dedik. İyi mi yaptık Yüzbaşım?"

İyi yaptınız, dedi Gavur Ali. “Yalnız bunu niçin bize yaptınız da Ali dağının dibinde sel gibi rakı içenlere yapmadınız, benim anlamadığım bu. Onlarda daha çok tüfek, daha çok mermi var. Çok da para var. Onlarda makinalı tüfek de var. Sizin işinize çok yarar."

Onlarda Bayramoğlu da var. Onun ne düşündüğü belli olmaz.

Ne düşünürse düşünsün, o, korkağın ve de sarhoşun teki.

Sen öyle belle, dedi İnce Memed, “Bayramoğlunu bilen bilir."

Ben de gördüm tanıdım, dedi Yüzbaşı, “sen hangi yöne gittiysen, o ters yöne kaçtı. Ele aleme rezil rüsvay oldu, insan içine çıkacak yüzü kalmadı. O, korkağın biri. Eğer insan içine çıkabilseydi, çoktan tüfeği bırakır köyüne kaçardı. Siz hiç on beş yıl tüfeğini bırakıp karısının eteği altına saklanan eşkıya gördünüz mü?"

Memed, Yüzbaşının bu sözlerine karşılık vermedi.

Seni kasabaya, böylece askerlerinle birlikte kolları bağlı yollayacağım, seni Arif Saim Beye böyle şanlı şöhretli teslim edeceğim.

Beni değil de, Bayramoğlunu böyle eli kolu bağlı Arif Saime yollasan namına nam katılırdı. İnce Memed adını duyan akarsular da dururdu.

Bayramoğlunu böyle diri diri kimse yakalayıp da onun kollarını bağlayamaz.

İnce Memed, Yüzbaşıyı Tazı Tahsinle birlikte iki eşkıyaya teslim etti. Tazı Tahsin de sonunda Yedi Memedlere karışmış, gözü pek bir eşkıya olmuş, İnce Memede candan yürekten inanmış, onun yoluna baş koymuştu.

İnce Memedin ölüm haberini kasabaya nasıl ulaştırdığını, Ağalardan, Beylerden ne kadar çok para aldığını, gözü dönmüş kebapçının onu nasıl bir öfkeyle dükkanından, parayı bile almadan kovduğunu, kadınların İnce Memed, diye nasıl çam yarması Osmanın ölüsüne ağıt yaktıklarını, İnce Memedin o huysuz atının onu ağacın tepesine hapsettiğini, ayaklarına şimşekler dolanıncaya kadar ağacın üstünde nasıl soğuktan donduğunu, buyup ölecekken şimşeklerin onu kurtardığını bire bin katarak anlatıyor, dinleyenleri gülmekten kırıp geçiriyordu. Attan da daha ödü kopuyordu. Arkadaşları onu hep, at geliyor, diye kandırıyor, korkutuyorlardı. Tazı Tahsin daha at sözünü duyar duymaz sapsarı kesiliyor, zangır zangır titriyor, “Şu İnce Memed de ne diye salıvermiş o deli atı ortalığa, söylemeli İnce Memede de atını bağlasın yahu, onun atı Kertiş Ali onbaşıdan da beter,

insanlara Kertiş Aliden de daha çok zulmediyor. Millet o atın korkusundan, başını evinin kapısından bile çıkaramıyor," diyerekten dert yanıyordu.

İnce Memedin canı o atta.

İnce Memed bir duymasın senin o at için, canı için böyle konuştuğunu...

O atın da canı kuşta.

O alıcı kuş onun gözünü oyar.

O kuş onun gözünü oysun da Memed de benim gözlerimi oysun.

O at uçmuş.

Kurşuna dizmişler.

Küheyları olaraktan dirilmiş.

O at kuştan korkmaz bundan dolayı.

Korkar. Herkes bir şeyden korkar.

"Korkmaz."

Havada uçana kuş neyler ki...

"Korkar."

İki eşkıya, bir Tazı Tahsin Çukurovaya doğru yola düştüler. Köylerde konaklayarak aşağıya, karlara bata çıka iniyorlardı. Tazı Tahsin ilk köyde Yüzbaşı Gavur Alinin kollarını açtı, “Sütüne zümmedine," dedi, “istersen kaç. Erkek adamsan kaçmazsın."

"Kaçmam," dedi Yüzbaşı, “bana bir at gerek."

"Buluruz." dedi Tazı Tahsin. “Yalnız kasabaya kolları bağlı olaraktan hem de yaya yapıldak gireceksin."

"Öyle girerim," dedi Yüzbaşı.

Yüzbaşıya eyerli bir at buldular.

Kasabaya yaklaştıklarında Yüzbaşı attan indi, Tazı Tahsin onun kollarını bağladı, önüne kattı.

Beni hapse de attırmayacak, tüfeğimi de elimden aldırmayacaksın. Yoksa, İnce Memed seni bir daha yakaladığında öldürür. Beni esir de aldırmayacaksın. Ben elçiyim, elçiye de zeval olmaz.

Olmaz, dedi Yüzbaşı Gavur Ali.

Öteki eşkıyalar kasabanın dışında kaldılar ve Tazı Tahsine:

"Biz gidiyoruz, seni beklemeyeceğiz, çabuk dön," dediler.

"Çabuk dönerim."

Kasabaya girdiklerinde Tazı Tahsin Yüzbaşıya yaklaştı, kulağına, “istersen kollarını çözeyim," önerisinde bulundu.

"İstersen çöz," dedi Yüzbaşı da.

Tazı Tahsin onun kollarını çözdü.

"İstersen tüfeğimi de al."

"İstemez," dedi Yüzbaşı, “bu kadarı yeter."

Tazı Tahsin Yüzbaşıyla yan yana yürüyor, dudaklarını sündürüyor, bir şeyler söylemek istiyor, sonra da hemen vazgeçiyordu.

Söyle, diye buyurdu Yüzbaşı sertçe. “Dilinin altında bir şeyler var senin."

Olur, diye boyun eğdi Tazı Tahsin, “olur. Bak Yüzbaşım, sen gene dağa çıkacaksın değil mi? Hemen çıkacaksın Öyle mi?"

Hemen çıkacağım.

İnce Memedi öldürmek için mi?

Yakalamak için. Yakalanmazsa öldürmek için.

Yazık, dedi Tazı Tahsin.

Niçin yazık?

İnce Memedin hiç suçu yok da... Bütün suç...

Bütün suç kimde?

Bütün suç o atta.

Hangi atta?

İnce Memedin o deli atı var ya, her bir kötülüğü yapan, insanları öldüren, soyan... İnce Memedin canı da o attadır. Diyorlar ki o at ölmeyince İnce Memedi kimse ne yakalayabilir, ne de öldürebilir.

Duydum, dedi Yüzbaşı, “o atı..."

Onu öldür Yüzbaşım. O at var ya, onun ayaklarına yıldırım, yani şimşek dolanmazsa o insanları yiyor.

İnsanları mı yiyor?

Yiyor ya onu öldürürsen, İnce Memed, hiç.

Onu öldürürüm. Benim de senden bir isteğim var.

Söyle Yüzbaşım, ne istiyorsun.

Gel sen benimle kal, seni bağışlatırım, anladığıma göre suçun da yok.

Ben eşkıya oldum Yüzbaşım, kalamam.

Neden?

Arkadaşlarım beni beklerler de...

Tazı Tahsin Candarma Komutanlığına varana dek, döndü döndü atı anlattı. Yüzbaşıdan dağa döndüğünde ilk iş olarak atı öldüreceği üstüne muhkem söz aldı. Belli olmazdı, at, öldürülsündü hele, belki de ondan sonra Tazı Tahsin dağdan vazgeçer, Yüzbaşının yanında kalırdı.

Tazı Tahsin Yüzbaşıyı, candarmalarmı çarşının içinden geçirerek, aldı Taşkın Halil Beyin evine götürdü, candarmaları avluda tek sıra dizerek, başlarına Yüzbaşıyı dikti:

"Siz bekleyin, ben hemen gelirim," dedi, konağın merdivenlerine atıldı, yukarıya çıktı. Arif Saim Bey, onları pencereden görmüş, konağa gelen Tazı Tahsini bekliyordu pencerenin yanında. Tazı Tahsin onun karşısına geldi dikildi, bir asker selamı çaktı yalan yanlış.

Bunları sana İnce Memed gönderdi. Sen Yüzbaşıyı, candarmamaları alacak, doğru Arif Saim Beye, benden selam söyleyerek teslim edeceksin, dedi. Bir de dedi ki, selam eder, hürmetlerimi yollarım, kusuruma kalmasın, onların silahlarını aldım. Hükümetin çok silahı, mermisi var, bizde yok. Bir de dedi ki, zaten bu silahlar onların hiç işlerine yaramıyordu.

Biliyorum, yaramıyordu. Eğer yarasaydı... Sen nesin, eşkıya mısın, Yüzbaşıyı çağır buraya.

Tazı Tahsin koşarak merdivenleri indi, Yüzbaşıyı önüne kattı getirdi.

Ben bir köylüyüm Paşam.

Köylüsün de omuzundaki bu tüfek ne, adın ne senin?

Bu tüfeği bana, Yüzbaşıyı kaçırmadan sana getireyim diye, İnce Memed verdi. Adımı sorarsan da, bana da Memed, derler.

Murtaza Ağa, Arif Saim Beyin azıcık gerisinde durmuş, bu Memedin kim olduğunu anımsamaya çalışıyordu, biraz sonra da kim olduğunu çıkardı:

Sen Tazı Tahsin değil misin ulan? diye sordu.

Tazı Tahsin sert, dikeldi:

Ben Memedim, dedi. “Sen beni başka birisine benzetiyorsun Ağa."

Yok, sen osun.

Biz bütün köylüler hep biribirimize benzeriz. Benzetiyorsun Ağa...

Yahu İnce Memedin ölümünü... Yahu, Kertiş Ali Onbaşı senin kemiklerini... Yahu...

Benim adım Memed, hiç çabalama Murtaza Ağa.

Murtaza Ağa, Tazı Tahsini olduğu gibi anımsıyor, sayıp döküyordu boyuna. Tazı Tahsin de Memedim, diyor da başka bir şey demiyordu.

Sonunda Arif Saim Bey:

Çabalama Murtaza Ağa, sen bu Memedi Tazı Tahsin yapamayacaksın, dedi.

"Yaparım," dedi Murtaza Ağa, cebinden cüzdanını çıkardı, içinden üç tane yüzlük aldı, Tazı Tahsine gösterdi:

Bunları biliyor musun?

Biliyorum, dedi Tazı Tahsin yutkundu, “bunların her birisi yüz liralık, üçü eder üç yüz lira."

Bildin. Al bunlar senin olsun.

Tazı Tahsin boynunu büktü, paraya bakamıyordu. Ne de çok paraydı, gözleri yaşardı, tam otuz tane öküz alınabilirdi bu paraya.

İstemez, dedi, arkasını döndü yürüdü. Başı dönüyordu. Kasabayı koşarak çıktı. Sanki arkasından onu bir canavar, sanki arkasından onu üç tane yüzlük, sanki onu arkasından otuz tane ay boynuzlu boğa kovalıyordu.

Yüzbaşı ertesi gün silahlanıp candarmalarıyla, daha öfkeli, daha bilenmiş dağa yeniden döndü. O da kendi kendisine söz vermişti, İnce Memedi yakalayacak, getirecek kasabaya Arif Saime teslim edecek, sonra da gece bırakacaktı. Ama bir kereliğine. İkinci yakaladığında da ya kasabanın ortasındaki alanda ya da köprünün altında asılacaktı İnce Memed... Atın kurşuna dizildiği yerde. Evet, Tazı Tahsine söz vermişti, atı da öldürecekti ilk iş olarak.

Bayramoğlu değil, feriştah olsa, çöllerin aslanı, ormanların kaplanı olsa, eli gürzlü Zaloğlu Rüstem olsa, çatal kılıçlı Ali olsa varamaz İnce Memedin üstüne. O çok yaşlanmış da, çok kartamış. Gözleri görmüyor ki İnce Memedle çarpışsın, elleri tutmuyor ki tetiğe bassın. Koyunun olmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler. Bayramoğlu eşkıyayken İnce Memed daha doğmamıştı bile, nasıl pay etsinler kozlarını? İnce bir yürümüş Bayramoğlunun üstüne, Bayramoğlu, üstüme dağ, orman, akarsular, çatırdayarak kayalar yürüyor sanmış, Adını burada duysa İnce Memedin, kırk günlük ötede soluğu alıyormuş Bayramoğlu. İnce Memed de Bayramoğlunun candarmalarla, Ağalarla, Arif Saim Beyle birlik olduğuna çok üzülüyormuş, üzülüyormuş da, Allah, diye yalvarıyormuş, benim sonumu Bayramoğlu gibi yapacaksan, beni öldür Allahım, diyormuş. Benim sonumu öyle yapma da kız kardeşiyle zina etmişin kurşunuyla öldürt beni istersen, diyormuş. Bayramoğluna haber üstüne haber gönderiyormuş, gel, gel kaçma da şu dağın başında kozumuzu pay edelim. Sen de bir zamanlar şu dağları titretendin, sen de bir zamanlar, şu benim sırtımdaki gibi bir dualı gömleği giyendin. Can bu kadar tatlı mı Bayramoğlu, bu kadar tatlı mı ki sürüngenler gibi kaçacak delik arıyorsun? Yüce dağ başında bir koca kartal, Bayramoğlu. Açmış kanadını dünyayı örter, Bayramoğlu. Bazı yiğit vardır ölümden korkar, Bayramoğlu. Ben korkmam ölümden er geç yolumdur, Bayramoğlu. Ölümden öte köy yok, Bayramoğlu. Can insanın onurundan daha değerli değildir, Bayramoğlu.

Bütün köyler, kasabalar bir tek dil olmuşlar Bayramoğluna yükleniyorlar, ağızlarına ne gelirse esirgemeden söylüyorlar, yayıyorlardı. Bayramoğlunun

korkaklığı üstüne, onu gülünç bir duruma sokan, karalayan türküler de dillere düşmüştü. İnce nerede anılıyorsa Bayramoğlu da, onunla birlikte orada anılıyor, destancılar, türkücüler Bayramoğlunu itin götüne sokup çıkarıyor, milleti gülmekten kırıp geçiriyorlardı. Bayramoğluyla İnce Memedi karşı karşıya getiren, İnce Memedi yüceltip, Bayramoğlunu yerin dibine geçiren destanı Arif Saim Bey de, Kel Aşığı ta dağlardan getirterek dinledi ve öğretmen Sami Turguta destanı olduğu gibi bir deftere geçirmesini buyurdu.

Bayramoğlu da kendi hakkında her söylenen sözü, her çıkarılan türküyü duyuyor, kiminde gülüp geçiyor, kiminde üzülüyor, kiminde de öylesine öfkeleniyordu ki gözlerine uyku girmiyordu günlerce. Bu türküler, destanlar içinde onu en çok Aşık Kıvrak Alinin çıkardığı destan ilgilendirmişti. Kıvrak Ali destanında Bayramoğlunun çocukluğunu, babasını, babasının askerden dönmeyişini, kız kardeşinin, anasının başına gelenleri, dağa çıkışını, dağdaki yiğitliklerini, onun dağda Karayılana, Köroğluna, Baba İshaka, Genç Osmana eş olduğunu söylüyor, kahramanlıklarını, ermişliğini, çatal yürekli bir yiğit olduğunu öve öve bitiremiyor, Kurtuluş Savaşından sonra onun köyüne çekilişini, bir ermiş yaşamı sürüşünü dile getiriyor, destan burada söz olarak ses olarak kanatlanıyor, sevgiyle, sıcaklıkla, dostlukla, sevinçle, umuda doluyor taşıyor, İnce Memedi öldürme işine gelince de destanın bu parçası önce dehşet bir hüzünde, umutsuzlukta yürüyor, dinleyenleri Bayramoğluna açındırıyor, herkesi onu anlamaya çağırıyor, sonra da destan birden coşuyor, sesiyle, sözüyle bir öfke çığlığına kesiyor, her şey Bayramoğlunu yeriyor, onun bu durumlara düşecek adam olmadığını, onun ölmesi, kara topraklara düşerek bu alçak durumdan kurtulmasını diliyor, sonra birden de hüzünden, öfkeden, yergiden karalamaya, taşlamaya, güldürüye geçiyor, destan Bayramoğlunun ölüsüne yakılan bir gülünç ağıtla bitiyordu.

Bayramoğlu:

İki gün içinde Aşık Kıvrak Aliyi isterim, diye buyurdu. “Gelmek istemezse, onun bana ölüsünü getirirsiniz. Gelirken sazını da yanma alsın."

Adamları daha iki gün dolmadan Aşık Kıvrak Aliyi buldular getirdiler.

Bayramoğlu, yüzü bir çakmaktaşı kayası gibi keskin, Aşık Kıvrak Aliyi ayağa kalkarak karşıladı:

Buyur Aşık, hoş gelmiş safalar getirmişsiniz.

Hoş bulduk Bayramoğlu.

Bayramoğlunun bıçak gibi yüzünü gören Aşık Kıvrak Alinin de yüzü, onun yüzünden de daha sertleşti:

Sen bir Bayramoğlu destanı söylüyormuşsun.

Söylüyorum.

Bana da söyleyeceksin.

Sana da söylerim.

Ne bir eksik, ne bir fazla.

Aşık Kıvrak Ali gülümsedi, sazını kucağına çekti, başladı söylemeye.

Bulundukları büyük evin uzun salonu ağzına kadar insanla dolmuştu, herkes can kulağıyla Bayramoğlu destanını dinliyordu.

Bayramoğlu sırtını duvara dayamış, sağ elini kuşağının altına sokmuş, bağdaş kurmuş oturmuş, yüzünden hiçbir duygusunu belli etmeden Aşığı dinliyordu.

İlk akşamdan destana başlayan Aşık, destanını şafağın ilk horozları öterken bitirdi. O, destanı bitirince, bir kaya parçası gibi donmuş kalmış Bayramoğlunun gözlerinden iri iki damla yaş yanaklarından aşağıya yuvarlandı, bıyıklarının arasında yitti.

Diline sağlık Aşık, dedi yıkılmış, bitkin bir sesle Bayramoğlu. “Çok güzel, çok haklı, çok namuslu, korkusuz söylemişsin Aşık. Bu dünyada senin gibi aşıklar olunca arkadaş, iyiliğin, doğruluğun, güzelliğin sırtı yere gelemez."

Sağ ol Bayramoğlu.

Aşık ayağa kalkınca Bayramoğlu da, ötekiler de toptan ayağa fırladılar:

Seni memnun edemedim Aşık, çünkü hiçbir şeyim yok. Neyim varsa elimden aldırdım. Kusuruma kalma.

Bayramoğlu sağ olsun.

Bayramoğlu Aşığın koluna girdi, dışarıya ayaza çıktılar, karları çatırdatarak köyün dışına yürüdüler. Dikenlidüzünü silme bir ay ışığı doldurmuş, karlar incecik bir cam göbeği mavisinde ışılaşıyordu. Gölgeleri önlerinde, onlarla birlikte ağır ağır ilerliyordu.

Bayramoğlu onun kolunu dostça sıkarak, yumuşacık, sıcak bir sesle, yavaşça:

Bu destan böyle bitmese ne iyi olur, öyle değil mi Aşık Ali?

İyi olur, diye onu onayladı Aşık Kıvrak Ali.

Konuşarak, destandan, eski Aşıklardan, Karacaoğlandan, Dadaloğlundan, Aşık Halilden söz ederek eve geri döndüler. Ocakta çaylar kaynıyor,

tereyağları topak topak, üstleri ayran kabarcıklı sofraya taşınıyor, kazanlarda tarhana çorbası, nane, sarımsak kokuları saçarak pişiyordu.

Babasının askere gittiği günü Bayramoğlu olduğu gibi anımsıyordu. Babası, iki amcası, üç dayısı hep birlikte savaşa çağrılmışlardı. Anası, dedesi, bütün köyle birlikte askere gidenleri ta kasabaya kadar uğurlamışlar, sevkiyat camilere doldurulduktan sonra bile kasabadan ayrılamamışlardı. Birkaç ay sonra da Bayramoğlunun babasının, amcalarının, dayılarının künyesi gelmişti. Birkaç yıl geçince anlaşıldı ki bu dağlardan askere gidenlerin hemen hepsi savaş alanlarında kalmışlardı. Yaşlılardan, sakatlardan, bir de asker kaçaklarından, çocuklardan başka erkek kalmamıştı dağlarda. Artık her işi, erkek işi, kadın işi demeden kadınlar görüyorlardı.

Bir gün anası, iki ablasıyla köyün alt yanındaki koyakta döven sürüyorlardı. İkindi üstüydü, gün yıkılmış gitmişti ki üç silahlı adam geldi harmana, su istediler, su verdi onlara kızlar. Meşenin dibine oturdular, bir süre dinlendiler. İçlerinden çangal bıyıklısı sordu:

"Hatun," dedi yılışık bir sesle, “sen bu kızları nerede büyüttün ki, gün yüzü görmemişler, her birisi bir dünya güzeli. Bu kızlar bize yazılıp gelir. Sen de şu bizim arkadaşımızınsın. Bunun çoktan beri sende gözü varmış. Kocan askerden dönmeyince sevincinden deliye döndü. Allahın emri Peygamberin kavliyle seni şu sarı bıyıklıya, kızlarını da benimle, şu arkadaşıma istiyorum."

Ana, silahlı kişilere yalvarıp yakarmaya başladı. Sonunda o konuşan kişi ananın ağzını kapattı, koluna girdi ayağa kaldırdı. Kızları da ötekiler yakaladılar. Kızlar çığlıklar attı. Ötekiler onları birer yumrukta susturdular. Bayramoğlu, bu durum karşısında çılgına döndü, yerden kaldırabildiği kaya parçalarını alıp alıp silahlı kişilerin üstüne fırlatıyordu. On dört yaşlarındaydı. Silahlı adamlardan biri sonunda onun saldırılarına dayanamadı, belinden tabancasını çekti, Bayramoğlunun üstüne boşalttı. Çocuk oraya yığıldı kaldı. Hiç sesi sadası çıkmadı. Bir çalının dibine düştü. Çok kan yitiriyordu, gömleğini çıkardı, kurşun kaba etine girmiş, yararak dışarıya çıkmıştı, bacağını sıkı sıkıya sardı, sürünerek köye geldi. Köydekiler ona baktılar, türlü dağ çiçeklerinden, otlarından ona ilaç, fitil yaptılar, onu tez günde iyi ettiler, Bayramoğlu daha yarası iyi olmadan tarlaya döndü, döveni sürdü, ürünü çuvalladı eve getirdi. Anasından, ablalarından hiçbir yerden en küçük bir haber bile alamıyor, öfkesinden, merakından deliye dönüyordu. Evde babasından kalma bir tabanca vardı,

onu beline taktı, karşı dağa çıktı, torbada ne kadar fişek varsa, küçücük ak taşları nişan alarak sıktı, hiçbir attığını vuramadı. Evlerinde beş tane tosunları vardı, üçünü sattı, o zamanlar, ortada erkek kalmadığı için silah, mermi çok ucuzlamıştı, çok güzel bir filinta, bol bol mermi aldı. Köylerinde, karşı dağın ardından gelen Kürt Haydar derler çok yaşlı bir kişi vardı, üç kızıyla büyük bir evde oturur, güzel, soylu atlar yetiştirirdi. Küp küp altınları olduğu söyleniyordu. Sürü sürü koyunları aşağıdaki düzlükte yayılırdı. Belki elli tane de tazı beslerdi. Her birisi, kırmızı, sarı, kara, ala, uzun boyunlu, uzun bacaklı, ince uzun belli tazılar. Ve bu dağlarda attığını vurmakta üstüne yoktu. Onun atıcılığını Bayramoğlu bile görmüş, gökyüzünün uzaklarından bir kırmızı kartalın tenger menger düşüşüne tanık olmuştu. Onun gözünün gördüğü her şeyi, ne kadar küçük olursa olsun, vurduğu bu dağlarda herkesçe biliniyor, bu yüzden ona ne eşkıya, ne de bir hırsız yaklaşamıyordu. Bayramoğlu filintasını, bir büyük torba dolusu mermilerini aldı doğru Kürt Haydara gitti. “Bana atıcılığı öğreteceksin Haydar Ağa," dedi. “Ben de senin gibi olacağım."

Kürt Haydar onun elindeki filintayı aldı, evire çevire uzun uzun inceledikten sonra, “Güzel filinta," dedi, “hayırlı olsun. Sen kimin oğlusun?" Çocuk, “Bayramın oğluyum," diye karşılık, verdi, “hani savaşa gitti de gelmedi ya..." Kürt Haydar Bayramı çok severdi, “Hakkın var," dedi, “sen nişancılığı, bu dünyada herkesten daha iyi öğrenmelisin. Anandan, bacılarından hiç haber yok mu?" Anasının, bacılarının sözü edilince yerin dibine geçiyordu çocuk. Kıpkırmızı kesilerek, “Gülmezoğlu Nebi," diyebildi. “Vay alçak vay," diye, boyun damarları şişerek öfkelendi Kürt Haydar. “O, Bayramdan öç alıyor, Gülmezin oğlu. O, Bayramı hiç çekemezdi. Bayram babayiğitti, o, beş para etmez yüreksizin birisiydi. Haydi bakalım, hemen başlayalım." Ve hemen başladılar. Kürt Haydar bundan sonra ona hep Bayramoğlu, dedi, bundan sonra köylüler de ona böyle seslendiler, öz adı unutuldu.

Nişan talimleri aylarca sürdü. Kürt Haydar Gülmezoğlu Nebiye o kadar çok kızıyordu ki, Bayramoğluyla seve seve uğraşıyordu. Sonunda:

Var git Bayramoğlu, Allah yolunu açık, kurşununu keskin eylesin, dedi, onun saçlarını okşayarak. “Şimdi sen benden de, herkeslerden de daha nişancısın. Bu dağlarda, şu aşağıdaki ovada nişancılıkta senin elini tutacak kimse yok."

Bayramoğlu, iyi bir nişancı olmuştu ya, attığını dediği yerden vuruyordu ya Gülmezoğlu Nebiden de, herkesten de ödü kopuyordu. Karanlık basınca

da, tek başına kaldığı evde korkusundan sabahlara kadar uyuyamıyordu. Köyün dışına da hiç çıkamıyordu. Korkusunu yenmek için elinden geleni yapmış, bir türlü kendisiyle başa çıkamamıştı. Sonunda, o, korkusunun içinde çürür, kurtulmak için çırpmırken anasıyla bacıları bitkin eve geldiler. Bayramoğlu buna çok sevindi, sevincinden deliye döndü. Onların eve dönüşleri için kurban kesti. Sevincinden ne yapacağını bilemiyor, gözlerine uyku girmiyordu. Anasına, kız kardeşlerine, onlar gittikten sonra neler yaptığını, nasıl bir nişancı olduğunu anlata anlata bitiremiyor, Gülmezoğlu Nebiyle bir daha karşı karşıya gelirse, ya Allah ona verir, ya bana, diyor, övünüyordu.

Bir on beş gün sonra Gülmezoğlu Nebi gece yarısı eve geldi, kadınları, hançerini çekerek önüne kattı götürdü. Bayramoğlu, onların arkasından dışarıya koştu, kese yoldan koşarak önlerini kesti, pusuya yattı, ortalık gündüz gibiydi, üç adam, üç ağlayan kadın, o bir kayanın arkasına yatmıştı, önünden geçtiler. Bayramoğlu o kadar titriyordu ki, o kadar çözülmüştü ki tetiğe basacak gücü kendinde bulamadı.

Bundan sonra anasıyla kız kardeşleri her on beş güne bir, her ayda birkaçtılar kaçtılar eve geldiler, Gülmezoğlu Nebi ve arkadaşları da her seferinde gece yarıları onları aldılar götürdüler. Her seferinde de Bayramoğlu onların yoluna pusu kurdu, eli tetiğe varmadı.

Son gelişinde anası artık ona çok kızmıştı:

"Sen ne biçim erkeksin?" diye bağırdı. “Boyun devrilsin de kara topraklara gir. Biz her seferinde kaçıyoruz. Gülmezoğlu her seferinde geliyor, bizi senin elinden alıyor. Bir de bu dağların en iyi nişancısıymış benim oğlum, yiğidim oğlum. Bir tarla sıçanı kadar korkak oğlum. Sen olmaz olasın oğlum."

Bunun üstüne Bayramoğlu anasıyla, bacılarıyla hiç konuşmadı. Birkaç gün de eve uğramadı, bir ağacın kovuğuna sığınıp, yemek yemeden, suç içmeden orada kasılmış kaldı. Sonra da Kürt Haydara gitmeyi akıl etti, başına gelenleri, hiçbir şeyi saklamadan ona bir bir anlattı, “Korkuyorum, korkmaktan ölüyorum, korkudan aklım başımdan gidiyor, korkudan tetiğe basamıyorum. Kendimi öldürmek istiyorum, o zaman da daha çok korkuyorum," dedi. “Bu kadar korkan insan kendini öldürebilir mi, kendini öldürebilir mi?"

Öldürür, dedi Kürt Haydar gülerek, onun saçlarını okşayarak, “İnsan korktuğu için öldürür, kendini de başkalarını da. En çok korkan, korkunun son sınırına varana dek korkan, korkudan başka hiçbir şeysi kalmamış insan

en yürekli insandır. Şu anlattıklarından senin durumunu bir iyice anladım ki sen iliklerine kadar korkmuş, korkuyu aşacak kadar korkmuş, tepeden tırnağa korkuya kesmişsin. Var git yolun açık olsun, sen bugün değilse de yarın, senin yüreğini bu kadar büyük korku almışken Gülmezoğlunu da öldürürsün, varır gider padişahı da öldürürsün."

Korku, korkudan el ayak çözülmesi üstüne o gece uyumadan sabaha kadar konuştular. Bayramoğlu, en ince ayrıntılarına kadar korkularını anlattı, Kürt Haydar da bıkmadan usanmadan yorumladı.

Kendini toparlayıp, canını dişine takarak, yeter ki bir kez tetiğe basabil, gerisi çorap söküğü gibi gelir artık. Artık seni ondan sonra kimse tutamaz.

Ve gece yarısı Gülmezoğlu Nebi gene geldi. Kadınları önüne kattı. Bu sefer kadınlar artık hiç direnmediler. Anası giderken, direğin dibine büzülmüş kalmış, bütün kanı çekilip apak kesilmiş oğlunun yüzüne bakmadı bile.

Her seferki gibi, gene ayakları onu aldı pusu yerine götürdü. Korkuyu aşan bir korkuyla korkuyordu. Bir ara kaskatı kesildi, ardından da çözüldü. Ateşler içinde yandı, ter döktü, ardından da bütün bedeni buza kesti. Neredeyse dişleri takırdayacaktı. Gece karanlıktı, ortalığı yıldız ışıkları az da olsa aydınlatıyordu. Önde gelenin Gülmezoğlu olduğunu seçti keskin gözleri. Arkasından anası, onun yanında da kız kardeşleri, en arkadan da öteki adamlar geliyorlardı. Gülmezoğlunun karartısı tam karşısına gelince öylesine bir korkuya kapıldı ki kendinden geçti, eli tetiğe kendiliğinden gitti. Filintanın namlusu kendiliğinden arkadaki adamlara döndü.

Bayramoğlu beraberinde bir torba fişek getirmiş, tarakları filintaya basıp basıp geceyi kurşunluyordu. Bütün köy uyanmış, Bayramoğlunun kurşun sıktığı yöreye gelmişler, kayaların, kütüklerin arkasına sinmişler, Bayramoğlunun biteviye sıktığı kurşunların seslerini dinliyorlardı. Sabah oldu, gün açıldı. Bayramoğlunun da kurşunları bitti. Yorgunluktan her şeyi unutmuştu. Başını önündeki kütüğün üstüne koydu, koyar koymaz da uyudu. Anası geldi, onu incitmeden kaldırdı, birkaç kadın da ona yardım etti, Bayramoğlunun koluna girdiler, ayakları sürüklenerek, onu aldılar eve götürdüler yatırdılar. İlk kurşunu yiyen Gülmezoğlu yaralı kaçmış, öteki iki arkadaşıysa kanlar içinde yolun ortasına serilmiş kalmışlardı.

Bayramoğlu çabuk kendine geldi. İlk işi Gülmezoğlunu sormak oldu. Ölmediğini, yaralandığını söylediler. Bayramoğlu, tabancasını takıp onu izledi. Gülmezoğlu, izlendiğini anlayınca kaçtı. Bu çocuktan gözü çok korkmuştu. Bayramoğlu onu kaçtığı İskenderunda buldu. Kasabanın

alanında, o gün pazar vardı, kalabalığın içinde, alnının ortası budur, diye kurşunu patlattı. Kurşun, o anda araya giren başka birisinin kafasını deldi. Gülmezoğlu İskenderunda yitti. Bayramoğlu onun ardını bırakmıyordu. Onu Antakyada buldu, elinden kaçırdı. Hamada, bir gece karşı karşıya geldiler. Bayramoğlu, tabancasını çekmeyi unutarak, onun gırtlağına atladı. Eğer, yandan yöreden yetişenler Gülmezoğlunu onun hırslı, çelikleşmiş, korkuyla gerilmiş ellerinden kurtarmasalardı, gözleri yuvalarından fırlayarak pörtlemiş adam öbür dünyayı biraz sonra boylayacaktı. Gülmezoğlu Hamadan sonra Halebe, Halepten Şama gitti. Bayramoğlu, o, nereye giderse onun gölgesi gibi izliyor, sonunda da onunla karşı karşıya geliyordu ya Gülmezoğlu yedi canlıydı, onu ya, elini ayağını kesen büyük korkusunun, ya da onu bulma sevincinin telaşından bir türlü öldüremiyordu. Onu süre süre Adanaya, ardından da kasabaya getirdi. O gün kasabanın pazarıydı. Pazaryerinde iğne atsan insandan yere düşmüyordu. Köprünün alt başında, İnce Memedin atının kurşuna dizildiği yerde karşı karşıya geldiler. Gülmezoğlu tabancasını ondan önce çekti ya, daha o tetiğe çökmeden Bayramoğlu, bir şahin atikliğiyle onun üstüne atladı, bir eliyle gırtlağına yapıştı, öbür eliyle hançerini çekti. Korkudan kendinden geçmiş, durmadan Gülmezoğluna hançerini üşürüyordu. Adam yere düştü, canı çıktı o daha daha hançerini, eli makina gibi işleyerek, adamın neresine gelirse sokup sokup çekiyor, o büyük kalabalık donmuş kalmış, gözleri büyümüş, olanı biteni seyretmekten başka hiçbir şey yapamıyordu. Sonunda Bayramoğlu, tepeden tırnağa, bir iğne ucu kadar yeri gözükmemesine kan içinde kaldı. Bir süre sonra çok yorulmuş olacak ki, ölünün üstünden doğruldu, boş gözlerle yanına yönüne, yerdeki kana batmış çıkmış ölüye baktı, hiçbir şey anlamadı. Korkusunu da unutmuştu. Birden korkusu aklına geldi, önünde yatan, kandan gözükmeyen ölüyü gördü. Pazaryerindeki gözleri şaşkınlıktan büyümüş, hıncahınç kalabalığı da gördü. Korkusu gittikçe büyüdü. Neredeyse eli ayağı çözülecek, şuraya, ölünün yanına çöküp kalacaktı. Böyle eli ayağı çözülüp kendinden geçecekken hep tabancası gelirdi aklına. Tabancasını çekti, ölünün üstüne, içinde ne kadar mermi varsa boşalttı. Cebinden mermiler çıkardı. Soğukkanlı, ölünün başucunda durmuş, tabancanın topunu ağır ağır çevirerek mermileri yerleştirdi, yavaş yavaş yukarıya, çarşıya yöneldi. Herkes onu Candarma Komutanlığına gidiyor sandı. Oysa Bayramoğlu, Candarma Komutanlığının yakınına gelince yan sokağa saptı, eski kiliseyi geçerek tepeye, çalılıkların içine vurdu, az sonra da kendini ormanda, bir pınarın başında buldu.

Avuçlarıyla kana kana su içti, ardından da oraya, pınarın başına, yarpuzların içine yattı, uyudu. Arkasından ormana gelen kolluk güçleri onu ne kadar sıkı aradılarsa da bulamadılar.

Bayramoğlunun Gülmezoğlu Nebiyi öldürüşü dillere düştü. Çukurovada, Toroslarda namı kısa bir sürede yürüdü. Bayramoğlu bu namla başına, gözünü daldan budaktan sakınmayan arkadaşlar topladı. Uzun bir süre dağda gezdi, zenginden aldı fakire verdi, üstüne türküler, destanlar çıkarıldı, halaylar yapıldı. Adı Genç Osman, Köroğlu, Hazreti Ali, çift boynuzlu İskenderle bir tutuldu. Elini sürdüğü hastalar bütün dertlerinden salah buldu. Bastığı toprağın suyunu içenler cümle dertlerinden arınıp pirüpak oldular. Kurtuluş Savaşı gelip çatınca da Bayramoğlu, Karayılan gibi, Gizik Duran, Yörük Ali Efe, Gökçen Efe, Demirci Efe gibi silahını düşmana çevirdi. Haçında, Karboğazında, Mamurede çarpıştı. Kurtuluş Savaşı kazanılınca da tüfeğini atıp köyüne çekildi. Köye geldiğinde cebinde bir tek Osmanlı altını vardı. O parayla bir çift öküz, bir saban aldı. Artan paraya da çayla şeker, çayı çok seviyordu. Çiftçiliğe başladı. Çıkardığı ürünler ancak evini, kör topal, döndürüyordu. Her zaman da, her gün çay içecek kadar para kazanamıyordu. Anası daha sağdı. Evlenmiş üç tane de çocuğu olmuştu, ikisi erkek, birisi kız. Kız kardeşleri de Gülmezoğlunun ölümünden sonra evlenebilmişlerdi. İnce Memedin dağa çıkışı, Abdi Ağayı inatla kovalayarak öldürmesi, Ali Safa Bey hikayesi, sonuncu da Çiçekli Mahmut Ağa olayı onu çok etkilemiş, İnce Memede içinden derin bir sevgi bağlamıştı. Bu genç adam onun yapamadıklarını da yapıyordu. Onun ünü Bayramoğlunun ününü çoktan geçmişti. Bayramoğlu, aradan yıllar geçince unutulmaya yüz tutmuş, İnce Memedse kıyamete kadar unutulmayacaktı. Durum bunu gösteriyordu. Ve her gün, merak sarmıştı, en ince ayrıntısına kadar İnce Memedin devinimlerini izliyor, o da benim gibi, korkudan da öte korkuyor, diyordu. Bayramoğlu, Kurtuluş Savaşı günlerinde bütün korkusunu yitirmiş, gözünü daldan budaktan esirgemeyen, kendisini ateşin ortasına kopup koyveren yiğit bir kişi olmuştu. Çünkü Kurtuluş Savaşı günlerinde yalnız, tek başına değildi. Düşmana karşı bütün insanlarla birlikte dövüşüyordu. Bu yüzden korkuyu unutmuş, içindeki korkuyu bütün insanlara dağıtmıştı. Belki de korkuya alışmıştı. İçinde oluşan bu değişiklikten dolayıdır ki, eşkıyalığı bırakmış, hiçbir şey kabul etmeyerek köyüne çekilmiş, inanılmaz bir yoksulluğun içine düşmüştü. İnce Memedi, takibe çık, dedikleri zamana kadar korkmadan, ot gibi yaşamıştı. Karşısına İnce Memed işi çıkıncadır ki...

Haberciler gene sıklaştılar, İnce Memedin yeri iyice saptanmıştı. Bayramoğlu, Yüzbaşı Faruğa, Yüzbaşı Gavur Aliye, teğmenlere haber gönderdi, gece Alidağımn dibinde buluştular, İnce Memed onların durumlarını haber almasın diye akla gelen her gizliliğe, onu yanıltmak için her hileye başvuruyorlardı. İnce Memed Yolaşan köyünde Gül Dedenin evindeydi. Bu kesindi, öyleyse bütün birlikler ters yöne gidecekler, sonra da çok çabuk bir dönüşle Yolaşan köyünü saracaklardı. O gece yürüyüşe geçtiler, sabaha karşı Yalnızçam köyüne geldiler. İnce Memed, onların Yolaşana gelmek için yön değiştirdiklerini anlamış, o da onların gittiği yöne yönelmiş, onlardan önce kese yollardan Yalnızçam köyüne gelmiş, Veli Dedenin evine yerleşmişti. Şimdi çete biraz daha çoğalmış, on dokuz kişi olmuşlardı.

Telaşlı bir haber geldi:

Köyü sardılar.

Eyvah, bizi aldattı Bayramoğlu, dedi Ferhat Hoca. “Boşa attı, dolu çıktı. Şimdi ne yapacağız, hazırlanın, köyü daha iyice sarmadan onlar, biz..."

Dur, Hoca. dedi Memed, yüzü sapsarı kesilmişti ya soğukkanlılığını yitirmiyordu. “Dur Hocam, dur da bir yolunu bulalım. Biz şimdi bu köyden ayrılırsak, bizi bu düzlükte Bayramoğlu keklik gibi avlar."

Sarıldık, dedi Hoca. Bir yandan konuşuyor, bir yandan da fişekliklerini kuşanıyordu. “Çabuk olun çocuklar, belki daha iyice kuşatamadılar köyü, kuşattılarsa da, böyle eli kolu bağlı onların kucaklarına düşmektense çarpışa çarpışa ölürüz."

Dur Hocam, dur, acele işe şeytan karışır.

Memed evin ortasında dimdik durdu, elini çenesine verdi, bir süre düşündü. Bu arada Ferhat Hoca kıpır kıpır, telaşından ölüyordu.

Veli Dede!

Buyur İnce Memed.

Bize yardım edeceksin.

Can baş üstüne İnce Memed.

Şimdi hemen on dokuz kişi çağır dışardan...

Şimdi, derhal.

Sanki orada hazırmışlar gibi o anda on dokuz kişi eve girdi.

Şimdi soyunun arkadaşlar. Bizimkiler sizde, sizin giyitler bizde olacak.

Ferhat Hocanın yüzü güldü, Memedin yanına yürüdü, omuzuna elini koydu okşadı, “Anladım," dedi, “başka hiç mümkünümüz çaremiz yok!"

Yok, dedi Memed. “Tek kurtuluşumuz bu. Yalnız çocuklar... Onlar hain ve geveze olurlar."

Siz çocuklardan korkmayın, şimdi az sonra kızamık olur hepsi, yatağa girerler.

"Ben çocuklardan korkarım," dedi Hoca.

Korkmayın, hiçbirisi yataktan çıkamaz, Ali gelse gene yataktan çıkamazlar, beni dinlerler, dedi Veli Dede.

Köylüler eşkıyaların, eşkıyalar da köylülerin giyitlerini giydiler. Ferhat Hocayla İnce Memede en fıkara köylülerin yırtık pırtıkları düşmüştü.

Silahları alın çocuklar yerden, fesleri, dürbünleri de... Şimdi herkes evlere, köyün içine dağılsın.

Silahları bulamazlar, dedi Veli Dede. “Öyle bir saklayacağım ki onları, ben bile arayınca bulamayacağım."

Eşkıyalar ve köylüler köyün içine dağıldılar.

Ya bizi, bütün köyü bir araya toplarlarsa... Ya Bayramoğlunun yanındaki Uzun Cabbar seni Bayramoğluna söylerse?

Söylemez, dedi güvenli bir sesle İnce Memed, “o benim arkadaşımdır."

Topal Ali de Bayramoğlunun yanında.

Memed güldü:

Etme eyleme Hocam, dedi.

Hoca da güldü.

Yel Musa da içlerinde, izimizi o sürüyor. Burasını da iz süre süre o bulmuştur. Yel Musa seni tanımaz mı?

Tanır, dedi Memed.

Şu Bayramoğlu başımıza bela oldu, kudurmuş, tüyü dökülmüş uyuz köpek. Keski onu öldürseydik.

Keski, dedi Memed. “Onun böyle edeceğini, Arif Saimin, ağaların iti olacağını, koca Bayramoğlunun bu kadar alçalabileceğini kim bilebilirdi ki... Ya Yel Musa... Bu adam oldum olası benim ardımda. Ne dedim de öldürmedim onu. Keski Topal Aliyi dinleseydim. İşte bugünkü hal başımıza gelmezdi."

Ben çocuklardan korkuyorum, dedi Ferhat Hoca. “Bir tanesi yataktan kaçıp da..."

"Kaçamazlar," dedi Memed, “Bunlar bize benzemezler. Bunlar Alevidirler, çocukları bile Dedelerinin sözlerinden, öldür Allah çıkmazlar."

Ya bir deli, namussuz çıkar da içlerinden bizi Bayramoğluna gösterirse...

Veli Dede her şeyin tedbirini çoktan almıştır, delinin, namussuzun bile...

Öyleyse Yel Musadan başka...

Belki başkaları da tanıyordur.

Aldırma, dedi Ferhat Hoca, “tevekkül tü taalallah."

Bütün köy, bir beden kesilmişler, kızamıklı yataktaki çocukları, hastaları sayrıları, yatalakları, yaşlılarıyla Bayramoğlu birliğini bekliyorlar, köyden çıt çıkmıyor, çok uzaklarda birkaç köpek ürüşüp, birkaç eşek anırıyordu.

Derken Yel Musa önde, onun yanında Topal Ali, biraz ötelerinde de atının üstünde dimdik duran Bayramoğlu, sağında Yüzbaşı Faruk, Yüzbaşı Faruğun az gerisinde Asım Çavuş, Yüzbaşı Gavur Ali, Teğmen Halis, Teğmen İzzet Nuri gözleri Yel Musanın iz süren değneğinde geliyordu. Yel Musa izi süre süre Veli Dedenin hem ev, hem de derimevi bulunan geniş avlusuna kadar getirdi:

İşte bu eve girmişler eşkıyalar ve çıkmamışlar buradan ve on dokuz kişiler. “Dernek ki Yel Musa, eşkıyalar benim eve girmişler, bir daha da buradan çıkmamışlar?"

Yel Musa, kendine güvenmiş:

Evet Veli Dede, çıkmamışlar, diye alaylı konuştu.

Buyur öyleyse, evin içini de ara, belki eşkıyaları elinle koymuş gibi bulursun.

"Arayacağım ve hem de izini bulduğum gibi İnce Memedi de ben bulacağım."

"Buyur içeriye."

Yel Musa elindeki kızılcık dalından değneğiyle izlere dokuna dokuna içeriye girdi, girmesiyle de çıkması bir oldu:

Eşkıyalar buradalar, bu köydeler, eğer kanat takıp uçmamışlarsa, bu evden iki saat önce çıkmışlar, köyün içine dağılmışlar.

Çabuk çabuk iz sürerekten köyün içine daldı, bir izi bir kapıya götürüyor, orada bırakıyor, öbür izi alıyordu. Vakit öğleyi geçerken ter içinde kalmış, geldi Bayramoğlunun karşısında durdu:

İnce Memed de içinde eşkıyaların on dokuzu da bu köyde. Evlerde, kuyularda, bir yerlerde saklanıyorlar, aranırsa bulunur. İzler köyün içine dağılmış, aşağı yukarı her eve uğramışlar.

Her evde ne işleri var da bütün evlere uğramışlar Yel Musa? diye sordu Bayramoğlu.

Eşkıyaların köylü giyiti giyerekten köylülere karışacağı Bayramoğlunun aklından bile geçmiyordu. Bu yürekliliği hiçbir aklı başında eşkıya

düşünemez, silahsız pusatsız, çırılçıplak köylünün arasına katılmayı kimse göze alamazdı.

Her eve uğramışlar Bayramoğlu...

Köyün içine daldı, değneği önünde, şahin gözleri değneğin ucuna dikilmiş köyü bir saat daha dolaştı geldi:

Sen ne söylersen söyle Bayramoğlu, dedi, “İnce Memed de, çetesi de bu köyde. O kadar aradım araştırdım, köyün dışına çıkmamışlar."

Nasıl bulalım, dersin?

Köyün içine dağılmışlar.

Bayramoğlu bir süre düşündükten sonra Yüzbaşı Faruğun yanına atını sürdü:

"Yüzbaşım," dedi, “senin bölüğü köye alalım da köyü ev ev arayarak, köyün bütün erkeğini alana toplayalım. Belki, hiç sanmıyorum ya, İnce Memed içlerindedir."

Yel Musaya döndü:

Sen İnce Memedi tanıyorsun değil mi?

Tanıyorum Bayramoğlu.

Şimdi görsen...

Tanırım Bayramoğlu. “Ben de Ferhat Hocayı tanırım," dedi Yüzbaşı.

Bir bölük candarma köye girdi, köyü ev ev arayarak erkekleri alana, çeşmenin önündeki düzlüğe toplamaya başladılar. Altıncı erkek olarak da İnce Memed getirildi, ortaya. Ayakları yalın, şalvarı yırtık pırtık, gömleğinin sökülmüş, tiftiklenmiş kuluncundan etleri gözüküyordu. Soğuktan büzülmüş, ayakları da kıpkırmızı kesilmişti. Yel Musa onu görünce ir kildi, bir çığlık attı. “İşte, işte İnce Memed," dedi, ona doğru yürüdü. Topal Ali onun yanında bitti, arkasından yürüdü, “Eğer onu gösterirsen seni şu anda öldürür, sonra da kendimi vururum," diye usulca, kesinlikle söyledi. Sesi öylesine kararlıydı ki, Yel Musa kendisini şimdiden ölmüş saydı. Ayakları biribirine dolanarak vardı İnce Memedin karşısında durdu, bir süre orada bekledi düşündü, sonra da sevinç içinde İnce Memedin yanındaki delikanlının yakasına yapıştı, “İşte bu, İnce Memed bu," diye bağırdı. Böyle bir hileye başvurarak canını kurtarmıştı, dolup taşan sevinci hemen buluverdiği hile yüzündendi. Tam bu sırada İnce Memedle Asım Çavuş göz göze geldiler, belli belirsiz biribirlerine gülümsediler. Bir buçuk saat içinde aşağı yukarı köyün bütün erkeklerini alana topladılar. En geç Ferhat Hoca bulunmuştu, öteki yaşlı birkaç hastayla birlikte alana getirildi. Ferhat Hoca ayakta duramayıp çeşmenin yalak

taşının kıyısına ilişti. Onun da ayağı, Memedinki gibi yalın, üstü başı da hilim hilimdi. Sakalını da az önce tıraş ettirmiş, sakalın yerindeki deri bembeyaz, hastalıklı ortaya çıkmıştı. Bu yaşlı, çeşmenin yalak taşma ilişip dizini karnına çekmiş, bir deri bir kemik kişiye Ferhat Hoca demeye bin tanık isterdi. Bu durumda değil Yüzbaşının, onu az önce sakallı gören köylülerin tanımalarının bile mümkünü yoktu.

Köyü aradılar, taradılar, İnce Memed diye Yel Musanm gösterdiği delikanlıyı Kertişe teslim ettiler, Kertiş Ali onun kemiklerini kırıp, iliklerini söktü, sonunda delikanlı, ben hem Memedim ve hem de bir iyice İnce Memedim, dedi. Bunun arkasından Kertiş Ali delikanlıyı, ben Memed ve hem de İnce Memed değilim, diye sıkıştırdı, yedi kaburgasını kırarak onu bayılttı, öldü, diye de bıraktı, Faruk Yüzbaşıya geldi, “Bu adam İnce Memed değil," dedi. “O kadar dövdüm de, İnce Memed olmadığını ona söyletemedim."

Faruk Yüzbaşı:

Öyleyse kurşuna dizelim pezevengi İnce Memed diye, dedi, bağırdı. Öfkesinden kudurmuştu. “Kurşuna dizelim ve çarpışmada vuruldu, diyelim."

Gavur Ali Yüzbaşı onu bu düşüncesinden caydırmak için çok diller döktü.

Yel Musa ortalığa düşmüş, delirmişçesine bağırıyor, “Vallahi de, billahi de İnce Memed bu köyde, bu insanların arasında, Kurana el basarak yemin ederim ki o burada... Ben İnce Memedi göreli çok oldu da tanıyamadım. Onu içinizde gören, tanıyan bir kişi yok mu, olmaz olur mu, korkuyor da söylemiyorsunuz."

Parlak bir güneş ortalığı doldurmuş, karların üstü kıvılcımlanan mavi ışıltılara kesmişti.

Köyün alanındaki kalabalık candarmaların izniyle yavaş yavaş dağılıyor, Yel Musaysa, son bir gayretle ortalığa düşmüş bağırıyor, önüne gelenin yakasına yapışıyor, “Doğru söyle, Kurana el bas, sen İnce Memedi görmedin mi?" diye soruyor, ondan olumlu bir karşılık alamayınca öteki adama geçiyordu. En sonunda geldi Topal Alinin yakasına yapıştı, “Sen de mi, sende mi görmedin İnce Memedi?" diye onu sarsmaya başladı. Ali, onun elinden yakasını kurtarırken, “Görmedim," dedi, “İnce yok. Atına bindi de gitti." Yel Musa yeniden onun yakasına yapıştı, gözleri yuvalarından fırlamış, boyun damarları şişmişti. “Ben seni öldüreceğim, asıl ben seni, ben seni... Sen benim izciliğimi kıskanıyor, her seferinde İnce

Memedi elimden alıyor, beni dünyaya rezil rüsvay ediyorsun. Ben seni, ben seni, ben seni öldüreceğim sonunda."

Öldür, dedi Topal Ali, “öldür beni de şu dünyayı sana versinler. Öldür beni de cennete git. Öldür beni de.."

Yel Musa bir yılan ıslığı gibi soludu:

Öldüreceğim seni, öldüreceğim. Sen, bu dünyada senden üstün izci olmasını çekemiyorsun. Çekemiyorsun da her seferinde avımı elimden alıyorsun. Seni, seni...

Sonra Yel Musa çözüldü, Topal Alinin yakasını bıraktı, orada bir taş duvarın üstüne çöktü, için için ağlamaya başladı. Topal Ali ona acıdı, geldi yanına çöktü, “Bak Musa kardaş," dedi, “mesele senin bildiğin gibi değil. Sen büyük bir izcisin. Bu dünyaya senin gibi bir izci ne geldi, ne de gelir. Değil ben, senin eline izci Kel Abbas bile su dökemez. Ben kimim ki Yel Musa gibi bir ustayı kıskanayım. Mesele senin bildiğin gibi değil."

Yel Musanın gözleri parladı, sevinçten keçi sakalı titredi:

Gerçek mi bu söylediklerin, benimle alay etmiyorsun ya? diye Topal Alinin eline sarıldı.

Kurana el basarım ki gerçeği söylüyorum.

İyi öyleyse, İnce Memedi kurtardığımıza iyi yaptık.

İyi yaptık, dedi Topal Ali, onun yanından ayrıldı, Bayramoğlunun yanma geldi.

"İnce Memed buralarda dolanıyor," dedi Bayramoğlu. “Bu adam ya düpedüz ahmak, ya kendine çok güveniyor, ya da beni hiçe sayıyor."

Topal Ali ona söyleyecek söz bulamadı, sustu.

Yalnızçam köyünden biraz sonra ayrıldılar, onlar köyden ayrılır ayrılmaz da yataktaki kızamıklı çocukların hepsi birden arı oğul verircesine dışarıya döküldüler. Köyü bir sevinç dalgası sardı. O gece perşembe gecesiydi. Dede derimevinde büyük bir Cem kurdu. Gün yüzü görmemiş demeler söyleyip semahlar çaldı. Uzun, ince, kuğu boyunlu kadınlar, büyük gözlü, pos bıyıklı, karayağız, dal gibi delikanlılar semah döndüler. Dede semaha Hazreti Aliyi, on iki imamı, Genç Osmanı, Baba İshakı, Pir Sultanı, Baba İlyası, Sarı Saltıkı, Köroğlunu, Türkmen Kocası Yunusu, Hacı Bektaşi Veliyi, Abdal Musayı, Kırkları, Yedileri, Üçleri çağırdı. Hep birlikte sabaha kadar, eriş ya Dede Sultan diyerek semah döndüler. Onlarla birlikte bütün Toros dağları dağı taşı, ağacı, suyu, yıldızları, kurdu karıncası, börtü böceği, kar altından yeni çıkmış apak kar çiçekleriyle semah döndü. Onlarla birlikte gülbenk çektiler. Candarmalarca öldürülmüş yedi Memedleri andılar.

Ölüleri çıplak atlara atılmış her bir Memedin üstünde ışıltılı, çok mavi, bir damla güneş gibi bir kuş uçuyor, atlar durunca kuşlar da duruyor, onlar yürüyünce kuşlar da gidiyordu. Yedi Memedin üstündeki yedi güneş damlası mavi kuş da Toroslardan kasabaya kadar Memedlerin üstünde ışıltılı mavi çizgiler çizerek indiler, Candarma Komutanlığının avlusu köşesindeki iri nar ağacına konup, mavilerini duvarın dibindeki ölülerin üstlerine fora ettiler.

Bayramoğlu köyden çıkınca sırtını Alidağına döndü, batıya doğru inmeye başladı. Subaylar da türlü yönlere dağıldılar. Ama hepsi Alidağına sırtlarını dönmüşlerdi. İnce Memedin adamları onları anı anma izliyorlardı. Böylelikle Alidağı yollarını boş bıraktılar. Bayramoğlunun baştan beri bütün hesapları örümcek tuzağı üstüneydi. Bir eşkıya köylerde değil de dağda yaşayacaksa bu dağlardaki en uygun yer Alidağmdaki Karsavurdu koyağıydı. Karsavurdu mağaralarının her birisi bir saray gibiydi ve hiçbir candarma oralara ulaşmayı göze alamazdı bu karda kıyamette, alanlar da eşkıyaların hangi mağaraya saklandıklarını bilemezlerdi. Ama Bayramoğlu, Kör İbrahim, Horoz Ramo, Kürt Rüstem o mağaraya saklanmış eşkıyaları elleriyle koymuşlar gibi bulabilirlerdi. Bir de yanlarında Topal Ali, Yel Musa gibi gökteki kuşun izini süren kişiler olunca hele.

Söyle Topal Ali, İnce Memedi o köyde bulamadığımız iyi oldu değil mi?

İyi oldu Bayramoğlu.

Atlarını yan yana sürüyorlar, Bayramoğlu bir düşünüyor, bir atının başını çekiyor, Topal Alinin yüzüne bakıyor, bir şey söyleyecek oluyor, sonra da vazgeçiyordu.

Sonunda patladı:

Topal Ali, dedi, bir süre bekledi, “Topal Ali..." Atının boynunu sıvazladı. “Topal Ali, onun hangisi İnce Memeddi, Yel Musanın ilk gösterdiği kısa boylu geniş omuzlu olanı mı, yoksa son gösterdiği zayıf, uzun boylusu mu?"

İlk gösterdiği, dedi Topal Ali hiç telaşlanmadan.

Ne dedin de... Yel Musaya...

Onu hemen oracıkta öldürürdüm. Yel Musa cin gibi adam, yüzüme bakınca anladı.

"Ben de anladım," dedi Bayramoğlu.

Biliyordum, dedi Topal Ali.

Beni de öldürür müydün?

Öldürürdüm, dedi Topal Ali.

"Bak şimdi öyleyse Topal Ali, Memed, bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün Karsavurdu mağaralarına çıkacak. Ben de onu orada kıstıracağım. Yel Musa iz sürecek, iz sürmesine de gerek yok, eşkıyalar üstten bir alttaki mağarada kalırlar hep. O mağaranın eşiğinden bir pınar kaynar. Oraya candarma ulaşıncaya kadar, sen yanımdan hiç ayrılmayacak, Yel Musayla da, hiç kimseyle de konuşmayacaksın. Yoksa ben seni hemen öldürürüm, anladın mı?"

Anladım.

Topal Ali onların bu gece sabaha karşı Karsavurduya sığınacaklarını biliyordu. Bu kadar candarmanın arasında çekirge bir sıçrar, iki sıçrar sonra yakayı ele verirdi. Bu Bayramoğlundaki akıl da hiç kimsede yoktu. Dernek ki Bayramoğlu bu akılla bunca yıl bu dağlarda padişahlık etmişti. Ne yapmalıydı? İnce bugün değilse yarın kapana kısılacaktı. On dokuz kişi bunca askerle, bunca gün görmüş, ömür geçirmiş şahin gibi eşkıyayla nasıl başa çıkardı? Biliyordu, yanından bir dakika olsun ayrılmaya kalksa Bayramoğlu onu öldürüverirdi. Bir umarsızlığa düşmüş, ezildikçe eziliyordu.

Gece oldu, dolunay testekerlek göğün öbür uçundaydı. Mavi, ışıltılı bir duman çökmüştü Alidağına, Dikenlidüzüne. Mavi kar kıvılcımları uçuşuyordu gecede. Keskin bir ayaz ortalığı biçiyordu. Sabaha karşı ilk haberci geldi. İnce Memed çetesi köyden ayrılmış, Alidağına doğru yönlenmişti.

"Gördün mü Ali?"

"Gördüm," dedi Ali, can çekişir gibi.

Gün doğarken ay göğün ortasından batıya sarkmış mavisini yitirmişti. Alidağmın tepesi kızarır, bir billur pırıltısında yanar, kıvılcımlar bulutlar gibi döner savrulurken, ovaya da uçsuz bucaksız, sonsuz aklıkta ipiltiler çökmüştü. Bir köye girdiler, girer girmez de gözden yittiler. Birlikler arasında haberciler mekik dokuyor hiç kimse Bayramoğlunun dediğinden dışarı çıkmıyordu.

Ve ikinci gece kararlaştırdıkları gibi Bayramoğlu koyağın alt başından, Yüzbaşı Faruk soldan, Gavur Ali sağdan yürüyecekler. İnce Memed çetesine çıkacak yol bırakmayacaklardı. Eğer hasbelkader bir tanesi, birkaçı çemberden kurtulacak olurlarsa Teğmen Halisle İzzet Nurinin birlikleri onları düzde karşılayacaklardı.

Ve ikinci gece sabaha karşı Yel Musa, eliyle koymuş gibi eşkıyaların sığındıkları mağarayı Bayramoğluna gösterdi. Bayramoğlu onları uykuda

bastıracak, hepsini sabaha karşı kulaklarından tutacak, bu acemi çaylakları alacak kasabaya alayı vala ile götürecekti. Onların geldiğini, sarıldıklarını önce nöbetçi olan Temir gördü. İçeriye can havliyle girdi. Ortada büyük bir ateş yanıyor, eşkıyalar altlarında ve üstlerinde büyük ayı postları uyuyorlardı.

Geldiler, sarıldık.

"Kim?"

Candarmalar.

İnce Memed hemen ayağa fırladı, arkasından da ötekiler...

"Candarmalar olamaz, candarmalar buraya kadar gelemezler... Bu, Bayramoğludur."

Silahlarını aldılar dışarıya çıktılar, uçurumun başına geldiler, aşağıdaki derinlerdeki çay kudurmuş akıyor, sesi kulakları sağır edecek kadar gürültülü çağlıyordu.

"Teslim ol İnce Memed, her bir yerden sarıldın, kurtuluşun yok."

"Bayramoğlu, sen misin?"

"Sen kimsin?"

"Ben İnce Memedim."

"Teslim ol, yazık olacak sana."

"Sen hiç teslim oldun mu Bayramoğlu?"

Bayramoğlu karşılık vermedi. Ortada uzun süren bir sessizlik oldu. Sonra da üst baştan bir yaylım ateşi bastırdı. Kayaların, kütüklerin arkasına siperlendiler. Sağdan, soldan, üstten, alttan üstlerine o kadar çok kurşun yağıyordu ki şaşırdılar.

Kötü yakalandık Hocam.

Dur bakalım, belli olmaz, biz Bayramoğlunun üstüne gidelim, onu yerinden bir koparırsak, candarmalar kolay... Candarmalar dayanamazlar.

Bayramoğlunu da yerinden söküp atmak zor. Yanında Kör İbrahim, bizim Cabbar, Topal Ali, Horoz Ramo, Kürt Rüstem, daha başka eski eşkıyalar, Sarı Sultanoğlunun, öteki Beylerin adamları var. Ah, yalnız candarma olsaydı, candarma kolaydı.

Çarpışma bütün hızıyla sürüyordu. İlk anda İnce Memed çetesinden üç kişi yaralandı. Kurşunlar dört bir yönden geliyor, nereye siperleneceklerini bilemiyorlardı.

Sabah oldu, gün açıldı, karlar, kayalar, kar altında kalmış ağaçlar aydınlandı. Aşağıda, derinden akan suyun altına ışık düştü, çakıl taşları gözüktü. Bayramoğlu, candarmalar gittikçe bastırıyor, kayalara değen

kurşunlar, barut dumanları, kurşun sesleri, yankılar ortalığı cehenneme çeviriyordu.

Bayramoğlu, candarmalar bir an kesmeden bastırdıkça bastırıyorlardı. İnce Memed çetesi iyice bunalmıştı. İnce Memedle Hoca mağaranın içine çekilip baş başa verip uzun konuştular. Bugün bu çemberi yarıp da dışarıya çıkamazlarsa, artık iş işten geçmiş olacak, kurşunları tükenecek, işte o zaman da ya teslim olmak, ya da ölmek zorunda kalacaklardı. İnce Memed teslim olmayı aklından bile geçirmiyordu.

İnce Memed, iki kişiyi dışarıda bırakıp, eşkıyaları mağaraya çağırdı. Bu sırada da başlarının üstünden takırdayan makinalıların kurşunları su gibi akıyordu.

"Arkadaşlar, bana öyle geliyor ki bugün artık sonumuz geldi. Bayramoğludur karşımızdaki. Çemberi yarmaya çalışacağız. Çemberi yararken hiçbirimiz de kurtulmayabiliriz. Adamların makinalıları zehir gibi. Hepsi de çok nişancı. Geceye kalırsak, gece bile kurtuluşumuz yok."

Sol üstte bir çiğir vardı. Oraya yüklendiler. Öyle bir yaylım ateşiyle karşılaştılar ki gerisin geri mağaranın ağzına döndüler.

O gün ikindine kadar türlü yerlerden birkaç kez yarma girişiminde bulundular. Karşıdakiler sanki yörelerini, her bir yanı kurşun duvarlarıyla örmüşlerdi.

Yüzbaşı Faruğun sevinçten dolup taşan sesi, onlar her yüz geri ettikçe derin koyağın içinde yankılanarak çınlıyordu.

"İnce Memed, İnce Memed çabalama. İster teslim ol, ister olma. Senin artık kurtuluşun yok."

Onun bu bağırtıları, sesindeki olağanüstü sevinç Bayramoğlunu çileden çıkarıyordu ama yapacağı hiçbir şey yoktu. O, şimdi salt İnce Memed teslim olsun, diye dua ediyordu. Teslim olursa, belki bir yolu bulunurdu. Bunca yıllık deneyiyle biliyordu ki, İnce Memed çetesinden bir tek kişinin kurtulmasının mümkünü yoktu. Eğer teslim olursa, Bayramoğlu belki bir yolunu bulur, onu bir gece, belki de baskın vererek candarmalarm ellerinden alabilirdi.

İnce Memed çetesinin yöresindeki çember de gittikçe daralıyordu. Neredeyse mitralyozlar mağaranın kapısında takırdayacaklardı.

Bayramoğlu da birkaç kere böyle sarılmış, bütün mümkünü çareleri kesilmişti. Hiçbir kurtuluşu kalmamışken, kuşatmanın komutanının üstüne atılmış, onu vurduktan sonra çember kendiliğinden açılmıştı. Şimdi, İnce Memedin yerinde ben olsam, nasıl bir kurtulma çaresi bulurdum, diye

düşündü. Aradı taradı, aklına hiçbir kurtuluş yolu gelmedi. Bir tek yolu vardı, bu gece İnce Memed ve çetesi şu karşıdaki dik kayanın üstüne çıkarlar da aşağıdaki büvete atlarlarsa, o da donmazlarsa belki kurtulurlardı. Ama büvetin başı da tutulmuştu.

Artık ikindi oluyordu. İnce Memed çetesinden gelen ateş seyrelmişti. Kurşunları çok esirgeyerek kullanıyorlardı. Dernek ki mermileri azalmıştı. Artık zor dayanırlardı.

İnce Memed oğlum, yiğidim, diye konuşmaya başladı Bayramoğlu, “çok düşündüm taşındım, senin buradan kurtulman zor. Gel teslim ol yavrum, benim hatırımı kırma. Senin ölmene benim gönlüm razı olamaz. Sen teslim olunca belki bir yolu bulunur."

Kocamış köpek, diye bağırdı Ferhat Hoca, “ben Ferhat Hocayım Bayramoğlu. Biz burada ölürsek senin yüzünden öleceğiz. Sen sus, sen konuşma, sen ağaların, beylerin, sen Hükümetin itisin. Sen kendi kendinin düşmanısın. Sen, bu yaptığın bu alçaklıktan dolayı hem bu dünya cehenneminde, hem öteki dünya cehenneminde yanacaksın."

Ferhat Hocadan sözü İnce Memed aldı:

Bizim kitabımızda teslim olmak yazmaz Bayramoğlum. Sesi çok saygılıydı. “Bunu da sen hepimizden iyi bilirsin. Biliyorum sıkıştık sayende. Canın sağ olsun. Var sen, biz ölünce sonuna dek gönen."

Ferhat Hoca öfkeden tirtir titriyordu, Memedin sözünü kesti:

Bayramoğlu, Bayramoğlu, sana Bayramoğlu diyen dillerim kurusun, sen Bayramoğlu değil, haramoğlusun, yarın sabah, katırların sırtına atılmış ölülerimiz kasabaya varınca, sen de avradıyın donunu bir sırığın ucuna geçir de bir sevinç bayrağı olaraktan Candarma Kumandanlığının önünde salla. Biz bir kere öldük, öleceğiz haramoğlu, sen yaşadıkça her gün öleceksin.

Gün batıncaya kadar Bayramoğlu İnce Memede teslim ol, diye yalvardı. Ferhat Hoca sözlerini gittikçe ağırlaştırarak, onun her sözünü it yese kudururdu, ona karşılık verdi. Memedse, artık kaderine razı olmuş, susuyor, akibeti bekliyordu.

Candarmalar, rahatça ateşlerini yaktılar, bir kısmı yemek yiyor, bir kısmı eli tetikte bekliyor, en küçük bir çıtırtıya yüz kurşun birden patlıyor, mitralyozlar takırdıyordu.

O gece Bayramoğlunun gözüne uyku girmedi, Memedin kurtuluş umudu kalmadıkça, o da Memedden daha çok sıkışıyordu. Sabaha kadar düşündü. Sabah gün ışırken, gülerek, sevinç içinde ayağa kalktı:

Kürt Rüstem, dedi, “biz seninle hiç ayrılmadık değil mi?"
Ayrılmadık.
Bu sefer ayrılacağız. Ben İnce Memede gidiyorum.
İnce Memedin kurtuluşu yok. Sen de onunla birlikte ölürsün.
Biliyorum Rüstem.
Topal Ali ayağa kalktı:
Ben de seninle geliyorum.
Gel, dedi Bayramoğlu.
Ben de, dedi Horoz Ramo.
Ben de, dedi Uzun Cabbar.
Ben de, dedi Çiçekli Nuri.
Cabbarı kolundan tuttu:
"Sen gelme, sen bizim aramıza yakışmazsın. Sen İnce Memedim, diye Arif Saimin çiftliğini bastın, Hacı Ali Çavuşu öldürdün, Mustafa Kemal Paşanın saatini aldın.
Saat nerede?"
Bende, dedi Uzun Cabbar.
Ver o saati bana.
Cabbar saati koltuğunun altına bağladığı bir torbadan çıkardı ona verdi. Bayramoğlu altın saata uzun baktıktan, kösteğini sağ eliyle tarttıktan sonra saati yelek cebine koyup altın kösteği göbeğinin üstüne sarkıttı.
Mermilerinizi bize verin.
O yakınlarda kim varsa hepsinin mermilerini aldı. Horoz Ramo, Topal Ali, Çiçekli Nuri mermileri yüklendiler. Bayramoğlu cebinden mendilini çıkardı. Tüfeğinin ucuna bağladı:
Ben oraya geliyorum, seni teslim almaya geliyorum, diye üç kere bağırdı. Subaylar Bayramoğlu İnce Memedi teslim alacak, bu iş de daha çok kan dökülmeden burada bitecek, diye sevindiler. Bayramoğlu önde, ötekiler arkada, koyağı indiler, suyu, iki kaya üstüne uzatılmış uzun bir kütükten geçtiler. Her iki yan da ateş kesmiş bekliyordu. İnce Memed, her şeyi göze alarak Bayramoğlunu aşağıya kadar inerek, koyağın dibinde karşıladı, eline sarılıp öptü. Bayramoğlu da onu kucakladı, alnından öptü. Öteki eşkıyalar da onu yolda karşıladılar, kucaklaşıp öpüştüler. Mağaranın önüne gelince, Bayramoğlu bir kaya gibi olmuş yüzüyle karşılarına dikildi.
"Şimdi, onlar ateş edinceye kadar bekleyeceğiz, keyfîmize bakacağız. Şimdi beni dinleyin, herhangi bir sözümün üstüne söz söyleyeni, bana karşı koyanı anam avradım olsun ki, Allahm divanına köpek donuna girmiş

olarak gideyim ki vururum. Akşam olunca, şu yarı görüyor musunuz, orası açık, o yarın altından sürünerek aşağı inecek, su boyunca ovaya doğru yürüyeceksiniz. Ben buradan tek başıma, sizi korur, kimseyi arkanızdan göndermem. Önünüz de boş, önünüze çıkan olursa da siz onlarla baş edersiniz. Yakında Memedler geliyor. Onlar da çarpışmaya girecekler. Ben bunlarla başa çıkarım. Siz Memedleri geriye çevirin. Yarın sabah da teslim olur, İnce Memed beni tutsak etti derim."

Onun bu sözlerine kimse ses çıkaramadı. Subaylar ikindine kadar beklediler, beklediler, Bayramoğlunun tutsak edildiğini anlayınca ateşe başladılar. Dört bir yandan makinalılar takırdadı.

Bayramoğlu mağaranın kapısına büyük bir taşla, bir de çok kalın bir kütük getirtti koydurdu.

Karşılık vermeyelim, dedi Bayramoğlu.

Çember gittikçe daralıyor, dedi Ferhat Hoca.

Daha daralsın, dedi Bayramoğlu.

Gün sarkmış, aşağılara inmiş, dağın karlarına bir kızıllık çökmüştü. Karlar binlerce billur kırmızı ipiltilerle kıvılcımlanıyordu.

Şimdi hepimiz her yerden yaylım ateşine geçelim.

Bayramoğlu, ötekiler, bu, kurşun sıkmada usta kişiler, birden öylesine bir yaylım ateşine geçtiler ki her birisinin eli makinalı tüfek gibi işliyordu.

Subaylar, candarmalar neye uğradıklarını bilemediler, şu yoğun ateşe bakınca, karşılarında bir eşkıya çetesi değil, sanki yüzlerce kişi vardı.

Ateşi kesin.

Gün battı batacak.

Hazırlanın... Kurşunları yanıma yığın. Siz giderken ben...

Güneşin dışarda kalmış son dilimi de aşağıya iniverdi. Gökyüzü, karlar önce mosmor oldu, sonra dilim dilim kırmızılıklar, turuncular, mor yeşiller sürdü bir an. Alacakaranlık ağır ağır dağa doğru gelirken bir ışık patlaması oldu, sonra da ortalık karardı.

Haydiyin çocuklar. Allah yolunuzu açık etsin.

Önce Memed Bayramoğlunun karşısına geldi durdu. Göz göze bir süre bakıştılar. Bayramoğlunun gözbebekleri sevinç içindeydi, gizliden gizliye gülüyor, Memede minnetle bakıyordu. Memed, eğildi, onun sağ elini aldı, bir süre avucunun içinde sıcacık, dostça, saygıyla tuttu, üç kez öperek alnına götürdü. Sonra Ferhat Hoca geldi, o da onun elini kaptı, öpecekken Bayramoğlu elini çekti, kucaklaştılar. Sonra da ötekiler, önünde durup elini öptüler, sinerek, yere yatarak koyağın dibine, çayın kıyısına ulaşmak için

yamaçtan aşağıya inmeye çalıştılar. Onların kaçtığını fark eden subaylar, candarmalar sevinçlerinden bağrışarak eşkıyaların önlerini kesmek için ileriye atıldılar. Bayramoğlunun ateşiyle karşılaşıp saklandıkları yerlere geri döndüler. Bu arada Bayramoğlu beş candarmayı vurmuş, bu da onları çok korkutmuştu. Eşkıyalar alacakaranlıkta sarp yamacın karlarına yapışarak aşağıya inmişler, subaylar onların yollarını ne zaman kesmek için ayağa kalkmışlarsa Bayramoğlunun yoğun ateşiyle karşılaşmışlar, her seferinde de birkaç kayıp vererek canlarını kayalıkların arkasına zor atmışlardı.

Bayramoğluyla çarpışmaları o gece, kimi zaman kesilerek, kimi zaman yoğunlaşarak sabaha kadar sürdü. Sabah olup da gün açılınca Asım Çavuş Faruk Yüzbaşının yanına geldi:

Yüzbaşım, dedi, “akşamdan beri karşımızda, dikkat ettiniz mi, bir tek kişi var."

Bir tek kişi ama, yüz kişiye bedel. Kim olabilir ki bu adam?

Bayramoğlundan başkası olamaz. İnce Memedin kuşatmayı yaramayacağını elimize düşeceğini anlayınca...

Tuhaf, dedi Yüzbaşı. “İnce Memedi çekemiyor, ona ne kadar da düşman görünüyordu. Belki o değildir."

Kim olursa olsun, diye telaşlandı Asım Çavuş. “Biz bu adamı, ne pahasına olursa olsun kuşluk vaktine kadar, sağ ya da ölü ele geçirmeliyiz, yoksa biteriz, dünyaya rezil rüsvay oluruz. İnce Memed, öğleye kadar, başına bütün Memedleri toplayarak geriye döner, bu sefer o bizi kuşatır, biz de onun elinden kurtulamayız Karsavurdu tuzağından. Şu adamın işini ne pahasına olursa olsun bitirip bu tuzaktan kurtulmalıyız.

Bu adamı ele geçirmek için çok telefat vereceğiz.

Başka hiçbir mümkünümüz çaremiz yok. İnce Memed geriye döner de bizi burada yakalarsa, ne sizi, ne de beni, ne de hiçbirimizi sağ bırakmaz. Sizi, beni öldürür ya, o Hatçenin öldürülmesini unutamaz, öldürmediklerini de tutsak kılar, boğazlarına ip bağlayarak bütün Torosları dolaştırır, yalınayak başı kabak karların üstünde, belki de çırılçıplak...

Öteki subaylara da düşüncelerini açtılar. Hepsi de karşılarındaki kişinin bir tek kişi olduğunu anlamıştı. Yüzbaşı Gavur Ali, bu karşımızdaki tek kişi İnce Memedden başkası olamaz, diyordu da başka hiçbir söz dinlemiyordu. “Onu ölü ya da diri ele geçirmek benim hakkım. O, bana hakaret etti."

Ve Yüzbaşı Gavur Ali, bölüğündeki bütün candarmalar ve mitralyozlar, bombalarla harekete geçti. Hırsla dövüşüyorlar, karşıdaki, eli makinalı tüfek gibi işleyen adamı bir türlü susturamıyorlardı.

İnce Memedle arkadaşları daha dağdan inmemişlerdi ki karşılarından Memedler geldi. Hep yedişer yedişer dizilmişlerdi. Her yedi kişi kılıkları, silahları, saçları renkleriyle biribirlerinin hık demiş, burunlarından düşmüşlerdi.

İnce Memed, onları görünce sevindi, umuda düştü, Bayramoğlunu belki kurtarabilirlerdi.

Arkadaşlar, dedi, “biz şimdi buradan aşağıya iniyor, geriye dönüyoruz. Öğleye kadar oraya varır da candarmaları, Beylerin adamlarını kuşatırsak belki Bayramoğlunu kurtarabiliriz."

Kurtarmalıyız, hem de kurtaracağız, diye sevindi Ferhat Hoca.

Ben Bayramoğlunu bilirim, diye üzüldü Kürt Rüstem, “onu bundan sonra kimse kurtaramaz. Biz onu kurtarsak bile, bu sefer de o bize karşı dövüşür. Biz onu sağ teslim alamayız."

Gene de gidelim, dedi İnce Memed.

Düze inip, koyağın yukarısına doğru, inanılmaz bir hızda yürüyüşe geçtiler. Sanki dün akşam ateş çemberinden çıkanlar, ağızlarına dünden beri bir lokma ekmek koymayanlar, yaralı arkadaşlarını sırtlarında taşıyanlar bunlar değildi.

Çarpışma ikindine kadar sürdü. Mağaranın ağzına o kadar çok kurşun bomba yağıyordu ki Bayramoğlu Bayramoğluyken bile, çarpışmalarda soğukkanlılığını hiç yitirmezdi, bunalmıştı. Önündeki büyük kütük de kurşundan didik didik olmuştu. Bayramoğlu alnından, saçlarından süzülerek gözlerine dolan teri silmeye bile vakit bulamıyor, şimdi daha sık kızan tüfeğini yanındaki soğumuş tüfekle değiştiriyordu. Ne düşündü, ne düşünmedi, yüzü gerilmiş, gözleri kan çanağına dönmüş, bıyıkları sarkmış, ayağa kalktı, şaşkın şaşkın, ne oluyor, ben neredeyim, der gibi dört yanma bakındı, karşısında Yüzbaşı Gavur Aliyi gördü, Gavur Ali de, tam bu sırada tetiğe bastı, yüreğinin başını nişan almıştı, kurşun ümüğünden girdi, ensesinden çıktı. Bayramoğlu son bir gayretle tüfeğini doğrulttu, Gavur Alinin karartısı önünde sallanarak düşerken, kendi de yere sağıldı, başını kütüğün üstüne koydu, gözlerine kan doldu.

Dediğim çıktı, dedi Asım Çavuş, “kuşatıldık. Ali Yüzbaşı da vuruldu, inşallah ölmemiştir."

Yüzbaşı Farukla onun yanına koştular, Yüzbaşı omuzundan yaralanmıştı. Üçü birden, merakla mağaraya koştular. Bayramoğlu daha oluk gibi kanıyordu. Asım Çavuş eğildi baktı:

Ölmüş, dedi, “yiğit adamdı. Gözleri açık kalmış." Gözlerini usulca kapattı.
"Şimdi nasıl kurtulacağız?"
Başlarının üstünde kum gibi kurşun kaynıyordu.
Şu yaramı saralım," dedi Yüzbaşı Ali, “onlardan da kurtuluruz."
Sağlıkçı eri çağırdılar. Er, Yüzbaşıyı mağaranın içine yatırdı, omuzunu, usta elleriyle kısa bir sürede sardı. Yüzbaşı hiçbir şey olmamış gibi ayağa kalktı:
İsteseydi Bayramoğlu beni öldürürdü. Oysa ben onu öl1 dürmüştüm. Beni neden öldürmedi ki? diye şaşkınlıkla sordu. “Tam alnıma nişan almıştı, boğazından kan fışkırıyordu, bir an göz göze geldik, namlusunun ucunu omuzuma indirdiğini gördüm, beni neden vurmadı ki?"
O, hiçbir zaman, Gülmezoğlundan başka bir adamı bilerek öldürmek istemedi.
"İnce Memed gibi," dedi Yüzbaşı Gavur Ali.
İnce Memed gibi, dedi Yüzbaşı Faruk.
İyi ki mağaradayız, diye sevindi Asım Çavuş. “Yoksa İnce Memed bizi bu sefer, bizi bu gece..."
Boran geliyor, dedi Yüzbaşı Gavur Ali.
Kurtarırsa bu boran kurtarır bu gece bizi İnce Memedin elinden, dedi Asım Çavuş.
Ortalık birden karardı. Dehşet bir fırtına başladı, karları savurdu. Bir ara göz gözü görmedi, görülmemiş bir gıcılı boran başladı ve boranın başlamasıyla da kurşun sesleri kesildi.
Bu gece burada donarak ölmezsek, kurtulduk, dedi Yüzbaşı Faruk.
Mağaralara doluşmaktan başka çaremiz yok, diye önerdi Asım Çavuş.
Ya bizi burada kıstırırsa İnce Memed?
Başka çaremiz yok. Bu boranda bu dağda İnce Memed de kalamaz. Kalsa da bizim üstümüze gelemez. O, artık buralarda durmaz. Üç gün içinde Akçadağı tutar o.
Bora, fırtına gittikçe azıtıyor, yaralılar, candarmaların sırtlarında mağaralara taşınıyor, odunlar getiriliyor, ateşler yakılıyor, kütüğün üstüne kapanmış Bayramoğlunun kan içinde kalmış bedeni rahat, dingin, bir tuhaf, dizlerini karnına çekmiş, ayakları kıvrılmış, posbıyıkları karmakarış uyuyordu.

22

Bayramoğlunun haberi Arif Saim Beye ulaştığında, o, bir saat önce Ankaradan dönmüş ham yollarda otomobili birkaç kez çamura saplanmış, yorgundu. Bayramoğlunun macerasını birkaç kere dinledikten sonra, “O namussuzun böyle yapacağı belliydi," dedi, içine de bir sevinç geldi yerleşti, yorgunluğu o anda geçti. Sırtından bir yük daha kalkmış, can korkusuyla ayaklarını öptüğü kişi ortadan kalkmıştı. İçinde, derinlerde, uzaklarda İnce Memede karşı belli belirsiz bir sevgi duyuyordu.

Rakı masası hemen kuruldu. Kasaba ileri gelenleri karşı odada onun çağırmasını bekliyorlardı. Arif Saim Beyse, onların beklediklerini biliyor, salonda, başı önde çabuk çabuk yürüyerek volta atıyordu.

Taşkın Halil Bey korkarak, onun yanına yaklaştı: “Yüzbaşı Faruk Bey geldi efendim," dedi, “onu siz istemiştiniz."

Gelsin!

Yüzbaşı, onun karşısında ayaklarını biribirlerine sert vurarak dimdik durdu. Yüzbaşı dimdik dururken, o, voltasını sürdürdü. Yüzbaşının yanma geldikçe göz altından ona şöyle bir bakıyor, ardından da yürümesini sürdürüyordu. Neden sonradır ki, koltuğa çökerken:

Gel şöyle yanıma otur Yüzbaşı, dedi, “otur ve olanı biteni bana anlat."

Yüzbaşı onun karşısındaki koltuğa saygıyla oturdu, ellerini de dizlerinin üstüne koydu köylüler gibi, Bayramoğlunun macerasını, en ince ayrıntılarına kadar anlatmaya başladı. Arif Saim Bey onun arada sırada, burasını yeniden anlat, diye sözünü kesiyor, Yüzbaşı da anlatmaya ta baştan başlıyordu. Akşam yemeğini, sofradaki rakıları unuttular, Yüzbaşı durmadan anlatıyor, Arif Saim Bey gözleri büyümüş, şaşkınlıkla, hırsla Yüzbaşıyı, her bir sözcüğünü yutarcasına dinliyordu. Sonunda, “Evet," dedi, “Bayramoğlunun elinden de başka türlüsü gelmezdi. Dernek ki, Bayramoğlu da Bayramoğlu gibi ölmüş. Evet, yiğit adamdı. Başka türlü ölseydi, Bayramoğluna yazık olurdu."

Yüzbaşı, Bayramoğlunun macerasından sonra Arif Saim Beye Yedi Memedleri, Torosta herkesin Memed olduğundan bir daha söz etti. Bunların

hepsini biliyorum, diye onun sözünü kesti Arif Saim Bey. Yüzbaşı Kırkgöz Tekkesinden, Anacık Sultandan söz etmeye başlamıştı ki, bunu da biliyorum, dedi Arif Saim Bey. Yüzbaşı sözünü sürdürmek için:

Rica ederim efendim, beni dinleyin biraz daha, dedi, “çünkü Bayramoğlunu yoldan çıkararı Anacık Sultandır. Bayramoğlu Kırkgöz Ocağına gittikten sonra döndü."

"Yanılıyorsun Yüzbaşı. Onun kendini kurtarmak için, bu yaptığından başka hiçbir çaresi yoktu. O daha, yola çıkarken başına geleceği biliyordu."

Nasıl olur efendim, o İnce Memedi öldürmek için öyle bir arıyordu ki... Şahidi benim.

Ama son anda... İnce Memedi öldürünce...

Anladım efendim. Bundan sonra, hele Anacık Sultan da varken, artık İnce Memedle başa çıkmak...

Arif Saim Bey, karnı çok acıkmıştı, Taşkın Beyi çağırdı:

Arkadaşlar, gelsinler, dedi. Başta Zülfü, arkadan ötekiler salona girdiler. Arif Saim Zülfüyle kucaklaştı, ötekilerin ellerini sıktı.

Oturun Beyler.

Hemen rakı masasının başına geçtiler. Masanın üstünde türlü mezeler vardı. İnce bir düzende, yerli yerince yerleştirilmişlerdi. Masaya hizmet eden delikanlılar rakı bardaklarını doldurdular, billur sürahilerde soğutulmuş suları rakılara döktüler.

Arif Saim Beyin, o her zamanki azgın hali gitmiş, yerine sevinçten taşan bambaşka, konuşkan, gülen bir kişi gelmişti. Herkesi dinliyor, birçok şeyi, olayı hoşgörüyle karşılıyordu.

Masa başında konuşmaları sabaha kadar sürdü. Arif Saim Bey kimsenin sözünü kesmedi. Herkes istediğini istediği gibi söyledi. İnce Memed, Bayramoğlu olayından sonra artık iyice güçlenmiş, köylülerce tapınılan bir insan durumuna getirilmişti. Ve Anacık Sultan ve aşıklar, aşıklar içinde de en çok Aşık Kıvrak İnce Memedin ermişliğinde, ününün gittikçe yayılmasında etkili oluyorlardı.

Sabaha karşı sarhoşlayan, eski azgın yüzlü durumuna dönen Arif Saim Bey ayağa kalktı, salonun bir başından öteki ucuna voltalar atmaya başladı. Masadakilerin gözleri onun üstündeydi, soluk almadan onun gidiş gelişlerini izliyorlar, kopacak fırtınayı bekliyorlardı.

Arif Saim gelip de karşılarında durduğunda artık gün ışımıştı.

Yüzbaşı, dedi sert bir sesle, “Yüzbaşı, yarından tezi yok, hemen senden o Anacık Sultan denilen irtica ve eşkıya yuvasının başını istiyorum. Bir de o

İnce Memed hayranı aşıkları... Aşık Kıvrak Aliyi de başta... Göstereceğim onlara. Biz bu vatanı yerde bulmadık. Biz bu vatanı yedi düvelle, yedi cephede dövüşerek bu hale getirdik. Tekkelerle aşıklar ve eşkıyalar el ele vererekten bu vatanı yıkamayacaklardır. Türkiye Cumhuriyeti o alçakların tepelerine balyoz gibi inecektir. O yılanı, Anacık Sultan denilen o zilliyi, o çıngıraklı yılanı hemen istiyorum. O, aşıkları da... Tanırım o Kıvrak Aliyi, biz İstiklal Harbinde çarpışırken, o da bir elinde silah, bir elinde saz bizimle birlikte düşmana karşı çarpışıyordu. Şimdi eşkıyalarla birlik olmuş öyle mi?"

"Öyle," dedi Zülfü. “Bunların hepsini Anacık Sultan idare ediyor. O da dışardan emir alıyor. İrticanm başı ezilmedi daha. Eşkıyası, aşığı, hocası, hacısıyla genç, çiçeği burnundaki Cumhuriyetimize saldırıyorlar. Kökü binlerce yıllık yıkıcı propagandalarıyla altımızı oyuyorlar. Karışımızda İnce Memed yok, irtica var."

İrtica var, dedi Muallim Rüstem.

Yoksa bir İnce Memed, bir eşkıya, tek başına ne yapabilirdi ki? diye söze karıştı Murtaza Ağa. “İrticanın başı ezilmeden bu vatan kurtulamaz..."

Bu irticadan kurtuluncaya kadar, daha çok çekeceğimiz var, diye başını salladı Taşkın Bey.

İrtica büyük kuvvettir ama, dize gelecektir. Çökmüş bir müesseseyi değil Anacık Sultan, hiç kimse, bin tane İnce Memed de olsa ayakta tutamaz, diye sakalını sıvazladı Molla Duran.

Taşkın Halil Bey, onları dinliyor, kısılmış tilki gözleri, tam sırası geldi, diye parlıyordu. Söze ölçülü, soğukkanlı girdi:

"Mustafa Kemal Paşa inşallah bu vakanın irticadan kaynaklandığını duymaz. Malumunuzdur ki Paşa Hazretleri denize döktüğü düşmandan çok, başını ezdiği irticaya ehemmiyet verir. Başını ezdiği irticanın eşkıyalık kisvesi altında..." dedi, sustu.

Bu sözleriyle Arif Saim Beye düpedüz gözdağı veriyor, bu iş artık çığırından çıktı, İnce Memed olayı önemli bir olaydır, önemi büyüklüğünde ele alınmalıdır, Paşa duyarsa, bu iş senin için de hiç iyi olmaz ve Paşaya da Toroslarda başkaldıran gericilik duyurulur, dernek istiyordu.

Arif Saim Bey, bu sözlerin altındakini anlamayacak adam değildi, öfkesinden deliye döndü ve ayaklarını yere vurmaya başladı. Ayaklarını o kadar öfkeyle taban tahtalarına vuruyordu ki taban tahtaları gıcırdıyor, bütün konak zangırdıyordu.

Bana bak oğlum Taşkın, anlıyorum, sen beni tehdit ediyorsun. Dernek istiyorsun ki, sen irtica hareketlerine gereken önemi vermiyorsun. Paşanın da üstünde hassasiyetle durduğu, en ehemmiyet verdiği şey irticadır. Sen beni düpedüz tehdit ediyorsun. Sana gösteririm. Sizin hepinize gösteririm. Bunda hiçbir şekilde bir irtica hareketi görmüyorum ben. Eşkıyalığı da siz, siz, siz yaratıp besliyorsunuz. İnce Memed gibi bir ikisi dışında dağdaki eşkıyaların hepsi sizin adamlarınız. Onları Hükümete karşı, halka karşı zulüm aletleri olarak kullanıyorsunuz.

Arif Saim Bey avazı çıktığı kadar bağırıyor, çırpınıyor, elini kolunu sallıyor, gözleri kan çanağına dönmüş, kendinden geçiyor, ağzı köpürmüş, yüz etleri gerilmiş kuduruyordu.

En sonunda Zülfü bütün yürekliliği üstünde, kan ter içinde kalmış ayağa kalktı, onun kolundan tuttu:

Bey, Bey, Bey, dedi yavaşça, “kendine gel. Sana bir şey olacak. Taşkın Bey sana karşı hiç öyle sözler söyler mi, sen yanlış anladın."

Taşkın Bey, süt dökmüş kediye dönmüş, bir köşeye çekilerek büzülmüş, Beyefendinin hışmından korunmak için ne yapabileceğini düşünüyordu.

Zülfünün durumundan yüreklenen öteki kişiler de ayağa kalktılar, Arif Saim Beyin yöresinde halka olarak, onun Taşkın Beyi yanlış anladığını, oysa Taşkın Halil Beyin, hiç öyle kötü bir niyeti olmadığını söylediler. Onu kandırmak için, bin dereden su getirerek, her bir yandan, o alarak, öteki bırakarak konuştular. Taşkın Halil Bey, büzüldüğü yerden fırladı, o da öfkelenmişti. “Bey, Bey, Bey," diye, ondan daha yüksek bağırarak Beyin karşısına geldi dikildi.

Beni dinle, beni dinle, beni dinle Arif Saim Bey, bu ev benim, benim evimdir, bu evde sana kimse kaşın altında gözün var bile diyemez. Yanlış, yanlış anladın beni. Yanlış, yanlış, yanlış...

O kadar bağırdı ki sonunda Arif Saim Bey, uykudan uyanırcasına kendine geldi, sesini kesti, sağına soluna şaşkın şaşkın, ne oluyor, dercesine bakındı. Taşkın Halil Bey bu fırsatı kaçırmadı:

Bu ev benim evimdir, bu evde ne ben, ne de hiçbir insan Beyimize, kaşın altında gözün var, diyemez.

Öyle mi? diye sordu Arif Saim Bey.

Vallahi de tallahi de öyle, dedi Taşkın Halil Bey.

Ötekiler de yemini bastılar.

Arif Saim Bey epeyi bir uğraştan sonra yatıştı.

Yüzbaşı.

Buyur Beyim.

O kadını ve o aşıkları istiyorum. Ne kadar aşık varsa şu ovada ve dağlarda toplayacaksınız. Bu irtica unsurlarından kimse kalmayacak. O kadını, ne kadar çabuk alıp getirmek mümkünse o kadar çabuk, bizzat sen gidecek dağlara alacak getireceksin. Bizzat sen!

Yüzbaşı, “Anacık Sultanın bulunduğu yer, dağların doruğudur, bugünlerde oralara kardan, boradan, fırtınadan çıkılamaz," diyecek oldu, Arif Saim Bey sözü onun ağzına tıkayarak:

O kadını derhal istiyorum, emrediyorum. Durdu, gözlerini Yüzbaşının gözlerinin içine dikti, çenesini kaşıdı, düşündü, “O kadını üç gün içinde istiyorum, bu bir emirdir," dedi. “Aşıkları da unutmayın. Hepsini yakalayıp içeriye atın, bu da bir emirdir. Ve bizzat Faruk Yüzbaşı, sen gideceksin Kırkgöz Ocağına o kadını alacak, buraya, bana getireceksin."

Baş üstüne Kumandanım.

Yarın sabah gün doğmadan... Güle güle.

Yüzbaşı Faruk sert bir selam çaktıktan sonra arkasını döndü dışarıya çıktı.

Evet, Bayramoğlu denemesi hüsranla nihayet buldu. Biz bu İnce Memede karşı daha yeni metotlar bulmalı, daha zecri tedbirler almalıyız. Artık anlaşılmıştır ki halk onu kendi çocuğu gibi seviyor. Bu kadar tecrübelerimden sonra biliyorum ki halk yeri gelirse, menfaati ve çıkarı uğruna kendi çocuğunu da gözünün yaşına bakmadan feda eder. Anacık Sultan geldiğinde her şeyi daha iyi anlayacağız.

Çok sert bir kadın, çok da yaşlı, benim bildiğim kadarıyla da, o kendisini Kırklara karışmış bir ermiş sayıyor. Burnu da Kafdağında, dedi Zülfü, “onu İnce Memedden ayırmak zor olacak."

Bu devlet de lazım olduğunda ne kadar sert olduğunu göstermiştir, diyerek ayağa kalktı Arif Saim Bey. Saatinin altın kösteğiyle oynayarak salonun bir başından bir başına gidip gelmeye başladı. Bir ara Molla Duran Efendinin önünde durdu, onun gözlerinin içine bakarak:

Ben bu işi bundan sonra şahsi mesele yaptım. Bundan sonra Allah ya İnce Memede verecek, ya bana...

Molla Duran Efendi, bir köpek gibi yaltaklanarak ayağa, “Haşa, haşa," diye fırladı, “kim oluyor o İnce Memed dedikleri it de sen onu karşına alıp, İnce Memed işini şahsi mesele yapıyorsun. Haşa, haşa, haşa huzurundan. Sen kim, o ayağı çarık bile görmemiş İnce Memed kim, bin kere haşa."

Salondakilerin hepsi yerlerinden kalkarak, “Haşa, haşa, haşa huzurdan," diye hep bir ağızdan konuştular. “O ayağı çarıklı da kim oluyor."

Arif Saim Bey daha saatinin kösteğiyle oynayarak, “Teşekkür ederim Beyler," dedi, “teveccüh buyuruyorsunuz. Lütfen rica ederim yerlerinize oturunuz. Unutmayalım ki burası benim intihap mıntıkam. Unutmayalım ki ben buraların, bu ovanın, bu dağların ve dahi uçsuz bucaksız Mezopotamyanm kahramanıyım. Benim mıntıkamda böylesi bir çıban başının teşekkül etmesi, benim gibi bir adama büyük bir darbedir. Bu vakayı Paşa Hazretleri duyarsa, aklından geçirmez mi ki, Milli Kahramanımız düşmanı böyle mi yendi, diye, düşünmez mi ki... Bu vakadan sonra ben ki, Paşa Hazretlerinin en yakın arkadaşıyım, onun yüzüne nasıl bakarım ki... Bana dese ki senin intihap mıntıkanda bir Köroğlu türemiş ki zenginden alıyor fakire veriyor, bizim yapamadığımızı o yapıyor, halka adalet dağıtıyormuş dese, ben kendimi öldürmez miyim Paşa Hazretlerinin böyle bir tarizi karşısında. Evet muhterem Beyler, o bir yalınayak, başıkabak da olsa, çırılçıplak da dağlarda dolaşsa, mademki o benim mıntıkamda icrai faaliyet eyliyor, o, benim şahsi düşmanımdır. Ne yapıp yapacak, onu en çabuk, en tez günde ortadan kaldıracağım. Ya da o beni kaldıracak."

Gene aradakiler ayağa kalkarak, bir “haşa!" salladılar. “Öylesi uyuz köpekler senin şahsi düşmanın olamazlar. Bin kere haşa."

Lütfen oturunuz Beyler.

Oradakilerin, İnce Memedle kendini bir tutunca, gösterdikleri aşırı tepki çok hoşuna gidiyor, bunun için de, “İnce Memed benim şahsi meselemdir," diye durmadan yineliyor, boyuna ötekilerden, gittikçe daha sertleşen tepkiyi alıyordu.

Şu kadını merak ediyorum, dedi yerine otururken. “Bu ne biçim bir insan. Kadından postnişin olmaz, bu, kendini evliya ilan etmiş. Korkusuz birisi olsa gerek. Bari karşı koymasa Yüzbaşıya."

Ben onu tanırım, dedi Zülfü, yüzü endişeliydi. “Korkarım ki karşı koyacak. O, hiçbir şeyden korkmaz."

Murtaza Ağa güldü:

İsterse karşı koysun, dedi. “Yüzbaşı beraberinde Kertiş Ali Onbaşıyı da götürüyor. Onun yüzünü gören her kim olursa olsun, korkusundan donuna işer."

Anacık Sultan ölümden korkmaz, dedi Taşkın Halil Bey. “Ben Kırkgöz Ocağı soyunu çok iyi tanırım. Onlar, toptan, her fertlerinin kahraman

doğduklarına inanırlar. İstiklal Harbine Kırkgöz Ocağının on altı erkeğinin on altısı da gönüllü gitti. Malumunuz, hiçbir tanesi de geriye dönmedi. Çok sert insanlar."

Murtaza Ağa ağzı kulaklarında gülüyor, onlar ne derlerse desinler, o boyuna, “Kertiş Ali Onbaşı," diyordu.

"Onu yanımıza almalıyız."

"Kertiş Ali Onbaşı."

Herkes Arif Saim Beyin, Murtaza Ağanın, her sözün başı, Kertiş Ali Onbaşı demesine kızacağını sanıyor, o, Kertiş Ali Onbaşı, dedikçe, başlarını yere eğiyorlardı. Oysa Arif Saim ona kızmak şöyle dursun, onun Ali Onbaşıyı diline pelesenk etmesine bayağı zevkleniyordu.

"Aşıkları da..."

"Kertiş Ali Onbaşı."

Arif Saim Bey, ayağa kalktı, geldi Murtaza Ağanın önünde durdu, elini onun omuzuna koydu, Murtaza Ağa ayağa kalkacak oldu, öteki elini bastırdı, kalkmasının önüne geçti:

Kertiş Ali Onbaşı, dedi, kahkahayla gülmeye başladı. Oradakilerin tümü de onun gülmesine, daha yüksek seslerle katıldılar.

Arif Saim Bey, yerine otururken, başını salladı, yüzü azgınlaştı, “Maalesef," dedi, “bin kere maalesef, bizim halkımız yalnız ve yalnız kuvvetten anlar. Onu ezeceksin, ezeceksin, ezeceksin..." Dişini sıkıyor, sağ elinin başparmağını masanın üstüne bütün gücüyle bastırıyordu. “Onu ezeceksin."

Ezeceksin, dedi Zülfü.

O, yalnız ezilmekten, dayaktan anlar. dedi Taşkın Halil Bey.

İstiklal Harbinde eğer dayak olmasaydı, arkalarından kurşun, süngü gelmeseydi bu köylülerin hiçbirisi savaşa gitmezlerdi. Zorla onlara vatanlarını müdafaa ettirdik, dedi Muallim Rüstem Bey.

Kertiş Ali Onbaşı, diye havayı yumuşattı gülerek Arif Saim Bey.

Kertiş Ali Onbaşı, dedi sevincinden dört köşe olarak Murtaza Ağa.

Köylü çok inatlaştı, diye söze karıştı Molla Duran Efendi. “İnce Memedi köylünün elinden almak zor. Birkaç gün önce dağlardan izci Topal Ali geldi. Biliyorsunuz, o da Bayramoğluyla birlikte İnce Memedi teslim almaya gidenlerden ve de İnce Memedin elinden kaçıp kurtulanlardan. İzci Topal Ali, diyor ki, ben korktum bu İnce Memedden, diyor. Köylüler, Allaha değil, İnce Memede tapıyorlar, diyor. Ona göre, bana göre de, ne

kadar kuvvetimiz olursa olsun, köylüler direnecekler, İnce Memedi bize vermeyecekler."

Verirler, verirler, kuvvet her şeydir, diye yerine otururken başını salladı Arif Saim Bey, “Verirler. Sen müsterih ol Molla Duran. Ben işi büyütmek istemiyorum da böyle yumuşak davranıyorum. Yoksa, ben bu Torosun kemiğini sökerim. Vermezler değil, İnce Memedi bana teslim etmek için sıraya girerler. Ayaklarımı öpmek için yakında sıraya girecekler. İlk önce o kadını, arkasından da aşıkları bakın nasıl bülbül gibi öttüreceğim. Bu köylüler yalnız kuvvetten anlarlar. Arkalarında süngülerimiz olmasaydı, Taşkın Bey münasip buyurdu, kıçlarına tüfeklerimizi dayamasaydık, bu köylülerden bir teki bile İstiklal Harbine katılmazdı. Bakın arkadaşlar, gittikçe kafam kızıyor, ben istersem, ne yapabilirim, biliyor musunuz?" Gözlerini teker teker, her birisinin gözbebeklerinin içine bakarak, salondakilerin üstünde dolaştırdı. “Biliyor musunuz, eğer ben istersem ne yaparım, o İnce Memede Allah, diyerekten tapan köylülerin hepsini İnce Memedin kanma susatırım. İnce Memed de bu zalim köylülerden canını kurtarmak için gelir de bana sığınır. Kertiş Ali Onbaşı!"

Kertiş Ali Onbaşı usulünden iyisi bulunamaz bu dünyada, dedi Murtaza Ağa.

"Bulunamaz," dediler ötekiler de.

Topal Ali diyor ki... derken Molla Duran Efendi, Arif Saim Bey onun sözünü kesti:

"Yarın onu görmek istiyorum," dedi.

Molla Duran Efendi el ovalayarak, “Baş üstüne," derken, Arif Saim Bey:

Dikkat edin arkadaşlar bu Molla Durana, kendisine bir Topal Ali bulmuş ki izciler başı, diyerek altın tabakasından çıkardığı bir sigarayı ona attı. Molla Duran, iki eliyle sigarayı havada tuttu. “Sağ ol."

Onun izci basısı bir değil, iki.

"Öbürü kim?"

Yel Musa.

Evet, dikkat edelim, bunda bir iş var. Yel Musayı da istiyorum yarın.

Gene ayağa kalktı, kollarını yana açtı, uzun uzun gerinirken Taşkın Halil Beye:

Sen beni tehdit etmiyorsun değil mi? diye kaşlarını çatarak gülümsedi.

Haşa, diye ayağa fırladı Taşkın Halil Bey.

Haşa, dediler ötekiler de hep bir ağızdan ve ayağa fırladılar.

Gün ışıdı ışıyacaktı, Arif Saim Bey pencereye gitti, dağların ortasından gecenin arkasına düşmüş belli belirsiz aydınlığı gördü, o anda da çözüldü, aklına uyumak geldi, “İyi sabahlar Beyler, Ağalar," dedi, geriye döndü, Taşkın Halil Beyin koluna girdi, yatak odasına gittiler, Arif Saim Bey ayakkabısını çıkarır çıkarmaz kendisini yatağın üstüne attı, başı yastığa değer değmez de sızdı.

Yüzbaşı Faruk dağlardan daha yeni dönmüştü. Yorgun ve bitkindi. Karısı da, yeniden İstanbula çekmiş gitmişti. Anacık Sultanı Kertiş Ali, ya da birkaç candarma alıp getiremezler miydi, ille de, Yüzbaşı, bizzat sen gideceksin, bu bir emirdir, diye diretmek niçin? Emrin başına çalınsın koca deyyus.

Yüzbaşı, o gece Kertiş Aliye, ayağı çabuklardan bir candarma takımı hazırlamasını istedi, yarın erkenden yola çıkacaklardı.

Ilık bir pazar sabahı yola düştüler, dağlara yürüdüler. Yüzbaşı atlı, Kertiş Aliyle öteki candarmalar yayaydı. İkinci günün ikindisinde yaylaları tuttular ve yoğun bir kar fırtınası karşıladı onları. Göz gözü görmüyor, göbeklerine kadar gelen karı yararak ancak ilerleyebiliyorlardı. Yüzbaşı yoğun karda yürüyemeyen atından inmiş, onu yedekliyorlardı. Gece yarısına doğru bir köye ulaşabildiler. Yorgunluktan, soğuktan kıpırdayacak halleri kalmamıştı, fırtına dininceye kadar o köyde kaldılar.

Kırkgöz Tekkesine günlerden sonra ulaşabildiler. İnsanlık halleri kalmamıştı. Yüzbaşı, başına bu işleri açan Anacık Sultana, Arif Saim Beye veryansın ediyordu.

"İşte geldik Ali Onbaşı, bu Allanın cehennemi, bu Allanın belası yere."

Geldik, diye boynunu büktü Ali Onbaşı. Yüzbaşının Kırkgöz Ocağına, bu Allahm belası yer demesine, gönlü hiç razı gelmiyor, başlarına kötü bir iş geleceğinden korkuyordu. Yüzbaşı da onun bu duygusunu çok iyi biliyor, kendisi de, içinden, derinden ürpererek, tekkeye ağza alınmaz küfürlerle sövüyor, çenesi açılmış, durmadan da alay ediyordu:

Hah, hah, baksana Ali, baksana, hani tekkeye yaklaşırken bir insan, hani kayalar yarılır da mavi, çiçekler fışkırırdı?

Fışkırır efendim.

Hani nerede ya?

Biz görmüyoruz.

Hani o kuş?

O da orada efendim, biz göremiyoruz.

O bulut nerede?

Dağın doruğunda, eski yerinde duruyor efendim.
Su neden tersine akmıyor.
"Akıyor efendim."
Ali sen aklını mı yitirdin?
Yitirmedim efendim.
Bütün bu saçmalıklara nasıl inanırsın?
İnanırım efendim.
Şimdi ben sana desem ki, var git de, şu anda Anacık Sultanı öldür de, bana ölüsünü getir dersem ne dersin?
Ölüsünü getiririm efendim.
Hani ermiş, hani peygamberdi?
Dinlemem efendim, vazife başka, peygamber başka. Ben hem Allah kuluyum, hem de emir kuluyum.
Ama günahı sen işliyorsun.
Ben işlemiyorum.
Öyleyse ben mi işliyorum Ali Onbaşı?
Haşa, sen de işlemiyorsun, korkma, sen de emir kulusun.
Ya kim işliyor Ali Onbaşı?
Onun orasını artık ben bilemem, Yüzbaşım bilir.
Anacık Sultanı değil öldürmek, ona bir fiske vuran cehennemde yanar mı?
Yanar Yüzbaşım.
Öyleyse sen yandın.
Ben yanamam efendim. Çünküleyim ki, ben emir kuluyum.
Ocağın yıkık kemerli avlu kapısında durdular.
Git şu kadını al da getir.
Baş üstüne Yüzbaşım.
Kertiş Ali Onbaşı, birkaç adım atarak avlu kapısının altına geldi, sağ ayağını öne uzattı, dizini yere koydu, eğildi eşiğin aşınmış ak taşını üç kere öpüp alnını üç kere öptüğü yere koydu. Sonra avlunun orta yerindeki taşı gördü, aynı işlemi orada da yaptıktan sonra evin kapısına vardı, orada da niyaza durdu. O niyazını bitirir bitirmez de kapı açıldı, o iri delikanlı onu içeriye buyur etti. Anacık Sultan, giyinmiş kuşanmış büyük odanın ortasında durmuş, onu bekliyordu. Ali Onbaşı büyük bir coşkuyla onun ayaklarına kapanıp üç kere öptükten sonra gene niyaza durdu, elini aldı dudaklarına, alnına götürdü. Anacık Sultan, “Berhudar ol oğlum," diye, onu

omuzundan tuttu kaldırdı. Kertiş Ali Onbaşı dudakları kıpır kıpır dualar okuyor, zangır zangır da titriyordu.

Anacık Sultan, dudaklarında ince bir gülümseme:

Ali Onbaşı, dedi, "ben hazırım, günlerdir sizi bekliyordum, geciktiniz."

Çok kar vardı Sultanımız.

Ali Onbaşının titremesi durmuyordu.

İstersen haydi gidelim. Ya da Yüzbaşına söyle, dışarda çok soğuk var, bir çorbamızı, bir acı kahvemizi içsin. Bu Ocağa gelip de bir kaşık çorbamızı içmemek olmaz.

Hemen gidip Yüzbaşıma söyleyeyim.

Koşarak dışarıya çıktı, heyecanından tıkanıyordu neredeyse:

Yüzbaşım, Yüzbaşım Anacık Sultan bizi bir kaşık çorba içmeye çağırdı. Kırkgöz Ocağının çorbasını içmek kime nasip olmuşsa, Allah onu kazalardan belalardan her zaman saklamıştır, dedi, onun gözlerinin içine yalvararak baktı.

İstemez, al getir onu.

Yüzbaşım, bir çorba içmekle ne olur ki, hazır Ocağa gelmişken... Kırkgöz Ocağını ziyaret yarım Kabe sayılır. Allah, Kırkgöz Ocağının bir kaşıcık çorbasını içenleri hastalıklardan, kurşunlardan korur.

İstemez, çabuk git o kadını getir.

Kertiş Ali Onbaşı içeriye girdi:

Sultanım, Yüzbaşı gelmiyor, diye özür diledi. "Haydi gidelim."

Kocaman açılmış gözlerle sağa sola bakındı.

Ne istiyorsun Ali Onbaşı?

Ali Onbaşı bir kız çocuğu gibi utangaç:

Bir kaşık çorba var mı acaba?

Anacık Sultan ona eliyle mutfaktaki ağzı açık üstü buğulanan büyük, islenmiş kara kazanı gösterdi. Kertiş Ali koşarak kazana gitti, yandaki kepçeyi aldı, çorbaya daldırdı, üfleyerek, ağzı yanarak içti, gene koşarak Anacık Sultanın yanına geldi:

"Haydi gidelim, içtim," dedi. "Varsın onlar içmesin. Onlar, o Yüzbaşı Kırkgöz Ocağını, onun kerametlerini bilmezler ki... Çok şükür, Allah bana Kırkgöz Ocağının çorbasını nasip etti."

O önde, Anacık Sultan arkada dışarıya çıktılar.

Yüzbaşı:

Kelepçele şunun kollarını, diye çok sert, gözlerinden kıvılcımlar saçarak buyurdu. Ali Onbaşı, Yüzbaşının önüne geldi dikildi, boyun büktü:

Yaşlı bir kadındır, üstelik de Anacık Sultandır, bunun ellerini kelepçelemesek olmaz mı?

Olmaz, diye bağırdı Yüzbaşı. “Derhal kelepçele".

Anacık Sultan, “Gel, yavrum Ali Onbaşı," diye gülümseyerek ellerini uzattı, Ali Onbaşı, elleri titremekten uçarak onun bileklerine kelepçeyi taktı. Bu sırada da sırmalı bir Maraş abası giymiş, o deminki kapıyı açan adam elinde büyük bir kamış sepetle geldi.

Anacık Sultan Yüzbaşıya dönerek:

Bunun adı Bünyamin. Geyikler çobanı Mülayim Hazretlerinin ortanca oğludur. İzin verirsen o da bizimle gelecek.

Ne iş yapacak, diye, kaşlarını çatarak sert sordu Yüzbaşı.

Yol çok uzun, diye yumuşacık, inceden gülümseyerek açıkladı, “çok da kar var. Ben sizin başınıza bela olmayayım, diye... İzin versen iyi olur, Bünyamine."

Bünyamin kırmızı postalları, dizleme nakışlı çorapları, kahverengi el dokuması şalvarıyla karşıda, elinde sepeti bir heybet gibi duruyordu.

Peki, gelsin.

Önde Yüzbaşı, arkada Bünyamin, onun yanında süklüm büklüm Kertiş Ali Onbaşı, arkada candarmalar, hepsinin de ayaklarında hedik, yürüyorlardı. Yamaçtan aşağıya inmek çok zordu. Anacık Sultan her birkaç adımda bir yere yuvarlanıyor, bir tek onun ayağında hedik yoktu, Bünyamin koşarak onu yerden kaldırıyor, karın üstüne koyuyor, bileklerindeki kelepçeden dolayı dengesini yitiren kadın biraz sonra gene yuvarlanıyordu.

Bünyamin sonunda dayanamadı, Kertiş Ali Onbaşıya yanaştı:

Anacık Sultanı sırtıma almalıyım, o, çok yaşlı. Böyle giderse onu kasabaya ulaştıramazsınız, diye kulağına fısıldadı, Kertiş Ali Onbaşı da Yüzbaşının yanına gitti, o da onun kulağına aynı sözcükleri yineledi. Yüzbaşının yüzü taş gibi gerildi, ona karşılık vermedi, yüzüne de bakmadı. O, çok başka şeyler düşünüyor, endişeleniyordu. Kertiş Ali Onbaşı sözlerini birkaç kere daha yineledikten, Yüzbaşıdan karşılık olarak bir sözcük bile duymadıktan sonra Bünyaminin yanına döndü, gözleri yaş içinde kalmıştı, “Olmuyor," dedi.

Sarp yamacı aşağıya ininceye kadar Anacık Sultan, sonunda Bünyamin onun koluna girdiği halde, on beş yirmi kez yuvarlandı.

Yamacı inince, karları savuran, ormanın ağaçlarını biribirine katan, göz açtırmayan dehşet bir fırtına başladı. Yüzbaşı, askerler bile bu korkunç fırtına içinde oradan oraya savruluyorlar, yüzleri, elleri ayakları donuyor,

gece yarısından önce aşağıdaki köye ulaşmaları gittikçe güçleşiyordu. Hepsinin de bıyıkları donmuştu.

Bünyamin Anacık Sultanı Kertiş Aliye bırakıp Yüzbaşının yanına vardı:

"Yüzbaşım," diye, ona sesini duyurabilmek için bağırdı, “Anacık Sultan, böyle giderse çok dayanamaz ölür, onu sırtıma, sırtımda da donar, kucağıma almalıyım."

Yüzbaşı:

Al, dedi.

Bünyamin de, Kertiş Ali de buna sevindi.

Kelepçe buz tutmuş.

Bünyamin sırtından abasını çıkardı Anacık Sultana sardı.

Anacık Sultandan hiçbir ses çıkmıyor, başına ne gelirse gelsin, öyle taş gibi, ölü gibi susuyordu.

Gün battı, karanlık düştü, fırtına gittikçe azıtıyordu. Yanlarında, buralarını iyi bilen Bünyamin olmasa fırtınada yitecekler, bu derin derenin dibinde de ölülerini, bahara kadar kimseler bulamayacaktı, Bünyaminin kılavuzluğunda şafağa karşı derenin üstüne çıkabildiler. Fırtına onları yere seriyordu. Bünyamin Anacık Sultanı abasına sarmış, onu kucağına almış, kelepçeli kadını kendi sıcaklığıyla ısıtarak gidiyordu. Köye az kalmıştı, gün işiyordu ki alacakaranlığın içinden, mekanizma şakırtılarıyla bir ses geldi:

Yüzbaşı Faruk, Yüzbaşı Faruk ben İnce Memedim, sana teslim ol, demiyorum, şimdi seninle çarpışmak da istemiyorum, yanındaki Anacık Sultana bir zarar gelmesin, diye. Onu bırak da git. Yolunu kesmeyeceğim. Bu sefer seni Anacık Sultana bağışladım.

Yüzbaşı:

Bünyamin, eviadım, o kucağmdakini al götür eşkıyalara, diye buyurdu, yumuşacık.

Öfkesinden dişlerini sıkıyor, çenesi çatırdıyordu.

Bünyamin kucağındaki değerli emanetiyle karşı kayalığın arkasını şavullayarak koştu, kayalığın ardından çıkan İnce Memed onları yarı yolda karşıladı:

Anacık Sultan nasıl? diye sordu.

İyi, dedi Bünyamin.

Eşkıyalar, yanlarında birçok yamçı, kepenek getirmişlerdi. Anacık Sultanı bir yamçıya sıkı sıkıya sardılar, candarmaların gittikleri yönün tersine yürüdüler. Derin derenin büyük kıvrımındaki köy onları bekliyordu, öğleye doğru köyü tuttular. Kadınlar en sıcak, en güzel bir odada Anacık

Sultana yatak hazırlamışlardı. Ocağa kütükler attılar, çay pişirdiler, yağ bal kaynattılar, Anacık Sultan az bir sürede kendine geldi, kadınlarla şakalaştı. Sonra da İnce Memedi çağırdı:

Gülüm oğlum, dedi, “sen beni candarmaların elinden aldın ya nerelere götüreceksin, beni bu yaştan sonra eşkıya mı edeceksin?"

Sen nasıl buyurursan Anacık Sultan.

Beni götür candarmalara teslim et. Biliyorum, bu senin için kolay olmayacak.

Memedin arkasında duran Ferhat Hoca söze karıştı:

Seni teslim edersek onlara, seni Arif Saim istemiş, seni o yaşatmaz.

Ölüm Allahm emri, diye gülümsedi Anacık Sultan.

Sana hakaret ederler, etmediklerini bırakmazlar. “Biliyorum," dedi Anacık Sultan, “o da Allanın emri."

İnce Memed, Ferhat Hoca, köylüler hepsi her yerden Anacık Sultana yüklendiler, onun inadını kıramadılar, Faruk Yüzbaşıya haber gönderdiler. Kabul ederse, Anacık Sultanı kasabaya köylüler indirecekler, Kara Hasanın değirmeninde kadını ona teslim edeceklerdi.

Sabahleyin uyandıklarında kar dinmiş, geyikler çobanı Mülayimi, geyik postlarına sarınmış, Anacık Sultanın kapısı önünde elpençe divan durmuş, boyun bükmüş bekler buldular.

Olmaz, diye haber gönderdi Yüzbaşı, “Anacık Sultanı verirlerse ben kendim götürürüm. Başka da hiçbir şartı kabul etmem."

İster istemez, Anacık Sultanı yünlülere sardılar sarmaladılar omuzlarına güzel bir yamçı attılar, yumuşak Çerkeş eyerli bir ata bindirdiler, atın yularını Bünyaminin eline verdiler, Yüzbaşıya gönderdiler. Yüzbaşı, Anacık Sultanın geri dönmesine çok sevindi. Onun, eşkıyaları zorlayarak geri döndüğünü öğrenmişti. Bu sefer onun bileklerine kelepçe takmadı. İnce Memede karşı içindeki öfkesi gittikçe artıyordu. Hemen yola düştüler.

Anacık Sultanın, Arif Saim Beyin buyruğuyla Ocaktan alınarak kasabaya götürüldüğü, bir anda bütün Torosta duyulmuş, köylüler onu görmek için, genç yaşlı, hasta sayrı geçtiği yollara dökülmüşlerdi. O geçerken elpençe divan duruyor, dualar okuyor, onun atının bastığı yerleri öpüyorlardı. Birçoğu da dayanamayıp ağıt yakarak ağlıyorlardı.

İnce Memedin Anacık Sultanı kaçırdığı onun bu kaçırılmayı kabul etmeyerek zalimlerin kelepçelerine ince bileklerini uzattığı da bütün Torosta duyuldu, birkaç gün içinde de bu ilginç haber bütün Çukurovayı, Akdeniz kıyılarını da sardı.

Çukurovaya inerlerken beş kere boraya, fırtınaya tutulmuşlar, beş keresinde de hiçbir telefat vermeden kurtulmuşlardı. Bu öldürücü yolculuğa, hiç beklemedikleri halde Anacık Sultan bile, ölümcül hale gelmesine, eyerin kaşına yapışarak ancak atın sırtında kalabilmesine karşın dayanmıştı.

Arif Saim Bey, her gün biraz daha öfkelenerek Anacık Sultanı bekliyor, dağlardan bir haber alamayınca da, kendisini yenemiyor, otomobiline biniyor Adanaya gidiyor, oradan da Ankaraya kadar uzanıyor, bakıyor ki Ankarada hiç kimsenin İnce Memed var mı yok mu, hiçbir haberi yok, sevinerek, ama içinde, nasıl olsa İnce Memed olayını bütün boyutlarıyla, kepazelikleriyle, iş daha uzarsa bir gün duyacakları ağır kaygısıyla kasabaya dönüyor, yerinde duramıyor, beklemekten gözlerine uyku girmiyor, sabahtan akşamlara kadar yanından ayırmadığı kasaba ileri gelenlerini yiyip bitiriyordu.

Yüzbaşının, Anacık Sultanla birlikte geldiğini haber verdiklerinde artık bekleme direnci sonuna gelmişti. Hemen Candarma Komutanlığına koştu, komutanın odasına azgın, saldırgan bir boğa gibi düştü. Daha masaya oturmadan:

Bana Yüzbaşıyı çağırın, diye bağırdı. “Hemen, derhal."

Yüzbaşı apar topar geldi, sıkı bir selam çakıp dimdik ayakta durdu:

Buyurun Kumandanım.

Arif Saim Beyin onu günlerdir ne biçim beklediğini nasıl öfkeden deli divaneye döndüğünü, gelir gelmez ona bütün ayrıntılarıyla anlatmışlardı.

Ne oldu böyle sana Yüzbaşı? diye tepeden, alaylı konuştu Arif Saim Bey. “Seni gözleye gözleye gözümüz dört oldu. Duyduk ki muhterem Yüzbaşım, zatını İnce Memed esir almış, sen de Anacık Sultanı ona teslim ederek canını ve şerefini, ne kadar kurtarabilmişsen kurtarmışsın. Duyduk ki, bu yaşlı kaltağa borçluymuşsun hayatını. Bari onu rahat getirebildin mi, incitmeden?"

Çok yaşlı efendim.

Şimdi nerede o orospu?

Aşağıda, nezarette.

Bari kuştüyü döşekler serdin mi hayatını borçlu olduğun o ihtiyar orospuya.

Çok hasta efendim.

Bari doktorlar, büyücüler götürdün mü o vatan haini büyücüye?

Ölecek diye korktum efendim. Ölecek de onu zatınıza ulaştıramayacağım diye korktum.

Dernek korktun ha, diyerek acı acı güldü Arif Saim Bey, ayağa kalktı, odanın içinde gitti geldi. Ortada dimdik durmuş kalmış Yüzbaşıyı durarak tepeden tırnağa süzdü.

Git, şimdi getir bana o orospular sultanını, dedi, ağzından çıkan her söz bir yılan ıslığı gibiydi. Yüzbaşı ürperdi.

Biraz sonra Anacık Sultanı iki candarma kollarına girmişler getirdiler.

Bırakın onu.

Candarmalar, Anacık Sultanın kolundan çıktılar, kadın, onlar kolundan çıkar çıkmaz yere sağılıverdi. Yüzü sapsarıydı, dudakları buruşmuş, gözleri çukura kaçmış, avurtları çökmüştü. Yerden, ayağa kalkmak için çabalıyor, duvarlara tutunuyor, ellerini döşemeye bastırıyor, yanındaki sandalyaya yapışıyor, bir türlü ayağa kalkamıyordu.

Kaldırın şunu ve ayağa dikin ve de koluna girin. Ali Onbaşı, sen!

Kapının ağzında duran Ali Onbaşı koştu, Anacık Sultanı okşar gibi, incitmeden yerden aldı, candarmanın da yardımıyla ayağa dikti.

Söyle bakalım kadın, sen büyü yapıyor, halkı aldatıyormuşsun?

Ben büyü yapmam. Bunu sana kim söylediyse yalan söylemiş. Bizim Ocağımızdan hiçbir zaman bir büyü, sihir sadır olmamıştır.

Sen keramet gösteriyormuşsun, sizin ocak keramet ocağıymış. Sen halka yayıyormuşsun ki, İstiklal Harbini, Yunan savaşında sizin ocaktan gönüllü giden on altı kişi kazanmış. Bize esir düşen Yunan askerleri diyesilermiş ki, biz hiç Türk askeri görmedik, bizimle dövüşenler, bizi yenenler o on altı yeşil donlu kişiydi. Doğru mu bütün bunlar?

Kaşlarını çatarak, kendisine büyük güvenle:

"Doğru," dedi Anacık Sultan. “Yalnız Yunan askerleri görmemişler bizim yeşil donluları, Türk askerleri de görmüşler. Şu Çukurovada, şu dağlarda Yunan harbine gitmiş kime sorarsan, sana, ordunun önünde dövüşen yeşil sarıklıları söyler."

"Pekiyi, ne oldu bu evliyalara, hepsi şehit mi oldu?"

Arif Saim Bey acı gülüşüyle birlikte alay dozunu da artırıyor, bu da Anacık Sultanın gözünden kaçmıyor, öfkeleniyor, rahat soluk alamıyordu. Bunu gören Arif Saim Bey candarmalara, kadını sandalyaya oturtmalarını söyledi.

Onların hiçbirisi şehit olmadı. Bizim Ocağın erkekleri hiç şehit olmazlar, hep gazi olurlar.

Şimdi neredeler senin o gaziler.
"Bizim Ocağın gazileri hep Kırklara karışırlar."
"Demek hep böyle yalanlarla kandırıyorsunuz halkı ha?"
"Sen öyle bil."
Sizden, bu yalanlarınızdan ne zaman, ne zaman kurtulacak bu millet? diye masayı yumrukladı Arif Saim Bey. Odanın penceresinin camları zangırdadı.
Bizim Ocaktan, bin yıldır yalan söyleyen bir tek kişi bile çıkmamıştır. Bizim Ocağımıza değil yalan, eğri odun bile giremez. Kırkların, pirlerin, ala gözlü ermişlerin ocağıdır bu Ocak.
"Ya senin kerametlerin?"
Ne benim, ne de Ocağımızın hiçbir kerameti yok.
"Sen ölüleri bile diriltirmişsin, yaralıları, kalbi bile parçalansa sıhhatlerine kavuştururmuşsun. Bunu da inkar et bakalım. Sende keramet yok da bunlar ne ya?"
"Bende keramet yok. Keramet çiçekte, ağaçta, otta, kuşta, böcekte, insandadır. İnsanları benim kerametim değil, benim, binbir çiçekten, ottan, topraktan, ağaçtan süzerek çıkardığım ilaçlar iyi eder."
İnce Memedi de ilaçlarınla mı iyi ettin?
"İlaçlarımla."
Sen büyücü değilsin de, başta İnce Memed, eşkıyalara, üstünde dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz dua yazılı gömleği niçin verdin?
Onlara kurşun geçmesin, diye.
Demek o katillere, o her birisinin boynunda on on beş cinayet olan kişilere devletin kurşunu geçmesin, diye, öyle mi?
"Onların katil olup olmadıklarını Allah bilir."
Her birisinin parmağına o taçlı yüzüğü sen taktın değil mi, korkmasınlar, hastalanmasınlar, onlara kurşun değmesin diye, dernek, bu kan içici asilere...
"Ben verdim."
Üstelik de ocak mı bucak mı ne, o gericilik cehennemini bu katillere sen yatak yaptın, değil mi?
Onlara Ocağımızı yatak yapmadım. Zaten onlar da benden böyle bir şey istemediler.
Yaptın. Bütün deliller gösteriyor ki... Sen... Sen... Sen...
Masadan kalktı, kıpkırmızı kesilmiş, boyun damarları şişmiş, alnında boncuk boncuk terler, öfkeden boğularak, ayaklanm yere vurarak

bağırmaya, kendinden geçerek yırtınmaya başladı.
Yaptın, yaptın... Söyle kadın... Parmağını onun gözlerine doğru ok gibi fırlattı, “söyle, söyle kadın, siz, tekkeleri kapattık diye o zavallı eşkıyaları kışkırtarak üstümüze salıyorsunuz değil mi? Söyle kadın, söyle orospu."
Durdu, kadına alay edercesine baktı, bekledi, acaba Anacık Sultanın bu ağır söze tepkisi ne olacaktı? Anacık Sultan, ona şöyle bir tepeden, küçümser baktı. Arif Saim Bey birden küçüldü. Küçülmesiyle de öfkesi kudurdu:
Söyle, söyle, söyle orospu. Bütün Toros dağlarının üstünden geçtiği orospu, söyle.
Anacık Sultanın sapsarı yüzü gülümser gibi etti, boynunu sağa, yana yıktı.
Benimle alay ediyorsun değil mi fahişe? Söyle fahişe, söyle!
Arif Saim Bey gidiyor geliyor, Anacık Sultanın önünde durup ayaklarını yere vuruyor, bağırıyor çağırıyor, Anacık Sultan taş kesilmiş susuyordu.
Bana, bana, Arif Saime şimdiye kadar hiç kimse böyle bir hitapta bulunamadı. Sen bana en büyük hakareti ediyorsun. Bak, dudakların oynuyor, kendin susuyorsun. Dudakların oynuyor. Kendin susuyorsun. Kendin, kendin, kendin susuyorsun. Ben senin ne konuştuğunu, ne sustuğunu bilmiyor muyum sanıyorsun... Sen kim oluyorsun da, oluyorsun da, oluyorsun da kaltak, katmerli orospu, benim karımı, ölmüş annemi ağzına alıyorsun. Söyle fahişe sen kim oluyorsun da... Duydum, duydum, senin ne söylediğini dudaklarının kıpırdamasından anladım. Sen, sen kim oluyorsun da... Her gün dağlarda yüz çobanın altma yatan orospu. Yatıp da gene doymayan fahişe, sözünü geri al, geri al...
Arif Saim Bey kendinden geçiyor, gözü dönmüş çırpınıyor, bağırıyor, yırtınıyor, duvarları, eski konağı sallıyor, öfkelendikçe öfkeleniyordu. Sonunda edemedi, tabancasını çekti Anacık Sultanın alnına dayadı, gözleri yalım yalımdı, dişlerini sıkarak:
"Sözünü geri al fahişe," dedi. Sesi yılan ıslığı gibi çıkmıştı. “Yoksa şu anda beynin paramparça olur. Sözünü derhal geri al fahişe. Susma fahişe. Konuş da ne konuşursan konuş fahişe. Susma böyle bir küfür dağı gibi. Bana daha fazla susarak hakaret edemezsin. Sözünü geri al ve susma."
Anacık Sultan soğukkanlıydı, durumunu hiç bozmuyordu.
Arif Saim Beyin tabancalı eli titriyordu. Tabancanın namlusu kadının alnında gidip geliyordu. Kadından umudunu bir iyice kesmiş Arif Saim Bey böğürdü:

"Söyle, söyle, söyle fahişe, anam avradım olsun seni öldürürüm. Söyle ve de susma. Ve de ölü, vefat etmiş anamı ağzına alma. Hem de susma. Susmak sövmektir. Hem de çok ağır bir hakarettir. Lütfen, orospu lütfen... Bin beş yüz çobanın... Evet ve de... Benim karım ve de annem, mübarek ve hem de sen orospu susarak bana, anneme ve hem de karıma... Sen bir fahişe ve hem de dünya orospususun. Tamam mı?"

Anacık Sultan başını kaldırdı gözlerini, küçümseyerek, gülümseyerek onun yüzüne dikti, bir bokböceğine, solucana bakar gibi baktı. Öyle bir tavır takındı ki, senin gibisilerin yüzüne böylesine bakmak bile insanı küçültmeye yeter, der gibi.

Arif Saim Bey gibi yüreği taşa kesmiş bir adam bile bu bakışların altında ezildi ufaldı, ortadan silindi gitti. Sağa sola döndü sustu, bağırdı, gene sustu. Kötü durumdaydı, kurtulmanın bir yolunu bulamıyordu. Anacık Sultan onun tetiğe basmasını dört gözle bekliyordu. Bunu anlayınca dünya başına yıkıldı. Bir süre suskun olduğu yerde durdu bekledi. Kendisini bu durumdan kurtarmanın bir yolunu bulmalıydı. Kafası son hızla çalışıyordu. Kadın şimdi koskocaman bir suskunluktu. Tabancasını kadının alnından çekti beline soktu. Biraz dinginlemişti nedense. Odanın içinde geniş adımlarla volta atmaya başladı, öfkesi, heyecanı geçince mendiliyle alnını, yüzünü kurulayarak geldi gene kadının önünde durdu.

"Bak Hatun, sana çok ciddi olaraktan söylüyorum, ya şu anda sözünü geri alacaksın, ya da senin başına gelen bu dünyada hiçbir kadının başına gelmemiş olacak. Şimdi seni beş dakika bekleyeceğim. Ya bu cehennem misali sükutunu bozacak, ya da... Bak ben şimdi sana fahişe diyorum. Üstünden de bin çoban geçti diyorum. Daha susacak mısın? Saatini çıkardı, kapağını açtı, bakarak masaya yürüdü, gözlerini saattan ayırmadan sandalyaya oturdu. Ortalıktan ses çıkmıyor, saatin tik takları olduğu gibi duyuluyor, zaman da bir türlü geçmek bilmiyordu. Arif Saim Bey bu arada birkaç kez gözünü saattan ayırıp Anacık Sultana baktı, kadın taş kesilmiş susuyor, suskunluğu da gittikçe korkutucu bir durum alıyordu. Böylece, gözleri saatla Anacık Sultan arasında mekik dokuyarak beş dakika doldu."

"Demek hep böyle taş gibi, toprak gibi susacaksın fahişe. Dernek böyle susarak bana hakaret edeceksin. Dernek ben de bütün bu hakaretleri yutacağım ha... Dernek biz İstiklal Harbini... Dernek ha dernek... Dernek ha... Fazla ileri gittiğini anladı. Bu yaşlı kadının karşısında, şimdiye kadar hiç kimsenin karşısında böylesine ne küçülmüş, ne de bocalamıştı.

“Büyücü," diye bağırdı. “Sen bir büyücüsün. Dernek benim, annem de, karım da ha... Dernek... Seni şeytanın orospusu, seni şeytanın... “

Durdu, bekledi. Umutsuzluğu son kertedeydi. Ama o, ama o Arif Saim Bey onu kırmayı, kendi gözünde bile onu bir sürüngen, bir solucan haline getirmeyi bilirdi.

Çok dingin, kararlı:

Demek konuşmayacak, sükutunu devam ettirecek, böylelikle beni kendi gözümde beş paralık edeceksin konuşmamakla. Günah benden gitti. Şimdi beni bekle öyleyse, bak kadın, şimdi sana ne söyleyeceğim, beni can kulağıyla dinle. Bak, şurada şu kadar candarma var. Oradaki askerlere Yüzbaşıya döndü, “Sizlerden özür diliyorum, bak kadın, elimizde yirmi, yirmi bir yaşlarında taş gibi delikanlılar var hem de yüzlerce. Seni önce Kertiş Ali Onbaşıya teslim edeceğim, o senin sükutunu bozduramazsa, bu sefer de delikanlıları senin üstüne salacağım, emredeceğim, bu taş gibi delikanlıların hepsi birkaçar sefer senin üstünden geçecekler. Seni beğenmezler belki, pörsümüşsündür ya, onlar gençtirler ve de benim emrimi dinlerler ve de vatan hizmeti olaraktan bu hizmeti yerine defalarca getirirler. Anladın mı? Sus bakalım şimdi, sus! Evliyalığına da hiç güvenme. Bizim delikanlılar evliyalara daha meraklıdırlar. Evliyanın eti gevrek olur. Bizim delikanlılar, hem de taş gibi delikanlılar evliya ırzına geçmekten ayrıca büyük hoşnutluk duyarlar. Diyorlar ki, bakireymişsin de, o zaman, oooh, yaşadı bizim taş gibi yiğitler. Şimdi söyle bakalım büyük Ocak fahişesi, bin çobanın Toroslarda üstünden geçtiği... Susacak mısın ve hem de susarak bana hakaret edecek misin?"

O daha çok konuştu. Yalvardı bile. Ağzından bir tek sözcük çıksın yeterdi. Onu bağışlayacak, evine gönderecekti. Bir tek sözcük, bir damla bir ses... Anacık Sultan bana mısın, demiyor kendi üstüne bir iyicene çelik kapılarını kapatmış, içeriye hiçbir şeyi sızdırmıyordu.

Ali Onbaşı, kendi düşen ağlamaz değil mi?

"Ağlamaz kumandanım."

Şu zavallı kadını, dilsiz kalmış evliyayı konuşturacaksın ve hem de bütün söylediklerini bir bir ona geri aldırtacaksın.

Baş üstüne kumandanım.

Dikkat et öldürmeyeceksin. O, sonra candarmalarıma gerek olacak.

O, bülbüller gibi konuşacak efendim. Susturmak için gücümüz yetmeyecek. Bütün sözlerini de geriye alacak. Bundan hiç kuşkun olmasın kumandanım.

Haydi, öyleyse götür Sultanımızı. Sultanımız, diyerek Anacık Sultanla alay ediyordu. “Yarın sabah bütün sözlerini geriye almış olaraktan huzurumuza getirilecek olan bu kadın kendisi bülbül gibi şakıyarak, suskunluğunu bozacaktır. Senin gücün yetmezse, candarmalara teslim iktiza edecektir. O da olmazsa, ben onun suskunluğunu Avrupa konuşturma aletleri ve tekniğiyle bozmasını bilirim. Yarın sabah saat onda, sağ salim, bülbül gibi öterek, karga gibi şakıyarak... Huzurda... Onu öldürürsen, sükutunu kıramazsan, sen de kendini ölmüş bil. Senin de söyler dillerin söylemez olacak."

Onun söylemez dilleri söyleyecek, kumandanım.

"Yüzbaşı, senden de, iri yapılı on tane candarma isterim taş gibi, anladın ya..."

"Anladım efendim."

Belki on candarma yetmez, Anacık Sultana. Malum ya, kendileri çok yaşlıdırlar. Bir on tane taş gibi oğlan da yedekte beklesin.

Baş üstüne kumandanım.

"Haydi götürün onu. Ali Onbaşı göreyim seni."

"Taş olsa da kumandanım, ona sözünü geri aldıracağım."

Candarmalar, Anacık Sultanın koluna girdiler. Kadın ayakta duramıyordu. Ayakları sürüklenerek gözaltına götürdüler. Gözaltı eski yapının penceresiz bodrumundaydı. İçerde, ölgün, şişesi yan yarıya islenmiş, kör ışıklı bir küçük lamba yanıyordu. Anacık Sultanı getirdiler, köşeye diktiler. Kadın ayakta duramadı, aşağıya, çimentonun üstüne içi boş bir çuval gibi indi. Ortalık ağır, nemli, küfle karışık, insanın burun direğini sızlatan ağır bir kokuyla kokuyordu.

Kertiş Ali Onbaşı candarmalara buyurdu:

"Çabuk, çabuk Anacık Sultanımıza, Şahımıza, ermişimize bir koltuk getirin. Vay benim gözüm çıksın da önüme aksın da, şu güzel dünyayı görmek nasip olmasın da, Sultanımız, kuru çimentoların üstünde oturmaya layık mı, çabuk çabuk, en güzel, en yumuşak koltuğu getirin..."

Gitti, Anacık Sultanı yerden kaldırdı, kadın zayıf, tüy gibiydi. Koltuk gelinceye kadar onu ayakta tuttu.

"Aman Anacık Sultanım, aman kulun kurbanın olayım, benim kusuruma kalma, bana gönüllenme, nolursun, kulun kurbanın olayım evliyam, seni buraya atan ben değilim. Yüzbaşını da değil, o büyük mebus, Ankaradan gelen Arif Saim Bey de değil, canım güzelim, analar anası biz sana inandık iman ettik. Senin Ocağına yüzümüzü sürdük. Bu işte bizim hiçbir suçumuz

yok. Emir büyük yerden, Ankaradan, Allahm emri emirdir. Büyük yerin emri de büyük emirdir. Nolursun bize bir kötülük düşünme. Sana fahişe, dedi, ne bilsin Arif Saim Bey senin kim olduğunu. Onun ağzı alışmış da, o her gördüğü, senin gibi güzel kadına fahişe der. Alışmış bir kere. Alışmış insan da kudurmuş köpekten daha beterdir. Ne olur sözünü geri alsan da..."

Bu sırada da candarmalar yukardan, eski püskü, her bir yanı dökülen, toz içinde kalmış bir koltuğu getirdiler, Kertiş Ali Onbaşı Anacık Sultanı kaldırdı, usulca koltuğa yerleştirdi.

Hah işte şöyle, Anacık Sultanlar, ermişler, Ocak ululan böyle padişah koltukları gibi koltuklara otururlar.

Ali Onbaşı, hem konuşuyor, hem de Anacık Sultanın yöresinde telaşla dönüyordu.

"Candarmalar."

Buyur Onbaşım, diye candarmalar hazırola geçtiler.

Bizim eve gideceksiniz, hanıma benden selam söyleyeceksiniz, evdeki en yumuşak döşeği en ak çarşafı, kuştüyü yastığı, yün yorganı versin. Hanıma söyleyin ki, bu gece Anacık Sultanımız bizim has misafirimizdir. Ona çok güzel bir yayla çorbası yapsın...

Eğildi, sağ dizini yere koydu, Anacık Sultanın elini aldı, üç kere öpüp başına götürdü, geriye çekildi, lamba ona çok sönük geldi, uzandı duvardaki çiviye asılmış lambanın fitilini kaldırdı, ortalık biraz daha ışıdı, az geriye çekildi Sultanın huzurunda elpençe divan durdu. Anacık Sultan başını azıcık kaldırdı ona bakar gibi yaptı, azıcık da gülümser gibiydi. Ali Onbaşı, hemen koştu ellerine sarıldı.

Demek, demek sözünü geri alıyorsun. Neee, almıyor musun? Al, al anacığım al, nolursun al da beni kurtar anacığım. Beni kurtar, benim canım da varım da, çoluk çocuğum da senin yoluna kurban. Sen sözünü geri almazsan, kulağınla da duydun ya şu yukardaki yezid beni öldürür, ocağımı söndürür, ıssız kor yuvamı. Benim katilim, benim kanlım olma Anacık Sultanım.

Vay benim iki gözüm de önüme aksın Anacık Sultanım, bak, candarmalar bekliyorlar, çorba, yayla çorbası gönderecek sana bizim hanım, bol naneli. Vay, benim Allah belamı versin, sen günlerdir ağzına bir lokma bile koymadın, insanın bu telaşta aklı başında kalmıyor ki... Söyle Anacık Sultan, başka ne istiyorsun? Bal mı, börek mi, kızarmış tavuk mu, pirzola mı, ne istersen... Söyle Anacık Sultanım. Ben seni böyle mi ağırlardım, emrin gözü kör olsun, emir yüksek yerden... Ne istiyorsan söyle ala gözlü

ermişim. Benim de elimden bundan başka bir şey gelmiyor ki... Söyle ne istiyorsun?

Kadın koltuğun bir köşesine küçücük büzülmüş, gözleri koskocaman açılmış yalnız bir çift göz olmuş çıkmıştı. Ali Onbaşı onun gözlerini görünce ürperdi, korktu, kaçacak bir yer aradı, sağa sola döndü, gözden bir türlü kurtulamıyordu. Lambanın fitilini indirdi, göz gene onu delip geçiyordu.

Anacık Sultan, dedi, “Anacık Sultan, ayaklarına, ayaklarının tırnaklarına kurban olayım bana bir kötülük yapma. Ben hemen sana yiyecek, yatak getiriyorum, benim kusuruma bakma. Emir büyük yerden, ferman Ankaradan. Yoksa seni ben bu gece burada, bu pis yerde hiç bırakır mıydım. Bağışla bu fıkara, bu Allanın kemter kulunu."

Birkaç kere koltuğun yöresinde daha döndü, onu bir titreme aldı, eli ayağı çözüldü. Edemedi, gene kadının önünde niyaza durdu, bir elini alıyor, öpüyor, onu bırakıp ötekini alıyordu. Titremesi de durmadan artıyordu. Sonunda, edemedi, kendini dışarıya attı, arkasından da candarmalar geldi. Kapıdaki nöbetçiye, “İçerde kim var, biliyor musun, Anacık Sultan var," dedi, “ona mukayyet ol... Ben gelinceye kadar... Kapıyı da kilitle... Sıkı dur... Gözleri... Belki de buradan şimdi çıkar da gider... Kapılar açılır, duvarlar yıkılır kaçar da gider. Mukayyet ol ha... Göz, göz, gözleri..."

Candarmalarla birlikte koşarcasına komutanlıktan çıktı, yolda, o delici, öldürücü göz hep üstündeydi, onu eziyor, elini ayağını çözüyordu. İçinden de boyuna dualar ediyordu. Yıkılsın duvarlar, açılsın kapılar da, Anacık Sultan, bir kerameti var ise, çıksın da gitsin, çıksın da gitsin, çıksın da gitsin... Gitsin, gitsin, gitsin. Ben de dönünce onu bulamayayım. Kurtulayım bu beladan. Dernek, ermiş dernek de buymuş. Eve geldi, merdivenleri dizleri kırılarak çıktı. Hanımı onu merdivenin başında karşıladı:

Ne oldu sana böyle, diye korkuyla sordu. “Anacık Sultan sana bir şey mi yaptı Alim, konuşmadı, sözünü geri almadı mı?"

Ali körük gibi soluyordu. Yüzü allak bullaktı, kendisini sandalyaya bitkin attı. Yanındaki candarmalar da ondan daha kötüydüler. Korkudan gözleri pörtlemiş, yüzleri gerilmişti.

Bir su, bir su avrat, bir su... Gözleri.

Ne olmuş gözlerine?

Bir su.

Kadın gitti, bir bakır tasla küpten suyu aldı getirdi. Ali, bakır tası bir dikişte bitirdi.

"Bir su."

Kadın koşarak, eli ayağına dolanarak küpe gitti bir tas daha su aldı getirdi. Ali onu da bir dikişte içti.

Bir su.

Kadın koşarak gidiyor, bir tas suyu getiriyor, Ali bir dikişte içiyor, bir su, diyordu arkasından da... Kadın ne kadar su getirdi, Ali ne kadar içti kimse farkında değildi. "Bir su."

Onun arkasından da candarmalar da su istediler. Onlar da Ali gibi suya doyamıyorlardı. Gidip gele gele kadının ayaklarına kara su indi. Su faslı bittikten sonra Ali kendini azıcık toparladı.

"Evde yiyecek olaraktan ne varsa, hemen. Anacık Sultan acından öldü. Günlerdir yemedi, içmedi. O, ölürse ben de öldüm. Hepimiz öldük. O, ölürse başımıza taş yağacak. O, ölürse bu dünyayı seller, yılanlar, zelzeleler götürecek. O, ölürse bu dünya yıkılacak. Amanın avrat, bu dünya onların yüzü suyu hürmetine ayakta duruyor, biz de onlara fahişe diyoruz. Hiç olur mu, o da sözünü geri almıyor, hiç alır mı. Yiyeceğin var mı... Ak çarşafı, yumuşak döşeği... Belki kapılar açılır da, belki duvarlar yıkılır da, ben de bu beladan kurtulurum. Ben bundan sonra bu dünyada da, öbür dünyada da iflah olur muyum ki..."

Kadın elini beline koydu, Alinin karşısına dikildi, sert bir sesle:

Ali, Ali, Ali kendine gel, dedi. "Sen bugüne bugün bu hükümetin ortadireği bir Ali Onbaşısın. Ona sen fahişe demedin ki... Bize ne, bizim ne suçumuz var bunda... O da ermişse de, evliyaysa da kadınlığını bilsin. Koskocaman hükümetin anasına, avradına, kızlarına orospu demesin. Demişse de sözünü geri almazsa da..."

Sus avrat, sus, diye bağırdı Ali. "Tövbe tövbe, tövbe de avrat. Amanın haş, haş, haşa. O Ocak büyük bir Ocaktır. Aman ha!"

Kadın soğukkanlı:

Kim olursa olsun, dedi, dingin, güvenli. "Sen kendine gel. Bunda, bu işte bizim suçumuz yok. Emir büyük yerden. O avrat kendi kozunu Ankarayla kendi arasında pay etsin."

Ali Onbaşı:

Amman avrat öyle konuşma. Ağzında dillerin çürür, çocuklarımızın başına bir hal gelir. Amman avrat, Anacık Sultana avrat deme. O Sultandır,

ermiştir. Sen onun gözlerini görmedin de... Sen sus şimdi. Sen gırtlağına kadar günaha batıyorsun. Sen şimdi ona çabuk yemekler hazırla.

Susmayacağım, diye dikeldi kadın. “Hiç de susmayacağım. O da kadınlığını bilsin." Sesi öfkeden çınlıyordu.

Ali Onbaşı ayağa kalktı, karısının gözlerinin içine baktı, çok alçak, duyulur duyulmaz bir sesle:

Avrat sana sus, diyorum, dedi.

Kadın, Ali Onbaşının böyle yavaştan konuşmasının ne dernek olduğunu bilirdi, boyun eğdi, yüklüğe gitti, candarmalar da onu izlediler. Döşek, yorgan, kuştüyü yastık...

Siz gidin, alın da bunları gidin. Yüzbaşı, Arif Saim Bey, ötekiler görmesinler bunları. Görürlerse, yeni Yüzbaşının yatağı deyin. Yiyecekleri de ben alır getiririm.

Candarmalar yatağı alıp çıktılar.

Kadın mutfağa girdi, kapıyı da arkasından kapattı. O da, Anacık Sultan için böyle konuştuğundan dolayı korkmuştu. Bir tek dua biliyordu, çorbayı pişirinceye kadar o duayı yineledi. Dışarda Ali Onbaşı, üstündeki öldürücü bir çift gözle cebelleşiyor, netse neylese o gözlerden bir türlü kurtulamıyordu. Mutfağın kapısını açtı, “Çorba pişti mi?" diye karısına sordu. Kadın, “Pişiyor," dedi. Ali Onbaşı bitkin, “Amanın çabuk... Gözleri..." Konuşmadı, kapıyı kapattı, kendisini köşedeki yeşil koltuğa attı, o da olmadı, kalktı, duvardaki geyik postu seccadeyi aldı, yere serdi, gitti dışarda, sofada aptes aldı, namaza durdu. Namaz kıldıkça, dualar okudukça kendine geliyordu. Duasını topladığında karısı yemekleri bir tamam pişirmiş, sefertasına koymuş, ayakta kendisini bekliyordu. Ali Onbaşı, duasını bitirip iki eliyle yüzünü sıvazladıktan sonra tespihini cebine koydu, ayağa kalktı, karısının elindeki sefertasmı aldı:

Korkma avrat, dedi, “Allah bizi bundan da kurtaracak, Yusufu kuyudan çıkararı Mevla, bir gün olup bize bakmaz mı dersin."

Bakacak kurban olduğum Alim, Onbaşım, bakacak. Biz kul olana kötülük ettik mi? Bak, koskoca Hükümet kendi evliyasını hapse atıyor, ona fahişe de, diyor, biz de ona yemekler yapıyoruz ki birlikte parmağını da yersin.

Sonra boynunu büktü, yutkundu:

Yemekler, o kadar güzel oldu ki... Otursak da... Çocuklar da birazdan gelirler, bir kerecik de birlikte yesek olmaz mı? diye utangaç, kızararak konuştu.

Ali üzüldü:

Ah avrat, dedi, “kimse kimsenin halinden bilmez ki, benim yemek yiyecek halim mi var. Anacık Sultan acından ölecek. Günlerdir... Ne o istedi, ne de biz akıl ettik..."

Çıktı gitti. Gözaltına geldiğinde birkaç candarmayı kapıyı tutmuş buldu.

Ne oldu?

Bir şey olmadı Onbaşım.

Yüzbaşı mı sizi gönderdi buraya?

Yoook, biz geldik. Hani dedik ki, kapı nasıl açılacak, duvarlar nasıl yıkılacak?

"Ne oldu?"

Bekledik, bekledik hiçbir şey olmadı.

Nöbetçi kapıyı açtı. Anacık Sultan koltuğun köşesine büzülmüş, daha da küçülmüş öyle oturuyor, gözleri de birkaç misli daha büyümüş öyle bakıyordu.

Bir masa getirin. Yukardaki gümüş tepsiyi de alın gelin.

Candarmalar koşuştular. Ali Onbaşı masayı koltuğun önüne sürmeden eğildi, Anacık Sultana bir niyazda daha bulundu. Onun arkasından öteki candarmalar da niyaz ettiler. Onbaşı sefertasmı açtı, yemek kaplarını tepsinin üstüne dizdi, ekmeği, kaşığı, çatalı bıçağı yan yana koydu:

Buyur ye, dedi, “Anacık Sultanımız. Ah bizim gibi akılsızların gözü çıksın, ah seni bunca gün aç koyduk."

Çıktı. Yerinde duramıyordu. Çarşıya aşağı yürüdü, kahvenin önünden geçti. Herkes ona korkuyla baktı. İki çift kocaman açılmış göz sırtına yapışmış, o nereye giderse oraya gidiyordu.

Anacık Sultan, bir tuhaf, güzel, epeydir unuttuğu bir kokuyu aldı. Burun delikleri genişledi, gözlerini önündeki yemeklere dikti, elini uzattı, kaşığı alacakken, parmaklarını kızgın kora değmişçesine geriye çekti. Önündeki yemek dehşet kokuyor, içi kazınıyordu. Yemeye üç kere daha uzandı, üçünde de hemencecik elini geri çekti. Anasını düşünüyordu. Uzun boylu, kara saçlıydı. Ocağın bütün işlerini, bıkmadan, usanmadan o görüyor, kocaman kazanlarda pişen çok güzel kokulu yemeklerin, daha iyi pişmesi için mutfağa giriyor çıkıyor, aşçı kadınlara buyruklar yağdırıyordu. Hastalara, sayrılara dervişlerle birlikte dağlardan toplanmış kucak kucak çiçeklerle ilaç kaynatıyor, bu yüzden de bütün bedeni, geçtiği yerler çiçek özü kokuyordu. Ocakta çiçek kaynatma, ilaç çıkarma işi başlı başına bir uğraştı. Ocağın dervişleri, köylüler, köylü kadınları, kızları, çocukları bahar

aylarında torbalarını alıyor, çiçek toplamaya dağlara yayılıyorlardı. Kimi bir ay, on gün, bir hafta, üç gün sonra dönüyor, torbalarını, çuvallarını, hurçlarını Ocağın çimenli avlusuna boşaltıyorlardı. Avluda bir insan boyunu aşacak yükseklikte bir sürü çiçek öbekleri ortaya çıkıyor, bu çiçeklerden usta dervişler hangi çiçek, hangi hastalığa iyi gelir, günlerce çalışarak ayırıyorlar, avlu duvarlarının dibine kurulmuş kazanlarda bunları harlı ateşte kaynatıyorlar, çiçeklerin özlerini çıkarıp renk renk şişelere dolduruyorlardı. Çiçekleri kaynatma süresince ondan sonra da bütün Ocak, Ocağın yöresindeki ağaçlar, kayalar, toprak günlerce çiçek kokuyor, çiçek kokuları insanların, hayvanların derilerine siniyordu.

Bir gün, bir çiçek toplama zamanı, yaşını anımsamıyor, ya yedisinde, ya sekizinde olacaktı, anasıyla birlikte onlar da torbalarını almışlar, çiçek toplamaya dağlara gidiyorlardı. Bahar sevincinden çıldırmış, yamaçlar, ağaç araları, küçük düzlükler ağzına kadar türlü türlü çiçeklerle dolmuştu. O gün akşama kadar o çiçek senin, bu çiçek benim dolaşmışlar, kıyıp da bir tek çiçek bile koparamamışlardı. Anası, ağaca, kuşa, çiçeğe, bilcümle yaratığa sevgi dağıtıyordu. Onu gören, onun okşadığı, gülerek yaklaştığı, dokunduğu, sevgi dağıttığı hastaların yüzlerinde sevinçten güller açıyordu. Anası, oturmuştu bu Ocağa, bu dağın başına bütün dünyaya bitmez tükenmez sevgisini dağıtıyordu. Kötürümler, deliler, bitkinler, karasevda düşkünleri, kurşun yemişler, hançerlenmişler, yoksulluktan bir deri bir kemik kalmışlar geliyorlardı Ocağa, sağalıp gidiyorlardı. Bu insanlara, bu cümle yaratığa sevgi, dostluk ona anasından kalmıştı. O da köşesinde, kim olursa olsun, isterse yetmiş milletten olsun, yetmiş iki dinden olsun, kurt kuş, yılan çıyan, eşkıya, uğru, çıngıraklı yılan, cümle yaratığa sevgisini dağıtıyordu. Ve geyikler iniyordu dağlardan, küçük karacalar, cerenler iniyordu. Zurba zurba keklikler, ak güvercinler konuyordu Ocağın avlusuna... Kışın karlı günlerinde kurtlar, sincaplar, vaşaklar sığınıyorlardı Ocağa, kıllarına hile gelmeyeceğini bilerek, korkusuz. İçi yanıyor, susuzluktan ölüyordu. Gün vurmuştu yamaçtaki, bir uçtan bir uca serilmiş açmış sarı salep çiçeklerine. Pınarın dibindeki birer ışık damlası balıklar oynaşıyorlardı. Kar yağıyordu ağaçlar boyu ve insanlar karları yararak Ocağa hasta, sayrı, sakat, aç dökülüyorlardı. Anası...

Kapının açıldığını duydu, başını azıcık o yana döner gibi etti, Kertiş Aliyi hayal meyal seçti.

Yemedin mi yemeklerini Anacık Sultan, anacığım. Vay benim iki gözüm çıksın ki, vay benim... Dernek suyu unutmuşum. Susuz yemek yenir mi?

Candarma, hemen su.

Az sonra su geldi.

Yaaa, işte su. İç iç, anacığım iç... Ben senin bunca gün su istediğini de görmedim. İnsan bu kadar gün susuzluğa dayanabilir mi?

Elini aldı, bardağı tutuşturdu, Anacık Sultanın eli titriyordu, az daha masanın üstüne bırakmasa bardak düşecekti.

Anacığım öleceksin, öleceksin, suyu iç, yemeği ye.

İki delici göz üstüne dikilmişti. Duramadı, dışarıya kaçtı.

Dağlardan düzlüğe aşağı sular gümbürdeyerek akıyor, karlar savuruyordu. Binlerce, kara batmış çıkmış, kardan adam olmuş insan anasının cenazesine gelmişlerdi. Ölü anası daha herkese sevgi dağıtıyordu. Başucunda, nereden gelmişse çok uzun saplı bir kocaman mavi çiçek gelmiş mavi mavi balkıyarak, boynunu bükmüş orada öyle dikilmiş kalmıştı. Anası çiçek kokuyordu. Ağıtlar yakıyordu kadınlar. Mezara ak çiçekler taşıyorlardı. O mavi çiçek yatağın başucundan kalktı yürüdü geldi, köklerini mezarın başucuna soktu, orada uzun, boynu bükük, mavileri şırlayıp akarak durdu kaldı, bunu da herkes gördü. O çiçek yıllar yılı hiç solmadan kurumadan, mavisi gün ışığı gibi şırlayarak aktı. Kurtuluş Savaşına giden on altı pir dönmeyince çiçek de bir gün tanyerleri ışırken kalktı, mavisini bütün dünyaya yayarak çekildi gitti. Anacık Sultan bu olayı kendi gözleriyle gördü. O da çiçeğin ardınca gün ışıyıncaya kadar mavilere batarak gitti. Sonra aşağıdaki büyük, ak çakıltaşlı pınarda çiçeği yitirdi. Pınarın suları o gün bugündür, bu çiçekten dolayı som mavi akar. Ak çakıltaşları, yöredeki kayalar da sudaki balıklar da mavilediler. Anacık Sultan şimdi mavi çiçeğin ardına düşmüş, maviye batıp çıkarak kayıyordu. Çiçek pınara girdi. Anacık Sultan bir denizin ortasında kaldı, soluk alamıyordu, göğsünden bir inilti koptu, bu sırada gene Kertiş Ali Onbaşı içeriye girdi.

Aman Allahım aman, daha ne bir kaşık su içmiş, ne de bir lokma yemek yemiş. Öleceksin. Anacık Sultanım, tırnaklarına kurban olduğum öleceksin.

Gene yalvardı yakardı, Anacık Sultan taş kesilmişti, onda küçük bir kıpırdama belirtisi olmadı. Gözleri de gittikçe daha büyümüştü, dayanamadı, yalvarmalarını kesti, gene dışarıya kaçtı, köprüye vardı, çakıltaşlarma, böğürtlen çalılarının, hayıtların içine düştü, suyu birkaç kere geçti. Su dizlerine kadar çıkmıştı, farkında olmadı.

Kasabanın içinde, yöresinde, nereye gittiğini bilmeden dört dönüyor, komutanlığa geliyor, içeriye giriyor, gözaltının kapısına kadar varıyor, içeri

girmek istiyor, bir türlü giremiyor, geriye dönüyordu. Anacık Sultan ölürse, her şeyin biteceğini düşünüyor, bu düşünce de onu kendinden geçiriyor, kasabaya sığamıyordu. Sonunda edemedi, çayın kıyısında durdu, yönünü kıbleye döndü, namaza durdu. Durmadan, bıkmadan usanmadan Anacık Sultana, Allaha yalvararak, dualar okuyarak namaz kıldı. Gidiyor, çaydan aptes alıyor, geliyor gene namaza duruyordu.

Gün çoktan ışımış, bir kavak boyu yekinmiş, kasabaya gelen köylüler köprünün üstünde yaya, atlı, eşekli görünmüşlerdi ki az ilerisinde iki candarma bitti. Ali Onbaşı onları hayal meyal gördü ya kim olduklarını çıkaramadı.

Onbaşım, Onbaşım, Yüzbaşını seni istiyor.

Ali Onbaşı, namazı, yalvarmaları, duayı o anda unutup ayağa fırladı:

Neee, Yüzbaşı mı, beni mi istiyor?

Yüzbaşını çoktandır kumandanlıkta, seni istedi. Biz de seni aramadık yer koymadık.

Ali Onbaşı, kasabaya doğru koşmaya başladı, candarmala arkasından yetişemiyorlardı. O hızla komutanlığa geldi, merdi venleri üçer üçer çıktı.

Neredesin Ali Onbaşı?

Yüzbaşım, Yüzbaşım...

Neredeydin, seni aratmadık yer bırakmadım.

Yüzbaşım, Yüzbaşım.

Kekeliyordu.

Ne oldu sana?

Na... na... namaz kılıyordum.

Ne namazı?

Yemek yemiyor, su içmiyor, yatak serdim yatmıyor, sözünü de geri almıyor. Bu Anacık Sultan ölecek, ölümünü de bizim üstümüze atacaklar. Arif Saim Bey de benim rütbemi sökecek.

Yüzbaşı kaşlarını çattı:

Demek onu konuşturamadm?

Konuşturamadım.

Evet senin rütben sökülecek. Bununla da kalsalar iyi.

Ölecek.

Git ve ona sözünü geri aldır. Bir saat sonra Arif Saim Bey buraya gelecek ve o kadını sözünü almış bulmazsa, gerisini sen düşün.

Ölecek.

Ölsün ama, sözünü geri aldıktan sonra ölsün.

Kertiş Ali Onbaşı baktı ki Yüzbaşıdan imdat yok, bitmiş tükenmiş, başı dönerek gözaltına indi. Kapıyı açmaya gücü yetmedi, nöbetçiye buyurdu, nöbetçi kapıyı gürültüyle açtı. Anacık Sultan koltuğun köşesindeydi. Gitti ayaklarına kapandı, niyaza durdu. İki damla yaş Anacık Sultanın ellerini ıslattı.

"Sana benim elim nasıl kalkar Anacık Sultanım, dağ kokulum, dağ kokulum. Ben ne yapayım şimdi, söyle bana ne yapayım? Sizin Ocağınız merhamet, sizin Ocağınız bağışlama, sizin Ocağınız dertliye derman dağıtan bir Ocak değil mi, niye beni şefaatinden mahrum ediyorsun, ben ne yaptım ki size, neden sözünü geriye almıyorsun, niye yemek yemiyorsun? Biliyorum öleceksin. Öl istersen, kimse sizin, sizin gibi ermişlerin işine karışamaz, şu sözünü geri al da öyle öl, olur mu Anacıkların anası? Beni de, çocuklarımı da öldürme. Sen sözünü geri almadan, böyle yemek yemeyerek, su içmeyerek ve hem de uyumayarak ölürsen, benim rütbemi sökerler. Bunca emeklerim boşa gider. Hiç gözümün yaşına bakmazlar. Çoluk çocuğum da acından ölür. Avradım da beni bırakır gider. Benim avradım kimin kızı biliyor musun Sultanım? Bizim köyün en zengininin kızı, o kızı bana verirler miydi sanıyorsun? Ben uzatmalı Onbaşı oldum da, koluma bu rütbeyi taktım da, ondan sonra köye gittim de, bu kıza ta çocukluktan beri vurgundum da, kızı istedim de, kapısında her gün, gece gündüz çalışarak, hem de boğaz tokluğuna, her gün üç öğün de kemiklerim kırılıncaya kadar dayak yiyerek, her gün ölerek, bana kızı verirler miydi, ben de Onbaşı olunca bana da kızı verdiler. Şimdi benim rütbem sökülürse, ben o kadar rüşvet yiyemedim, benim işim millete dayak atmaktı, bu avrat da çocuklarımı alıp da gitmez mi, o zaman ben ne yaparım, ben de kendi kendimi öldürmez miyim? İşte sen sözünü geri almadan ölürsen, benim kanlı katilim olur da cehennemde yanarsın. Sen beni öldürürsen, Allahın binasını yıkmış olursun. İşte o zaman Ocaklığın, ermişliğin para eder mi sanıyorsun? Sen bu dünyada gün görmedin, öteki dünyada güzel bir cennetin olsun diye evlenmedin, sıcak yataklara girmedin. Bütün bir ömür tek başına yatağında bir erkek düşünerek üşüdün. Çocukların olmadı, olmadı ya cennetini de sağlama aldın. Şimdi benim gibi, bu günahkar kul yüzünden, beni öldürerekten cennetini ne demeye cehenneme çevireceksin. Katillik, adam öldürmek Allah indinde çok kötüdür. O senin ermiş sülalen bile sana himmet edemez, seni cehennemden kurtaramazlar. Haydi konuş Anacığım, gülüm benim, mor çiçekli dağlar güzelim. Gözlerini de üstüme öyle dikme, vallahi de, billahi de senin bu evliya gözlerin öldürecek beni.

Ben de sabaha kadar namaz kıldım da dua ettim, sözünü geriye alasın ve de ölmeyesin diye... Haydi konuş, konuş sultanım, güzeller güzeli. Bak senin ışığından bu pis nezaret bile ışıyıp durur. Öldürme beni, merhamet kıl."

Ali Onbaşı netti neylediyse, ne kadar yalvardı yakardıysa da onun ağzından bir tek sözcük bile alamadı, deliye döndü, bağırmaya, çırpınmaya başladı, sonunda da kendinden geçip, “Fahişe, fahişe, sana diyorum fahişe," diye başını üç kez duvara vurdu. “Şimdi senin üstünden on, sonra on beş, yirmi, yüz taş gibi oğlan geçecek. O zaman senin oran soğur ya, yangının söner ya, taş gibi yüz tane oğlana nasıl dayanırsın, ölürsün. Bunlar senin bildiğin adama benzemezler. Sen Arif Saim Beyin kim olduğunu biliyor musun, bunlar tunçsiper göğüslü, kan içici kimselerdir. Sen bunların kim olduğunu bilmezsin. Konuş fahişe."

Önüne geldi dikildi ayaklarını yere vurdu, ayakları kırılırcasına ağrıdı.

O duvardan, o duvara attı kendini, boğuluyordu, dışarıya kaçtı, Yüzbaşının odasına çıktı, “Bu fahişe konuşmuyor, bir tek bir söz bile çıkmıyor ağzından," dedi, Yüzbaşının karşısında hazırola geçti, “benim rütbemi sökecekler Yüzbaşım," diye inledi.

Ne yazık ki sökecekler Ali Onbaşı.

Ben ne yapayım Yüzbaşım, ben ne yapayım. Ben, ben, ben... Kendimi öldüreyim mi?

Haydi git, konuştur onu.

Ölecek.

Ya ölsün, ya da konuşsun.

Rütbem...

Konuştur onu.

Ali Onbaşı dışarıya çıktı, candarmalar ona çay yetiştirdiler, üst üste birkaç bardak çay içtikten sonra azıcık kendine geldi aşağıya indi. İçeri girince Anacık Sultanın gözlerini kapalı gördü, öldü, diye ödü koptu, o anda da dinginledi, vardı kadının nabzını tuttu, nabız sağlam bir insanın nabzı gibi atıyordu, sevindi. Bu sevinç onu iyice kendine getirdi, Anacık Sultanın önüne diz çöktü.

"Bak Anacık Sultanım, bir anam vardı benim, başka hiç kimsemiz yoktu. Bizim avradın babasının kapısında büyüdüm. Dinsiz imansız bir adamdı. Bir günde anamla ikimize bir tek ekmeği ancak, o da zar zor verirdi. Anamla, eller, bal yağ yerlerken, biz dağlardan topladığımız otları, ayrık köklerini kaynatır öyle yerdik, ben ta ki asker oluncaya kadar. Askerlikte ilk olaraktan et girdi kursağıma, okuryazar oldum geceleri uyumayarak, onbaşı

kursuna gittim, onbaşı oldum. Sevincimden uçtum. Anama bir fistan, biraz para, bir ayakkabı bile gönderdim. Ben candarma olunca, öyle bir dayak atmayı öğrendim ki ölüyü, taşı toprağı bile dayak atarak konuşturdum. Bana o kadar çok adam dövdürdüler ki, bak ellerime, avuçlarım otomobil tekerine döndü. Dayağıma dayanamayarak çok kişi bile öldü. Ben ilkin çok üzüldüm, sonra da alıştım. Bundan dolayı da beni, Türkiyede en iyi dayak atan, ölüyü konuşturan tunçsiper bir kişi olduğumdan dolayı kumandanlarım beni uzatmalı yaptılar. Her gün, her gün ben de adam dövüyorum. Kolay mı sanıyorsun? Kimileri öyle çok bağırıyorlar ki kulaklarım sağır oldu sanıyorum. Ama neylersin ki vazife. Vazife, Allah adı gibi mübarektir. Bu dayak atan eller benim ellerim değil ki, ben bu elleri hükümete verdim, o da bana rütbe verdi, benim hiç günahım yok bu işte. Bir de ben adam öldürenleri, hırsızları dövdüm. Onlar kötüdürler. Bir de Hükümetimize karşı koyanları, eşkıyaları döve döve öldürdüm. Benim hiçbir suçum yok. Şimdi seni döve döve öldürürsem, benim hiç suçum olmaz. Cehenneme de gitmem seni öldürdüğümden dolayı. Çünkü bu el, seni öldüren bu el benim elim değil, Arif Saim Beyin, o gavatm, bir de hükümetin eli. Yıkma ocağımı, söndürme, sen ki adı güzel, kendi güzel Muhammed, eli çatal kılıçlı Peygamber Ali, küffara karşı tunçsiper olmuş Selahaddini Eyyubinin yoldaşı, kılıcını kırk deve götüremez Hasan Beyin soyundansm. O kılıç daha Ocağın duvarında asılıp durur, ıssız koyma yuvamı. Bak ben, askere gidinceye kadar gece gündüz dayak yerken, şimdi bütün dünyaya dayak atan bir onbaşı oldum. Kendime güzel bir düzen kurdum. Şimdi sen sözünü geri almazsan, konuşmazsan, söyle ben ne olurum. Ben seni, eğer sen Anacık Sultan olmasaydın, taş olsan da, demir olsan da, ölü olsan da seni söyletirdim."

Anacık Sultan gülümser gibi oldu, gözlerini açtı, Ali Onbaşı bundan dolayı umuda düştü. Dernek sözünü geri almıştı.

Bu sırada da Arif Saim Bey, yanında Taşkın Halil, Molla Duran Efendi, Kaymakam, Yargıçlar, Savcı, Muallim Rüstem Bey, Belediye Başkanı, Sarı Sultanoğlu, öteki ağalar beyler cümbür cemaat, şen şakrak, gülerek, eğlenerek Candarma Kumandanlığını doldurdular. Candarma Komutanının odası bu kadar büyük kalabalığı almadı, onlar da yemekhaneye, Arif Saim Bey için, bir koltuk taşıyarak, candarmaların yemekhanesine geçtiler. Merakla beklemeye başladılar, acaba Kertiş Ali Onbaşı kadına sözünü geri aldırabilmiş miydi? Yoksa ahır zaman evliyası Anacık Sultanı taş gibi

oğlanlara teslim etmek zorunda mı kalacaklardı? Gülüşleri ortalığı çınlatıyordu.

Çaylar gelince Arif Saim Bey, “O fahişeyi getirin," diye buyurdu. Altın tabakasından sigarasını çıkardı, altın ağızlığına taktı, yandan yönden beş altı çakmak birden parladı. Arif Saim Bey sigarasından derin bir nefes çekti, “Biz İstiklal Harbinde, bu dağlarda," diye başladı, “bu köylülerden çektiğimizi..."

Biraz sonra kollarına girmiş iki candarmanın arasında Anacık Sultan ayakları sürüklenerek Arif Saim Beyin huzuruna getirildi.

Oturtun onu.

Duvarın dibine, daha önceden kendisi için konmuş sandalyaya Anacık Sultanı oturttular. Kadının yüzü sapsarı solmuş, azıcık da yeşillenmişti. Ölüm yüzüne damgasını vurmuş gibiydi. Ocağın avlusunda iki insan boyu çiçek öbekleri... Dağlardan, sırtlarında çuvalları, torbaları, heybeleri, hurçlarıyla insanlar, kadın erkek, çoluk çocuk, genç yaşlı iniyor, gelip yüklerini Ocağın avlusuna boşaltıyorlardı. Türküler söylüyor, sazlar çalıyor, semahlar dönüyor, kudümler dövüyorlardı. Geceleri, yıldız dolu dereyi geçerek, dolgun, süt dolu memeleriyle geyikler geliyorlardı her gece, sütleri sağıldıktan sonra, Ocakta daha fazla durmadan dağlarına çekiliyorlardı. Geyiklerin boynuzlarında, ovalara düştüklerinde Ocağın bayrakları dalgalanıyor, üstlerinde, nereye giderlerse, onlarla birlikte bir bulut akıyordu. Kar savuruyor, çocuklar üşüyor, koyaklar, ormanlar silme kar altında kalıyordu. Yamaçlar boyunca, göz alabildiğine sapsarı açılmış salep çiçekleri kar altında kalıyordu. Tepelerce yığılmış çiçekler, çiçeklere çokuşmuş arılar, avluya dolmuş, şınlayan gün ışığı kar altında kalıyordu. Ak karçiçekleri dolduruyordu ovayı, denizi, dağları... Yedi iklim dört köşe kar altında kalıyordu. Bu kurt sürüsü koşturuyordu Ocağın yöresinde, her birisinin ağzında kanları saçılan bir geyik yavrusu. Geyik yavrularının gözlerinde yaş. Kurtlar uluyorlardı sabaha kadar. Hasan Beyin kılıcı ışığa batmış orada, duvarda balkıyordu. Uzun bir uçurumdan çiçek öbekleri, kaynayan, altlarından yalım fışkıran kara kazanlar aşağıya yuvarlanıyor, ormanı, dağları, uçurumun altını yoğun bir çiçek özü kokusuna boğuyorlardı. Binlerce kurt, yönlerini Ocağa dönmüşler, ak dişleri sıralanmış, keskin, ustura uluyorlardı. Keskin, kılıç gibi bir kurt kaynayan kazanların üstüne yürüyordu.

Sözünü geri aldın mı?

Anacık Sultan irkilir gibi oldu, yüzü biraz daha sarardı.

Cevap ver Hanım.

Bekledi, sandalyanın üstüne yumulup kalmış Anacık Sultandan bir karşılık gelmedi.

"Demek konuşmuyorsun sen ha?" dedi.

Gene bir süre bekledi. Birkaç kere sapı altın bastonunu sinirli sinirli taban tahtasına vurdu. Gittikçe öfkeleniyor, öfkelendikçe, “Sözünü geri alacak mısın," diye üst üste soruyordu.

Karşımda böyle put gibi susmakla kendini kurtaramazsın. Sen, benim ölmüş anama orospu, fahişe, dedin. Ben bu kadar büyük hakaretin altında kalacak insan değilim. Ben, bu yaşa geldim vefat etmiş anneme kimseyi küfrettirmedim.

Arif Saim çok soğukkanlı ve biraz da alaycıydı.

Şimdi beni iyi dinle, sen... sen... sen... sen, behey sen, Kırkgöz Ocağının fahişesi olan Anacık Sultan, sözünü geri almazsan, şu aşağıdaki taş gibi delikanlıları üstünden geçireceğim. Öyle, delikanlılar üstünden geçerken sen de cenabet cenabet ölecek, Allahm huzuruna cünüp gideceksin. Seni, mezarına yıkatmadan gömdüreceğim.

Sonra, ağza alınmayacak kötü, pis sözcüklerle onunla alay etmeye, onu aşağılamaya başladı. O, konuştukça konuşuyor, sövüyor, aşağılıyor, Anacık Sultanın durumunda hiçbir değişiklik olmuyor, sanki gözlerini bile kırpmıyor, büyümüş gözlerle salt karşıya bakıyordu. “Dernek muhterem evliya fahişemiz konuşmayacak?" Oradakilerin hepsi ürpererek, hep bir ağızdan gülüştüler. Nasıl gülüşmeyebilirlerdi ki, Arif Saim Bey evliya fahişe buluşunu tane tane, tadını çıkararak Anacık Sultanın suratına fırlatmış, ondan sonra da kahkahayla gülerek teker teker, oradakilerin yüzüne bakmıştı. O, gülüşünü sürdürdüğü sürece ötekiler de sürdürdüler.

Arif Saim Bey kirp diye gülüşünü kesti, ötekilerin de o anda gülüşleri usturayla kesilmişçesine kesildi. Azgın yüzü biraz daha sertleşti, yüz çizgileri gerildi, ötekilerin de yüzleri asıldı."Kertiş Ali!"

Buyur Komutanım.

Sana, bu kadına sözünü geriye aldırmazsan, senin rütbeni sökerim, sonra da seni eşek cennetine atarım, dememiş miydim?

Demiştin Kumandanım, diye Kertiş Ali Onbaşı biraz daha kasılarak karşıda, yere dikilmiş bir hançer gibi dimdik durdu.

Peki, Ali Beyefendi, bu evliya fahişe... Durdu, bekledi, hep birden güldüler. “Evet, bu evliya fahişe benim vefat buyurmuş anneme sövdü." Anne, sözü geçince hepsinin birden yüzü asıldı. “Sen de bu kadına sözünü

geri aldıramadın değil mi, şimdi benim vefat buyurmuş annemin kemikleri toprağın içinde ne durumdadır?"

Çatırdıyordur efendim.

Evet, gazaba gelmiştir benim sevgili anneciğim şimdi, üzülmüş, kalpleri incinmiştir şimdi, çünkü ne sağlığında, ne de şimdi, onun kulağına hiçbir vakit böyle kaba, böyle galiz küfürler gitmemiştir. Vah, benim anneciğim. Dernek, Cumhuriyetin taşı toprağı konuşturan bir onbaşısı, bir fahişeyi, onun manevi kudretinden korkarak konuşturamıyor. Bilmiyorlar ki insanlar, fahişelerin manevi kudretleri olmaz. Öyle değil mi Kertiş Ali Onbaşı? Kertiş, derken gülümsüyordu.

Olmaz Kumandanım, diye kendini tutamayarak bağırdı Onbaşı.

Öyleyse niçin sözünü geri aldıramadın? Bak, Ali Onbaşı, bu kadın sözünü geri almazsa önce senin rütbeni geri alır, sonra da bu kadını taş gibi oğlanlara teslim ederim. İşte o zaman, isterse, bu fahişeler sultanı...

Bu buluşu da hoşuna gitti, gene hep birlikte kahkahalarla güldüler.

Kaldır şunu karşımdan. Kaldır ve yarın sabah, bu saatte onu sözünü almış olaraktan bana getir. Kaldır şunu buradan. Yüzünü, yanlışlıkla pis bir şey içmiş gibi buruşturdu. Ayağa kalktı, bastonunu sol koluna takıp Taşkın Halil Beyin koluna girdi, ötekiler de onunla birlikte ayağa fırlamışlardı, geldikleri gibi gülerek şakalaşarak merdivene doğru yürüdüler.

Candarmalar, onlar gidince Anacık Sultanı boş bir çuval gibi kaldırıp sürüyerek, önde Kertiş Ali Onbaşı gözaltına götürdüler. Ali onu candarmaların elinden aldı, kaldırdı her bir yerini kurt yemiş, yırtılmadık yeri kalmamış, toz içindeki koltuğun üstüne fırlattı:

İşte, bana yaptığını kendi gözlerinle gördün, kendi kulaklarınla duydun. Rütbemi sökecekler işte... Bağırmaya başladı. “Sende hiç vicdan merhamet yok mu, sende hiç insanlık kalmadı mı, ne demeye bana bu kötülüğü yapıyorsun? Bak, Beyefendi de söyledi, sen evliya da değirmişsin. Sen... Sen... Sen..." Söylemeye korktu. “Sen başka bir şeymişsin. İşte ben de senin kemiklerini sökerim. Şimdi on delikanlıyı getirir ırzına geçirtirim. Anladın mı, anladın mı, sözünü geri alacak mısın?" Onu omuzlarından tutarak, bir süre çılgıncasına salladı, sarstı, karşıya çekildi, soluyor, alnından damla damla ter dökülüyordu.

Birkaç köyün kadınları bir araya gelmişler, bayramlık giyitlerini giymişler ellerinde tırpanlar, oraklar, ağzına kadar çiçekle dolmuş dümdüz, sonsuza kadar uzanmış bir ovaya girmişler, çiçekleri biçiyor, altlarında yalım, kaynayan kara kazanlara dolduruyorlar, çiçek özlerini tas tas, üst üste

yığılmış hastalara içiriyorlardı. Sonra da kemikleri kemiklerine geçmiş geyikler geliyor, biçilmiş toprağın üstüne düşüyorlar, çiçek biçen kadınlar tas tas çiçek özünü, ağızlarını, boynuzlarına asılarak yukarı kaldırdıkları geyiklerin boğazlarına akıtıyorlar, çiçek özünü içen geyik silkinip ayağa kalkıyordu.

Bak, Anacık Sultan, söylemedi, deme. İstersen beni çont, kötürüm et. İstersen beni cehenneme at. İstersen evliya değil de, Peygamber ol, Allahın da öz bir kızı ol, benden bu kadar. Ben rütbemi senin yüzünden söktüremem. Kendi kanıma kendi elimle ekmek doğrayamam. Senin derini yüzerim Anacık Sultan, senin gözlerini oyarım. Şimdiye kadar benim elimde can verenin, sakat, kötürüm kalanın haddi hesabı yok. Bak, Anacık Sultan, ben şu Anadolunda, şu ovada, şu dağlarda kara bir boran gibi estim. Köyler yaktım, ocaklar söndürdüm. Bu uzatmalı Ali Onbaşılığı boşa vermediler. Şimdi benim itibarım İsmet Paşanın, Fevzi Paşanın yanında Adana Valisinden de, ordu paşasından da daha büyüktür, neden ki dersen, benim gibi dayakçı, benim gibi koca bir ülkenin bu alçak köylüsünün kemiklerini söken bir kişi bu dünyaya bir tane daha gelmemiştir.

Oraya koltuğun yanına oturdu, Anacık Sultanın yüzüne bakmaya başladı. Kadın, kendinden geçmiş uyuyordu. Birkaç kere gözlerini açtı, şaşkınlıkla, hiçbir şey anlamadan, nerede olduğunu bilmeden yöreye baktı, sonra da geri yumdu.

Benim elime düşen, eğer konuşmazlarsa ya ölür, ya kötürüm kalır, ya da ırzına geçerler... Mümkünü çaresi yok konuşacaksın, sen de sözünü geri alacaksın, almazsan eğer, bana dayanamazsın. Sana vuran bu el benim elim değil, Arif Saim Beyin elidir. Senin ırzına geçen ben değilim, o taş gibi candarmalar da değil, onlar çok yukardalar, onlar yalnız emir verirler, kendileri gözükmezler. Ben, Allah indinde de, kul indinde de vazifemi yapıyor, bihakkın yerine getiriyorum. Vazifesini bihakkın yapmayan insanı ben insandan bile saymam. Anacık Sultanım, bak, şimdi senin üstüne, her birisi köylerinden ayrılah iki, üç yıl olmuş... Şimdi ben onları senin üstüne yollayacağım... Onlar ne Ocak dinlerler, ne de evliya, ne de Allah, seni parçalarlar. Gel sözünü geri al Anacığım. Sen bana zulmediyorsun... Kıyma bana Anacık Sultan... Anacık Sultan ben seni... Anacık Sultan...

Kendinden geçti. Hiç farkında olmadan Anacık Sultanın üstüne atıldı, yerinden kaldırdı. Alışkın elleri, kendinde olmayarak işlemeye başladı. Biraz sonra kendine geldiğinde kadının yüreğini dinledi, yürek saat gibi işliyordu, sevindi. Dernek ki dayanacak, ölmeyecekti. Öyleyse gerisi

kolaydı. Kulağını kadının yüreğine bir daha verdi, derinden dinledi. Yüreğin atışları azalmıştı, korktu, titredi. Ölemez, ölmez, eski topraktır, diye geçirdi içinden... Eski topraktır, eski topraktır, diye ortada dönmeye, arada bir de gelip kadının yüreğini dinlemeye başladı. Burnuna, burun direğini kıran bir koku geldi, kendisini dışarıya attı. Çok karanlık vardı, yağmur çiseliyordu. Kumandanlığın avlusunu birkaç kere fırdolayı dolandı. Köşedeki incir ağaçlarının, gövdeleri kıvrım kıvrım kalın yaşlı nar ağaçlarının içinde, yosunlu duvarın dibinde o iri yarı, adam azgını Kırkgöz Ocağının bekçisi Bünyamin geldiği günden bu yana oraya dikilmiş kıpırdamadan duruyordu. Gözleri de karanlıkta kedi gözleri gibi ışıl ışıl yanıyordu. Nar ağaçlarının altında durdu. Bünyamine bir şeyler söyleyecek oldu, söyleyemedi. Orada bir süre, ne yapacağını bilmez bekledikten sonra, gözaltı odasına koştu, Anacık Sultan boynunu bir yana düşürmüştü, onun karşısına geçti, yüzüne baktı kaldı. Kadının yüzü gittikçe sararıyordu. Korktu, dışarıya kaçtı. Dışardaki karanlık, gittikçe yoğunlaşmış, kurşun geçirmez bir karanlığa dönüşmüş, yağmur da yukardan seller gibi dökülmeye başlamıştı. Bünyaminin ardında durduğu nar ağaçlarına geldi, gözleri Bünyamini aradı, hayal meyal karartıyı gözleri duvarın dibinde ancak seçebildi. Bünyamin, Bünyamin, diye seslenecek oldu, sesi çıkmadı. Sesinin çıkmadığının farkında olmadı... Bünyamin, Bünyamin, Anacık Sultan ölüyor, kurtar onu. Sende Ocağın ilacı, ilacı, o can ilacından yok mu? Yok mu Bünyamin, Anacık Sultanı kurtaracak? O ölürse benim derimi yüzerler. Ben avradımı alırken, ona söz verdim, onbaşı kalmayacak, o kadar döveceğim ki milleti yüzbaşı, binbaşı, general olacağım, dedim. Şu koca Torosu, şu koca Anadolunu baştan aşağı sopadan geçirdim de, dünyayı sopamın kahrı altında inlettim de, göz çıkardım, deri yüzdüm, dil koparttım da değil yüzbaşı, beni çavuş bile yapmadılar. Şimdi de, Anacık Sultan ölünce de benim rütbemi sökecekler. Ölüyor, ölüyor, Anacık Sultan ölüyor, yetiş Bünyamin, kurtar onu, kurtar beni. Yetiş, yetiş, yetiş Bünyamin. Sen Anacık Sultanı kurtarırsın... Ben de seni... Ben ona parmağımın ucuyla bile dokunmadım. Ona azıcık öfkelendim, ne var bu kadar kızıp da ölecek kadar. Bünyamin, Bünyamin, sen geyikler çobanı Mülayim Dedenin oğlusun Bünyamin. Ona geyik sütü mü verirsin, çiçek özü, balözü mü, ne verirsen ver de kurtar onu. İçeriye koştu. Her bir yanından sular saçılıyordu. Anacık Sultanın üstüne eğildi. Sular kadının yüzüne çarpınca gözlerini açtı kapadı. Bu gözler ölü, diye içinden geçirdi Kertiş Ali. Ölüyor, diye inledi. Kadına bir daha dokunamadı.

Dokunursam ölür, diye korkuyordu. Dışarıya koştu, nar ağaçlarına geldi. Gök gürlüyor, şimşekler ardı ardına çakıyor, yağmur duvarını aydınlatıyor, ortalığı bıçak gibi kesiyor, köşedeki ağaçların ardındaki Bünyaminin iri gövdesini birkaç misli daha irileştiriyor, onun yöresinde bir ışıktan halkayı döndür ha döndür ediyordu. Bünyaminin yanına kadar geldi, ona dokunmak istedi dokunamadan geriye, gözaltına koştu. Anacık Sultanı bu sefer göremedi bile, içeriye girer girmez bir güç onu dışarıya fırlattı. Dışardan içeriye, içerden nar ağaçlarına, nar ağaçlarından şimşek ışıklarına, Bünyaminin yöresindeki dönen ışık halkasına, derin bir suya düştü çıktı. Gözaltıyla yağmur arasında soluk soluğa mekik dokudu. Sonunda Anacık Sultana dokundu. Kadının elleri buz kesmişti. Sırtına aldı onu, nar ağaçlarına götürdü, o anda da gözaltına geri döndü. Sırtındaki kadınla artık gözaltından narlara, narlardan gözaltına gidip gelmeye başladı. Anacık Sultanı birkaç kere sırtından çamurlara düşürdü, kadını düşürdüğü yerde unutup gözaltına girdi, orada, Anacık Sultanı aradı, bulamayınca korkusundan çıldırdı, narlara, Bünyamine geldi. Avluda dört döndü. Yağmur, fırtına gittikçe azıtıyordu. Uzun bir şimşek ışığında suların altındaki kadını gördü, onu hemen sırtına aldı, doktorun evine koştu. Doktor kapıyı açtı, uykuluydu, şaşırmış, bir Onbaşıya, bir sırtındaki kadına bakıyordu. Ali Onbaşı da ona gözlerini dikmiş konuşamıyordu. Doktor elini uzattı, kadının bileğini tuttu. “Ali Onbaşı, bu kadını nezarete götür," dedi. “Tamam." Tamam, tamam, tamam, diye geçirdi içinden, kapı yüzüne kapandı. Bir süre kapalı kapının önünde bekledi. Kapı bir daha açılmadı. Oradan evine koştu. Karısı saç baş darmadağın kapıyı açtı. Durmadan bağırıyor, Ali Onbaşı onun söylediklerinin birçoğunu anlamıyordu. Kadın, giderim, diyordu, çocuklarımı alır da babamın evine giderim. Hani sen Yüzbaşı olacaktın, milleti sopalaya sopalaya? Yüzbaşı olamadın ya, şimdi de kel onbaşı rütbeni sökecekler. Bir fahişeyle başa çıkamadın da öldürdün. Öldürdün de rütbeni söktürdün. Ben çoktan bohçamı yaptım, sen beni kandırdın, ben de babamın evine gidiyorum. Eve gider gitmez de evleneceğim. Kertiş Ali, Kertiş Ali, kabak yiye yiye karnı şişmiş Kertiş Ali, Ali oradan da merdivenleri nasıl indiğini bilmeyerek, başının içinde bir kovan arı vınlayarak Yüzbaşının evine yöneldi. Yolda üç kere Anacık Sultanı sırtından düşürdü, üç keresinde de onu yerden bir kartal gibi kaptı. Yüzbaşının kapısına geldi, kapıyı çalamadı, evin yöresinde dönmeye başladı. Yağmur bastırdıkça bastırıyor, karanlıktan göz gözü görmüyordu. Köylüler, dervişler binlerce, dağlardan çuval çuval çiçekler getiriyor,

Ocağın avlusunun ortasında öbekler yükseliyor, altlarında gür ateşler yanan kazanlar kaynıyor, dünya yoğun bir kokuyla kokuyordu. Bir kuş sürüsü, hepsi de sütbeyaz Ocağın avlusuna, kaynayan kazanların üstüne ocağın, kümbetin damına karşı kayalıklara durmadan iniyor, dünya apak kesiliyordu. Durmadan da karanlık bir yağmur yağıyordu. Kayalar çatlıyor, maviler dumanlanıyor, fışkırıyor, süt mavisine dönüşüyor, soluyor, uzak bir kaval sesi geliyordu tül gibi sallanan uzak mavinin ardından. Beyaz da soluyordu. Ağır bir yağmur yağıyordu, karanlık taş gibi. Yağmur soluyordu. Karşı, her zaman, gece gündüz, ışık açan dağın doruğu da soluyordu. Ölüyor, ölüyor Yüzbaşım. Doktora götürdüm Yüzbaşım... İğne yaptı. Bir şey olmaz, dedi, ben de sana getirdim Yüzbaşım. Yağmur yağıyor, çok karanlık, yüreği atmıyor, kokular da soluyor soldu yağmur soluyor on altı yeşil donlu adam ellerinde yalın kılıçları dalıyorlar düşman ordusunun içine o ağır kılıcı kim kaldırıp da alacak duvardan yalımlar fışkırıyor kazanların altından dünya yağmur başlangıcının toprak kokusuyla kokuyor karanlık kayıyor soluyor Yüzbaşını benim rütbemi sökecekler mi, suyun kıyısına, köprünün altına geldiler. Ali Onbaşı dizlerine kadar suya girdi, Yüzbaşı onu tuttu, sudan çıkardı. Ardından da kendi girdi. Suyun içinde döndüler durdular.

Sabah oldu, yağmur durdu, inceden bir ışık ortalığı doldurdu. Dünya yunmuş arınmış pırıl pırıl olmuştu.

İlk olaraktan, köprünün altında yan yana, kan içinde yatmış kalmış ölüleri kasabaya gelen köylüler gördüler, dualar okuyarak kasabaya koştular. Kasabalı bir anda köprünün altını doldurdu. Biraz sonra Arif Saim Beyin otomobili gözüktü, ölülerin ayak uçlarına kadar geldikten sonra durdu. İçinden Arif Saim Bey indi. Yüzü çok kederliydi Ali Onbaşıyla Yüzbaşı Faruğun ortasında gözlerini ardına kadar açmış yatan Anacık Sultana bakınca tepeden tırnağa ürperdi, ellerini havaya açarak uzun bir süre dudakları kıpır kıpır dualar okudu. O daha duasını bitirmemişti ki önde Taşkın Halil Bey, arkada kasabanın öteki ileri gelenleri, İstiklal Madalyası olanlar madalyalarını takmışlardı, geldiler, ölülerin karşısında elpençe divan durdular.

Kan içindeler, dedi Arif Saim Bey... Ölülerin yöresinde eğilerek, yaralarına bakarak birkaç kere döndü. “Kan içindeler. Hançerle param parça, delik deşik etmiş bunları öldürenler. Bakın bakın, bu ölü kadın da gözlerini açmış da nasıl da bakıyor. Dünyayı yiyecekmiş gibi bakıyor. Ve de

sözünü geri almıyor." Gülümsedi. “Yiğit kadın çıktı şu küçük fahişe. Dernek ki yüzyıllardan gelen bir irsi güçleri var."

"Var," diye ortaya atıldı Murtaza. “Bakın, bakın, nasıl da bakıyor dünyaya. Sanki ölmemiş gibi, diri gibi, bir de gülüyor bize. Dünyaya gülüyor. Çok ölü gördüm, bu küçücük kadın gibisini şimdiye kadar görmedim. Bakın, oraya yatmış da hepimize gülüyor. Yüzbaşı da kan içinde kalmış. Vah! Dağları titreten, biltekmil Anadolunu sopası altında inleten Ali Onbaşı da baştan ayağa kan içinde. Vah!"

Kan içinde vah! dedi Molla Duran Efendi.

Emekli Muallim Beyin yüzü kıpkırmızı kana kesmiş, elleri zangır zangır ediyordu:

Vah, vah, dedi, “vah, vah!"

"Vah, vah," dedi Belediye Başkanı.

Zatıalileri Yüzbaşımız çok kan kaybetmişler ve de mecruh düşmüşler, dedi Savcı.

Soluk soluğa gelen Doktor, hemen eğildi, ölüleri muayeneye başladı. Muayenesi uzun sürdü, ötekiler onu elleri göbeklerinde beklediler.

Doktor başını kaldırdı:

Tamam, dedi, “muhterem Yüzbaşı Faruk Bey tam on dokuz yerinden hançerle, hançer yaranın içinde burgu gibi döndürülerek katlolunmuştur. Ali Onbaşıya gelince, kendilerine o kadar hançer isabet etmiş ki, beni mazur görünüz, hançer darbelerini sayamadım. Şu gözleri açık kadına gelince... Bakınız." Anacık Sultanın gözlerini yukardan aşağıya sıvazlayarak kapattı, o elini kaldırır kaldırmaz kadının gözleri yeniden açıldı. Bunu birkaç kez yineledi. Her yinelemede kadının gözleri yeniden hemen açılıyordu. “Evet, gördünüz." Oradaki bütün köylüler de hep bir göz kesilmişler, gözlerini Doktorun kapatamadığı kadının gözlerine dikmişlerdi. “Bu kadında herhangi bir darp izi yoktur."

"Vardır," diye bağırdı Murtaza Ağa.

Olmalı, dedi Arif Saim Bey... Köylülere duyurmak için sesini yükseltti, “Elbette vardır, çünkü Kırkgöz Ocağının kutsal piri muhterem ve mukaddes Anacık Sultan Hazretlerini o kan içici İnce Memed nam kafir öldürmüştür. Bu sebepten onun mübarek vücudunun bir yanında bir darp izi bulunmalı."

Vardır Beyefendi, diye sevindi Murtaza Ağa, “çünküleyim ki, İnce Memed nam kan içici kanlarını içtiği cümle masumları ilk olaraktan gözlerini oyaraktan darbeyler. Bakınız, muhterem vatan şehidi Yüzbaşı Faruk Beyin gözlerine. Bu gözler, o kafir tarafından birer kan pınarına

döndürülmüştür. Muhterem vatan şehidi ve hem de vatan üstündeki bilcümle kötüleri döve döve katleden Ali Onbaşının ala gözlerine. Birer kan kuyusu olmuştur. Evet, Anacık Sultanı, bu mübarek Hazret kadını da ve hem de gözlerinden İnce Memed katleylemiştir." Murtaza da sesini Arif Saim Beyden daha çok yükseltti, “Görsün İnce Memed," dedi, “görsün o kan içici, görsün, ne dernektir Kırkgöz Ocağının son ermişini, hem de en mübarek kadınını öldürmek ne dernektir. Kırkgöz Ocağı onu kötürüm etmez mi, Kırkgöz Ocağı onun bütün bedenini kurtlandırıp, kıvıl kıvıl eden kurtlara yem etmez mi, yalnız kemiği kalaraktan, kemikleri biribirine vurarak çatırdamaz mı? Ya Türkiye Cumhuriyeti, Yüzbaşısı, vatan, Onbaşısı öldürüldükten sonra o kan içiciyi yakalayarak kasap çengellerine asmaz mı, atamız Kuyucu Murat Paşa gibi..."

Murtaza Ağa çok coşmuş, kanatlı sözlere yol vermiş, daha neler neler konuşacaktı ki Arif Saim Beyin otomobiline bindiğini gördü, sesini hemen kesti, arzı tazimatta bulunmak için onun yanına önünü ilikleyerek koştu, eğildi birkaç kere. Arif Saim Bey ona gülümsedi. Otomobil yürüdü.

Kasaba ileri gelenleri toplu olaraktan kasabaya yönelmişlerdi. Murtaza Ağa arkalarından yetişti. Bağıra çağıra, Candarma Komutanlığına kadar Murtaza Ağa İnce Memedin, öldürdüklerinin gözlerini nasıl oyduğunu anlattı.

Komutanlığa vardıklarında Yüzbaşı Gavur Alinin, köprünün altında ölüleri ilk gören köylülerin ifadelerini aldığını gördüler. Gavur Ali ifadelerin hemen hepsini almış, köylü kalabalığını yollamıştı. Geriye kalan birkaç kişinin ifadesini çabucak alıp Arif Saim Beyin huzuruna geldi:

Arz edeyim efendim, dedi, “bütün ifadeler biribirini tutuyor. Hiçbir aykırı ifade bulamadım. Şimdi efendim, daha gün doğmadan kasabaya gelen, köprüden geçerek ölüleri gören ilk insan yaşlı bir kadındır. O kadın, kan içindeki ölülerin başında abalı, kırmızı postallı, şayak şalvarlı, dev gibi iri, elindeki uzun hançerinden kan damlayan birisi görmüş. Adam orada, ölülerin başucunda kıpırdamadan duruyormuş. Öteki köylüler de bu kadının söylediklerini teyit ettiler."

Sonra ne olmuş, o kıpırdamayan adam nereye gitmiş?

Kaybolmuş efendim.

Nasıl kaybolmuş?

Çok sordum efendim, nasıl kaybolduğunu görmemişler efendim.

Evet, iyi ki kaybolmuş.

Bulacağız o kişiyi efendim.

Bulacaksınız, biliyorum, bulunuz, yalnız biliniz ki Yüzbaşı Faruk Beyi, Onbaşı Ali Efendiyi ve mukaddes anamız Anacık Sultan pirimizi İnce Memed öldürmüştür. Öldürülmesine dahi ikna edici bir sebep bulacaksınız. İnce Memed, onun yaralarını sağaltan, ona sihirli yüzük, sihirli gömlek veren bir kişiyi niçin öldürsün, halkın inanabileceği bir sebep bulacağız.

Bulacağız efendim, dedi Yüzbaşı Gavur Ali.

Evet, buyur otur Yüzbaşım, bulacağız.

Yüzbaşıya yanındaki sandalyayı gösterdi. Bundan sonra da sebep bulma üstüne oradakiler arasında bir yarış başladı. Öğleye kadar herkes bir sebep buldu. Arif Saim Bey hiçbirisini beğenmedi. Öğle yemeğine Taşkın Halil Beyin evine gittiler, sebep bulma yarışı orada da sürdü. Sonunda Murtaza, boyun damarları şişmiş, gözleri dışarı uğramış, “Buldum," diye bağırdı.

Söyle, diye onun elini tuttu Arif Saim Bey. Murtaza Ağa, Arif Saim Bey onun elini tutunca yöresindekilere, işte biz böyleyiz dercesine tepeden gözünün ucuyla şöyle bir baktı.

Anacık Sultan var ya...

Var.

İnce Memede bir sihirli yüzük verdi değil mi, bir de üstünde doksan dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz dua yazılı bir gömlek verdi, değil mi?

Verdi biliyoruz.

Şimdi beni iyi dinleyiniz, muhterem Arif Saim Bey Anacık Sultanı kasabaya davet etti, o da Arif Saim Beyimizin davetini kabul etti. Arif Saim Bey niçin davet etti onu, çünkü ondan sihirli yüzüğü ve doksan dokuz bin dokuz yüz doksan dokuz dua yazılı gömleklerden isteyecek, askerlerine verecekti. İşte o zaman İnce Memed, bu kurşun geçmez candarmalarla başa çıkamayacaktı. Ayağa kalktı, gözlerini oradakilerin üstünde teker teker gezdirdikten sonra sözünü sürdürdü. “Anacık Sultan önceleri, çok diretti. Fakat sonra, Arif Saim Beyin Kırkgöz Ocağının pirleriyle cephede diz dize, düşmana karşı çarpıştığını duyunca yüzüğü ve gömlekleri vereceğini, İnce Memeddeki yüzüğün de, gömleğin de sihrini iptal edeceğini söyledi. Bu da İnce Memedin kulağına gidince... O da geldi... Maalesef hem Anacık Sultanı ve hem de onu korumaya çalışan... Evet efendim, şehit Yüzbaşı muhterem Faruk Bey, muhterem şehit Onbaşı Ali Efendi Anacık Sultan uğruna seve seve kanlarını döktüler."

Arif Saim Bey gözleri sevinçten ışılayarak:

Bravo Murtaza Ağa, dedi, “bravo senin keskin zekana. Bravo arkadaş."

Zülfü yerinden fırlayarak onu kucakladı. “İnce Memed işte böyle mahvü perişan edilir. İşte böyle kendi silahıyla kalbinin ortasından vurulur. Bravo Murtaza, bravo kardeşim."

Oradakilerin hepsi de Murtazayı ayağa kalkarak kutladılar, onun için övücü sözler söylediler.

Ardından Arif Saim Bey, o, haber yasağı koyduğu muhabir öğretmeni çağırdı, İnce Memedin, bu son cinayetlerini ona dikte ettirdikten sonra:

Şimdi git, bu haberi bütün gazetelere ayrı ayrı telle. Ben de gazete sahiplerine haberi iyi değerlendirsinler, diye telgraf çekerim. Yakında İnce Memed bütün gazetelerin birinci sayfalarında yer alacaktır, hem de fotoğraflarıyla.

Öğretmen boynunu büktü:

Efendim, dedi, “yıllardır arıyorum, İnce Memedin en küçük bir resmini bulamadım. Çünkü efendim o, ömründe hiç fotoğraf çektirmemiş. O, fotoğraf makinasını bile görmemiş. Bulamadım."

Onlar, o gazeteciler bulurlar, diye güldü Arif Saim Bey. Ötekiler de güldüler. Hem de en uzun bıyıklısından öyle bir İnce Memed bulurlar ki görenin ödü patlar.

Öğretmen sevinerek, “Evet efendim, inşallah bulurlar efendim. Ben telgrafları çekmeye gidiyorum."

Murtaza onu kapıda yakaladı, iç cebinden büyük cüzdanını herkese göstererek çıkardı, öğretmenin eline bir deste para sıkıştırdı:

Bu da senin güzel emeğinin karşılığı, dedi, geldi Arif Saim Beyin yanındaki koltuğa oturdu, ellerini dizlerinin üstüne koydu.

Şimdi kolları sıvayacağız, bu kasabadan bütün köylere şahinler uçuracak, İnce Memedin Anacık Sultanı öldürdüğünü sebepleriyle yayacağız.

Murtaza Ağa:

Bey, dedi, “sen onu benim gözümden iste, iki gün içinde İnce Memedin üstüne bu ovadan, hem de bu dağlardan lanetler yağacak, onun soluğu kesilecek."

Ötekiler de:

Bu kadının İnce Memed tarafından öldürülmesi iyi oldu, bundan sonra İnce Memedin işi tamam. Onun Anacık Sultanı öldürdüğü çabuk yayılır.

Yüzbaşının da, Onbaşının da... Şimdi ben Ankaraya gidince Dahiliye Vekilinden Karafırtına Miralay Azmi Beyi isteyebilirim. Bu kış kıyamette bile Karafırtına İnce Memed üstüne yürür. Halk bizimledir, bir de Karafırtına... Bir de irticai hareket sözü, İnce Memed bir ay içinde toz.

Akşam oldu, rakı sofrası kuruldu, Karafırtına Azmi Bey üstüne konuşulmaya başlandı. Azmi Bey, bütün Türkiye için bitmez tükenmez konuydu. Onun adını duyan köylü, dünyanın öte ucunda da olsa korkusundan altına ediyordu. O, Cumhuriyet kurulduğundan bu yana Anadolunun doğusunda, batısında, güneyinde, bütün yurdun üstünde kara bir fırtına gibi esmiş, bir yangın yeli gibi bu başkaldırıcı hain köylünün üstünden geçmiş, büyük atası Kuyucu Murat Paşa Hazretlerine, nur içinde yatsın, rahmet okutmuştu. İşte bu büyük destan kahramanı, köylülerin celladı kahraman kişi yakında Toros dağlarının üstüne yürüyecek. Toros dağları çakmaktaşı kayaları, dik dorukları, yeri sarsan çağlayanlı suları, kartalları, insanlarıyla onun önünde yerlere kadar eğilecekti.

Sevinç içinde şakıyor, gülüyor, eğleniyorlardı. Murtaza, öylesine sevinç içindeydi ki bir ara dayanamadı, yaman bir çiftetelli döktürdü.

Topal Ali önce Taşkın Halil Beyin evine geldi, duvarın dibinde durdu yukarıdaki şamatayı dinledi, sonra oradan usulca ayrıldı. Dün gecekinden de daha beter bir yağmur başlamış, gökten seller boşanmıştı, karanlık duvar gibiydi, Topal Ali el yordamıyla yürüyordu. Zorla, cıcığı çıkmış Candarma Komutanlığının avlu kapısını buldu. Evlerin çinkolarına hışım gibi yağan yağmur öyle bir gürültü çıkarıyordu ki, top atsan kimse duyamazdı. Avlu kapısından sağa döndü, duvara tutuna tutuna nar ağaçlarını buldu. Bünyaminin yerini şavullamıştı, birkaç adımda onun yanma vardı, kolundan tuttu:

Bünyamin, ben Topal Aliyim, duydun mu?

Bünyamin ne konuştu, ne de yerinden kıpırdadı. Ali konuşmasını sürdürdü, bağırdı çağırdı, sövdü, koluna asıldı çekti, sürükleyerek götürmek istedi, bu iri, kaya gibi adamı yerinden bir parmak bile kıpırdatamadı. Omuzuna asıldı beline sarıldı, sırtını dürttü, Bünyamin oralı bile olmuyordu.

Bünyamin, Bünyamin, Bünyamin, ulan Bünyamin, sen artık burada kalamazsın, yarın sabah candarmalar seni burada görürlerse öldürürler. Seni öldürürler Bünyamin.

Uzun uzun konuştu, bacaklarını tekmeledi, yerden kaptığı bir taşı var gücüyle sırtına indirdi. Bünyamin gene hiç aldırmadı. Orada duvar gibi, ağaç gibi duruyordu.

"Bünyamin, ne olursun Bünyamin, yiğidim Bünyamin, aslanım Bünyamin..."

Daha çok diller döktü, yalvardı yakardı, Bünyamin hiç aldırmıyordu. Ondan umudunu kesti. Yarın sabah onu gören candarmalar her şeyi anlayacak, daha, onu görür görmez vuracaklardı. Karşıdaki ağaca sırtını dayadı, az ilerisindeki Bünyaminin karanlığa karışmış karartısı birkaç kere sallanır gibi oldu, niyaz eder gibi eğildi, dizini yere koyar gibi etti, doğruldu, ellerini göğsüne koydu kıyama durdu. Belki de Topal Aliye öyle geldi. O böyle yapınca Topal Alinin yüreğine tıp etti, belki onu yerinden kıpırdatabilirdi.

Bünyamin, Bünyamin, Kırkgöz Ocağının dervişi Bünyamin, geyikler çobanı, gece gündüz avucunda közler taşıyan Mülayim ermişin oğlu Bünyamin, Anacık Sultanın sana buyrultusunu söylüyorum. Bir taşın üstüne çıkarak, Bünyaminin koluna asılarak ağzını onun kulağına dayadı, “Bünyamin, Bünyamin, sana Anacık Sultanın buyruğunu söylüyorum, Topal Alinin arkasına düş ve yürü. Ey, Bünyamin, bu sana benim buyruğumdur, sen yıl on iki ay, söndürmeden avuçlarında ateş taşıyan geyikler çobanı Mülayimin oğluysan, Topal Ali nam kimesnenin ardına düş ve yürü. Düş ve yürü, düş ve yürü..."

Elini uzattı, kolundan tuttu çekti ve Bünyamin onun ardı sıra kuzu kuzu geldi. Yağmurun gürültüsü kulakları sağır edecek gibiydi. Komutanlığın avlusunu çıktılar, aşağıya, çarşıya yöneldiler. Aşağıda, köprünün altına kadar inen caddeyi seller ağzına kadar doldurmuş çağlayarak akıyordu. Hiçbir evin penceresinde de ışık yoktu. Topal Ali yularından tuttuğu bir atı götürürcesine, kolundan tuttuğu Bünyamini çekerek Molla Duran Efendinin evine götürdü. Molla Duran sabırsızlıkla onları bekliyordu. Molla Duran onların ayak seslerini duyar duymaz kapıyı açtı, o, kapıyı açar açmaz, onlardan önce bir yağmur dalgası içeriye doldu:

Çabuk... Girin içeriye.

Topal Ali Bünyamini önce içeriye itti, ardından da kendisi girdi.

Ne oldu, beni korkuttun Ali.

Ali, elinde bir gemici feneri tutan Molla Durana Bünyamini gösterdi:

Görüyorsun işte. Orada, köşede donmuş kalmıştı. Zor kopardım Bünyamini.

Bünyamin sağ elinde sıkı sıkıya, kanlı gibi duran iki ağızlı, gümüş saplı uzun bir Çerkeş hançeri tutuyordu. Hançeri tutan elinin parmak aralarına kan dolmuştu. Kanı, 0 kadar yağan yağmur bile yıkayıp götürememişti.

Yukarıya odaya çıktılar. Ocakta, üst üste atılmış kuru kütükler uzun yalımları savurarak yanıyorlardı. Bünyamin ortada dikildi kaldı. Molla

Duran, Topal Ali onun yöresinde dönerek, her bir yanma baktılar. Bünyamin tepeden tırnağa kan içinde kalmıştı.

Molla Duran:

"Soy şunu Ali," dedi.

Ali ortada dikilmiş kalmış adamın ilkin elindeki kamasını almak istedi, uğraştı uğraştı kamayı onun elinden koparamadı. Molla Duran da gelip güçlü elleriyle ona yardım etti, kamanın sapma yapışmış eline ne yaptılar ettilerse bir türlü açamadılar. Kan ter içinde kalıncaya kadar çabaladılar, Bünyaminin bir parmağını bile yerinden oynatamadılar. Bir iyice yorulan Topal Ali köşeye çekildi, ocağın yalımlarına ellerini tuttu, sırtından dumanlar tütüyordu. “Hele ben soyunayım da, cıcığım çıktı," diyerek odadan ayrıldı. Odaya geri geldiğinde bacağına şayak bir şalvar çekmiş, ayaklarına kırmızı postal giymiş, sırtına da yepyeni sırmalı bir Maraş abası geçirmişti. Gülümseyerek, ortada öyle dimdik kalakalmış Bünyaminin yanma geldi:

Eeeey, Derviş Bünyamin, diye bağırdı. “Anacık Sultanın buyruğu olarak sana sesleniyorum, elindeki hançeri karşındaki Topal Aliye ver. Ondan sonra da önce ayakkabılarını, sonra şalvarını, abanı çıkar, eeey Bünyamin."

Bünyamin, usulcana elindeki kamayı, boyun bükerek saygıyla Topal Aliye uzattı, arkasından da yere oturdu postallarını çözdü, çıkardı. Postallara su geçmemiş, ayakları kuruydu.

Ya Bünyamin, Anacık Sultanın buyruğunu söylüyorum sana, bak bakalım şalvarından yağmur geçmiş mi?

Bünyamin şalvarını elleriyle yokladıktan sonra:

"Geçmemiş," dedi duyulur duyulmaz bir sesle.

"Abana bak."

Bünyamin onu da yokladı:

"Geçmemiş."

Pekiyi, öyleyse ocağın başına gel!

Bünyamin ta tavana değen uzun gövdesiyle ayağa kalktı, geldi ocağın önüne oturdu, başını eğdi, öyle kalakaldı.

Biraz sonra büyük bir tepside tüten, ağır bir sarımsak kokusuna karışmış nane kokusuyla kokan bir tas tarhana çorbası, gene tüten bir sahan bulgur pilavıyla, etli patates getirdiler.

Molla Duran Efendi:

Buyur derviş Bünyamin, dedi, “kim bilir kaç gündür açsın."

Ohhooo, dedi Topal Ali, “o, bu kasabaya geldiği günden beri avlunun köşesine, nar ağaçlarının ardına, incirlerin altına gitti, orada kıpırdamadan durdu. Onu orada kimse de görmedi. Belki gördüler de görmediler. Hani var ya, herkes gözünün önündeki bir şeyi, her an görür de hiç görmez."

"Öyle olur," dedi Molla Duran.

Buyur Derviş Bünyamin. Önündeki yemeğe buyur. Derviş Bünyamin sanki, getirilip yanına konmuş yemeği görmüyordu.

Derviş Bünyamin yemek soğuyor.

Bir Molla Duran konuşuyor, bir Topal Ali konuşuyor, Bünyamin onları duymuyordu bile. Topal Ali sonunda gene eski usulüne başvurdu:

Eeeeey, Derviş Bünyamin, dedi, “Kırkgöz Ocağının, Anacık Sultanın buyruğudur, şimdi sağına dönecek, yanındaki tepside duran tarhana çorbasını içecek, arkasından bulgur pilavını, patates yemeğini, onun ardından da petekli balı yiyeceksin. Ama çok yavaş yiyeceksin. Anacık Sultanın buyruğu böyle."

Ocağın başına bağdaş kurmuş oturmuş Bünyamin ayağa kalkmadan, ellerini yere koyup bastırarak, bir değirmen taşı gibi tepsiye döndü, kaşığı eline alır almaz çorbaya saldırdı, bir anda çorbayı süpürdü bitirdi. Bulgur pilavıyla patates o kadar bile sürmedi. Sıra bala gelince, Topal Ali ona, “dur," dedi, “şimdi tarhana gelecek, sen çok açsın." Bünyamin, sabırla bekledi. Tarhana çorbası, ardından da etli patatesle bulgur geldi. Bünyaminin eli makina gibi işliyordu. Gelen yemekler de kısa bir sürede bitti. Bundan sonra yemekler geldi, boş sahanlar gitti. Topal Ali, bal çanağını onun önüne sürmeseydi Bünyamin, belki de sabaha kadar, önüne ne getirilse yiyecekti. Balı, usul usul, ekmeğini büyük lokmalar yaparak, içine kaşık kaşık balı doldurarak yedi.

Dur ya Bünyamin.

Bünyamin:

Çok şükür Allahım verdiğine de, vereceğine de, diye dua okudu, ağzı kıpır kıpır etti.

Gözleri büyüdü. Bir uykudan hemen uyanmışlığın şaşkınlığıyla yöresine, gözlerini kirpiştirerek bakındı. Bir an gülümser gibi oldu. Ardından da kaşları çatıldı, yüz çizgileri gerildi, bedeni ürperdi, azgınlaştı, sırtı kabardı. Topal Alinin ellerine sarıldı:

"Ali Ağam, kamam nerede?"

Ali kamayı ona uzattı:

"Al, burada."

Bünyamin kamayı aldı, kınına soktu. Yüzü ışıdı, açıldı, gülümsedi.

Sağ ol Ali Ağam.

"Sen de sağ ol Bünyamin."

Bünyamin, onun gözlerinin içine gözlerini dikti kaldı. Ali gözlerini nereye kaçırırsa kaçırsın Bünyaminin gözleri onun gözlerinin içindeydi.

Anacık Sultanı döve döve öldürdüler, dedi sonunda. Sesi, gözleri, yüzü bir ölüm kederine büründü.

"O, nerede şimdi?"

Bir şeyler daha söyleyecekti, sesi çıkmadı, boğazında kısıldı kaldı.

Camide, dedi Topal Ali, onun bu sözler ağzından çıkar çıkmaz Bünyamin ayağa fırladı, kapıya kadar vardı, Topal Ali, “dur ey Bünyamin," diye bağırdı arkasından. Bünyamin olduğu yerde durdu kaldı.

Ya Bünyamin, biraz bekleyelim. Ben de seninle birlikte geleceğim.

Bünyamin yere oturdu, elindeki postallarını giydi. Giyer giymez de kapıyı açtı dışarıya çıktı. Ali de arkasından gitti.

Dur ya Bünyamin, tut kolumu. Bize bir elektrik feneri gerek. Bekle beni burada.

Merdivenleri çıktı, ocağın sekisindeki tabaka biçimindeki feneri aldı, Bünyamin onu avluda bekliyordu, koluna girdi, yürüdüler. Yağmur daha da yoğunlaşarak sürüyor, ortalığı sel götürüyordu. Fenerin yardımıyla kaldırımlardan yürüyerek, selleri aşarak camiye geldiler. Anacık Sultan sofada tek başına yatıyordu, üstüne ak bir çarşaf örtülmüştü. Bünyamin ona doğru yürüdü, ona varırken üç kere niyaza durdu toprağı öptü. Sonra da sofaya çıktı, Anacık Sultanın üstündeki çarşafı aldı, onun önünde de niyaza durdu, elini öptü üç kere, başına götürdü. Ölüye, arkasını döndü diz çöktü, kadını sırtına çekecekken Topal Ali, “Eeeeey, Bünyamin, dur!" dedi. Bünyamin bekledi. “Şu feneri tut." Bünyamin feneri onun elinden aldı. Topal Ali sırtındaki abasını çıkardı, “Feneri Anacık Sultanın üstüne tut," dedi, Bünyamin ayağa kalktı. Topal Ali, “Anacık Sultanın ölüsü ıslanmasın, çok yağmur yağıyor," dedi. İkisi birden abayı ölüye giydirdiler. Ali, Anacık Sultanı kaldırdı, Anacığın ölüsü bir kuş ölüsü kadar hafifti, Bünyaminin sırtına verdi.

Fener de sende kalsın. Karanlık yollarda gerek olur. Tabancan var mı?

Yok, dedi Bünyamin.

Topal Ali belindeki tabancayı çıkardı, onun beline bağladı, “İçinde on dört kurşun var," dedi, “seni kurttan kuştan korur. Haydi uğurola, yolun açık olsun."

Bünyamin caminin avlu kapısından karanlığa karıştı.

Yüzbaşı Faruk Beyle, Kertiş Ali Onbaşı için büyük törenler yapıldı, söylevler çekildi. Her kürsüye çıkan, bu vatan şehitleri için önce gözyaşı döktü, ardından da onları öldüren kan içici cani İnce Memedi lanetledi, sonra vatan şehitlerini göklere çıkardı.

En son Arif Saim Bey kürsüye ağır ağır ilerledi. Tepeden tırnağa siyahlar içindeydi. Elindeki beyaz mendille gözlerini siliyordu. Kürsüye çıktı. Kürsüde de mendilini birkaç kez gözlerine götürdü. Öksürerek gırtlağını temizledi. Ortalıkta çıt yoktu. Sinek uçsa kanadının sesi duyulurdu.

Evet, diye söze başladı. "Muhterem vatandaşlar, İnce Memed nam cani kasabamıza kadar inerekten, evliyalar sultanı, zavallı kadın kahraman Anacık Sultan Hazretlerini katleylemiştir. Bu Peygamber soyundan gelen değerli kadın evliyayı canlarını vererek müdafa eden vatan şehidi Yüzbaşımızla, Onbaşımızı maalesef, kadın evliyayla birlikte katleylemiştir. Biz, bu kadın evliyayı korumak, onun uğruna canımızı vermek mecburiyetindeydik. Çünkü bu dünyaya çok çok, binlerce, milyonlarca erkek evliya, erkek peygamber gelmiş de kadın peygamber, kadın evliya gelmemiştir. Dünyaya gelmiş bu tek evliya kadın, yeryüzünde Allah böyle bir evliya kadını yalnız Türk milletine nasip eylediğinden, büyük Paşamız da taifei nisaya çok ehemmiyet bahşettiğinden, onların yüksek haklarına çok hürmet ettiğimizden, Anacık Sultan Hazretlerinin de dağlarda tehlikede olduğunu, İnce Memed nam caninin onu katleyleyeceğini istihbar eylediğimizden, en kıymetli Yüzbaşımızı onu kasabaya davete icabet ve azmettirdik. Onu kuştüyü yataklarda misafir ederek, kuş sütüyle besledik. Dünyanın, bizden başka hiçbir milletine nasip olmamış ilk kadın peygamberini bir mücevher gibi muhafaza etmek, onu müdafaa etmek bizim büyük vazifemizdi. Anacık Sultan Hazretleri bizim ona karşı gösterdiğimiz bu muameleden çok hoşnut ve memnun kalarak, bize müteşekkir olarak... İnce Memed nam Allah, kitap, Kuran, Peygamber bilmez kişi bizim bu hürmetli muamelemizden gazaba gelerek ve gözlerini kan bürüyerek, kin içinde yanarak, yağmurdan, şimşeklerden, bizim gafletimizden bilistifade maalesef Anacık Sultan Hazretleri ve onu muhafaza etmekte olan Yüzbaşımızı katleylemiştir.

Eeeeeey, muhterem milletim, kahraman kasabalılarım, size, duyar duymaz, gözlerinizden kan yaş akıttıracak bir gerçeği söylemek mecburiyetinde olduğum için kendimi bedbaht hissediyorum. Şöyle ki, dün gece, camide yüz candarmanm ihtiramı bozamadıkları için, İnce Memed

nam cani gelerekten, candarmalarımızı silahtan tecrit ederekten, Anacık Sultanımızın mübarek naaşlarını almış götürmüştür. Ol mübarek naaşı götürürken bağırarak konuşmuş, haşa huzurunuzdan, ben bu fahişenin kurtlanmış leşini köpeklere atacağım ki yesinler de kudursunlar, demiş. Daha başka şeyler de söylemiş ki, o kadar ağır sözler ki, değil evliya bir kadın için, bir orospu için bile söylenemez.

Sesini alçalttı, elindeki mendiliyle önce gözlerini, sonra yüzünü sildi. Sesi çatallaştı, ağlayan bir hal aldı. Şimdi artık kararlıydı ve dingindi.

"Evet, arkadaşlar, ben bu Anacık Sultanın harbe gidip de dönmeyen on altı atasıyla birlikte cephede düşmana karşı diz dize, omuz omuza dövüştüm. Bu on altı kişi bir orduya bedel oldu. Biz, onların da yardımlarıyla düşmanı İzmirde denize döktük. Sesini birden yükseltti. “"Biz, biiiiiz, Türk milletiiiiii, o, on altı ermiş, evliya şehidin kanından gelen bir şahsın, isterse peygamber olmasın, hırsız, katil, fahişe olsun isterse, onların hatırı için, onun kanını hiçbir zaman yerde koyamayız. Anacık Sultanın intikamını bu milleeeeeet, o İnce Memed Allahsızından, kan içiciden alacaktır."

Kollarını kartal kanatları gibi havaya açtı ve bu anda da kalabalık patladı:

Alacaktır.

İnce Memed çok yakında derdest edilecektir.

Edilecektir.

Onu yakalayınca, ona neler yapılacak işte o zaman görülecektir.

Görülecektir.

Ve Arif Saim Bey, bütün kurtlarını dökmüş, rahatlamış, mutlu, kürsüden indi. Oradaki herkes onu kutlamaya koştu, kimi elini öpüyor, kimi kucaklıyor, kimi paltosunu, omuzunu kokluyor, kimi elini sıkıyordu. O ise her şeyi unutmuş, ağzı kulaklarında gülüyordu.

Tören bitip dağılma sırası gelince Arif Saim Bey otomobile binmedi, altın saplı bastonuna ağır ağır çökerek, arkasında memurlar, kasaba ileri gelenleri beşuş bir çehreyle, başı dimdik, göğüs ilerde, ayaklarının ucunu görmeden çarşıyı baştan başa, önünde eğilenleri, elpençe divan duranları görmeden yürüyerek geldi geçti.

İnce Memedin, dağdan gelerek Anacık Sultanı, candarmalara sihirli gömleği ve yüzüğü vereceğinden dolayı öldürdüğü söylentisi bir gün bile sürmedi. İlkin inanmış gözükenler bile sonradan, böyle bir kuyruklu yalana inandıklarından dolayı utandıklarını açık açık herkese anlattılar. Kertiş Aliyle Yüzbaşının Anacık Sultanı döve döve öldürdüklerini, İnce Memedin

de, içinde bir sıkıntı duyarak, kulağına derinlerden, kırk günlük yoldan bir ses gelerek onu ürperttiğini, kasabaya koşaraktan, ulaşamayıp, ancak Anacık Sultanın köprü altında ölüsünü görerek kan ağlayaraktan Candarma Komutanlığına giderek, önce Kertiş Aliyi, sonra da Hatçenin katili Yüzbaşıyı öldürerek, iki öcü birden alarak, onların ölülerini komutanlıktan köprünün altına getirerek, birisini Anacık Sultanın bir yanına, ötekisini de öbür yanma yatırdığını bilmeyen duymayan kalmadı.

Büyük törenden birkaç gün sonra da Anacık Sultanın ölüsünün ak libaslı kırk ölümsüzle birlikte kasabaya gelen İnce çetesince Candarma Komutanlığı basılarak, ölüyü bekleyen üç yüz candarmanın gözleri önünde ölü alınarak, eller üstünde dağlara, Kırkgöz Ocağına götürüldüğü gerçeği de halkın diline düştü. Bu dünya öyle bir dünyaydı ki güneş balçıkla sıvanamaz, hiçbir gerçek sonuna kadar gizli kalamazdı.

Arif Saim Bey otomobiline binip, yanında Molla Duran Efendi, Taşkın Halil Bey ve Zülfüyle Ankaranın yolunu tutarken, Bünyamin de sırtında dünyanın en değerli emanetiyle Kırkgöz Ocağına doğru, dağlara düşmüş, yoldaki bütün köylere uğrayarak, Kertiş Aliyle Yüzbaşının Anacık Sultanı döverek öldürdüklerini, sonra da kendilerinin, daha Anacık Sultanın canı çıkmadan öldüklerini ilan ederek gidiyordu.

Karlı dağları, derin suları aşarak Kırkgöz Ocağına kutsal emanetiyle ulaşan Bünyamin ölüyü Ocağın avlusunda bir uzun masa gibi duran mavi çinkeden binek taşının üstüne koydu. Kendisi de boyun kırarak ölünün karşısında el bağlayarak kıyama durdu. Ve gün ışır ışımaz dağlardan, koyaklardan insanlar Kırkgöz Ocağına akmaya başladılar. İlk önce geyikler çobanı, her iki avucunda hiç sönmeden yalımlar yanan Mülayim geldi. Anacık Sultanın ölüsü karşısında niyaz edip el bağladı. Mülayimden sonra şu koca dağların arkasındaki Fırat suyu kıyılarından Ağuiçen Ocağının yüz yaşındaki dedesi Balım Dede geldi. Belinde kavalı, başında sikkesi, elinde on iki telli büyük sazı vardı. Ak sakalı göbeğine kadar inmişti. O da geldi geyikler çobanının yanında boyun kırıp el bağladı. Onun arkasından da güneyden, Akdeniz kıyılarından Dede Kargın Ocağının pirleri geldiler, kıyama durdular. Bunların hüneri, Akdenizin üstünde, tozlu yollarda yürür gibi yürümekti. Sonra Ege denizi kıyılarından Bedrettiniler geldiler. Bunların hüneri, dağ olsun, kaya, çöl, kıraç toprak olsun yürüdükleri yerlerde binbir kokuyla kokan çiçekleri o anda yeşertmek, hem de katmer çiçeklerini açtırmak, hem de dünyayı güzel kokulara boğmaktı. Bunların ardından Dersim Abdalları geldiler, bunların hünerleri dille tarif edilemez,

kaleme gelmez, kağıda dökülemezdi. Bunların arkasından da Kırşehirden, Hacı Bektaş Ocağından erenler güvercin donunda geldiler, kümbetle binektaşı araşma üst üste, gün ışığını bile sızdırmayacak sıklıkta göğe kadar ak bir perde kurdular. Bütün bunların ardından da kılıç yutanlar, bedenlerini şişlerle delenler, ateşte yürüyenler, aslana binenler, kayalara, cansız duvarlara binip yürütenler geldiler. Anacık Sultanın huzurunda el bağladılar, kıyama durdular.

Antebin demirci, Maraşın dokumacı, ayakkabıcı, Adananın pamukçu, Malaryanın kuyumcu esnafı da, Anadoluda bu ölümü duyan işiten bilcümle yaran da Anacık Sultanın ölüsü üstüne kar kıyamet demeden koşarak geldiler. Ve ak başörtülü, kara çatkı bağlamış, renk renk fistanlarıyla ortalığı bir renk cümbüşüne boğmuş kadınlar ölünün bulunduğu taşın yöresine halkaI landılar. Yöreden duyan kadın kara çatkı bağlayıp, ak başörtülerini başlarına sararak, bayramlıklarını, düğünlüklerini giyinerek, İncilerini, altınlarını, mercanlarını, göktaşı gerdanlıklarını, eski mezarlardan çıkmış boncuklarını, takılarını takarak ardı arkası kesilmeden geliyorlardı. Geliyor, halka olmuş kadınların arkalarında bir halka da onlar oluşturuyorlardı. Halkalar gittikçe büyüyor, bütün avluyu dolduruyor, avludan dışarıya taşıyor, yandaki akarsuya, kümbete, aşağıdaki mor kayalıklara kadar büyüyordu. Erkekler, birkaç pirin, Mülayim ve Bünyaminin dışında halkaya girmiyorlar, uzaklarda, üst üste yığılmışçasına ayakta ta karşı doruğun yanına kadar yayılmışlar, sessizce bekliyorlardı.

Ağıda ilk olarak Hürü Ana başladı. Onun sağ yanında soylu ağıtçı Bey kızı Telli Hatun, solunda da Telli Hatunun kız kardeşi hak aşığı, türküleriyle, ağıtlarıyla taşı dile getiren, akarsuları durduran, ağaçları yürüten, dağları titreten Hasibe Hatun duruyordu. Hürü Ana önce ağıttan bir dörtlük söylüyor, halkalardaki bütün kadınlar hep bir ağızdan onu tekrarlıyorlar, ardından da gene hep bir ağızdan ağlıyorlardı. Yüzlerce kadının hep bir ağızdan sallanarak söylediği ağıt bu keskin kayalıklı dağlarda, ardı ardına yedi kere yankılanıyor, oradaki insanları, taşı toprağı, ağacı, çiçeği, suyu, göğü ürpertiyordu. Hürü Ana, Anacık Sultanım, diyordu, öldü bir kafirin sopası altında, bir yezidin, bir dinsizin, dinsizlerin sopası altında. Kara ceren gözleri süzüldü. O, diyordu, Anacık Sultan, kurdun kuşun, karıncanın, böceğin dilinden anlardı. Cümle yaratık gelir onun huzurunda divan dururdu... Dağlar, diyordu, dağlar ona gelir, şahlar ona gelir, akan sular, koskoca Fırat yönünü değiştirir de, aktığı ovayı bırakır da, ayaklarına yüz sürmek için, şu ulu dağları aşar da buraya gelir. Dağlar

onun için yankılanır, çiçekler onun için açar, gün onun için ışığını gönderir. Ve bu bütün söyledikleri yüzlerce kadın tarafından yineleniyor, yöredeki dağlar seslerden bir iniyor, bir kalkıyordu. Her çiçek ona adını söylerdi. Her çiçek ona derdini söylerdi. Kurt kuş, börtü böcek, karınca ona derdini söylerdi. Cümle yaratık derman aramaya ona gelirlerdi. O, çiçekleri, toprakları, yaprakları, suları, sakızları, merhemleriyle cümle yaralıları iyi eder, yarı ölüleri bile diriltirdi. İşte şurada, işte karşıda, İnce Memed günbatıdaki duvarın dibine elindeki filintası, gövdesine baştan başa sıvanmış altın sırma fişeklikleri, mor püsküllü fesi, dürbünü, sırmalı, nakışlı Maraş abasıyla yüzü gerilmiş, orada dimdik duruyor, bir ışık direği gibi duruyor, onu kurtaran, ölmüş canını geri vereni kim, Anacık Sultan. Anacık Sultan diye dağlar ard ardına yedi kere yankılanıyordu.

Hürüce Ana ayağa kalktı, onunla birlikte halkadaki yüzlerce kadın da kalktı. Hürü Ana, Anacık Sultanın önüne geldi, el bağladı, boyun kırdı, ardından da eğildi, niyaza durdu, sonra da ölünün elini aldı üç kere öpüp başına götürdü. Ve yeniden, daha gür, daha başka bir sesle ağıdına başladı. Uyan, diyordu, uyan Anacık Sultan, uyan dünya güzeli, uyan fakir fıkaranm ekmeği, umudu, gürü güvencesi, uyan, uyan, uyan da bak kimler geldi cenazene. Uyan da, dedelerin, o Eyyubi kılıçlılar, o Hasan dağında şehit düşenler, kılıçları yerden kalkmayanlar, yeşil donlular, halk içinde yitenler, o Kırklara karışmış dedelerin geldiler, bak, bak, senin huzurunda el bağlayıp divan durdular. Anacık Sultanım uyan, uyan ceren gözlüm uyan, uyan dünya güzelim uyan, uyan da gör ki, seni uğurlamaya kimler geldiler, Hacı Bektaşın, Dede Kargının, Balım Sultanın, Abdal Musanm talipleri, pirler soyunun yiğitleri, Çukurovarım ucu bucağı belirsiz Anadolunun, Van dağlarının, Akça denizin, Arabistan çölünün kadını erkeği, çoluğu çocuğu, kurdu kuşu güvercini seni deyip de geldiler, huzurunda elpençe divan durdular, kanlı yaşlar dökerekten sana niyazda bulundular. Uyan dünya güzelim, yumuşak ellim, güleç yüzlüm, sevgi donlum uyan, uyan da kimler geldi sana, seni deyip, uyan, uyan da gör, eli çatal kılıçlı, burma bıyıklı, büyük ela gözlü Alim geldi, Düldül atın binicisi, Hasan Hüseyinin babası, adı güzel kendi güzel Muhammedimin yoldaşı, yoksulların kardaşı, zalimlerin belası Alim geldi. Uyan da gör Anacık Sultan, daha kim geldi, deryalar yüzünde yürüyen Benliboz atın binicisi, denizler ulusu Hızır da geldi. Yeşil Bayraklı, bir türkü söyleyince cansız taşları yürüten Pir Sultan Abdal, postunu denizin üstüne sererekten yedi derya aşan Pir Sarı Saltık, bin tane ak güvercin olaraktan Kırşehir düzüne inen Pir Hacı Bektaşi Veli,

bir türkü söyleyerekten çirkini güzel yapan, cehennem yerinde hiç ateş yoktur diyerekten, buradan oraya ateş götüren Karacaoğları, Erciyas dağını ateşe verip kül eden Dadaloğlu, bir üfürmede karanlık geceyi gündüz eden Koca Yunus, geyikler çobanı Mülayim Baba, Kıratın binicisi Koçyiğit Köroğlu, senin oğlun İnce Memed de geldi. Uyan bak, Anacık Sultan, daha kimler var senin başucunda, adı güzel, kendi güzel Muhammedin çifte kanatlı, kız yüzlü, melek kanatlı Burak atı, kelle koltuğunda üç gün çarpışan, Bağdadin kapısını açan Genç Osmanın Arap atı, Köroğlunun Kıratı, Alinin Düldülü de geldi, İnce Memedin yağız atı da geldi. Kişnemeleri, ağıtları dağı taşı, yeri göğü tuttu. Uyan Anacık Sultanım uyan. Geriye, sırtını ölüye dönmeden arka arka giderek yerine oturdu. Öteki kadınlar da yerlerine geçtiler oturdular. Onun ardından ağıda Telli Hatun başladı. Sesi zil gibiydi ve duyanın yüreğini paralıyordu. O bitirince Hasibe Hatun, onun arkasından da tanınmış öteki ağıtçılar aldılar ağıdı. Ve kadınların ağıtları ikindiüstüne kadar sürdü. Sonra ölüyü kokulu sabunlarla yudular, ipek kefene sardılar, ceviz ağacından tabuta koydular, tabutu eller üstünde taşıyarak karşıdaki, gece gündüz üstünden hiç ışık eksilmeyen, her zaman yalp yalp yanan çakmaktaşından doruğa yöneldiler. Dağın yamacına, iğne atsan insandan yere düşmezdi. Bu sırada ölünün üstüne ak bir bulut geldi durdu, o, her zaman Ocağın üstünde salınıp duran bulut. Kanadı uzun üç tane ak kuş uçuyordu doruğa doğru, uçuyorlar, doruğa gidiyor, ışığa batıp çıkıyor, geriye geliyor, tabutun üstünde süzülüp kalıyorlardı. Derken, nereden geldiği belirsiz ince bir kaval sesi, belki topraktan çıkıyordu, belki gökten, dağlardan iniyordu, ortalığı sanverdi. Çatırdayan kayalardan da mavi çiçekler fişkırdı, mestedici mavi, ince kokular aldı dünyayı.

Doruktaki çakmaktaşı kayalığın içine ustalar apak bir mezar yapmışlardı. Anacık Sultanı getirdiler mezara indirdiler. Ferhat Hoca Kuran okudu. Mezardaki ölünün üstüne herkes elindeki çiçeği attı. Mezar ağzına kadar çiçekle doldu taştı. Bu kışta kıyamette, bu karda boranda herkes Anacık Sultanın mezarına koyacak çiçeği ne etmiş, ne eylemiş bulmuştu. Çiçeklerin üstünü topraklayıp, doruktan sessizce ayrıldılar. O ak bulutla, o üç kuş doruğun üstünde süzüldüler kaldılar. Gece de bir yıldız kümesi dönerek, ışıkları savrularak doruğun üstüne indi.

"Uyan Anacık Sultan uyan, uyan da gör!"

Anacık Sultanın öldürülmesi aşıkların işine yaradı ve bu hengame içinde onlar unutuldular, Arif Saim Bey de, aşıkların toplanarak gözaltına alınması

buyruğunu bir daha anımsamadı.

23

Düldül dağının doruğuna tanyerleri ışımadan çok önce gün vurur, dağın ak çakmaktaşından doruğu bir ışık fırünasına tutulur, ak çağşaklı pınarlar, dereler, çaylar, ırmaklar, göller aydınlanır, diplerine Kuran düşse okunur.

Çarpışma, ıhırcık karanlıkta başladı. Düldül dağının dibinde Sırapmar köyünün altındaydılar. Bir insan boyu kar koyakları, düzlükleri, ormanları, dağları, ovaları doldurmuş yollar beller geçit vermiyordu.

Bu dağlarda on kez ölmeden, bir kez dinlemezsin.

Karafırtına, Kemikkıran Albay Azmi Bey kasabaya büyük yetkilerle ve takviyeli bir alay candarmayla geldi. Kasaba onu, candarmalarını büyük coşkuyla bağrına bastı. Ağalar, beyler onun ayaklarının dibinde sayısız koç, boğa, deve kurban eylediler, kasabanın yılda bir et yüzü görmeyen fakir fıkarası Kemikkıran, Karafırtına Azmi Bey sayesinde ete doydu. Molla Duran Efendi bile o kadar coşmuştu ki Karafırtınanın ayakları dibinde üst üste sekiz boğa kestirmişti. Kasaba ağalan öylesine bir kurban yansına girmişlerdi ki, kasabanın alanı, çarşısı kesilmiş, yüzülmeyi bekleyen cendeklerle dolmuştu. Kasaba daha da hızını alamamış, manifaturacı, demirci, ayakkabıcı esnafı biribirleriyle yanşa girmişler, durmadan, bağırtarak, elleri yüzleri kan içindeki kasaplara kurban kestiriyorlardı. Arif Saim Bey sonunda dayanamadı:

Bu böyle olmaz kardeşim, dedi, “bu hiç böyle olmaz. Bu gidişle Çukurovada, Toroslarda kesilmedik hayvan kalmayacak. Bundan sonra kurban kesmek yasak."

Bu buyruk üstüne birçok kasabalının isteği kursağında kalıp, “Arif Saim Bey Karafırtınayı kıskandı," dediler.

Karafırtına, kasabada candarmalarıyla bir hafta kaldı. Geniş araştırmalarda bulundu. İnce Memedin, yanmdakilerin, Yedi Memedlerin, Anacık Sultanın yedi cedlerine kadar gelmişlerini geçmişlerini öğrendi. Köylerin, dağların haritası elindeydi. Bu haritayı Almanlar yapmışlardı. Alevi köylerini, Sünni köylerini, huylarını huşlarını, İnce Memede hangi köylerin, hangi aşiretlerin, boyların, hangi kişilerin yataklık ettiklerini bir

bir öğrendi. Her şeyi öğrenmiş, her şeyi kafasında yerli yerince sıralamıştı da İnce Memedin Anacık Sultanı öldürmesini, Yedi Memedleri, kadın erkek, çoluk çocuk adlarını değiştirerek toptan Memed oluşlarını, bunun ne anlama geldiğini bir türlü anlayamamıştı. Kasabada bir yıl da beklese bu sorulara kimsenin bir karşılık bulamayacağını anlayınca askerini bu karda kıyamette Toroslara çekti. Sular, yollar, beller, dağlar yol vermiyor, koca Toroslarda ot, orman, ocak, dağ, tepe, köy kalmamış, dünya bir kar fırtınasına, bir borana dönmüş, göz açtırmaz bir ak cehennemde savruluyordu.

Arif Saim, Albaya bu kıyamette harekata başlamamasını, bahan, karların eridiği, hiç olmazsa fırtınaların durduğu günlerde dağlara çıkmasını önerdi. Onun bu önerisine Karafırtına hiçbir karşılık vermedi. Zaten hemen hemen hiç konuşmuyor, hiç gülmüyor, azgın, kıpırtısız, donmuş bir suratla kibirli, göğsü ilerde, dimdik, hiç yanına yöresine bakmadan ya yürüyor, ya da dimdik, taş kesilmiş bir yontu gibi kıpırtısız duruyordu.

Arif Saim Bey bu tuhaf adama kızıyordu ya elinden bir şey gelmiyordu. Bu sonsuz yetkiyi Ankarada ona bizzat kendisi verdirmişti. Yanındaki ağalara, beylere dert yanıyordu:

İşte bir Enver Paşa daha çıktı başımıza. Bu sefer doğuda, Rus hududunda, Allahuekber dağlarında, doksan bin kişi değil de Toroslarda bir alay donacak. Biz de rezil olacağız gene dünyaya, başımıza iş açtık.

Karafırtına Kemikkıran Azmiyi çok yakından tanıyordu. Doğu, Güneydoğu, Batı Anadolunun, nerede eşkıya varsa, o, üstünden silindir gibi geçmişti. Bilcümle halkın kemikleriyle birlikte bellerini de kırmıştı ya olsun, vatanı eşkıya belasından kurtarmıştı. Arif Saim Bey gerçekten üzülüyordu, böylesi insanların bir zulüm kılıcı gibi halkın üstüne her an inmesinden. Kurtuluş Savaşında Çerkeş Ethem neyse, savaştan sonra da Azmi Bey oydu. İşkencelerin türlü biçimlerini, binbir uygulamasını, üstün, kıvrak zekasıyla Azmi Bey bulmuş ve de Osmanlı atalarına rahmet okuturcasına uygulamıştı. Onun eşkıya takibine çıktığı bölgelerde ot bitmiyor, onun geçtiği kasabalarda, köylerde insanlar uzun bir süre, belki de yıllarca, tatlı canlarından olmamışlarsa, kendilerine gelemiyorlardı.

İlk olarak önüne çıkan Yedi Memedlerden beş çeteyi, su içercesine, çevirip öldürdü, ölülerini çıplak atlara atarak kasabaya gönderdi. Uğradığı her köyü yangın yerine çevirdi. Köylerde dayaktan ölenlerin ölülerini de çıplak atlara atarak, eşkıya diye kasabaya yolladı. Önüne gelene, kadın erkek, çoluk çocuk yediden yetmişe adını sordu. Memed diyeni, adı

Memedse de, yarı ölü olarak bıraktı gitti. Dağlarda eşkıya, kaçak, hırsız kalmadı. Memedle Ferhat Hoca biraz daha gecikseydiler, Yedi Memedlerin tümünü de kıracaktı Karafırtına. Memed, ulaklarıyla bütün Torosa haber uçurdu, Yedi Memedler silahlarını saklayıp, adlarını değiştirip, çiftlerinin çubuklarının başlarına geçsinler, diye. Ayağa kalkmanın, Memed olmanın bir gün sırası gene nasıl olsa gelecekti. Bu dünyada bin kez ölünmeden bir kez dirilmenin mümkünü yoktu.

Yedi Memedler, öteki eşkıyalar, kaçakçılar ortadan kaldırılınca, Karafırtınanm önünde İnce Memedden başka kimse kalmadı. Albay Azmi ağaların, beylerin güvenilir adamlarından, iyi işleyen bir haberci ağı kurmuş, Torosun en kuytu, en ulaşılmaz yerinde bir ateş parlasa haber alır olmuştu.

Günlerdir, karda kıyamette, fırtınalara, boranlara tutula tutula candarmalarınm ayakları, elleri donarak, hastalanarak İnce Memedle karşılaşmak için dolaşmış, bu şeytanın hiçbir yerde izine bile rastgelememişti. Yanında götürdüğü Topal Aliye ve Yel Musaya da hiçbir şey sormuyor, sadece köylüleri korkutuyor, onları görülmedik işkencelerden geçiriyordu. Kızılgedik köylülerinin başlarına gelenlerse ibretlikti, İnce Memedin Kızılgediğe geldiğini duymuş, köyü sarmış, bütün köylüyü köyün dışına çıkarmış, orasını ev ev, köşe bucak, delik delik aratmış, kimseyi bulamayınca, vay basma gelene, işkenceden geçirmedik kimseyi koymamış, belekteki çocukları bile... Kızılgedikten hiç kimse ayakta duramadığı için, yakın köylerden köylüler gelerek günlerce onlara bakmak zorunda kalmışlardı.

Ama Karafırtına umudunu yitirmiyor, candarmaları ve güvenilir habercileriyle nerede bir çıt çıksa oraya ulaşıyor, İnce Memedi bulamayınca da... İnatçı, tuttuğunu koparan bir kişiydi. Ülkede de o kadar ünlü bir kişiydi ki, Toroslardan eli boş dönemezdi. Ya ölecek, ya İnce Memedi yakalayacaktı. Üstelik de bu son işiydi. Emekliliğine bir yıldan daha az bir süre kalmıştı.

İnce Memedle, bora fırtına savurur, göz gözü görmez, eller tüfeklerin kundaklarını tutamaz donarken, Karameşe koyağının kayalıklarında, ormanın kıyısında karşılaştılar. Bütün orman ağaçların tepelerine kadar kar altında kalmıştı.

Teslim ol İnce Memed, ben Karafırtına nam Miralay Azmiyim. Teslim olursan, seni en az cezayla kurtarırım. Bütün etrafını, sen de görüyorsun sardım. Kurtulman mümkün değil. Benim elimden şimdiye kadar takip

ettiğim hiçbir eşkıya kurtulamadı. Sen de kurtulamayacaksın. Teslim olursan, cürmün ne kadar büyük olursa olsun, senin canını kurtarırım, söz veriyorum. Benim sözüm yiğit sözüdür. Unutma, ben Karafırtına Miralay Azmiyim...

Azmi Bey bekledi bekledi karşıdan hiçbir karşılık gelmedi.

"İnce Memed, bana cevap vermiyorsun. Yanındaki arkadaşlarının, Ferhat Hocanın, Temirin, Kasımın, Kürt Dursunun," Kürt Dursun Dersimin dillere destan namlı eşkıyalarındandı, bir süre önce Torosa gelmiş üç kişisiyle birlikte İnce Memede katılmıştı, “Sahanın da suçlarını bağışlatmaya çalışacağım. Unutma İnce Memed bana Kemikkıran Miralay Azmi derler... Haydi evladım, haydi İnce Memedim, müsademe az sonra başlarsa, sen dayanamazsın, her yanını çevirdim, bir alayla."

Bekledi, bekledi gene karşılık yok. Karafırtına çok kızdı, aklı başından gitti, “Ateş," diye bağırdı. Kar örtmüş kayaların arasından mitralyozlar takırdamaya, mavzerler ötmeye başladı. Onlar böyle yaylım ateşine başlayınca İnce Memedler de başladı. Memedler, Azmi Bey üstünde yoğunlaştırmıştı kurşunlarını. Önündeki kayaya kurşunlar yağıyor, yanına yönüne, bir karış ötesine kadar kurşunlar düşüyor, Karafırtına yerinden kıpırdayamıyordu. Eğer kıpırdayacak olsa, bu keskin nişancıların anında kurşunlarını yiyeceğini biliyordu.

Başlarını, bir an için olsun kaldırmadan, yerlerinden de kıpırdamadan çarpışma karanlık kavuşuncaya kadar sürdü. Dört candarma vuruldu. Eşkıyalara hiçbir şey olmadı. Karanlığın kavuşmasıyla gıcılı boranın azıtması bir oldu.

Ormana, dedi Memed, “başka hiçbir çaremiz yok. Belki bu gece yürüyerek, sabaha ormanın ardındaki köylere ulaşırız."

Bu ormanı, bu karı yarabilirsek...

Bir de, dedi, Memed, “bir de Miralay akıl edip de bizden önce oraları tutmazsa."

O, bu ormana giremez, dedi Ferhat Hoca. “Giremeyince de bu ormanın arkasına, bu kadar ağırlıkla bir haftada varamaz."

Ormana daldılar. Fırtına, boran göz açtırmıyordu. Karlara gömülerek yürüdüler. Ama ne gün atarken, ne de ertesi gün ormanı çıkabildiler. Eğer Deliktaş köylüleri çarpışmadan haberlenip onların ormanda yittiklerini öğrenmiş olmasalardı, İnce Memed çetesi tümüyle donacak, Karafırtına bahar gelip de buzlar çözülünce onların donmuş ölülerini bir tek kurşun sıkmadan ele geçirecekti.

Ayaklarına hedikler giymiş Deliktaşlıların eski Memedleri, Yedi Memedleri için onları sırtlarında ormandan düze çıkarmaları o kadar zor olmadı ya bu yarı donmuş kişileri iyileştirmek için köyde saklamak o kadar kolay olmayacaktı. Köy bir tuhaf olmuştu, bu Karafırtına Azmi Torosa ayak bastıktan sonra kimse kimseye, oğul babaya, kardeş kardeşe, bir göz ötekine güvenmiyordu. Uzun bir tartışmadan sonra dağın yamacındaki Kale mağarasına gitmeye karar verdiler. Kale mağarası bu yöre köylülerince bilinen bir yerdi ya bu karda candarmaların oraya çıkmalarının pek olasılığı yoktu. Uzun bir yürüyüşten sonra Kale mağarasına, el ayak donmuş vardılar. Kar, fırtına savuruyor, bu göz açtırmaz boranda kayaların üstünde bir sürü kartallar süzülerek dönüyordu.

Kartallar döndüğüne göre, dedi Ferhat Hoca, “buralarda çok donarak ölmüş hayvan olmalı."

"İnsan da olabilir," dedi Temir.

Bizden başka buraya kimse çıkamaz, diye karşılık verdi İnce Memed.

İsterse Karafırtına buraya kadar gelsin de çarpışalım, diye güldü Ferhat Hoca. “Sarıkamışta donarak kazık kesilen Enver Paşanın doksan bin kişilik ordusu gibi Karafırtınanın candarmaları da kazık kesilir bir gecede."

Öyleyse, diye uzun bıyıklarını sıvazladı Dursun, “Geleceği varsa göreceği de var Karafırtınanın."

Mağaranın içine hemen ateş yaktılar köylüler. Önce ortalığı kalın bir duman tabakası örttü, arkasından da, kütükler köz olunca çekildi. Ellerini, ayaklarını ısıttılar. Köz harmanında kurundular. Köylüler azıklarını dağarcıklarından çıkardılar. Katı yumurta, çökelek, peynir, bir de kurutulmuş keçi eti çıktı hepsinin de dağarcığından. Kurutulmuş eti közlerin üstüne serip, kızdırılmış yufkaya sararak yediler. Onların da dağarcıklarında peynir, çökelek, kuru soğan vardı, onlardan da tattılar.

Yemekten sonra köylüler:

Burası muhkem bir yer. Sizin burada olduğunuzu bizden başka kimse bilmiyor. Ne gereksiniminiz varsa Halil size getirir.

Sağ olun arkadaşlar, dedi Memed, “ne gönderirseniz makbulümüz."

Köylüler, birer büyük çam dalı kırarak, izleri belli olmasın, diye arkalarından sürükleyerek, kendilerini kar fırtınasının içine attılar. Bu kar fırtınasında, arkalarından çalı çekmeseler bile, izleri bir anda kapanıyordu. Kar fırtınası öyle bir savuruyordu ki ormanın ağaçları çatırdıyor, ortalık uğulduyor, kayalar sallanıyordu.

Deliktaşlılar, İnce Memed çetesine yardıma gönderdiklerini dört gözle bekliyorlardı. Durumu öğrenince sevindiler. Dağdan gelen köylüler çeteyi nereye sakladıklarını hiç kimseye söylemediler. Kimse de, çetelerin nerede kaldıklarını sormadı. Çünkü herkes, bu karda onların nerede barmabileceklerini biliyordu.

Halil çetelere, fırtına dursa da, durmasa da arkasından çalısını çekerek yiyecekler götürdü. Çay, şeker, kahve, çaydanlık, ince belli çay bardağı, tütün de, kağıt da götürdü.

Artık çeteler Kale mağarasının sıcak köşesinde Güdük Hacının taşıdığı büyük kütükleri yakıp gürleterek, iki güne, üç güne bir Halilin yolunu gözleyerek, orada da, düşmanın, hele Karafırtına gibi düşmanın ne zaman vuracağı hiç de belli olmaz, yan gelip yatıyorlardı. Yalnız, hepsi de uyuzlar gibi hart hart kaşınıyordu. Aylardır, hiçbirisinin bedeni bir damla su görmemişti. Hepsinin de sakalı bir karış uzamış, kirden yağlı yağlı parlıyordu.

Memed, derin derin içini çekti.

Ne o oğlum Memed, ne çektin içini böyle?

Şu halimize bak, diye güldü Memed, “Öyle bir kokuyoruz ki Karafırtına bizi buraya yakalamaya gelse, daha mağaranın ağzına ulaşmadan kokudan şak diye yere düşer de ölür."

Ölür, dedi Temir.

Ölür, dedi Kasım.

Müstahak olur o zalime de böyle kokudan ölmek, tam ona göre bir ölüm, diye içini çekti Ferhat Hoca. “Bu Allahm işine hiç aklım ermiyor, bu kadar zalim bir adamı nasıl ediyor da yaratıyor, yaratırken, yarattığından..." Boynunu iki yana kıvırdı, “Tövbe, tövbe estağfurullah," diye dualar okudu. “Böyle bir zalim bir adam nasıl olur, insanoğluna onun kıydığı gibi, insanoğlunu onun aşağıladığı gibi insanlık nasıl aşağılanır! Allah da kendi yarattığı kullarına yapılan bunca işkenceye, aşağılamaya nasıl razı gelir, aklım ermiyor. Şu Karafırtınayı öyle bir merak ediyorum ki..."

Onu yakalayalım da soralım, dedi Temir.

Soralım, dedi Dursun.

Soralım ya onun bize ne söyleyeceği daha şimdiden belli.

Ne söyleyecek, diye merakla sordu Ferhat Hoca.

Bizi o, insandan saymıyor, dedi Memed. “Ben bunu öğrendim. Muallim Zeki Nejad söyledi."

Muallim Zeki, madalyası da varmış, bizi insandan sayıyor muydu?

Sayıyordu, dedi Memed. “Bana çok şey söyledi ya söylediklerinin çoğunu anlayamıyordum. Bana, diyordu ki her zaman, sen görmeden görüyor, bilmeden biliyorsun. Doğru mola?"

Doğru, dedi Ferhat Hoca. “Gene de Karafirtınayla karşılaşmak isterdim. Ne biçim bir adammış, bilmek isterdim."

Kar fırtınası gittikçe azıtıyor, dağlar, bir uğultuya kesmiş bir kalkıyor, bir iniyor, savrulan karlar ta mağaranın içine kadar doluyor, ateşin üstüne kadar geliyordu. Soğuk da gittikçe donduruyor. Güdük Hacıyla Hamza kütük taşımaktan bir hal oluyor, yetişemedikleri zaman da Memedle birlikte ötekiler de onlara yardımcı oluyorlardı.

Halil gelmeyeli beş gün oluyordu. Yiyecekleri bitmiş, durmadan çay kaynatıp içiyorlardı. Neredeyse çayları, şekerleri de bitecekti. Merak ediyorlardı, acaba Halil yolda donmuş kalmış mıydı, yoksa, Karafırtına köyü basmış, bütün köyü işkenceye çekmiş, hepsini yatalak mı eylemişti?

Yedinci gün çayları, şekerleri de bitti, su kaynatıp içmeye başladılar. Fırtına durmuyor, orman, derin bir iniltide çatırdayarak inliyordu. Bütün dağı, ormanı kar örtmüş, ortalıkta en küçük bir kara leke gözükmüyordu. Bitlenmişler, anadan doğma soyunmuş, hepsi her yerden bit kırarak, tırnaklarının arası kan dolarak hart hart kaşınıyorlardı.

"Ah, bir sıcak su,"

"Ah, bir sıcak su,"

Bir teneke sıcak su, sabun kokan bir don, bir gömlek, kokmayan bir çorap için canımı verirdim.

Muallim Zeki Nejad da öyle diyordu. Çanakkalede, cephede aylarca yıkanmamışlar, çorapları o kadar kokuyormuş ki kokan çoraplarını mermi yerine, taşa sarıp düşman siperlerine atmışlar.

Öyleyse Karafırtınanın geleceği varsa, göreceği de var.

Bir gece yarısı, nöbetçi aşağıdan birilerinin geldiğini haber verdi, açlıktan hiçbirisinin gözüne uyku girmiyordu, silah başı ettiler. Biraz sonra Halilin aşağıdan kısılmış sesi duyulur gibi oldu. Ateşi ölçerdiler, mağaranın içi aydınlandı. Dışardan ışık gözükmesin, kar girmesin diye mağaranın ağzına, çam dallarını üst üste koyarak kapatmışlardı. Beklediler. Halil, iki arkadaşıyla içeriye girdiğinde onu tanıyamadılar. Yüzü gözü, kaşı kirpikleri, bıyıkları kardan, bütün bedeni kardan gözükmüyordu. Her birisinin sırtında da bir yüzülmüş koyun vardı. Etler de apak olup çıkmıştı. Onların sırtlarında getirdiklerinin yüzülmüş koyun olduğunu neden sonra anlayabildiler. Onlara hiçbir şey sormadan, onlarla konuşmadan ocağı

gürleterek, koyunun birisini parçalayarak etleri közlerin üstüne serdiler. Mağaranın içi yanmış mis gibi kokan bir yağ, et kokusuyla doldu. Fırtınadan mağara zangırdıyordu. Yufkaları ateşte ısıtıp etlere saldırdılar. Herkes yumulmuş, keskin, ak dişlerinin arasında etler öğütülüyordu. Kimse yanma yöresine bakmıyordu. Birkaç gündür açlıktan uyuyamayanlar, karınları doyunca oldukları yere sızıverdiler. Uyandıklarında Halille arkadaşlarının gittiklerini gördüler, buna bir anlam veremediler. Ferhat Hoca, Deliktaşın başında büyük bir iş var, diye endişelendi. Halile para verecekti, veremediğinden dolayı da üzüldü.

Halilin getirdikleri yiyecekleri, bitlerini kıra kıra, bedenlerini kanatıncaya kadar kaşınarak bir haftada bitirdiler. Gene çaydanlıkta su kaynatarak içmeye başladılar. Yiyecekleri bittikten sonra birkaç gün daha beklediler. Kar fırtınası azıcık dinginlemişti. Açlık canlarına tak, dedi. Burada, bu Karameşe koyağında birkaç gün daha kalırlarsa açlıktan kıpırdayacak halleri kalmayacaktı. İşte o zaman, bir tek kurşun bile sıkamadan Karafırtına Albay Azmi Beyin kucağına düşecekler, bu çok tanımak istedikleri adamı işte o zaman tanıyacaklardı. Hem de, ne tanıma! Düze inmekten başka umarlarının olmadığını anladılar, kendilerini Karameşe koyağının çam ağaçlarının boyunu aşan karlarının içine attılar. Tam bir öğleüstü Deliktaş köyünün üstündeki yamaca vardılar, yorgun, bitkindiler. Büyük, yuvarlak bir pencere gibi ortası oyulmuş kayanın duldasına sindiler, kara batmış çıkmışlar, buz tutmadık hiçbir yerleri kalmamıştı. Fırtına gene bastırmaya başlamıştı. Köyün evlerinin hiçbir bacası tütmüyor, köyden bir horoz sesi, bir köpek havlaması, bir eşek anırtısı, bir at kişnemesi, bir insan bağırtısı gelmiyordu. Bu onları kuşkulandırdı. Deliktaşın dibinde biribirlerine sokularak, soğuktan zangır zangır titreyerek, dişleri biribirine kırılırcasına vurarak gün karanlığa ulaşıncaya kadar beklediler. Köyde en küçük bir can belirtisi yoktu.

Allahım, dedi Memed, “bu köyün adını bu taştan dolayı Deliktaş koymuşlar," dedi titremekten uçarak.

Yok, dedi Ferhat Hoca, “bu köyün insanları Deliktaşlı obasından olurlarmış da ondan dolayı buraya Deliktaş demişler."

Yok, dedi Alevi Dursun, “hiçbirisi değil. Buraya bir pir gelmiş, ben bu Deliktaşı iyi biliyorum, buralılar pire inanıp iman etmemişler. Pir de, dernek siz bana inanmıyorsunuz, demiş, köyden bu yamaca yürümüş. O, yürüyünce, onun arkasından taşlar, ağaçlar, akan pınarlar geriye dönüp buraya kadar yürümüşler. Pir de öfkeyle bu kayaya parmağını sokmuş."

"Tevatür," dedi Temir.

Bir ejderha sarılmış bu kayaya. Kayayı delmiş de kırmızı çatal diliyle, boynuna takmış da buraya getirmiş, dedi Sahan. “İşte bunu gören köylüler de şimdiki gibi köyü boşaltmışlar da başlarını almış gitmişler."

İşte asıl tevatür olan bu, dedi Kasım.

Seninki tevatür onunki tevatür, diye yoğun bir tartışmaya başladılar. Deliktaş üstüne herkes ortaya bir söylence atıyor, söylencesine de inanarak onu canla başla savunuyordu. Bağırıyorlar, çağırıyorlar, kalkıp biribirlerinin yakasına yapışıyorlar, küfürleşmeye kadar varıyorlar, neredeyse tüfeklere sarılacaklar. Memed, “Susun," diye ortalığa atıldı, “biz deli miyiz be, Deliktaş mı, bölüktaş mı ne zıknabutsa bize ne, biz canımızın derdine düşmüşüz, bu gece burada kalırsak hepimiz buyar da ölürüz, karanlık iyice kavuşmadan şu köye inelim."

Köye aşağı yürüdü, ötekiler de arkasına düştüler. Fırtına bu güçlü adamları bile oradan oraya savuruyor, buradan alıp oraya atıyor, ortalık zıngır zıngır ötüyordu. Biribirlerinin kollarına girdiler, yan yan giderek, omuzlarını yele vererek köye indiler. Köyün ilk evlerine iki, üç yüz adım kalınca kendiliklerinden durdular.

Memed:

Girelim Hocam, dedi. “Soğuktan, açlıktan öleceğiz."

"Olmaz," dedi Hoca. “Biz bir tuzağın içindeyiz. Belki de, şu anda yöremiz sarılı."

Sarılı olsaydı görürdük Hocam.

"Belki evlerin içi candarma dolu. Bizim köye girmemizi bekliyorlar. Ben şimdiye kadar hiç böyle boş köy görmedim. Boş köyler tekin olmaz. Bu köye girersek mutlaka başımıza bir iş gelecek."

Öyleyse durmayalım, durursak donacağız. Köyün yöresinde dönerek konuşalım.

Köyün yöresinde dönerek tartışmaya başladılar. Hem koşarak yürüyor, hem solukları taşarak tartışıyorlardı. Memed, ikide birde köye girmek istiyor, ötekiler, onun önüne geçiyorlardı. Uzun bir süre köyün yöresini döndüler, köye giremediler. Ferhat Hoca, bu boş köyde kendilerine büyük bir tuzak kurulduğuna yüzde yüz inanıyor, Memedden başka, ötekilerin de hepsini etkisi altında bırakıyordu. Memed de, Hocayı kırmak istemediğinden, yüzde yüz boş olduğunu, tuzak falan kurulduğuna inanmadığı bu köye giremiyordu. Sonunda edemedi:

Böyle dön dön, ne olacak, dedi. “Daha ne kadar dayanırız? Sabaha kadar köyü böyle dönersek işte o zaman tuzağa düşeriz. Düşmezsek de biraz sonra kıkırdar kalırız. Nasıl olsa yakınlarda bir köy vardır."

Yönlerini belirsiz bir yana dönüp yürüdüler. Gün ışıdı ışıyacak, hemen önlerindeki derenin dibinde ışıklar gördüler. Bir köpek havladı, arkasından bir daha... Yürüyecek halleri kalmamış, yan donmuş, ancak sürüklenebiliyorlardı. Candarma, tuzak var mı, yok mu, diye düşünmeden yardan aşağıya indiler. Bu saatte bütün evlerin ışıkları yanıyordu. Oysa, bütün köylerin ışıkları, ocakları bu saatlarda sönerdi, bunda bir iş var demediler, köyün ilk evinin kapısını çaldılar, beklediler, beklediler kimse kapıyı açmadı, ayakta duramıyorlardı, çalmayı sürdürdüler. Kapı açılmıyor, içerden iniltiye benzer sesler geliyordu. Dursun belinden kamasını çıkardı, kapıya sokup kolaylıkla açtı, içeriye doluştular, sönmüş ocağın dört bir yanına yataklar, keçeler, kilimler, gelişigüzel atılmış, altlarına evin halkı girmişler, inleşip duruyorlardı.

Ne oldu size böyle, diye sordu Memed, soğukkanlılığını yitirmeden, “hepiniz hasta mı oldunuz?"

Bir yorganın altından çok yaşlı, uzun ak sakallı birisi başını çıkardı, bir şeyler söyleyecek oldu, boynu uzadı, sakalı titredi, dili diline dolaştı, sonra da başı yastığın üstüne düştü, daha konuşmaya çabalıyor, başını kaldırıyor, dik tutamıyor, başı gene düşüyordu.

Geçmiş olsun, dedi Memed, evden çıktılar, yandaki evin kapısına geldiler, o evde de ışık yanıyordu, kapıyı çaldılar, beklediler açılmadı. Dursun gene kamasına başvurdu, o evin durumu ötekinden daha kötüydü. Bu, evin de ocağı sönmüş kül bağlamıştı. Evin erkeği konuştu ya bir şey anlamadılar. Adam, sözleri biribirine karıştırıyor, bir şeyler anlatmaya çalışıyor, “Candarma," diyor, “İlyas Çavuş, İlyas Çavuş," diyor, arkasını getiremiyordu. Bu İlyas Çavuşta bir iş vardı ya neydi? Gün ışıyıncaya kadar altı kapıyı çaldılar, hepsinden de İlyas Çavuş sözünü duydular, sonunda da İlyas Çavuşun evini buldular. İlyas Çavuş da onları yatakta güler yüzle karşıladı, onun da ocağı yanmıyor, bütün hane halkı da inildeyip duruyordu.

"Hoş geldin İnce Memed, evime onur verdin. Sen yeter ki sağ ol yavrum, senin yüzünden başımıza ne gelirse gelsin, yeter ki senin canın sağ olsun. Sen öyle bir İnce Memedsin ki, senin ayağına batan diken bizim yüreğimize batar. İyi ki geldiniz, o kafir evde ocağı yakacak kimseyi bile bırakmadı. Çoluk çocuk hepimizi kırfacana çevirdi. İyi ki geldiniz, yüzünüzden, halinizden belli, yorgunluktan ölüyorsunuz ya, gidin, şu yandaki damdan

odun alın da ocağı yakın. Tüfeğinizi de elden bırakmayın, o kafir bu yakınlarda, kim bilir şimdi hangi köyü öldürüyordur."

Hamzayla Şahan içlerinde en diri kalmışlarıydı. Çünkü onlar çobanlıktan eşkıyalığa geçmişlerdi. Hemen ocağı tutuşturdular. Gür ateşle ortalık bir anda ısındı. İlyas Çavuş onlara çaydanlığı, çayın şekerin, ekmeğin, yiyeceklerinin yerini gösterdi:

"Kendi çayınızı kendiniz hazırlayın, kendi yiyeceğinizi kendiniz... Bu evde şimdiye kadar böyle konuk ağırlanmadı ama, neyleyim ki, işte görüyorsunuz."

Hane halkı da yorganlarından başlarını çıkarmışlar, bu kendi çaylarını kendileri kaynatan, sofralarını kendileri hazırlayan konuklara şaşkınlıkla bakıyorlardı.

İlyas Çavuş işi şakaya boğarak, durmadan konuşuyordu.

"Adam amma da Karafırtına gibi bir adammış. Köyde, ayağının üstünde kalabilecek bir tek adam bırakmadı. Yediden yetmişe hepimizi, kadın erkek, kız kısrak demeden yataklık etti. Yakalayabilse miyav diyen kedilerimizi de falakaya çekecekti. Herif üstümüzden karafırtına gibi geçti. Aman, yemek yerken silahlarınızı elden bırakmayın. Benim bu adamdan gözüm korktu. Şu anda kapıda bitebilir. Öldür onu İnce Memed..."

Memed, Hoca, ötekiler ocağı çepeçevre sarmışlar üstlerindeki, kaslarındaki, kirpiklerindeki, sakal ve bıyıklarındaki buzlar çözülüyor, onlar ısındıkça, burun deliklerini kıran bir koku da, ustura gibi keskin ortalığa yayılıyordu.

İlyas Çavuş kokularından dolayı onların rahatsız olduklarını anladı:

Üzülmeyin, dedi, “ben Allahuekber dağındayken, hepimiz bundan daha çok koktuk, daha da çok bitlendik." Tatlı tatlı, hoşgörülü, görmüş geçirmiş gülüyordu. “Üzülmeyin, yarın değilse öbür gün bu koca İlyas ayağa kalkar, size bir su ısıtır, birer kalıp sabun verir, sabahtan akşamlara kadar yıkan babam yıkan edersiniz. Ben var ya, hastaneye düşünce yaram iyi olduktan sonra, hastanenin hamamına girdim, bir gün akşama kadar sabunlana sabunlana yundum. Bıraksalardı üç gün üç gece hamamdan çıkmayacaktım."

Birden Ferhat Hocaya döndü:

Adınızı bağışlamadınız, sen Ferhat Hocasın değil mi? diye sordu.

Benim, dedi Hoca kıvançla, gözlerinin içi gülerek.

Sen de Kasımsın.

Benim.

Bu da Yörük Temir.

Benim.

Bu da Şahan, bu da Dursun.

Oooo, İlyas Ağa, sen hepimizi biliyorsun.

Sizleri kim bilmez ki kara gözlerine hayran olduğum yiğitlerim.

İlyas Çavuş, onlara yiyeceklerin yerini gösterdi.

Orada bal, peynir, yoğurt, yağ var. Size yarın koca İlyas bir koç kurban edecek.

Hamza yiyeceklerin yerlerini eliyle koymuş gibi buldu. Büyük bakır siniyi getirdi ortaya koydu. Yufkaları közlerin üstünde ısıtarak, herkese önce birer tane verdi. Eşkıyalar, atıştırmaya başladılar. Çeneleri değirmen gibi işliyordu.

İlyas Çavuş yatağında doğrulmuş onların yemek yiyişlerini seyrediyordu:

Durun, dedi, “yavaşlayın çocuklar. Herhalde birkaç gündür açsınız. Aç adamın böyle çabuk yemesi insanı vurur. Hepiniz hasta olursunuz. Hepiniz de hasta olunca, o, Karafırtına mı ne zehir zemberek gelir de hepinizi kar kekliği gibi toplar."

Gülümseyerek yavaşladılar. Artık çeneleri öyle değirmentaşı gibi işlemiyordu.

Yemeği bitirdiklerinde neredeyse sabah oluyordu. Ne hızmanda bal, ne küpte peynir, ne de selede ekmek kalmıştı. Yemeklerini bitirdikten sonra bir süre ateşe bakıp daldılar. İlyas Çavuş durmadan, sevinerek, gülerek konuşuyor, ötekiler, onun ne söylediğini anlamıyorlardı. İlyas Çavuş konuşmasını sürdürürken, onların ocaklığın yöresine kıvrılıp uyuduklarını görünce kızdı:

Düdüklerim, düdüklerim, diye alay etti. “Bunlar da eşkıya, bunlar da İnce Memed olacaklar. Şimdi bir kel onbaşı iki candarmayla gelse, bunların topunu bir urgana bağlar da alır götürür."

Uyumalarına kızıyor, kızdıkça da ağza alınmaz sözlerle konuklarına sövüyordu. Sövdü, sövdü, hırsı geçince de acımaya başladı. Kim bilir, dedi içinden, fıkaralar, o karlı dağların başında, boranın fırtınanın ortasında aç susuz, uykusuz kim bilir neler çekmişlerdir. Arkalarında da bir ordu candarma.

Gözleri yaşardı:

Zor, diye inledi, “eşkıyalık zor zanaat. Can pazarı. Eninde sonunda da ellerine hiçbir şey geçmez. Çabaları hiçbir şeye yaramaz." Yüksek sesle, “Yaramaz," diye yineledi. “Ama eşkıyalık, hiçbir işe yaramasa da kıyamete

kadar eşkıya insanlar bu dünyada ellerinde silah dolaşacaklar." Sesini gene yükseltti, “Dolaşacaklar."

Biraz sonra kendi de, İnce Memedin evine onur verdiğini, böyle bir mutluluğa bu dağlarda çok kişinin ulaşamadığını düşünerek, zonklayan ayaklarının sızısını unutarak derin bir uykuya daldı.

Eşkıyalar uyandıklarında İlyas Çavuşu ayakta buldular. Şişmiş, bir bebek kundağı gibi olmuş ayaklarına nakışlı bir çorap çekmiş, üstüne de büyük bir çarık giymişti. Topallayarak, yürüyor, durmadan da gülüyordu. Sevinç içindeki çakır gözleri de sevgiyle bakıyordu.

Konuklar, biribirlerinin ellerine ibrikle su dökerek, sabunu köpürterek ellerini yüzlerini yudular. Bu sırada İlyas Çavuşun karısı, gelinleri, oğulları, çocukları da yataktan çıktılar. Hiçbirisi ayakta doğru dürüst duramıyor, sünnet olmuş çocuklar gibi bacaklarını açarak paytak paytak yürüyorlardı.

İlyas Çavuş eşkıyaları konuk odasına çağırdı. Konuk odasının ocağını da becerikli Hamza yaktı gene. Gelinler, oğullar güzel bir sofra çıkardılar. Mis gibi kokan dibek kahvesi içildi.

İçerde kazan kazan su kaynıyor, dedi İlyas Çavuş, “şimdi hamamlığa geçer, üçer dörder yıkanırsınız. Korkmayın, istediğiniz kadar sabun harcayın. Geçenlerde Maraştan bir çuval balmumu sabunu getirdim. Arılar gibi taze kokacaksınız."

Hamamlığa üçer dörder girerek, tam öğleye kadar yıkandılar. Kuş gibi yeynidiler.

İlyas Çavuş onurlarına iri bir koç kestirdi. Karısı güzel et yemekleri, pirinç pilavı, tatlılar yaptı. Köyün Ağasını, İlyas Çavuşun evine delikanlılar sırtta getirdiler. Ayağa kalkabilmiş birkaç köylü daha geldi. İnce Memedin karşısına oturdular, sevgiyle, bir dağa bakar gibi hayranlıkla ona bakıyordular. Yemekleri dün gecekinin tersine ağır ağır, konuşmadan yediler. Sofraya Halil İbrahim bereketi dilediler hep bir ağızdan.

"Ben esir düştüm," diye geceki konuşmasını sürdürdü İlyas Çavuş. “Esirlikte yol yaptım, siper kazdım, taş kırdım. Ama bu Karafırtına gibi bir fırtına görmedim. Bu adam insanları aşağılıyor. Bunun yanında insan, insan değil bir bokböceğidir. Karınca bile değil. Ona göre insan bir solucandır. Deli gözleri var. Böylesine bütün dünyayı işkenceden geçiren adam akıllı olamaz. Bir insan insanoğluna bu kadar işkence yapamaz, insanlığı bu kadar aşağılayamaz. Ben çok cephede bulundum. Dokuz yıl cepheden cepheye koştum, bütün ömrümde böyle bir insan görmedim. Bu Miralay Azmi gibi de çok insan gördüm, bizi bunların hiçbirisi insan yerine

koymuyordu. Katırları bizden değerliydi ya bunun gibisini görmedim. İşkenceden bağıranları görünce bu adamın zevkten gözleri dönüyor, ağzı sulanıyor, dudaklarını yalıyor, kollarını açarak gerin babam gerin ediyordu. Bunların, bu Beylerin Efendilerin, bu Osmanlıların bize karşı tutumları çoğunlukla böyle oldu ya ben böylesini görmedim. Onun dayakçı çavuşu beni işkenceye çekerken, dayanamadı kendi de üstüme çıktı, çizmeleriyle göğsümü, yüzümü, karnımı ezdi. Ezdikçe köpürüyor, köpürdükçe üstümde tepmiyordu."

Karafırtına kasabayı çıkar çıkmaz, yamaçlarda ilk rastladığı köye girmiş, bir bölük dayakçı, uzmanlaştırdığı candarmayı köyün içine salıvermiş, ünlü, kemikkıran dayaklarına başlamıştı. Candarmalar, işlerini bitirip köyden ayrıldıklarında köylüden ayakta hiç kimse kalmamıştı. Bundan sonra Karafırtına Albay Azmi Bey, İnce Memedi bulamadıkça, İnce Memedle karşılaşıp onu elinden kaçırdıkça candarmaları vuruldukça bütün gücü, öfkesiyle köylerin üstüne abanmış, hırsını onlardan almıştı. Azmi Beye göre bu köylülerin hepsi hain, hepsi ikiyüzlü, hepsi yalancı, hepsi din düşmanı ve hepsi de kadın erkek, çoluk çocuk birer İnce Memeddi. Bu köylülerin kökü kurumadan ülke adam olmaz, insanlık kötülüklerden kurtulamazdı.

Toros köylüleri o kadar yılmışlardı ki, Karafırtına Azmi Beyin köylerine doğru geldiğini duyunca kar olsun, fırtına, boran essin köylerini boşaltıp canlarını ya uzak bir köye, ya Çukurovaya, sığınacak mağara bulurlarsa dağlara atıyorlardı. Deliktaş köylüleri de, İlyas Çavuşun köyünün, öteki köylerin başlarına gelenleri duymuşlar, selameti köylerini bırakıp kaçmakta bulmuşlardı. Nereye gittiklerini de kimse bilmiyordu. Öteki köylerini boşaltıp giden köylülerin de nereye gittiklerini, nasıl gittiklerini kimse bilemiyordu. Köylerini her boşaltanların imleri timleri bellisiz oluyordu.

Kadim bir söz vardır, korkuya dağ dayanmaz. Albay Azmi Bey öyle bir korku salacaktı ki bu canavar köylülerin yüreklerine, Kuyucu Murat Paşa Hazretlerine bin kere rahmet okuyacaklar, İnce Memedi yakalayıp, kendi elleriyle, bu kutsal kahramanlarını ona teslim edeceklerdi. Sırasında dünyanın en korkak, sırasında da dünyanın en yürekli insanları bu köylülerdi.

"Bu zalimi buraya, bu dağlara Arif Saim getirdi. Bizim ne suçumuz var, işte siz, işte İnce Memed. Ben o Arif Saimi tanırım. Onu gördüm. Onun kibrini gördüm. Gözlerim kör ola, önüme akaydı da o adamı, öyle bir insanı görmez olaydım. Karanlığı, insanlara bir böcek gibi aşağılayarak bakışı, yüreğimin başına, o gün bugündür kara bir taş gibi oturdu. Hiçbir insanı

öldürmek istemem, Allanın en kötü yaratığı da olsa, Allahm yapısını bozmak istemem. Bu kadar savaş gördüm, ölümden, kandan bıktım. Ama bu Arif Saimi seve seve öldürürdüm. Bütün kötülüğün başı o..."

İlyas Çavuş, tepeden tırnağa öfkeye kesmişti:

Oğlum İnce Memed, sana karşı içimde en küçük bir kırgınlık yok, başımıza bu işleri sen açtın. Allah da, Peygamber de şahidimdir ki sana içimde sevgiden başka hiçbir şey duymadım, o adam beni senin yüzünden aşağılarken bile. Senin işin bu. Sen yolunu seçmişsin. Başka bir yolun olamaz. Nasıl olsa bir gün ya bir kurşunla ya darağacında can vereceksin. Dünya kuruldu kurulalı senin gibi bir adamın yatağında osura osura öldüğü görülmemiştir, biliyorsun...

Biliyorum, diye güldü İnce Memed.

Bildiğin halde dağlarda geziyor, Abdi Ağaları öldürüyorsun.

Öldürüyorum.

Bana bu sefer kurtuluşun yok gibi geliyor. Karafırtına ağır basıyor.

Bana da öyle geliyor, dedi İnce Memed.

Nasıl, nerede öleceğini de hiç düşünüyor musun?

Çok düşünüyorum.

Şimdiye kadar kim bilir kaç kere öldün.

Çoook, dedi İnce Memed. “Beni her gün öldürüyorlar."

Bu dağlarda bin kez ölmeden bir kez dinlemezsin.

Eski sözdür, hem de doğrudur, dedi İnce Memed.

Öyleyse beni dinle İnce Memed.

Dinliyorum İlyas Çavuş.

"O boşalan köyler var ya, iyi ki Deliktaş köyüne girmediniz. Bence o boşalan köyler birer tuzak. O köyleri Karafırtına boş bırakmaz. Yanılıp yazılıp da siz boş bir köye girecek olursanız, pusuya düşebilirsiniz. Neden ki dersen çünküleyim ki siz o köye girerken, içinde insan yok ki, birisi kaçsın da, pusu var diye haber versin. Bizim köye girmek de tehlikeliydi. Köyde, sürünerek de olsa, sana haber verecek kimse kalmamıştı ki... Bundan sonra işin zor. Adam senin suyunu gözünden kesiyor, balık gibi toprağın yüzünde kalasın da, Karafırtına seni toplasın diye."

Suyu gözden kurutuyor.

Allah seni korusun İnce Memed. Senin yolun eski yoldur, güzel yoldur, hak yoludur.

Sağ ol İlyas Çavuş.

Senin köye geldiğini duyunca bütün köy yarasını unuttu, herkes yatağından çıktı. Seni görmek için sabırsızlanıyorlar.

Köyün ortasına çıkalım, dedi İnce Memed.

Seni görsünler, diye sevincini belirtti İlyas Çavuş.

Tıraş olalım, dedi İnce Memed. “Beni böyle görmesinler."

Görmesinler, dedi İlyas Çavuş. “Köyün berberini şimdi çağırtırım.

Biraz sonra genç bir berber geldi. O da Yedi Memedlerdendi. Sakalını sabunlarken, bunu Memedin kulağına fısıldadı. Ayaklarının üstüne zor basıyor, ha bire dişlerini sıkıyor, yüzünü buruşturuyordu.

Tıraşları bitti, üstlerini başlarını düzeltip, silahlarını kuşandılar, köyün alanına yollandılar. Köylü alanı ağzına kadar doldurmuş, daha birçok kişi de paytak paytak yürüyerek, değneklerine dayanarak, durup dinlenerek geliyordu. Önde İnce Memed, arkada ötekiler, alana başları önlerinde girdiler. Orada, yapraksız, dallarını kar örtmüş ulu çınarın altında, yalağını buz tutmuş çeşmenin yanında durdular. Köylü onlara dönüp gözlerini üstlerine dikti, onlar da başlarını kaldırdılar. Uzun bir süre öyle kıpırdanmadan kaldılar.

İşte İnce Memed bu, dedi İlyas Çavuş. İnce Memedi eliyle gösterdi. Köylüde en küçük bir kıpırdanma olmadı. Hiçbir ses de çıkmadı. Herkes soluğunu tutmuş salt bakıyordu.

Sonra İlyas Çavuş, Memedin koluna girdi. Utangaç Memed, gene başını önüne eğmişti, Çavuşun evine yürüdüler. Kalabalık da, bir çıt bile çıkarmadan sessizce dağıldı.

Eve geldiklerinde İlyas Çavuş, öteki eşkıyalardan özür dileyerek İnce Memedi samanlığa götürdü.

İlyas Çavuş, gençliğinde, bu dağlarda geyik avcılığıyla epeyce ünlenmişti. Gözünün gördüğü her geyiği nerede olursa olsun indirmiş, sonra asker olmuş, dokuz yıl kurşun sallamıştı. Orduda da keskin nişancılığıyla ünlenmişti. Hali vakti de yerindeydi. Koyun, at, namlı boğalar yetiştiriyordu.

Karafırtına Azmi Bey benim, dedi, “o beni ölmeden öldürdü. Çoluk çocuğum önünde beni köpekler gibi ürdürdü. Benim insanlığımı elimden aldı."

İnce Memed bir şeyler söyleyecek oldu. İlyas Çavuş onun sözünü çok sert kesti:

"Sana bilesin diye söyledim. Adamsan eğer, sen de..."

Biliyorum Çavuş, dedi İnce Memed. “Ben de adamsam."

Haydi gidelim. Bu konuştuklarımızı kimse bilmesin. Ferhat Hoca iyi adam.

İyi adam, dedi Memed. “Safi yürek, safi sevgi. Ben ömrümde böyle akıllı, böyle insan bir insan görmedim. O, öldürülecek diye ödüm kopuyor, içim kan ağlıyor. Keşki eşkıyalığı bıraksa da gitse uzak bir yerde imamlık etse, evlense, çoluk çocuğa karışsa. Bin kere söyledim, her seferinde de sözümü ağzımda bıraktı."

O da eşkıyalığı bırakamaz. O da bin kere ölmeden, bir kere dinlemeyeceğine iman etmişlerden birisi. O da senin soyundan... Köroğlunun, Genç Osmarım çatal kılıçlı Alinin soyundan. Uğraşma onunla, üzme onu. O, isteseydi imam da, müftü de olurdu. Çoluk çocuğa da karışırdı. Baksana, şu koca dağların, şu koca ovanın, koskoca Anadolunun insanları zulüm altında, yoksulluktan kan ağlıyorlar.

Onlara bir faydamız olmuyor ki. Bir zulüm de bizim yüzümüzden görüyorlar. Şu alandaki insanların hallerini gördüm de yüzlerine bakamadım. Utancımdan yerin dibine geçtim. Ya Allah, diye yalvardım içimden, yer yarılsın da yerin dibine geçeyim.

Onlar kıvanç içindeydiler. Görmedin mi, düğüne bayrama gider gibi giyinmiş kuşanmışlar, kızlar gelinler al vala bağlamış, yaşlılar ak başörtü örtünmüşlerdi, oyalı pullu...

İnce Memed sevinç içinde güldü:

Şu insanoğluna akıl sır ermiyor.

Ermez, dedi İlyas Çavuş. Konuk odasına döndüler.

Köylüler odayı ağzına kadar doldurmuşlardı. Aşık Deli Veli elinde sazı, onların gelmesini bekliyordu. İnce Memed kapıdan girince ayağa kalkıp onu karşıladılar. İnce Memed gene utancından ne yapacağını, ellerini nereye koyacağını bilemedi. İnsanlar onu niçin bu kadar sayıyorlar, niçin ona bir ulu kişiye bakar gibi bakıyorlar, çocukları, kardeşleri gibi niçin böylesine sevgi gösterisinde bulunuyorlardı, bunu bir türlü anlayamıyordu.

Aşık Deli Veli, herkes yerine oturunca sazı kucağına çekti, yavaştan bir İnce Memed türküsüne başladı. İnce Memedi dağların kartallarına benzeterek övüyor, Karafırtınayı yerin dibine geçiriyor, İnce Memedi Albayla karşılaştırıyor, bir Albay söylüyor, bir İnce Memed söylüyordu. İnce Memed hep doğru, iyi, yiğit, güzel, Karafırtına zalim ve kötüydü.

Türküyü dinleyen İnce Memed bir anda tepeden tırnağa, utancından tere battı çıktı, Ferhat Hocanın kulağına eğildi.

Hocam, Hocam kurban olayım, elini ayağını öpeyim Hocam, şu aşığı sustur, diye yalvardı.

Ferhat Hoca:

Aşık Veli, dedi en yumuşak sesiyle, “şu İnce Memed türküsünü kes. Bak Memed nasıl terledi. Anlarsın ya, o böyle şeylere alışık değil."

Kesmem, diye dikleşti Aşık Deli Veli. “Kesemem. Ben sizin babanızın uşağı değilim. Ben aşığım, istediğim yerde istediğim türküyü söylerim. İstersem şimdi şu senin İnce Memedini itin götüne sokar da çıkarırım."

Biliyorum çıkarırsın, dedi Ferhat Hoca.

"Kimse de bana bir şey yapamaz. İnce Memed değil, ferіştahı bile."

Yapamaz, dedi Ferhat Hoca.

İnce Memed bu tartışma üstüne daha terlemeye başladı. Yüzüne de kan bastı. İlyas Çavuş, işi tatlıya bağlamak için:

Aşık Veli, diye söze başladı, “unutmayalım ki İnce Memed bizim konuğumuz."

Aşık çok öfkelenmişti, ayağa fırladı:

Böyle konuklar da yerin dibine batsın, dedi, kapıda durdu, geriye döndü, “zaten bu İnce Memed de İnce Memede benzemez bir avuç bir çocuk. Keski onu görmez olsaydım. Bu adam İnce Memed değildir, olamaz. Kim bilir İnce şimdi nerede, hangi dağın ardında, zalim düşmanla hangi savaştadır. Böylesi boyu bir karış çocuk İnce Memed olursa, herkes İnce Memed olur." Çıktı gitti, köyün dışına doğru kendisini kara vurmuş, ayakları uçarcasına gidiyor, durmadan da söyleniyordu, “Zaten bu oğlanı gözüm tutmadıydı. Bu sıralarda da dağ taş İnce Memede kesti. Ulan ahmaklar, bu bir kımık çocuktan da İnce Memed olur mu, İnce Memed dediğin de dağ gibi bir yiğittir. O, Hazreti Ali, Zaloğlu Rüstem, Koç Köroğlu gibi. Kimse bana bu oğlanı İnce Memed, diye yutturamaz. İnce Memed dediğin de dağ gibi uşak, beline bağlamış da demirden kuşak. O, yürürken yer sallanır, çiçekler açar sevincinden. Sular akmayı durdurur saygısından. Yüce göklerin kartalları divan durur karşısında. Ölü atlar dirilir yüzü suyu hürmetine, Kırklar Yediler onu meclislerine alırlar. Deryalar yüzünde Bozarının üstünde gezen ak sakallı Hızır onun yoldaşıdır. Şu mor dağların ötesinde İnce Memed şimdi, şu anda savaştadır. Bıyıkları çangal, çangaldır. İri ela gözlerinden kıvılcımlar saçar. O, yoksulun ekmeği, umarsızın umududur. Bu sümüklü de gözleri şaşı oğlandan İnce Memed olur mu? İnce Memed dediğin de bir ulu aslan, odur yüce dağlara sultan. Kurdu kuşu karıncayı bile incitmez bir insanoğlu insan."

İlk karşısına çıkan köye kadar böyle söylendi. Kafasında yeni bir İnce Memed doğdu. Böyle düzmece İnce Memedlerin İnce Memedin tırnağı bile olamayacağı üstüne bir türkü oluştu. Köyün konuk odasına girer girmez, selam vermeyi bile unutarak sazının üstüne yumuldu, oradakilere asıl, mor dağların arkasında bir yerde yoksulların umarı, ekmeği için şimdi savaşta olan İnce Memed türküsünü kendinden geçerek çaldı söyledi. Öyle her İnce Memedim diyenin İnce Memed olamadığını cümle alemin bilmesini duymasını istedi. İlyas Çavuşun evindeki düzmece İnce Memedden de söz etmeyi unutmadı. Onunla, onun boynu bükük, insanın gözlerinin içine korkusundan bakamayan haliyle alay ederek, onun duruşuna, konuşmasına öykünerek orada bulunanları kırdı geçirdi. Türküsünü bitirir bitirmez, yeni türküsünün bütün coşkusuyla, yemek yemeyi, bir kahve içmeyi de unutarak başka bir köyde türküsünü söylemek için kendini kırlara vurdu. Ayaklarına kanat takmış, yeni türküsünü geliştirerek gitti.

İlyas Çavuş, o gittikten sonra, İnce Memede:

"Aşık Deli Velinin kusuruna bakma yavrum," dedi, “o seni İnce Memede benzetemedi de ona öfkelendi. Onun İnce Memedi başkaydı. Seni böyle karşısında etten kemikten İnce Memed görünce deliye döndü, inanmadı. Ferhat Hocamın sözlerini de bahane bildi, başını aldı da gitti."

İnce Memed buna alışmıştı. İnceden, alçakgönüllü gülümsedi.

Kusura kalma yavrum, sen İnce Memedsin ya herkesin yüreğinde kendi İnce Memedi var. Sen Aşık Velinin İnce Memedine hiç benzemiyorsun.

Biliyorum, hiç benzemiyorum İnce Memede ben.

"Gene de sen İnce Memedsin. Yüreğinde İnce Memedlik olmayanı, durup dururken, boşu boşuna kimse İnce Memed yapmaz."

Ne bileyim ben, dedi İnce Memed, bir şey söylemek için.

İlyas Çavuş onları üç gün daha evinde ağırladı. Kar fırtınası durdu. Dağlara, koyaklara, düzlüklere gün vurdu. Dünyaya göz kamaştıran ipiltilerle gün vurdu. Dünya göz kamaştıran ipiltilere boğuldu. Köylülerin hemen hepsi onları köyün dışına kadar cümbür cemaat uğurladılar. Ayrılmadan önce İlyas Çavuş her birisinin eline küçük, üstlerine menekşeler, nergisler, yabangülü işlenmiş birer bohça tutuşturdu, “Bunları size köyün kızları diktiler. Size dağlarda çamaşır, mendil gerek olur diye."

Kucaklaşıp ayrıldılar. İlyas Çavuşun, onlar ayrılırken çimeni yeşil çocuk gözleri yaşarmış, uzun, tel tel, lekesiz apak sakalı titremiş, her zaman güleç olan yüzüne bir keder çökmüştü.

Gidip de gelmemek, gelip de görmemek var. Hakkınızı helal edin.

Siz de helal edin İlyas Çavuş.

Onlar uzakta, karların üstünde küçücük lekeler halinde kalıncaya, gözden yitip gidinceye kadar, köylüler ayaklarının üstünde dikilerek baktılar.

İnce Memed:

Canım sıkılıyor Hocam, bak yüzümüzden neler oluyor.

Hoca sert:

Olacak, dedi.

İlyas Çavuş Karafırtınayı öldürecek. Bari o öldürmeden.

O, öldürecek, dedi Hoca. “Bunu bilmeyecek ne var."

Çok yaşlı, elleri de titriyor, o nasıl öldürür ki Karafırtınayı?

Öldürür, dedi Ferhat Hoca.

Ya öldüremeyip de yakalanırsa, onun derisini yüzerler.

Öldürecek.

Bu kadar yaşlı, eli tüfek tutmayan bir kişi...

O, kaç savaştan, Sarıkamışın karlarından, bitlerinden, Dumlupınardan, Balkandan geriye kalmış bir kişi. Onun binlerce insan arasından sıyrılıp çıkması, tatlı canı kurtarması rastlantı mı sanıyorsun, talihe mi yoruyorsun? O, Karafırtınayı öldürecek.

Kendisi de ölecek.

Onun da istediği bu ya...

İnce Memedin başında o sarı güneş fırtınası gene döndü, savruldu, gözlerine o çelik ışıltısı geldi gene oturdu. Tüyleri diken diken oldu:

Ya biz ondan önce öldürürsek?

O gene ölecek, diye güldü Ferhat Hoca. “O, çoluğunun çocuğunun önünde gördüğü aşağılanmaya karşılık veremezse, zaten kendiliğinden çatlayıp ölecek."

Memed başını önüne eğdi, yürümesini hızlı hızlı sürdürdü. Ötekiler ona ayak uyduramıyorlar, arkasından yetişemiyorlardı. Yorulunca Hoca, kolundan tuttu Memedi durdurdu. Dalmış gitmiş, yanını yönünü görmüyordu. Bir kayanın üstüne çöktüler oturdular. Hoca bohçasını açtı. İçinden kokulu, pembe bir kalıp sabunla, işlemeli bir iç gömleği, bir don, bir de köşeleri işlemeli büyücek ak bir ipek mendil çıktı. Ötekiler de açtılar. Onlarınki de tıpkısıydı.

Kızlar çeyizliklerini vermişler bize, dedi Hoca.

Memed:

Biz onlara ne iyilik yaptık ki, onlara zulümden, kötülüklerden başka ne verdik ki, ben bu işi anlamadım gitti.

Benim yaşıma gelirsen anlarsın, dedi Hoca sesi sevinçten şakıyarak.

Kalktılar, karşı dağa döndüler yönlerini. Dağın dibinde bir köy kararıyordu.

O köye gidelim. dedi Hoca. “O köyün adı Yedi Kardeşlerdir. Orada Kale Bekçisi Mestan oturur. Çok yoksul bir köydür. Yiyecek ekmek bile bulamazlar. Toprakları hep kepir taşlıktır. Yiğit insanlardır. Hiç yaşlısı yoktur. Bu köyün bütün erkekleri savaşa gitmiş, hiçbirisi de geri dönmemiştir. Köyün bütün insanları yaşlı dul kadınlar, genç kızlar, delikanlılardır. Çocukları da çok azdır."

Bir duldaya sığınalım, dedi Temir. “Böyle güpegündüz. Bir alay da candarma arkamızda."

Olur, dedi Ferhat Hoca.

Memed, derin düşüncelere dalmış, sanki yanında yöresinde olan bitenleri görmüyor, konuşulanları duymuyordu. Bir koyağın dibine indiler, bir yarm altına sığındılar, bir kütüğün üstüne, karlarını süpürerek oturdular. Oturur oturmaz da hepsi birden bohçalarını açıp, armağanlara gözlerini diktiler, daldılar. Memed, mor işlemeli dürülü mendili, kutsal bir emanete dokunurcasına saygıyla açtı kokladı, yüzüne sürdü. Biz onlara zulümden, aşağılamalardan başka ne verdik ki, diye içinden geçirdi. Bunu da boyuna yineledi. Sonra da ne yapmalı, ne yapmalı, diye sordu boyuna. Ne yapmalı, ne yapmalı? Ölüm kolay, ölümü göze almak daha kolay... İnsanın bir canı var, onun da bir kurşunluk hükmü var, ama ne yapmalı, işte bu zor.

Ihırcık karanlık çökünce bohçalarını topladılar, hiç konuşmamışlardı. Konuşmadan yola düştüler. Köye girerken onları bir çocuk karşıladı.

"Beni Mestan Ağa gönderdi, köy candarmayla dolu, Karafırtına da burada, dedi. Ben şimdi sizi bir yere götüreceğim, o da gece yarısından sonra gelecek. Onu çok dövdüler, zor yürüyebiliyor. Köyün hepsini de kırfacan ettiler. Herkes yatakta. Bebeleri bile döve döve öldürdüler. Ben saklandım da beni bulamadılar. Bizden çok yemek istediler. Bizim köyde hiç yiyecek yok ki, tavukları da, keçileri de, bizim bir ala keçi vardı, onu da, oğlağını da kestiler yediler. Mestan Ağa, dedi ki, ben gece yarısından sonra gelir onları bulurum."

Çocuk onları aldı, karşı ormanlık koyaktaki bir dama götürdü. Onlara ateş yaktı, ısındılar. Ocağa kurumuş et atıp pişirdiler. İlyas Çavuş onların dağarcıklarına çok yiyecek, çok ekmek doldurmuştu, tıkış tıkış, ortaya serdiler. Çocuk, kıtlıktan çıkmışçasına yemeklere yumuldu, eşkıyalar yemeklerini bırakıp şaşkınlıkla, bu aç çocuğun yemek yiyişine baktılar.

Çocuk, yanma yöresine bakmadan ha bire tıkıştırıyordu. Karnı davul gibi şişinceye kadar yedi, yanına yönüne şaşkınlıkla bir göz attıktan sonra:

Amma da güzel yemekleriniz varmış, bir yedim, bir yedim. Siz bu kadar güzel yiyecekleri nereden buldunuz?

Allah verdi, diye güldü Ferhat Hoca.

Sizin böyle ne güzel Allahınız var, bizim Allah bize hiç böyle yiyecekler vermiyor. Böyle bir Allahınız varsa hiç sırtınız yere gelmez, bu dünyada da, öteki dünyada da... Sizin Allahınız çok yaman.

Yaman, dedi Ferhat Hoca.

Bizim Allahımız çok fıkara. Bizim Allahımız bizden de fıkara olacak.

"Onun da bir şeyleri var," dedi Hoca.

Tövbe de, dedi çocuk. “Bir şeyleri olsa bize de verirdi."

Verecek.

Vermeyecek.

Çocukla Ferhat Hoca arasında, verirdi, vermezdi, diye sert bir tartışma çıktı. Hoca, Allahm bir gün onlara da vereceğini söylüyor, çocuk inatla karşı koyuyor, ötekiler de onların tartışmalarına gülüyorlardı. Sonunda çocuk Hocaya küçümseyerek baktı, senin dediğin olsun, diyerek sözü değiştirdi.

Çocuk:

Aranızda İnce Memedin kim olduğunu bileyim mi? diye sordu.

Ferhat Hoca neşelenmişti:

"Bil bakalım şeytan çekici."

Ağzını bozma, dedi çocuk, “bak bir kucak da kocaman sakalın var. Böyle sövmeler senin ağzına hiç yakışmıyor."

Kusura bakma, şaka ettim. Bu kadar kızacağını bilseydim.

İyi öyleyse, dedi çocuk, “bundan sonra öğrenirsin."

Öğrendim.

Çocuk parmağıyla Memedi gösterdi:

İşte bu İnce Memed.

Ne bildin?

Ben bilirim. O hiç konuşmuyor.

Bir adam konuşmayınca ne olurmuş?

Konuşmayınca, konuşmayınca... Anam öyle dedi. Konuşmayan adam...

Ne yaparmış?

Anam öyle dedi ya, ben unuttum. Bildim ya bu adamın kim olduğunu.

Bildin, dedi Ferhat Hoca onun diken diken sarı saçlarını okşayarak. Bu, çocuğun hoşuna gitti.

Çok konuşuyorsun ya, sen de iyi bir adamsın. Bir kucak da sakalın var ya gözlerin iyi bakıyor. İyi bir adamsın. Biliyor musun sakallı, ben de eşkıya olacağım. İşte o zaman da, o sizin iyi Allahınız bana da, bunun gibi bol bolamadı yiyecek verecek.

"Her zaman böyle güzel yemek vermez."

Yani bal vermez mi? Biliyor musun, ben bundan önce de bir keresinde bir kaşık bal yedim. Hırsızladım onu da. Bizim Allahımız hırsızlamayınca insana bal vermiyor. Ondan sonra da o köyün adamı beni yakaladı, döve döve beni kusturdu. Arılar da benim her yerimi soktular. Davul gibi şiştim. Şişince de senin kadar kocaman bir adam oldum, olunca da bizim köyün adamları da benden korktular. Biliyor musun, sizin Allanınız bana bal verecek.

Vermez.

Ben balı çok sevdim de, kokusu daha genzimde... Ben pekmez de severim. Eşkıya olursam pekmez de mi vermez?

Vermez.

Size veriyor mu?

Arada sırada veriyor.

Öyleyse bana çocuğum diye vermeyecek, öyle mi? Sesi umutsuz, hüzünlüydü. Dünya başına çökmüş gibi o sevinç taşan çocuğun yüzü karardı, Hoca buna üzüldü.

Yani, yani vermez dedimse de belli olmaz, sen de iyi bir insana benziyorsun, belki de sana...

Çocuğun gözleri parladı:

Dernek iyi insanlara veriyor. Anam bana diyor ki sen benim iyi, altın yürekli oğlumsun.

Öyleyse Allah sana çok bal verecek, dedi Hoca. “Senin gibi bir adama Allah eşkıya olmadan da bal verecek. Hem de üç gün üç gece yiye yiye o balı bitiremeyeceksin."

"Yemin et," dedi çocuk. “Herhalde sen büyük bir Hocasın. Allahıma de."

Allahıma, dedi Hoca.

Gece yarısı horozlarının sesi uzaklardan duyulur duyulmaz geldi, Güdük dışarıya çıktı nöbetteki Sahana sordu:

"Bir gelen mi var?"

Kimsecikler gözükmüyor, dedi Şahan.

"Mestan gecikti," diye endişelendi Hoca.

O, yiğit adamdır, diye Hocanın endişesini giderdi çocuk. “Sen hiç korkma. O, yakında candarmaları atlatır da gelir. Ne yaman adamdır o! Bizim köyden herkes savaşa gitmiş de dönmemiş. Bir o kaçmış da kurtulmuş. O, adamın yüzüne bir bakmasın, yüreğinden ne geçiyor, bilir o. Yakında gelir, korkma."

"Sen de insanın yüreğinden geçeni bilir misin?"

"Ben ondan daha çok bilirim."

"Söyle bakalım."

Bak, sana deyim ki, beni iyi dinle sakallı, Allah bana bir bal, bir bal gönderecek, üç gün üç gece yiyeceğim de bitiremeyeceğim de, anama da vereceğim de, o da bitiremeyecek, hapisteki babama da göndereceğim. Benim babam var ya, hep at hırsızlar, iyi ya hırsızlasın, o kadar beceriksiz ki, o çok genç, benden biraz büyük, şu İnce Memed kadar bir şey, çok genç olunca da boyuna candarmalar onu yakalıyor, candarmalar onu hapse atıyor. O da yatıp çıkıyor, çıkar çıkmaz da hemen bir at daha çalıyor, hemencecik de, daha atın üstüne binmeden onu tutuyorlar, tutunca da onu götürüyorlar kasabaya eşek cennetine atıyorlar. O çıkınca çaldığı atlardan birisini yakalatmaz da satarsa, işte o zaman bana neler, neler alacak... Anam, diyor ki, senin babanın hiç talihi yok, onu hep Allah yakalatıyor. Boynunu büktü, mavi gözleri dumanlandı. “İşte bizim Allahımız böyle bir Allah, tövbe tövbe, çok ters bir Allah. Ben o adamın kovanını gece yarısı karanlıkta yağmur yağarken, göz gözü hiç görmüyordu, o karanlıkta da Allah arılara beni gösterdi de sokturdu, sonra beni yakalattı, yani çok ters bir Allah o... Babamı da yakalatıyor. Ben de babama, sizin Allahmızın verdiği baldan götüreceğim. Bir sevinecek, bir sevinecek, eli, ayağı, bıyıklarıyla bir dalacak bala, yiyecek bitirecek. Benim babamın koskocaman bıyıkları bile var."

Senin adın ne? dedi Ferhat Hoca.

Çocuk gülerek Memede baktı:

"İşte bu," dedi.

"Yani Memed."

Nasıl bir Memed, sonradan mı?

Sonradan olur mu canım, o savaşa gidip de dönmeyen dedem var ya, onun da adı Memedmiş, bana koymuşlar. Öteki Memedler var ya, onları çok dövdüler, ayaklarının altını yardılar, kan da işettiler, öldüreceklerdi, ne yapsınlar fıkaralar can değil mi, onlar da asıl adlarını söylediler. Adı, benim

gibi doğuştan Memed olanların hepsi de adlarını değiştirdiler. Ne yapsın fıkaralar, bir Memed adı uğruna ölsünler mi? Sonra onların hepsinin adları gene Memed olacak. Hepsi de yemin içti, ant verdi.

Memede döndü:

Sen adını değiştirmedin, değil mi?

"Değiştirmedim."

Yaşa, sen yiğit adam çıktın. Bundan sonra da değiştirmeyeceksin. Seni yakalarlarsa... Seni yakalarlarsa asacaklar ya... Değiştirmezsin değil mi?

"Değiştirmem."

"Ben de, assalar da, derimi yüzseler de adımı değiştirmem.

İyi edersin.

Herkesin adı herkesin, adım Memed olmasa da, ben de onlar gibi sonradan Memed olsaydım, gene değiştirmezdim.

İyi ederdin.

İnce Memed de, öteki eşkıyalar da uyukluyorlardı. Memed Çocuk:

Siz uyuyun, dedi, “kim bilir ne uzak yollardan geldiniz. Candarmalar da sizi kim bilir nasıl kovaladı. İyi ki yakalanmadınız. Sizi yakalasalardı tabanlarınızı yarar, kan işetirlerdi." Memedi gösterdi, “Bunu da asarlardı. Yazık. Size yüreğim bir acıyor ki... Siz uyuyun, ben beklerim."

Ötekiler uyudu, Memed Çocuk gözünü kırpmadan onları beklemeye başladı, koyağın alt başından kurşun sesleri gelinceye kadar.

Uyanın, diye bağırdı Memed Çocuk. Uyuyanlar, zaten ilk kurşun sesiyle uyanmış, ayağa fırlamışlardı.

Ferhat Hoca:

Sen git artık Memed Çocuk, biz dağa çıkacağız. Belki çarpışma da olur. Sana bir kör kurşun değer de...

Ben, beni öldürseniz de gidemem arkadaş.

Neden?

Bana Mestan Ağa, dedi ki, sen onların yanından hiç ayrılmayacaksın. Candarma seni yakalar, tabanlarını yarar, yarığa da tuz doldurur da, sen de dayanamazsın. Ben dayanırım, derimi yuzseler de sizin yerinizi söylemem ya söz verdim Mestan Ağaya, ben büyüyünce o beni everecek.

Hayır, gideceksin.

Gitmem.

Başımıza bela mısın?

Belayım.

Ferhat Hocayla Memed Çocuk arasındaki tartışma sürüyor, kurşun sesleri yaklaşıyordu.

Memed Çocuk edemedi, gitti İnce Memedin elini usulca tuttu:

Bak, dedi, “adaşım, siz buralarının yabancısısınız. Bu karanlıkta yol bilmez, iz bulamazsınız. Ben sizi öyle bir yere götürürüm ki değil Karafırtına, Kertiş Ali Onbaşı bile gelse yanınıza yaklaşamaz. O Mestan Ağa da ya yakalandı, ya da, öldürüldü. O, sözünün eri bir adamdır. Tamam mı?"

"Tamam," dedi Memed, “haydi düş önümüze."

Memed Çocuk önde, onlar arkada karanlığa çıktılar. Önlerinden yürüyen çocuğun karartısı, keklik gibi taştan taşa sekerek gidiyordu, ince bir kar ışığı vardı. Donmuş kar ayaklarının altında çıtırdıyordu. Küçük bir dere geçtiler, bir ormana düştüler. Dik bir bayır çıktılar. Keskin kayalıklara tırmandılar. Memed Çocuk onları keçiyolundan tepeye çıkardı. Duvarlar, yıkıntılar arasından geçtiler. “Geldik," dedi, öndeki küçücük karartı. “Burası Kara Kale işte." Durdu, eşkıyaların yanına gelmesini bekledi. Burada bir dam var. İçi yılan doludur ya, kışın yılanlar kaçarlar, şimdi yok. Siz burada bekleyin de ben içerde size bir ateş yakayım da öyle gelirsiniz. Kibritiniz var mı? Amma da soğuk var ha. Siz karanlıktan korkmazsınız herhalde, siz eşkıyasınız değil mi?

Eşkıyayız, dedi Ferhat Hoca. Bu çocuğa içi kaynamış, içine garip bir sevgi oturmuştu. Sevincinden ne yapacağını bilmiyor, çocuklaşmış, Memedle durmadan konuşuyordu.

Şu benim sorduğum şeye de bakın hele, karanlıktan korksanız eşkıya olmazdınız. Neden korkacakmışsınız? Karanlık da karanlık gibidir zaten. Bir de kocaman tüfeğiniz var. Karanlıkta cinler çok olur. Cinler, gün doğunca kaçışırlar, ortadan yok olurlar da geceleri ortaya çıkarlar. Bu kale de cinler padişahının sarayıdır. Hem de onun sarayı sırçadandır. Biz cinleri de, saraylarını da görmeyiz ya, onlar vardırlar. Ama siz eşkıyasınız, eşkıyalar cinlerden korkmazlar değil mi?

Korkmazlar.

Bir de dua okuyunca, bismillah deyince onlar kaçışırlar değil mi?

Kaçışırlar.

Geldi Ferhat Hocanın önünde durdu, yukardan aşağıya ona baktı:

Senin sakalın var, hem de bir kucak. Sen Hocasın, eşkıyasın ya, mademki sakalın var, Hocasın da... Sende eşkıyaların Hocasısm. Ben içeriye giriyorum bir dua söyle de cinler kaçışsınlar. Cin kaçıran duayı bilir misin?

Bilirim.

Yazık, dedi Memed Çocuk. “Bu soğukta fıkara cinleri yerlerinden yurtlarından, sıcak yataklarından edeceğiz ya, biz de üşüyoruz değil mi?"

Üşüyoruz.

Oku duayı.

Ferhat Hoca onu yerden aldı, kaldırdı, bağrına bastı, sıcacık, içi sevgi dolarak öptükten sonra usulca, okşayarak yere indirdi.

Oku duanı.

Okuyorum. İstersen Güdük de seninle içeriye gelsin.

"Gelsin," dedi Memed Çocuk, “belki cinler, dua okuyarak onları kaçırdık diye kızarlar da..."

Onlar kızarlar, dedi Ferhat Hoca.

Memed Çocuk duvarların diplerinden, becerikli elleriyle, çabucak bir kucak çalı çırpı topladı, kalenin kapısında durdu:

"Gel Güdük," dedi, Güdüğü önce içeriye soktu, kendi de girdi arkasından. Biraz sonra içerden dışarıya incecik bir ışık sızdı. Memed Çocuk dışarıya çıktı.

Hey eşkıyalar, gelin artık, dedi. “Şimdi size bir ateş yakacağım ki içerisi hamam gibi sıcak olacak. Zaten cinler içerisini ısıtmışlar. Ben duayı okuyunca hepsi kaçtı, korkmayın. Bu sakallının duasından da kaçtılar. Cinler keskin dualara hiç dayanamazlar. Hele sakallı adamların dualarına hiç..."

Eşkıyaları içeriye götürdü. Çalıların parladığı duman almış, ocak gibi bir yerin yöresine oturttu. Burada çok ateş yakıldığı, duvarların isinden, köşede yığılı küllerden belliydi. Taşların üstüne sekilendiler. Çok soğuk vardı, çok da üşümüşlerdi.

Memed Çocuk:

Siz korkmayın, ben şimdi gelirim. Cinler hep kaçtılar ya, eğer korkarsanız, tüfeğiniz de var ya, belki cinlere kurşun değmez, bu sakallı ben gelinceye kadar dua okusun, dedi dışarıya çıktı. Daha çalıların ateşi geçmeden kuru bir kütükle geri geldi, “Korkmadınız ya," dedi geri gitti. Bir yarım saat içinde ortaya bir sürü kuru odun, kütük yığdı.

Şimdi iyice şu ateşi gürletelim bakalım.

Orada oturmuş kalmış eşkıyaların şaşkın bakışları altında ocağı gürletti. Ortalık ışıdı. Kendi de geldi Ferhat Hocanın yanına oturdu. Kızarmış ellerini, ayaklarını yalımlara tutarak ısıttı. İşte o zaman farkına vardılar ki Memed Çocuğun ayakları yalın.

"Senin ayağın yalın," dedi Ferhat Hoca.

"Yalın," dedi Memed Çocuk. “Bizim köyde bütün çocukların, avratların ayakları yalın olur."

Üşümüyor musunuz?

Üşüyoruz, üşüyoruz ya ne halt edersin Ağam, yoksulluk başa bela. Yoksulluk bir ateşten gömlektir, onu giyen bilir. Siz aldırmayın bana. Bizim halimiz dirliğimiz böyle. Benim dedem Memed var ya, onun üstüne bu dünyada bir tane bile at hırsızı yokmuş. Şu Uzunyaylanın Çerkeslerinde bir tane çalmadık at bırakmamış. Her çaldığı atı sattığında da babama Maraştan bir kovan balla, bir kundura alıyormuş. Boynunu büktü. “Benim babam beceriksiz çıktı. O da dedem gibi atlan çalıyor, çalıyor ya hep yakalanıyor, hapse giriyor. Olmaz olsun böyle hırsızlık, hep hapse girdikten sonra. Ben, öyle bir hırsız olacağım ki dedem gibi. O zaman babama hırsızlık yasak. Beceremedi gitti bu işi fıkara. Ben sizi görmeden eşkıya olayım diyordum ya, yazık size, vazgeçtim."

Neden vazgeçtin ki?

Canım nasıl vazgeçmeyim ki sizin bu halinizi gördükten sonra? Böyle gece gündüz kaç babam kaç, bunun sonu neye varacak? Bir gün de bir kurşunla sizi Karafırtına mı ne, haklayıverecek!

Biliyoruz, dedi Ferhat Hoca.

Biliyorsunuz ya, görünen köy kılavuz istemez ki... Ama bakın, ben size ne söyleyeceğim...

Ne söyleyeceksin?

Memed başını önüne eğdi, elini kirpi oku gibi dimdik saçlarında gezdirdi. Belli ki ikircik geçiriyordu.

Söyle.

Öyleyse söyleyim, bu İnce Memed var ya, eliyle Memedi gösterdi, “bunun gibi eşkıya olmak iyi. Neden ki derseniz, candarmalar bizim köyü kırfacana çevirdiler, işte bunun için," gene İnce Memedi eliyle gösterdi, “ayaklarını yardılar, hepsine de tuz bastılar, kimse de bu İnce Memede hiç sövmedi. Herkes buna," parmağıyla İnce Memedi gösterdi, “tapıyor."

Sustu, başını önüne eğdi. ikircik geçirdiği belliydi. Yüzü andan ana değişiyor, bir kızarıyor, bir bozarıyordu. Sonra kahkahayla güldü, ardından da:

Bu İnce Memedi var ya, köylüler bir görseler, boyunun da benim boyum kadar olduğunu bir bilseler... Gülmesi daha sürüyordu.

Bilseler ne olurdu yani?

Memed Çocuk gülmesini kesti, başparmağını ağzına soktu, somurdu.

Bilseler ne mi olurdu?

Onların yüzlerine teker teker baktı.

Bilseler ne olurdu Memed?

Bir şey olmazdı, dedi Memed sevinerek. “Hiçbir şey olmazdı. Neden ki dersen aba altında er yatar. Bizim köydeki çocuklar var ya," Kasımı gösterdi, “işte bunun kadar iri olan çocuklar bile benden korkarlar. Bizim köylüler var ya, işte bu adamın İnce Memed olduğuna önce, elimi keserim ki inanmazlar, sonra da alışırlar, onun İnce Memed olduğuna daha çok inanırlar. Siz şimdi uyuyun. Kim bilir ne kadar yorgunsunuzdur, vay fıkaralar, dağ bayır kaça kaça... Bakın, şu bizim yaktığımız şu ateş var ya, dışardan hiç gözükmez. Neden ki derseniz, dışarda bir duvar daha var, çok yüksek. Dedem çaldığı atları buraya saklarmış. Köylüler de onun yerini bilirler, hiç kimseye de söylemezlermiş. Babam öyle mi ya onu kim görse yakalayıp candarmaya teslim ediyormuş fıkarayı. Siz hiç korkmayın köylü ölür de sizin yerinizi kimseye söylemez." İnce Memede sevgiyle baktı. “Bu İnce Memed var ya, onda şeytan tüyü var. Kimi insanlarda çok şeytan tüyü var. İşte bundan dolayı Karafırtına değil ya feriştahı gelse İnce Memedin yanına yaklaşamaz."

Ferhat Hocanın yanından kalktı, İnce Memedin yanına gitti oturdu, onu abasının kolundan tuttu: “Kulağını bana versene," dedi. Çakır gözlerinden bir korku gölgesi geldi geçti. At kirpiği gibi uzun, kıvırcık kirpikleri birkaç kez açıldı açıldı kapandı. İnce Memed başını eğdi, kulağını onun ağzına dayadı. Memed Çocuk yalvaran bir sesle, hiç kimseye duyurmadan, “O Karafırtınayı öldür, olur mu," dedi. “O milleti perişan etti. Onu öldür olur mu?"

İnce Memed de onun başını kendine çekti, o da onun kulağına:

Olur, dedi.

Söz ver?

İnce Memed bir ikircik geçirdi.

Söz mü?

İnce Memed karşılık vermiyordu.

Bak arkadaş, erinde geçinde seni nasıl olsa öldürecekler.

İnce Memed, onun kulağına gene ağzını dayadı: “Biliyorum, öldürecekler."

Öyleyse söz mü?

Bilemem ki...

Memed ayağa kalktı, gitti, öteki yana, ocağın karanlığına çöktü somurttu.

Ne oldu Memed Çocuk, İnce Memede niye kızdın?

Memed Çocuk, iyice küsmüştü, karşılık vermedi.

Ferhat Hoca, İnce Memed, öteki eşkıyalar onun üstüne düştüler, konuştular, şakalaştılar. Memed Çocuk bir daha ağzını açmadı, yürekten küsmüştü. Biraz sonra da uyudu, küçücük başı omuzuna düştü.

Kasımı nöbete koyup onlar da uyudular.

Memed Çocuk daha gün ışımadan uyandı, usullacık, ayaklarının ucuna basa basa dışarıya çıktı, parmağını dudaklarına götürerek, nöbetteki Kasıma, sus, işareti yaptı, kalenin burcu altındaki ormandan bir kucak kuru odunla döndü, kül bağlamış ocağın közlerini üfürerek tutuşturdu. Getirdiği odunların hepsini ateşin üstüne usturuplu, hepsi tutuşacak biçimde dizdi. Sonra gitti, daha kucak kucak odunlar taşıdı. Ateşi bir iyice harlattıktan sonra Güdüğü burnundan tutarak uyandırdı. Güdük Hacı korkuyla uyandı. Memed Çocuk dışarıya kaçtı, Güdük Hacının korkusuna kasıklarını tutarak, dizlerini döverek güldü. Kasım da, onun böyle neye güldüğünü bilmeden, onunla birlikte güldü.

Güdük aşağıdaki dereden isli çaydanlığını doldurdu geldi; Memed Çocuk ona daha gülüyordu.

Kasım:

Bu neye bu kadar gülüyor böyle Hacı? diye sordu. “Neye gülecek it tohumu," diye karşılık verdi Hacı, “benim uykudan korkuyla sıçrayıp uyanışıma gülüyor." Güdük Hacı da güldü.

Memed Çocuk:

Sus, dedi, onun yanına gelerek, “öyle sesli gülme. Baksana fıkaralar serilmişler, ölü gibi uyuyorlar. Kim bilir, ne kadar yorgunlar, fıkaralar."

Güdük sesini kesti. Memed gitti dün geceki köşesine büzüldü.

Çay kaynadı, fokurdadı, önce Ferhat Hoca kalktı, aşağıya, çaya indi, aptes aldı, abasını çıkardı yere serdi, üstünde namaza durdu. Onun arkasından öteki eşkıyalar birer ikişer uyanıp dışarıya çıktılar geldiler. Memed Çocuk köşesinde yüzünü iki eli arasına almış, derin düşüncelere dalmıştı. Hoca namazını bitirdi, sofra kurulmuş, yiyecekler ortaya çıkarılmıştı. Güdük Hacı kalaylı bir tasa çay doldurdu önce Ferhat Hocaya verdi. Hoca, tasa üç tane şeker atıp bir çöple karıştırdı. İçecekken tas elinde kalakaldı, “Amanın, konuğumuz," dedi. “Gel konuğumuz. Kusura kalma, seni unuttuk. Vay akılsız başını vay! Buyur konuğumuz." Memed Çocuk hiç durumunu bozmadı. Hoca ısrar etti, taşta ses var, Memed Çocukta ses yok.

Onun ardından ince Memed, ötekiler de konuğu buyur ettiler, kimse kahvaltıya el sürmemiş, çay tası Hocanın elinde öyle tüterek duruyordu. Sonunda Memed gitti, Memed Çocuğu tuttu kaldırdı getirdi Ferhat Hocanın yanma oturttu. Bütün çabalamalarına karşın Memed Çocuk elini yiyeceklere sürmedi, Ferhat Hocanın uzattığı tası da almadı.

Hoca çok üzülmüştü, üzüntüsü sesinden belliydi: “Yahu sana ne yaptık Memed Çocuk, yavrum, bir kusur işledikse bağışla bizi."

İnce Memed de:

Bağışla kusurumuzu adaşım, dedi, “sana karşı bilmeden bir kusur işledikse." Ötekilerde, “bağışla," dediler.

Memed Çocuğun dudakları söndü, çakır ela gözleri puslandı, neredeyse ağlayacaktı:

"Ben," dedi, “eşşeğin biriyim. Hem de eşşoğlu eşşek bir akılsızım."

Neden imiş o?

Neden olacak arkadaş, benim gibi bir çocuktan adam çıkmaz, anam derdi de inanmazdım.

Şimdi nasıl inandın, ne oldu ki?

"Daha ne olacak, dün gece yiyeceğinizin hepsini yedim, siz de bir şey söylemediniz.

Düşünmedim ki, ulan eşşek kafa, akılsız adam, eşkıya adamların yiyeceklerinin hepsi camus gibi sümürülür mü? Çok da açtım, evde de hiç yiyecek yoktu, sizin yiyeceğiniz de o kadar tatlıydı ki dayanamadım. İşte şimdi de köpekler gibi pişman oldum. Ne vardı yani, o kadar yiyeceğin hepsini yemeye. Hiç düşünmedim ki, bir eşkıya adam bu dağlarda yiyeceği nereden bulur, vay, yazık!"

Gene dudaklarını sundurdu, kalktı gitti köşesine oturdu.

Bir yandan Ferhat Hoca, bir yandan Memed onu kandırmaya çalıştılar. İnce Memed yerinden kalktı, onun yanına oturdu, ağzını onun kulağına dayadı, fısır fısır bir şeyler konuştular, Memed Çocuk yerinden kalktı, geldi gene Ferhat Hocanın yanına oturdu. Ferhat Hocanın verdiği tası aldı, içti, sofraya uzandı, dün gecekinden de daha iştahla, her şeyi unutup, gene yiyeceklere yumuldu, çenesi değirmen gibi işlemeye başladı, eşkıyaların şaşkın bakışları altında, sofrayı sildi süpürdü. Çay tası elden ele dolaşıyor, ona sıra gelinceye kadar çok vakit geçiyor, Memed Çocuk da sabırsızlanıyordu. Ferhat Hoca, kendi eliyle tası çayla doldurdu, içine de beş şeker attı, karıştırdı, “Bu çayı yalnız sen içeceksin, içine çok şeker attım, bal gibi oldu."

Memed Çocuk, gözleri kocaman açılarak, sıcak çaydan ağzı yanarak, tastaki çayı bir anda bitirdi.

Bir çay daha?

Memed Çocuk:

Ziyade olsun, dedi, “yeter. Ömrümde böyle güzel bir çayı hiç içmemiştim. Bu çay dedikleri de ne güzel kokarmış meğer. Kokusu daha karnımdan yukarıya vuruyor."

Eşkıyalar, kahvaltılarını yapıp ayağa kalktılar. Memed Çocuk da kalktı:

Ben artık gideyim, dedi, “Mestan Ağayı çok merak ediyorum. O, bildiğiniz adamlara benzemez. Söz verip de gelmediğine göre, onu öldürdüler. Yoksa imkanı mı var? Vay, babayiğit Mestan Emmi vay."

Ferhat Hoca onu bir köşeye çekti, eline para koymak istedi, Memed Çocuk, eli paraya değince ateşe dokunmuşçasına irkildi:

Eşkıya adamın parası alınmaz. Bu dağlarda çok para gerek size. Zaten yiyeceğinizin hepsini de yedim bitirdim. Olamaz, diye bağırdı.

Alırsındı, almazsındı, diye Ferhat Hocayla cebelleşmeye başladılar. Hoca parayı onun cebine zorla sokuyor, öteki çıkarıp kalenin penceresinin içine koyuyordu. İnce Memed baktı ki cebelleşme uzun sürecek, “Hocam, sen dur," dedi. Hoca, elindeki parayı İnce Memede verip çekildi. İnce Memed, gene onun kulağına eğildi, fısırdaştılar, çocuk parayı aldı, cebine koydu, arkasından da karşı karşıya geçip gülüşmeye başladılar. Kasıklarını tuta tuta kendilerinden geçmiş gülüyorlardı. Gülmeleri ötekilere de geçti. Hep birden sevince boğularak güldüler. Gülmeleri bittikten sonra Memed Çocuk:

Bana izin, dedi. “Allah sizi kazadan beladan, kör kurşunlardan saklasın. Şimdi beni iyi dinleyin, ben gittikten hemen sonra siz buradan gidecek, yitiklere karışacaksınız, ama hemen. Burada durmayacaksınız."

"Neden imiş o?"

Çünküleyim ki, Karafırtınanın candarmaları beni yakalayınca, tabanlarımı yarınca, yaraya da tuz basınca, ben de dayanamayınca, sizin yerinizi onlara söyleyince, onlar da gelince, sizi öldürünce... Onlar çok, siz azlıksınız. Bir de, fıkaralarım, siz yorgunluktan ölüyorsunuz. Siz de ölünce, ben de buna dayanamayınca... Durdu, bekledi, koşarak geldi İnce Memedin elini tuttu, onun kulağına bir şeyler fısıldadı, ayrıldılar.

Bu parayı vermeseniz iyi olurdu, dedi, boynunu büktü. “Ayıp oldu. Yemeğinizin hepsini de yedim. Ne yapayım, yiyecekleriniz çok güzel, çayınız da bal gibiydi. Bu para... olmadı."

"Ayağına bir ayakkabı alırsın..."

Ohhhoooo, sen ne diyorsun bre sakallı, ne ayakkabısı... Evde un yok, tuz yok, hemen götürüp anama vereceğim. Anam bir sevinecek, bir sevinecek... Bal bile, çay bile almayacağım. Sen ne ayakkabısından söz ediyorsun öyle, behey sakallı!

Güle güle Memed Çocuk, arkadaşımız, dediler. “Senden ayrılmak ne zor arkadaş, ama eşkıyacılık bu, gözü kör olsun." Onu derenin ucuna kadar uğurladılar. İnce Memedin boğazına bir yumruk geldi tıkadı.

Haydi arkadaşlar toparlanın gidelim. Memed Çocuğa söz verdik.

Toparlanıp, kaleden aşağı indiler, Kuru Çınar köyünün üst başında durdular. Sahan, bu köyü görünce, köyde tanıdıkları olduğunu söyledi. Köyden gürültüler, patırtılar geliyordu. Geceye kadar, geniş dallı bir çınarın altında, bir kayanın kuytusuna sığınarak beklediler. Çok üşüdüler. Karanlık kavuşunca, Sahanı aşağıya gönderdiler. Sahanın gitmesiyle dönmesi bir oldu:

"Köy candarmayla ağzına kadar dolu," dedi...

Oradan yüz geri ettiler. Bu geceyi de kalede geçiremez miyiz?" diye sordu Temir.

İnce Memed, bu soruya karşılık bile vermedi.

Sabaha karşı Mestanın köyüne vardılar. Köy sessizliğe gömülmüştü. Köyün dışındaki tek basma, bir büyük ağacın altındaki, sırtını kayalara dayamış bir damın el kadar penceresinden incecik bir ışık sızıyordu, o evin kapısını çaldılar. Kapıyı açan yaşlı bir kadındı, onları görünce çok sevindi:

"Hoş geldin İnce Memed, hoş geldin yavrum benim evime. Gelin, candarmalar dün sabah köyden gittiler. Ocağımızı söndürüp, evimizi başımıza yıktılar da gittiler.

Mestanımızı da, o babayiğidimizi öldürdüler de gittiler. Siz hoş geldiniz, safalar getirdiniz, Mestanın cenazesine geldiniz herhalde."

Ateşi ölçerdi, yere kilim, döşek serdi, buyur etti. Eşkıyalar ayakkabılarını çıkarmak istediler.

Ne o, ne o! dedi yaşlı kadın, “eşkıya adam hiç ayakkabılarını çıkarır mı, biz hiç mi eşkıya görmedik? Eşkıya adam hiç silahını elinden bırakır mı, belli olmaz ki, bir düşman şuradan çıkıverir."

Kadın ocağı ölçerdi, ocağa bir su koydu, elleri yanlarına düştü, oraya ocağın başına çömeldi kaldı, yüzü de kedere kesti. Kadının bu hali Memedin gözünden kaçmadı:

"Ne o ana?" dedi, “ne oldu sana böyle? Yüzün çok karardı."

Kurban olduğum oğlum, yiğidim, aslanım, koca İnce Memed, Hazreti Aliye eş, bin yılın bir başı evime gelmiş de, sesi ağlamsıydı, ağıt yakar gibi konuşuyordu, “benim gözüm kör olsun da, önüme aksın da, beni kara topraklar alsın da, İnce Memed yiğidime, yoldaşlarına içirecek bir tutam kahvem, bir yudum çayım, yedirecek bir lokma ekmeğim de... Kurban olduğum yavrum, benim yüzüm kararmasın da kimin yüzü kararsın."

Aldırma güzel anam, diye onu teselli etti İnce Memed, “senin bu güler yüzün, tatlı dilin yeter bize."

Güler yüzüm, tatlı dilim batsın. Bir yılın bir başı İnce Memed evime gelsin de... Durun hele belki sizin karnınızı doyuracak... Bir horozum, kocaman... Tavuklar hep kırıldılar da, bir bu kaldı. O da sizin kısmetinizmiş. Hemen yakalar gelirim. Siz de kesersiniz, size bir yahni yaparım ki...

Horoz aklına gelince kadının yüzü birden değişti, gözlerinin içi de güldü.

Horozu kesmesinin önüne geçmeye çok çalıştılar ya kadının vazgeçmeyeceğini de biliyorlardı. Kadının horozunu yememek, onu en büyük aşağılama olurdu. Çarnaçar razı oldular.

Horozu Güdük kesti:

Ana sen otur konuklarınla konuş, ben horozu yolar, temizlerim, dedi. “Sen de yahni yaparsın. Bende de çok soğan var. Ben bunların aşçıbaşışıyım."

Aşçıbaşıysan iyi.

Güdük dışarı çıktı horozu temizlemeye başladı. Usuldan ortalık ağarıyor, Torosun karlı doruklarına kırmızı, mor, pembe ışıklar dökülüyordu.

Horozu temizleyip içeriye giren Güdük:

Ana, sen bu horoza amma da iyi bakmışsın, dedi. “Bir koyun kadar büyük. Yağlı da."

Kadın sevindi:

O benim biriciğimdi, diye karşılık verdi. “Ben ona yemedim yedirdim, içmedim içirdim. Şu Allahm güzel işine bakın ki o da İnce Memedime nasip oldu. Anam beni Kadir gecesi doğurmuş ki Allah benim başıma, bu sabahın alacasında devlet kuşu kondurmuş ki, koca Allah böyle bir talihi kime nasip etmiş ki..."

Sağ ol Ana, var ol.

Kadın ocağa büyük bir tencere koydu, horozu içine attı. Gidiyor, geliyor, gülüyor, seviniyor, Allaha dualar ediyordu. Tepeden tırnağa sevinç olmuş çıkmış, bir genç kız gibi şakıyordu.

Sizi gördüm, Mestanın ölüsünü bile unuttum. O benim yeğenimdi. İnce Memedin yoluna bin tane Mestan kurban olsun.

İnce Memed:

Ana, dedi, “senden bir dileğim var."

Söyle, dedi kadın, “söyle kara gözlüm, anan sana da, dileğine de bu sabahın alacasında, dağların doruğuna gün vururken kurban olsun, söyle."

Ana, buralarda, bu yakınlarda hiçbir balcı var mı?

Var, dedi kadın, “var benim şahinim. Bal mı istedi canın yiğit, insan yüreğine hayran olduğum. Koca Abdullah var."

Yakın mı?

İşte şuracıkta.

Ana sana para verelim de, bir hızman balı, şu bizim Şahanla al da gel.

Hemen gider de alır gelirim gülüm. Onda her zaman bal olur. Kimseye de bir zırnık koklatmaz. Kendi de bir parmak balı ağzına sürmez. Ben beni bildim bileli o bal sağar. Diyorlar ki, ömründe hiç bal tadı bilmez imiş. Fıkara, balçıklarını hep satar. Hep satar da tütüne verir.

Bir koca hızman.

Onda hızman da var kul olduğum.

Bir büyük, bir de küçük hızman olur mu?

Ne kadar balı varsa sana alırım da getiririm kara gözlüm.

Ne kadar varsa al da gel.

Şahanla kadın bal almaya gittiler, Hoca aptes aldı, namaza durdu. Horoz ocakta fokurdayarak kaynıyordu.

Kadınla Şahanın dönmeleri uzun sürdü. Güdük ocaktaki horozu, soğan doğrayarak, bir güzelce yahni yaptı onlar gelinceye kadar.

Kadınla Şahan ellerinde bir büyük, bir de küçük hızmanla geriye döndüler.

Kadın:

"Hem de petekli bal, apak her peteği, oğlum İnce Memed yesin de, güçlensin de düşmanlarına göt attırsın. Gözü kör olası Abdullah bir de para aldı, bir de para aldı bu Sahan çocuktan, bir kucak. Gözü paraya doymuyor, o paraları yese içim yanmaz. Hep tütüne veriyor, dumanını da gece gündüz havaya savuruyor. Kendi de balçıklarından bir zırnık bile koklamıyor." Sonra birden telaşlandı, “Siz yemek yiyeceksiniz. Bu güzel balçıkları da... Evde ekmek yok. Gideyim de komşudan ekmek alayım."

Dışarıya koştu, birkaç dürüm ekmekle geriye döndü. Eski kilim sofrayı yere serdi, büyük bir bakır sahana yahniyi boşalttı, “Çok güzel yahni

yapmışsınız," dedi, tencereyi koklayarak, “mis gibi de kokuyor. Ah, bunun yanında bir de bulgur olaydı ki, yazık, benim hiç bulgurum yok ki..."

Gerek yok bulgura, dedi Ferhat Hoca. “Böyle de iyi."

Bir sahana da küçük hızmandan bal boşalttı, “bal da burcu burcu püren kokuyor, yeme de kokla, insanın bu güzel kokudan başı döner.

Sofranın başına oturdular. Kadın oturmuyor, ayakta dikilmiş duruyordu.

Ana otur, dedi İnce Memed.

Kadın orurmamakta direniyordu.

İnce Memed:

Ana eğer, sen de bizimle oturup yemek yemezsen, biz de şu senin horozuna el sürmeyeceğiz.

Çarnaçar kadın oturdu.

Bir tek kaşığı vardı kadının, kaşık elden ele geçiyordu. Kimisi de yufka ekmeği lokma ediyordu. Kadın yahniye elini sürmedi, sahandaki bala ekmeğini batarak, gözlerini kapatarak, kendisinden geçerek, ballı yufkayı ağzına atıyor, burun delikle ri açılarak, burun kanatları titreyerek, bu güzel kokuyu sindirı sindire yutuyordu.

Sahandaki bal bitince, kadın biraz daha bal koymak istedi İnce Memed bunun önüne geçti.

Kadın:

Doğru ya, diye içini çekti. “Bu soğukta bal size gerek ola cak."

Karınlarını doyurup sofrayı kaldırdılar, köşeye koydulaı Tencerede, sahanda kemiklerden başka, horozdan zırnık bile kalmamıştı.

Kadın, yarın sabah artık gül horozumun bülbül sesini duyamayacağım, diye düşündü, arkasından da ekledi, böyle bir güllüce horoz İnce Memedime kurban olsun. Bir kümes horozum olaydı da, hepsi de böyle güllüce, onun hepsini de İnce Memedime kesseydim, sevinçten de şıkır şıkır göbek atardım. Şıkır da şıkır.

Kadının içindeki sevinç dışına vurmuş, yüzü bir sevinç çiçeği gibi açmıştı. Onun sevinci ötekilere de geçti.

Ana, bu köyde bir Memed Çocuk var, hani çakır gözlü, kısacık boylu, saçları da kirpi oku gibi, dimdik duran.

Biliyorum onu, dedi kadın, biraz düşündü. “Memed Çocuk, hani dün, eşkıyalar ona bir koca kucak para vermişler. Siz verdiniz değil mi, kim verecekti ya, ancak o kadar parayı gönlü gani İnce Memed verirdi bir çocuğa. Benim hiç çocuğum olmadı. Kocam, üç kardaşım savaşa gittiler de bir daha dönmediler. İşte ben de burada böyle tek başıma kaldım. Benim

evime hiç kimse uğramaz ki, yıllardır ilk uğrayan konuk sizsiniz." Ellerini havaya açtı. “Allah sizden razı olsun. Allah tuttuğunuzu altın etsin. Allah düşmanlarınızın gözünü kör, sizin kılıcınlzı keskin eylesin. Allah... Siz beni kıyamete kadar gönendirdiniz evime gelerek, siz beni kıyamete kadar gönendirdiniz... Allah..."

Sağ ol, var ol Ana, o Memed Çocuğu bulabilir miyiz acaba şimdi?

"Buluruz ya, evleri şu aşağıda derenin içinde, pınarın başında. Babası da hırsız. Dedesi de, onun dedesinin dedesi de hırsızdı. Bunlar yedi ceddir, hep hırsızlık yaparlar. Bunların soyundan da hırsızdan başka bir şey çıkmaz. Hiç ellerini ılıktan soğuğa sokmazlar, hep hırsızlar. Ben şimdi o çocuğu alayım geleyim mi, o çocuk sizin de paranızı çalmadı ya?

"Çalmadı."

"O çocuk öyle bir çocuk ki gözden sürmeyi çeker, bir de bal sever fıkara. Geçen yıl bal yüzünden ölüyordu. Gitmiş de bu dinsiz imansız Abdullahın, sizden bir çanak bal için, vay, bir kucak para aldı ya, işte onun kovanlarını açmış. Arılar da onun yüzüne gözüne sıvanmışlar, bu çocuğu öyle sokmuşlar, öyle sokmuşlar ki çocuk şişmiş, davul gibi, iki üç misli olmuş. Şişmekten de gözleri kapanmış. Ağzı açılmamış. Ağzına çorbayı kamış düdükle akıtmışlar. Karaçalı köyün Fatma Anası olmasa bu çocuk ölüyormuş. Ona ilaçlar içirmiş de ölümden kurtarmış. Behey hırsız oğlu hırsız, ölümden kurtuldun ya, dur yerinde, durmaz. Bir daha kovanları açmış. Arılar onu bir daha şişirmişler. Fatma Ana onu gene ilaçlamış. Memed gene durmamış. O gün bugündür Abdullahın arıları her aya bir, iki aya bir onu şişiriyor. Ne yapsın şişmeye alıştı fıkara. Şişmeyince yapamıyor. Bu çocuğu eğer arılar sokup da öldürmezse, bu dedesini de, dedesinin dedesini de aratmayacak. Çabuk çabuk konuşuyordu. "Bulayım mı onu size? Paranızı çalmışsa gelmez."

Çalmadı, gelir.

Ben şimdi hemen dışarı çıkar, çağırırım onu. Bir de iyi çocuk ki, hiç kimseyi kırmaz. Benim bütün odunlarımı dağdan o getirir. Mantar zamanı bana dağdan mantar, kiraz, armut, nar, elma zamanı bana dağdan elma, nar toplar, çiçek zamanı bana mantıvar toplar. O, herkesin eli ayağıdır. Öyle bir çocuk bulunmaz.

Dışarıya çıktı, yokuşun üstünden aşağıya:

Memed, Memed, diye bağırdı, “gel bize de sana ne vereceğim. Ne vereceğim."

Daha o kapıdan girmeden, Memed Çocuk koşarak geldi, eşkıyaları görünce önce şaşırdı, sonra sevinç içinde kalarak güldü, utandı, çekingen bir hal aldı:

Zöhre Ana beni bu sabahın köründe çağırınca, siz olduğunuz hemen yüreğime tıp etti. Eeeee, hoş gelip safalar getirmişsiniz.

Hoş bulduk, dedi İnce Memed.

Ben bildim, diye üzüldü Çocuk. Kirpikleri ıslandı. “Mestan iyi bir adamdı. O, bize gelirken candarmalar onu sıkıştırmışlar. O da bizim yerimizi göstermemek için kaçmış, candarmalar da onu vurmuşlar. Allah rahmet eylesin iyi bir adamdı. Balcı Abdullahın elinden beni hep o kurtardı. Bana fiske de vurdurmadı. Yoksa, o balcı var ya, benim şiştiğime de bakmaz, derimi yüzerdi."

Sonra, Memed, Ferhat Hocanın yanına usulca kaydı, onun elini tuttu:

Ben senin kim olduğunu biliyorum, dedi. “Seni kurnaz seni! Bir de hiç belli etmiyorsun. Zaten anlamalıydım senin kim olduğunu. Sakalına bakınca bilmeliydim. Böyle kocaman sakal kimde olur ki... Benimki de ahmak bir kafa işte, adam seninle konuşur da, arkadaş olur da senin kim olduğunu bilmez mi?"

Ben kimim ki?

Ha, hah, bir de kimim, diye bana soruyor, seni kurnaz seni! Sen, ermişler ermişi Ferhat Hoca değil misin, sen, İnce Memedi afsunlayıp kurşun geçirmez eden sen değil misin, İnce Memedin kurşuna dizilmiş yağız atını, bir kır küheyları olarak dirilten sen değil misin, Anacık Sultanı öldüren Yüzbaşı Farukları, Kertiş Ali Onbaşının canını alaraktan, köprünün altında, onları Anacık Sultanın ölüsü yanına uzatan sen değil misin, İnce Memedi, peri kızlarını göndererek, Çiçekli Mahmut Ağanın zindanından, kalın zincirlerini koparttırıp kaçıran sen değil misin? Senin öyle çok, öyle çok marifetlerin var ki, saymakla bitmez.

Bütün bu saydıklarının hiçbirisini ben yapmadım. Bütün bunlar doğru değil.

Bir de sakalını kestirip, sonra da uzatan Ferhat Hoca sen değil misin?

Ben Ferhat Hocayım.

Öyleyse benim dediklerim de doğru. Sen bütün bunları benim külahıma anlat. Seni yalancı seniiiiii!

Bu senin dediğin gibi bir adama hiç yalancı denir mi?

Memed Çocuk, onun elini bıraktı, gözlerinden bir korkunun gölgesi geçti, vardı kapının eşikliğinde kaçacakmış gibi durdu. Başını yere eğip bir

süre düşündü. Gözlerini kaldırdı, yalvarırcasına Ferhat Hocaya baktı:

Sana yalancı dedim diye Allah bana bir şey yapmaz değil mi, çont olmam değil mi, Allah beni öldürmez değil mi? Bir bok yedik, bir kusur işledik senin arkadaşlığına güvenerek, beni bağışlasan olmaz mı?

Seni bağışladım Memed Çocuk. Gel bakalım yanıma.

Memed Çocuk, gözlerini onun yüzünden ayırmadan, korkarak, ayağı ayağına dolanarak gitti, onun karşısında durdu.

Güdük, şu büyük hızmanı getir. Kaşığı da al gel.

Güdük, bal hızmanıyla kaşığı getirdi Ferhat Hocaya verdi. Hoca bir dizini yere koydu, kaşığı hızmana daldırdı, kaşıkla birlikte apak bir bal peteği çıktı, Memed Çocuk gözlerine inanamadı. “Aç ağzını!" Çocuk gözlerini kapadı, ağzını ardına kadar açtı. Hoca, bal peteğini onun ağzına sokuşturdu. Memed, gözleri kapalı, kendinden geçmiş, ağzındaki bal peteğini, balını, dudaklarından akıtarak, diliyle yöreyi yalayarak uzun uzun çiğneyerek yedi. Gözlerini minnetle açarak, önce Ferhat Hocaya, sonra da teker teker ötekilere baktı.

Bu hızmanın hepsi senin.

Benim mi? inanmaz, inanmaz sordu. “Benim mi, benim mi?"

Hepsi senin."

Nereden buldunuz bu kadar balı?

Biz buluruz.

Çocuk, gene eşkıyaların, yüzüne teker teker baktı:

Hiçbirinizi bir tek arı bile sokmamış.

Bizi arı sokmaz, dedi İnce Memed, “bizim hepimizi, arıya karşı Ferhat Hoca afsunladı."

Yalancılar, dedi Memed Çocuk. “Siz beni kandırıyorsunuz. Ayıp değil mi, parmak kadar bir çocuk kandırılır mı, bir bal için."

Gene gitti eşiğe, oraya oturup başını önüne eğdi somurttu. İkide birde de, kaşını kaldırıp, kimseye belli ermeden, özlemle bal hızmanma bakıyordu.

Ferhat Hoca, ona diller döküyor, o, duymuyor gibi yapıyordu. Yerinden kalktı, İnce Memedin yanma geldi, onu elinden tuttu, köşeye çekti, eğilmesini istedi, İnce Memed eğildi. Ağzını kulağına dayadı, fısır fısır konuştular. Ayağa fırladı, geldi bal hızmanını kucakladı, Zöhre Anaya acıyarak baktı:

Bir sahan getir Zöhre Hatun, dedi, cömertçe, “bu bal bana çok. Sana biraz bal vereyim."

Onun da balı var. İşte şu küçük hızman da onun.

Bunu görünce Memed Çocuğu bir sevinç aldı, önce Ferhat Hocaya saldırdı. Bir elini alıp öpüyor bırakıyor, öteki elini alıyordu, sonra ötekilere saldırdı. En son da Zöhre Ananın elini öptü, ardından da balını kaptı, dışarıya fırladı. Boyu kadar hızmanı zor götürüyordu. Dışardan, “Ana, Ana, Ana gel, yetiş," diyen sesi bir süre ortalığı çınlattı.

Eşkıyalar, her birisi bir köşeye çekilerek uyumaya başladılar. Ferhat Hoca nöbetçi kaldı. Hiçbir şey bilmiyorum, diye düşünüyordu. Şu dünya üstüne, şu insanlar üstüne hiç kimse bir şey bilmiyor. Şu dünyaya insanlar, ahmak geliyor, kör gidiyorlar. Belki şu çocucak, İnce Memed... Onda bir şeyler olmasa, ona insanlar, boşu boşuna sarılırlar mıydı? Bu çocukta bir şeyler olmalı.

Öğleye doğru, uzaktan gelen ağıt sesleriyle uyandılar.

İnce Memed:

Cenazeye gideceğiz, tıraş olalım, üstümüzü başımızı düzeltelim.

Ocağa su koydu Zöhre Ana. Hamza usturasını belinden çıkardığı palaskasında kılavladı. Önce İnce Memedi dışarı çıkardı, bir taşın üstündeki karı süpürerek oraya oturttu, sakalını bol sabunla köpürttü, tıraş etti. Arkasından da ötekileri.

Zöhre Ana genç bir kız gibi utangaç, kırış kırış olmuş yüzü kızararak Memedin yanma geldi, “Yavru," diye onun elinden tuttu, “yiğidim oğlum, şalvarın boydan boya yırtılmış, çıkar da dikeyim, cenazeye böyle gitmesen iyi olur, dost var, düşman var."

Memed hemen şalvarını çıkardı Zöhre Anaya verdi, kendisi paçalı donuyla kaldı.

"Sağ ol Zöhre Hatun, ben de bunu senden isteyecektim ya utanıyordum."

Aman sen de, şu İnce Memede bakındı hele, insan hiç anasından utanır mı?

Alışkın elleriyle iğneyi ipliğe geçirerek şalvarı dikmeye başladı. Ağıt sesleri gittikçe çoğalıyor, çığlıklar göğe çakıyordu.

Fişekliklerini, tüfeklerini, kırmızı postallarını sildiler, parlattılar dışarıya çıktılar. Dışarıya çıkar çıkmaz da Kör Süleymanla karşılaştılar. Kör Süleyman, semerli bir beygirin üstündeydi, yedeğinde de yüklü iki katır çekiyordu.

"Yahu sizi araya araya bir hal oldum. Aramadık yer bırakmadım. Yolda bir çocuğa rastlamasaydım, gene de bulamazdım. Çocuk beni görünce, sen kimi arıyorsun, diye bana sordu. Ben de İnce Memedi, dedim. Aldı beni

doğru buraya getirdi. Yolda da durmadan, önüme düşmüş, bağıra bağıra türkü söylüyor, başkaca hiçbir şey konuşmuyordu.

"Saçları kirpi oku gibi, sarı bir çocuk mu?"

"O," dedi Kör Süleyman. "Buraya gelince de evi gösterdi, ardından da aldı yatırdı. Ben de biraz..."

O bizim yeni arkadaşımız, dedi İnce Memed. “Adı da Memed. Öyle sonradan değil, dedesinin de adı Hırsız Memed. Öldürseler, tabanlarını yarıp tuz bassalar da adını değiştirmez, bizi ele vermez."

Sağlam adam, diye güldü Kör Süleyman, attan indi.

İnce Memed, Zöhre Anaya gitti:

Zöhre Hatun, dedi, “bize cephane geldi. Senin evde saklayabilir miyiz? Candarmalar da gitti. Belki bir daha bu köye gelmezler, gelseler de senin evi aramazlar."

İnce Memedime de bak, dedi Zöhre Ana, “bre yavrum, yiğidim, İnce Memedim, candarmalar, isterlerse her gün, yıl on iki ay bu köyden çıkmasınlar, isterlerse de her gün on kez benim evimi arasınlar, öyle bir saklarım ki senin silahlarını, bu köyü, şu dağların altını üstüne getirseler de senin bir kurşununu bulamazlar."

Kör Süleymana geldi:

İndir yükünü şu kapıya, diye buyurdu. “İndir de, hemen arkana bakmadan git."

Kör Süleyman buyruğa uydu, yükleri indirdi, beygirine bindi, arkasına bakmadan köyü çıktı gitti.

İyi yetişti Kör Süleyman. Hiç cephanemiz kalmamıştı. Tükenecek, diye ödüm kopuyordu. Cıngıllıoğlu yiğit adam, sağlam kaçakçı. Kıyamet kopsa da bizi cephanesiz bırakmayacak, dedi Ferhat Hoca.

Yiğit adama bu dünyada kıran girmedi, dedi İnce Memed. “Bu dünya öküzün sırtında değil, böyle yiğit, sözünün eri adamların sırtında duruyor. Karafırtına yiğitse gelsin de Zöhre Hatunun elinden bir tek fişek alsın, isterse etlerini kerpetenle koparsın."

Alamaz, dedi Ferhat Hoca.

Bütün dağlar, ovalar silme kar altındaydı. Bu uçsuz bucaksız aklığa göz kamaştıran bol bir ışık çökmüştü. Ayaklarını sürüyerek ölü evine geldiler. Uzun bir damın örtmesinin altına, ak bir çarşaf altındaki ölünün yöresine halkalanmış kadınlar onları görünce bir an ağıtlarını kestiler, hemencecik de, seslerini daha yükselterek, ağlayarak ağıtlarını sürdürdüler. Köyün delikanlıları, dalları geniş bir alanın üstüne yayılmış, yapraksız, çırılçıplak

bir çınarın kalın gövdesinden başlayan taş ağılın üstüne sıralanmışlar, kederli gözleri, uzamış yüzleriyle ağıt söyleyen kadınları dinliyorlardı. Kadınlar, örtmenin altından taşmışlar, karların üstüne serdikleri keçelerin üstüne oturmuşlar, çınarın gövdesine kadar avluyu doldurmuşlardı. Delikanlılar, eşkıyaları görünce saygıyla yerlerinden kalktılar, ellerini göğüslerine götürüp selamladılar, onları oturdukları yere buyur ettiler, kendileri de bir kıyıya çekilip, elpençe divan orada durdular.

Yaşlıca iri bir kadın, önce gür sesiyle ağıdı söylüyor, sonra bütün kadınlar onun söylediğini, gene kadınla birlikte yineliyorlar, arkasından da ağlaşıyorlardı.

İri kadın İnce Memedi görünce şöyle bir dikeldi, sesine çeki düzen verdi, göğüsleri kabardı, sesi daha gürleşti:

Düldül dağı kavakları, Kızılgedik durakları, sana İnce Memed demem, yıkmayınca konakları, diyordu. Ve bütün kadınlar tekrarlıyorlardı. Sesleri, bütün koyağı dolduruyor, ortalıkta çınlıyordu. Koçyiğitler, koçyiğitler, ağlasın selvi söğütler, öldürmüşler Mestanımı, kanını yalamış itler. Kadın başını kaldırdı, İnce Memedin gözlerini aradı buldu. Ben ağlarım yana yana, düşman da susamış kana, uyan Mestan oğlum uyan, İnce Memed geldi sana. Kadın üç kere dizlerine vurdu. Bilmem demiş, bilmem demiş, ben haymlık bilmem demiş, İnce Memedin yerini, düşmanlara demem, demiş. Kadın, uzandı, çarşafın ucundan tuttu, ölünün yüzünü açtı. Hele yazdı, hele yazdı, kadir Mevlam böyle yazdı, İnce Memedi duyunca, sevincinden öle yazdı. Çarşafın kaldırdığı ucunu elinde tutuyor, gözlerini ölünün yüzüne dikmiş bakıyordu. Ölüyor yiğit ölüyor, dünyaya ışık salıyor, hele bakın Mestanıma, ölüsü bile gülüyor. Kadın, önündeki bohçadan Mestanm sırmalı abasını aldı, İnce Memede karşı salladı. Kurşun yemiş, uçmuş canın, kalbur gibi her bir yanın, İnce Memed derler buna, öcünü alacak senin. Önündeki bohçadan katlanmış, işlemeli bir ipek mendil aldı, kalktı, İnce Memede doğru gitti, mendili ona verdi, döndü. Kızılgediğin yolunu, koparma cennet gülünü, İnce Memedime verdim, senin kanlı mendilini. Kadın yerine oturdu, başörtüsünün ucuyla gözlerini sildi. Öteki kadınlar da öyle yaptılar. Kadın göğe doğru sağ kolunu salladı, görünmeyen düşmana meydan okudu. Kurban olayım diline, gelir salma salına, bin oğlum daha olsaydı, verirdim İncem yoluna. Mestanm açık kalmış yüzünü örttü. Kızılgediğin ortası, elimde de ağı tası, suçsuz yere can veren de, İnce Memedimin yoldaşı. Fırtına Karafırtına, kargışlar ederim sana, buna İnce

Memed derler, bunu koyar mı yanına. Gökten yıldızlar düşüyor, yavrum toprakta üşüyor, uyan da gör Mestan oğlum, İnce Memed dövüşüyor.

İri kadın yoruldu, sözü onun yanındaki ak saçlı, ince yapılı kadın aldı. O da söyledi. Kadınlar ağladılar. İnce kadından sonra da genç bir gelin ağıda başladı. Sesi çok dokunaklıydı. Ayaktaki delikanlılar, eşkıyalar da ağladılar.

Sonra birden ağıt kirp, diye kesildi. Delikanlılar vardılar, Mestanın ölüsünü avludaki yontma, üstünde üzüm salkımları ve koç başı kabartması olan bir taşın üstüne yatırdılar. Köyün camisi, imamı yoktu, Ferhat Hoca yandaki pınardan aptes aldı. Ötekiler de aptes aldılar. Ferhat Hoca kollarını sıvadı, ölünün kanlı bedenini bir kalıp sabunla iyice yıkadı. Kurutup kefenlediler. Ölüyü bir salacaya koyup çırılçıplak bir yamaca götürüp çoktan kazılmış mezara, üstüne mersin dalları atarak gömdüler. Hoca, bir toprak mezarın üstüne, burada bütün mezarlar topraktı, oturdu, güzel sesiyle uzunca bir Kuran okudu. Cemaat önde, eşkıyalar arkada, köye geri geldiler. O gece, bütün evler ölü yemeği pişirmiştiler. Bütün köylüler ölü evinde bir araya gelerek yemek yediler.

Yatsı namazından sonra eşkıyalar Zöhre Hatunun evine geldiler. Ferhat Hoca namaz kıldı. İlk olarak Memed de ona katıldı.

Namazdan sonra Ferhat Hoca:

Hayrola İnce Memed, dedi, “ne var, namaz kıldın?"

Kıldım Hocam, Allaha dua ettim. Şu Karafırtına mı ne ağının kökü, onu benim elime düşürsün, diye.

Nasıl düşürecek, diyorsun?

Çok düşündüm Hocam, Kanlıgedikte pusu kuracağız. Kaç gün olursa olsun bekleyeceğiz, o, atının üstünde, candarmasının önünde gediğe girince hep birden ateş edeceğiz. O, bugünlerde nasıl olsa bir gün Kanlıgedikten geçecek.

Geçecek, başka yolu yok.

Kanlıgedik, dar, iki yanı çok yüksek, kayalık uçurum bir geçitti, bir at geçecek kadar ince yolun solundan da, çok derinlerde de, iri taşları dolanarak bir çay akıyordu.

O zaman, biz uçurumun başına, kayaların ardına bir pusu kuracağız, hepimiz her yerden, Karafırtınayı kalbura çevireceğiz.

Ya candarmaları ne yapacağız, onlar bizim ardımızı kesmezler mi, bizi uçuruma hapseyleyip keklik gibi avlamazlar mı?

O, belli mi olur ki Hocam, ya akıl ederler, ya da etmezler. Biz, böylelikle İlyas Çavuşu da ölümden kurtarırız.

Ferhat Hoca güldü:

Sen de onun sözlerine kandın mı, o yerinden kalkamıyor, İnce Memed, yavrum.

"Yanlışın var Hocam, biz Karafırtınayı birkaç gün içinde öldüremezsek, İlyas Çavuş onu öldürecek, sonra da kendisi ölecek."

Hiç sanmam. Orada pusu kurmak bizim için ölümdür.

Nasıl olsa yakında öleceğiz Hocam, her şey apaçık ortada, o, Arif Saim Bey bizi dağlarda bırakır mı sanıyorsun? O, bizim yüzümüzden Anacık Sultanı bile öldürdü. Bizi bırakır mı sanıyorsun? Ölümümüz çok yakın Hocam.

Biliyorum yakın oğlum Memedim, iki gözümün çiçeği. Ama bile bile ölüme gitmek, Allah indinde çok günahtır.

Tartışma çok uzadı, Ferhat Hoca pusuya bir türlü razı olmuyordu. İnce Memed sonunda kestirdi attı:

Kusuruma kalma Hocam, ellerinden öperim, ben Kanlıgediğe, ne pahasına olursa olsun pusu kuracağım. Benimle gelen gelsin, gelmeyene Allah selamet versin.

Pekiyi, oğlum, dedi Ferhat Hoca, “madem işi sen bu kadara vardırdın, ben seninle geliyorum. Gelmeyen var mı?"

Öteki eşkıyaların hepsi de:

Geliyoruz, dediler.

Tam bu sırada da önde Memed Çocuk, arkadan birkaç delikanlı içeriye girdiler. “Candarmalar köye geliyorlar, çok kalabalıklar. Başlarında da Karafırtına."

Hoca gülümseyerek Memede göz kırptı.

Burada olmaz Hocam, Kanlıgedikte.

Hoca:

Ama orada kanlı gömlek kaç yiğide don olur, dedi.

Asıl burada olur, dedi Memed." Tam ortalık yerdeyiz. Kaçacak bir delik de yok."

"Haydi kalkalım." dedi Hoca, “şu yezid bu köye girmeden..."

Delikanlılar ellerinde onlara çıkın çıkın yiyecekler getirmişlerdi, çıkınları aldılar, yola çıkmaya hazırlandılar.

Zöhre Ana, İnce Memedi bir köşeye çekti, ona eski, savatlı bir gümüş yüzük uzattı, “Bu rahmetlinin yüzüğü," dedi, “şehidin. Parmağına tak. Bu yüzüğü bana kim getirirse ona cephane veririm. İyi mukayyet ol ona. Bir yere düşüreyim, deme. Vurulursan da yoldaşlarına ver, yoksa cephaneniz

orada çürür. Kellemi kesseler, bu yüzük gelmeyince kimse bu cephaneden bir fişek bile elimden alamaz. Yüzük eline oldu mu?"

Memed, parmağına taktığı yüzüğü ona gösterdi:

Oldu. Eğildi, onun elini öptü, o da Memedi yanaklarından. Ötekiler de Zöhre Anadan, helallaşıp ayrıldılar.

Memed Çocuk, onlarla köyün dışına kadar geldi, köyü çıkınca önlerinde durdu:

Ben burada sizden ayrılıyorum, dedi, ağladı ağlayacak bir sesle. “Allah yolunuzu açık, kurşunlarınızı keskin etsin."

Ferhat Hocanın yanına vardı, “Al şunu," dedi, “anam senin için pişirdi. Ben gördüm, sen horoz etini çok seviyorsun. Bak, Ferhat Hocam, vallahi de billahi de ben bu horozu hırsızlamadım. İki gözüm önüme aksın ki... Ben bilmez miyim senin gibi bir insanın haram yemeyeceğini? Ben senin gibi bir Allanın ermişine hiç hırsızlık mal yedirir miyim? Bu kocaman, kar gibi ak horoz bizimdi. Bir de yağlıydı, ağzına layık. Kendi elimle kestim..." Boynunu büktü, “Eğer bana inanmıyorsan, horozu İnce Memede ver, o yesin. Ama sen yesen çok sevinirim. Neden ki dersen, sen horoz etini çok seviyor, gözlerini belerte belerte yiyorsun."

"Senin horozunu hiç kimseye vermem Memed, hırsızlık olsa bile, senin gül hatırın için, gözlerimi belerte belerte yerim."

Yaşa, dedi Memed Çocuk, İnce Memedin yanına gitti, biraz uzak bir yere çekilip bir taşın üstüne oturdular. Fısıltılarla konuştular, ardından da geceyi çınlatan kahkahalarla yürekten güldüler. Kucaklaştılar sonra da. Ferhat Hoca onu İnce Memedin kucağından aldı bağrına bastı, öptü, sonra teker teker helallaştılar.

Ayrılırlarken, Memed Çocuk:

Ah, ulan ah, dedi, “bu çocukluk da yerin dibine batsın. Yoksa ben sizden hiç ayrılır mıydım... “

Arkasını döndü koşarak köye girdi.

Bütün gece yürüdüler. Temir buralarını, taş, kaya, adım adım bildiği için onlara kılavuzluk ediyordu. Göbeklerine kadar gelen karda bile öyle çabuk yürüdüler ki daha tanyerleri ışımadan Telli Kavak köyünün üst başındaki ormana geldiler. En güvenilir yataklardan birisi olan Gök Hüseyin Onbaşı burada otururdu. Temir silahlarını çıkararak, bir çoban gibi, eline bir değnek alarak köye, Gök Hüseyin Onbaşının evine indi. Gök Hüseyin onu coşkuyla karşıladı:

Ödüm koptu köye gelecek de, candarmanın tuzağına düşeceksiniz, diye. Biz candarmaların köye doğru geldiğini duyunca dağa, bizim yayla evlerine çekildik, köyü onlara bomboş bıraktık. Candarmalar da köye yerleşmişler, beklemişler, beklemişler, sizler köye gelmeyince, ne kadar yiyeceğimiz varsa yemişler, sonra da çekip gitmişler. Dün biz onların çekildiklerini haber alınca köye indik, her evi tamtakır bulduk. Köyde ne tavuk, ne koyun, ne keçi, evlerde ne yağ, ne bulgur, ne un bırakmışlar. İşte böyle. İnce Memed yukarda mı? Git de al getir onları. Sanırım buraya bir daha uğramazlar.

Temir, koşarcasına gitti, arkadaşlarını aldı Gök Hüseyin Onbaşının evine getirdi. Ferhat Hoca, durumu öğrenince çok üzüldü, kemerindeki altınları saydı, bir kısmını ayırdı. Gök Hüseyine, “Köylüyü alana çağır," dedi. Gök Hüseyin bekçiyi, tellal çağırması için köyün içine gönderdi. Tellaldan sonra da, önde İnce Memed, arkada öteki eşkıyalar alana geldiler. Köylüler alanı doldurmuştu. Utangaç İnce Memed, başını kaldırıp da bir türlü kalabalığa bakamıyordu.

Gök Hüseyin:

Her evden bir kişi, şuraya çıksın, arka arkaya dizilsinler.

Kadın, erkek, genç kız, yaşlı çınarın altına bir sıra oldular.

Memed, ilk baştakine sordu, “Sizin evde kaç baş insansınız?" Yaşlı kadın, “İki baş," diye karşılık verdi. Memed, baştan sona sıradakilere kaç baş olduklarını sordu. Ardından da üç eve, beş eve birer altın dağıttı. Hocanın verdiği altınlar yetmedi. Kemerdeki öteki altınları da aldı.

Gök Hüseyinin evine dönerlerken Ferhat Hoca:

"Hiç para kalmadı Memedim. Sen istemezsin ya, biz eli fermanlı, evi soyağaçlı birkaç Dulkadiroğlunu daha soymazsak olmayacak."

Memed:

Olmayacak, dedi.

Candarma köylüleri nan ekmeğe muhtaç ediyor.

"Ediyor Hocam."

Şu Gündeşli ovası Beylerini soysak da Karafırtınanm pususuna öyle yatsak, ne dersin?

Olmaz Hocam. Karafırtınayı ortadan kaldırdıktan sonra, bu dağlarda, ovalarda ne kadar fermanlı Dulkadiroğlu varsa, hepsini soyarız, hem de kolaylıkla.

Hoca sustu. Gök Hüseyinin evine geldiler. Gök Hüseyinin oğulları nereden bulmuşlarsa bulmuşlar, bir koç bulup kesmişler, ocağa

doldurdukları közlerin üstünde pişiriyorlardı. Büyük, kilim yer sofrası ortaya serilmiş, ocaktaki közlerin ışığında kilimin binbir renkteki nakışları balkıyordu.

Yemekten sonra, Gök Hüseyinden her birisi için bir kepenek istediler. Az bir sürede köyden kepenekler toplanarak getirildi. Her kepeneğin göğüslerinde yalım gibi ışılayan bir çift turuncu güneşi vardı.

Bunu iyi akıl ettin Hocam. Bu kepeneklerin içinde değil üç gün, on gün bile karın, fırtınanın arasında bekleriz de üşümeyiz. Çobanlar bunu iyi icat etmişler, kepeneklerin içi fırm gibi olur.

Fırın gibi olur, dedi Hoca.

Haklısın İnce Memed, bu adam bir zulüm kasırgası gibi geçiyor üstümüzden. Kudurmuş, Kanlıgedikte mi?

Kanlıgedikte, diye karşılık verdi Memed.

Çolak Eşkıya da Yüzbaşı Şükrüyü orada pusuya düşürmüş, öldürmüştü.

İnce Memed, gördün mü, der gibisine Hocanın yüzüne baktı.

Hoca, buna karşılık, “Allah yardımcımız olur inşallah," dedi.

Hep bir ağızdan, “İnşallah," dediler.

Bütün hazırlıklarını yaparak, bir akşamüstü Kanlıgediğe doğru yola düştüler. Kepeneklerini giyinip kayalıkların arasına yerleştiler. Öylesine yerleşmişlerdi ki, dışardan onları görmenin mümkünü yoktu. Onlar yerleşir yerleşmez kar yağmaya başlamış, kepenekleri kar altında kalmış, gözükmez olmuşlardı. Burada üç gün üç gece beklediler. Altlarındaki yoldan perperişan üç candarma bölüğü geçti. İsteselerdi bunların büyük bir çoğunluğunu, önlerinde atlara binili subaylarıyla birlikte öldürebilirlerdi. Eşkıyalığın geleneğinde çarpışma dışı pusu kurarak, ya da çarpışırken, çok zorda kalmadan candarmaya can alıcı kurşun sıkmak yoktu. Ferhat Hocaya kalsa Karafırtınayı bile pusuya düşürerek öldürmek istemiyordu. Ama, ne yazık ki Memede söz geçiremiyor Karafırtına Kanlıgediğe uğramasın, diye içinden dua etmekten başka bir şey gelmiyordu. Ve Memed, şahin gözleri uçurumun altındaki yolda, aşağıdaki düzlükte, karın üstünde belirecek kara lekeleri bekliyor, kafasında sarı güneş kıvılcımları, Zeki Nejadın göğsünde sallanan kırmızı şeritli altın İstiklal Madalyasının ışıltılarına karışarak savruluyor, o çelik ışıltısı gelip gözbebeklerine oturuyordu. Bir ancık bile gözlerini, belki kaçırırım, diye, yoldan ayırmıyor, yerinden de hiç kıpırdamıyordu. Eli de hep tetikteydi.

Beklediler, beklediler, sonunda Memed:

Hocam, dedi, “şu fakir fıkaranm da hiç mi talihi yokmuş. Zaten onların talihleri olsa bu halde kalırlar mıydı?"

Hoca içinden seviniyordu:

Gidiyor muyuz Memed?

Ne yapalım, elimizden ne gelir. Bekledik, bekledik gelmedi. Kim bilir bu adam hangi cehennemin deliğine girdi?

Uçurumdan yola indiler, iner inmez de bir bölük candarmayla karşılaştılar. Başlarında Karafırtına vardı. Eşkıyaları görür görmez, o kadar çabuk atından yere atlayıp siper tuttu ki, Memed geç kaldı, attığı kurşun eyerin kaşını sıyırdı geçti gitti. Vakit öğleydi. Çarpışmaları karanlık kavuşuncaya kadar sürdü. O gece, cebri yürüyüşle eşkıyalar Telli Kavak köyünü tuttular. Burada barınamazlardı. Arkalarında Sarı Sultanoğlunun adamları, Ağaların, Beylerin dağlarda besledikleri, korudukları öteki çeteler, dur durak vermeden onları izliyorlar, köylüler de onları şaşırtıyorlardı ya, İnce Memed çetesi nerdeyse, onları ters yöne gönderiyorlardı ya...

İnce Memed:

"Hocam," dedi, “birkaç aydır, kaça, kovalaya biz bittik. Biz buradan doğru Düldül dağına, Sırapınar köyüne gidelim, kışı orada geçirelim. Sırapmarda olduğumuz kimsenin aklına da gelmez. Bizi orada bulsalar bile, arkamız Düldül dağı, dağa çekilir, canımızı kurtarırız. Bu kepenek işini de iyi akıl ettik. Sırapınarlılar da yiğit, sağlam adamlar, ser verirler de sır vermezler."

Ferhat Hoca başta, öteki çeteler de bu düşünceye katıldılar. Gök Hüseyinin evinde birkaç gün kaldıktan sonra, ver elini Düldül dağı, dediler. Yolda üç tane kapı gibi fermanlı, soyağaçlı Dulkadiroğlu soydular, çok para aldılar, bu paralarla on beş köyün yoksulunu, babalan savaşta kalmışlarını donatabilirlerdi.

Sırapınar köyüne bir sigara içimlik yolları kalmıştı ki bir çobanın uyarmasına karşın, dibi çakıltaşlı kuru bir derenin içinde candarmalarla karşılaştılar. Çarpışma ıhırcık karanlıkta başladı ve öğleye kadar yoğun bir biçimde sürdü. Çarpışmada Sahan, Dursunun adamlarından birisi ve Temir vuruldu. Temirin vurulması Memedi de, Ferhat Hocayı da deliye çevirdi, artık attıklarını düştürüyorlardı. Karanlık basarken candarma çemberini yararak Sırapmar köyüne geldiler. Yaralıları köylülere bırakarak, köyün çobanlarıyla dağa çekildiler. Köylüler yaralıları, daha onlar köyden ayrılmadan, yakınlarındaki Karagül köyünde oturan Cerrah Nesimiye

götürdüler. Çobanlar diyorlardı ki bu Nesimi öyle bir cerrahtır ki, ölüyü diriltir. Kırkgöz Ocağından el almıştır. Bu Karagül köylüleri Karafırtına değil, onun şeytanı gelse, toptan ölmeden İnce Memedin adamlarını kimseye vermezler.

Candarmalar, ağa, bey çeteleri, adamları, Karafırtına Düldülün çakmaktaşından, boralı fırtınalı keskin kayalıklarında bile onların arkalarını bırakmadılar. Topal Aliyle Yel Veli iz sürdü. Candarmalar, onların gölgelerini bile göremediler. Yorgun, bitkin Düldül dağının yamaçlarından indiklerinde bir kısmının elleri, ayakları donmuştu. Bunun üstüne İnce Memed çetesi soluğu Konur dağda aldı. Bunu duyan Karafırtına deliye döndü. Bu ne çabukluktu. Birkaç günde, bu boranda fırtınada insan kuş olsa da Düldülden Konur dağına varamazdı. Karafırtına ilk kez şaşırdı ve İnce Memed çetesine hayranlık duydu. Bundan sonra da dehşet bir kovalamaca başladı. İnce Memed çetesi bugün Berit dağmdaysa, birkaç gün sonra Ahır dağlarından sesi geliyordu.

Sonunda Hoca da, Dursun da, ötekiler de yorulmuşlar, kıpırdayacak halleri kalmamıştı. Cerrah Nesiminin iyileştirdiği eşkıyalar da gelmişler çeteye katılmışlar, onlar da yorulmuşlardı. Bitkindiler. Memed de yorgundu ya, o durmak bilmiyordu. Karafırtınayla karşılaşmak için en küçük bir fırsatı kaçırmıyor, karşılaştıklarında da candarma duvarını aşıp ona ulaşamıyordu.

Sonra bir gün bir haberle dağlar dalgalandı, Karafırtına Miralay Azmi Bey Kanlıgedikte, candarmaların önünde atının üstünde giderken pusuya düşürülerek bir kurşunda öldürülmüştü. Köylüler, onu kimin öldürdüğünü görmüşler, biliyorlardı ya, bunu kendi kendilerine bile söylemiyorlardı.

İnce Memed çetesi köyünden gittikten sonra İlyas Çavuş, işin ardını bırakmamış, Kanlıgediğe giden yollara gözcü dikmiş, oralarda uçan kuşların bile haberini almıştı. Her şeyi hazırdı. Tüfeğini yağlamış, heybeler dolusu kurşunu yanına almış, atını eyerlemiş, ormana gitmiş, birkaç gün sabahtan akşamlara kadar ateş ederek elini alıştırmış, düşmanını, insanlığını elinden alanı beklemeye başlamıştı.

Bir gün sabah erkenden gözcü Veysel doludizgin gelerek, îlyas Çavuşun avlusunda atından atladı. Veysel, îlyas Çavuşun savaştan dönmeyen kardeşlerinden birisinin oğluydu, üzüntülü bir sesle, Karafırtınanın Kanlıgedik yolunda olduğunu söyledi. îlyas Çavuş, en güzel giyitlerini, şal kuşağını, sırmalı mintanını, çizmelerini sandıktan çıkardı, giyindi kuşandı, saatini yeleğinin cebine koydu, kösteğini göbeğinin üstüne sarkıttı,

bıyıklarını özenerek burdu, atına bindi, önce hane halkıyla helallaştı, sonra onun nereye gittiğini bilerek, onu uğurlamaya gelen köylülerle... Mavzerini omuzuna taktı, köyün içinden doludizgin çıktı. Kanlıgediğin arkasındaki dağa geldi, atını bir çalıya bağlayıp uçuruma indi, bir kayanın arkasına pusuya yattı, çok geçmeden Miralay Azmi Bey, al, soylu atının üstünde, candarmaların önünde gözüktü. Çok zayıf, kır bıyıklı, avurdu avurduna geçmiş, yüz çizgileri keskin, atının üstünde durmadan kıpırdayan bir kişiydi. îlyas Çavuş, onu görünce yüreğine bir acı düştü, acı yüreğine çöreklendi. Savaştaki Miralayı da tıpkı buna benziyordu. Mavi gözleri dupduruydu. Belki bunun da gözleri mavi, dupdurudur. Azmi Beyi yakından görmüştü ya, o karmaşıklıkta gözlerine bakamamıştı. Neredeyse tüfeğin namlusunu indirecek, salt savaştaki albayının anısına Karafırtınayı öldürmekten vazgeçecekti. Bunun önüne geçmek için, “O insanlığımı elimden aldı," diye çabuk çabuk birkaç kez konuştu. Daha da öfkelenmek, kendine gelmek için, “O, insanların insanlığını elinden alıyor, elinden alıyor," diye söylendi. Bu sırada da Azmi Bey, tam önüne gelmişti. Gez, göz, arpacık, îlyas Çavuşun tetiğe basan eli hiç titremedi ve Karafırtına Azmi Bey atından aşağıya sıyrıldı, boylu boyunca, ağzı yukarı yolun kayalıklarının üstüne serildi.

İlyas Çavuş, soğukkanlı, hiçbir şey olmamış gibi tüfeğini omuzuna aldı, uçurumu çıkmaya başladı. Arkasından ateş eden candarmalar onu sırtından vurdular. Kurşunu yiyen Çavuş kayanın üstüne kapaklandı kalktı, üç kere kapaklandı kalktı. Üstüne kum gibi kurşun yağıyordu, uçurumu çıktı, kayalık yamacı indi, atına zorla bindi, yelesine sarıldı. At onu doludizgin aldı köye getirdi, evinin kapısında durdu, îlyas Çavuş gözlerini açtı, oraya toplanmış kalabalığa şaşırarak baktı, atın başını çevirdi, altındaki kır at kana bulanmıştı, yönünü mor, karlı dağlara döndürdü, doludizgin sürdü, kalabalık onu apak yamaçlarda kara, küçük bir leke kalıncaya kadar izledi.

Bundan sonra îlyas Çavuştan hiçbir haber alınmadı. Atının da, kendinin de, o kadar aranmalarına karşın, ne ölüleri, ne de dirileri bulundu.

24

Ilık yeller esti. Güneş düzlükleri, dağları, koyakları doldurdu. Bütün yaratıklar uyandılar yuvalarından dışarıya çıktılar, tembel, uyuşuk, mest ılık güneşin altına serildiler. Çiğdem çiçekleri sapsarı tomurcuklarının ucuyla toprağı yardı. Birkaç sabah sonra da açılarak, toprağın yüzüne yayıldılar. Çalı diplerinde ince yeşil sapları üstünde boyunları bükülmüş mor menekşeler gözüktü. Kokuları, inceden inceye koyaklarda esti. Sümbüller kayalıkları yardılar, mavi bir bulut gibi ortalığa çöktüler. Yabangülleri açtı. Derken çimenlerle birlikte öteki çiçekler, bitkiler de bir göz açıp kapayıncaya kadar topraktan fışkırdı. Güneş ilk olaraktan doğuyorcasına, ıslak, terü taze dağların doruğunda açıldı. Binbir koku güneyden, kuzeyden, doğudan, batıdan geldi. Büyük, yaldızlı kelebekler, kırmızı, yeşil benekli, saydam kanatlı arılar, karıncalar, kurtlar, tilkiler, ayılar, böcekler, sansarlar, kirpiler sarhoş oldular kokulardan, yollara bellere saldırdılar. Kanallar, şahinler, öteki yırtıcı kuşlar, güvercinler, sarıasmalar, ibibikler, üveyikler yalpalayarak, çığlık çığlığa gökyüzünde kayarak, süzülerek, takla atarak, kendilerinden geçerek dolaştılar. Toprak, doğurganlığının en cömert günlerini gerinerek, mestolarak yaşıyordu. Bir sabah Hürü Anaya, İnce Memedin atının Alidağında olduğu haberini verdiler. Hürü Ana, yel yepelek oraya koştu. Atı, Alidağının yamacında çakmaktaşından, pul pul mor ışıltılı keskin bir kayanın doruğunda gördü. Dağ, dibinden doruğuna kadar, renk renk çiçeğe durmuş, Dikenlidüzü de ağzına kadar çiçekle dolmuştu. Tanyeri nin incecik, kokularla yüklü yeli esiyor, otları, çiçekleri dalgalandırıyor, dağlar, ovalar, koyaklar kokudan nennileniyordu. Hürü Ana, usul usul ayaklarının ucuna basarak, ata gözükmemeye çalışarak kayalığa tırmanmaya başladı. Kayalık, at pul pul mor ipiltiler içinde kalmıştı. Ana, yüreği çarparak atın yanına kadar çıktı, daha ata dokunmadan, ona dokunmaya korkuyordu, usul usul, sesini yumuşatarak, atı okşarcasına konuşmaya başladı. “Güzelim, yiğidim, tavşan sekişlim, elma gözlüm, kız perçemlim, sırma yelelim, yağız atım, senin gelişin iyi bir şeylere alamet. İnce Memedimden, Ali suretlimden, Genç Osman yüreklimden haber mi

getirdin, söyle bana, Hürü Anacık kurban olsun sana. Altı ay oldu da ondan ya iyi, ya da kötü bir haber alamadım. Candarmalar dağ gibi geçti üstümüzden. Kırdılar, kırfacan eylediler bizi, büktüler belimizi, kestiler dilimizi, başımıza yıktılar evimizi, kırdılar kolumuzu. İnce Memedim, o, Karafırhnanın hakkından geldi de, biz de tatlı canımızı kurtardık. Kurtarmaz olaydık, İnce Memedimizden olduk. Altı ay oldu, onun dirisinden de ölüsünden de bir haberimiz olmadı. Hürü Ana kurban olsun senin sürmeli gözlerine, Hürü Ana hayran olsun senin sırma yelelerine, bir deri bir kemik, kurşuna dizilen sen değil misin, ölüyken, köprünün alt başında, sana doğru gelen Kırkları dirilip silkinerek, bir kır küheyları olaraktan, şaha kalkarak karşılayan sen değil misin, onları karşıladıktan sonra bir alaca bulut gibi göğe ağarak, kasabaların üstünde dönerek kişneyerek zalimleri uykusundan uyandıran sen değil misin, sonra da varıp Köroğlunun Kıratının, Muhammedin binip de Allahımızı görmeye gittiği kız suratlı Burağının, çatal kılıçlı Hazreti Alinin Düldülünün, Genç Osmanın kelle koltuğunda üstünden inmeyerek dövüştüğü Arabının yılkısına karışan sen değil misin? Biliyorum hayırlı bir haber getirdin bana, tatlı canım kurban olsun yağız at sana. İnce Memedimden bana bir haber mi vereceksin? O Aladağda, kocaman bir ocağın başında şimdi oturuyor mu diyeceksin? Yaz bahar ayları gelince, çayır çimen topraktan yükselince, o, akça bulut gelip Kırkgöz Ocağının üstünde durunca, İnce Memedin de esen yeller ile burcu burcu kokarak, buralara, Hürüce Anasına geleceğini mi söyleyeceksin? Haydi, sürmeli gözlüm, sırma saçlım, ceren sekişlim, ondan iyi bir haber ver bana, bu kara canım kurban olsun sana."

Yerinden doğruldu, elini yavaş yavaş, dizlerinin üstünde yükselerek atın boynuna doğru götürdü, bir parmak ötede durdu, bir türlü elini atın boynuna dokunduramıyor, ona dokunur dokunmaz, gene uçup gideceğini sanıyordu. Sesini daha da yumuşattı, yüreğindeki bütün sevgisini sesine yükledi, bir süre daha konuştu. Artık böyle bir sesle, böyle bir konuşmaya dağ dayanmazdı, parmağını usulca götürdü atın boynuna sürdü. Bir tansık gerçekleşti, at yerinden kıpırdamadı.

Dizlerinin üstünden ayağa dikildi, avucunun içiyle atın bütün boynunu okşayarak yukarıya, atın kulaklarına kadar çıktı. At, öyle durmuş hoşarlanarak, güzel gözleriyle ona, sevgi dolu bakarak bekliyor, kaçmıyordu. Ama gene de Hürü Ana, onun hemen şu anda elinin altından kayacağını sanıyor, ödü kopuyordu. Hürü Ananın korkusu, eli atın alnına gelinceye kadar sürdü. Alnını uzun uzun okşadı, at olduğu yerde, biraz da

güler gibi, tanıdık, dost öyle duruyordu. Bir ara arka bacaklarını gerdi, meretini çıkardı, uzun uzun işedikten sonra birkaç kere karnına vurdu. Hürü Ananın korkusu iyice geçti, atı buradan çekerek nasıl indireceğini düşündü, yelesini tuttu, sağa döndü baktı, sola döndü baktı, onu çekerek aşağıya indirmenin bir mümkününün olmadığını anladı. Ata binerek, birlikte aşağı atlamayı düşündü. Bu bir adımlık yerde, bu çıplak ata nasıl binebilirdi ki... En sonunda, “Güzel at," diye buyurdu, “mademki, sen bana İnce Memedimden iyi bir haber getirdin, onun Aladağda olduğunu söyledin, belki de Binboğada, dedin, öyleyse in de beni aşağıda, bu kayalığın dibinde bekle." Atın sağrısına bir tokat attı, “Haydi." At süzüldü, aşağıya indi, iner inmez de başını çevirdi, keskin kayalığın doruğuna baktı, olduğu yerde de durdu kaldı. Hürü Ana çabucak aşağıya indi, atın yanma vardı, onu yelesinden tutup çekti, at arkasından uysal uysal geliyordu. Atı aldı getirdi, tek ineğini koyduğu küçük ahıra çekti, boynuna bir kıl örme ip geçirdi, yemliğe bağladı, tabana kuru otlar serpti, yemliğe saman doldurdu, at samanı yemedi. Yemezdi ya, bu at İnce Memedin atıydı, hem de kurşuna dizildikten sonra bir küheylan olaraktan dirilmiş göğe ağmıştı. Buna arpa gerekti, hem de taşsız, gıllıgışsız saf arpa... Bir telis çuval alarak dükkancı Darendeliye gitti, “Şunu arpayla doldur Darendeli," dedi, “evde çok değerli bir konuğum var."

Kim o? diye sordu Darendeli.

İnce Memedimin atı.

Gözün aydın, diye onu kutladı Darendeli. Çuvalı arpayla doldurdu. “Ana, bu arpayı da deftere yazıyorum."

Yaz, dedi Hürü Ana, oradan geçen bir delikanlıyı çağırdı, arpa çuvalını sırtına verdi, “Bunu bizim eve götür, ahır damının kapısının önüne koy," diye buyurdu, kendi de etekleri zil çalarak köyün içine daldı, önüne gelen kapıyı açtı, yağız atın macerasını olduğu gibi ev ev dolaşarak anlattı, daha o eve dönmeden damının önü köylüyle doldu.

Hürü Ana, eve gelir gelmez, ahıra koştu, atı ipinden tutarak dışarıya çıkardı:

Tanıdınız mı? diye sevinç içinde şakıdı. “İşte bu da İnce Memedimin yağızı. İnce Memedden haber getirdi. O, Aladağlardaymış. Kışı orada geçirmiş. Yakında da buralara inecekmiş. Bana bu yağız at bunu böylece söyledi. Kendisi de gitmiş kırk atlara karışmış, Köroğlunun, Zaloğlunun, Genç Osmanın, Alinin, çift boynuzlu İskenderin atlarına yoldaş olmuş. Korkmayın İnce Memedim sağ selametmiş. Ferhat Hoca da iyiymiş. At

bana dedi ki, bundan böyle köylülerin başına o kadar kötü zulümler gelmeyecekmiş."

İnce Memedin atının gelerek Alidağınm kayalıklarında üç gün üç gece beklemesi, bunu da duyan Hürü Ana ona gidince, bu yabanıl atın hemen teslim olması... Bunda bir hayır, bunda bir iş vardı. Köylüler, bütün acılarım, yaralarını, bütün zulümleri unutup sevinç içinde kaldılar. Bahar, birdenbire bütün hışmıyla patladı. Tomurcuklar, birdenbire açtı. Dağlar birdenbire çiçeklendi, köpürdü. Koyaklar, düzlükler, birdenbire çiçeklendi, köpürdü. Akarsular, pınarlar birdenbire çiçeklendi, köpürdü. Kokuyla yüklenmiş yeller, yıldızlar, gece, tanyerleri birdenbire çiçeklenip köpürdüler. Ve dağların başı ağardı, pul pul kıvılcımlandı, savruldu, ışıklar köpürdü. Ve Çukurovada toprak da deniz gibi köpürür ve Toroslarda ışık da deniz gibi köpürür.

Baharla birlikte Arif Saim Bey de yanında genç, yetenekli Binbaşı Nafiz Beyle kasabaya geldi. Nafiz Bey Arif Saim Beyin isteği üzerine büyük yetkilerle mücehhez kılınmıştı. Buyruğunda da istediğinden de çok candarma vardı. Kasabalılar Arif Saim Beyi Adana tren istasyonunda alayı vala ile karşıladılar. Dokuz otomobillik bir konvoyla, şimdiye kadar görülmedik bir törenle kasabaya girdiler. Binbaşı Nafiz Beyin oldum olası Arif Saim Beye, bu kahramana saygısı vardı, bu töreni görünce de büsbütün arttı. İsmet Paşa, Fevzi Paşa bile böylesine hiçbir yerde, hiçbir zaman karşılanmamıştı. Hele, Binbaşı o kürsüye çıkıp paralanarak, sorul sorul kanlar akıtarak nutuk atan öğretmene bayıldı. Eğer böyle dirayetli, her sözünde insanın yüreğini heyecandan ağzında hoplatarak, insanı cuşu huruşa getiren, ağzından söz yerine, yırtıcı kurtlar gibi kanlar saçan bir kişi Ankara, İstanbulda olsaydı, bir kerecik de kürsüye çıkmak fırsatını bulsaydı derhal milletvekili yapılır, Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden inmeyerek, vatansever kıvılcımlı sözleriyle yürekleri bir volkana çevirir, bizi Avrupanm hizasına kadar götürecek altın çağı açardı. O, kürsüden iner inmez, Binbaşı Nafiz koşarak gitti, ona sarıldı, öğretmeni birkaç kez, yürekten kutlayarak öptü. Onun bu vatanperverane hareketi Ağaları, Beyleri candan sevindirdi. Binbaşının hele duruşu, hele duruşu... Sarışın, görkemli bir kurda benziyor, parlak çizmeleri üstünde yaylanıyordu. Böyle çelik yay gibi yaylanan bir Binbaşıyı daha görmemişlerdi. Ve Binbaşı Nafiz gelmeden çok önce onun bir destan yaratacak kadar ünlü kahramanlıkları kasabanın afakini sarmış, yürekleri fethetmişti. Evet, o yaşlı Miralayın yapamadığını bu yapacak, bu nankör, bu hain, kendilerini düşmanın

pençesinden kurtaranlara başkaldıran köylülere, Allahın izni, Peygamberin şefaatiyle kan kusturacaktı.

Taşkın Halil Beyin evindeki görkemli şölen sofrası, İskenderundan getirtilmiş Fransız şarapları, Skoç viskileri, Rus votkalarıyla onları elpençe divan bekliyordu. Onlar şölene oturdular. Bir yandan da candarma, bitmeden tükenmeden çekilip geliyor, yeni Yüzbaşıyla, yeni Kaymakam onları kasabanın altındaki kumluk alana yerleştiriyorlardı. Bütün kasaba halkı, ellerinde çiçeklerle candarmaları karşılamaktan geri durmuyorlardı. Candarmaların ilden çıktığını duyan köylüler de ellerinde çiçeklerle, onlara öyle buyrulmuştu, candarmaları alkışlayarak karşılıyorlar, getirdikleri çiçekleri onların ayaklarının dibine, tozlu yollara serpiyorlardı.

Arif Saim Bey, biraz kafayı çekip yorgunluğu geçtikten sonra, ağzı kulaklarında:

Bu sefer suyu gözünden, yani kaynağından keseceğim. Bu, suyu kökünden kesme işinde muhterem Binbaşını da benimle mutabık kaldılar.

Estağfurullah, ne dernek efendim, emredersiniz. Siz bizim büyüğümüzsünüz. Siz emredersiniz, biz tatbik ederiz.

Teşekkür ederim.

Köylüler, bu suyu kesme işini çok iyi bilirler. Hususiyetle Toros dağlarının köylüleri. Toros dağlarının çaylarında, derelerinde, göleklerinde, pınarlarında çok alabalık olur. Hem de kırmızı benekli... Bu kadar lezzetli alabalık dünyanın hiçbir yerinde bulunamaz. Bu alabalıkları yakalamak dünyanın en zor işidir. Ağla, oltayla, tuzakla falan yakalanmazlar. Ancak, elini köklerin altına, kovuklara sokarak yakalayabilirsin. O da çok kaygan olan balığı çoğu kez elinden kaçırırsın. O zaman bizim kurnaz köylüler ne yaparlar, suyu gözden keserek yolunu değiştirirler. Sular çekilir, baliklar çakıltaşlarınm üstlerinde ya da küçük birikintilerde kalırlar. Köylüler de bu sular çekilmiş çakılların üstünde hoplayan balıkları toplarlar. Efendim, şimdi anlaşıldı mı, biz yarından tezi yok, alabalık harekatına başlayacağız. Yani, bütün Toros köylerini, aşağıya, Çukurovaya indireceğiz. İnce Memed yakalanıncaya kadar da onlara çıkış müsaadesi vermeyeceğiz. Dağlarda yapayalnız, suyu kesilmiş, yani köylülerin yardımlarından mahrum kalan İnce Memed de, alabalık gibi, muhterem Binbaşını tarafından çakıltaşlarınm üstünden kuyruğundan tutularak alınıverecek.

Arif Saim Bey sözünü bitirir bitirmez, dehşet bir alkış koptu. Yaşa, dediler. Bravo, böyle bir akıl ne Napolyonda, ne İskenderül Zülkarneynde, ne de Atillada, ne de Cengiz Handa var, dediler. Ve Arif Saim Beyin

koltukları kabardı, bu büyük, sonunda askeri okullarda ders olarak okutulacak, tarihe geçecek buluşundan kıvanç duyarak kadehini oradakilerin onuruna kaldırdı.

Ve gece yarısına kadar içen Arif Saim Bey, erken uyanacağı için yatak odasına çekildi, başını yastığa koyar koymaz da uyudu. Onu uyandırdıklarında daha gün doğmamıştı. Giyindi kuşandı, tıraş oldu, altın gözlüklerini taktı, saatinin altın köstekğini yelek ceplerinden göbeğinin üstüne sarkıttı, altın saplı bastonunu eline aldı, kasabanın alanına dimdik dikildi. Candarmalar, rap rap, rap rap, önünden geçtiler. Karayağızdılar, çelikleşmiştiler, gözleri yırtıcı kuş gözleri gibi ileriye bakıyordu. Göğüsleri tunçsiperdi. Her birisi, Toros köylüsüne saldırır saldırmaz, derakap parçalayacak bir kaplana benziyordu. Ve de alabalık hareketi böylece başladı.

Bir iki gün içinde ilk dağ köylerine ulaşan candarmalar süngü takıp, köylere hücum ettiler, daha köylülere, nedir, ne oluyor, demeye vakit bırakmadan, onları yayan yapıldak, yatakları sırtlarında Çukurova yoluna düşürdüler, candarmalarm korumasında, uzun ağıtlar, ilenmeler, çığlıklar, iniltiler gökleri tutarak düze indirildiler. Dağlara çıkan yollar tutulmuş, candarmanm haberi olmadan ne yukardan bir tek kişi aşağıya inebiliyor, ne de bir tek kişi aşağıdan yukarıya çıkabiliyordu.

Kimi köylerde candarmalar, hiç beklemedikleri direnmelerle karşılaşıyorlar, direnmeden dolayı çılgına dönen Nafiz Bey, o köyü yakıp yıkıyor, yerle bir ediyordu. Kimi köyler de, candarmanm zulmünden korkarak, candarma daha köylerine ulaşmadan öteberilerini, yiyeceklerini alarak Çukurovanm yolunu tutuyorlardı. Yollarda, böyle kendiliklerinden yollara düşmüş köylülerle karşılaşınca Nafiz Bey kıvançlanıyor, böylesi köylüleri ödüllendireceğini söyleyerek adlarını alıyordu. İnce Memed yakalanır yakalanmaz, dağlara ilk salmıverecek kişiler bunlardı. Kimi köyler de köylerini boşaltıp kuş uçmaz, kervan geçmez ormanların kuytuluklarına sığmıyordu. Köylüler, bu Çukurovaya indirilerek, oraya hapsedilme işinde büyük deneylerden geçmişlerdi. Kozanoğlu başkaldırmasının ardından da böyle olmuş, yüz binlerce kişi, dağ ve yayla insanı Çukurova bataklıklarının arasına, sıtmanın, sıcağın, öteki salgın hastalıkların kucağına atılmış, bunların yarıdan çoğu ilk aylarda ölmüşler, geriye kalanların bir bölüğü de maldan mal, paradan para, kızdan kız rüşvet vererek canlarını dağlara atarak yaşamlarını, ilerici, öfkeli bir Vali dağlardaki damlarını başlarına yıkıncaya, köylerini böyle, bugünkü gibi,

candarma korumasında Çukurovaya indirinceye kadar sürdürmüşlerdi, sıcaktan, sıtmadan gene kırılmış, gene maldan mal... Sıtmanın, öteki salgın hastalıkların, bu amansız iskanların ağıtları, türküleri daha belleklerdeydi ve kış gecelerinde ocak başlarında, yaz aylarında pınar yörelerinde söyleniyor, Kozanoğlunu yenen Derviş Paşaya, o ilerici, dağlara düşman Valiye lanetler yağdırılıyordu.

Buralarda dağlar da deniz gibi dalgalanır ve dağlar da deniz gibi köpürür.

Yolları belleri Çukurovaya inen, kaçan, sürgün edilen insanlar doldurmuştu. Geçitlerde, köprülerde yığılışan köylüler, oralarda günlerce bekliyorlardı. Toroslar feryadü figandı, Kuyucu Murat Paşa, Kozanoğlu günlerindeki gibi.

İnce Memedden epeydir bir haber alınmıyordu ya, atı gene ortadaydı. Onu batıda Gülek Boğazı köylüleri, al bir yalım gibi Demirkazık doruğundan kopmuş Çukurovaya süzülüp inerken görmüşlerdi. Al atın yalım gibi gölgesi toprağı yalıyor, kişnemesi dört köşeden duyuluyordu. Güneyde gözüken kır at, ta ötelerde, uzakta, Akdenizin mavisinden tüter gibi şahlanarak yükseliyor, şişen, ışıkla dolmuş yelken bulutlarıyla birlikte Toroslara ağıyor, gölgesi toprağa apak düşüyor, kişnemesi çakmaktaşından kayalıklarda yankılanıyordu. Doğuda günle birlikte, tanyerlerinin ışığına boğulmuş, yalp yalp ederek bir doru at donunda doğuyor, gölgesi koyaklardan, ormanlardan bir ışık seli olarak akıyor, kişnemesi dağları sarsıyor, geliyor, Düldül dağının doruğunda duruyordu. Ve kuzeyden, oylum oylum kara bir duman gibi tüten at, bozkırdan yukarıya ağıyor, Erciyasm tepesinden koparak güneye, dağlara kayıyor, gölgesi kayalıkları oyuyor, kişnemesi bozkırdan sularla, rüzgarlarla birlikte akarak geliyor, Dikenlidüzünün göğüne çakılıyordu.

Kışı Akçadağm eteklerinde geçiren İnce Memed çetesi, olanı biteni haber alınca son hızla Dikenlidüzüne yürüdü. Yolda, çoban kılığına girmiş habercilerden her şeyi anı anma izleyebiliyorlardı. Karafırtınadan sonra öyle bir fırtına gelmişti ki Torosa, fırtına derim sana. Topal Aliden gelen habercilerin haberleri de işi iyice pekiştiriyordu. Bütün Toros dağları köylerini Çukurovaya taşımak akıl almaz bir şeydi. Ve kasabaya oturmuş, Arif Saim Bey bunu kuruyor, Torosta bir tek insan, yerde yürüyen karınca, gökte uçan kuş kalmayacak, hepsi Çukurovaya inecekler, diye buyuruyordu. Yardım ettikleri, bağırlarına bastıkları İnce Memed o dağlarda tek başına aç susuz kalacak, Binbaşı Nafiz Bey de onu dalında oluşmuş armut gibi toplayacaktı.

Bunları duydukça İnce Memedin öfkesi artıyor, duymuyor, görmüyor, düşünemiyor, öfkesine kendisini kaptırmış ha bire yürüyordu. Ötekiler arkasından zor yetişiyordu. Bir gün, sabaha karşı, tanyerleri ışımadan kendilerini Değirmenoluk köyünde, Hürü Ananın evinin önünde buldular. Hürü Ana onların geleceğini biliyor, kulağı kirişte uyumamış, bekliyordu. Daha onlar eve yaklaşmadan kapıyı açtı, koşarak geldi Memede sarıldı:

Hoş geldin yavrum, yiğidim, senin atın da burada, o uçan, göklerde dolaşan kır at değil de, o doru olanı, Düldülün doruğuna konanı değil de, o günbatıda şavkıyan al at değil de, Akçadenizden bulutlarla birlikte yekinen de, denizden çıkan da değil de, hani o ateşi görünce fır dönen deli at var ya, işte o at burada. Geçen gün geldi, ben de onu yakaladım, getirdim ahıra bağladım.

Demek yakalandı sana o at, demek ha! O at, Seyrana da yakalanmıştı, biliyorsun ya Ana. Ama o at, bir köyde, bir ahırdaydı...

Biliyorum, biliyorum kurban olduğum. Hele gelin içeriye. Işığı, ocağı yakmış da sizi bekliyordum. Durun, hemen bir kuzu, bir koç aldırayım da... Şimdi siz acınızdan ölüyorsunuzdur.

Doğrusunu istersen ölüyoruz Ana.

Hürü Ana hemen dışarıya çıktı, birkaç adam çağırdı evlerden. Adamlar da Hürü Anaya uyarak uyumamış, çeteyi beklemişlerdi. Hemen geldiler. Birkaç koyunla, iri bir koçu çoktan hazırlamışlardı, kestiler. Hürü Ananın ocağını gürleterek, etleri közlerin üstüne atarak eşkıyaların karınlarını doyurdular. Közdeki et, yanmış yağ kokusunun dumanı sabahın alacasında bütün köyün üstünü kapladı. Köylüler, burun delikleri iştahla açılarak yataklarından fırladılar, geldiler Hürü Ananın avlusuna doluştular. İnce Memed, avlunun ortasına büyük bir ateş yakılmasını, bütün köylüler doyuncaya kadar koç kurban kesilmesini buyurdu. Ferhat Hoca, bir delikanlıyı köşeye çekip eline kurban paralarını saydı.

Sizin başınıza çok iş açtım, dedi İnce Memed, “sonuncusu da, yerinizden yurdunuzdan oluyorsunuz."

"Yeter ki senin canın sağ olsun İnce Memedimiz, bu da geçer," diye karşılık verdiler.

"Ne zaman yolculuk?"

Dün candarma geldi, bu sabah...

Hele bugün bekleyin. Gün doğmadan neler doğar.

Bekleriz İnce Memedimiz, gün doğmadan neler doğar.

İnce Memed, eğildi, sağ yanındaki Hürü Ananın elini öptü:

Ana gidiyoruz.

Biliyorum, dedi Ana gülerek. “Allah gazanı mübarek etsin. Sen gelene kadar atını hazırlayayım mı, eyerleyip gemleyim mi?"

Hazırla Ana.

Eşkıyalar kalabalığı yararak dışarıya çıktılar, Alidağının yolunu tuttular. Ortalığı bol güneş doldurmuş, Alidağının yamaçlarında açmış çiçeklerin kokuları esen ılık yele karışmıştı. Koygun bir koku dalga dalga dağdan ovaya iniyordu. Gün batana kadar bir koyakta beklediler. Gün boyu bir haberci geldi, bir haberci gitti. Candarmalar, köyleri boşaltarak geliyorlardı.

Kardöken Boğazına ne dersin Hocam?

İyi derim oğlum.

Cephanemiz yeter mi?

Yetecek kadar var.

Haydi öyleyse.

Gün batmadan Kardöken Boğazına geldiler. Boğazın her iki yanı da yüksek keskin kayalıklardı. Boğaz aşağıya indikçe de darahyordu. Aşağıdaki yoldan ancak bir atlı, iki insan yan yana geçebilirdi.

Vurmaya mı Hocam?

Sen bilirsin yavrum. İlk ateşi açacak sensin.

Bu da öteki gibi zalim mi?

Bunların hepsi de zalim olmaya zalim ya, bunların hepsi de bir çarktan çıkmış gibiler ya, gene de sen bilirsin. Sanırsam biz bunları zor tüketiriz.

Zor tüketiriz Hocam.

Gün batıya yıkılmış inerken Nafiz Bey al atının üstünde gözüktü. At görkemli, sağlıklı bir attı ve yürürken oynuyordu. Onun arkasında Yüzbaşı Gavur Ali, teğmenler, onların arkasında da Asım Çavuş. Asım Çavuşun kurnaz gözleri hep boğazın kayalıklarına bakıyor, kuşkulanmış olacak ki gözlerini önüne hiç indirmiyordu. En arkadan da ucu bucağı gözükmeyen sayısız candarmalar geliyorlardı. Binbaşının atı oynayarak, kuyruk, baş sallayarak, sağa sola dönerek, tam Memedin altına, tüfeğinin namlusunun ucuna geldi. Memed tetiğe dokundu, Binbaşı atıyla birlikte tekerlendi. Kayalardan aşağıya, aşağıdan yukarıya bir cayırtıdır koptu, ortalık cehenneme döndü. Asım Çavuş, sanki hiçbir şey olmuyormuşçasına yukarıya, kayalıklara baka baka, Binbaşının düştüğü yere koştu, onu aldı, kayalığın dibine, kurşun erişmeyecek bir yere götürdü:

Yaranız bacağınızdan Binbaşım, belli ki sizi öldürmeye atmamış. Yoksa İnce Memed çok nişancıdır. Yoksa böyle iki adımlık yerden...

Gene korunmasız, elini kolunu sallayarak, sağlıkçıya gitti, ilaçlar, sargılar aldı döndü.

Çok yaralı var Binbaşım, öldürmeye atmıyorlar. Sandığımızdan da kalabalıklar. İyi ki öldürmeye atmıyorlar, yoksa çok can kaybımız olurdu.

Şimdi ne yapacağız Çavuş?

Teslim olursa İnce Memed, size?

Onu astırmamaya çalışırım Çavuşum.

Bir deneyeyim mi?

Dene Çavuşum, kötü kısıldık, yoksa elimizde sağlam candarma kalmayacak.

Asım Çavuş, ortaya çıktı, soğukkanlı:

Kesin ateşi, dedi, “İnce Memede birkaç sözüm var."

Ateş hemen, iki yandan da kesildi.

Beni dinle İnce Memed. Bağırmasına gerek yoktu, burada fısıldasa orada İnce Memed duyardı. “Binbaşının sen canına kıymadın. Candarmalara da kıymıyorsun. Miralay Azmi Beyi de senin öldürmediğini biliyoruz. Onu İlyas Çavuş öldürdü. Bunu Binbaşı Nafiz Bey de biliyor. Bizim Binbaşı yiğit adamdır, sözünün eridir. Teslim olursan seni astırmayacak. Belki de seni affettirir."

Sen de biliyorsun Çavuşum, ben teslim olmam. Teslim olsaydım bile ben bu adama teslim olmazdım. Böyle bir adam, koca bir Toros ülkesinin köylüsünü, başa çıkamadığı bir eşkıya parçası için yerinden yurdundan edip, kan kusarak sıtmadan kırılsınlar diye Çukurovanm bataklıklarına gömülmeye gönderir mi?

Binbaşı Nafiz Bey göndermiyor Çukurovaya onları. Bizim Binbaşımız böyle işler yapmaz. Emir aldı o, emir. Teslim olacaksan, böyle bir adama olmalısın. Kellesi gitse de, söz verince seni astırmaz.

Kim vermiş ona bu emri, niçin dinliyor, bak ben emir dinliyor muyum, üstelik o okuryazar, Binbaşı, Hanyayı Konyayı, dünyayı biliyor, böyle bir emri, emir olsa da insan olan insan dinler mi? Ona kim vermiş emri, yalan. Kimse böyle bir vicdansızlığı yapamaz. Yalan, yalan, inanmam.

Arif Saim Bey benim yanımda verdi ona emri. Arif Saim Bey, Arif Saim Bey. Biliyor musun, biliyor musun, kasabada oturmuş senin kelleni bekliyor.

Çekil Çavuşum aradan, bir kör kurşun değmesin sana.

Cayırtı, deminkinden de daha yoğun başladı. Asım Çavuş Binbaşının yanına gitti. Binbaşının yüzü sapsarıydı.

Teslim olmuyor Binbaşım.

Haklı. Ben olsam, küçücük bir eşkıya için, bir ülke kadar büyük bir bölgenin insanını sürgün eden bir insana teslim olmam. Demek beni bunun için, aşağı gördüğü için, tenezzül etmediği için öldürmedi. Elini Asım Çavuşa uzattı, gözleri yaş içinde kalmış, onuru kırılmıştı. “Tut, beni kaldır da buradan gidelim açık açık, nasıl olsa benim gibi bir düşmanı öldürmeye tenezzül etmeyecek."

Asım Çavuş onun koluna girdi, korunmasız, taşların arasına sığınıp kalmış candarmaların aralarına sürükledi.

Ateş sürüp gidiyor, arada sırada, bacağından kurşunu yiyen bir candarmadan bir çığlık yükseliyordu. Ortalık kararınca bu cayırtı durdu başladı, başladı durdu.

Karanlık kavuşurken İnce Memed:

Hocam, dedi, “bunları burada, başınıza bir iş gelmeden ne kadar tutabilirsiniz?"

"Ancak bir gün daha."

Bu bana yeter mi Hocam?

Yetmez, dedi Hoca, “dayanacağız. Bunları, şu aşağıdakileri, burada beş gün bile tutarız ya bana öyle geliyor ki yarın öğleye kadar yeni kuvvetler gelip bizi arkadan çevirecekler. O zaman da hiçbirimizin buradan kurtulmasının mümkünü yok."

"Yok," dedi Memed boynunu bükerek. “Öyleyse ben de kalıyorum."

Sen gitmelisin oğlum, dedi Hoca, “böyle bir insaniyetsizliği onların yanma koymamalıyız. Sen gitmezsen olmaz. Yoksa bu köylünün yüzüne bir daha nasıl bakarız. Haydi yolun açık olsun. Biliyorsun, böyle bir dünyada bin kez ölmeden bir kez dirilemezsin. Atalar bunu boşu boşuna söylememişler."

Teker teker kucaklaştılar, helallaştılar, İnce Memed, bir dağ keçisi gibi kolaylıkla dağdan indi, çarpışmanın cayırtısından dağlar yankılanıyordu, gece yarısına doğru Değirmenoluğa, Hürü Ananın evine geldi. Hürü Ana onu bekliyor, sofra açık duruyordu. Tüten yemekler sofraya kondu. Yediler doydular. İşte o zaman Memed, Hürü Ana sofrayı kaldırırken, evin toplandığının farkına vardı:

Ne o Ana, dedi, “toparlanmışsın?"

Toparlanmayıp da ne yapacaktık yavrum. Bak Alimin tasvirini aldım götürüyorum. Bu Alim var ya, sana çok yardım etti, seni korudu. Bundan böyle de koruyacak. Ben de köylüyle birlikte Çukurovaya ineceğim, oradan

da Seyranımın yanına kaçacağım. Ama bu köylülere yanıyor yüreğim, düşüyor da közlerin üstüne kavruluyor. Bu Çukurovada kırfacan girecek onlara. Büyükleri bilmem ama hiç çocuk kalmayacak. Bu sefer gördün mü köylüyü?

Gördüm Ana.

Hiç mızırdanmadılar, Sefil İbrahimin oğlu Abdi Ağayı, Ali Safayı, Çiçekli Mahmudu öldürmüş de zort atıyor, demediler. Bizi sürgüne gönderiyor, hepimizi öldürdü, diye kargış etmediler. Arkandan da konuşmadılar. Allah, bizim ömrümüzden al da İnce Memede ver, dediler, alkışlar kopardılar. Köylüler sana çok güvendiler. Keski, Toros ülkesi cehenneme, sürgüne gönderilirken sana sövselerdi.

"Keşki sövselerdi."

Yerin dibine geçirselerdi.

Geçirselerdi.

Seni öldürmeye kalksalardı.

Keşki Ana.

Senin yerlerini Hükümete haber verselerdi.

Keşki Ana.

"Hiçbir şey yapmıyorlar. Seni başlarına taç etmişler de, İnce Memed, diyorlar da başka bir şey demiyorlar. Şimdi çıksan da ortaya şu senin yüzünden sürgüne gönderilen koca Toros ülkesine desen ki, benim için toptan, şu uçurumdan aşağıya atılıp öleceksiniz. Gözlerini kırpmadan atılır, ölürler. Şu koca Toros ülkesine kalksan da desen ki, haydiyin, yürüyelim şu Çukurovamn üstüne, silahların, topların üstüne, etten kale olur, yürürler. Söyle bakalım, şimdi ne yapacaksın oğlum, Memedim, Aliye de çok yalvardım, bu iş başımıza gelince, Allah canımı al da İnce Memedimin bu durumunu bana gösterme, dedim. Ağlamaya başladı, dizini döverek: “"Ben ne yapayım şimdi, Ali de, Allah da bana yardım etmedi, ben ne edeyim şimdi, ben nasıl ellerin yüzüne bakayım. Ben nasıl edeyim de yerin dibine geçmeyim... Ah, Ali, aah, aaah, çatal kılıçlı da, kendi ölüsünü kendi taşıyan Ali aaah, sana güvendim de bana yardım etmedin."""

Dur Ana, dedi Memed, tok, güvenli bir sesle. “Dur Ana ağlama, dur Ana üzülme. Dur Ana, dur bekle ki, kim bilir, belki... Her tepeden bir gün doğar."

Hürü Ana ağlamasını kesti, başörtüsünün ucuyla gözlerini kuruladı, gülümsedi.

"Kusuruma bakma oğlum, herhalde çok yaşlandım da gözyaşlarımı tutamıyorum. Ama bunların ettiklerini hiç içim götürmüyor, yutamıyorum. Bunların şu Toros ülkesine yaptıkları, bir eşkıyacık için, insanlığa sığmaz. Onlar beni sürgün etmezseler de, gene de ben, bundan sonra buradan başımı alır da Seyranımın yanma giderim."

Git Ana, Seyranı yalnız bırakma. Çocuk da...

Hele şu iş bir... Belki de bizi sürgün etmezler. Ferhat Hoca, öteki yoldaşların?

"Çarpışıyorlar."

İyi ki sen geldin. Onları öldürecekler. Ben kendimi bildim bileli eşkıya kısmı bu kadar uzun çarpışmaya dayanamaz, hep öldürülürler.

Ferhat Hoca dayanır.

İnşallah.

Azıcık uyumuşlardı ki bir ayak tapırtısına Memed uyandı, silahını kaptı, dışarıya anahtar deliğinden baktı:

Kim o?

Benim, dedi, yeni kartalmış bir ses, Memed Müslümü sesinden tanıdı, kucakladı. İçeriye geçtiler, Hürü Ana onu görünce sevincinden deliye döndü, “İstemem, istemem," diye bağırdı. “Ben buralarını istemem. Sen beni hemen al da Seyranıma götür. Evi barkı batsın, çulu çaputu, mitili barhanası yerin dibine geçsin. Ben bu evde her şeyi bırakır da bir tek Alimin tasvirini, bir de İnce Memediminkini alır da giderim."

Birdenbire aklına geldi, başını dövmeye başladı:

Vay benim akılsız, kesilesice kara başım, insan hiç unutur mu? Gitti, çabuk çabuk, sardığı kilimlerden, keçelerden İnce Memedin, bulutlar üstündeki atına binili resmini getirdi, “Bak, sana tıpkı, tıpkı senin gibi benziyor. Ben bunu Hazret Efendiye yaptırdım. Oğlumun gül yüzü kıyamete kadar kalsın, insanlar onun gül yüzünü görsünler de sevinsinler, diye."

İnce Memed, resme daldı, sevindi, içine onu uçuran bir sevinç ışığı doldu.

Bir de şu sürgün işi...

Olmayacak Ana, diye bir top sevinç olaraktan ayağa fırladı. “Olmayacak, olmayacak Ana."

Yerine geri oturdu.

Müslümün gözleri ışıladı:

Size bir haberim daha var. İnce Memedin bir oğlu oldu. Adını da İbrahim koydu Seyran Bacı. İnce Memedin babası olurmuş.

Ana, o kadar sevinmişti ki yutkunuyor, yutkunuyor konuşamıyordu. Dili damağı kurumuştu. Memed de konuşamadı.

Epeyi bir süre geçtikten sonra Ana ayağa kalktı, kalçalarını kıvırarak, parmaklarını şakırdatarak göbek attı:

Şükür Allahıma, dedi. “Alim sen de sağ olasın, yiğidim, çatal kılıçlım."

Memede döndü:

Ben yarından tezi yok gidiyorum. Tez günde İbrahimimi, sefil İbrahimimi görmeliyim. Bundan sonra bağlasalar duramam. Onu dizlerime yatırıp nenni çalmalı, şu dağların kokusunu, çiçeğini, bulutunu nennilerimlen ona götürmeliyim. Yarın, yarın...

Ana, beni beklemeyecek misin? Bir işim var, hemen gider, sana geri gelirim. Çok bekletmem seni. Sen de ondan sonra gidersin.

Olur yavrum.

Hürü Ana boynunu büküp dudaklarını sundurdu.

Memedle Müslüm ocağın başında fısırdaşmaya başladılar. Bir ara, Hürü Ananın kulağına, bir Topal Ali, sözü geldi. Ana yerinden fırladı, yırtıcı bir kuş gibi gitti Memedin yakasına yapıştı:

Öldür onu, o Topalı. Sen de o Topalı öldürmezsen, ben de sana analık hakkımı helal etmem. O kadar adam öldürdün, bunu da öldür. Sen öldüremezsen o Topal solucanı, söyle de Müslüm öldürsün.

Müslüm Topal solucanı öldüreceğine, bin dereden su getirerek Anayı inandırdı, Memed de yakasını onun elinden kurtarabildi.

Biz gidiyoruz Hürü Ana.

Olmaz, azıcık durun. Bir kahvaltı... Çay, tereyağ, bal...

Kalktı, sofrayı çabucak kurdu, çayı demledi, sütü kaynattı.

Kahvaltı çabucak bitince Hürü Ana, Memedin önüne getirdi bir torba koydu, “Al bunu," dedi gülümseyerek.

Bu ne Ana?

Nar, dedi Ana, genç bir kız gibi şakıyarak. “Senin için toplamış saklamıştım. O narlardan. Her birisi... Pembe, pembe... Dişleri parmak kadar, parmak kadar."

Memedle Müslüm dışarıya çıktılar. Dışarda ayaz vardı. Alidağının doruğu yıldız içindeydi.

Atın nerede?

Atı, aşağıya koyun damına çektim. Silahım da orada.

Hürü Ana İnce Memedin atını ahırdan çekti getirdi, dizgini onun eline uzattı. Dizginin sırmalı olduğunu Memed, bu sabaha karşının alacasında bile fark etti. Eyer de savatlı, sırma işleme bir Çerkeş eyeriydi.

Sağ ol Ana.

Eğildi, elini aldı öptü, ata atladı, Müslüm önde, Memed arkada koyun damına geldiler. Müslümün atını aldılar, Çukurovaya doğru sürdüler. Bugün ormanlardan giderek eteklere kadar inecek, gece de Narlıbahçeye varacaklardı.

Silme karanlıktı. Belli belirsiz bir çiselti geceyi ıslatıyordu. Yolu kısaltmak, candarmayla karşılaşmamak için Anızlmm kese yoluna saptılar. Gittikleri çiğir dardı ya, daha az inişli yokuşluydu. Atlarını üzengileyip, başlarını bıraktılar. Sert yeli yararak ilerliyorlar, her iki yanlarından orman karanlık, yoğun bir su gibi uğuldayarak akıyordu. Önlerine bir su çıktı, atların başlarını çekmediler, suyu hızla geçtiler. Ayakları, bacakları ıslandı. Uzakta, güneyde, gökyüzünün ucunda bir parlak yıldız gözüktü. Yıldızın gözükmesiyle yitmesi bir oldu. Islak gece, karanlık orman da onlarla birlikte sert rüzgarları yararak akıyordu. O parlak yıldız bir daha gözüktü, sonra da göğü bir uçtan bir uca yaldızlayıp biçerek yitti. “Gördün mü?" diye sordu İnce Memed. “Gördüm," dedi Müslüm, “baksana orada, tanyıldızı yalbırdayıp duruyor." Yeri göğü almış bir kuş cıvıltısının arasından geçtiler. O kadar uzaklaşmalarına karşın kuş cıvıltıları uğuldayarak arkalarından geliyordu. Kuş cıvıltıları kesilirken o yıldız gene gözüktü, bir uçtan bir uca geceyi yaldızlayarak ağır ağır aktı gitti.

Ben bunca yıl dağda kaldım, hiç böyle bir yıldız görmedim, dedi Müslüm.

Ben de görmedim, diye ona karşılık verdi Memed. “Bu, tanyıldızı değil."

Bunda bir iş var, bu yıldızda.

Olmalı, dedi Memed.

Altlarındaki atlar, ıslak, ağır gecenin içinden su gibi akıyorlardı. Yıldız gene gözüktü ve çisentili gece birden top gibi patlayan bir gürültüyle sallandı. Kuş cıvıltıları, at kişnemeleri, köpek ürüşmeleri, bağrışmalar, ezan sesleri, ağıtlar, biribirine karıştı. Gecenin altından, yıldızın yaldızladığı yerden, tanyerlerinin ucundan ışıklarla yunarak tepeden tırnağa çamura bulanmış, baştan ayağa toza batmış, yalnız gözleri, dişleri ışılayan büyük bir kalabalık çıktı, çam ormanlarının, kayalıkların, çınarların, pembe çiçeğe durmuş ağmağaçlarının arasından geçerek, büyük, uzun koyağın dibine serilmiş çakıl taşlarının üstünden akarak ovaya indiler. Karşılarındaki göğü

yaldızlayan yıldız, bir görünüp bir yitiyordu. Çeltik tarlalarından, uzun tozlu yollardan, yılanlı, mor devedikenli kuru dereden geçerek, üstlerini, turuncu portakalların pıtırak gibi sardığı bir portakal ağacı ormanına düştüler. Karşılarında büyük ışıklarla köpüren apak olmuş denizi gördüler. Yıldız geldi, denizin az yukarısına, köpüren mavinin üstüne tünedi, yalp yalp etmeye başladı. Bir püren kokusu aldı ortalığı. Denizin mavi köpüklerinden ak atlar fırladılar kıyıya, ışıkla dolmuş, kabarmış, usul usul yükselen ak yelken bulutlarıyla koştular, bulutlar, atlar biribirlerine karıştılar, ovaya sürdüler. Binlerce nal parladı söndü, parladı söndü ovada, ova sütbeyaz oldu bir anda, toynakların tapırtıları altında... Kartallar uçtu Gavur dağından, uzak deniz dağın altına kadar geldi. Dağın tepesinden, yeşilin ucundan kırmızı mor bir ışık koptu ve koyaklardan silkinerek doru atlar şaha kalktılar, ovaya aşağı bir yalım seli gibi, arkalarında tanyerlerinin ışığını sürükleyerek indiler. Günbatıya döndü kalabalık, Gülek Boğazının önündeki kayalıklarda durdular, kayalıklardan su gibi, yalım gibi sünerek al atlar fışkırdılar, Aladağm ala karlı aydınlığını sürükleyerek, Anavarzanın kapısında durdular ve yağız atlar geldiler kuzeyden, bozkırdan, dağların arkasından, alımlı, güzel, dumanlı, oylum oylum ateşli Erciyasın, Hasan dağının karlarında kapkara tüylerinde pul pul ışıltılar Misisin önünde yığılışıp kaldılar. Yalım yeleler, bulut, mor duman, mavi deniz yeleler, kuyruklar biribirine karıştı. Konaklar evler yıkıldı. Deniz kabardı, büyüdü, çok maviledi, üstünde bir tek, çok ışıklı kanatlarını hiç kıpırdatmadan süzülen bir tek martı kaldı. Orman uğulduyor, kuş sesleri ormanı doldurmuş, cıvıltılar tüm geceyi almıştı. Karanlık sallanıyor, yağmur çiseliyordu. O, gecenin ucundaki yıldız gene doğdu. Orada, gün ışığı vurmuş dağın doruğuna oturdu kaldı. Kalabalık, atlar, püren kokusu, kuş cıvıltısı, mor bir çınar yaprağı kasabanın üstüne yürüdü, konakları yıktılar. Dulkadiroğlu fermanlarını ayaklar altına aldılar. Hazret Efendi caminin şadırvanında boyalı ellerini yıkıyordu. Öğretmen Zeki Nejad minareye çıktı, başladı konuşmaya. O konuştukça kalabalıklar, atlar, yıldızlar dalgalanıyor, öğretmen Zeki Nejadın yakasındaki altın madalya dalgalanıyordu. Öğretmen Zeki Nejad minareden indi, bir kır ata bindi, sürdü. Kalabalıklar, ak bulutlar, püren kokusu, tek martı, Yedi Memedler, Ferhat Hoca, Sahan, Temir, Dursun, Kasım, Memed Çocuk arkasından yürüdüler. Şu mor dağların ötesindedir, Fırat suyu, yeşildir, mavidir, sapsarıdır. Fırat suyunun kıyısına geldiler. Doğudan bir kalabalık tozu dumana katarak, Fırat suyunu yararak, kurutarak onlara geldi katıldı.

Üstlerinde bir, kocaman kanadını açmış bir kartal dönüyordu. Başlarında öğretmen Zeki Nejad, Teğmen Şahin, eşkıya Karayılan yürüdüler. Erciyasın dibinde onların yollarını candarmalar kesti, çoktular, ama kalabalık daha çoktu, candarmalar kalabalığın arasında kaldılar, bir daha gözükmediler. Bozkırdan, yerden biter gibi, gökten yağar gibi yer götürmez bir kalabalık daha çıktı. Erciyas dağından yeleleri, kuyrukları savrulan binlerce bulut gibi atlar indi. Bozkırı, gittikçe kalabalıklaşarak, sağdan soldan gittikçe kollar alarak, büyüdüler, yer götürmez bir kalabalık oldular, bozkırı doldurdular, Konya şehrinin geldiler önünde durdular. Karşılarına demir donlular, çelik zırhlılar çıktılar. Onlar da çok kalabalıktılar. Önce onların üstüne yeleleri savrulan atlar, sonra tek martı, sonra deniz, sonra orman, ardından da kalabalık yürüdü. Kar yağdı, dünya karın altında kaldı. Demir donlular kalabalığın altında kaldı. Konya şehrinin kapısını açtılar, ilkin o kapıdan Baba İlyasın kadınları girdiier, Seyran da içlerinde, kucağında da İbrahim, sonra atlar, sonra da kalabalık. Konya şehri kalabalığın altında kaldı. Atlar hep bir ağızdan kişnediler. Öğretmen Zeki Nejad minareye çıktı, altın madalyası bir ateş parçasıydı, göğsünde dalgalandı. Kalabalık İstanbulun, Ankararım öteki şehirlerin, kasabaların köylerin önünde durmadan içeriye daldılar. Zeki Nejad minareye çıktı, madalyası bir yalım parçası gibi dalgalandı. Kadınlar terü taze, tanyeri ışığında yıkanmış sevinç türküleri söylediler, insan yürekleri sevinçten kuşlar gibi uçtu. Dünya sevinç türküleriyle doldu. Gece, orman, uğultu akıyor, karşıdaki yıldız göğün ucunda, denizin az üstünde durmuş, olduğu yerde yalbırdıyor, büyük, mavi denizin üstünde o ak martı arada sırada maviye batıp çıkarak, kanatlarını kıpırdatmadan süzülüyordu.

Ormanın uğultusu bitti, gece aydınlanır gibi oldu, atlar yavaşladı, Müslüm:

Burası, dedi, “Hasan Dede burası."

Dizginlerini kıstıkları atlarını yoldan ayrılarak sağ yana, ormanın içine sürdüler. Büyük bir çınarın altında atlardan indiler. Usuldan yağmur çiseliyordu, hava da ılıktı. Ortalığı, dehşet bir püren kokusu almıştı.

İnce Memed, bir püren çalısı aradı buldu. Onu bulunca tedirginliği geçti, içine bir sevinç aydınlığı geldi oturdu. Şimdi anadan yeni doğmuş gibi pırıl pırıldı.

Burada gece yarısına kadar bekleyeceğiz.

Bekleriz, dedi Müslüm.

Gün doğdu, kahvaltıya oturdular. Müslüm dağarcığından büyük bir incir yaprağına sarılı kabak çiçeği dolması çıkardı, “Al," dedi, “bunu Seyran yolladı sana." Dolmayı alırken Memedin eli titredi, bir yumruk geldi boğazını tıkadı. Elindeki, incir yaprağının üstündeki sapsarı dolmalara gözlerini dikti kaldı. Dolmaları yemek istiyor, bir türlü yiyemiyordu. Gözleri yaşla doldu. Elindeki yaprağı, kutsal bir emaneti yere koyar gibi çimenli toprağın üstüne koydu. Hasan Dedenin İçinde yattığı kümbet arkasındaydı, döndü, kapısını açıp kümbete girdi, girmesiyle de çıkması bir oldu. Türbenin içini, bacaklarından asılarak sarkmış yarasalar doldurmuştu, İnce Memedin ödü koptu, yüzü sarardı, Müslümün yanına soluyarak geldi.

Ne o, İnce Memed, ne oldu sana böyle, yüzün sapsarı? diye korkarak sordu Müslüm.

Bir şey yok, dedi Memed, “Şuradan bir su al da ver. Çok korktum."

Müslüm koştu, yandaki dereden çamçağı doldurdu geldi. Memed suyu içti.

Neden korktun, mezardan mı.

Yok, dedi Memed, daha soluyarak. “İçerde, bütün kümbet, ağzına kadar kayışkanat dolu."

Müslüm kümbete yöneldi, Memed, hemen onun önüne geçti:

Dur, dedi, “Müslüm, sen ne yapıyorsun? Sen kanına mı susadın, onlar insana bir yapışırlar, kanını somurur bitirirler. Bir yapışmaya görsünler. Sen bilmiyorsun, parça parça etsen de bir daha onların dişlerini etinden koparamazsın."

Müslüm kabadayılandı:

Bana bir şey olmaz, dedi, kümbete yürüdü. Memed, öylesine öfkelendi ki kan beynine sıçradı, Müslüm onu şimdiye kadar hiç böyle görmemişti, kümbete girmekten vazgeçti.

Ben uyuyorum, sen benim başımdan ayrılmadan bekle, ben uyuyunca da buradan bir yere ayrılayım, kümbete gireyim, deme. Yoksa sen bilirsin.

Olur, dedi Müslüm.

Memed, yapraklardan yastık yaptı, çimenlerin üstüne uzandı, başını koyar koymaz da uyudu. Öğleyin uyandığında Müslüme baktı, yüzü allak bullaktı. “Kümbete girdin mi?" diye sordu. “Hep düşümde gördüm de..." Müslüm gülerek, “Girmedim," dedi. “Sen bilmiyor musun ki gündüz düşü düş sayılmaz."

Biliyorum, diye somurttu Memed.

Müslüm, ona güldüğünü göstermemek için kalktı suyun kıyısına gitti, çamçağı doldurdu geldi. Kendisini bir türlü tutamıyor, gülmesini tutmak için kıpkırmızı kesilmiş elinde çamçak Memedin başına dikilmiş duruyordu. Birden patladı, bir gülme sağanağına tutuldu. Güldükçe gülüyordu, kasıklarını tuta tuta... Sonunda Memed de ona katıldı, birlikte gülmeye başladılar, uzun uzun güldüler. Sonunda yüzünü asmaya çalışarak:

Sus bre ulan, dedi Memed, “oturup da yemeğimizi yiyelim."

Dağarcıklar çıktı, yiyecekleri çimenlerin üstüne serdiler. Memed, yufka ekmekten bir parça kopardı, önündeki sarı kabak çiçeği sarmasını aldı, bir süre baktı, sonra da yufkaya sardı, çabuk çabuk yemeye başladı.

Karanlık kavuşunca atlara bindiler, az sonra ormandan çıktılar. Tarlalardan geçtiler. Narlıbahçeye geldiler. Yağmur çiselemeye başlamıştı, karanlıktan göz gözü görmüyordu, atlardan indiler. Topal Ali onların ayak tapırtılarını duyunca, usullacık, “Burdayım," diye seslendi. Sese dönünce ulu ağacın karartısını işte o zaman seçebildiler.

Ali:

Ben sana da at getirmiştim, dedi, “senin altındaki at, gene o deli at mı?"

O, dedi Memed.

Karşı karşıya geçip çömeldiler. Konuşmadan, bir süre öyle durup beklediler. Topal Ali cebinden gümüş tabakasını çıkardı. Memede bir sigara uzattı, kendi de aldı, önce Memedin sonra da kendi sigarasını yaktı, sigaralar içilip tükeninceye kadar ne onun dudaklarından bir sözcük, ne ötekinin döküldü.

Sigaralarını söndürdüler.

Topal Ali sesi titreyerek:

Bilmem ki, dedi.

Memed aldırmadı, bekledi.

Yani bilmem ki... Seninki Taşkın Halil Beyin evinde. Bu gece içmeyecek, içmediği geceler yatağa erkenden girer, gazete okur. Biz gece yansına doğru kasabaya girelim. Ben seni onun yattığı odanın kapısına kadar götürürüm. Bu kılıkta beni kimse tanımaz. İstediğim zaman topallamam bile. Orada, odanın kapısında senden ayrılacağım. Benim de bu gece, senin gibi işim var.

Biliyorum. Biliyorum ya, seni kimse tanımıyor, bizimle birlikte olduğunu bilmiyorlar. Bu işi... Belki bir daha...

Olmaz İnce Memed, diye kükredi Topal Ali.

İnce Memed sustu.

Gece yarısı horozları öterken atlara bindiler. Memed, Müslümü yanına çağırdı, eline altınlar koydu. “Sen buradan doğru Seyrana gideceksin. Seyran sana emanet. Elindekileri de ona vereceksin," dedi atını sürdü.

Başka bir şey söylemeyeyim mi? diye arkasından seslendi Müslüm.

Söyleme, diye sesi kırgın karşılık verdi Memed.

Kasabaya güney yolundan girdiler. Atlarını ağır sürüyorlardı, avluya sessizce girdiler. Atlarını köşedeki geniş dallı zeytin ağacına bağladılar. Ali konağın kapısını kolaycana açtı. Ayaklarının ucuna basa basa yukarıya çıktılar.

Işığı yanıyor, içerde.

Ali merdivenlere yürüdü, Memed oda kapısını açtı, içeriye girdi. Filintası elinde, parmağı tetikteydi. Arif Saim Bey yaldızlı karyolaya yatmış gazete okuyordu. Patırtıyı duyunca gazeteyi indirdi. Karşısındaki İnce Memede bir tuhaf öfkeyle baktı. İnce Memed:

Arif Saim Bey, ben İnce Memedim, dedi.

Arif Saim Bey gülümser gibi etti. Memed tüfeği kaldırınca gözleri faltaşı gibi açılarak, “Evladım, sen ne yapıyorsun, sen ne yapıyorsun, hiç olur mu? Ben... ben... beni ha, ben!" diye kekeledi. Sonra da elleriyle yüzünü örttü, İnce Memedin elindeki tüfeğin ucundan arka arkaya beş kere yalım sündü. Kurşunların rüzgarından arka duvardaki karpuzu pembe, mavi gül işlemeli büyük lamba söndü.

Yıldırım gibi aşağı İnen Memed, zeytin ağacının altındaki atına atladığı gibi doldurdu, kasabadan çıktı. Kasaba bir hayhuy içinde kaldı. Arada sırada da cıvılayan bir kurşunun sesi uzaklardan geliyordu.

Sabaha karşı Dikenlidüzünü tuttu. Hürü Anaya gidecek, onunla bir daha helallaşacaktı. Düzlüğe inen gediğe varınca Dikenlidüzünün ağzına kadar insanla dolduğunu gördü. Atını kalabalığa sürdü. Memed kalabalığın ucunda durdu, orada bir süre bekledi. Altındaki at köpürmüş, tere batmış, daha da kararmış, parlak gün ışığı altında pul pul ipildiyordu. Gölgesi yeşil çimenlerin üstüne düşmüştü. Hiç görmediği, kırlangıç büyüklüğündeki sivri kanatlı, lekesiz apak bir kuş kalabalığın üstünde göğü biçerek oradan oraya uçuyordu.

Memed, kalabalığın içinde aradığını bulmuştu. Hürü Ana, ta ortalarda bir yerdeydi. Atını sürdü, kalabalık ikiye ayrıldı, ona yol açtılar. Ortalık, sessizlikten çın çm ötüyordu. Sanki insanlar soluk bile almıyorlardı. Sadece binlerce göz Memede çevrilmiş, bakıyorlardı.

Memed geldi, Hürü Ananın önünde atından indi, onun elini aldı, üç kere öpüp başına götürdü. Hürü Ana da onu kucaklayıp öptü. Memed, atma atladı, at, kulaklarını dikti.

"Ana hakkını helal et, sana çok çektirdim."

Üzengilerin üstüne basarak ayağa kalktı, kalabalığa:

Siz de hakkınızı helal edin, diye bağırdıktan sonra, eyere oturdu, ama atı sürmedi, orada, başı önünde bir süre bekledi. Sonra gene üzengilerin üstünde yükseldi, gözlerini, dönerek bütün kalabalığın üstünde dolaştırdı, “Gene geleceğim, gene geleceğim," dedi, atını doldurdu, kalabalığın arasından süzüldü çıktı, Alidağının arkasına aktı gitti.

Ve Dikenlidüzünü doldurmuş köylü kalabalığı, haberi duymuşlar, gittikçe de çoğalıyorlardı. Bayram, Cümek, öteki davulcular, zurnacılar, davullarını, zurnalarını kapmış gelmişlerdi. Bir anda ortaya çakırdikenlerinden, karaçalılardan, kevenlerden, devedikenlerinden bir tepe gibi bir öbek yığıldı. Hürü Ana gitti öbeğe ateş verdi. Aptal Bayram, öteki davulcular, zurnacılar öbeğin üstüne fırladılar, yalımların içinde kalıncaya kadar oynadılar, bütün kalabalık da onlarla birlikte oynuyordu. Yalımlar bir yanlarını sarınca, öbekten indiler kalabalığa karıştılar. Bütün kalabalığın katıldığı dev bir halaya girildi. Halay bitince sevinç türküleri başladı. Dünya bir sevinç kasırgasına tutuldu, sevinç kasırgasında döndü. Yalımlar diken öbeklerinden düzlüğe atladı. Kurumuş çakırdikeni düzlüğü tepeden tırnağa bir anda yalıma kesti. Yalımlar bütün düzlüğü, yamaçları, koyakları doldurarak aktı. Yalımların kızıltısı mor dağlara vurdu, dağlar aydınlandı, sallandı.

Toros dağlarının doruklarına, güneş doğmadan çok önce gün vurur ve çakmaktaşından ak doruklar ışığa batar.

İnce Memedden bir daha haber alınmadı, imi timi bellisiz oldu.

O gün bugündür, Dikenlidüzü, Çiçeklideresi, Menekşe, Yanıkören köylüleri ve biltekmil öteki Toros köylükleri toprağa saban atmazdan önce giyinirler, kuşanırlar düzlüklere, koyaklara, ovalara çıkarlar, çakırdikenlerden, karaçalılardan, kevenlerden, devedikenlerinden büyük öbekler yığarlar, köyün en yakışıklı delikanlısıyla, en güzel kızı öbeklere ateş verirler. Büyük bir toy düğün kurulur. Halaylar çekilir, görülmedik eski zaman, yeni zaman oyunları oynanır, sevinç türküleri dağları aşar, yolları, belleri, ovaları tutar, ülkeden ülkeye yayılır. Sevinç türküleriyle birlikte de, öbeklerden yalımlar düzlüklere, koyaklara, ovalara atlar. Yalımlar, bütün gece toprağı yalar, bir sel gibi akarak, her yanı sarar, bu ateşle birlikte de

Alidağının, Düldül dağının, Yıldızdağın, Binboğanın doruklarında birer top ışık patlar, dağların doruğu üç gece ağarır, apaydınlık, gündüz gibi olur.